Naul On Nga Mimerr Uripiv

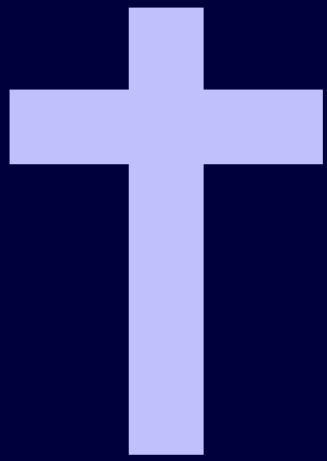

The New Testament in the Uripiv language of Vanuatu

Naul On Nga Mimerr Uripiv

The New Testament in the Uripiv language of Vanuatu

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators

Language: Uripiv (Uripiv-Wala-Rano-Atchin)

Dialect: Uripiv

Translation by: WBT

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
96303ce7-aa0a-513c-862d-415957a542e1

Contents

Matiu 1
Mak 39
Luk 63
Jon 105
Majingen 134
Rom 171
1 Korin 188
2 Korin 206
Galesia 216
Epesas 222
Pilipae 228
Kolosi 232
1 Tesalonaeka 237
2 Tesalonaeka 241
1 TIMOTI 243
2 Timoti 249
Taetas 253
Pilimon 256
Ibrus 258
Jemes 272
1 Pita 277
2 Pita 282
1 Jon 286
2 Jon 291
3 Jon 292
Jut 293
Bori se Jon 295

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga MATIU Muli Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul nga Matiu muli ngel osp̃e suri nosp̃en nga m̃irres, nga Iesu evi jinibb nga Atua muloli rijrijen tevi jinibb sen nir tuwi pa vini, nga pivini p̃ila mauren tevi jinibb sen nir. Ko suri Iesu ngok, ololi rijrijen nga Atua muloli renge Naul On Tuwi arremali. Iesu eak renge vanu se m̃eri Isrel nir, ko elik ko emaur tevi nir ie. Ko nosp̃en ngok sete evi se nir kobbong, ko evi ma se jinibb jijle ne iel ngatan.

Womujnen re naul ngel, Matiu osp̃e suri daron nga Iesu m̃iak e, ko ejilwer suri etajer van re daron nga Jon mipaptaese Iesu, ko Demij mia-rrowrrowe ni. Ko vitunen, ejilwer suri daron nga Iesu m̃itipatune majingen sen re vanu ne Galili, nga muwrai tweni nosp̃en nga m̃irres sen tevi jinibb nir, ko okvisvisenir ko okloli jinibb arres re mesien ser. Ko vitunen, owrai tweni kele daron nga Iesu m̃ilinglingi Galili e ko mian Jerusalem e. Ko osp̃e suri nanu nga Iesu muloli vitue re majingen sen. Ko bongsin, osp̃e suri mijen se Iesu ko daron nga mimaur luwi kele e.

Matiu osp̃e kele nga Iesu evi jinibb nevsivsenien nga m̃irres p̃elak nga orongwose puwrai tweni nale nesesreien se Moses lat nga muto suri. Ko owrai suri kele batun vanu se Atua, nga Atua mivini mivi Numal se jinibb sen nir.

Iesu metka sen nir

1 Ngel evi naul ne metka se Iesu Kristo metka se Devet, ko metka se Epram.

2 Ko nise jinibb nir re metka nen: Epram womu jer. Ko Epram evesi Aesak, ko Aesak evesi Jekop, ko Jekop evesi Juta ko niaken sen nir. 3 Ko Juta evesi Peres ko Sera, nuru ko tasu se nuru ko Tamar; ko Peres evesi Esron, ko Esron evesi Ram. 4 Ko Ram evesi Aminatap, ko Aminatap evesi Nason, ko Nason evesi Salmon. 5 Ko Salmon evesi Boas nga tasu sen Reap, ko Boas evesi Opet nga tasu sen Rut, ko Opet evesi Jese. 6 Ko Jese evesi Numal Devet, ko Numal Devet elesi luwe kele nesevin se Uria, ko evesi Solomon. 7 Ko Solomon evesi Reopoam, ko Reopoam evesi Apia, ko Apia evesi Asa. 8 Ko Asa evesi Jeosapat, ko Jeosapat evesi Joram, ko Joram evesi Usia. 9 Ko Usia evesi Jotam, ko Jotam evesi Eas, ko Eas evesi Esekia. 10 Ko Esekia evesi Manasa, ko Manasa evesi Amon, ko Amon evesi Josia. 11 Ko Josia evesi Jekonia ko niaken sen nir. Renge daron nen ko aron tertere nir arteka twenir van re Bapilon e suri nuval.

12 Arteka twenir jile osuw, ko Jekonia evesi Sealtiel, ko Sealtiel evesi Serupapel. 13 Ko Serupapel evesi Apiut, ko Apiut evesi Eliakim, ko Eliakim evesi Asor. 14 Ko Asor evesi Satok, ko Satok evesi Akim, ko Akim evesi Eliut. 15 Ko Eliut evesi Eliesar, ko Eliesar evesi Matan, ko Matan evesi Jekop. 16 Ko Jekop evesi Josep diwen se Merri, nga mivi tasu se Iesu nga marveruse Mesaea.

17 Mitipatun re metka renge Epram, musuwsuw re Numal Devet, evi metka esngavöl drromon ivij (14). Ko m̃itipatun kele renge Devet, musuwsuw re daron nga marteka twenir van re Bapilon, evi metka esngavöl drromon ivij kele. Ko m̃itipatun kele renge daron nga marteka twenir van Bapilon mijpari daron nga Kristo m̃iak e, evi metka esngavöl drromon ivij kele.

Iesu eak

18 Iesu Kristo errmali iel ngatan erpel. Arlingi ore Merri, Iesu tasu sen. Ko setewor evan ji diwen sen Josep, ko Merri etaole nga m̃ilesi nga ni m̃itetaur. Suri Nem̃in On ko esilvi ni. 19 Ko Josep, Merri diwen sen, evi jinibb nga mumomsawos m̃irres, ko orrorrmi p̃ilinglingi silveni nesen sen bbong; omusus puwrai tevi jinibb nir, tuloli Merri non tiwis. 20 Ko daron nga murrorrmi nanu ngel e nir, ko anglo san se Atua eplari jin renge bori san ko owrai owra “Josep, nik kuvi metka se Devet, sete kupmetutu kuptekai ko wor Merri pivi nesevin som. Suri bipi nga musloi ngok, Nem̃in On ko elai tevi. 21 Mian ko vinok Merri pia-wosi natun norman san, ko kupa-lingi nisen piwajie Iesu. Suri ni pia-tekai tweni jinibb sen nir renge nololien ser.”

22 Nanu ngok eplari jile osorsan tevi nale san se Atua nga propet sen san owra wowomue tuwi pa: 23 “Nesen m̃elakel osloi bipi mian ko pia-wosi natun norman san, ko para-lingi nisen piwajie Emanuel.” Ko nais nen arieni erpel: “Atua eptevi kerr.”

24 Mian ko Josep emra re meturen sen; ko ololi suri erpe nga anglo se Numal muwrai tevi ni, ko etkai nesevin sen.25 Ko sete evan jin ejpari daron nga muwosi natun norman m̃iak. Ko daron nga m̃iak jile musuw, ko elngi nisen ewajie Iesu.

2

Jinibb sopor nga norongwosien ser milep arini arwera parlesi Iesu

1 Iesu eak renge Betliem ne Jutia, ko
renge daron nen, Erot evi batu numal. Ko
sete epriv, ko jinibb sopor nga norong-
wosien ser milep arivel re vanu m̃inij
san nga muto ngasu renge Is, ko arini
Jerusalem e. 2 Ko arsusi arwera “Nibeni
bipi wel nga m̃iak nga pivi numal se m̃eri
Isrel nir? Namlesi moju sen eplari, ko
namini tweni nablotoe ni.”
3 Daron nga numal Erot murnge nanu
ngel e ko eririr elep, ko erpok kele re m̃eri
Jerusalem kele nir aririr elep kele. 4 Ko
Erot everus kortoni jinibb nga marlelep
ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien nir, ko osusi tevir owra
“Nibeni lat nga Mesaea p̃iak ren?” 5 Ko nir
arij weli ni, arwera “Mesaea p̃iak renge
Betliem re Jutia. Suri nale san se Atua
nga propet san muli wowomue tuwi ngel,
owra 6 ‘Ko nik, Betliem re Jutia, setete
kuwelili renge jinibb nga marlelep nir
renge Jutia. Natum san nga pia-pelari jim
pivi numal nga pia-metmete jinibb suk nir
m̃eri Isrel.’ ”
7 Mian ko vitunen vajin numal Erot
everus silveni bbonge jinibb nen nir ne Is
vini ji ni, ko osusi tevir owra “Moju nen
eplari re daron sev?” 8 Arwera suri jile
tevi, ko Erot ekrekrasir owrai tevir, “Erres,
kapan kappej bipi wel nen p̃irres, ko poro
kaplesi ni, ko kaploli inu borongwose; ko
inu kele ban bolotoe ni.” Ko Erot okoni
twenir arivel van Betliem e.
9-10 Ko daron nga marivel kele vajin, ko
arlesi kele moju nga; ko artaole, ko arir
temijpal. Ko moju nga owowomu kele nir,
ko nir arvijuri. Arvijuri moju nga mian ko
oto jer mare momsawose naim nga Iesu
m̃iak ren. 11 Ko daron nga maran loloim
e, arlesi bipi wel nen nuru tasu sen Merri.
Ko arjipa van ngatan ko arlotoe ni. Arlotoe
jile ko arsaro van renge nolo narr ser, ko
arlai merrenien ser tevi ni, arla gol ko
prangkinsens ko mir. 12 Mian ko vitunen
vajin arlesi bori san nga Atua ewer orer
sete parkali lweni ji Erot e. Ko arkali lweni
re sel m̃inij e van renge vanu ser e.

*Josep ko Merri orwosi natu nuru ar-
wolu van Ijip e*

13 Ko daron nga lartul nga norongwosien
ser milep marivel e vajin, ko anglo san
se Atua eplari ji Josep renge bori san ko
owrai tevi owra “Kuptur imare kupwosi
bipi wolok ko tasu sen, kapwolu van Ijip
mun e. Ko kaplik iok pijpari daron nga
bea-wera lweni nale tevim. Suri Erot owra
pirevji pini, ko otomori pa pipej.” 14 Daron
nga anglomuwrai jile tevi Josep nat nga
mupong nen, ko Josep otur imare, owosi
bipi wel nen, ko nir tasu sen arwolu van
Ijip mun e. 15 Ko arlik iok ejpari nga Erot
mimij.
Ngok eplari osorsan tevi nale se Atua
nga propet sen san muwrai wowomu pae
tuwi, “Inu beveruse natuk piplari Ijip ko
vini.”

*Erot okoni jinibb nuval sen nir nga
parevji pini bipiwarreng nir*

16 Mian ko vitunen vajin Erot orongwose
jinibb ne Is nen arkerkerasi, ko ololar
lengleng. Ko okoni jinibb ne nuval sen
parevji pini bipi norman nir re Betliem ko
rrale p̃etp̃eti Betliem, nga sia ser ejpari eru
ko sia ser mulwi vitan. Ngel osorsan tevi
daron nga jinibb ne Is marwerai tevi.
17 Ngok eplari erpe nale se Atua nga Jere-
maea muwrai wowomue tuwi: 18 “Arunge
dingen san renge ngaim ne Rama, arting
nga arting lengleng. Rejel ko etengsi
natun, ko omusus parjinge, suri natun
armij pa osuw.”

*Josep arivel lingi Ijip, ko arluwi van
Nasret e*

19 Mian ko Erot emij vajin, ko anglo se
Atua eplari kele ji Josep renge bori san
renge Ijip ko owrai tevi, owra 20 “Kuptur
imare, kupwosi bipi wolok, ko kami tasu
sen, kapluwi van re vanu Isrel kele e. Suri
m̃er nga muwra pirevji pini bipi wolok
emij pa osuw.” 21 Ko Josep otur imare ko
owosi bipi wel nen, ko arluwi van re vanu
Isrel e.
22 Mian ko Josep ornge kele nga Arkelaos
ela wani milnge tata sen Erot, evi numal
ne Jutia. Murnge ko emtutu pian iok e.
Mimtutu pian iok e, ko elesi bori san kele
nga Atua ewer ore sete pian, ko arwolu van
re vanu ne Galili e. 23 Ko arini arlik renge
ngaim san nga nisen Nasret. Ngok eplari
wor osorsan tevi nale se Atua nga propet
sen san muwrai wowomu pae suri Kristo,
“Ni parveruse m̃eri Nasret ko.”

3

Jon Baptaes ewerwer renge lolo merwer

1 Mian mian ko vitunen Jon Baptaes
evini ewerwer re lolo merwer ne Jutia,
owra 2 “Nolo kami pulululwi, suri otomori
le pa batun vanu ne melrin p̃irrmali.”
3 Suri Jon evi m̃er nga Atua m̃ijilwer suri
renge nale ngel nga propet Aesea muli
tuwi pa, muwra “Jinibb le san ekail renge
lolo merwer, owra ‘Kaploli lilane sel se
Numal puto metmet terai. Kaploli mesekle
sel sen nir parmetet p̃irres.’
4 Jon sunsun sen erpe propet Elaeja
tuwi. Ori nevlu kamel, ko netatuw sen
arloli nevlu buluk e. Ko re devjen nga re
nanen sen e, elai nato nga mok-rowrow

A **3:4** narrlu sukabak nga m̃ierri: eg blong sugabag; honey.

re mösmös ko narrlu sukabak nga m̃ierri orivi nanen sen.A 5 Ko nir jijle ne Jerusalem ko ne Jutia ko rrale nuwi seser ne Jortan arivel ko arini jin. 6 Arini jin, ko daron nga marwera tweni nololien ser, ko Jon epaptaes nir renge nuwi seser ne Jortan.

7 Ko daron nga m̃ilesi Parasi ko Satusi, nga marivi jinibb nga marlelep re m̃eri Isrel nir, ko Jon owrai tevir: “Kamivi jinibb nga kamsij O! Kamirpe metka ne num̃et. Ko weta, kami kamrongwos kapwolu asi ko renge lolaren se Atua nga pia-vini? 8 Poro nolo kami pulululwi, rrek erres kapviseni wenen nen. 9 Sete kapwerwerai tevi kami: ‘Epram evi metka se kerr, ko ngok rramivi pa jinibb se Atua ko.’ Nu nuwrai tevi kami: Atua orongwos p̃ilai nevöt nawon ngel nir ko p̃irienir parivi metka se Epram. 10 Lelingen ngel artori batu deli oto metmet nga parta ototvi lap̃e nai nir; ko nai jijle nga marsij, sete wener marres mun, parta twenir parwirr nir van renge nabb nga m̃in. 11 Nu nupaptaes nuwi e kami, kami nga nolo kami mululululwi. Ko san nga pivivitu suri inu, ni ean wor mare renge inu. Inu sete nurres rragrrag nuvter re ƀesai but sen nga m̃irae. Ni pia-paptaese kami re Nem̃in On ko nabb. 12 Ni otori nai juljule san renge nevren nga pujlujle wene wit e nir, ko dokolvir parwirr lingi jelangir; ko p̃iser kortoni jelangir p̃ilngir renge ƀep̃eim sen, ko pusli dokolvir renge nabb nga sete san orongwose pivsi pini.”

Jon epaptaese Iesu

13 Vitunen Iesu evel re Galili vini re nuwi seser ne Jortan, pian ji Jon p̃ipaptaese ni. 14 Ko Jon owra p̃iwer ore ni, owra “Erpese nik kuvini jik nga inu ƀepaptaese nik? Erres ma poro nik kuppaptaese inu.” 15 Ko Iesu erij weli, owra tevi ni: “Puto pirpok ko wor, nga rroporloli nanu jijle nga Atua mimrreni parpelari.” Ko ni epaptaese ni vajin.

16 Ko Iesu daron nga m̃ipaptaes jile, evel lingi nuwi evesane, ko elesi melrin etp̃ir; ko elesi Nem̃in se Atua ojubbul erpe wum̃er, ko evini esilvi ni. 17 Ko drrelan san eplari re melrin, owra “Morok evi natuk nga memrreni, nurnge erres elep suri ni.”

4

Demij orrowrrowe Iesu

1 Daron nga Jon m̃ipaptaes jile Iesu musuw vajin, Nem̃in On etkai Iesu van re lolo merwer nga Demij purrowrrowe ni. 2 Ko Iesu elngi tweni nanen, owra pulot van ji Atua. Ko mulot mian mian mijpari vajin nabong ngavöl ivij (40), vitunen ko ornge numer eaji lenglenge. 3 Ko Demij, nga mok-rrowrrowe jinibb, evini jin, owra puloli Iesu pivitan. Ko owrai tevi ni: “E, nik kuvi pa Atua natun, ko numer ajim. Kupwerai tevi nevöt nawon ngel nir, parivi niv.” 4 Ko ni erij weli ni, owrai tevi ni, “Ejki, sete bololi, suri aruli erpel renge Nale On se Atua, ‘Jinibb sete orongwose pimaur kis e niv kobbong; pimaur e nale jile ngok nga miplari renge jingo Atua.’ ”

5 Vitunen Demij etkai Iesu van renge ngaim nga muon renge Jerusalem, ko elngi renge drromdrromo Naim On mare jer, 6 ko owrai tevi, “E, nik kuvi pa Atua natun. Kuprow jubbul vitan. Suri aruli erpel renge Nale On se Atua: ‘Atua pia-koni anglo sen nir, parwosinik renge nevrer mare, suri nik tukjilaklak wos ƀelam renge nevöt.’ ” 7 Ko Iesu owrai tevi: “Ejki, sete bololi, suri aruli kele erpel renge Nale On se Atua: ‘Nik sete kuprrowrrowe Numal Atua som te, pijki.’ ”

8 Vesan kele Demij etkai Iesu van re botwen san nga muwu mare jer, ko evisenie ni batun vanu jile ne iel ngatan nir, ko nosrövien nen nir. 9 Ko owrai tevi, “Poro nik kupjipa van ngatan kuplotoe inu, ko bea-lai nanu jile ngel nir tevim.” 10 Ko Iesu owrai tevi ni, “Kupruj ngasu, Demij, suri aruli erpel renge Nale On se Atua: ‘Nik kuplotoe Numal Atua som, ko ni kobbong nik kupmajing sen.’ ” 11 Muwrai jile tevi, ko Demij elinglingi ni. Ko anglo sopor arini ji ni ko armetmete ni.

12 Vitunen Iesu ornge nale nen nga marlingi Jon renge naim ne nekaien, ko ni olwi van Galili e. 13 Mivini Galili, ko setemun evan Nasret, elinglingi Nasret ojpon ko etajer van Kapaneam e, ko elik ie. Kapaneam evi ngaim san nga muto devje nuwito nga milep nga mubbun rrerrale nisen Galili, renge vanu ne metka se Sepulon ko Naptali. 14 Ngok eplari osorsan tevi nale san se Atua nga propet Aesea muli tuwi pa, owra 15 “Vanu se Sepulon ko vanu se Naptali re devje nuwi seser ne Jortan van re devjen nga ngalu e renge dis; jinibb nen nir arivi jinibb ne vare. 16 Arivi jinibb nga marlik renge nemalik, mian ko arlesi vajin moron nga milep. Ko jinibb nir nga marlik renge vanu ne namol ne mijen, moron ngok eplari jir.”

17 Renge daron nen, Iesu etipatun nga m̃iwerwer, owra “Nolo kami pululwi, suri otomori le pa batun vanu ne melrin p̃irrmali.”

Iesu everuse jinibb sen ivij

18 Renge nabong kele san, Iesu evel sere renge jeli nuwito ne Galili. Ko elesi niaken eru, Saemon nga marveruse Pita, ko Antru. Ortuwe niva renge nuwi, suri orivi jinibb nga morok-revrevei nai. 19 Ko

Iesu owrai tevi nuru, “Kopor-vijuri inu,
ko inu bea-loli kamru kopor-ivi jinibb nga
morok-revrevei jinibb.” 20 Ko ngavilvil
nuru orlinglingi niva se nuru ko orvijuri
ni.
21 Ko Iesu evel rujruj kele sopon ko elesi
niaken kele eru, Jemes ko Jon, nuru tata
se nuru Sepeti renge drrav ser, arilile niva
ser. Ko everuse nuru. 22 Ko ngavilvil
nuru orlinglingi drrav ko tata se nuru, ko
orvijuri ni.

Iesu evisviseni jinibb nir, ko ololi nir nga marmesi arres luwi

23 Ko Iesu evel jile re Galili, ko ok-
visviseni renge naim gortien ser, ko ok-
werwer suri nale nga m̃irres suri batun
vanu ne melrin. Ko ok-loli nir nga
marmesi mesien lele arres luwi.
24 Mian ko nosp̃en sen arsup̃e renge
Siria jile. Ko jinibb nir arwosi jinibb jijle
nga marmesi vini jin. Armesi mesien
lele: sopor niber arerer, ko sopor demij
esisilvir, ko sopor nem̃i nai ololir armijmij,
ko sopor nga niber sopor mimij. Ko ololi
nir arres luwi. 25 Ko delung elep arvijuri
ni, jinibb ne Galili nir, ko Dekapolis nir,
ko Jerusalem nir, ko Jutia nir, ko nir nga
marlik van devje Jortan e.

5

Iesu evisviseni jinibb sen nir renge botwen mare

1 Daron nga Iesu m̃ilesi delung nir, ko
otongsa van mare renge botwen san ko
elik ngatan. Ko jinibb sen nir arini jin,
arlik rrale. 2 Ko ni esa jingon etipatun
evisvisenir owra
3 “Neiren renge nir nga norrorrmien ser
mian ngatan,
suri batun vanu ne melrin evi pa se nir ko.
4 Neiren renge nir nga marok-taure dauren
ne nololien,
mian ko Atua pia-jinge nir ko.
5 Neiren renge nir nga nolor maran ngatan
jer,
suri mian ko dan pia-ivi se nir ko, ko nanu
jile nga marto rengen.
6 Neiren renge nir nga marmerrmerreni
nga murrun nga m̃irres puto p̃irres,
erpe jinibb armerrmerreni nanen
ser ko nuwi num̃er,
mian ko Atua pia-la nanu nga marmer-
rmerreni tevir ko.
7 Neiren renge nir nga marok-telasi jinibb,
mian ko Atua pia-telasi tweni nir ko.
8 Neiren renge nir nga nolor marwokwok,
mian ko nir para-lesi Atua ko.
9 Neiren renge nir nga marok-loli demat,
suri mian ko jinibb nir para-veruse nir
Atua natun ko.
10 Neiren renge nir nga jinibb marloli m̃isij
tevir suri arloli nanu nga marres,
suri batun vanu ne melrin evi pa se nir ko.
11 “Ko neiren renge kami poro jinibb nir
parwor suri kami, ko poro nir parloli p̃isij
tevi kami, ko poro nir parkerkeris p̃isij
tevi kami, parwera nanu lele nga marsij
suri kamivi inu jinibb suk nir. 12 Kami
kap̃ir pilep, suri nowli kami elep re melrin,
osorsan tevi nowli propet san. Suri propet
nir nga marwowomue kami tuwi, jinibb
arloli esij ko pa tevir erpok.

Sol ko Moron

13 “Murru kami nga m̃irres arirpe sol se
jinibb jijle nir nga marok-lingi re nanen
ser. Ko poro nga sol dilten nga m̃irres
pivel lingi jijle, ko p̃irres luwi pirpese ko?
Erres re parlai ko parsor tweni, ko jinibb
parivivel ren parbbötbböt ren vajin.
14 “Ko murru kami nga m̃irres erpe
moron se jinibb jijle nir. Moron sete
orongwos puto teptepi; osorsan tevi ngaim
nga milep san nga muto limjer mare re
botwen. 15 Ko poro jinibb san pusli nasul,
ko sete orongwos putori ngatan; putori
mare sopon, ko puloli jinibb jile parlesi
moron. 16 Kami kamivi nasul nen. Moron
se kami pimor wor van ji jinibb jile, puloli
jinibb jijle parlesi majingen se kami nga
m̃irres, ko parsurövi Tata se kami nga
m̃ilik renge melrin.

Iesu osp̃e suri nale nesesreien se Moses

17 “Sete kaprrorrmi inu nuvini tweni
bolokloksi nale ne nesesreien nir ko nale
se propet nir nga marto re Naul On. Inu
sete nuvini tweni bolokloksir, ejki, nuvini
tweni bololir parpelari le. 18 Nuwretun
nuwrai tevi kami, pia-jipari daron nga
melrin ko iel ngatan pora-asi, sete bebje
nale nesesreien san p̃iasi nawon, pia-jipari
nga nanu ngel jijle nir para-pelari. 19 Poro
jinibb p̃isan putor otvi nale nga welwelili
jer nen san renge nale nesesreien, ko
pivisvisenie jinibb nga parloli pirpok kele,
m̃ernen parveruse pivi jinibb nga welili jer
renge batun vanu ne melrin. 20 Inu nuwrai
tevi kami, kaploli nanu nga parres, parasie
jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien
nir ko Parasi nir. Poro pijki, setete kami
kamrongwos kapan renge batun vanu ne
melrin.

Iesu evisviseni suri sel ne lolaren

21 “Kami kamrunge pa nga marwerai
pa tevi ƀirtera ne tuwi nir renge Naul
On, ‘Sete kuprevji pini jinibb pisan. Ko
poro jinibb san pirevji pini jinibb pisan,
m̃ernen pia-sij ren re daron nga Atua
puwra suri lat nga puto suri tevi jinibb
nir.’ 22 Ko inu ma nuwrai tevi kami
vajin, Poro jinibb p̃isan pulolarsi tuwan

kobbong, m̃ernen pia-sij ren re daron nga Atua puwra suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko poro jinibb p̃isan puwrai tevi tuwan, ‘Kulengleng,’ m̃ernen pia-sij ren re nosp̃en se numal nir. Ko poro jinibb p̃isan puwrai tevi tuwan, ‘Kuvi jinibb nga kumloli sagraut nanu,’ m̃ernen pia-sij ren renge nabb ne norongen nga m̃isij.

23 “Ko erpok, daron nga kumla merrenien som vini re nawot nga marok-sulsul ren tevi Atua, ko iokporo kuprrorrmi jipari nga nik kumloli tuwam ololar, 24 kuplingi merrenien nen puto mun, ko kupan kuploli p̃irres tevi tuwam, pusuw, ko kupluwi vini kele kupa-la merrenien som vajin.

25 “Ko poro nga jinibb san nga kumloli mulolar p̃itkai nik nga koporan re nosp̃en se numal nir, kupsaro pingavil, kuploli p̃irres tevi ni. Poro mijki, ko ni tialingi nik tevi numal nga mok-wera suri lat nga puto suri re jinibb nir, ko ni tialingi nik tevi jinibb ne naim ne nekaien, ko m̃ernen tia-lingi nik renge naim ne nekaien. 26 Nuwretun nuwrai tevi nik, sete kurongwos kupivare re naim ne nekaien pijpari daron nga nik kupkele lweni nevöt nen jijle.

Iesu evisviseni nir renge sel nga marloli m̃isij tevi nesevin

27 “Ko kami kamrunge nga marwerai kele renge Naul On arwera ‘Sete kupvenae nesevin m̃inij.’ 28 Ko inu ma nuwrai tevi kami vajin, Poro nga jinibb p̃isan pimteni rres nesevin kobbong ko nolon pivnae, ngok nolon ololi pa esij jile ko tevi vinnen. 29 Ko poro nga metem rres puloli nik kupvitan pirpok, ko kupla tweni re nik, kupwirre. Erres p̃elak kobbong re metem devjen pijkie, evi nanu nga welili kobbong, renge poro nga parwirre nibem totoklai pian renge lat ne nejijkien. 30 Ko poro nga nevrem rres puloli nik kupvitan pirpok, ko kupta tweni re nik ko kupwirre. Erres p̃elak kobbong re nik nevrem devjen pijkie, evi nanu nga welili kobbong, renge poro nga nibem totoklai pian renge lat ne nejijkien.

31 “Ko arwerai kele renge Naul On arwera ‘Isi nga p̃ilngi kurtweni nesevin sen puli naul san suri, ko p̃ilai tevi vinnen.’ 32 Ko inu ma nuwrai tevi kami vajin, Poro nga jinibb san nesevin sen sete puloli womue batun, ko m̃ernen bbong p̃ilngi kurtweni nawone, ko m̃ernen ololi esij nga nesen sen pian pivitan re norman m̃inij. Ko poro nga san p̃ilesi vin nga m̃er nga m̃ilngi kurtweni ngok, m̃ernen evitan re nesevin ngok.

Iesu evisviseni nir nga marok-loli rijrijen nga marterter

33 “Ko kamrunge kele nga marwerai tuwi renge Naul On, ‘Sete kurongwos kupwera nise Atua nga puloli rijrijen som p̃iterter, ko mian ko vitunen ko kuptor otvi nale nen. Poro kupwera nise Atua, ko kuploli ko wor pusorsan tevi kumwerai.’ 34 Ko inu ma nuwrai tevi kami vajin, Sete kupwera rragrrag nise nanu san nga puloli rijrijen som p̃iterter. Sete kupwera nise melrin, suri evi lat seksakel se Atua; 35 sete kupwera nise dan, suri evi lat nga m̃ilngi b̃elan ren daron nga m̃isakel re nai seksakel se ni; sete kupwera nise Jerusalem, suri evi ngaim nga milep se Numal nga milep. 36 Ko sete kupwera nise batum kele daron nga kumloli rijrijen e, suri nik sete kurongwos kuploli rao batum san puwuwer rrek pimotmot. 37 Ko daron nga ma kumrijrij nga kuploli nanu san, ko kuploli ko wor nanu nen; ko daron nga kumrijrij nga sete kuploli nanu san, ko sete kuploli nanu nen. Murrun nga parwera nawon nise nanu daron nga parijrij, arivel ji Demij kobbong vini.

Iesu evisviseni nir nga marwera parkele lweni murrun nga marsij nir

38 “Kamrunge nga marwerai kele renge Naul On, ‘Poro san pulokloksi metem tuwen, ko nik kupkele lweni kuplokloksi meten tuwen. Ko poro san puti rrawe liwem san, ko nik kupkele lweni, kuputi rrawe liwen san.’ 39 Ko inu ma nuwrai tevi kami vajin, Sete kupwer ore jinibb nga m̃isij. Poro pungasim, ko puwje vasum rres, ko kuprieni nom, ko puwje kele vasum devjen kele. 40 Ko poro jinibb san puwra p̃ilngim renge nosp̃en se numal nir ko p̃ilai sunsun som tuwen, ko kuplinglingi kele p̃ila sunsun ne melas som. 41 Ko poro jinibb san puon terter nik kupsa narr sen van ngasu, ko nik kupsai van ngasu jer wor. 42 Ko poro jinibb san pungoni nanu san ji nik, kuplai tevi ni; ko poro jinibb san owra p̃ilai mun jorom, sete kupwer ore ni.

Iesu evisviseni nir nga parmerreni ko wor devje nuval ser

43 “Kamrunge nga marwerai kele renge Naul On, ‘Kupmerreni selem ko kupungasi jinibb nga mok-loli m̃isij tevim.’ 44 Ko inu ma nuwrai tevi kami vajin, Kapmerreni wor jinibb nga marok-loli m̃isij tevi kami, ko kapverus suri nir nga marungasi kami. 45 Pirpok ko kapivi natu Tata se kami mawos nga m̃ilik renge melrin. Suri ni ololi nial sen esin ji jinibb nga marres ko nga marsij, ko okoni naus ous ji jinibb nga marres ko nga marsij. 46 Poro kapmerreni lartul nga bbong marmerreni kami, ko ngok sev ko pivi nowli kami ren? Iok jinibb nga marok-lai takis kele, nga jinibb jijle nir marungasir, nir kele arok-loli

kobbong erpok. 47 Ko poro nga kapwera
‘erres’ tevi tuwa kami nir kobbong, kamloli
nanu nga jinibb jijle kobbong nir marok-
loli. Jinibb nga marlik re devjen nga vare
nir arok-loli kele erpok.
48 “Ngok pirpel ma, kami kapivi wor
jinibb mawos nga kapmomsawos p̃irres
jijle ko, pirpe Tata se kami nga m̃ilik re
melrin ni omomsawos erres jile.”

6

Sel nga marla nanu tevi ƀeres (puaman) muto suri

1 Ko Iesu owra “Kapmetmet, sete kaploli
nanu nga m̃irres nga jinibb nir parlesi
nawone. Poro pirpok, ko nowli kami nga
Tata se kami nga m̃ilik re melrin pia-lai
tevi kami tijkie, suri jinibb arsurövi pa
kami osuw.
2 “Erpok, daron nga nik kumlai nevöt
tevi ƀeres, sete kupsup̃sup̃e kele tevi jinibb
nir, pirpe lartul nga marivel re sel eru
marok-loli re naim gortien nir ko renge
sel nir, nga marwera jinibb parsurövir.
Nuwretun nuwrai tevi kami, nir arlai pa
nowlir ko osuw. 3 Ko nik ma, daron nga
nik kuplai nevöt tevi ƀeres, kuplai silveni
kem̃kam̃e, sete jinibb san purongwose.
4 Ko Tata som vajin nga m̃ilesi nanu nga
muto silveni pia-lai nowlim tevim.

Iesu evisviseni nir renge sel momsawos ne loten

5 “Ko daron nga kamlot e, sete kaploli
pirpe lartul nga marivel re sel eru. Nir
armerreni partur renge naim gortien nir
ko partur ore mesakelkel ne sel nir, nga
jinibb nir parlesi nir parlot. Nuwretun
nuwrai tevi kami, nir arlai pa nowlir ko
osuw. 6 Ko nik ma, daron nga nik kuplot,
kupan renge naim som ko kupkikiorore
metali, ko kuplot van ji Tata som nga m̃ilik
silveni. Ko Tata som nga m̃ilesi nanu nga
muto silveni pia-lai nowlim tevim.
7 “Ko kami, daron nga kaplot, sete
kapwer lululweni nanu nga kami sete
kamrongwose, pirpe jinibb nga marlik
vare marok-loli. Suri nir arrorrmi poro
nga nir parwer lululweni pirpok, ko atua
ser nir parunge loten ser. 8 Sete kami
kaploli pirpok pirpe nir, suri Tata se kami
orongwose womu pae sev nga nevre kami
marmumrrol ren, vitunen ko kama-ungoni
ni. 9 Ko ngok kami sel nga kaplot ren pirpel
le: Kapwera
‘Tata se kem, nik nga kumlik renge melrin,
Nik nisem on. Nammerreni jinibb jijle nir
partori nisem.
10 Nammerreni nik batun vanu som pivini
iel ngatan.
Nammerreni nik marongen som piplari
iel ngatan, pirpe nga muto pa re
melrin.
11 Kupla nanen pivter tevi kem lelingen,
nabaani.
12 Ko kuptelasi tweni nololien se kem,
pirpe nga kem namok-telasi pa nanu
nga marsij nga jinibb nir marok-loli
tevi kem.
13 Ko sete kuploli nanu parini parrowrrow
p̃elake kem. Ko kuptor ore Demij,
sete pivini pulokloksi kem.
[Suri batun vanu evi som, ko derteren evi
som, ko nosrövien evi som, ko parto
pijpari tuwi ngok vini. Amen.]’[B]
14 “Suri poro kami kaptelasi tweni
nololien se jinibb nir nga marok-loli tevi
kami, ko Tata se kami nga m̃ilik re melrin
kele p̃itlasi tweni nololien se kami kele
vajin. 15 Ko poro sete kaptelasi tweni
nololien se jinibb nir, ko Tata se kami kele
sete mia-telasi tweni nololien se kami kele
vajin.

Murrun nga parlingi kurtweni nanen lat nga muto suri

16 “Ko daron nga kamlingi kurtweni
nanen nga kaplot van ji Atua, sete kaploli
pirpe lartul nga marivel re sel eru. Arloli
nor ous nawon nga jinibb nir parong-
wose nga marlinglingi tweni nanen ser.
Nuwretun nuwrai tevi kami, nir arlai pa
nowlir osuw, suri jinibb arsurövir pa.
17 Ko nik, daron nga nik kuplingi kurtweni
nanen nga kuplot, kupwirap vaseni nom
ko kuploli lilane nom p̃irres pirpe bbong
nabong jijle komok-loli. 18 Pirpok, ko jinibb
nir sete parongwose nga nik kumlingi
tweni nanen. Ko Tata som ma nga m̃ilik
silveni, ni kobbong purongwose; ko Tata
som nga m̃ilesi nanu nga muto silveni pia-
lai nowlim tevim.

Nijor renge melrin

19 “Sete nolo kami parkul, ko sete kapok-
ser kortoni kis joro kami nga marres iel
ngatan. Suri momom tuti ko doto nir
tarurro lokloksir, ko jinibb venao tubbri
lut nabbu ko tian tivevna loloim. 20 Nolo
kami parres, ko re sel ngok, kapok-ser
kortoni joro kami nga parres parto renge
melrin mare. Suri momom sete orong-
wos puti, ko doto sete arongwos parurro
lokloksir, ko jinibb venao sete orongwose
pubbri lut nabbu ko pian pivevna loloim.
21 Ngok poro nga jorom puto renge lat nga
m̃irres, ko nolom kele p̃irres, suri jorom
oto pa lat nga m̃irres osuw.

Moron ne niben

B **6:13** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Matiu oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

22 “Mete jinibb erpe moron ne niben.
Poro nga metem p̃imẽrer, ko moron
puwun saut re nibem totoklai. Ngok owra
puwra, poro nga nolom p̃irres, ko mauren
som totoklai kele p̃irres. 23 Ko poro nga
metem p̃isij, ko nemalik puwun saute
nibem totoklai, suri metem erpe moron ne
nibem. Ngok owra puwra, poro nga nolom
pukul, ko mauren som totoklai kele p̃isij
jile.

24 “Sete jinibb san orongwos p̃imajing
se numal p̃ieru pivesane. Poro pirpok,
ko tungasi nuru tuwen, ko timrreni nuru
tuwen nen. Erpok ko, sete Atua orong-
wos pukonim re majingen sen poro nevöt
mukonim pa renge majingen sen. Suri
sete kurongwos kupmajing se nuru korti
pivesane.

Atua orongwos pimetmet kami p̃irres

25 “Suri nanu ngel, nuwrai tevi kami,
sete kaprrorrmi p̃elake mauren se kami.
Sete kapok-wera ‘O, rrapurroi sev le?’,
rreknga ‘O, rrapmini sev le?’, rreknga ‘O,
rrapuri sunsun sev le?’. Mauren se jinibb
nir evi nanu nga milep nga Atua m̃ilai
pa tevi jinibb nir. Nanen evi nanu nga
welili jer kobbong—Atua orongwos p̃ilai
kele kobbong. Ko nibe jinibb nir kele
evi nanu nga milep nga Atua m̃ilai pa
tevir. Sunsun evi nanu nga welili jer kob-
bong—Atua orongwos p̃ilai kele kobbong.
26 Kaprrorrmi ta numön nga marok-il suri
mesa ngok nir. Nir sete aruw ko sete
arili tweni, ko sete arlingi nanen ser renge
ƀep̃eim; ko Tata se kami nga mok-lik ko
re melrin ok-wunganir. Ko kami kamrres
womu nen ko wor re numön ngok nir re
no Atua, ngok ni puwngani kami kele ko
wor. 27 Kaprrorrmi ta m̃er nga murrorrmi
p̃elake mauren nga mumrrol. Orongwos
puloli kele mauren sen pipriv kele renge
sel ngok? Ejki rres nawon!

28 “Ko suri sev kamrrorrmi p̃elake sun-
sun se kami? Kapmeteni wose renge
nevngun nga marmaur suri orsel ngok nir.
Armaur erpese? Sete armajing erpe jinibb
te, ko sete arilile wose. 29 Ko nuwrai
kele tevi kami, numal Solomon, daron nga
m̃ilngi sunsun sen nga m̃irres p̃elak, ko
sunsun sen emau erres, sete erpe nga
m̃itra. Ko sunsun se nevngun, nulsen arres
easi. 30 Ko mösmös ne orsel nir armaur
erres, ko Atua ololi orsel emau erres e
lelingen ngel; ko mevinen mun parsulir ko
pa. Ko kami sete kamrrorrmi nga Atua
p̃ilai sunsun se kami nga parres? O, lartul,
nosurien se kami ewelili jer.

31 “Setete kaprrorrmi p̃elake pirpel: ‘Rra-
purro isev? Rrapmini isev?’ rreknga ‘Sun-
sun sev rrapuri?’ 32 Jinibb nir nga marlik
vare arok-pej nanu nga ngok nir. Ko Tata
se kami nga m̃ilik re melrin orongwos pae
nanu jijle nga nevre kami mumrrol ren.
33 Ko nanu nga milep nen nga kami kaploli,
kap̃elak nga kapsil van renge batun vanu
se Atua, ko nga kaploli suri murrun nga
m̃irres sen. Ko vitunen ni pia-lai kele
nanu ngok jile nir tevi kami. 34 Sete erres
kaprrorrmi p̃elake nanu ne mevi nir. Suri
mevi evi nabong nga kaprrorr
mi suri nanu nga parpelari kis ren. Nanu
nga m̃isij nga piplari renge nabong san
evtere kaprrorrmi suri re nabong nen kis
kobbong.

7

Iesu evisviseni nir nga sete parwer lokloksi jinibb san

1 “Sete kapwer lokloksi jinibb p̃isan,
puloli Atua sete mia-wer lokloksi kami.
2 Pusorsan tevi nga kami kamwer lokloksi
jinibb nir, Atua kele pia-wer lokloksi kami.
Ko tevi norrngov sev nga kami kamr-
rongvie jinibb, Atua pia-rrongvie lweni
kami e re nabong nga vitunen. 3-5 Ko er-
pese kumlesi nate nato nga tuwam m̃ikrae
re nolo ƀelan, ko sete kulesi suri nate
buluk nga milep nga nik kumkerae re
nik nolo ƀelam? Ko poro pirpok, ko
nik kupwerai pirpese tevi tuwam, ‘Tuwak,
kuplinglingi ƀesre tweni nate nato nga
kumkerae re nolo ƀelam,’ daron nga nik
sete kumleslesi nate buluk nga milep nga
nik kumkerae re nik nolo ƀelam? O,
nik nga kumiel renge sel eru, tukbböt re
aseni ni ƀelan, tuloli ni ƀelan turro tiasi!
Womunen kupsere tweni nate buluk nga
milep nga nik kumkerae re nolo ƀelam jile
pusuw, ko kuplesi nolo ƀelam owokwok
erres, ko kurongwos kupa-sere tweni vajin
nate nato nga tuwam m̃ikrae mibbölji
ƀelan.C

6 “Ngok orrongrrongvi nololien nga
wowarreng se kalesia nir. Ko re devjen
nga re nir ne vare nga marivi jinibb nga-
marsij p̃etp̃eti, kapmetmet re nir. Daron
nga poro kapan ji nir nga kapwera tweni
nale suk, ko nir arongwose parpalpal
p̃iterter tevi kami pirpe guli, ko parungasi
nale suk pirpe ƀerp̃er marbbötbböt re
nanu nga m̃irres.

Loten nga jinibb p̃ilai sev nga mungoni ji Atua

7 “Kapungoni, ko Atua pia-lai tevi kami.
Kappej, ko Atua puloli kapa-lesi. Kapututi,

C **7:3-5** Erpe iel, Matiu osp̃e suri nanu nga muto re mete jinibb, ko kem namrieni nga namvijuri murrun ne rijen ne nale nga iel.

ko Atua pia-tasi metali nen tevi kami.
8 Suri nir jijle nga marok-ungoni para-lai,
ko nir jijle nga marok-pej para-lesi, ko nir
jijle nga marok-ututi, para-tasi tevir.
9 “Jinibb si re kami poro nga natun
pungoni niv tevi ni, ko ni p̃ikrekrasi pia-
la nevöt tevi natun? 10 Ko poro nga natun
pungoni mesal, ko rreknga ni pia-la num̃et
tevi? Ejki rres nawon, sete orongwos
puloli pirpok. 11 Ko ngok, kami nga kamivi
jinibb nga kamsij kamrongwos sel nga
kapla nanu nga marres tevi natu kami nir.
Ko Tata se kami nga m̃ilik re melrin pia-
lai ko wor pumomsawos nanu nga marres
tevi nir nga marungoni ni.
12 “Nanu jijle nga kami kamwera jinibb
parloli tevi kami, kami kele kaploli ko wor
tevi nir pirpok kele. Ngok kobbong evi
murrun ne nosp̃en jile se Moses ko propet
nir nga maruli re Naul On.

Sel ne mauren ko sel ne nejijkien

13 “Kapasi renge metali nga m̃ikel, nga
pian re lut ne mauren. Suri metali ko sel
nga poran renge lut ne nejijkien, metali
nen nolon elep, ko sel nen kele elep, ko
nir elep nga marvijuri. 14 Ko metali ko
sel nga poran renge lut ne mauren, metali
nen nolon ewelili jer, ko sel nen kele nolon
ewelili jer; ko nir pievis kobbong para-
vijuri.

Rraplesi wose jinibb renge wenen ne mauren sen

15 “Kapmetmet renge propet ne gerisen
nir. Arirpe guli rrum nga numer m̃iajir,
ko aruri nevlu sipsip arkerkeris arirpe
sipsip nga sete marongwose parlokloksi
nanu san. 16 Kaplesi wose nir renge
wenen nga marpelari renge mauren ser.
Sete jinibb arongwose partawe wene drra
renge moku, ko wene nitapol renge jiber-
mij, ejki. 17 Erpok, nai jijle nga marres
parwen kele wenen nga marres, ko nai
jijle nga marsij parwen wenen nga marsij.
18 Nai jijle nga marres sete arongwos parla
wenen nga marsij, ko nai jijle nga marsij
sete arongwose parla wenen nga marres.
19 Ko nai jijle nga sete parwen wenen nga
m̃irres, parta twenir, ko parwirrer van re
nabb. 20 Erpok, kaplesi wose nir renge
wenen nga miplari re mauren ser.

Jinibb mawos nir se Iesu

21 “Sete nir jijle nga marok-veruse inu
‘Numal, numal’ tetajer paran renge batun
vanu ne melrin. Rrek nir pievis kobbong,
nir nga bbong marok-loli marongen se
Tata suk nga m̃ilik re melrin mare ko.
22 Erpok, renge nabong nga vitunen, nir
elep parwera tevi inu, ‘Numal, numal, sete
kurrorrmi wos nga kem namsup̃e nosp̃en
som re nisem, ko nga kem namoji tweni
demij nir renge nisem, ko nga kem namloli
majingen nga marterter marlelep marres
nir renge nisem?’ 23 Ko vitunen bea-werai
limjer tevi nir, ‘Setete nurongwose kami.
Kapruj ngasu inu, kami nga kamok-majing
nanu nga m̃isij.’

Jinibb lele eru nga morili naim

24 “Ngel, jinibb jijle nga marunge nale
suk ngel nir ko marlolir, osorsan erpe
jinibb san nga norongwosien sen otoe,
nga m̃ili naim sen renge dan nga m̃iterter
m̃irres. 25 M̃ili jile vajin, mian ko naus
ous elep, ko nuwi owlu vini, ko ling eser
elep ko owi naim eterter. Ko setete evitan,
suri arili pa eterter renge dan nga m̃iterter
m̃irres. 26 Ko jinibb jijle nga m̃ilengleng,
norongwosien sen m̃ijkie, nga m̃ili naim
sen renge dep̃inan. 27 M̃ili jile vajin, mian
ko naus ous elep, ko nuwi owlu vini, ko
ling eser elep ko owi petpate naim. Ko
emav ko omobburbbur jijle.”

Nevsivsenien se Iesu orrow erres

28 Iesu evinvini ore nale sen osuw iok.
Ko bbösa nga milep elai delung e nir.
29 Suri ni nevisvisenien sen orrow erres,
sete erpe nevisvisenien se jinibb nevisvise-
nien ne nale nesesreien nir.

8

Iesu ololi jinibb sopor arres luwi re mesien ser

1 Daron nga Iesu mujubbul vajin e renge
botwen, ko delung nga milep nir arvijuri
ni. 2 Ko jinibb san nga mimsi mesien
nga niber m̃im̃emaul evini ejiol vitan jin,
ko owra “Wurru, numal, oto ji nik, poro
nga nik kupmarong, ko kurongwos kuploli
nibek puwokwok luwi.” 3 Ko Iesu esareni
nevren ejpari m̃ernen niben, ko owra “Inu
numarong, nibem puwokwok luwi.” Ko
ngavilvilsen mesien nga niber m̃im̃emaul
evel lingi ni, ko niben owokwok luwi erres.
4 Ko Iesu ewer ore, owrai tevi: “Kuplesi
sete kupwerwerai tevi jinibb p̃isan, ko
kupan kupviseni nibem tevi jinibb ne
sulsulen san, ko kuplai merrenien p̃isan
pusorsan tevi Moses muli tuwi suri nir nga
marres luwi re mesien ngok, miviseni nir
nga nibem muwokwok pa musuw.”
5 Ko daron nga Iesu mian renge Ka-
paneam e, ko numal san se jinibb ne nuval
ne Rom nir evini ji ni 6 ko ongoni ni, owra
“Wurru, numal, nanwarreng weli ne ma-
jingen suk emsi, ematur renge naim. Emsi
mesien nga niber mokmijmij e, ko ornge
esij p̃elak.” 7 Ko Iesu owra lweni tevi: “Inu
bevinuk le pa, rroporan bololi ni p̃irres.”
8 Ko m̃ernen ewer ore, owra lweni tevi
Iesu: “Numal, sete nurres nga nik kupini
re loloim suk. Ko kuptur iok kobbong,
kupwera bbong nale, ko nanwarreng suk

wel nen p̃irres luwi re mesien sen. 9 Ko inu
kele derteren suk otoe, ko numal suk sopor
kele derteren ser arasie inu wor. Ko poro
nga bowrai tevi jinibb ne nuval suk san,
‘Kupan,’ ko ni pian ko wor; ko poro nga
bowrai tevi san kele, ‘Kupini,’ ko ni pivini
ko wor; ko poro nga bowrai tevi jinibb ne
majingen suk, ‘Kuploli pirpel,’ ko ni puloli
ko wor pirpok.”
10 Ko daron nga Iesu murnge nale sen
ngel, ko etaole, ko owrai tevi nir nga mar-
vijuri ni: “Nuwretun, nuwrai tevi kami,
setete nulesi jinibb san ne Isrel nga no-
surien sen milep mirpe m̃erel. 11 Nuwrai
tevi kami, nir pilep nga para-ivel re Is ko
re Wes ko ngatan jijle vini, para-lik ngatan
tevi Epram ko Aesak ko Jekop renge batun
vanu ne melrin, ko para-aani nanen. 12 Ko
m̃eri Isrel nir nga marrorrmi nawon nga
paran renge batun vanu ne melrin, para-
sor twenir, paran renge lat nga mimalik
jerjer. Iok ngok jinibb para-ting ko para-
runge p̃isij pilep.” 13 Ko Iesu owrai lweni
kele tevi jinibb nuval nen, “Kupiel; nanu
nga kumosuri piplari ko jim.” Ko renge
mete nial mawos nen, nanwarreng wel
nen erres luwi re mesien sen.
14 Ko vitunen, Iesu evan loloim se Pita, ko
elesi Pita p̃ilen lekter ematur emsi mesien
dowalul. 15 Ko Iesu ejpari nevre nesevin,
ko mesien dowalul osuw re ni. Ko emra,
ko etabbuni nanen se Iesu.
16 Ko rivriv jer, re daron nga nial muwaj
pini, ko nabong on ser musuw, ko arte-
tekai jinibb elep vini ji Iesu nga demij
marsisilvir; ko ni oji tweni nem̃in nga
marsij rer tevi nale sen, ko ololi nir nga
marmesi arres luwi re mesien ser. 17 Ngok
eplari osorsan tevi nale san se propet
Aesea nga muli tuwi mirpel: “Ni ela tweni
mesien se kerr ko norongen nga m̃isij se
kerr.”

Jinibb eru ormerreni porvijuri Iesu

18 Ko vitunen Iesu elesi delung elep nga
martur rrale ni, ko owrai tevi jinibb sen
nir, “Rrapan re devje nuwi Galili e.” 19 Ko
jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien
san evini ji ni, ko owra “Jinibb nevisvise-
nien, ngabe nga kupa-van e, ko inu bea-
vijuri nik.” 20 Ko Iesu owra lweni tevi
ni, “Guli rrum nga wowarreng nir ðelaur
otoe, ko numön nir menuner otoe; ko
inu Jinibb Mawos, milngek ejkie. Ngok,
kuprrorrmi mun p̃irres poro nga kumrreni
kupvijuri inu.”
21 Ko san re jinibb sen owra tevi ni,
“Numal, kuplinglingi inu puwomu ban
ðetevni luwe tata suk.” 22 Ko Iesu owrai
tevi, “Ejki, kupvijuri inu, ko kuplinglingi
nir nga sete marla mauren ko pa partevni
lartul nga marmij.”

Iesu ewer ore ling serser nga milep

23 Erij jile erpok musuw, ko ean esa
renge drrav se nir, ko jinibb sen arsa tevi
ni. Ko ni evan, ematur lolo drrav. Ko drrav
owlu.
24 Ko mian ko ling serser nga milep
etewut vini re nuwito, ko owi nuwi daptap
nen elelep nga marjerjeravi drrav ser,
ko drrav ser otomori purron. Ko Iesu
ematur malum, sete emra wor. 25 Ko jinibb
sen aran arwuni ni, ko arwerai tevi ni:
“Numal, kupla se kerr, otomori rrapmij!”
26 Ko ni owra tevi nir: “Erpese kami
kammetutu? Nosurien se kami ewelili
jer.” Ko otur mera, ko ewer ore ling ko
daptap ne nuwi, ko ormol kem̃kam̃e. 27 Ko
nir artaole, ko arwerwerair e, “Jinibb nga
mirpese le mirpel ngel, nga m̃irij tevi ling
ko nuwi kele, ko morosuri ni?”

Iesu oji tweni demij renge m̃eri Gatara eru

28 Ko vitunen arjipari devje nuwi renge
ngaim se m̃eri Gatara. Ko jinibb eru nga
demij m̃isisilvi nuru orpelari re lat ne
dubb vini, orivel ore selen. Nuru orivi
jinibb rrum, ko orloli jinibb sete arong-
wose parasi renge sel ngok. 29 Ko orkail ko
orwera “Nik Atua natun, kuvini iel tweni
kuploli sev le tevi komru? Kuvini tweni
kuploli komru nobor-runge p̃isij puwomu,
vitunen ko daron nen vajin?”
30 Ko mori bbong nir, nior ðerp̃er artur
arok-susung malum. 31 Ko demij nen nir
arungoni tevi Iesu, arwera “Wurru, poro
kupoji tweni kem, ko kuplinglingi kem
naban nabsilvi ðerp̃er ngok nir.” 32 Ko
ni owra tevi nir: “Kapan.” Ko daron nga
marivare, aran arsilvi ðerp̃er nir; ko nir
jijle arwolu renge botwen nga mivjivjar
san ko arowrow jubbul van renge nuwi
nga milep nen, ko arron ko armij.
33 Ko jinibb nga marok-metmete ðerp̃er
nir, daron nga marlesi, arwolu suri sel
van ngaim e, ko arsup̃e nanu jile nga
marpelari. Ko nanu nga milep nga mar-
sup̃e suri, sev nga miplari ji laru nen
nuru. 34 Ko nir nga marlik renge ngaim
nen jijle nir arivel ore parsesewute Iesu.
Ko daron nga marini ji ni ko arungonie
eterter, arwera pivel lingi lut nga nir.

9

Iesu ololi jinibb san nga devje niben mimij erres luwi kele

1 Ko mian ko Iesu esa luwi kele renge
drrav nen, olwi kele vini renge ngaim
sen e. 2 Ko jinibb sopor arwosi jinibb
san re maling sen nga mimsie mesien nga
niber mok-mij e vini jin. Ko Iesu elesi
nosurien ser elep, ko owrai tevi m̃er nga

mimsi, “Natuk, nolom p̃irres, ƀetlasi tweni nololien som le pa.”
3 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arwerwera lululwenir e, “Aro, m̃erel erij melmelas ko osopsop̃e pa Atua!” 4 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser, ko owra “Suri sev norrorrmien nga m̃isij muto re nolo kami ngok? 5-6 Evi nanu nga m̃isisarow bbong nga bowrai tevi m̃erel, ‘Nololien som nutlasi tweni pa,’ suri si p̃ilesi poro nuwretun rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu nga m̃iterter kele wor asi ngok nga poro bowra ‘Kuptur imare kupla milngom ko kupiel van renge naim som e,’ suri jinibb jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga mowrai ngok. Ko bololi vajin nanu nga m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga inu Jinibb Mawos derteren suk otoe renge iel ngatan nga ƀetlasi tweni nololien.” Ko ni owrai tevi m̃er nga devje niben mimij, owra “Nuwrai tevi nik, Kuptur imare kuplai maling som kupwosi, ko kupiel van renge naim som e.” 7 Ko ni erres luwi, ko otur imare ko evan renge naim sen e. 8 Ko delung nir arlesi nanu nga muloli, ko armetutue, ko arsurövi Atua renge nga m̃ilai derteren nga mirpok tevi jinibb.

Iesu everus Matiu nga pivi jinibb sen

9 Ko Iesu evel lingi lat ngok, orujruj sopon. Ko elesi jinibb san nisen Matiu esakel renge lat nga mok-lai nevöt netakis e. Ko owrai tevi, “Kupvijuri inu.” Ko ni otur imare, evijuri ni.
10 Ko vitunen Iesu ean loloim se Matiu ko esakel re tep nga p̃iaan. Ko nir elep nga marok-lai nevöt ne takis arini kele, ko nir nga jinibb marok-ungasir arini arsakel tevi Iesu ko jinibb sen nir. 11 Ko Parasi nir marlesi ko arwerai tevi jinibb sen nir, “Erpese numal se kami m̃iaan tevi lartul ngok nga marok-loli nanu nga m̃isij?”
12 Ko Iesu ornge nale ser ko owrai tevir: “Nir nga marres sete armerreni dokta; nir nga bbong marmesi ko. 13 Kapan kapmeteni suri re mining ne nale se Atua ngel: ‘Nanu nga memrreni milep evi murrun nga partelasi jinibb. Murrun nga parsulsul tevi Atua evi nanu nga welili jer kobbong.’ Sete nuvini tweni nga beveruse jinibb nga marvilvil ore marsij marwera marres, ko nuvini tweni nga beveruse nir nga sete markerkeris, ko marwer limjere nga marsij.”

Murrun nga mimerr ko murrun nga m̃itra

14 Ko vitunen vajin jinibb se Jon Baptaes nir arini ji Iesu, ko arsusi tevi ni: “Erpese kem ko Parasi nir namlingi tweni nanen nga nablot van ji Atua, ko jinibb som nir sete arloli erpok?” 15 Ko Iesu owra lweni tevir, “Daron nga nesevin muwra p̃ilik ji diwen sen, ko elik malum tevi selen nir renge nanen, sete arongwos partengsi wor. Ko daron nen pia-vini ko nga pia-ivel lingir vajin, ko arongwos parunge p̃isij vajin ko parlingi tweni nanen ser suri.
16 “Ko sete jinibb san orongwose p̃ilai bebje kalik nga mimerr puwol ore lat nga mimarrerr renge sunsun nga m̃itra e. Poro pirpok, ko kalik nga m̃imerr nen tia-sakuk ko tia-teri kele sunsun nga m̃itra, ko tia-loli lat nga m̃imarrerr tia-lep temijpal. 17 Ko erpok kele, sete jinibb san orongwos pujongjongi norro nga mimerr van renge botel nga m̃itra nga marloli nevlu nanikot e. Poro pirpok ko norro nga mimerr tut, tuloli nevlu nanikot nga m̃itra tirrerren ko tiap rrerrsi, suri etra p̃elak. Ko norro timejivjiv tisij, ko nevlu nanikot kele tisij. Pirpel ko, norro nga mimerr parlingi ko wor renge nevlu nanikot nga mimerr mimalum m̃irres.”

Iesu ololi nesevin san erres luwi kele, ko nesenwarreng san nga mimij pa emaur luwi kele

18 Ko daron nga m̃irij mirpok tevi nir, ko numal san se m̃eri Isrel evini ji Iesu. Ko ejiol ko owra “Natuk nesenwarreng eamij bbong lelingen wolok. Ko poro nga nik kupini, kupa-jipari kobbong ni tevi nevrem, ko ni pia-maur luwi kele.” 19 Ko Iesu otur imare ko evijuri ni, ko jinibb se Iesu nir kele arvijuri.
20 Ko nesevin san nga mok-mesi mesien se nesevin nir tetajer, sete orongwos pumosi ejpari sia esngavöl drromon eru (12), evini evitu suri Iesu re duren, ko ejpari bongsi sunsun sen. 21 Nesevin norrorrmien sen erpel: “Poro bbong bejpari bongsi sunsun sen, ko inu bea-rres ko.” 22 Ko Iesu erieni lweni ko elesi vinnen ko owrai tevi: “Natuk, nolom p̃irres, nosurien som ololim kumrres.” Ko vinnen erres jer ko pa evesane.
23 Ko daron nga Iesu mivini vajin re naim se numal nen, ko elesi nir nga marokuwi davö ne mijen, ko nir nga marting vijajeng. 24 Ko ni owrai tevir, “Kapiel, suri nesenwarreng ngel setete emij, ko ematur kobbong.” Ko daron nga marunge nale sen, ko armen kerajie. 25 Ko daron nga delung nir maran vajin vare e, ko ni evan re loloim nga nesenwarreng mimatur ren, ko erveinevre nesenwarreng nen imare, ko nesenwarreng emra. 26 Ko nosp̃en nen arsup̃e re lat nen jile nir.

Iesu ololi metrrorr eru orkulu luwi

27 Daron nga Iesu mivel rujruj lingi ie, ko metrrorr eru orvijuri ni. Ko orkail, orwera “Wurru, kuprrorrmi komru, nik metka se Devet!” 28 Ko daron nga Iesu

mian loloim e, ko metrrorr nuru oran jin. Ko ni owra tevi nuru, “Komor-osuri nga inu nurongwos bololi nanu ngel?” Ko nuru orwera lweni, “O-o, numal.” 29 Ko ejpari mete nuru, ko owra “Piplari pusorsan tevi nosurien se kamru.” 30 Ko mete nuru orres. Ko Iesu ewer ore eterter owrai tevi nuru, “Kopor-lesi sete jinibb san purongwose.” 31 Ko nuru daron nga morivel, ortur imare ko ortewijreni nospẽn ne Iesu renge vanu nen jile nir.

Iesu ololi nabbut san erij luwi

32 Ko daron nga nuru morivare re naim e, ko jinibb sopor arpitevi nabbut san nga demij mĩisisilvi vini ji Iesu. 33 Ko Iesu oji tweni demij, ko nabbut erij luwi vajin. Ko delung nir artaole, ko arwera “Sete pa nabong san rramlesi nanu nga mirpok eplari renge Isrel.” 34 Ko Parasi nir arwera “Wi, ok-ojoji tweni demij suri ni elai derteren sen ji numal se demij nir.”

Iesu orrorrmi delung nir

35 Ko Iesu evel rrerrale ngaim nga marlelep nir ko nga wowarreng nir, ko okvisviseni renge naim gortien ser. Ko okwerwer suri nale nga mĩirres suri batun vanu ne melrin, ko ok-loli nir nga marmesi mesien lele, mesien ser osuw, arres vajin.

36 Ko daron nga mĩilesi delung nir, ko orrorrmi elep suri nir. Suri arirpe sipsip nga sete san mok-metmeter, armaob nawon, setemun arongwose parwolu. 37 Ko owrai tevi jinibb sen nir, “Numös elep pẽlak, ko nir evis bbong nga partawer ko parilir. 38 Ngok, kapungoni tevi Atua, nga mivi numal ne numös, nga pukoni kele jinibb nga marok-tawe ko marok-ili sopon van re orsel sen.”

10

Aposol esngavöl drromon eru se Iesu

1 Ko Iesu everus jinibb sen esngavöl drromon eru (12), nga marveruse nir aposol, parini mori. Ko elai derteren tevir nga paroji nemĩin nga marsij nir, ko nga parloli nir nga marmesi mesien lele parres luwi.

2 Ngel evi nise aposol esngavöl drromon eru: nga womuj nen Saemon, nga marveruse kele e Pita, ko Antru Pita tasin, ko Jemes natu Sepeti ko Jon Jemes tasin, 3 ko Pilip, ko Batolomiu, ko Tomas, ko Matiu nga mok-lai nevöt ne takis bonevis, ko Jemes natu Alpeas, ko Tateas, 4 ko Saemon nga bonevis mĩilik ji nir nga marmerreni paroji tweni mĩeri Rom nir, ko Jutas Iskariot, nga vitunen pia-teka kerasi Iesu.

Iesu okoni tweni aposol sen nir

5 Jinibb esngavöl drromon eru ngel Iesu okonir van. Ko daron nga mukonir e, ko ewer sesesre erpel tevir: “Sete kapan ji jinibb ne vare nir, ko sete kapan renge ngaim san se mĩeri Sameria nir, pijki. 6 Rrek kapan wor ji mĩeri Isrel nir. Nir arirpe sipsip nga marivel sarrsarr. 7 Ko daron nga kapan, ko kapok-werwer pirpel, kapwera ‘Otomori le pa batun vanu ne melrin pĩrrmali.’ 8 Kaploli nir nga marmesi parres, ko kaploli nir nga marmij parmaur luwi, ko kaploli nir nga marmesie mesien nga niber mĩimĩemaul parwokwok, ko kapoji tweni demij nga marsisilvi jinibb nir. Ngok evi derteren nga marlai nawone tevi kami. Sete kamwuli. Ko kami kele kaplai nawon tevi jinibb nir.

9 Sete kapsongni nevöt renge baos se kami; poro pivi nevöt nga milep, rreknga nevöt nga welili, ko sete kapsongni, pijki. 10 Ko sete kapsa narr se kami daron nga kapiel e, ko sete kaptori sunsun pĩieru, rreknga but se kami, rreknga nai nga moktor etete kami. Sete kaptori nanu ngok nir, suri oto ji lartul nga kammajing ser para-la nanu ngok nir tevi kami.

11 “Ko daron nga kapan renge ngaim nga milep san, rrek nga welili san, kappej siko nga mĩirres ren, ko kaplik tevi, pijpari daron nga kapa-ivel. 12 Ko daron nga kapan renge naim sen, ko kapwera erres tevi nir nga marlik ren. 13 Ko poro nga nir parivi jinibb nga marres, ko kaplinglingi rijen se kami nga mĩirres ngok puto jer jir. Ko poro nga nir sete parivi jinibb nga marres, ko
kaploli rijen se kami nga mĩirres ngok pulwi vinuk ji kami. 14 Ko poro sopor sete parmarong kami kapan ji nir, ko sete parunge nale se kami, daron nga kapiel lingi lut nen, erres kapwirrwirrleni tweni maw nga muto re but se kami, nga piviseni tevir nga marloli mĩisij. 15 Nuwretun nuwrai tevi kami, renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, pia-sij wor pia-asie renge nir ngok renge nir ne Sotom ko nir ne Gomora, nga marsupẽ tuwi pa suri nololien ser nga marsij.

Jinibb nir para-loli pĩsij tevi jinibb se Iesu nir

16 “Kapmurrong. Bokoni tweni kami kapirpe sipsip nga paran renge livö ne guli rrum nir. Kapkulu metmet pĩrres pirpe numẽt, ko kapirpe kele wumẽr nga sete orongwos puloli pĩsij. 17 Kapmetmet re jinibb nir. Para-tekai kami van re nospẽn se numal ser nir, ko renge naim gortien ser, para-revji kami tevi nai 18 ko para-tekai kele kami van re no numal nga marlelep sopor kele, suri kamivi jinibb suk. Ko kapa-wera tweni nale suk tevi nir ko tevi jinibb ne vare nir.

19 “Ko daron nga para-tekai kami, sete
kaprrorrmi p̃elake sev nga kapwerai ko
pirpese nga kapwerai. Suri Nem̃in On pia-
lai nale tevi kami nga kapa-werai renge
mete nial mawos nen. 20 Suri sete kami
kis kaprij, ko Nem̃in On se Tata se kami
nga pia-rij renge jingo kami.
21 “Ko tuwan pia-tekai tasin pia-lingi re
mijen, ko tata kele pia-loli pirpok tevi
natun; ko natur kele nir para-tur imare,
para-teka tata ser ko tasu ser para-lingi
van re mijen. 22 Ko jinibb jile para-ungasi
kami suri kamivi jinibb suk. Ko si nga
pia-tur p̃iterter pijpari bongsin, Atua pia-
la mauren tevi.
23 “Ko poro nga parloli esij tevi kami
renge ngaim san, ko kapwolu van re ngaim
nga surie. Nuwretun nuwrai tevi kami,
setete kapiel p̃etp̃eti re ngaim ne Isrel
nir, pijpari inu Jinibb Mawos bea-luwi
vini. 24 Sete jinibb san elep asi ni nga
mok-visviseni, ko sete jinibb ne majingen
san elep asi numal sen. 25 Jinibb san
purnge p̃irres kobbong nga pirpe numal
sen. Ko poro san piveruse numal san
puwra ‘Bielsepal’ (ngok evi nise numal se
demij nir), ko pia-rij pia-sij kele wor tevi
jinibb sen nir, suri jinibb sen nir arivi
jinibb nga welili kobbong.

Sete erres jinibb se Iesu pimtutu

26 “Ngok, sete kapmetutue nir. Suri
nanu jijle nga m̃itiwtawi ore, para-raji
puto limjer; ko nanu jijle nga muto teptepi,
para-rongwose kele e. 27 Sev nga mowrai
silveni tevi kami, ko kapa-werai limjer; ko
sev nga mowra renge boro kami, kapkail
van mare, kapwerai tevi jinibb nir.
28 “Ko sete kapmetutue nir nga marok-
revji nibe jinibb, ko sete arongwose parevji
nem̃ir. Kapmetutu wore Atua kobbong,
suri ni orongwose pirevji kortoni niben ko
nem̃in renge lat ne norongen nga m̃isij.
29 “Arok-wulwule numön nga wowar-
reng nir nowlir ean ngatan temijpal. Ko
sete nir san pivitan aseni ngatan poro
nga Tata se kami sete pimarong. 30 Ko
kami, kamlelep lingi nir wor ji Tata se
kami. Erpe kami kamrrorrmi rao batu
kami evi nanu nga welili kobbong; ko
suri kamlelep p̃elak ji Tata se kami, ni
orongwose jijle rao batu kami nir. 31 Ngok,
sete kapmetutu. Kamlelep temijpal wor asi
numön nga wowarreng ngok nir, ko Tata
se kami pimetmete kami kele wor.

Jinibb nga muwra tweni nga ni evi se Iesu

32 “Si nga puwrowrai inu renge no jinibb
nir, inu kele bea-werwerai ni renge no
Tata suk nga m̃ilik re melrin. 33 Ko si nga
pivilvil ore inu renge no jinibb nir, inu
kele bea-vilvil ore ni renge no Tata suk nga
m̃ilik re melrin.

Iesu ololi jinibb nir arwirr sarrsarr

34 “Sete kaprrorrmi nga nuvini tweni
bokoni demat vini iel ngatan. Sete nuvini
tweni bokoni demat, ko nuvini tweni ð̃eti
wukari jinibb nir, pivi meling p̃ieru e.
35 Ko nuvini tweni bololi jinibb p̃itre tata
sen, ko nesenwarreng p̃itre tasu sen, ko
nesevinli p̃itre p̃ilen lekter. 36 Ko devje
nuval se jinibb nir parpelari re nir lulweni
kobbong niaken.

Jinibb se Iesu nir parloli ko wor Iesu puwomu renge mauren ser

37 “Ko poro jinibb san pimrreni tata
sen rreknga tasu sen womu re inu, ko
sete erres re pivi jinibb suk. Ko ni nga
mimrreni natun norman rreknga nesevin
womu re inu, ko sete erres kele re pivi
jinibb suk. 38 Ko si nga sete muwosi nai
pelaot sen pivijuri inu, ko sete erres re pivi
jinibb suk. 39 Si nga putor totoni mauren
sen p̃iterter iel ngatan, mian ko pia-tor
jabble; ko si nga pimaronge mauren sen
suri m̃imajing suk, ko mian ko pia-tor
sweri mauren nga m̃irres.

Atua pia-la nowli jinibb mawos

40 “Ko si nga pimarong kami kapan ji ni,
ko erpe emarong kele inu ban ji ni. Ko
ni nga pimarong ban ji ni, erpe emarong
kele nga Tata suk nga mukoni inu pian ji
ni. 41 Ko si nga pimarong nga propet san
pian ji ni suri evi propet, ni kele pia-lai
nowli propet ji Atua. Ko si nga pimarong
nga jinibb nga m̃irres san pian ji ni suri
evi jinibb nga m̃irres, ni kele pia-lai nowli
jinibb nga m̃irres san ji Atua. 42 Ko si nga
p̃ilai biles nuwi kobbong nga mimemrrali
san tevi jinibb suk nga welili ngel san nga
pimni, suri evi jinibb suk, erpe ololi nanu
nga welili kobbong. Ko nuwretun nuwrai
tevi kami, m̃ernen pia-lai nowlin nen ko
wor ji Atua.”

11

Jinibb se Jon Baptaes arini arlesi Iesu

1 Iesu evinvini ore nga muwer sesesre
jinibb sen esngavöl drromon eru iok. Ko
evel rujruj sopon kele vini re ngaim sopor
nga marto rrale ie, nga pivisviseni ko
p̃iwerwer rer.
2 Renge daron nen, Jon Baptaes elik
renge naim ne nekaien, ko ornge majingen
se Kristo nga mulolir. Ko okoni jinibb
sen sopor van ji Iesu. 3 Ko arsusi tevi,
“Erpese? Nik kuvi ni nga kem m̃eri Isrel
nir namok-teravi, rreknga ejki, nabtiriv
m̃inij malum?” 4 Ko Iesu erij weli tevi
nir, owra “Kapan ji Jon, ko kapa-werai
tevi ni nanu nga m̃irres nga kamlesi ko

kamrunge, pirpel: 5 ‘Metrrorr arkulkulu
erres luwi, ko naroj nir arivel erres, ko
jinibb nga marmesie mesien nga niber
m̃iiñemaul arwokwok luwi, ko borwon nir
arongrong luwi, ko mijen nir armaur luwi,
ko arwerwer nale nga m̃irres tevi ƀeres
nir. 6 Ko neiren re ni nga sete m̃ilesi nanu
san renge inu nga puloli ni purnge p̃isij
rengen.’ ”

Iesu osp̃e suri Jon Baptaes

7 Ko daron nga nir marivel e vajin, ko
Iesu etipatun nga puwrai tevi delung nir
suri Jon, owra “Sev ko kamiel tweni van
kaplesi re lolo merwer bonevis? Kamiel
tweni kaplesi jinibb san nga mirpe mavir
nga ling mok-uwi sarrsarre? Ejki. 8 Ko suri
sev kamiel? Kaman tweni kamlesi jinibb
san nga muri sunsun nga mimau m̃irres?
Ejki, nir nga maruri sunsun nga mirpok
arlik re naim se numal nga marlelep nir.
9 Ko suri sev kamiel? Kaman tweni kamlesi
propet san? Nuwrai tevi kami, ewretun, ni
evi propet, ko elep kele wor asi propet nir.
10 Ni ngel ko tuwi aruli suri renge Naul On,
erpel: ‘Kapmurrong, bokoni jinibb suk san
nga puwowomu re Mesaea, ko puloli sel se
ni pimetet.’ 11 Nuwretun nuwrai tevi kami,
renge nir p̃etp̃eti nga mariak iel ngatan,
sete san erpe Jon Baptaes. Ni elep wor asi
nir. Ko renge nir nga paran re batun vanu
ne melrin, nir p̃etp̃eti arlelep asi wor Jon.

12 “M̃itipatun renge daron nga Jon Bap-
taes mok-werwer e evini mijpari lelin-
gen, ko jinibb ne balpalen nir arpalpal
tere batun vanu ne melrin, ko arwera
parpalpal ore jinibb nir sete paran rengen.
13 Nale se propet nir, ko nale nesesreien
nga maruli tuwi pa, arsup̃e wowomue ko
pa osuw, mijparimian ko Jon mia-pelari.
14 Ko nanu nga bowrai rreknga p̃iterter
nga parosuri le, ko Jon le evi Elaeja nga
nir marsup̃e wowomue nga pia-luwi vini.
15 Isi nga boron otoe, purnge re nolo
boron!

16 “Ko bowrai rrongrrongvi dul nga lelin-
gen ngel aripese? Arirpe bipiwarreng nga
marlik renge mesa nga m̃irres sopon, ko
markikail marververuse seler nir parini jir
partetnij. 17 Ko arwera ‘Namuwi nabbu,
ko kammusus kapsew e; namla nubo nga
martaur e, ko kammusus kapting. Kam-
musus kaptetnij detnijen ne neiren, ko
detnijen ne dauren.’ 18 Ko erpok kele, dul
nga lelingen ngel arungasi murru Jon ko
murru inu Jinibb Mawos kele. Suri Jon
mivini, ko sete eaan elep, ko sete emni
norro ejki, suri ok-lot tetajer. Ko dul ngel
arlesi esij, ko arwera ‘Demij san esisilvi.’
19 Ko inu Jinibb Mawos nuvini nomok-
aan ko nomok-mini norro. Ko dul ngel
arlesi esij kele, ko arwera ‘Kaplesi, leorr
lep, ko lemni kis norro! Ni evi sele jinibb
nga marok-lai nevöt ne takis, ko jinibb
nga marsij nir.’ ” Ko Iesu owrai tevir, “Ko
norongwosien sete eplari re sel sansan,
eplari wor re sel elep ko. Ko komru Jon,
komru kes nomor-vijuri.”

Iesu otortori jinibb nga sete marosuri ni

20 Ko vitunen Iesu etipatun ko erij terter
tevi nir nga marlik renge ngaim sopor
suri nelesien jijle nga muloli re nir mar-
lesi, ko sete nolor arlululwi ren. 21 Ko
owra “Wi, kami m̃eri Korasin! Wi, kami
m̃eri Betsaeta! Kami nga kamok-ungasi
jinibb ne vare nir, erpe m̃eri Taea ko
m̃eri Saeton nir. Ko poro nga san puloli
majingen nga marinijnij nawone ngel nir
nga mololi ji kami renge Taea ko Saeton,
ko nolor pulululwi pa tuwi nen renge
nololien ser, ko paruri sunsun tera nga
marmerrmerris nir, ko parlik renge niavi
nabb parp̃elpalose, parviseni nga arrorrmi
nanu nga marsij nga marloli sarrsarre nir.
22 Ko nuwrai tevi kami, pia-sij wor renge
kami pia-asi nir m̃eri Taea ko Saeton renge
nabong nga Atua pia-wera suri lat nga
puto suri tevi jinibb nir, suri nolo kami
sete olululwi. 23 Ko kami, m̃eri Kapaneam,
kamok-rrorrmi nga kapa-van
mare re melrin, a? Ejki, ko kapa-van
ngatan jer re lat ne mijen. Poro nga
san puloli majingen nga marlelep ngel nir
nga mololi ji kami renge Sotom tuwi, ko
nolor pulululwi, ko Atua sete pusli ngaim
ser, puto p̃irres pijpari lelingenok. 24 Ko
nuwrai tevi kami, pia-sij wor renge kami
pia-asi nir m̃eri Sotom renge nabong nga
Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi
jinibb nir, suri nolo kami sete olululwi.”

Iesu owra erres wor tevi Tata sen

25 Ko renge daron ngok, ko Iesu owra
“Nuwra erres wor tevi nik, Tata. Kuvi Nu-
mal ne melrin ko ne ngatan. Ko kusilveni
nanu ngel nir suri batun vanu ne melrin
renge nir nga marwera ‘Norongwosien se
kem otoe, ko namrongrongwos,’ ko ku-
viseni tevi nir nga nolor maran ngatan
mirpe bipiwarreng. 26 Erpok, emawos re
nik, Tata, nelesien som.

27 “Nanu jijle Tata suk elair pa tevi
inu. Ko sete jinibb san orongwose inu
Natu Atua, Tata suk kobbong. Ko sete
san orongwose Tata suk kele, inu kobbong
Natun nusan, ko si nga memrreni kele
beviseni Tata suk tevi ni.

Kapini kaplai mosien ji inu

28 “Kapini ji inu, kami nga kamp̃elak
milep ko kamtetaur milep, ko inu bea-
lai mosien tevi kami. 29 Ko kapwosi nai
soloslo suk re birpari kami, ko kapivi
jinibb ne majingen suk, ko kapmeteni re

inu. Suri inu numalum, ko nolok ean ngatan temijpal, ko kapa-lesi mosien re nemĩi kami. 30 Suri nai soloslo suk sete majingen nen orrow, ko detauren suk nga bea-lai tevi kami kapsoloi esisarow kobbong."

12

Jinibb se Iesu nir arsesri tweni wene wit re nabong ne mosien

1 Renge daron nen, renge nabong ne Sapat san, ko Iesu ko jinibb sen nir arivel rrurrngi orsel ne wit
san. Ko jinibb sen nir, numer ajir, ko artipatun arsesri sursele wene wit nir, ko arurroi. 2 Ko daron nga Parasi marlesi, ko arlesi esij, suri evi nabong ne Sapat. Ko arwerai tevi Iesu: "E, kuplesi, jinibb som nir artor otvi nesesreien ne nabong ne Sapat!" 3 Ko ni owrai tevi Parasi nir, "Nurrorrmi sete kammeteni suri nanu nga Numal Devet muloli nabong san tuwi, daron nga numer mĩiaji ni ko jinibb sen nir. 4 Ko ean loloim se Atua ko elai niv nga jinibb ne sulsulen marlai pa tevi Atua musuw, ko ni ko jinibb sen nir nga marpitevi ni arurroi. Ngok nale nesesreien ewer orer nga sete parurroi, jinibb ne sulsulen kis kobbong parurroi. Ko nosp̃en nen ejkie ji Atua. 5 Ko rreknga sete kammeteni kele renge nale nesesreien nga renge nabong ne Sapat nir, ko jinibb ne sulsulen nir ne Naim On se Atua arok-tor ototvi nesesreien ne nabong ne Sapat daron nga marmajing majingen ser, ko nosp̃en nen ejkie ji Atua. Kammeteni ko pa, ko kamrrelenge. 6 Ko nuwrai tevi kami, inu ngel, nulep asi Naim On. 7 Ko poro nga kaprongwose mining ne nale ngel nga muto kele re Naul On, 'Atua owra sete kaprrorrmi sulsulen ko nanu nga marirpok nir, ko kaprrorrmi suri jinibb,' ko sete kapsup̃e suri nir ngok nga nosp̃en ser mijkie. 8 Ko inu Jinibb Mawos nuvi numal ne Sapat."

Iesu ololi nevre jinibb san erres luwi kele

9 Ko Iesu evel rujruj kele sopon, ko ean re naim gortien ser san. 10 Ko jinibb san nga nevren mimij elik iok. Ko Parasi nir armerreni parloli Iesu puloli nanu san nga nosp̃en nen putoe. Ko arsusi tevi, arwera "Erpese? Evi nanu nga mĩirres nga parloli jinibb p̃irres luwi re nabong ne Sapat, rreknga ejki?" 11 Ko ni owrai lweni tevir, "Poro nga kami san sipsip sen san otoe, ko sipsip nen pivitan re bbulwil san re nabong ne Sapat, ko ni sete mia-van mia-rrul ren ko pirvei tweni, ko p̃ilngi kurtweni kobbong, puto iok? Ejki, pian ko wor, pirvei tweni. 12 Ko jinibb elep asi wor ean mare re sipsip. Ngok, erres ko pa nga parloli p̃irres re nabong ne Sapat." 13 Vitunen, ko ni owrai tevi jinibb nga nevren mimij, "Kup̃ete nevrem." Ko ni ete nevren emetet, ko nevren erres luwi erpe nevren devjen. 14 Ko Parasi nir arlolarsi, ko arivare ko armurri suri sel nga parevji pini Iesu ren.

Iesu evi jinibb ne majingen se Atua

15 Iesu orongwose norrorrmien ser, ko evel lingi ie. Ko delung arvijuri ni, ko ni ololi nir jijle nga marmesi arres luwi. 16 "Ko ni ewer ore nir nga nir sete parsup̃sup̃e ni. 17 Ngok eplari osorsan tevi nale san se Atua nga propet Aesea muwrai tuwi: 18 "Merel evi jinibb ne majingen suk nga motobbtobbue ko nga memrreni, ko nurnge erres elep suri ni. Bea-loli Nemĩik pia-silvi ni, ko ni pia-van pia-wer tweni nesesreien suk nga mimawos tevi mĩeri vare nir. 19 Sete orongwos p̃ilat, ko sete orongwos p̃ikail vijajeng p̃elak; ko sete san orongwos purnge drrelan re sel nga marlelep nir nga nir elep marivel asasi ren. 20 Ni pivi jinibb malum tevi nir nga marmeljakov ko tevinir nga derteren ser mijkie. Ko ni pok-loli pirpok pijpari daron nga ni pia-loli jile pa nesesreien nga mimawos nga pia-asi ko pia-to p̃iterter jer. 21 Ko jinibb ne vare nir parlingi nolor p̃iterter re ni."

Parasi nir arwera Iesu ela derteren sen ji Demij

22 Ko vitunen arpitevi jinibb san nga demij mĩisisilvi ko mivi metrrorr ko nabbut vini ji Iesu. Ko ni ololi erres luwi, ko erij vajin ko okluklu. 23 Ko delung nir bbösa elair e, ko arwera "A, rreknga ni evi metka mawos se Numal Devet nga rramok-teravi!"

24 Ko Parasi nir daron nga marunge, arwera "Merel elai derteren nga pok-ojoji demij e ji Bielsepal kobbong, numal se demij nir." 25 Ko Iesu orongwose norror-rmien ser, ko owra tevir: "Poro vanu p̃isan jinibb nen nir parteri wukari meling nen p̃ieru e, ko vanu nen pivitan p̃isij. Ko poro nga ngaim p̃isan rreknga niaken p̃isan jinibb nen nir parteri wukari devjen p̃ieru e, ko ngaim nen rreknga niaken nen setete orongwos porlik p̃irres, porvitan ko. 26 Ko poro nga Demij pok-ojoji demij sen nir, ko ololi meling eru e, ko ortertere lweni nuru, ko batun vanu sen p̃irres pirpese? Pivitan ko. Ngok kamsarr nga kamwerai inu nulai derteren suk ji Bielsepal, numal se demij nir. 27 Ko poro nga pivi weretunen nga inu nomok-lai derteren suk nga boji tweni demij e nir ji Bielsepal, ko pirpese kele re jinibb se kami nir? Suri nir kele arok-ojoji demij nir. Ko arok-lai derteren ser ngabe ko? Erres nir parlesi suri nale se

kami nga kamwerair ngok. 28 Ko poro nga
ƀelai derteren suk nga boji tweni demij e
nir ji Nemĩin On se Atua, ngok batun vanu
se Atua eplari le pa ji kami. Kaprrorrmi
p̃irres suri nanu ngok. 29 Ko erpok kele,
sete jinibb san orongwos pian nawon lolo
naim se jinibb nga mĩiterter san ko p̃ila
nijor sen nir. Ejki, pian puwomu ko
p̃isre totoni mĩernen, ko vitunen vajin pia-
lai p̃etp̃eti nijor sen jile nir. Ko mĩernen
erpe Demij, nga Nemĩin On esre totoni pa
osuw. 30 Ko poro san sete p̃imajing tevi
inu, erpe etre inu ko; ko poro san sete
p̃iser kortoni tevi inu, ngok erpe ewirrwirr
sisamis nir. 31 Niko nuwrai tevi kami,
nololien jile nir ko nale nga mĩisij jile nir,
Atua orongwose p̃itlasi tweni renge jinibb
nir. Ko nale nga marsopsop̃e ma Nemĩin
On e, Atua sete orongwose p̃itlasi tweni
rragrrage renge jinibb. 32 Ko poro san p̃irij
p̃isij ko pusopsop̃e inu Jinibb Mawos, ko
Atua orongwose p̃itlasi tweni rengen. Ko
poro san p̃irij p̃isij ko pusopsop̃e Nemĩin
On, ko Atua sete orongwose p̃itlasi tweni
rengen lelingen ngel, ko tuwi ngok vini.
Ngok kapmetmet nga sete kapwerai nga
inu nula derteren suk ji Demij.

Kapmeteni viringsi duru nai renge wenen nga miplari ren

33 “Poro nai san p̃irres, ko wenen kele
p̃irres. Ko poro nai san p̃isij, ko wenen
kele p̃isij. Suri nai jijle arlesi wose renge
wenen. 34 Kamivi jinibb nga kamsij,
kamivi metka ne numẽt. Kapwera nanu
nga parres sopon pirpese? Suri, sev nga
muwun saut re nolor, niko jingor marwera
tweni. 35 Jinibb nga mĩirres okwera tweni
nanu nga mĩirres kobbong nga muto renge
nolon; ko jinibb nga mĩisij okwera tweni
nanu nga mĩisij kobbong nga muto renge
nolon. 36 Nuwrai tevi kami, bebje nale jijle
nga jinibb sete murrorrmi muwomue, ko
muwra tweni, Atua pia-lesi suri nir jijle
renge nabong nga puwra suri lat nga puto
suri tevi jinibb nir. 37 Renge rijen som ko
nir, Atua pia-werai ko nik kurres, rreknga
kusij.”

Jinibb nga marlelep sopor arwera parlesi nelesien san

38 Vitunen ko jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien sopor ko Parasi sopor ark-
erkerasi Iesu, ko arsusi tevi, arwera “Jinibb
nevisvisenien, nammerreni kupviseni ne-
lesien san tevi kem, nablesi. Ko ngok
nabrongwose nga weretunen nik kuvel ji
Atua vini.” 39 Ko ni owra lweni tevir,
“Kamivi dul nga mĩisij, kamok-loli esij
tevi Atua erpe nesevin san nga mok-loli
mĩisij tevi diwen sen. Erpese kammerreni
beviseni nelesien san tevi kami kaplesi?
Kapa-lesi kobbong nelesien p̃isan, nga pu-
sorsan tevi nelesien se propet Jona nga
miplari tuwi. 40 Erpe Jona elik nutrin itul
ko nutpong itul renge depai nai nga milep
nen, pirpok ko inu Jinibb Mawos bea-lik
nutrin p̃itul ko nutpong p̃itul renge lolo
dan. 41 Ko renge nabong nga Atua pia-
wera suri lat nga puto suri tevi jinibb
nir, jinibb nir ne Nineve para-tur imare
ko para-sup̃e suri kami. Suri nir nolor
arlululwi daron nga Jona mĩiwerwer tuwi.
Ko kaplesi inu ngel, nulep asasi Jona, ko
kami sete nolo kami olululwi daron nga
inu mĩewerwer tevi kami. 42 Ko renge
nabong nga Atua pia-wera suri lat nga
puto suri tevi jinibb nir, nesevin nga
tuwi nga mivi kwin se nir ne Saot pia-
tur imare ko pia-sup̃e suri kami. Suri ni
evel ngasu p̃elak renge bongsi vanu vini,
owra purongwose norongwosien se Numal
Solomon. Ko kaplesi inu ngel, nulep asasi
Solomon. Ko suri sev kami sete kamini ji
inu?

Nemĩin nga mĩisij nga mivel olwi kele vini

43 “Moro nga nemĩin nga mĩisij san nga
mĩisilvi jinibb san mivel lingi ni, ko evel
rrurrngi lat nga nuwi mijki e, epejpej lat
nga p̃ilik p̃irres ren; ko sete otor sweri san.
44 Mian ko owra ‘O, bolwi kele van re naim
suk, lat nga mevel lingi vini.’ Ko daron
nga mijpari, elesi naim sen obbubbil, ko
elesi aruruk vaseni pae osuw, ko arjuroi
erres. 45 Elesi jile naim sen musuw, ko olwi
van ko elesi nemĩin ebut kele nga marsij
asie ni, ko nir jijle aran loloim ko arlik
iok. Ko morok vajin nga nemĩin nga marsij
marsilvi elik esij easi re nga mĩilik womu.
Ko pirpok kele ko tevi kami nga kamivi dul
nga kamsij.”

Iesu tasu sen ko tasin nir arini parlesi ni

46 Daron nga mĩirij malum mirpok tevi
delung nir, ko tasu sen ko tasin nir arini.
Ko artur vare ko arngoni tevi jinibb sen
nir nga parij tevi Iesu. 47 Ko san owrai tevi
Iesu, “Tasu som ko tasim nir nir le vare,
ko arngoni nik nga parij tevi nik.” 48 Ko
Iesu owra lweni tevi ni nga muwrai tevi
ni, “Isi evi tasu suk, ko isi arivi tasik?” 49 Ko
ni esareni nevren mawos jinibb sen nir ko
owra “Nir ngel le arivi tasu suk ko tasik
nir. 50 Suri si nga puloli marongen se Tata
suk nga mĩilik re melrin mare, ni ko evi pa
tasik ko jojik ko tasu suk osuw.”

13

Nale rrongrrongvi ne jinibb nga mok-jijreni jelangin

1 Re nabong mawos nen, Iesu eivare lingi
naim nen, ean elik re devje nuwito ne

Galili. 2 Elik, ko delung nga milep sopor
arini arkorti rrale ni. Ko suri nir elep
p̃elak, ni otur imare ko esa van renge drrav
san ko esakel rengen. Ko delung jile artur
jer ngaut.

3 Ko ni osp̃e suri nale rrongrrongvi elep
tevi nir. Owra “Kapmurrong. Jinibb san
nga mok-jijreni jelangin ean tweni p̃ijijreni
jelangin orsel. 4 Ko daron nga mok-jijreni
e, ko ejijreni aseni sopon, ko jelangin sopor
arvitan re devje sel e. Ko numön nir arini
artasi twenir. 5 Ko sopor arvitan van re
dan ne nevöt, lat nga sete dan mimtul
e. Ko moro maretiv, arpelari ngavilvilsen
imare, suri sete arto ngatan p̃elak re nolo
dan. 6 Ko daron nga nial m̃isner, ko armeli.
Ko suri lap̃er sete evter, ko armij. 7 Ko
sopor arvitan van re lolo moku, ko moku
emra tevtev nir, ko emelngi orer. 8 Ko
sopor ma sete arwij lingi dan nga m̃irres
nen, armatur jer renge dan nga m̃irres
nen, ko armaur erres, ko arwen. Ko sopor
wener ongut (100), ko sopor wener ngavöl
ouwon (60), ko sopor wener ngavöl itul
(30). 9 Isi nga boron otoe, purnge re nolo
boron!”

Iesu owra tweni suri sev ni mokrij re nale rrongrrongvi

10 Ko Iesu jinibb sen arini ji ni ko
arsusi tevi: “Suri sev komok-sup̃e suri
nale rrongrrongvi tevi nir?” 11 Ko ni owra
lweni tevir, owra “Atua elai tevi kami
nga kaprongwose nanu nga marto teptepi
renge batun vanu ne melrin, ko sete elai
tevi nir nga ngok nga parongwose. 12 Si
nga norongwosien sen mutoe, Atua pia-lai
pilep kele tevi ni. Ko si nga norongwosien
sen muwelili jer, Atua pia-la tweni jin.
13 Nomok-sup̃e suri nale rrongrrongvi tevi
nir, suri arok-lesi ko sete arok-lesi wose,
ko arok-runge ko sete arok-rongwos kele
e. 14 Renge nir ngel eplari erpe nale san
se Atua nga propet Aesea osp̃e wowomue,
owra ‘Kapa-runge pilep, ko setete kama-
rongwose; ko kapa-lesi pilep, ko setete
kama-lesi wose. 15 Suri jinibb ngel nir
batur eterter ko boror arwonwon ko meter
arp̃il, ko arwera “Rratlesi tevi meterr, ko
rratrunge tevi bororr, ko rratrongwose re
nolorr, ko nolorr tulululwi, ko Atua tia-loli
kerr rratrres luwi!” ’

16 “Ko kami ma, kamlik erres, suri mete
kami arok-lesi, ko boro kami arok-runge.
17 Nuwretun nuwrai tevi kami, propet
elep ko jinibb nga marres elep ne tuwi
armerreni elep parlesi nanu nga kamlesir
ngel nir, ko sete arlesir; ko arwera elep
parunge nanu nga kami kamrunger ngel
nir, ko sete arunger.

18 “Kaprunge kele ta jilweren rrongr-
rongvi suk suri jinibb nga mok-jijreni je-
langin, bowra tweni vajin. 19 Poro jinibb
san purnge nga marsup̃e suri batun vanu
ne melrin ko sete purongwose nale nen,
Demij pivini ko p̃iteseni tweni nale nga
mietiv renge nolon. Ngok erpe pa jelangin
nga marvitan re devje sel. 20 Ko jelangin
nga marvitan renge dan ne nevöt, erpe
pa jinibb san nga murnge nale, ko m̃ilai
ngavilvil, ko eir elep. 21 Ko lap̃en ejki
malume, ko orongwos puto bbong beblen;
ko daron nga nanu nga m̃iterter mivini,
rreknga poro nga jinibb sopor partur
imare parloli p̃isij tevi ni suri nale nga
muosuri, ko ni elngi kurtweni evesane.
22 Ko jelangin nga marvitan renge lolo
moku, erpe pa jinibb san nga murnge nale;
ko suri orrorrmi p̃elake nanu ne iel ngatan
nir, ko suri emrreni joron pilep, nanu
ngok nir armelngi nale nga mimaur ren,
ko arloli wenen ejkie. 23 Ko jelangin nga
marvitan re dan nga m̃irres, erpe pa jinibb
sopor nga marunge nale, ko marongwose,
ko marlai wener. Ko wenen nir sopon
ejpari ongut (100), ko nir sopon ngavöl
ouwon (60), ko nir sopon ngavöl itul (30).”

Nale rrongrrongvi ne mösmös nga m̃isij nga mimaur korti tevi wit

24 Ko Iesu ela nale rrongrrongvi m̃inij
kele san tevi nir, owra “Renge batun
vanu ne melrin, Atua puloli pusorsan tevi
murru jinibb ngel: Jinibb san ean ejijreni
jelangin nga m̃irres ne wit re orsel sen.
25 Ejijreni jijle osuw, ko daron nga jinibb
marmatur e, ko ni devje nuval sen evini
ko ejijreni jelangin nga m̃isij oto tevi wit
nen, ko evel. 26 Ko mian ko jelangin nen
nir aretiv vajin, ko armaur, ko arwen. Ko
arlesi wose vajin mösmös nga m̃isij nen
mutur tevir, suri wenen enije. 27 Ko jinibb
ne majingen se m̃er nga orsel sen nir arini
jin ko arwerai tevi ni: ‘Numal, erpese?
Kujijreni jelangin nga marres renge orsel
som, ko mösmös nga m̃isij ngel evan er-
pese?’ 28 Ko ni orongwose ko owrai tevi nir,
‘Devje nuval ko ololi nanu ngel.’ Ko jinibb
sen arwerai kele tevi ni, ‘Ko kumarong
kem naban nabrrangi twenir?’ 29 Ko ni
owra ‘Ejki, pijki, daron nga poro kaprrangi
mösmös nga m̃isij e, takrrangi tweni wit
nga m̃irres tuto tevir. 30 Kaplinglingir
parmaur korti pijpari daron ne numös. Ko
renge daron ne numös ngok, bea-werai
tevi nir nga partawer, “Kapser kortoni
mösmös nga marsij puwomu, ko kapserer
parivi bböbbti nga para-sulir. Ko kapsere
wit nen pian renge b̃ep̃eim suk.”

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek ko ne is

31 Ko ni ela nale rrongrrongvi m̃inij kele
san tevi nir, owra “Batun vanu ne melrin
osorsan tevi jelangi nubek nga mivitan re
nai san. 32 Jelangin nen ewelili jer lingi
jelangin m̃inij nir, ko daron nga mimaur,
elep lingi nai nir. Ko numön ne mesa
nir arini arok-loli menu ner renge rengsin
nir.”[D]

33 Ko ni ela nale rrongrrongvi m̃inij kele
san tevi nir, owra “Batun vanu nemelrin
osorsan tevi is nga nesevin m̃ilai m̃ilngi
renge besin nga milep san nga muwune
plaoa, ko m̃ikiskisi. Ko setemun arlesi is
nen, ko ololi niv jile epau.”

Iesu ok-la nale rrongrrongvi kis tevi delung nir

34 Nanu ngel jile nir, Iesu osp̃e tevi
delung nir renge nale rrongrrongvien.
Poro nale rrongrrongvi pijki, ko sete mia-
sup̃e nanu san tevi delung nir. 35 Ngok
eplari osorsan tevi nale san se Atua nga
propet san muwrai tuwi: “Bea-sa jin-
gok, ko bea-lai nale rrongrrongvi, bea-
werwerai tweni nanu nga marteptepi re
iel ngatan m̃itipatun mivini mijpari lelin-
genok.”

Iesu owra tweni vajin nale rrongrrongvi ne mösmös nga m̃isij lat nga muto suri

36 Vitunen ko Iesu evel lingi delung nir,
ko evan loloim re naim. Ko jinibb sen
nir arini ji ni ko arwera “Kupwera suri
ta tevi kem nale rrongrrongvi ne mösmös
nga m̃isij renge orsel ngok.” 37 Ko ni owra
lweni tevir, owra “Jinibb nga m̃ijijreni
jelangin nga m̃irres ngok erpe pa inu ko,
Jinibb Mawos. 38 Orsel ngok erpe pa iel
ngatan ko. Ko jelangin nga marres ngok
arirpe pa jinibb nir ne batun vanu ne
melrin ko, ko jelangin nga marsij ngok
arirpe pa jinibb se Demij ko nir. 39 Ko
devje nuval nga m̃ijijrenir erpe pa Demij
ko. Ko numös ngok erpe pa iel ngatan
ko bongsin nga pia-suw e ko pa, ko nir
nga martawe ngok arirpe pa anglo ko
nir. 40 Pusorsan tevi nga marser kortoni
mösmös nga marsij nir ko marsuli, pia-
sorsan kele tevi iel ngatan bongsin nga
pia-suw e. 41 Inu Jinibb Mawos bea-koni
anglo suk nir, ko nir para-sere kortoni nir
nga marok-loli jinibb parong tweni nale
suk ko nir nga marok-loli nololien nga
marsij renge batun vanu suk. 42 Para-sere
kortonir jile, ko para-wirrer van re nabb.
Iok ngok jinibb para-ting ko para-runge
p̃isij pilep. 43 Ko renge daron nen jinibb
nga marres nir pia-irpe nial, para-mor
renge batun vanu se Tata ser. Kaprunge
renge nolo boro kami!

Nale rrongrrongvi ne nanu itul

44 “Batun vanu ne melrin osorsan tevi
nijor nga m̃irres san nga muto teptepi
renge orsel, nga poro jinibb san putor
sweri, ko p̃ir pilep ren, ko p̃isilveni kele.
Ko suri eir elep ren, ko pian puwulwule
joron jijle nir, ko puwli tweni orsel ngok,
nga nijor nen pivi sen ko vajin.

45 “Ko erpel kele, batun vanu ne melrin
osorsan tevi nevöt san nga marok-lai lolo
botrrum. Ko jinibb san nga mokwuli nevöt
ngok nir, 46 daron nga mutor sweri nevöt
nga nowlin milep temijpal ngok san, ko
olwi van owulwule joron jijle nir ko ela
nevöt nen, ko owli tweni vajin nevöt ngok
evi sen.

47 “Ko erpel kele, batun vanu ne melrin
osorsan tevi niva san nga marwirre renge
dis, ko nai jijle maron ren. 48 Ko daron nga
niva nen puwun, parevei van ngaut e. Ko
parlik ngatan, ko parla mesal nga marres
parsongni van re narr; ko nga marsij nen,
parwirr twenir. 49 Pia-irpok kele ko renge
daron ne iel ngatan bongsin. Anglo nir
para-vini para-la tweni jinibb nga marsij
re nir nga marres, 50 ko parwirrer van re
nabb. Iok ngok jinibb para-ting ko para-
runge p̃isij pilep.”

Nale rrongrrongvi ne jinibb san nga m̃ilngi nanu nga mimerr ko nanu nga m̃itra

51 Iesu osusi tevir, “Kamrongwose nanu
ngel nir?” Ko nir arwera lweni tevi:
“O-o.” 52 Ko ni owrai kele tevir: “Ko
jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien
san nga marok-visvisenie pa renge murru
batun vanu ne melrin erpe jinibb san nga
murongwos p̃ila tweni nanu nga mimerr
ko nanu nga m̃itra renge narr sen. Suri
jinibb nevisvisenien nen ne nale neses-
reien orongwos pae suri nale se Atua ne
tuwi ko ne lelingenok kele.”

53 Daron nga Iesu musuw re nale rrongr-
rongvi ngel nir vajin, ko evel lingi ie,
54 ko olwi vajin vini re ngaim sen e. Ko
evisviseni jinibb nir re naim gortien ser;
ko jinibb nen nir bbösa elair e, ko arwera
“E, m̃erel ela norongwosien ko derteren
ngel ngabe? 55 Ni ngel evi metusu lebbong
san natun, ko tasu sen marveruse Merri,
ko tasin nir Jemes, ko Josep, ko Saemon,
ko Jutas. 56 Ko jojin le ngel nir marlik
tevi kerr. Ko m̃erel ela nanu ngel nir
ngabe ko?” 57 Ko arong karkare ni. Ko
Iesu owrai tevir, “Propet san parosuri ko
wor, sete mia-jiki; ko renge nir nga re
ngaim sen ko nir nga niaken sen, san
pijki.” 58 Ko setemun ololi majingen elep
iok, suri arong tweni nale sen.

[D] **13:32** Erpe iel, Matiu orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat, ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Matiu piplari limjer.

14

Mijen se Jon Baptaes

1 Renge daron nen, Erot natun san nga
marveruse Erot Antipas, ornge nosp̃en nga
marsup̃e Iesu e. 2 Ko owrai tevi jinibb sen
nir, “Merel
evi Jon Baptaes le. Ni emra renge mijen,
niko derteren sen mutoe nga muloli majin-
gen nga marinijnij nawone nir.” 3-4 Owrai
erpok suri nanu san nga miplari seveling
nga, erpel: Erot etka luwe Erotias, nesen
se tuwan Pilip. Ko Jon owra tevi Erot,
“Sete evi nesesreien nga mimawos nga nik
kupteka luwe nesen se tuwam.” Daron nga
muwrai mirpok, ko Erot orrul totkoni ni
ko esre totkoni, ko elngi ni van re naim ne
nekaien, suri Erotias sete emrreni Jon p̃irij
pirpok. 5 Ko Erot owra pirevji pini Jon, ko
emtutue delung nir, suri nir arwera ni evi
propet san.

6 Mian ko vitunen vajin, nir arloli
nabong san suri sia se Erot ejpijp̃et. Ko
Erotias natun nesevin m̃elakel esew re no
nir, ko Erot elesi erres. 7 Ko ololi rijrijen
tevi, owra “Sev nga kupungoni, ko inu
bea-lai ko tevim.” 8 Ko nesen m̃elakel nen
erij nale se tasu sen, owra “Kuplai tevik
iel batu Jon Baptaes renge narov san.”
9 Ko Erot ornge esij e; ko suri m̃irijrij pa
ko nir nga marini maraan tevi marunge
pa, ko ololi owra nale tevi jinibb sen nir
nga parlai tevi nesen m̃elakel nen. 10 Ko
okoni jinibb sen san pian renge naim ne
nekaien ko p̃ita otvi batu Jon Baptaes.
11 Mernen evan, ololi erpok, ko elngi batu
Jon Baptaes re narov san. Ko esale tevi
nesenwarreng, ko nesenwarreng esale elai
tevi tasu sen. 12 Ko vitunen, Jon jinibb sen
nir arini, arwosi Jon niben, ko arivel tevi
van, artevni. Artevni jile Jon, ko vitunen
aran arwerai tevi Iesu.

Iesu owngani delung nga milep

13 Ko daron nga Iesu murnge nanu ngel
nir, esa re drrav ko evel lingi ie; owra pian
re lolo merwer, ko p̃isan p̃ilik sopon. Ko
delung nir, daron nga marunge, ko arivel
lingi ngaim ser nir, ko arvijuri, arivel re
jeli nuwi. 14 Ko Iesu, daron nga mujubbul
re drrav, elesi delung elep. Ko orrorrmi nir
elep, ko ololi nir nga marmesi arres luwi.

15 Mian ko nat erivriv vini, ko jinibb sen
arini jin, arwerai tevi ni, “Iel evi lolo mer-
wer le, ko nat tupong mun. Kupkoni tweni
lartul ngok nir parivel paran re ngaim nir
parwuli nanen ser.” 16 Ko Iesu owra lweni
tevir, “Nir sete mara-ivel. Kami ko kapla
nanen tevir paraani.” 17 Ko nir arwera
lweni tevi “Ai, kem namtori bbong niv elim
le ko nai eru.” 18 Ko ni owra “Kaplair
ta vini jik.” 19 Ko owrai tevi delung nir
parlik ngatan re mösmös. Ko ni ela niv
nga elim nga ko nai nga eru nga, ko oklu
imare van re melrin owra erres tevi Atua
rengen, musuw ko otpoi ko elai tevi jinibb
sen nir; ko nir arlai tevi delung nir. 20 Ko
nir jijle arurroi, mian ko arup vajin. Ko
jinibb sen nir arsere kortoni bebjen nga
marjijpon nen nir van renge narr esngavöl
drromon eru arwun saute. 21 Ko nir nga
marurroi ngok arever erpe nuvasngavöl
nuvalim (5000) norman kis, ko nesevin ko
bipiwarreng kele sete arever.

Iesu evel mare re nuwi

22 Ko ngavilvil ololi jinibb sen nir arsa
kele re drrav, parwowomu van re devje
nuwi, parteravi ni nga ni pukoni tututweni
delung nir parivel. 23 Daron nga mukoni
tututweni delung nir marivel musuw, ni
esan otongsa van re botwen nga pulot.
Olot mian, ko nat opong vajin, ko ni esan
malum iok. 24 Ko jinibb sen nir nga marla
drrav aran vajin re liven mesa re nuwito.
Ko daptap ne nuwito arus renge drrav, suri
arwolu tere ling.

25 Marwolu tere ling mirpok mian, ko
nat otomori p̃isal p̃irin vajin, ko Iesu evel
mare re nuwi vini pivini ji nir. 26 Ko
jinibb sen nir arlesi ni mivel mare re nuwi
ko armetutu, arwera “O, nem̃in ko san!”
Ko arkail mare suri armetutu. 27 Ko Iesu
erij tevir evesane, owra “Nolo kami p̃irres,
inu lebbong, sete kapmetutu.” 28 Daron
nga ni muwrai mirpok ko Pita erij weli
lweni ni, owra “Numal, poro weretunen
evi nik, kupwerai tevi inu nga inu bevel
mare re nuwi vinuk jim.” 29 Ko ni owra
“Kupini.” Ko Pita orow jubbul re drrav, ko
evel mare re nuwi pian ji Iesu. 30 Mivel
mian, ko elesi ling eser eterter, ko emtutu
vajin, ko etipatun purron. Ko ekail owra
“Numal, kupla se inu!” 31 Ko Iesu esareni
nevren ngavilvil ko orrul ren, ko owra
tevi, “Nik nosurien som ewelili, ko erpese
norrorrmien som eru e?” 32 Ko daron nga
morini morsa re drrav, ko ling omol vajin.
33 Ko jinibb se Iesu nir nga renge drrav
arlotoe ni ko arwera “Weretunen, nik kuvi
Atua natun.”

Iesu ololi nir nga marmesi Genesaret arres luwi

34 Ko arwolu re drrav, arwolu toku
renge devje nuwito renge ngaim san, nisen
Genesaret. 35 Ko daron nga jinibb ne lat
nen nir marlesi wose Iesu, arla nale van ji
nir nga marlik rrale ie. Ko jinibb nen nir
artekai jinibb nga marmesi vini ji ni, 36 ko
arungoni tevi Iesu nga parjipari kobbong
bongsi sunsun sen. Ko ni emarong, ko nir
jijle nga marjipari arres luwi.

15

Parasi ko jinibb nevisvisenien artere Iesu suri sete evijuri sel mawos ser

1 Renge daron nen ko Parasi sopor ko
jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien
sopor arivel Jerusalem vini ji Iesu, ko ar-
werai tevi 2 “Erpese jinibb som nir martor
otvi nale se ɓirterawarreng nir? Suri sete
arjejavöl daron nga maraan e.” 3 Ko ni
erij weli lweni nir owra “Erpese kami kele
kamtor otvi nale nesesreien se Atua nga
kamok-vijuri nale se ɓirterawarreng se
kami nir? 4 Suri Atua nale nesesreien sen
owra ‘Kuprrorrmi lilane tata som ko tasu
som,’ ko nale san kele erpel: ‘Mer nga mĩirij
mĩisij tevi tata sen rreknga tasu sen sete
orongwos pimaur, kaprevji pini ko wor.’
5 Ko kami ma kamwera ‘Isi nga pia-werai
tevi tata sen rreknga tevi tasu sen: “Nulai
pa merrenien tevi Atua, setemun inu mea-
lai kele tevi nik,” 6 erij erres, ko sete mia-
osuri mun tata sen ko tasu sen renge
nanu ngok.’ Erpok nale se kami owra
nale mĩinij re nale se Atua, nga setemun
parvijuri. 7 Kamiel re sel eru! Aesea
orrongvi kemk̃amẽ kami erres, daron nga
muwra wowomue suri kami: 8 ‘Lartul ngel
nir arosuri inu tevi nevlu jingor kobbong,
ko nolor oto ngasue inu. 9 Arloto nawone
inu, arvisviseni nevisvisien nga mivi se
jinibb bbong.’ ”

Nanu nga marloli jinibb murrokitkit renge no Atua

10 Ko Iesu everuse delung nir ko owrai
tevir, “Kaprunge nanu ngel ko kaprong-
wose. 11 Sete nanu nga mian re nolo jinibb
ololi ni orro (ngok evi norrorrmien se nir
nga marok-jejavöl tajer kobbong); ko ngel
ko ma, nanu nga miplari re nolo jinibb
ololi jinibb orro.”

12 Ko vitunen jinibb sen nir arini jin,
arwerai tevi ni: “Nik kurongwose nga
Parasi nir marunge mĩisij e nanu nga
kumwerai ngok?” 13 Ko ni erij weli lwenir,
owra “Nanu jijle nga Tata suk nga mĩilik
re melrin sete murwir, pia-rrangi tweni
ko. 14 Kaplinglingi nir parirpok. Arivi
metrrorr pa osuw, ko arwera parviseni
sel. Ko poro nga metrrorr puwowomue
metrrorr renge sel, ko nuru kes pora-
vitan van renge bbulwil.” 15 Ko Pita owrai
tevi ni: “Kupwera suri nale rrongrrongvi
ngok ta tevi kem.” 16 Ko ni owra “Kami
kele norongwosien se kami ejki malume?
17 Sete kamrongwose nga nanu jijle nga
mian re nolon evan renge depain e, ko
parta
lev tweni p̃iasi kobbong? 18 Ko nanu
nga mivare re jingon eplari re nolon, ko
ngok kobbong ololi jinibb orro. 19 Suri
eplari re nolo jinibb ko, norrorrmien nga
marsij, nga parevji pini jinibb suri, nga
norman pian ji nesevin nga sete evi nesen
sen, nga nesevin pian ji norman nga sete
evi diwen sen, nga parvenae joro jinibb,
nga parkerkeris re kot, nga parsopsop̃e
p̃isij Atua rreknga parij p̃isij tere jinibb.
20 Nanu ngel le nir arloli jinibb orro; ko
nga paraan sete parjejavöl, sete ololi jinibb
orro.”

Iesu oji tweni demij re nesenwarreng san

21 Ko vitunen Iesu evel lingi ie, evel
rujruj sopon evan morie Taea ko Saeton.
22 Ko daron nga mivel mori ie mirpok, ko
nesevin ne Kenan san nga mĩilik ie sopon
errmali ko ekail van jin, owra “Kuprrorrmi
inu, numal, nik metka se Devet! Natuk
nesenwarreng, demij arsisilvi ni esij elep.”
23 Ko Iesu sete erij nale weli san tevi
nesevin. Mian ko jinibb sen nir arini jin
ko arungoni tevi ni: “Kupkoni tweni vinok,
suri ekail vijajeng suri kerr.” 24 Ko ni erij
weli lweni tevir, owra “Atua okoni inu nga
ban ji mẽri Isrel kis kobbong, nga marirpe
sipsip nga marjijki, sete ban ji jinibb mĩinij
nir. Ko vinok evi nesevin ne vare san.”
25 Ko vinnen evini ejiol vitan ji Iesu ko
owra “Wurru, numal, kupla se inu.” 26 Ko
ni erij weli lweni tevi ni, owra “Sete erres
nga parla nanen se bipiwarreng nir ko
parwirre tevi guli nir.” Ni erij erpok suri
mẽri Isrel nir arok-veruse jinibb ne vare
nir arwera “guli” e nir. 27 Ko vin nga
owra “Ewretun, numal, ko guli nir arok-
urroi ko wor bebje nanen nga marvitvitan
re numal ser tep sen.” 28 Daron nga
murnge nale se nesevin ngok, ko Iesu owra
lweni tevi: “O, nesevin, nosurien som elep
temijpal. Puto pirpe nga nik kumarong.”
Ko re mete nial mawos nen vinnen natun
erres luwi.

Iesu ololi jinibb elep nga marmesi arres luwi

29 Iesu evel lingi iok ko evini re nuwito
ne Galili ko otutur sopon iok; mian ko
otongsa van mare re botwen, ko elik
ngatan iok. 30 Ko delung elep arini ji
ni, arpitevi jinibb nga marmesi sopor,
sopor ɓelar rreknga nevrer arsij, sopor
meter arrorr, sopor arivi naroj, sopor arivi
nabbut, ko nga marmesi mesien lele kele
nir; ko arlingir ngatan re ɓela Iesu. Ko
Iesu ololi nir arres luwi. 31 Ko daron nga
jinibb nir marlesi nabbut marij, ko nir nga
ɓelar ko nevrer marsij arres luwi, naroj
marivel, ko metrrorr markulu, bbösa elair
e, ko arsurövi Atua se mẽri Isrel nir.

Iesu ela kele nanen tevi delung nir

32 Vitunen ko Iesu everus jinibb sen nir
vini ji ni, ko owrai tevi nir, “Nurrorrmi

lengleng delung ngel nir, suri arpitevik nabong itul le pa, ko nanu nga parurroi ejki. Ko numusus bokoni tweni nawon nir, suri numer ajir pa, ko tarmaob re sel.” 33 Ko jinibb sen nir arwerai tevi: “Rrapla nanen ngabe ko, suri iel evi lolo merwer, ko delung elep p̃elak?” 34 Ko Iesu owrai tevir, “Kamtori niv evis?” Ko nir arwera “Ebut, ko nai wowarreng sopor.”

35 Ko ni owrai tevi delung nir parlik ngatan re dan. 36 Ko ni ela niv nga ebut nga ko nai nga nir, ko olot owra erres tevi Atua suri, ko otpoir ko elair tevi jinibb sen nir; ko jinibb sen nir artututwenir tevi delung nir. 37 Ko nir jijle arurroir, mian ko arup jile. Ko arsere lweni bebje nanen nir nga marjijpon nir van re narr ebut arwun saut. 38 Nir nga marurro niv ko nai nir evi nuvasngavöl vavij (4000) norman kis, ko sete areve nesevin ko nanwarreng nir.

39 Ko Iesu okoni tweni delung nir arivel; ko ni esa re drrav, ko evan morie ngaim san nisen Makatan.

16

1 Ko Parasi sopor ko Satusi sopor arini. Arwera parrowrrowe Iesu, armerreni ni puloli nelesien san renge derteren ne melrin tevi nir parlesi. 2 Ko ni erij weli lweni tevi nir owra “Daron nga nat mirivriv, ko kami kamok-wera ‘Nat p̃irres ko, suri rramlesi nabor arsongsong.’ 3 Ko daron nga nial pimraej, ko kami kapok-wera ‘Lelingen naus puto tevi ling, suri rramlesi nabor arsongsong ko armotmote.’ Erpese kamlesi wose nabor nir ko kamrongwose nat nga pirpese nga piplari suri, ko kami sete kamrongwose nabong se inu nga meplari ren? 4 Kamivi dul nga m̃isij, kamok-loli esij tevi Atua erpe nesevin san nga mok-loli m̃isij tevi diwen sen! Erpese kammerreni beviseni nelesien san tevi kami kaplesi? Kapa-lesi kobbong nelesien p̃isan, nga pusorsan tevi nelesien se propet Jona nga miplari tuwi.” Ko daron nga Iesu m̃irij jijle mirpok tevir, ko evel lingir.

Iesu erij tevi jinibb sen nir suri nosurien ser ewelili

5 Ko Iesu evini ji jinibb sen nen nir, ko arsa re drrav, arwolu van re devje nuwito e. Ko jinibb sen nir arlesi vajin nga sete arla niv sopor partori suri. 6 Ko Iesu owrai tevir, “Kapmetmet p̃irres renge is se Parasi nir ko Satusi nir.” 7 Ko nir arwerwerai lweni tevir, arwera “O, suri sete rramtori niv, niko m̃irij mirpok.” 8 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser ko owrai tevir: “O, kami nga nosurien ewelili, suri sev kami kamwerweraie kami mirpok suri sete kamtori niv? 9 Setewor kamrongwose? Rrekngа setemun kamrrorrmi suri niv nga elim, nga nir evi nuvasngavöl valim (5000) marurroir ko marup e, ko narr evis kele nga kamsere marwun? 10 Rrekngа niv nga ebut nga nir evi nuvasngavöl vavij (4000) marurroir ko marup e, ko narr evis kele nga kamsere marwun? 11 Erpese sete kamrongwose nga inu sete nusp̃e suri niv? Kapmetmet renge is se Parasi nir ko Satusi nir.” 12 Ko nir arongwos vajine nga ni sete owrai nga nir parmetmet renge is ne niv, ko renge nevisvisenien nga m̃isij se Parasi nir ko Satusi nir.

Pita owra tweni nga Iesu evi Mesaea

13 Ko nir artutur kele sopon. Ko daron nga marini mori re Sisaria Pilipae, ko ni osusi tevi jinibb sen nir, owra “Jinibb nir arwera inu Jinibb Mawos nuvi isi?” 14 Ko nir arwera “Sopor arwera nik kuvi Jon Baptaes, sopor arwera nik kuvi Elaeja, ko nir sopon kele arwera Jeremaea, rrekngа propet san ne tuwi.” 15 Ko ni owra tevir, “Ko kami, kamwera inu nuvi isi?” 16 Ko Saemon Pita erij weli lweni owra “Nik kuvi Mesaea, Atua nga mimaur natun.” 17 Ko Iesu erij weli lweni owrai tevi ni: “Nik kulik erres ko pa, Saemon natu Jon, suri sete jinibb san ololi kurongwose nanu ngel, ko Tata suk ko nga m̃ilik re melrin ololi kurongwose. 18 Ko inu nuwrai tevim, nik kuvi Pita (nais ngok Pita renge nale se m̃eri Gris nir owra ƀereng). Nik kupivi batu jinibb suk nir totoklai, pirpe nga marili naim san renge ƀereng. Ko mijen sete derteren sen evter nga p̃iasie nir. 19 ƀela ki ne batun vanu ne melrin tevi nik. Ko poro nga nik kupwer ore nanu san renge iel ngatan, Atua kele p̃iwer ore; ko poro nga nik kupmaronge parloli nanu san iel ngatan, Atua kele pimaronge parloli.”

20 Mirij jile mirpok, ko ewer ore jinibb sen nir nga sete parwerwerai tweni tevi jinibb san nga ni evi Mesaea.

Iesu owra wowomue nga ni pimij ko vitunen pia-maur luwi kele

21 Etipatun re daron ngok ko Iesu ok-wera suri tevi jinibb sen nir nga ni pian renge Jerusalem ko wor, ko ƀirterawarreng nir ko jinibb nga marlelep re sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir para-loli p̃isij tevi re nanu pilep, niben pia-runge p̃isij e, ko para-revji pini; ko nabong p̃itul ko Atua pia-loli ni pia-tur imare kele. 22 Mirij jile mirpok, ko Pita ervei tweni ni nuru orsan, ko etipatun erij terter tevi, owra “Numal, Atua pia-rrorrmi nik. Setete piapelari pirpok ji nik.” 23 Ko Iesu erieni ni ko owrai tevi Pita, “Demij, kupruj ngasue inu! Kuwer ore inu nga sete ololi majingen

se Atua. Norrorrmien som sete erpe norrorrmien se Atua, erpe norrorrmien se jinibb kobbong nir."

24 Muwrai jile tevi Pita mirpok, ko owrai vajin tevi jinibb sen nir: "Poro san pimarong pivijuri inu, ni putor ore nanu nga ni bbong mimrreni, puwosi nai pelaot sen, ko pivijuri inu. 25 Ko poro san puwra putor totoni mauren sen, mian ko pia-tor jabble; ko poro nga san pimaronge mauren sen suri mivijuri inu, ko mian ko pia-lai vajin mauren nga mĩirres. 26 Pia-rres pirpese re jinibb san poro p̃ilai p̃etp̃eti nijor ne iel ngatan nir, ko mauren sen pijijki? Pia-la sev ko pia-wuli lweni mauren sen e? 27 Inu Jinibb Mawos bea-luwi vini re nosrövien se Tata suk tevi anglo suk nir, ko renge daron nen bea-wuli jinibb jijle nir pusorsan tevi majingen ser sisamis. 28 Nuwretun nuwrai tevi kami, kami sopor nga kamtur iel setete kama-mij wor pijpari nga kapa-lesi inu Jinibb Mawos tevi batun vanu suk vini."

17

Atua erieni nibe Iesu enije

1 Nabong ouwon easi osuw, ko Iesu etka Pita ko Jemes ko Jemes tasin wor Jon, ko nir arsan aran artongsa van re botwen nga mian mare san. 2 Ko Atua erieni nibe Iesu re no nir; ko Iesu non erinrin erpe nial, ko sunsun sen ow erpe moro nial. 3 Ko artaol arvesane ko arlesi Moses ko Elaeja kele orpelari jin, orjiljilwer tevi. 4 Ko Pita erij van ji Iesu, "O, numal, erres kem namlik pa iel. Poro kumarong, inu ẽeli gorkoraim p̃itul iel, san pivi se nik, san pivi se Moses, ko san pivi se Elaeja." 5 Daron nga mok-rij malum mirpok, ko nabor nga mĩirinrin san esalsal orer, ko arunge drrelan san eplari re nabor, owra "Morok evi natuk nga memrreni, ko nurnge erres elep suri ni. Kaprunge ni p̃irres." 6 Ko daron nga jinibb sen nir marunge, ko armetutu temijpal, ko arsusweni nor van ngatan. 7 Ko Iesu evini jir ko ejparir ko owra "Kapmera, sete kapmetutu." 8 Ko daron nga markulu imare, sete arlesi jinibb san, Iesu esan bbong.

Jiljilweren tweni Elaeja

9 Ko daron nga marok-jubbul re botwen malum, ko Iesu ewer orer, owra "Sete kapwerwera nanu nga Atua miviseni kamlesi re mete kami tevi jinibb p̃isan, pijpari nga inu Jinibb Mawos bea-tur imare luwi re mijen."

10 Ko jinibb sen nir arsusi rongornge tevi ni arwera "Erpese jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir marwera Elaeja pia-vini womu ko wor?" 11 Ko Iesu erij welir, owra "Arweretun nga marwerai Elaeja pia-vini ko wor ko pia-loli nanu jijle pia-sorsan. 12 Ko inu nuwrai tevi kami, Elaeja evini pa osuw; ko nir sete arosuri, ko arloli wor sev nga mĩisij nga marmerreni tevi ni. Pirpok kele kobbong nir para-loli p̃isij tevi inu Jinibb Mawos, nibek purnge p̃isij." 13 Daron nga mĩirij mirpok ko jinibb sen nir arongwose vajin nga ni sete osp̃e suri Elaeja weretun, ko osp̃e suri Jon Baptaes tevi nir.

Iesu oji tweni demij renge bipiwarreng san

14 Ko musuw vajin, arini ji delung nir; ko jinibb san evini ji ni ko ejipa ngatan jin, 15 ko owra "Wurru, numal, kuprrorrmi natuk norman; nai ok-loli, ko ornge niben esij e elep. Ko nabong elep ok-wajeni re nabb nga mĩin ko re nuwi. 16 Ko nutkai van ji jinibb som nir, ko nir sete arongwose parloli p̃irres luwi." 17 Ko Iesu owra "Kamivi dul nga nosurien se kami ejkie ko norrorrmien se kami mĩilengleng. Belik tevi kami pijpari seveling? Borngе p̃isij suri kami pijpari seveling? Kaptekai ta bipiwarreng nen vini jik iel." 18 Ko Iesu otortori demij nga mĩisisilvi ni, ko eivare evel lingi ni. Ko bipiwarreng nen erres luwi re mete nial mawos nen.

19 Ko vitunen, jinibb se Iesu nir arsan arini jin, ko arwera "Erpese kem sete namrongwose naboji tweni demij ngok?" 20 Ko Iesu owrai tevir, "Suri nosurien se kami ewelili jer. Nuwretun nuwrai tevi kami, poro nosurien se kami putoe pirpe jelangi nubek nga welili bbong, ko pivtere nga kapwerai tevi botwen nga milep ngel, 'Kupruj ngasu iok,' ko puruj ko. Sete nanu p̃isan kele nga kami sete kamrongwos kaploli. 21 [Ko nga paroji tweni demij nga pirpok, parlot ko wor, ko parlinglingi nanen ser, ko niko paroji tweni."]E

Iesu owra tweni kele nga ni pimij

22 Ko mian ko daron nga marini marlik korti re vanu ne Galili vajin, ko Iesu owrai tevir: "Inu Jinibb Mawos para-teka kerasi inu van re nevre jinibb. 23 Ko jinibb nen nir para-revji pini inu; ko renge nabong itolin, Atua pia-loli inu bea-maur luwi kele." Ko jinibb sen nir, daron nga marunge nale ngok, ko arunge esij lenglengen e.

Iesu owli takis ne Naim se Atua

24 Ko daron nga marini vajin re Kapaneam, ko lartul nga marok-lai nevöt ne takis nga mivi se Naim On ne Jerusalem

E **17:21** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Matiu oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

arini ji Pita. Ko arsusi tevi arwera “Jinibb nevisvisenien se kami ok-wuli takis ngel, rrek ejki?” 25 Ko ni owra “O-o. Ni ok-wuli ko.”

Ko daron nga Pita mian vajin loloim ji Iesu, ko Iesu erij womu tevi, owra “Kurrorrmi sev, Saemon? Numal nga marlelep nir ne iel ngatan arok-lai nevöt ne takis ser ji isi? Ji jinibb ser nir, rreknga ji jinibb neturvitan nir?” 26 Ko Pita owra tevi, “Ji jinibb neturvitan nir.” Ko Iesu owrai tevi ni: “Niko muloli jinibb ser nir sete arongwos parwuli. Ko erpok kele, jinibb se Atua nir, Atua sete orongwose pok-la nevöt jir. 27 Ko rromormusus rroporloli nir nga marok-lai takis ne Naim On parlolar. Kupjubbul van ngatan re nuwi kuptutumun, ko nai nga kupa-revei womue, kupwaki nisen; ko kupa-lesi bebje nevöt san oto ren nga pivtere kerru korti rropora-wuli takis se kerru e. Ko kupan kupwulie tevir.”

18

Jinibb nga mian mare wor

1 Re daron mawos nen malum ko jinibb se Iesu nir arini jin ko arsusi tevi arwera “Isi elep womunen renge batun vanu ne melrin?” 2 Ko Iesu everuse bipi san vini jin ko ololi otur liven re nir, 3 ko owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, Poro norrorrmien se kami sete pulwi pivini pirpe bipiwarreng nir, ko kami setete kamrongwos kapan re batun vanu ne melrin. 4 Isi nga puloli lweni ni pivi jinibb malum pirpe bipi ngel, ni pilep womunen renge batun vanu ne melrin. 5 Ko isi nga muosuri inu ko mimaronge bipi nga mirpel san pian ji ni, erpe emaronge nga inu kele ban jin.

Nanu nga marongwos parloli jinibb pivitan van renge nololien

6 “Poro isi nga puloli nir san nga welili ngel nga muosuri inu pivitan van renge nololien, erres p̃elak renge m̃ernen poro nga parrul totoni womue, ko parruloni nevöt nga milep san renge nowen, ko parjubbli maure re liven mesa re dis, purron van ngatan e. 7 Esij wor elep niko re jinibb ne iel ngatan ngel nir suri nanu jijle nga marok-loli jinibb nir parvitan. Nanu ngok nir parini ko wor, ko esij elep niko re jinibb nga m̃ilai nanu ngok san vini.

8 “Ko pirpel ko, poro nga nevrem rreknga ðelam porloli kupvitan renge nosurien som, erres ma kupta tweni nuru kupsor tweni nuru van ngasue nik. Evi nanu nga m̃irres renge nik poro kupan renge mauren tevi nevrem p̃isansan rreknga ðelam p̃isansan, easi re poro nevrem korti nuru ko ðelam korti nuru, ko parwirre nik van re nabb nga p̃in tuwi ngok vini. 9 Ko poro nga metem puloli kupvitan, kupla tweni ko kupwirre van ngasue nik. Evi nanu nga m̃irres renge nik poro kupan renge mauren tevi metem p̃isan, easi re poro metem korti nuru ko parwirre nik van re nabb ne norongen nga m̃isij.

Nale rrongrrongvi ne sipsip nga mijijki

10 “Kapmetmet renge kamkulu wutane re san nga welili ngel. Nuwrai tevi kami, renge melrin anglo ser nir nga marokmetmete nir arlesi tetajer no Tata suk nga m̃ilik re melrin.

11 “Ko inu Jinibb Mawos nuvini tweni ðela se nir nga marjijki. 12 Kami kamrrorrmi erpese? Poro nga jinibb san sipsip sen ongut (100), ko san rer evel sarrsarr ko esarr, ni sete orongwos p̃ilinglingi ngavöl esiw drromon esiw (99) ngok renge botwen parurroi mösmös ko pian pipej nga m̃isarr? Ni pian ko wor. 13 Nuwretun nuwrai tevi kami, poro putor sweri, ko p̃ir pilep wor ren suri sipsip ngok, piasie nga ngavöl esiw drromon esiw nga sete marivel sarrsarr. 14 Erpok kele, sete evi marongen se Tata se kami nga m̃ilik re melrin nga san nga welili ngel pijijki.

Tuwam nga muloli m̃isij tevim

15 “Poro nga kalesia nga mivi tuwam e puloli p̃isij tevim, ko kupan ji ni, kamru koporsan bbong, ko kuptortorie suri. Ko poro purnge nik, ko ololi ni evi luwi tuwam. 16 Ko poro sete purnge nik, ko kupla kele jinibb p̃isan rreknga p̃ieru, nga pirpe nale san nga Naul On muwrai: ‘Nale jijle nir, nir p̃ieru ko wor rreknga p̃itul parwilwil ren.’ 17 Ko poro pumusus malum purnge nir, kupwerai tevi nir nga marivi kalesia. Ko poro pumusus malum purnge nir, ko kaploli ni vajin pirpe jinibb ne vare san, rreknga jinibb nga mok-lai takis san.

Loten ne gortien

18 “Nuwretun nuwrai tevi kami, nanu jijle nga kapwer orer renge iel ngatan, Atua kele p̃iwer orer renge melrin; ko nanu jijle nga kapmaronge parlolir iel ngatan, Atua kele pimaronge parlolir renge melrin. 19 Nuwretun kele nuwrai tevi kami, poro kami p̃ieru kobbong pormarong korti renge iel ngatan suri nanu p̃isan nga porungoni, ko Tata suk nga m̃ilik re melrin pia-loli wor nanu nen tevi nuru. 20 Poro jinibb p̃ieru rreknga p̃itul parkorti nga parlotoe inu, ko inu kele ðelik livö nir.”

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga mumusus p̃iwer tweni nivnon se selen

21 Vitunen ko Pita evini jin ko osusi tevi owra “Numal, pivavis nga tuwak puloli p̃isij tevik ko ðetlasi ni? Pijpari pivabut?”

22 Ko Iesu owra lweni tevi “Inu nuwrai tevi
nik, sete pivabut te, ejki, ko pijpari ma
pingavöl piebut pivabut (77) kis. 23 Suri
renge batun vanu ne melrin, Atua pia-loli
pirpe jinibb ngel le: Numal nga milep san
owra pieve nivnon se jinibb sen nir. 24 Ko
daron nga m̃itipatun pieve, ko artekai san
nga muloli nivnon mijpari nevöt elep nga
elep. 25 Ko suri sete orongwos puwli, ko
numal sen ololi nale nga parwuli ni pivi
demij maur, tevi nesen sen ko natun nir,
ko parwuli kele joron jile nir, nga puloli
parwuli tweni nivnon sen e sopon nga
muloli. 26 Ko jinibb ne majingen nen ejiol
vitan ongoni eterter tevi, owra “Wurru,
numal, kuplinglingi inu beblen, pian ko
bea-wuli tweni jile kobbong nivnon suk
nir.” 27 Ko numal sen orrorrmi ni, ko owra
lweni tevi ni, “Nivnon som osuw ko pa.”
Ko elinglingi ni evel.
28 “Ko jinibb ne majingen nen evel.
Ko daron nga mivini vare e, elesi selen
nga mok-majing tevi ni san nga muloli
pa nivnon jin, mijpari nevöt nga welili
bbong. Ko ololarsi ko orrul totoni ni, ekinji
Ƀirislan ko owrai tevi: “Kupwuli nivnon
som!” 29 Ko selen nen ejiol vitan ko ongoni
tevi ni, owra “Wurru, kuplinglingi inu
beblen, pian ko bea-wuli twenir kobbong
tevim.” 30 Ko ni omusus p̃ilinglingi ni;
otur imare, etkai ni ean elngi re naim
ne nekaien, pijpari nga pia-wuli jile wor
nivnon sen. 31 Ko daron nga selen nir
marlesi nanu nga muloli tevi, ko arunge
esij elep e; ko aran arwerai nanu nga
muloli tevi numal ser nga womu m̃iwer
tweni m̃ernen nivnon sen jile. 32 Ko
daron nga numal ser murnge jile, ko ololar
lenglengen; ko vitunen everus m̃ernen, ko
owrai tevi: ‘Kuvi jinibb nga m̃isij p̃erp̃er!
Nuwer tweni pa nivnon som ngok p̃etp̃eti
nga sete kupwuli, suri nik kumngoni tevi
inu. 33 Ko suri sev nik sete kurongwos ku-
ploli pirpok, kuprrorrmi selem pusorsan
tevi nga inu morrorrmi nik?’ 34 “Ko numal
sen ololarsi lenglengen e, ko etkai ni van
ji jinibb nga marok-telmaji nir re naim ne
nekaien, p̃ilik iok pijpari nga pia-wuli jile
nivnon sen.”
35 Ko Iesu owrai kele, “Ko erpok Tata
suk nga m̃ilik re melrin etlasi tweni pa
nololien se kami nga marlelep nir. Ko
poro nga kami nolo kami weretunen sete
p̃itlasi tweni nanu nga tuwa kami muloli
m̃isij tevi kami, nga mirpe nanu nga welili
kobbong, ko Tata suk pia-loli tevi kami pu-
sorsan tevi numal ngok muloli tevi jinibb
sen ngok.”

19

Iesu osp̃e suri sel nga marlingi kurtweni nesen ser

1 Daron nga Iesu musuw re m̃irij vajin,
ko evel lingi Galili, evini re Jutia re devje
nuwi seser ne Jortan. 2 Ko delung elep
arvijuri ni, ko ni ololi nir nga marmesi
arres luwi ie.
3 Ko Parasi kele nir arini jin, arwera
parrowrrowe ni. Ko arsusi, “Erpese?
Evi nanu nga m̃irres nga jinibb p̃ilngi
kurtweni nesevin sen suri nanu jijle?” 4 Ko
ni erij luwi, owrai tevir: “Rrekrnga kami
sete kameve nga ni nga muloli nanu jijle
womu, ololi norman ko nesevin, 5 ko owra
‘Ko ngok niko suri mirpel ngel ko, norman
pivel lingi tata sen ko tasu sen, pian
vajin piptevi nesevin sen. Nuru nga eru
ngok porivi vajin niben sansan ko metka
sansan.’ 6 Ko ngok niko nuru setemun
orivi eru, ko orivi vajin niben sansan ko
metka sansan. Sev nga Atua m̃ijipteni
kortoni nuru, sete erres jinibb san p̃ila
tweni kele.” 7 Ko nir arwera lweni tevi:
“Poro pirpok ngok ko, suri sev Moses owra
‘Poro jinibb san p̃ilngi kurtweni nesevin
sen, ko puli naul p̃ilai tevi, ko p̃ilngi tweni
vajin’?” 8 Ko ni owra lweni tevir, “Suri batu
kami nga m̃iterter, niko Moses mimarong
nga kaplingi kurtweni nesevin se kami
nir. Ko renge womunen sete erpok. 9 Ko
nuwrai tevi kami, Poro nga jinibb san
nesevin sen sete puloli womue batun, ko
m̃ernen bbong p̃ilngi kurtweni nawone, ko
p̃itka kele nesevin p̃isan kele, ni evitan re
nesevin ngok ko vajin.”
10 Ko jinibb sen nir arwerai tevi ni, “Poro
pirpok tevi jinibb san ko nesevin sen, rrek
erres sete portektekai nuru.” 11 Ko ni owra
lweni tevir, “Sete jinibb jijle orongwose
puloli pirpe nga kamwerai ngok, nir nga
bbong Atua m̃ilngi re nolor arongwose
parloli pirpok. 12 Jinibb sopor sete arong-
wose partekai nesevin suri arivi demaw,
rrekrnga ariak erpok ko wor, rrekrnga jinibb
ololi arirpok. Ko inu nomok-sup̃e suri nir
nga marivi jinibb rres ko wor, ko sete
arteka nesevin suri armajing suri batun
vanu ne melrin. Si nga murongwos puloli
pirpok, puloli pirpok ko wor.”
13 Ko vitunen jinibb sopor artekai bipi-
warreng ser vini ji ni nga ni p̃ilngi nevren
rer ko pulot. Ko Iesu jinibb sen nir
artortori lartul nen nir. 14 Ko Iesu owrai
tevir: “Sete kapwer orer. Kaplinglingi bipi-
warreng nir parini jik, suri batun vanu ne
melrin evi se nir nga marirpe bipiwarreng
ngok nir.” 15 Ko elngi nevren rer jile osuw,
ko evel lingi ie.

Jinibb san emrreni p̃ila mauren nga sete mia-suw nabong sopon

16 Mian ko vitunen vajin, ko jinibb san
evini jin ko osusi tevi ni: “E, jinibb

nevisvisenien, bololi majingen sev nga p̃irres pivtere nga bea-lai mauren nga tuwi ngok vini?” 17 Ko Iesu owra lweni tevi: “Erpese kumsusi tevik suri nanu nga m̃irres? Jinibb san bbong erres, Atua. Ko poro kupwera kupla mauren ngok, kuptori nale nesesreien se Atua.” 18 Ko m̃ernen osusi kele tevi Iesu: “Sev nale nesesreien ko kumwerai ngok?” Ko Iesu owra lweni tevi ni: “Nale nesesreien nen le ngel: ‘Sete kuprevji pini jinibb, sete kupvenae nesevin, sete kupevna, sete kupkerkeris re nosp̃en se numal nir, 19 kuposuri tata som ko tasu som, ko kupmerreni selem pirpe nik luwi.’ ” 20 Ko m̃elakel nen owra lweni tevi Iesu: “Nomok-loli jile pa erpe nale nga kumwerair ngok nir. Sev ojpon kele wor nga bololi?” 21 Ko Iesu owra lweni tevi ni, “Poro kupmerreni kupivi jinibb mawos jile p̃irres, kupan kupwulwule jorom jijle nir, ko kupla nevöt nen tevi ƀeres nir; ko jorom nga marres putoe mare re melrin. Ko kupini kupvijuri inu.” 22 Daron nga m̃elakel murnge nale se Iesu ngok e, ko ornge esij e elep, suri ni joron nir elep. Ko evel.

Eterter renge jinibb nga joron milep pian re batun vanu ne melrin

23 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Nuwretun nuwrai tevi kami, Eterter elep renge jinibb nga joron milep pian re batun vanu ne melrin. 24 Ko bowrai kele tevi kami: Eterter temijpal renge nato liwen pietiv.[F] Ko nga jinibb san nga joron milep poro pian re batunvanu se Atua, eterter wor elep asi wore ngok.” 25 Ko daron nga jinibb sen nir marunge nale ngel, ko bbösa elair e elep, ko arwera “Poro pirpok, ko si ma
orongwos p̃ila mauren?” 26 Ko Iesu emtenir ko owrai tevir: “Eterter re devjen nga jinibb puloli. Ko re devjen nga Atua, ni orongwos puloli nanu jijle.”

27 Ko Pita erij weli, owra lweni tevi: “Kuplesi kem, namlinglingi joro kem jile arjipon, ko namini namvijuri nik. Nabala sev p̃irres ren?” 28 Ko Iesu owrai lweni tevi nir: “Nuwretun nuwrai tevi kami, renge daron nga Atua pia-loli nanu jijle parmerr p̃irres, ko inu Jinibb Mawos beasakel renge nai seksakel suk tevi nosrövien suk; ko kami nga kamok-vijuri inu, kami kele kapa-sakel re nai seksakel pisngavöl drromon p̃ieru, ko kapa-wera suri lat nga puto suri tevi metka ne Isrel nir esngavöl drromon eru. 29 “Ko nir jile kele nga marivel lingi naim ser nir rreknga tuwar nir rreknga jojir nir rreknga tata ser rreknga tasu ser rreknga natur nir rreknga dan ser suri marongen suk, lartul nen nir para-la weli vajin renge iok pijpari pungut pivesan, ko para-lai kele mauren ne tuwi ngok vini. 30 Ko nir elep nga marwowomu mian ko para-vivitu, ko nir elep nga marvivitu, mian ko para-wowomu.”

20

Nale rrongrrongvi ne jinibb sopor nga marmajing tweni nowlir

1 Ko Iesu owrai kele tevir, “Renge batun vanu ne melrin, Atua pia-loli pusorsan tevi jinibb ngel le: Jinibb san naut nga milep sen san otoe. Ko nabong san emremra rorpong susu, owra p̃ilai jinibb ne majingen sopor nga parmajing renge orsel sen. 2 Mian ko eskai jinibb sopor, osp̃e suri nowli nabong tevir, mian ko nir armarong renge nowli nabong nen; ko ni okoni nir vajin van re orsel sen. 3 Ko re mete nial esiw sopon, ko ni otutur sopon kele; ko daron nga mututur e, ko elesi jinibb sopor kele artur nawon re maket. 4 Ko owra tevir, ‘Kami kele kapan re orsel suk, ko nowlin sev nga pumomsawos beawuli kami ren.’ 5 Ko nir aran. Ko re mete nial esngavöl drromon eru sopon, mian ko re kele mete nial itul sopon re nat mirivriv, otutur kele, ko ololi erpok kele. 6 Ko mijpari re mete nial elim sopon rivriv, ko otutur kele; ko elesi jinibb sopor kele artur nawon, ko owrai tevir: ‘Erpese kamtur nawon iel mirpel nabong totoklai san?’ 7 Ko nir arwera lweni tevi: ‘Suri sete jinibb san elngi majingen re kem.’ Ko ni owrai tevir: ‘Kami kele kapan re orsel suk.’

8 “Ko rivriv jer ko vajin, numal nga naut sen nen owrai tevi m̃er nga mok-metmete joron nir, ‘E, kupverus kortoni jinibb ne majingen nir, ko kupwulir. Ko kuptipatun kupwuli re nir nga marvivitu, pian pusuwsuw re nir nga marwowomu.’ 9 Ko nir nga martipatun majingen re mete nial elim sopon rivriv arini ko arlai nevöt ser, osorsan tevi nowli nabong san totoklai. 10 Mian ko nir vajin nga marini wowomu re majingen arini, arrorrmi rreknga nir nowlir parasi wor van mare wor. Ko ejki, nir erpok kele bbong, arlai nevöt nga musorsan tevi nowli nabong san. 11 Ko daron nga marlair e, ko nir arwor suri jinibb nga naut sen. 12 Mian ko arwerai tevi: ‘E, erpese nir ngel arvivitu armajing bbong mete nial sansan, ko nik kuwlir osorsan tevi kem nga nammajing renge nabong totoklai, namrunge m̃isij renge nial nga milep?’ 13 Ko ni owra lweni tevi nir san, owra ‘Selek, sete nuloli esij tevim, suri nik kumarong pa tevi inu renge nevöt

[F] **19:24** Erpe iel, Matiu osp̃e kamel p̃isil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsup̃e nato ela wani.

ngok. 14 Kupla nevöt som ko kupiel. Inu numrreni bowli nga mivitu ngel pusorsan tevi nik. 15 Rrek kulesi nga sete evi nanu nga m̃irres nga inu bololi sev nga memrreni re jorok? Ejki ma, erres ko wor. Rreknga nolom eleplep kobbong suri inu nolok erres.' " 16 Ko Iesu owrai kele: "Pirpok ko, nir nga marvivitu mian ko para-wowomu, ko nir nga marwowomu, mian ko para-vivitu."

Iesu owra tweni vatolin nga ni pimij

17 Ko vitunen Iesu owra pulwi kele van Jerusalem e. Ko jinibb sen nir esngavöl drromon eru arpitevi ni re sel. Marivel mian, ko Iesu etkai talev nir van re devje sel e, ko owrai tevir: 18 "Kaplesi, rraman Jerusalem le ngel. Ko daron nga rrapa-jipari, ko parateka kerasi inu Jinibb Mawos van ji jinibb sulsulen nga marlelep nir, ko ji jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. Ko para-wera inu ban re mijen, 19 ko paratekai inu van ji jinibb ne vare nir nga paratetnije inu ko para-telmaji inu, ko pararruloni inu para-wuse maure inu re nai pelaot. Ko mian ko re nabong itolin, Atua pia-loli inu bea-maur luwi kele re mijen."

Tasu se Jemes ko Jon ongoni nanu san ji Iesu

20 Mian ko vitunen Sepeti nesen sen eptevi natun nuru Jemes ko Jon, nga morivi pa jinibb se Iesu, arini ji Iesu ko arjipa jin. Ko vinnen owra pungoni nanu san ji Iesu. 21 Ko Iesu owra tevi: "Kumrreni sev?" Ko vinnen owra lweni tevi ni: "Numrreni kupwera nale san nga natuk norman ngel nuru porivi jinibb nga morlelep jer renge batun vanu som, tuwen p̃isakel re nevrem rres, ko tuwen re nevrem mair." 22 Ko Iesu owra lweni: "O, sete komor-rongwose nanu nga komorngoni ngok. Kamru komor-vitere koporminmin re biles ne norongen nga m̃isij nga inu beminmin ren?" Ko nuru orwerai lweni tevi ni: "O-o, komru nomor-vitere." 23 Ko ni owra tevi nuru, "Kopora-minmin ko re biles nga inu beminmin ren. Ko re kopora-sakel re nevrek rres rreknga re nevrek mair, sete evi nanu nga inu bea-lai. Evi nanu nga Tata suk ko pia-lai tevi nuru nga mutobbtobbu tweni nuru pae musuw nga pia-lai tevi nuru."

24 Ko daron nga nir esngavöl marunge, arlolarsi niaken nen e nuru, suri nuru orwera poran mare porasi nir. 25 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser, ko everus kortoni nir jijle vini jin ko owrai tevir: "Kami kamrongwose numal nir se jinibb ne vare nir aron tertere jinibb ser, ko jinibb nga marlelep ser nir arok-rrowrrowe derteren ser elep. 26 Sete pirpok re livö ne kami. Isi nga mimrreni pivi jinibb nga milep re livö ne kami, ni puloli lweni ko wor ni pivi jinibb nga welili, nga pivi jinibb ne majingen se kami. 27 Ko isi nga mimrreni puwowomu re kami, ni pivi demij maur se kami. 28 Osorsan tevi inu Jinibb Mawos, sete nuvini tweni nga jinibb parmajing se inu, ko nuvini tweni ƀemajing se nir, ko nga ƀelai mauren suk puto wani milnge delung nir re mijen, ko bowli lwenir."

Iesu ololi metrrorr eru orkulu luwi kele

29 Ko nir artutur mian, ko daron nga marivel lingi Jeriko, ko delung elep arvijuri ni. 30 Ko renge devje sel, metrrorr eru orlilik ren. Ko daron nga morunge Iesu m̃iasi re sel, orkail orwera "Warru, Numal, metka se Devet, kuprrorrmi komru!" 31 Ko delung nir artortori nuru, arwera "Kopor-p̃erp̃er!" Ko nuru orkail van mare lengleng kele, orwera kele: "Warru, Numal, metka se Devet, kuprrorrmi komru!" 32 Ko Iesu otur murrong ko everus nuru ko owrai tevi nuru: "Komor-marong bololi sev tevi kamru?" 33 Ko nuru orwera lweni tevi: "O, numal, nomor-marong mete komru porkulu luwi." 34 Ko Iesu orrorrmi lengleng nuru, ko ejpari mete nuru. Ko ngavilvil orkulkulu luwi erres vajin, ko orvijuri ni.

21

Iesu ean Jerusalem ko eviseni nga ni evi batu Numal

1 Ko mian ko vitunen arini morie Jerusalem, ko arini re ngaim san nisen Betpas nga muto morie botwen san nga marveruse Botwen ne lolnai ne olip. Ko Iesu owrai tevi jinibb sen eru: 2 "Koporan re ngaim nga muto ngokwan ngok. Ko pingavil kopora-lesi arile totkoni dongki san tevi natun. Kopor-rupaji dali nuru ko kopor-ile nuru vini jik. 3 Ko poro san p̃irij tevi kamru suri, ko kopora-werai tevi, 'Numal emrreni nuru.' Ko pingavil ko p̃ilinglingi kamru kopor-ile nuru vini." 4 Ngok eplari osorsan tevi nale san se Atua nga propet sen san muli wowomue tuwi mirpel: 5 "Kapwerai tevi jinibb nir nga marlik re Saeon, 'Kaplesi Numal se kami evini ji kami, evi jinibb malum, ko esakel re dongki nga welili kobbong, nga mivi natu dongki ne majingen." ' 6 Ko nuru oran ko orloli osorsan erpe Iesu muwrai tevi nuru, 7 ko orile dongki nen tevi natun vini ji Iesu; ko arp̃elseni sunsun ser re nuru, ko Iesu esakel mare ren. 8 Ko delung elep arla sunsun ser arp̃elsenir renge sel, ko nir sopor kele artitai rengsi nai tevi raor, arp̃elp̃elsenir renge sel. Ngok eviseni nga artori Iesu evi jinibb nga milep. 9 Ko delung elep sopon, sopor nga marwowomu ko sopor nga marvivitu

arkikail, arsurövi ni ko arwera “Osana van ji metka ngel se Devet! Numal Atua, nik kurij pa erres tevi ni nga mivini re nik nisem. Osana re melrin mare!”
10 Ko daron nga mivini Jerusalem e, ko jinibb ne ie nir arore, arwera “Isi ko ngok?”
11 Ko delung nir arwera lweni: “Ngel evi propet Iesu ne Nasret renge Galili.”

Iesu oji tweni nir nga marwulwule nanu renge Naim On

12 Mian ko vitunen vajin ko Iesu evan re loloim ne Naim On. Ko oji tweni nir nga marok-wulwule nanu nir iok tetajer, ko nir nga marok-wulwuli nanu nen nir, ko evatpuse tep se nir nga marok-kelkele nevöt nir, ko evatpuse kele nai seksakel se nir nga marok-wulwule wuñer nir. 13 Ko owrai tevir: “Aruli pa tuwi nale se Atua san ngel, owra ‘Naim suk, parveruse naim ne verusen.’ Ko kami kamtur imare vajin ko kamloli evi ‘naim ne venao res.’ ”
14 Mian ko jinibb nga meter marrorr nir ko naroj nir arini jin renge Naim On, ko ni ololi arres luwi. 15 Ko daron nga jinibb nga marlelep re sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir marlesi muloli majingen nga marinijnij nawone, ko nanwarreng nir markikail renge Naim On, nga marwera “Osana van ji metka se Devet!”, ko lartul nen arlolarsi lenglengen e
Iesu suri. 16 Ko arwerai tevi: “E, erpese? Nik kurnge nanu nga nanwarreng ngel nir marwerair ngok?” Ko Iesu owrai lweni tevir: “O-o. Ko kami sete kameve nabong san nale ngel se Atua nga muwra tuwi: ‘Eplari re jingo bipi nir ko bipiwarreng nga marsus malum nir, Atua ololi nir arsurövi ni erres p̃elak.’ Kami kameve ko pa osuw.”
17 Ko elinglingir ko evel van re ngaim ne Betani ko omosi ie.

Nai pik nga wenen mijkie

18 Mian ko mevinen vajin renge rorpong susu, olwi van ngaim e re Jerusalem. Ko daron nga mututur mian, ko numer eaji.
19 Ko elesi nai san nisen nai pik otur re devje sel, ko emawose evan ren, owra purro wenen. Ko elesi raon kiskis bbong, sete wenen otoe. Ko owrai tevi nai pik nen, “Setemun wenem puto kele e nabong san pijpari tuwi ngok vini.” Ko daron momsawos e nen ko pa, nai pik nen emli.
20 Ko jinibb sen nir, daron nga marlesi e, ko artaole ko arwera “Erpese nai pik ngel mimli mivesane?” 21 Ko Iesu erij welir, owrai tevir: “Nuwretun nuwrai tevi kami, poro nosurien se kami putoe, ko sete kaprrorrmi karkare le, ko ngok kami kele kaprongwose kaploli kobbong pirpe nga mololi ngel tevi nai pik ngel. Ko mare re iok, kapwerai kele tevi botwen ngel nga Atua p̃ila tweni ko puwirre van re dis, ko piplari pusorsan tevi. 22 Ko nanu jijle, sev nga kapa-ngoni renge verusen, poro kapa-osuri, ko kapa-lair ko.”

23 Ko Iesu olwi kele van re Naim On e, ko ok-visviseni jinibb nir. Ko jinibb nga marlelep nir ne sulsulen ko p̃irterawarreng nga marivi pa jinibb nga marlelep arini jin ko arsusi: “E, kula derteren ngok nir ngabe ko nga komok-loli nanu ngok e nir? Siko elai tevim?” 24 Ko Iesu erij welir owrai tevir: “Inu kele bosusi kami e nanu p̃isan, ko poro kami kapwerai tevik, ko inu kele pirpok bowrai tevi kami nulai derteren ngel nir ngabe le nga mololi nanu ngel le nir. 25 Kami kapwerai ta tevik: Jon ela derteren sen nga mok-paptaes e ngabe? Ji Atua, rreknga ji jinibb kobbong?” Ko nir arwerwerai tevir: “Poro rrapwerai, ‘Evel ji Atua vini,’ ko ni tia-werai lweni tevi kerr, ‘Erpese kami sete kamosuri ni?’ 26 Ko poro rrapa-wera, ‘Evel ji jinibb kobbong vini,’ ko rrammetutue delung nir, suri nir jile artori pa Jon osuw evi propet.” 27 Ko nir arwera lweni tevi Iesu, arwera “Sete namrongwose.” Ko Iesu owra lweni tevir, “Ia, ko inu kele sete nurongwose bowrai tweni tevi kami renge derteren sev nga mololi nanu ngel e nir.”

Iesu owra nale rrongrrongvi tweni jinibb nga natun eru

28 Ko Iesu owrai kele, “Kaprrorrmi ta nanu ngel: Jinibb san natun otoe, natun eru. Ko evini ji m̃erwomu nen ko owrai tevi, ‘Natuk, lelingen kupan kupmajing re orsel suk.’ 29 Ko natun owrai lweni tevi, ‘Numusus.’ Ko mian ko vitunen ko vajin, ko norrorrmien sen olwi, ko evan.
30 Ko tata se nuru evini kele ji m̃ervitu nen, ko owrai kele erpe nga muwrai tevi m̃erwomu. Ko m̃ervitu nen owra lweni tevi: ‘Bean ko tata.’ Mian ko setemun evan.” 31 Ko Iesu osusi suri re nuru nga eru ngok tevir, owra “Nuru si nen ko ololi marongen se tata sen?” Ko nir arwera lweni tevi: “Nga womu nen.” Ko Iesu owra lweni tevir: “Nuwretun nuwrai tevi kami, kami kamsorsan temijpal tevi m̃ervitu nen. Ko lartul nga marok-la nevöt ne takis nir ko nesevin ne sel nir nga kamungasir ngok arsorsan tevi m̃erwomu nen, ko nir parlai wani milnge kami van re batun vanu se Atua. 32 Suri Jon evini ji kami, evisviseni sel nga mumomsawos m̃irres, ko kami sete kamosuri ni. Ko nir ma, lartul nga marok-la nevöt ne takis nir ko nesevin ne sel nir, arosuri ni. Ko kami, daron nga kamlesi nir nga marosuri mirpok ngok, ko norrorrmien se kami sete olwi kele nga kami kele kaposuri ni.

Nale rrongrrongvi tweni jinibb nga marsij nga marok-metmet orsel ne grep

33 “Kaprunge ta nale rrongrrongvi m̃inij
kele, ngel: Jinibb san orsel sen otoe. Ko
orwi grep. Ololi nalut owlu rrale live
laut. Ko eli bbulwil ko elngi besin san ren,
ko san oto mare e nga parjingteni wene
grep ren ko jinibb parok-bböt ren, suwen
p̃iseser van re besin nga muto ngatan e.
Muloli jile mirpok, ko eli naim san nga
muwu mare nga jinibb nga marok-kulkulu
parsa paran partur mare ren, ko parok-
kulkulu pej nanu nga marok-vevna nir.
Erpok, ololi jile osorsan tevi nga marok-loli
daron nga maruwi nanu nen. Koelinglingi
tevi jinibb sopor parmetmete, ko ni evel
van re vanu m̃inij e.
34 “Ko mian ko daron nga wenen mu-
tomori pimirr, ni okoni jinibb sen sopor
van ji nir nga marok-metmete orsel sen,
nga nir parla wenen nen sopor, pusorsan
tevi nga marijrij e. 35 Ko jinibb nen nga
marok-metmete orsel arrul totonir; ko nir
san artelmaji, nir san arevji pini, ko nir
san artuwe. 36 Mian ko ni okoni kele jinibb
sen sopor nir elep asi vajin nga womu, ko
lartul nga arloli kele tevir osorsan tevi nga
marloli tevi nir nga womu.
37 “Mian ko vitunen jer vajin, okoni
natun norman; orrorrmi nga nir parloli
p̃irres le tevi ni natun. 38 Ko jinibb nen nir,
daron nga marlesi ni natun, arwerwerai
tevir, ‘O, ngel evi natun nga pia-la joro tata
sen. Rraprevji pini, ko puloli orsel pia-ivi
vajin se kerr!’ 39 Ko arrul totoni, ko arevei
van vare re orsel, ko arevji pini.”
40 Ko Iesu osusi tevi nir, owra “Ko
daron nga jinibb nga orsel sen pivini, ko
puloli sev tevi jinibb ngok nir?” 41 Ko nir
arwera lweni tevi ni, “Suri nir arivi jinibb
nga marsij, ni kele puloli p̃isij pusorsan
luwi tevir, pirevji pinir. Ko pia-linglingi
orsel sen tevi jinibb sopor kele nga parok-
metmete ko para-la wenen nen tevi re
daron mawos nen.” 42 Ko Iesu owrai tevir:
“Sete kameve nabong san nale ngel ne
Naul On? ‘Nabur nga lartul nga marok-ili
naim marungasi marwirre, ni ko vajin evi
nabur nga murrul totoni naim m̃iterter.[G]
Ngel evi majingen se Numal nga muloli, ko
rramtaole rramlesi m̃irres p̃elak.’ Kameve
ko pa osuw.
43 “Ngok, nuwrai tevi kami: Atua pia-la
tweni batun vanu sen ji kami, ko pia-lai
tevi jinibb sopor kele nga para-la wenen
nga musorsan tevi. 44 Si nga pusnge
nabur ngel, niben pimabbur. Ko si nga
nabur ngel piravij ren, niben pumoloplop
p̃etp̃eti.”
45 Ko jinibb nga marlelep nir re sulsulen
ko Parasi nir daron nga marunge nale
rrongrrongvi sen ngok, arongwose nga ni
owra suri nir. 46 Ko arwera parrul totoni
Iesu, ko armetutu delung nir. Suri delung
nir artori ni evi propet san.

22

Nale rrongrrongvi ne dabbuen ne totkoien

1 Ko Iesu ela nale rrongrrongvi kele tevi
nir, owra 2 “Renge batun vanu ne melrin,
Atua pia-loli pusorsan tevi numal ngel le:
Numal san ololi dabbuen ne totkoien se
natun norman. 3 Ko okoni jinibb sen nir
nga parveruse nir nga m̃ila pa nale tevir
nga parini. Ko nir armusus parini. 4 Ko
okoni kele jinibb sen sopor kele, owra
‘Kapwerai tevi nir nga m̃ela nale tevir nga
parini, “Kaplesi, nuloli lilane jile nanen,
nutor pini pa buluk suk nir ko natu buluk
suk nga marlelep marres nir, ko nanu jijle
oto omomsawos pa nga parurroi. Kapini
renge dabbuen ne totkoien.” ’ 5 Ko nir
arong melmelase bbong, ko arivel; san
evan orsel sen, ko san evan emajing re sto
sen. 6 Ko nir sopon nga marlik jer nen
arrul totoni jinibb nga mukonir nen, ko
arloli esij tevir, ko arevji pinir. 7 Ko numal
nen, daron nga murnge nanu nga marloli
ngok, ko ololar lenglengen. Ko okoni jinibb
nuval sen nir aran ko arpir pinpini jinibb
nen nir nga marok-revrevji pini jinibb, ko
arsuli ngaim ser. 8 Muloli jile mirpok tevir
musuw, ko owrai vajin tevi jinibb sen nir,
‘Nanen ne totkoien arloli jile osuw, artiriv
ko vajin. Ko nir nga marwerai tevi nir
nga parini, sete arres re parini. 9 Kapiel
ta vajin suri sel nir, ko jinibb si nir nga
poro kapa-sewute re sel, kapa-werai tevir
nga nir parini re nanen ne totkoien.’ 10 Ko
jinibb sen nir arloli erpok, arivel suri sel
nir; ko daron nga marsewute jinibb tama
san, poro pivi jinibb nga m̃isij rrekngа
jinibb nga m̃irres, ko arwerai tevi, ‘Kupan
re nanen ne totkoien.’ Marok-loli mirpok
mian, konaim ne nanen ne totkoien owun
saute nir nga marini vajin.
11 “Ko daron nga numal nen ne nanen
mivini loloim nen, owra p̃ilesi nir nga
marini, ko otor sweri jinibb san loloim nga
sete muri sunsun mawos ne totkoien. 12 Ko
numal nen owrai tevi m̃ernen, ‘Selek, er-
pese kumini loloim ko sete kumuri sunsun
mawos ne totkoien?’ Ko ni omurrong jer.
13 Ko numal nen elesi esij ko owrai tevi
jinibb sen nir, ‘Kaprrul kokortoni nevren
nuru ko ƀelan nuru, ko kapsere totkoni. Ko
kapwos tweni van vare e, ko kapwosi van

G **21:42** Erpe iel, Matiu osp̃e nevöt, ko murrun nga nir marili naim muto suri; ko kem namrieni erpe kerr rram̃ili naim iel, nga puloli mining ne nale se Matiu piplari limjer.

kapwirre van re lat nga mimalik jerjer. Iok ngok jinibb para-ting ko para-runge p̃isij pilep.'
14 "Nir elep nga Atua m̃iveruser nga parini jin, ko nir ewelili bbong m̃ilai twenir parivi sen."

Erres nga jinibb puwli takis tevi Sisa, rreknga ejki?

15 Ni m̃irij jile mirpok musuw, ko Parasi nir arivel van lut san e ko arkorti, ko arsup̃sup̃e suri parloli pirpese nga Iesu puon luwi re nale sen. 16 Arsup̃e jile osuw, ko arkoni jinibb ser sopon tevi jinibb se Erot sopor aran arkerkerasi Iesu, arwera "Jinibb nevisvisenien, namrongwose nik kuwretun, kuvisviseni sel se Atua renge weretunen. Sete kuwor suri jinibb san, suri sete kumtutue jinibb san. 17 Ngok, kupwerai ta tevi kem norrorrmien som. Evi nanu nga m̃irres rraplai nevöt ne takis tevi Sisa, batu numal se m̃eri Rom nir, rreknga ejki?" 18 Ko Iesu orongwose nga arwera parkerkerasi ni, ko owra tevir: "Suri sev kamrrowrrowe inu, kami nga kamiel re sel eru? 19 Kapviseni ta inu nevöt nen." Ko nir arlai nevöt nen san tevi. 20 Ko ni elai, emteni, ko osusi tevir, "Isi le nisen ko non maruli rengen ngel?" 21 Ko nir arwera lweni tevi, "Rrekma Sisa ko." Ko ni owrai tevir, "Kaplai tevi numal se m̃eri Rom sev nga marivi se ni, ko kaplai tevi Atua sev nga marivi se Atua."
22 Ko daron nga marunge nale ngel e nir, bbösa elair e, suri arrorrmi Iesu sete orongwose p̃iasie nir renge nanu ngok. Ko arlinglingi ni ko arivel sisamis.

Pirpese re jinibb nga mimij ko mimaur luwi kele

23 Ko vitunen, re nabong mawos nen malum, ko Satusi nir sopor arini jin kele. Nir arok-wera jinibb sete orongwos pimaur luwi kele renge mijen. Ko arsusi kerkerasi tevi, arwera 24 "Jinibb nevisvisenien, Moses owrai tuwi, 'Poro jinibb p̃isan pimij ko natun pijkie, ko tasin p̃itkai nesevin sen ko pivesi wani metka se tuwan nga mimij ngok.' 25 Ko renge kem bonevis jinibb ebut arivi niaken erpok. Ko m̃erwomu nen etka nesevin sen; mian ko orongwose otomori pimij, ko owrai tevi tasin, 'Natuk ejkie, kuptekai nesevin suk.' Ko m̃erwomu emij. 26 Ko m̃ervitu kele ololi erpok kele, etka kele nesevin nga, mian ko emij. Mian ko ejpari ebutun nga vitu jer nen, nir jijle artekai nesevin nga, mian ko nir jijle armij lingi vin nga. 27 Mian ko vitu jer nen vajin, ko nesevin
emij vajin. 28 Ko namwera nabsusi tevim: Renge daron nga jinibb nir parmaur luwi kele re mijen, siko re nir niaken nga ebut ngok pia-ivi nesen sen e vinnen? Kupwerai ta we!" 29 Ko Iesu erij welir owrai tevir: "Kamsarr, suri sete kamrongwose Nale On se Atua, ko sete kamrongwose derteren se Atua. 30 Suri renge meraien ne mijen, sete arongwose para-totko kele mun, ko para-irpe vajin anglo ko re melrin. 31 Ko nga kami kapjipari meraien ne mijen evi weretunen, ko b̃elai nale san se Atua nga kamrongwose pae nga muwrai tevi kami ngel, muwra 32 'Inu nuvi Atua se Epram, ko Atua se Aesak, ko Atua se Jekop.' Atua sete evi Atua se jinibb nga marmij nir, ko evi pa se jinibb nga marmaur nir. Suri derteren sen elep nga elep lingi mijen."
33 Ko daron nga delung nir marunge nale ngel, ko bbösa nga milep elair renge nevisvisenien nga m̃irres sen.

Nale nesesreien nga mian mare wor re nale nesesreien m̃inij nir

34 Ko Parasi nir, daron nga marunge Iesu muloli Satusi nir marmurrong jer mirpok, ko nir arververus kortonir arkorti lat san. 35 Mian ko san re nir nga norongwosien sen mutoe re nale nesesreien se Atua osusi rongornge tevi ni, owra purrowrrowe ni, owra 36 "Jinibb nevisvisenien, renge nale nesesreien, kulesi nale ngabes nen ko elep womunen?" 37 Iesu owra lweni tevi: " 'Kupmerreni Numal Atua som tevi nolom totoklai, tevi mauren som totoklai, ko tevi norrorrmien som totoklai.' 38 Ngok evi nale nesesreien nga milep womu jer nen. 39 Ko nga suri nen e, mutomori pirpe ngok, ni le ngel: 'Kupmerreni selem pirpe nik luwi.' 40 Ngok ko nuru orivi batu nale nesesreien nir, ko nale se propet nir kele."

Mesaea evi metka se Devet, ko evi kele Numal sen

41 Parasi nen nir arlik korti malum, ko Iesu osusi tevir, 42 owra "Kamrrorrmi Mesaea erpese? Isi ko metka sen?" Nir arwera lweni tevi, arwera "Se Numal Devet." 43 Ko ni owra lweni tevir, "Poro pirpok, ko Mesaea piveruse Devet puwra 'Numal,' suri Devet owowomu. Ko ejki, Nem̃in On ololi Devet miveruse Mesaea muwra Numal, nga muwra 44 'Numal Atua owra tevi Numal suk, "Kuplik renge nevrek rres pijpari nga bea-lingi devje nuval som nir parirpe lat nga kupbböt ren renge nolon b̃elam ngatan.' " 45 Poro nga pirpok Numal Devet miveruse Mesaea mivi Numal sen, ko evi metka sen erpese?"

46 Ko daron nga m̃irij jile mirpok, ko sete jinibb kele san orongwos p̃irij weli nale san tevi ni. Ko m̃itipatun re daron nen jinibb jijle armetutu, setemun san orongwos pususi rongornge nanu san tevi ni.

23

Iesu erij tere jinibb nevisvisenien nir ko Parasi nir

1 Mian ko Iesu erij tevi delung nir ko
jinibb sen nir, owra 2 “Jinibb nevisvisenien
ne nale nesesreien nir ko Parasi nir arla
wani milnge Moses, arivi pa jinibb nga
parvisviseni jinibb nir re nale nesesreien
nga Moses muli tuwi. 3 Suri iok ko,
nanu jijle nga marwerai tevi kami, kaploli
tevir pirpe nga marwerai kobbong. Ko
re devjen nga nanu nga marlolir, sete
kaploli surir e pirpok. Suri nir arok-
werai, ko sete arok-majing suri. 4 Arsere
bböbbti nga marrow milep ko eterter
nga jinibb nir parsoloir, ko arjingtenir
re birpari jinibb nir; ko nir mawos ma
armusus parsa tweni bbös nevrer e san.
5 Ko renge majingen ser arlolir armerreni
jinibb parlesir. Kamrongwose narr nga
wewarreng nir nga marsongni naul nga
maruli tweni nale se Atua rer, nga jinibb
nir parruloni re borngir ko nevrer. Ko nir
arloli se nir arlelep nga jinibb parlesir ko
parsurövir renger. Ko suri norrorrmien
ngok kobbong, muloli marloli kele sunsun
ser marpepriv. 6 Ko renge nanen kele,
arok-merreni parsakel re lat nga jinibb
nga marlelep nir marok-sakel rer; ko arloli
erpok kele re naim ne gortien nir. 7 Ko
armerreni jinibb partorir re maket, ko
jinibb nir parveruse nir, ‘Jinibb nevisvise-
nien.’ 8 Ko kami, sete kaplolir parveruse
kami san ‘Jinibb nevisvisenien,’ suri jinibb
sansan bbong evi jinibb nevisvisenien se
kami, ko kami jijle kamivi niaken. 9 Ko
sete kapveruse jinibb san pivi tata se kami
renge iel ngatan, suri jinibb sansan bbong
evi tata se kami, ni nga mĩilik re melrin.
10 Ko sete kaplolir parveruse kami ‘Numal,’
suri Numal se kami sansan bbong, Mesaea.
11 Ko ni nga mivi jinibb nga milep temijpal
re livö renge kami, pivi wor jinibb ne
majingen se kami kele. 12 Ko si nga
musustur lweni ni mian mare, Atua pia-
loli ni pian ngatan. Ko si nga puloli lweni
ni pian ngatan, Atua pia-sustur ni pian
mare.

Iesu ewer lokloksi jinibb nevisvisenien nir tevi Parasi nir

13 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga
kamiel re sel eru! Suri kamkikiorore batun
vanu ne melrin tevi jinibb nir. Ko kami
kele sete kaman, ko sete kamlinglingi kele
nir nga marmerreni paran. 14 [Wi, kami
jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien, ko
kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru!
Kami nga nolo kami mok-venae pa naim
se nesevin nir nga diwen ser marmij lingir,
ko kamkerkeris re kamloli nawon verusen
nga marpepriv. Suri nanu ngok, puloli
Atua putor vitrangi kami pilep.][H]

15 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga
kamiel re sel eru! Kamp̃elak kamwolu otvi
dis ko kamiel suri vanu nga kaplai jinibb
p̃isansan pivini piptevi kami. Ko daron
nga miptevi kami mirpok, kamloli ni evi
pa jinibb nga pian re lat ne norongen nga
mĩisij, evi jinibb nga mĩisij varu re kami.

16 “Wi, kami metrrorr nga kamok-
wowomue jinibb re sel. Kamok-wera ‘Isi
nga p̃irijrij renge Naim On, ololi nanu
nawon. Ko isi nga p̃irijrij renge gol ne
Naim On, ngok ni puloli nanu nen ko wor.’
17 Kamlengleng, kamivi metrrorr. Ngabes
nen evi nanu nga milep nen, gol nen,
rreknga Naim On? Suri Naim On kobbong
ololi gol nga muto ren on. 18 Ko kamok-
wera kele, ‘Isi nga p̃irijrij renge nawot nga
marok-sulsul ren re Naim On, ololi nanu
nawon. Ko isi nga p̃irijrij renge merrenien
nga muto ren, ngok ni puloli nanu nen
ko wor.’ 19 Kamivi metrrorr! Ngabes nen
evi nanu nga milep nen, merrenien nen,
rreknga nawot? Suri nawot kobbong ololi
merrenien on. 20 Suri isi nga p̃irijrij re
nawot, erpe erijrij ren ko nanu jijle nga
pa marto ko ren kele. 21 Ko isi nga p̃irijrij
re Naim On, erpe erijrij ren, ko erijrij kele
renge Atua nga pa mĩilik ko ren kele. 22 Ko
isi nga p̃irijrij re melrin, erpe erijrij renge
nai seksakel se Atua, ko erijrij kele renge
Atua nga mĩisakel ren kele.

23 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien ko kami Parasi, kami nga
kamiel re sel eru! Ko kamok-eveve roi
wowarreng nir nga marok-lingi re na-
nen, min ko til ko kamin, nga kaploli
pusorsan p̃etp̃eti tevi nale nesesreien se
Atua, ko kaplai songovlön pian ji Atua.
Ko kamlinglingi nanu nga marlelep re
nale nesesreien, erpe nesesreien mawos,
murrun nga marrorrmi jinibb, ko murrun
nga marosuri weretunene. Ngok, nanu
nga marlelep e nir, kaplolir ko wor, ko
sete kaplinglingi nanu nga wowarreng,
pirpe murrun nga parlai songovlön pian
ji Atua, parjipon. 24 Kamivi metrrorr nga
kamok-wowomue jinibb re sel. Daron nga
kamwera kapmini nuwi, ko kamlesi nunu
mĩisal ren, ko kamjuljule tweni, musuw
ko kammini nuwi nen vajin. Ko poro
kaplesi buluk san[I] mĩisal re nuwi se kami,

H **23:14** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Matiu oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel. I **23:24** Erpe iel, Matiu osp̃e kamel, ko suri kamel ejki iel, namsup̃e buluk ela wani, nga puloli mining ne nale se Matiu piplari pimĩerer.

ko sete kamjule tweni, kammini kobbong, ko kamrrolmi nuwi tevi buluk nen!

25 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamok-rrawe vare ne biles nir ko plet nir arwokwok, ko renge nolor arrokitkit temijpal. Erpe kami, nolo kami arwun saute venao. Ko kamwera malum kapevna, nolo kami sete orongwos pusuw ren. 26 Kami Parasi, kamivi metrrorr! Womuj nen, kaprrawe vaseni nolo biles ko plet puwomu, ko vare nen kele puwokwok p̃irres vajin.

27 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamirpe dubb nga marbbölji laen er, vare ner marow mĩirres, ko lolor marwun saute ji jinibb nga marmij nir, ko nanu jijle nga marrokitkit nir. 28 Erpok kele re kami, jinibb arlesi re vare ne nibe kami armomsawos erres; ko renge nolo kami arwun saute gerisen nir ko nololien nga marsij nir.

29 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamok-tuwe nevöt re dubb se propet nir ne tuwi pa ko kamokjuroi dubb se jinibb nga marres nir ne tuwi 30 ko kamok-wera ‘Poro nga nablik re nabong nga tuwi nir se ƀirterawarreng se kem nir, sete nama-pitevi nir nga marevji propet nir drra mibböljir.’ 31 Ko ngok, kamwer lokloksi kami lweni kobbong, suri kamwera kamivi metka mawos se nir nga marevji propet nir. 32 Iow, erres kobbong, majingen nga marsij se ƀirterwarreng se kami nga marmajing linglingir, kami vajin kapmajing jijler. 33 O, kamivi numẽt! Kamivi metka se numẽt nir nga marsij ko marok-wolu. Kapwolu asi re lat ne norongen nga mĩisij pirpese? 34 Erpok ko, kaplesi, bokoni propet sopor ko jinibb sopor nga norongwosien ser mutoe, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor vinuk ji kami. Ko nir sopor kaparevji pinir, ko nir sopor kapa-rrulonir kapa-wuse maur nir re nai pelaot, pararrul pijpari para-mij. Ko nir sopor kapatelmajir re naim gortien se kami, ko kapaojir re ngaim ko ngaim. 35 Ngok puloli drra jinibb jijle nga marres nga marevjir iel ngatan parbbölji kami, etipatun re drra jinibb nga mĩirres nen Epel, ejpari drra Sekaria natu Barakaea nga ƀirterawarreng se kami marevji pini re Naim On mawos, liven ne lat nga muon ko nawot. 36 Nuwretun nuwrai tevi kami, drra jijle ngel nir para-bbölji kami nga lelingen ngel nir.

Iesu orrorrmi elep suri mẽri Jerusalem nir

37 “O Jerusalem, Jerusalem, nik nga komok-revji pini propet nir, ko komoktuwe pini jinibb nir nga Atua mukonir vini jim. Vavis nga mowra ƀeser kortoni natum nir parkorti pirpe nato dosevin nga mĩisrew ore natun nir; ko ejki, kammusus. 38 Kaplesi, Atua evel lingi pa kami ko Naim On se kami. 39 Ko nuwrai tevi kami, setete kama-lesik kele sopon pijpari nga kapawera: ‘Atua erij pa erres suri ni nga mivini re ni nisen.’ ”

24

Iesu owra tweni nga partingtinge Naim On

1 Ko Iesu eivare, owra pivel lingi Naim On. Ko jinibb sen nir arini jin, arwera parviseni tevi ni majingen nga marres milep ne Naim On. 2 Ko Iesu erij welir, owra “Kamlesi nanu ngok nir? Nuwretun nuwrai tevi kami, pian ko sete nevöt ngok nir san pia-jek jer re p̃isan, para-wirr sisamis p̃etp̃eti.”

Norongen nga mĩisij nga pia-vini

3 Mian ko vitunen vajin, Iesu ok-lik ngatan re Botwen ne lolnai ne olip, ko jinibb sen nir arini malum bbong jin, ko arsusi tevi: “Kupwerai ta tevi kem, nanu ngok nir para-rremali seveling? Ko sev piviseni daron nga kupa-luwi e vini ko ngatan ngel bongsin nga pia-suwsuw e?” 4 Ko Iesu owra lweni tevir, “Kapmetmete jinibb san tia-kerkerasi kami. 5 Suri nir pilep ko para-vini renge inu nisek, ko parawera ‘Inu le Mesaea,’ ko para-kerkerasi jinibb pilep para-vijurir. 6 Ko kapa-runge naror ne nuval nir ko nosp̃en ne nuval nir. Kapmetmet, takmetutue. Nanu ngok jile nir para-pelari ko wor, ko ngatan ngel bongsin ejki wor. 7 Ko jinibb nir para-tur imare para-val tevi jinibb nir, ko batun vanu nir para-tur imare para-val tevi batun vanu nir, ko numer pia-to, ko namĩi pia-mĩi re lat lele. 8 Nanu ngel nir arivi nanu womunen re martipatun, erpe nesevin san nga murnge rrongvi depain.

9 “Renge daron nen, ko para-tekai kami van ji jinibb nga para-loli p̃isij tevi kami, ko para-revji pini kami. Ko jinibb jijle para-ungasi kami suri kamivi jinibb suk. 10 Ko renge daron nen nir pilep nolor pia-vitan, ko para-tektekai kerasi lululwenir, ko para-ungungasi lululwenir. 11 Ko propet ne gerisen nir pia-lep para-tur imare ko para-kerkerasi jinibb pilep, paravijurir. 12 Ko suri nololien se jinibb nir pia-wun saut, pia-loli merrenien se kalesia nir pilep pia-melmelas. 13 Ko si nga piatur p̃iterter pijpari bongsin, mẽrnen piala mauren nga mĩirres. 14 Ko nosp̃en nga

m̃irres suri batun vanu ne melrin parasup̃e tevi jinibb jijle nir puwomu renge iel ngatan, nga jinibb ne vare nir para-runge; pia-suw vajin, ko bongsin pia-vini ko vajin.

Nanu nga milep nga pia-pelari Jerusalem

15 “Ko nabong san kapa-lesi atua se jinibb ne vare nir nga m̃isij nga m̃isij, nga propet Daniel musp̃e tuwi pa, parasireni putur renge lat nga muon, ko pialoli nir para-wolu lingi lat on nen.” (Si nga mok-eve purongwose.) 16 “Korenge daron nen, kami nga kamlik Jutia kapwolu van re botwen e nir. 17 Ko kami nga kamlik vare renge naim se kami, sete kapluwi kele van loloim se kami kapla joro kami p̃isan, ejki, kapa-wolu lingir pingavil. 18 Ko kami nga kammajing re orsel se kami, sete kapa-luwi kele van re ngaim se kami kapa-la sunsun se kami, ejki. 19 Wi renge nesevin nir nga marsolo malum bipi, ko renge nesevin nir nga marloli bipi ser marsus renge nabong nga marsij nen nir. 20 Kapungoni ko wor tevi Atua nga woluen se kami sete pia-vini re daron ne naus, rreknga re nabong ne Sapat. 21 Suri daron nen pia-ivi daron nga m̃iterter m̃isij temijpal san. M̃itipatun re daron nga Atua muloli iel ngatan e, mivini mijpari lelingen ngel, nanu san setewor eplari erpok, ejki wor; ko vitunen, sete pia-irpok kele piavesan. 22 Numal Atua orrorrmi pa nga piata tweni nabong nga marsij ngel nir; poro pijki, ko sete jinibb san mia-maur. Ko suri orrorrmi nir nga ni mutobbtobbu pae nir, ko niko muloli nabong nen nir sete pilep p̃elak.

23 “Ko renge daron nen, poro jinibb san pia-werai tevi kami, ‘Kaplesi, Mesaea ngokwan,’ rreknga ‘Ngelan,’ sete kapaosuri. 24 Pian, ko pia-irpok ko wor renge iel ngatan; mesaea ne gerisen nir pilep para-tur imare, ko propet ne gerisen nir pilep para-tur imare, ko para-viseni nevisenien ko nelesien nga marlelep nir, nga para-kerkerasi jinibb nir, ko jinibb se Atua kele nir. Ko sete arvitere parakerkerasi jinibb se Atua nga mutobbtobbu nir. 25 Kaplesi, nuwrai wowomu pae kami le ngel. 26 Erpok, poro para-werai tevi kami, ‘Kaplesi, Mesaea nika lolo merwer!’ kami sete kapan. Ko poro para-werai tevi kami, ‘Kaplesi nika, elik teptepi loloim sopon re naim ngok san,’ ko sete kapaosuri. 27 Erpe navil nga mivil, daron nga mivil renge devje melrin ko mimor vaseni melrin p̃etp̃eti mivesane mijpari devjen, nga jinibb jijle nir marlesi, ko ngok piairpok renge inu Jinibb Mawos renge daron nga bea-luwi vini. 28 Pirpe daron nga nanu san emij, ko numön nir nga maroktasi parmot rrale; orongwos kaplesi wose kobbong ngasu.

Jinibb Mawos pia-pelari re melrin

29 “Ko vitunen vajin re daron nga m̃isij nen, ngavilvil nial pia-mot, ko navöl sete mia-ser, ko moju ne melrin nir paravitvitan, ko nanu nga marterter ne melrin nir para-terrterring. 30 Mian ko vitunen nelesien se inu Jinibb Mawos pia-pelari re melrin. Ngok pia-loli metka se jinibb ne iel ngatan nir para-ting nga para-lesi inu Jinibb Mawos bea-vini re nabor ne melrin nir tevi derteren ko nosrövien nga milep. 31 Ko vitunen, daron nga para-uwi davö nga milep san, ko inu bea-koni anglo suk nir para-van re iel ngatan bongsin ivij jijle, tevi lat p̃etp̃eti nir nga melrin m̃isalsal orer, ko para-ser kortoni jinibb suk nir nga motobbtobbue.

Sete jinibb san rragrrag orongwose nabong nen

32 “Kaprrorrmi renge nale rrongrrongvi ne nai pik, ngel: Daron nga rengsin mimalum vajin, ko etengriv luwi kele nga puloli raon nir parpelari. Ngok, kamrongwos pae daron ne dorvusavus oruj mori. 33 Kami pirpok ko, daron nga kapa-lesi nanu ngok nir, kapa-rongwose nga inu nuruj mori p̃elak, erpe nutur ko vajin roro metali. 34 Nuwretun nuwrai tevi kami, dul nga lelingen ngel sete pia-asi wor pijpari nga nanu ngel nir para-pelari. 35 Melrin ko ngatan, mian ko pora-asi; ko nale suk nir setete mara-asi, ejki, para-pelari ko wor.

36 “Ko nabong nen, ko mete nial nen, sete jinibb san rragrrag orongwose, ejki; sete anglo ne melrin san kele orongwose, ejki; ko inu kele Atua Natun, inu sete nurongwose; ko Tata suk kobbong, ni esan orongwose. 37 Inu Jinibb Mawos bea-vini pia-sorsan pia-irpe Noa nabong sen tuwi nga naus nga milep mus ko iel ngatan murron ko nanu jijle nir marmij. Suri re daron nen, jinibb nir arlelea nawon. Piasorsan kele ko pia-irpok tevi inu daron suk nga bea-luwi e. 38 Suri nabong nga wowomu nen nir, mian ko vitunen naus pia-us, jinibb nir aran ko arminmin ko arloli totkoiennir, ejpari nabong nga Noa mian re lolo drrav nga milep e. 39 Ko sete arongwose naus nga pilep nga pivini, ejpari nga mian ko mivini m̃isale twenir. Pia-sorsan kele ko pia-irpok tevi inu daron suk nga bea-luwi e. 40 Renge daron nen, jinibb p̃ieru portur re orsel; ko parla luwe nuru tuwen, ko tuwen putur jer. 41 Ko nesevin p̃ieru porlik korti portabbu nurrer; ko parla luwe nuru tuwen, ko tuwen p̃ilik jer. 42 Erpok ko, kapkulkulu. Suri kami sete kamrongwose nabong sev

nga inu Numal se kami bea-luwi ren.
43 Kaprongwose nanu ngel: Poro jinibb
san purongwose daron sev re nutpong nga
jinibb venao pivini p̃irrarre naim sen, ko
ni puklu pimetmet ko putur ore nga jinibb
nen sete p̃irrarre naim sen. 44 Pirpok ko
kami kele kapmetmet nga kaptiriv ko wor,
suri inu Jinibb Mawos dea-pelari re mete
nial nga sete taka-rongwose.

Nale rrongrrongvi tweni jinibb ne majingen eru

45 “Jinibb si nga erpe jinibb ne majingen nga muosuri m̃irres, ko batun otoe?
Numal sen ololi ni emetmete jinibb ne
majingen sen nir, ko puwngani nir renge
daron momsawos. 46 Jinibb ne majingen
nga m̃irres nen pia-runge p̃irres daron nga
numal sen pia-vini ko pia-lesi ni m̃imajing
m̃irres mirpok. 47 Nuwretun nuwrai tevi
kami, numal nen pia-loli m̃ernen pia-
metmete joron totoklai nir. 48 Ko poro
nga m̃ernen pivi jinibb nga m̃isij, ko
puwrai re nolon, ‘O, numal suk ololola nga
pulwi vini. Poro nga bololi nanu san, ni
sete orongwos purongwose,’ 49 ko etipatun
vajin pivrrali selen nir nga marmajing
tevi nga numal sen m̃ilngi ni mivi jinibb
nga milep rer, ko eaan ko eminmin tevi
jinibb nga marok-minmin nir. 50 Ko numal
se m̃ernen pia-luwi vini re nabong nga
m̃ernen sete murrorrmi, ko renge mete
nial san nga sete murongwose. 51 Ko
numal nen pia-oji tweni m̃ernen pia-suw,
ko pia-tor vitrangi ni pusorsan tevi lartul
nga marivel re sel eru, re lat nga jinibb
para-ting ko para-runge p̃isij pilep.”

25

Nale rrongrrongvi ne nesenwarreng m̃elakel esngavöl

1 Ko Iesu ela nale rrongrrongvi m̃inij
kele, owra “Re daron nen, batun vanu
ne melrin pia-pelari pusorsan tevi nanu
ngel nga miplari ji nesenwarreng m̃elakel
esngavöl ngel: Nesevin m̃elakel esngavöl
arsa laet ser, ko aran arwera parivel ore
jinibb san nga muwra putotko re nabong
nen. 2 Nir elim norrorrmien ser ejkie,
ko nir elim norrorrmien ser otoe. 3 Suri
nir nga norrorrmien ser mijkie arsa laet
ser, ko sete artori karsin; 4 ko nir nga
norrorrmien ser mutoe, artori botel karsin
ser oto tevi laet ser. 5 Ko jinibb nen
nga muwra putotko nen ololola malum.
Mian, ko nesenwarreng nen nir meter
arrurruwel, ko armatur.

6 “Ko muruj mori nat nga m̃irrang sopon,
ko san ekail owra ‘Kaplesi, jinibb nga
putotko evini. Kapiel ore!’ 7 Ko nesen-
warreng nen nir armera, ko arrowrrowe
laet ser. 8 Ko nir nga norrorrmien ser
mijkie arwera tevi nir nga norrorrmien
ser mutoe, ‘E, kapla karsin se kami sopon
tevi kem, suri laet se kem artep.’ 9 Ko nir
nga norrorrmien ser mutoe arwera lweni
tevir, ‘O, ejki rres, sete tivtere kem ko
kami. Erres p̃elak kapluwi van re sto ko
kapwuli wor nga pivi se kami.’ 10 Ko daron
nga marluwi van parwuli e, ko jinibb nga
putotko evini. Ko nir nga martirive aran
arpitevi ni aran re totkoien, ko mian ko
arkikiore metali nen.

11 “Mian ko vitunen vajin, nir nga nor-
rorrmien ser mijkie nen arini arwera ‘Nu-
mal, numal, kuptasi metali tevi kem!’ 12 Ko
ni owra lweni tevir, ‘Nuwretun nuwrai tevi
kami, Sete nurongwose kami.’ ” 13 Ko Iesu
owra kele: “Erpok, kapkulkulu, suri sete
kamrongwose nabong nen rreknga mete
nial nen nga inu bea-luwi vini ren.

Nale rrongrrongvi ne jinibb itul nga martori nevöt se numal

14 “Suri renge batun vanu ne melrin,
Atua pia-loli pusorsan tevi numal ngelle:
Jinibb san owra pivel van re vanu nga
ngasu san. Ko everus jinibb ne majingen
sen nir, ko elngir parmetmete joron nir.
15 Ko ela tevi nir san bebje silva nevöt
nuvasngavöl valim (5000), ko tevi nir san
kele ela nuvasngavöl varu (2000), ko tevi
nir san kele, nuvasngavöl vesan (1000).
Ngok, elai tevir osorsan tevi norongwosien
ser sisamis. Elai jile tevir, ko evel. 16 Ko
ni nga m̃ila nuvasngavöl valim nen esaro
van ngavilvil ko emajing ren, ko ololi
kele ejpari nuvasngavöl valim kele. 17 Ko
ni nga m̃ila nuvasngavöl varu nen ololi
osorsan erpok kele, ko ni ololi kele ejpari
nuvasngavöl varu kele. 18 Ko ni nga m̃ila
nuvasngavöl vesan evan ko eli dan ko
etevni silveni ren nevöt se numal sen nen.
19 “Mian ko vitu jer nen vajin, numal se
jinibb ne majingen nen nir olwi vini, owra
p̃ilesi suri ta nevöt sen nen ji nir, ko
everuse nir. 20 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl
valim evini; ko otori nuvasngavöl valim
kele oto tevi, ko owrai tevi numal sen owra
‘Numal, nik kula nuvasngavöl valim ko
tevik; ko kuplesi, nuloli kele nuvasngavöl
valim kele ngel oto tevi.’ 21 Ko numal
sen owra tevi ni, ‘Erres p̃elak! Nik kuvi
jinibb ne majingen nga m̃irres, ko komok-
osuri erres. Suri kuosuri erres re nanu
nga welili ngel, ko inu bea-loli nik kupa-
metmete nanu pilep kele wor. Kupini re
neiren se inu numal som.’ 22 Ko ni nga m̃ila
nuvasngavöl varu evini, ko owra ‘Numal,
nik kula nuvasngavöl varu ko tevik; ko
kuplesi, nuloli kele nuvasngavöl varu kele
ngel oto tevi.’ 23 Ko numal sen owra tevi ni,
‘Erres p̃elak! Nik kuvi jinibb ne majingen
nga m̃irres, ko komok-osuri erres. Suri

kuosuri erres re nanu nga welili ngel, ko inu bea-loli nik kupa-metmete nanu pilep kele wor. Kupini re neiren se inu numal som.’ 24 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl vesan evini, ko owrai tevi: ‘Numal, nurongwose, nik kuvi jinibb nga m̃iterter. Komok-tawe wenen nga nik sete kumruwi, ko komok-ser kortoni wenen nga nik sete komok-juljule tweni dokolvin ren, arivi som. 25 Ko inu numtutu, ko nuan nusilveni nevöt som lolo dan. Kuplesi ngel, nanu nga mivi som.’ 26 Ko numal sen owra lweni tevi: ‘Nik kuvi jinibb ne majingen nga m̃isij! Nibem emijmij temijpal. Kurongwose pae nga inu nomok-tawe wenen nga inu sete nurwi, ko nomok-ser kortoni wenen nga inu sete nomok-juljule tweni dokolvin ren, arivi suk. 27 Ko erpese sete kulngi nevöt suk re bang, ko re daron nga bea-luwi vini, ko bea-lai nevöt suk tevi majbböl nen nga bang mok-wuli lwenie?’ 28 Ko owra tevi jinibb sen sopor, ‘Kapla tweni nevöt suk jin, kaplai tevi ni nga mutori nuvasngavöl valim ngok. 29 Suri nir jijle nga martori pa, para-lai pilep kele ko wor tevir. Ko ni nga sete mutori milep para-la luwe ko wor jin. 30 Ko kapwirre jinibb ne majingen ngokn̈ga sete muloli nanu san m̃irres van re lat nga mimalik jerjer. Iok ngok jinibb para-ting ko para-runge p̃isij pilep.’

Daron nga Jinibb Mawos pia-wera suri lat nga puto suri re jinibb jijle nir

31 “Re daron nga inu Jinibb Mawos bea-luwi vini tevi nosrövien suk, ko anglo nir para-pitevik. Ko bea-sakel re nai seksakel ne nosrövien suk. 32 Ko anglo nir para-ser kortoni jinibb nir ne vanu jijle renge nok. Ko inu bea-tututweni nir sisamis rer, bea-loli pivi meling p̃ieru e, pirpe jinibb nga mok-metmete sipsip mok-tututweni tweni sipsip sen nir renge nanikot nir. 33 Ko bea-lingi nir nga marirpe sipsip nir re nevrek rres, ko nir nga marirpe nanikot nir re nevrek mair. 34 Ko bea-ivi numal, ko bea-werai tevi nir nga re nevrek rres, ‘Kapini, kami nga Tata suk m̃irij m̃irres suri kami, kapla vajin batun vanu nga Tata suk muloli terai kami re daron nga womu jer nen nga iel ngatan m̃itipatun. 35 Suri inu numer ajik, ko kamla nanen tevik. Nolok emesmes, ko kamloli numinmin. Nuturvitan, ko kamtekai inu van loloim e. 36 Numalmal, ko kami kamlai sunsun nuri. Numsi, ko kami kamini kamkulkule inu. Nulik re naim ne nekaien, ko kami kamini jik.’ 37 Ko nir nga marres nen para-taole, para-werai tevi inu, ‘E,
numal, seveling namlesi nik, numer ajim, ko namwunganim, rreknga nolom emesmes, ko namloli kuminmin? 38 Rreknga seveling namlesi nik kuturvitan, ko namtekai nik van loloim se kem, rreknga kumalmal ko namloli kuri sunsun? 39 Rreknga seveling namlesi nik kumsi, rreknga kulik re naim ne nekaien, ko naminuk jim?’ 40 Ko inu numal bea-werai lweni tevi nir, ‘Nuwretun nuwrai tevi kami, Erpe nga kamloli erres tevi tasik nga welili jer ngel san, ko erpe kele kamloli ko tevi inu.’

41 “Ko mian ko bea-werai kele tevi nir nga renge nevrek mair vajin, ‘Kapruj ngasu inu, kami nga Atua m̃irij pa m̃isij suri kami, ko kapan re nabb nga m̃in tuwi ngok vini, nga Atua muloli terai Demij ko anglo sen nir. 42 Suri numer ajik, ko sete kamla nanen tevik. Nolok emesmes, ko sete kamloli numinmin. 43 Nuturvitan, ko sete kamtekai inu van loloim e. Numal-mal, ko sete kamloli nuri sunsun; numsi, ko nulik re naim ne nekaien, ko sete kami kamkulkule inu.’ 44 Ko nir para-taole ko para-werai lweni tevi inu, ‘E, numal, seveling namlesi nik, numer ajim rreknga nolom emesmes rreknga kuturvitan rreknga kumalmal rreknga kumsi, rreknga kulik re naim ne nekaien, ko sete namloli nanu san tevi nik?’ 45 Ko inu bea-wera lweni tevir, ‘Nuwretun, nuwrai tevi kami, Erpe nga kami sete kamloli tevi san nga welili jer ngel, erpe sete kamloli ko tevi inu.’ 46 Ko nir paran re lat ne norongen nga m̃isij ne tuwi ngok vini. Ko nir nga marres nen paran re mauren ne tuwi ngok vini.”

26

Numal nir se m̃eri Isrel armurri suri sel nga parevji pini Iesu

1 Ko daron nga Iesu mivinvini ore rijen sen ngok vajin, ko owrai tevi jinibb sen nir,
2 “Kamrongwose, teru le pa evi nabong ne nanen ne Asien se m̃eri Isrel nir, daron nga marrorrmi lweni nga marivel lingi Ijip tuwi. Ko inu Jinibb Mawos para-tekai kerasik nga para-rruloni inu para-wuse maure inu re nai pelaot, pijpari nga bemij pin.”

3 Re wosenen mawos bbong ko jinibb nir nga marlelep re sulsulen ko b̃irtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep nir re m̃eri Isrel nir, arini arlik korti re batu jinibb ne sulsulen nir naim sen. Ko batu jinibb ne sulsulen nir nisen ko Kaeapas. 4 Ko armurri suri nga pirpese parrul re venae Iesu nga parevji pini. 5 Ko nir arwerwerai lweni tevir, “Re nabong ne nanen pijki, jinibb nir tara-revji kerr.”

Nesevin san ejvi nanu nga mapun m̃irres p̃elak re batu Iesu

6 Ko vitunen vajin, Iesu evan Betani re naim se jinibb san nisen Saemon nga tuwi

mimsi e mesien nga niber m̃iim̃emaul. 7 Re
lat nen, nesevin san evini jin, otori botel
san nga marmajing e nevöt nga m̃irres san,
nisen alapasta. Ko renge botel nen, nuwi
nga muto ren, mapun erres elep, ko nowlin
ean mare jer. Ko ejvi re batu Iesu daron
nga m̃isakel pia-aan e. 8 Ko daron nga
jinibb sen nir marlesi, nolor esij e ko ar-
lolar e, ko arwerwera lweni tevir, “Erpese
vinel mulokloksi nanu ngok mirpok? 9 Suri
poro parwulwule nuwi ngok, nowlin pilep
temijpal, ko parlai tevi b̃eres nir.” 10 Ko
Iesu orongwose norrorrmien ser, ko owrai
tevir, “Erpese kamlokloksi vinel? Suri ololi
majingen nga m̃irres san tevik. 11 B̃eres
ngok nir arlik tetajer ko pa tevi kami,
ko inu sete inu mea-lik tetajer tevi kami.
12 Renge nga nesevin ngel mijvi nuwi ngel
re inu nibek, ololi lilane nga pa partevni
inu. 13 Nuwretun nuwrai tevi kami, re
iel ngatan totoklai ngabe nga parwerwere
nosp̃en nga m̃irres ngel ren, ko parsup̃e
kele nanu nga nesevin ngel muloli kele pivi
now se ni.”

Jutas emarong nga p̃itkai kerasi Iesu

14 Mian ko san re nir esngavöl drromon
eru, nga marveruse Jutas Iskariot, evan ji
nir nga marlelep re sulsulen nir 15 ko owrai
tevir: “Kapa-la sev tevik poro nga inu bea-
teka kerasi Iesu tevi kami?” Ko arla bebje
nevöt silva evi ngavöl itul (30) tevi ni. 16 Ko
etipatun re daron nen, epejpej nabong san
nga m̃irres nga p̃itka kerasi Iesu ren.

Jinibb se Iesu nir arloli lilane nanen ne Asien oto metmet

17 Mian ejpari nabong womunen ne na-
nen ne niv nga is mijki ren. Ko Iesu jinibb
sen nir arini jin, arwerai tevi: “Kumarong
kem nabloli lilane ngabe nga nik kupaani
nanen ne Asien ren?” 18 Ko ni owra “Kapan
re ngaim ne Jerusalem ji jinibb san ngok,
ko kapwerai tevi ni, ‘Jinibb nevisvisenien
owra “Daron suk oto mori pa. Bea-tori
nanen ne Asien tevi jinibb suk nir re naim
som.” ’

19 Ko nir arloli erpe nga Iesu muwrai
tevir, ko arloli lilane nanen ne Asien etriv.

Iesu owra tweni nga Jutas p̃itkai kerasi ni

20 Mian ko rivriv jer ko vajin, nial muwaj
pini, ko Iesu esakel tevi jinibb sen nir
esngavöl drromon eru, para-aan. 21 Ko
daron nga maraan e, ko owrai tevi nir:
“Nuwretun nuwrai tevi kami nga san re
kami pia-tekai kerasi inu.” 22 Ko nolor
arrum elep, ko artipatun arwerwerai tevi
ni, “Numal, evi inu?” 23 Ko ni owra
lweni tevir, “San re kami nga rramok-
saro rramok-la nanen re plet ngel, pia-
teka kerasi inu. 24 Inu Jinibb Mawos bea-
van pirpe nga maruli suri inu renge Naul
On pa. Ko wi, isi ko pia-ivi m̃ernen nga
pia-teka kerasi inu Jinibb Mawos. Erres
p̃elak bbong re m̃ernen poro sete p̃iak.”
25 Ko Jutas nga p̃itka kerasi ni owrai tevi
ni, “Jinibb nevisvisenien, evi inu?” Ko Iesu
owrai tevi, “Erpe nik kumwerai.”

Iesu orro tuloni nanen ne Asien tevi nir

26 Ko re daron nga marok-aan malum e,
Iesu ela niv ko owra erres tevi Atua suri,
ko otpoi ko owngani tevi jinibb sen nir ko
owra “Kaplai kapurroi, ngel evi nibek.”

27 Ko elai kele biles ko owra erres tevi
Atua suri, ko elai tevir, ko owra “Kami
jijle kapmini. 28 Ngel evi drrak nga puloli
marongen se Atua putur imare. Inu mejvi
ngel suri netlasien ne nololien se delung
nir. 29 Nuwrai tevi kami, Sete nurongwose
bemni kele norro ngel pijpari nabong nga
bea-mini nga mimerr tevi kami renge
batun vanu se Tata suk.”

30 Mian ko arla nubo nga marok-lai
daron nga maraan jile re nanen ne Asien
osuw, ko arivel vajin van re Botwen ne
lolnai ne olip.

Iesu owra tweni nga Pita pia-vilvil ore ni

31 Ko Iesu owrai tevir, “Kami jijle nolo
kami pia-vitan suri inu renge natmupong
ngel, suri aruli re Naul On, ‘Bea-revji jinibb
nga mok-metmete sipsip, ko sipsip para-
wolu sarrsarr.’ 32 Ko bea-tur imare kele,
ko vitunen vajin ko bea-womu bea-ivel ore
womu kami re Galili.” 33 Ko Pita owra
lweni tevi: “Poro nolo jinibb ngel jijle
nir pia-vitan suri nik, ko inu ma nolok
setete mia-vitan.” 34 Ko Iesu owrai tevi,
“Nuwretun nuwrai tevi nik,
renge nat nga mupong ngel puwomu, vi-
tunen ko nato pia-kokrout, ko nik kupa-
vilvil ore inu pivatul.” 35 Ko Pita owra
lweni tevi: “Setete bea-vilvil ore nik ko,
poro bea-mij wor tevi nik!” Ko jinibb sen
jijle nir arwerai kele erpok.

36 Vitunen Iesu eptevi jinibb sen nir aran
re lat san nisen Getsemane. Ko owrai tevir,
“Kaplik iel, daron nga inu ban beverus
sopon iok.” 37 Ko etkai Pita ko natu Sepeti
nuru, arivel rujruj sopon. Ko ni nolon
orrum elep vajin ko ornge esij. 38 Ko
owrai tevir, “Inu nolok orrum temijpal,
otomori puloli bemij e. Kaplik iel ko
kapkulkulu p̃irres tevi inu.” 39 Ko ni evel
rujruj kele sopon van ngasu ko ejiol non
van ngatan ko olot ko owra “Tata suk, poro
pivi nanu nga p̃isisarow, kupla tweni biles

ne norongen nga m̃isij ngel, inu sete beaminmin ren. Ko piplari pusorsan tevi nik marongen som, sete inu marongen suk."

40 Ko olwi kele vini ji jinibb sen nir nga itul nga ko elesi armaturrwel; ko owra tevi Pita, "Erpese kami sete kamviter kapkulkulu tevi inu mete nial p̃isansan? 41 Kapkulkulu p̃irres, ko kapverus nga sete nanu parini parrowrrow p̃elake kami. Nem̃i kami emarong lengleng, ko nibe kami emijmij."

42 Ko evel lingir kele varwen ko olot kele, owra "Tata suk, poro pivi nanu nga p̃isisarow, kuploli biles ngel pia-asi re inu, nga inu sete beminmin ren. Ko pirpok ko wor, piplari ko wor pusorsan tevi marongen som." 43 Ko olwi kele vini; ko elesi armatur kele, suri meter orrwel.

44 Ko elinglingir ko evel lingir kele ko olot vatolin, owra kele nale mawos nga muwrair womu. 45 Vitunen, olwi kele vini ji jinibb sen nir nga itul nga, ko owrai tevi nir, "Erres, kapmatur vajin, kapmosi p̃irres. Kaplesi. Daron suk evini
nga parteka kerasi inu Jinibb Mawos van re nevre lartul nga marsij nir. 46 Kapmera, kerr pivel. Kaplesi m̃er nga p̃itka kerasi inu otomori le pa pivini."

Devje nuval se Iesu arini arrul totkoni ni

47 Ko daron nga ni m̃irij malum e, ko Jutas, san re esngavöl drromon eru evini, eptevi delung nga milep san ngamartori nesip ne nuval ser nir ko ƀetiluk ser nir. Arivel ji jinibb nga marlelep re sulsulen nir ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep re m̃eri Isrel nir vini. 48 Ko ni nga p̃itka kerasi ni owrai pa tevir lat nga pialoli surie, owra "Kaplesi si nga bea-rromji, ni evi ni nen ko. Kapa-rrul ren."

49 Marini vajin, ko ngavilvil ni evan ji Iesu ko owra "O, erres, jinibb nevisvisenien." Ko orromji ni. 50 Ko Iesu owrai tevi ni, "Selek, kuploli vajin nanu nga kumini suri." Ko nir arini, ko arrul totoni Iesu. 51 Ko san re nir nga marpitevi Iesu esaro ko ervei tweni nesip ne nuval sen ko eta jinibb san, ko eta tweni boron. Ko m̃ernen evi jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen nir. 52 Ko Iesu owrai tevi, "E, kuplingi lweni nesip ne nuval som ngok re milngen. Suri nir jijle nga marla nesip ne nuval, para-mij ko renge nesip ne nuval. 53 Nik kurrorrmi sete nurongwose beveruse Tata suk, ko ni lelingen wolok pukoni meling nga marlelep ne anglo ne nuval pisngavöl drromon p̃ieru (12) parpitevi inu? 54 Ko poro pirpok, ko pirpese nga nale se Atua nga maruli renge Naul On nga pia-pelari ko wor suri inu piarremali mawos?"

55 Ko re daron mawos nen, Iesu owrai tevi delung nir, "Erpese? Kamloli erpe nuvi jinibb nga mok-revji jinibb san. Kamini tweni kaprrul totkonik, ko kamtori nesip ne nuval nir ko ƀetiluk nir. Ko tetajer nomok-lik renge Naim On, nomok-visviseni, ko sete kamrrul totkonik. 56 Ko nanu ngel jijle nir arpelari osorsan tevi nale se Atua nga propet sen nir aruli wowomue tuwi pa." Erij jile erpok, ko jinibb sen nir arivel arwolu lingi.

Iesu otur re no Kaonsel

57 Ko delung nga marrul totkoni Iesu arevei tweni van ji Kaeapas, nga mivi batu jinibb ne sulsulen nir, lat nga jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep re m̃eri Isrel nir markorti pa ren. 58 Ko Pita evivitue nir vitu jer van re lolo naworr ne naim se batu jinibb ne sulsulen nir nga mutur ren. Ko elik ngatan tevi jinibb nga marok-metmete lat nen, owra p̃ilesi bongsi nanu nga parloli tevi Iesu. 59 Ko jinibb nga marlelep ne sulsulen nir tevi nir jijle nga marok-tori gortien nga milep arpejpej nale gerisen san nga p̃itre Iesu, puloli parlingi ni re mijen suri. 60 Ko sete artor sweri san, ewretun nir elep arini ko arkerkeris bbong. Mian ko vitu jer nen ko vajin, jinibb eru orini 61 orwera "M̃erel owra 'Inu nuvter bolokloksi Naim On se Atua ngel, ko nabong p̃itul kobbong, beaili lweni.' " 62 Ko batu jinibb ne sulsulen nir otur imare ko owrai tevi ni: "Sete kupwera nanu san? Erpese re nale se nuru nga morij terem e ngok?" 63 Ko Iesu omurrong. Ko batu jinibb ne sulsulen nir owra kele tevi, "Nungoni nik re nise Atua nga mimaur, kupwera weretunen tevi kem poro nik kuvi Mesaea Atua natun, rreknga ejki!" 64 Ko Iesu owrai, "Erpe nik kumwerai. Ko nanu san kele bowrai tevi kami: Vitunen kapa-lesi inu Jinibb Mawos bea-sakel renge Atua nga derteren sen mutoe nevren rres. Ko bea-luwi re nabor ne melrin vini." 65 Daron nga batu jinibb ne sulsulen nir murnge nale se Iesu ngok, ko errerrsi sunsun sen, ko owra "A, ni erij melmelas ko osopsop̃e pa Atua! Erpese kerr rrampej malum jinibb kele san nga puwra nale kele sopon? Kaplesi, lelingenok kamrunge ni erij esij. 66 Kamrrorrmi erpese?" Ko nir arwera lweni tevi, "O, ni erres re pimij ko wor!" 67 Ko arlutövi non ko aruti, ko nir sopon arwuje 68 ko artetnije ni, ko arwerai tevi, "Kupwerai tevi kem, nik Mesaea, isi ko muwjem ngok?"

Pita evilvil ore nga sete orongwose Iesu

69 Ko Pita elik malum vare re naim renge lolo naworr nen. Ko nesenwarreng ne

majingen san evini jini, ko owrai tevi ni:
“E, nik kele komok-pitevi Iesu ne Galili.”
70 Ko ni evilvil ore renge no delung nir,
owra “Sete nurongwose nanu nga kumwerai ngok!” 71 Ko ni orujruj van morie
metali ne naworr nen. Ko nesenwarreng
m̃inij kele san elesi ni, ko owrai tevi nir nga
marlik ie, “Merel okpitevi Iesu ne Nasret.”
72 Ko ni evilvil ore kele ojuji mare, owra “O
ejki, sete nurongwose morok!”
73 Mian ko beblen kele, ko nir nga
martur iok arini ji ni ko arwerai tevi Pita,
“Ewretun nik kuvi nir san, suri rijen som
erpe m̃eri Galili nir.” 74 Ko Pita ololi nale
nga m̃iiterter temijpal san, ko ojuji mare
ren ko owra “Mowra sete nurongwose morok!” Ko mian ko ngavilvil nato okokrout.
75 Ko Pita orrorrmi vajin nale se Iesu
nga muwrai tevi ni, “Puwomu, vitunen ko
nato pia-kokrout, ko nik kupa-vilvil ore
inu pivatul, nga kupwera sete kurongwose
inu.” Ko ni eivare ko eting temijpal.

27

Arlingi Iesu van re nevre Paelat

1 Daron nga rorpong susu mivini e,
ko jinibb nga marlelep ne sulsulen nir
ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga
marlelep nir artori gortien san, armurri
suri parlingi Iesu re mijen. 2 Armurri jile
osuw, ko arsere nevren ko arpitei tweni
ko artekai van ji numal Paelet, nga batu
numal se m̃eri Rom nir m̃ilngi ni nga pokmetmete m̃eri Isrel nir.

Mijen se Jutas

3 Ko daron nga Jutas, nga m̃itka kerasi
Iesu, m̃ilesi nga marwera Iesu pimij, ko
norrorrmien sen olwi. Ko ela lweni bebje
nevöt silva ngavöl itul nen elai van ji jinibb
nga marlelep nir re sulsulen ko ƀirtera
nir nga marivi pa jinibb nga marlelep nir,
4 ko owrai tevir, “O, nuloli nololien re nga
mirpel ngel nga m̃etka kerasi jinibb nga
m̃irres pian re mijen!” Ko nir arwera “Ko
erpese kumini kumngoni tevi kem? Sete
evi nga kem, evi nga nik ko wor. Kuprunge
surim tevi!” 5 Ko Jutas ewirr tweni nevöt
nen van loloim re Naim On, ko evel, ko
evan orruloni lweni ni tevi dil, ko emij.
6 Ko jinibb nga marlelep re sulsulen
nir arla nevöt nen, ko arwera “Sete erres
rraplai rraplingi re nevöt ne Naim On
bokis nen, suri evi nowli drra ne mijen.”
7 Ko armurri suri, mian ko arla nevöt nen,
arwuli tweni dan sopon se m̃er nga mokmajing sospen dan, ko arloli pivi lat san
nga partevni jinibb neturvitan nir ren.
8 Ngok dan ngok arveruse “dan ne drra ne
mijen” ejpari lelingenok. 9 Ko ngok kele
eplari erpe nale se Atua nga propet sen
Jeremaea muwrai wowomue tuwi pa ngel:
“Ko nir arlai bebje silva nevöt ne ngavöl
itul, nowli ni nga m̃eri Isrel sopon arlingi
nowlin. 10 Ko arlair arwuli tweni dan se
m̃er nga mok-majing sospen dan, erpe nga
Numal Atua muwrai tevi inu bololi.”

Iesu otur renge no Paelet

11 Musuw, ko Iesu vajin otur womu re
no numal Paelet. Ko numal Paelet osusi
tevi, owra “Nik kuvi numal se m̃eri Isrel
nir?” Ko Iesu owrai tevi, “Erpe nga nik
kumwerai.” 12 Ko daron nga jinibb nga
marlelep re sulsulen nir ko ƀirtera nir nga
marivi pa jinibb nga marlelep nir marwera
tweni nale ser nga marij tere Iesu ren, ko
ni sete owra lweni nanu san. 13 Ko daron
nga nir marij jile musuw, ko numal Paelet
owrai tevi ni, “Erpese? Sete kurnge nale
ser nga muwun saut ngok nga marij terem
ngok?” 14 Ko ni sete owra suri lweni nanu
san tevi, ololi numal Paelet etaol lenglenge.

Paelet owra tweni nga Iesu pimij ko wor

15 Ko sia jijle, re daron ne nanen ne
Asien mirpok, ko numal Paelet ok-marong
pok-la tweni jinibb nga m̃ilik re naim ne
nekaien san nga delung nir poro parwera
nisen. 16 Ko jinibb san elik re naim ne
nekaien re daron nen, arveruse nisen Iesu
Barapas. Jinibb jijle arok-runge nanu nga
marsij nga mok-lolir. 17 Mian ko delung
arkorti vajin, ko numal Paelet osusi lesi
owrai tevir, “Kammarong isi bea-la tweni
tevi kami, Iesu Barapas, rreknga Iesu nga
marveruse Mesaea?” 18 Suri numal Paelet
orongwose nolor eval tevi Iesu ko niko
martekai vini jin.
19 Ko daron nga m̃isakel ngatan re lat
nga mok-sakel ren mok-wera suri lat nga
puto suri tevi jinibb nir e, ko nesen sen
oli naul ko elai tevi jinibbsan elai van jin,
ko owra “Sete kuploli nanu san tevi jinibb
nga m̃irres ngok, suri numatur lesi bori
natmupong suri ni, ko nurnge esij elep e.”
20 Ko jinibb nga marlelep re sulsulen nir
ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga
marlelep nir arververus delung nir nga
parungoni p̃ila tweni Barapas ko pirevji
pini Iesu. 21 Ko re daron nga numal Paelet
mususi kele e tevir, “Kammarong isi ko re
nuru nga eru ngel bea-la tweni tevi kami?”,
ko nir arwerai lweni, “Barapas!” 22 Ko
numal Paelet owra lweni tevir, “Poro pirpok, ko bololi sev tevi Iesu nga marveruse
Mesaea?” Ko nir jijle arwera lweni tevi,
“Pimij re nai pelaot!” 23 Ko numal Paelet
owra “Suri sev? Ololi sev esij?” Ko nir
arkail van mare kele, “Pimij re nai pelaot!”
24 Ko numal Paelet elesi vajin sete orongwose puloli mun nanu san, suri delung
artoni lweni ni eterter, ko otomori vajin
parloli laten nga milep san. Ko elai
nuwi sopon ko ejejavöl e renge no delung

nir ko owra “Inu drra jinibb ngel sete pubböljik. Kaprunge suri kami tevi!” 25 Ko nir jijle arwera lweni tevi, “Rrek erres, drran pubbölji kem ko metka se kem nir.” 26 Marwera jile mirpok, ko numal Paelet ela tweni Barapas tevir. Ko etelmaji Iesu ko etkai vini ji jinibb ne nuval sen nir, nga pimij re nai pelaot.

Jinibb nuval nir artetnije Iesu

27 Ko nir vajin artekai Iesu van re naim nga milep se numal Paelet, ko arser kortoni delung ne jinibb nuval nir. 28 Ko nir aruri tweni sunsun sen ko aruri lweni sunsun nga nulsen musongsong van ren; ngok arrongrrongvi nulse sunsun se numal ser nir. 29 Ko artali dil moku arrongrrongvi erpe nuvan se numal san, ko arlingi re batun ori; ko arla mavir otori orrongrrongvi nai se numal nga mok-tori. Musuw ko arjipa vajin baur ngatan jin arkerkerasi, arwera “O, erres, numal se mẽeri Isrel nir!” 30 Ko arlutövi ni, ko arla mavir nen ko arvirrvirrale batun e. 31 Ko arkerkerasi ni mirpok jile musuw, ko aruri tweni sunsun ren ko aruri lweni sunsun sen van ren, ko arpitei tweni ni van re lat nga pimij re nai pelaot e.

32 Ko daron nga marivel mirpok vini, ko arlesi jinibb san ne Saerin nga nisen Saemon. Ko aron tertere ni nga puwosi nai pelaot se Iesu. 33 Ko mian ko arini vajin re lat san nisen Golkota. Nais ngok renge nale se mẽeri Isrel nir owra “Lat ne bongur.” 34 Ko arla norro, ko arlingi nanu san nga mirpe melu van ren nga puloli poro pimni ko niben puprus e. Ko arlai tevi. Ko ni, daron nga mimni lesi bbong, ko omusus pimni.

35 Ko arruloni arwuse vajin re nai pelaot, musuw ko artutweni sunsun sen, ko artuwe daes arwera parlesi isi nga poro piaasi, niko sunsun se Iesu pivi sen. 36 Musuw, ko arlik ngatan vajin, ko armetmet suri Iesu ie. 37 Ko aruli tweni nale san ngel suri nga marevji pini ni, “Merel evi Iesu, numal se mẽeri Isrel nir,” ko arwuse mare re batun. 38 Ko arruloni kele jinibb eru nga morok-vevna ko morok-revrevji jinibb tevi Iesu, nuru tuwen arwuse re nai pelaot san re nevren rres ko tuwen re nevren mair.

39 Ko lartul nga marasasi ie arij esij tevi, arwirrwirrleni batur tevi, ko armen keraji. 40 Ko arwerai tevi, “A, nik nga kumwera kuplokloksi Naim On ko nabong p̃itul ko kup̃ili lweni, kupla lweni nik poro kumivi Atua Natun, ko kuprow jubbul re nai pelaot vitan!”

41 Erpok kele re jinibb nga marlelep re sulsulen nir, arkerkerasi Iesu tevi jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep re mẽeri Isrel nir, ko arwera 42 “Poro weretunen mẽila se jinibb mẽinij nir, ko erpese ni sete orongwose p̃ila lweni se ni? Evi numal ne Isrel, ko purow jubbul re nai pelaot vitan, ko rrapa-osuri ni vajin! 43 Ni ebibto Atua, Atua p̃itka tweni vajin lelingenok poro pimrreni ni. Suri owrai pa, ‘Inu nuvi Atua Natun.’ ”

44 Erpok kele, nuru nga morok-revrevji jinibb nga marruloni nuru tevi Iesu oraji liwe nuru tevi Iesu.

Mijen se Iesu

45 Ko mian ko levial ko vajin, nial muwosput, ko nat emalik p̃etp̃eti re vanu ejpari mete nial itul. 46 Ko momsawos mete nial itul sopon, ko Iesu ekail drrelan elep, owra “Eli, Eli, lama sapaktani?” Ngok renge nale se mẽeri Isrel nir owra “Atua suk, Atua suk, erpese kumiel lingi inu?” 47 Ko nir sopor nga martur ie arunge jabble, ko arwera “Merel everuse Elaeja ko.” 48 Ko ngavilvil nir san owlu van ko ela nanu san erpe nalum, ko ololi ervei norro nga mimelmel van ren, ko elngi re mavir ko esareni tevi Iesu pimni. 49 Ko nir mẽinij nen nir arwera “Pirpok pa! Rraplesi ta poro Elaeja pivini pia-la sen.” 50 Ko Iesu ekail kele drrelan elep ko osrow pini.

51 Ko kalik nga murrul ore lat nga muon emarrerr devjen eru e, mẽitipatun re bongsin nga mare osuw re bongsin nga ngatan. Ko nam̃i em̃i ko ƀereng nir armoworwor. 52 Ko dubb nir artep̃ir, ko nibe jinibb on elep nga marmij armera. 53 Ko vitunen daron nga Iesu mimra jile re mijen sen ko nir arivel lingi dobbir, ko aran re Ngaim On Jerusalem; ko arpelari ji jinibb elep arlesir.

54 Ko daron nga numal se jinibb nuval nen nir ko jinibb nga marpitevi ni marmetmet suri Iesu marunge nam̃i mẽim̃i ko nanu jijle nga marpelari ngok, ko armetutu temijpal, arwera “Ewretun, mẽrel evi Atua Natun!”

55 Ko nesevin elep nga marok-majing sen ko nga marvijuri re Galili vini, artur ngasu bbong ko armeteni. 56 Livö re nir, Merri ne Maktala ko Merri tasu se Jemes ko Josep, ko Sepeti nesen sen.

Josep etevni Iesu

57 Mian ko rivriv jer vajin, jinibb ne Aramatia san nga joron milep, nisen Josep, evini. Ni kele evi jinibb se Iesu san. 58 Ko evan ji numal Paelet, ongoni nibe Iesu. Ko numal Paelet owra nale san nga parlai. 59 Ko Josep ela niben, ko onƀe ore kalik nga muwokwok e mẽirres. 60 Ko elngi renge dubb sen nga mimerr nga mẽitai renge ƀereng. Ko eitini nevöt ƀereng nga milep san oto ore metali ne dubb, ko evel lingi.

61 Merri ne Maktala ko Merri m̃inij nen
kele san orlik mori bbong ie, no nuru orlik
ormawos e dubb.

Jinibb nuval sopor armetmete dubb se Iesu

62 Ngok evi nabong nga parloli lilane
nanu parto pumomsawos parteravi
nabong ne Sapat. Mevinen jinibb nga
marlelep re sulsulen nir ko Parasi nir
arini arkorti ji numal Paelet, 63 ko arwera
“Numal, namrrorrmi iok. Jinibb ne
gerisen ngok daron nga mimaur malum
e, ko owra ‘Vitunen, nabong p̃itul, ko
bea-maur luwi kele re mijen.’ 64 Ngok,
kupwerai ta nale san nga parmetmet ore
dubb p̃irres pijpari nabong p̃itul. Jinibb
sen nir tarini ko tarvenae tweni ni ko
tarwerai tevi jinibb nir, ‘Ni emaur luwi
re mijen.’ Ngok poro pirpok gerisen
nga vitu jer nen tia-sij tia-asie nga
womuj nen.” 65 Ko numal Paelet owrai
tevir, “Kamrongwose kapla jinibb nuval
sopor. Kapiel vajin kaploli parmetmet
ore nanu jijle puto p̃irres pirpe nga kami
kamrongwose.”

66 Ko arivel aran ko arlingi nanu san
renge nevöt nga muto ore metali nga
puloli parongwose poro jinibb san p̃iasi
van loloim. Ko arlingi jile osuw, ko arlingi
vajin jinibb ne nuval nen nir parmetmet
ore.

28

Iesu emaur luwi kele

1 Mian ko vitunen ko vajin, nabong ne
Sapat osuw ko nial etipatun nga pimraej re
nabong womu re wik, ko Merri ne Maktala
ko Merri m̃inij nen kele oran orwera
porlesi dubb. 2 Ko nam̃i nga milep san
em̃i, suri anglo san se Numal Atua ojubbul
re melrin vini; evini eitini tweni nevöt ne
metali, ko esakel ren. 3 Non erinrin erpe
moro navil ko sunsun sen eraprap temijpal
erpe numow. 4 Ko nir nga marmetmete
dubb armetutue ko aririr lengleng, arirpe
jinibb nga marmij nir. 5 Ko anglo erij,
owrai tevi nesevin nen nuru, “E, sete
kopormetutu, suri nurongwose komorpej
Iesu nga mimij re nai pelaot. 6 Ni ejki iel.
Suri emaur luwi kele, erpe nga muwrai
wowomue. Koporini ta koporlesi lat nga
mimatur ren.” 7 Nuru orlesi jile osuw,
ko anglo owrai kele: “Koporan pingavil,
koporwerai tevi jinibb sen nir nga ni
emaur luwi kele pa renge mijen. Ko ni
puwowomue kami van re Galili e, ko kapa-
lesi ie. Pirpe nga inu mowrai ngel tevi
kamru.” 8 Ko orivel lingi dubb ngavilvil
tevi metutuen ko neiren nga milep, ko
orwolu van porla nale tevi Iesu jinibb sen
nir. 9 Ko ortaole orsorrvij lengleng Iesu
miplari ji nuru, ko owra “O, erres.” Ko oran
orjipa ngatan jin ko orrul totoni ƀelan, ko
orsurövi ni. 10 Ko Iesu owrai tevi nuru,
“Sete kopormetutu. Koporan koporwerai
tevi tasik nir nga para-wowomu iak Galili,
ko para-lesik ie.”

Nale se jinibb nuval nir

11 Ko daron nga nuru moran e, ko jinibb
sopor nga marmetmet dubb nen arluwi
van Jerusalem e, ko arwerai tevi jinibb
nga marlelep re sulsulen nir nanu jijle nga
marpelari. 12 Ko nir arkorti tevi ƀirtera
nga marivi pa jinibb nga marlelep nir ko
armurri suri parloli pirpese partawi ore
nanu nga miplari. Mian ko vitunen ko
vajin arla nevöt elep tevi jinibb nuval nen
nir, 13 ko arwerai tevi nir, “Kami kapwerai
tevi jinibb nir, ‘O, jinibb sen nir arini
natmupong ko arvenae tweni niben daron
nga nammatur e.’ 14 Ko poro numal Paelet
purnge nale ngel, ko kem naba-van naba-
loli p̃irres tevi ni, ko kami sete kapa-la
norongen nga m̃isij ren.” 15 Ko jinibb nuval
nen nir arla nevöt nen evi se nir, ko arloli
erpe nir marwerai suri tevir. Ko nosp̃en
ne gerisen ngel m̃eri Isrel nir arsup̃e ejpari
lelingen ngel malum.

Iesu errmali ji jinibb sen nir

16 Ko Iesu jinibb sen nir esngavöl dr-
romon san (11) arivel van re Galili van re
botwen nga Iesu muwrai pa tevir. 17 Ko
daron nga marlesi ni, ko arsurövi ni; ko
nir sopon sete arosuri erres. 18 Ko Iesu
evini mori jir, ko owrai tevir, “Atua elai
pa derteren jile tevi inu re nanu jijle ne
melrin ko iel ngatan. 19 Ngok, kapan re
vanu jijle, kapvisviseni jinibb nir, para-
ivi jinibb suk. Ko kappaptaes nir re nise
Tata suk ko re nise inu Atua Natun, ko
re nise Nem̃in On. 20 Ko kapvisvisenir
nga parloli suri nanu jijle nga mowrai tevi
kami. Ko kaplesi, inu beptevi kami tetajer,
pian pijpari ngatan ngel bongsin.”

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga MAK Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel etipatun re nale san nga muwra “Batu nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo, Atua Natun.” Mak eviseni nga Iesu evi jinibb ne majingen, ko nale sen derteren nen otoe. Rramrongwose rraplesi derteren sen renge murrun nga mokvisviseni jinibb e nir, ko nga derteren sen otoe nga puoji tweni demij e nir, ko nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb e nir. Iesu owrai tweni nga ni evi Jinibb Mawos, ko evini nga elai mauren sen nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb nir nga puloli parivel sisarow. Mak osp̃e suri nanu nga marinijnij nawone nir (merikel) nga Iesu mulolir easi nga musp̃e nale se Iesu.

Re naul ngel womujnen Mak osp̃e suri Jon Baptaes ko majingen sen, ko nga Jon mipaptaese Iesu. Ko vitunen osp̃e kele suri Demij nga murrowrrowe Iesu. Ko vitunen beblen, etajer nga musp̃e suri majingen se Iesu nga muloli jinibb nga marmesi arres luwi kele, ko okvisviseni kele jinibb nir. Ko jinibb sopor arok-tere ni ko tetajer arok-lolarsi, ko lolaren ser ean ma mare elep.

Batun 11 ejpari 16 arsup̃e kis bbong wik nga Iesu pimij ren, mian ko arsup̃e kele nga mimaur luwi re mijen.

Jon elik renge lolo merwer ewerwer

1 Batu nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo Atua Natun. Ko etipatun erpel: 2 Erpe Atua owrai renge naul nga Aesea propet sen muli tuwi pa, owra “Kapmurrong, bokoni jinibb suk san nga puwowomu re Mesaea, ko puloli sel se ni puto metmet. 3 Drrela m̃ernen ekail renge lolo merwer owra ‘Kaploli lilane sel se Numal puto metmet terai! Kaploli mesekle sel sen nir parmetet p̃irres.’ ”

4 Erpok ko Jon evini, ko ewerwer owra “Kaprieni lweni nolo kami renge nololien se kami nir, ko kappaptaes, ko Atua p̃itlasi tweni nololien se kami.” Ko Jon ok-paptaes renge lolo merwer. 5 Ko renge ie jinibb jijle ne vanu ne Jutia nir ko nir jijle nga renge Jerusalem nir arivel tweni. Arwerwera tututweni nololien ser nir, ko Jon epaptaese nir renge nuwi seser ne Jortan.

6 Jon ori bbong silvi kamel nga marvati mivi sunsun, ko etatuwe nevlu buluk renge netutwen, erpe Elaeja tuwi. Ko orro bbong nato nga mok-rowrow renge mösmös ko narrlu sukabak nga m̃ierri.[A] 7 Ko ewerwer owra “San nga pivivitu suri inu vini niko, ni evan wor mare renge inu. Inu sete nurres rragrrag nuvter nga b̃ejiol vitan nga b̃etlasi tweni dil renge but sen. 8 Inu nomok-paptaese kami bbong e nuwi le, ko ni ma pia-paptaese kami e Nem̃in On.”

Jon epaptaese Iesu

9 Sete epriv ko Iesu evel lingi sisen Nasret, ngaim nga welili ne Galili san, ko evini ji Jon. Ko Jon epaptaese ni renge nuwi seser ne Jortan. 10 Ko daron nga mitawij renge nuwi imare, ko elesi evesane melrin eteri wukari eru e etp̃ir; ko elesi Nem̃in On erpe wum̃er orow jubbul rengen vini ko esakel renge ni. 11 Ko drrela Atua evel renge melrin vini owra “Nik kuvi natuk nga numrrenim elep, nurnge erres surim.”

Demij orrowrrowe Iesu

12 Daron mawos nen ko pa, Nem̃in On owowomue Iesu orujruj kele wor van renge lolo merwer liven sopon. 13 Ko ni elik renge ie ejpari nabong ngavöl ivij (40) nga Demij mok-rrowrrowe, ni elik renge lat nga nanu rrum ne lolo merwer nir marok-tur rengen. Ko anglo arok-kuluklu metmet re ni erres kemkam̃e.

Iesu olwi van Galili e ko etipatun majingen sen

14 Arlingi womue Jon renge naim ne nekaien, mian ko vitunen vajin ko Iesu ea-vini renge Galili, evisviseni nosp̃en nga m̃irres se Atua. 15 Ko ni owrai owra “Nabong suk mawos le pa, ko batun vanu se Atua oruj mori pa pivini. Nolo kami pulululwi ko kaposuri nosp̃en nga m̃irres.”

Iesu everus jinibb ivij nga marok-tutumun

16 Vitunen vajin ko Iesu evel sere suri jeli nuwito nga milep ne Galili. Ko elesi Saemon nuru tasin wor Antru orok-jurön̈i niva se nuru van renge nuwi ngatan, suri nuru orivi jinibb nga morok-revrevei nai. 17 Ko Iesu owrai tevi nuru owra “Laru, koporini koporvitu surik, ko inu bololi kamru
koporivi jinibb nga morok-revrevei jinibb.” 18 Ko orsaro ngavilvil orlingi kurtweni niva se nuru ojpon jer, ko orvijuri suri ni.

19 Ko daron nga mivel rujruj kele beblen e ko elesi Sepeti natun nuru, Jemes ko tasin

[A] **1:6** narrlu sukabak nga m̃ierri: eg blong sugabag; honey.

wor Jon, orsakel renge drrav ser orok-lilile lweni niva ser lat nga marmarrerr nir. 20 Ko Iesu everus nuru kele, ko nuru orlingling tata se nuru Sepeti renge drrav ser tevi jinibb ne majingen sen nir, ko orvijuri Iesu.

Iesu oji tweni nemĩn nga mĩsij renge jinibb san

21 Ko Iesu eptevir aran renge ngaim ne Kapaneam e. Ko renge Sapat aran renge naim ne loten ser, ko Iesu evisviseni jinibb nir. 22 Ko daron nga jinibb nir marmurrarrong suri ni nevisvisenien sen e ko bbösa elair e. Suri ni nevisvisenien sen orrow erres, sete erpe nevisvisenien se jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. 23 Ko re daron nen renge naim ne loten, jinibb nga nemĩn nga mĩsij mĩsisilvi san elik rengen, ko ekail van mare, owrai tevi Iesu 24 owra “Sev som oto ni le iel, nik Iesu ne donasret? Kuvini nga kuplokloksi kem? Inu nurongwos nik, isi nik. Nik kuvi jinibb on se Atua.” 25 Ko Iesu ewer ore nemĩn nga mĩsij ko owrai tevi owra “Sete kuprij, kupivare lingi ni.” 26 Ko nemĩn nga mĩsij ololi ni elilawij ko eririr lengleng. Ko ekail van mare ko esil ivare, ko owlu lingi. 27 Bbösa nga milep elair e, ko arsur vijvij, arwerwera lululweni tevir, “Sev le ngel? Nevisvisenien nga mimerr san! Nale sen orrow otutun erres, owrai bbong tevi nemĩn nga marsij nir ko arosuri ni.” 28 Ngavilvilsen nosp̃en nen arsupsup̃e rrerrale p̃etp̃eti vanu ne Galili jile nir.

Iesu ololi Pita p̃ilen ko jinibb elep nga marmesi arres luwi

29 Mian ko nir arivare lingi naim ne loten vini vare e, ko artajer van renge naim se Saemon e ko Antru; ko Jemes ko Jon orpitevir. 30 Ko iok Saemon p̃ilen lekter emsi mesien dowalul ematur, ko arwerai tevi Iesu. 31 Ko ni evan ko orrul re Saemon p̃ilen nevren ko esa raji imare. Ko mesien dowalul evel lingi vin nga, ko ean etabbu nurrer.

32 Ko renge nat nga mirivriv daron nga nial miwaj pini e ko nabong on ser musuw, ko jinibb nir arwowosi vajin jinibb nga marmesi nir, ko artekai jinibb nga nemĩn nga marsij marsisilvir kele arini ji Iesu. 33 Ko jinibb jijle nga renge ngaim nen arini arlik korti armot rrale metali vare e. 34 Ko ni ololi nir elep nga marmesi mesien lele arres luwi, ko oji tweni nemĩn nga marsij elep. Ko ewer orer nga sete parij, suri arongwose ni.

Iesu ewerwer renge vanu ne Galili p̃etp̃eti

35 Renge rorpong susu nat nga p̃isal p̃irin, ko Iesu emremra esan evel van renge lat nga nat mubbubbil e san, ko olot ie. 36 Mian ko sete epriv ko Saemon ko nir nga marlik tevi ni, arpej ni ko arvivitu suri ni. 37 Mian ko artor sweri ko aran jin. Daron nga maran jin e, ko arwerai tevi ni arwera “Ai, jinibb jijle arok-pej nik.” 38 Ko ni owrai tevir owra “Kerr pian kele wor re ngaim mĩnij e nir, nga inu ƀewerwer kele renger. Suri nuvini tweni iok le ngel.” 39 Ko ni evan renge loloim ne naim loten ser p̃etp̃eti nir renge Galili ko ok-werwer renge nir, ko okoji tweni nemĩn nga marsij nir.

40 Ko nabong san jinibb nga mimsi mesien nga niber mĩmĩemaul san evini ejipa jin ngatan, ko ongoni tevi ni owra “Wurru, poro nga nik kupmarong ko kurongwos kuploli inu bowokwok.” 41 Ko Iesu orrorrmi lenglenge ni, ko sete ering e mesien sen, ko esaro elngi nevren rengen; ko owrai tevi owra “Inu numarong. Kupwokwok ko.” 42 Ko ngavilvilsen mesien nga niber mĩmĩemaul evel lingi ni, ko ni owokwok ko ornge erres luwi. 43-44 Ko renge daron mawos nen ko pa Iesu ewer ore ni, owrai tevi, “Kuplesi sete kupwerai nanu pisan tevi jinibb pisan, ko kupvijuri sel van re Naim On, ko kupasi ji jinibb ne sulsulen san p̃ilesim.

Ko kuplai nanu ne sulsulen nga Moses muwrai renge nale nesesreien sen tevi ni. Suri kumwokwok pa.” Ko ni elinglingi evel. 45 Evel van ko etipatun osupsup̃e limjer, etewijreni nanu nga elep. Ko ololi Iesu setemun orongwos pivel limjer renge ngaim mun nir, ni elik jer ko pa renge lolo merwer. Ko ngok ololi bbong jinibb ne lat p̃etp̃eti arivivel tweni malume.

2

Iesu ololi jinibb nga devje niben mimij san erres luwi

1 Nabong evis arasi osuw, mian ko Iesu olwi kele van renge Kapaneam e, ko elik re naim se Pita. Ko jinibb arunge nosp̃en nen nga ni elik renge loloim nen. 2 Ko delung elep aran jin renge loloim; ko loloim setemun evter nir, ko vini vare e kele renge roro metali setemun evter kele. Ko ni ewerwer renge nale nga mĩrres tevir.

3 Ko nir sopor ara-vini vivitu tevi jinibb san nga devje niben mimij; nir ivij arwosi renge maling sen. 4 Ko sete arongwos parini mori ji Iesu, suri jinibb elep p̃elak. Ko arsa van mare renge drru naim, ko arrarre drru naim mare momsawos lat nga Iesu mĩlik e etp̃ir. Arrarre jile osuw, ko arla dil sopor, ko arile renge maling nga marsale mĩernen ren, ko arjuröni van ngatan e. 5 Ko Iesu elesi nosurien ser, ko owrai tevi mĩer nga devje niben mimij

nen, owra “Natuk, nololien som nir nutlasi twenir pa osuw.”

6 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arlik ie renge daron nen
ko arrorrmi sarrsarre renge nolor, arwera 7 “Erpese m̃erel m̃irij mirpok? Ni
erij melmelas ko osopsop̃e pa Atua! Isi
orongwos p̃itlasi tweni nololien nir, Atua
kobbong esan bbölbböl!” 8 Ngavilvilsen
Iesu ornge niben nen, orongwose nga nir
arrorrmi erpok renge nolor. Ko owrai
tevir, owra “Suri sev kami kamrrorrmi
nanu ngel nir renge nolo kami nir mirpok? 9 Evi nanu nga m̃isisarow bbong nga
bowrai tevi m̃erel, ‘Nololien som nutlasi
tweni pa,’ suri si p̃ilesi poro nuwretun
rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu
nga m̃iterter kele wor asi ngok nga poro
bowra, ‘Kuptur imare kupla milngom ko
kupiel van renge naim som e,’ suri jinibb
jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga
mowrai ngok. 10 Ko bololi vajin nanu nga
m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga
inu Jinibb Mawos derteren suk otoe renge
iel ngatan nga ƀetlasi tweni nololien.” Ko
ni owrai tevi m̃er nga devje
niben mimij, owra 11 “Nuwrai tevi nik,
Kuptur imare kuplai maling som kupwosi,
ko kupiel van renge naim som e.” 12 Ko ni
otur mera kasi ngavilvil, ko owosi maling
sen ko evel limjer renge nor evan vare e.
Ko nir jijle bbösa elair e, ko arsurövi Atua
arwera “Sete pa rramlesi nanu san erpe
nga ngel tuwi, ejki rres nawon wor.”

Iesu everuse Livae pivi jinibb sen, pivijuri ni

13 Ko Iesu evel olwi kele van renge
nuwito ne Galili e. Ko jinibb elep aran ji
ni, ko ni evisviseni nir. 14 Ko renge daron
nga mivel asi, ko elesi Livae natu Alpus
elik renge naim ne takis nga mok-majing
rengen. Ko owrai tevi ni owra “Merel,
kupini kupvijurik.” Ko ni otur imare kasi
ko evijuri ni.

15 Musuw vajin ko vitunen daron nga
m̃ilik renge nanen m̃iaan, ko jinibb elep
nga marok-la nevöt ne takis, ko jinibb
nga marok-loli nololien nga marsij nir nga
marwirr twenir arlik tevi, ko jinibb sen
kele wor nir, ko nir elep kele wor nga
marvijuri. 16 Ko jinibb ne nevisvisenien
ne nale nesesreien nga marivi Parasi sopor
arlesi esij ko arlolar e. Ko aran arlesi jinibb
se Iesu nir, ko arwor suri Iesu tevir, arwera
“Erpese ni aan ko eminmin tevi jinibb
nga marok-la nevöt ne takis ko jinibb
nga marok-loli nololien nga marsij nir!”
17 Daron nga Iesu murnge nale ser ngok
e ko owrai tevir owra “Nir nga marres
sete armerreni dokta, ko nir nga bbong
marmesi ko armerreni dokta. Erpok ko,
inu sete nuvini tweni beveruse nir nga
marok-wera tetajer nga nir lweni marres,
ejki, ko nuvini tweni bbong beverus nir
nga sete markerkeris, ko marwer limjere
nga marsij.”

Nosusien suri murrun nga parlinglingi nanen parvil

18 Jon jinibb sen nir ko jinibb se Parasi
nir arvil. Ko jinibb sopor arlesi, ko arini
ji Iesu ko arwerai tevi, arwera “Suri sev
Jon jinibb sen nir ko Parasi nir jinibb
ser nir marvil, ko nik jinibb som sete
marvil?” 19 Ko Iesu owrai tevir, owra
“Orongwos jinibb nga mutotko selen parvil
daron nga m̃ilik malum tevir e? Daron nga
m̃ilik malum tevir e, ngok sete arongwos
parvil. 20 Mian ko nabong nen nir paravini vajin, ko para-tekai tweni jir; ko ngok
ko, nir para-runge p̃isij ko para-vil ko
renge nabong nen nir.

21 “Ko erpok kele sete jinibb san orongwos p̃ila kalek nga mimerr ko puwol ore
lat nga m̃imarrerr e renge sunsun tera,
ko p̃ilile ore rengen. Poro pirpok, ko nga
mimerr tia-sakuk ko tia-teri kele kalek nga
m̃itra, ko tia-loli lat nga m̃imarrerr tia-lep
temijpal. 22 Ko erpok kele, sete jinibb san
orongwos pujongjongi norro nga mimerr
van renge botel nga m̃itra nga marloli
nevlu nanikot e. Poro pirpok, ko norro
nga mimerr tut, tuloli nevlu nanikot nga
m̃itra tirrerren ko tiap rrerrsi, suri etra
p̃elak. Ko norro timejivjiv tisij, ko nevlu
nanikot kele tisij. Pirpel ko, norro nga
mimerr parlingi ko wor renge nevlu nani
nga mimerr mimalum m̃irres.”

Jinibb se Iesu nir arsesri wene wit renge nabong ne Sapat

23 Mian ko Iesu evel otvi naut ne wit
san renge nabong ne Sapat. Eptevi jinibb
sen nir, ko jinibb sen nir artipatun arsesri
wene wit nir ko arlair arurrurro surseler.
24 Ko Parasi sopor arlesi, ko arwerai tevi
ni, arwera “Kuplesi ta! Nir arloli nanu nga
sete mumomsawos renge nabong ne Sapat
ko!” 25 Ko ni owra lweni tevir, owra “Aro,
ejki ma, ko rreknga ma kami sete kameve
renge Naul On, nanu nga Numal Devet
muloli daron nga nanen ser mijkie, numer
m̃iaji ni ko nir nga marlik tevi ni? 26 Ni ean
renge Naim On se Atua daron nga Apiata
mivi batu jinibb ne sulsulen, ko ela niv nga
sete erres renge jinibb nawon parurroi, evi
kis bbong se jinibb ne sulsulen ko; ko orroi,
ko ni elai kele tevi nir nga marlik tevi ni
arurroi kele.” 27 Ko Iesu ewer oti nale sen
vajin tevir, owra “Atua elngi Sapat nga p̃ila
se jinibb, sete elngi jinibb nga p̃ila se Sapat,
ejki! 28 Ko niko erpok ko inu Jinibb Mawos
nuvi Numal ne Sapat.”

3

Iesu ete nevre jinibb san nga m̃ikati emetet luwi

1 Iesu olwi kele evan renge naim ne
loten. Ko renge loloim ne loten nen, jinibb
san nga nevren m̃ikati elik rengen. 2 Ko
Parasi sopor armeteni suri ni, poro nga ni
puloli m̃er nga nevren m̃ikati nen p̃irres
renge nabong ne Sapat; ko ngok nir partor
sweri sel san nga parevei ni pian re kot
suri. 3 Ko ni owrai tevi m̃er nga nevren
devjen m̃ikati nga, owra “Kupini ta iel,
kuptur womu iel.” 4 Ko ni owrai tevi nir,
owra “Renge devjen ne nale nesesreien,
erres nga parloli nanu nga m̃irres renge
nabong ne Sapat? Rrek poro pijki, parloli
p̃isij? Erres nga parloli jinibb san p̃irres
luwi re nabong ne Sapat? Rrek poro
pijki, ko parlokloksi jinibb rrek!” Ko nir
armurrong. 5 Ko Iesu vajin oklu rrale
nir jijle nga martur rrale ni, ko ololarsir
ko ornge esij, suri nolor eterter elep erpe
nevöt. Ko owrai tevi m̃er nga nevren
m̃ikati, owra “Kup̃ete ta nevrem pimetet.”
Ko ni ete nevren emetet erres luwi. 6 Ko
Parasi nen nir arivare vini vare e, ko
arsaro ngavilvilsen aran arkorti tevi jinibb
se Erot nir. Ewretun Parasi nir ko jinibb se
Erot nir tetajer orok-lololarsi lweni nuru,
ko arlik lat sansan vajin, ko arsupsup̃e suri
parevji pini Iesu pirpese.

Delung elep arvitu suri Iesu

7-8 Iesu eptevi jinibb sen nir, arjubbul
luwi kele van renge nuwito ne Galili e
ngalu. Ko delung nga delung nga milep
nga marunge nanu nga marlelep nga ni
mok-lolir arinini jin ko arvijuri, nir ne
Galili ko nir ne Jutia ko nir ne Jerusalem
ko nir ne Itumia, ko nir ne devjen nga
muto roroni van Jortan e, ko rrale Taea
ko Saeton. 9 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen
nir nga parwer totoni ngarr drrav san puto
terai ni, suri delung elep p̃elak, ko tarlilji
ni. 10 Ko ni ololi nir elep pa arres luwi,
ko niko nir elep nga marmesi artontonir
parini mori arlilji Iesu, arwera parjipari.
11 Ko nem̃in nga marsij nir, daron nga
marlesi ni e ko arwajenir van ngatan renge
non, ko arkail van mare arwera “Nik kuvi
Atua Natun!” 12 Ko ni otortorir, ko ewer
orer eterter nga sete parwowra tweni ni
tevi jinibb nir parongwose, pijki.

Iesu otobbtobbue jinibb sen nir esngavöl drromon eru (12)

13 Mian ko Iesu otongsa tevi jinibb sen
p̃etp̃eti nir van renge botwen nga muwu
mare milep san. Ko renge marongen se
ni, ni everus nir esngavöl drromon eru
(12) arini mori jin, ko otobbtobbue nir.
14 Ko ni everuse nir arwaji aposol, nga
parok-pitevi ni, ko ngok pok-konir parok-
an parok-werwer. 15 Ela derteren tevir nga
parok-oji tweni nem̃in nga marsij nir nga
marok-sisilvi jinibb nir parivare. 16 Jinibb
nen nir niser le ngel: Saemon nga ni m̃ilngi
kele nisen san miwajie Pita, 17 ko Jemes
nga Sepeti natun, ko tasin wor Jon, nga ni
m̃ilngi kele nise nuru morwajie Boanejes,
nga muwra puwra natu belver (suri orivi
jinibb nga morok-verver). 18 Ko Antru
ko Pilip ko Bartolemu ko Matiu ko Tomas
ko Jemes nga natu Alpus ko Tateas ko
Saemon ne Selote (ngok evi pati se lartul
nga marmerreni parwirre m̃eri Rom nir),
19 ko Jutas ne Iskariot nga vitunen pia-tekai
kerasi Iesu van renge mijen.

Jinibb sopor arwera Iesu ok-loli majingen sen renge derteren se Demij

20 Iesu olwi kele vini renge naim se Pita
e. Ko delung elep kele arini korti kele jin,
ko ngok ololi setete daron ser otoe, erpok
kele re daron ne nanen kele. 21 Ko metka
sen arunge, ko arivel tweni parlesi lweni
ni; suri jinibb sopor arwera ni elengleng.

22 Ko jinibb ne nevisvisenien ne nale
nesesreien sopor arivel renge Jerusalem
e vini, ko arwera “Belsipa ko, numal se
demij nir, ok-pitpitevi ni nga mok-oji tweni
nem̃in nga marsij marok-ivare ngok.” 23 Ko
ni everus nir arini jin mori, ko ni owra nale
rrongrrongvi sopor tevir, owra “Demij
puoji lweni ni pirpese? 24 Ko poro batun
vanu san p̃iteri wukari p̃ieru e, ko pu-
lolarsi lweni, ko p̃itre lweni, batun vanu
nen setete mia-tur! 25 Ko poro metka san
p̃iteri wukari p̃ieru e ko pulolarsi lweni,
ko p̃itre lweni, metka nen sete orongwos
p̃ilik p̃irres. 26 Ko erpok kele, sete Demij
orongwos putur imare p̃itre lweni ni lweni
ko p̃iteri wukari p̃ieru e pirpe nga kami
kamwerai ngok, suri poro puloli pirpok,
ko sete orongwos putur te, suri evan pa
renge bongsin ko osuw. 27 Ko erpel ma
le: sete jinibb san orongwose pian renge
naim se jinibb nga derteren sen mutoe san,
ko pulokloksi joron, ejki. Womujnen ni
p̃ila dil ko p̃isre totoni m̃er nga derteren
sen mutoe ngok ko wor, ko ngok orongwos
pia-lokloksi joro m̃ernen ko vajin. Niko
inu nuloli tevi Demij renge derteren se
Nem̃in On ko. 28 Ko kaprunge nanu kele
san: Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi
kami, jinibb nir Atua p̃itlasi tweni nololien
ser nir ko nale nga marsij ser kele nir nga
marok-rij melmelas renger. 29 Ko poro san
p̃irij melmelas ko pusopsop̃e Nem̃in On,
ngok netlasien nen ejki rres nawone. Ni on
renge nololien nga puto tuwi ngok vini.”
30 Owrai erpok suri nga nir arwera nem̃in
nga m̃isij eptevi ni.

31 Mian ko Iesu tasin nir ko tasu sen
arivel ko arini ie; ko artur vare, ko arkoni
jinibb san evan piveruse loloim. 32 Ko
delung elep arlik rrale ni. Ko arwerai
tevi ni, arwera “Kuplesi tasu som ko tasim
nir artur ngel vare, arpej nik, arwera
parlesim.” 33 Ko ni owra lweni tevi nir,
owra “Isi evi tasu suk
ko isi arivi tasik nir?” 34 Ko ni oklu emteni
nir nga marlik rrale ni, ko owrai tevir,
owra “Kaplesi tasu suk ko tasik nir, nir le
ngel! 35 Isi nga puloli marongen se Atua,
m̃ernen ko evi tasik ko jojik ko tasu suk.”

4

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga mok-jijreni jelangin

1 Ko Iesu evisviseni kele jinibb nir renge
jeli nuwito ngalu, ko delung elep nga elep
arini korti jin. Ko ni esa asi van renge
drrav san e ko esakel rengen. Ko jinibb sen
nir arsoni tweni drrav, esal van ngalngalu
sopon, ko delung jile nir arlik jer ngaut
renge jeli nuwito. 2 Ko ni evisvisenir e
nanu elep renge nale rrongrrongvi. Ko
owrai tevir renge nale rrongrrongvi sen,
owra 3 “Kaprunge ta. Jinibb san nga mok-
jijreni jelangin evel van nga p̃ijijreni jelan-
gin. 4 Ko daron nga mok-jijreni jelangin e
mirpok, ko sopor arwij asi van renge dan
ne sel e, ko numön arow vini ko artasi
twenir. 5 Ko sopor kele arwij asi van renge
dan ne jerev e, lat nga dan sete mimtul
rengen. Ko aretiv pelari ngavilvilsen, suri
dan sete emtul. 6 Mian ko daron nga nial
mivini muwosput mare e, ko armeli, suri
lap̃er ejkie, ko armaob. 7 Ko sopor kele
arwij asi van renge lolo moku e; ko moku
armaur imare ko arejal tevtevnir, ko sete
arongwos parwen. 8 Ko sopor ma sete
arwij lingi dan nga m̃irres nen, armatur
jer rengen, ko aretiv, armaur, ko arwen.
Sopor wener ejpari ngavöl itul (30), ko
sopor wener ejpari ngavöl ouwon (60), ko
sopor wener ejpari ongut vesan (100).” 9 Ko
ni owrai tevir, owra “Isi nga boron otoe,
purnge re nolo boron!”

Iesu owra tweni suri sev nga ni mok-visviseni jinibb nir renge nale rrongrrongvi

10 Ko renge daron nga Iesu m̃isan vajin
e, ko lartul nga marlik tevi ni ko jinibb
sen wor nir esngavöl drromon eru arsusi
nale rrongrrongvi nen nir tevi ni. 11 Ko ni
owrai tevir, owra “Kami ko ma, Atua elai
momsawos nanu nga marto silveni renge
batun vanu sen tevi kami. Ko nir nga
marlik renge vare nir, nanu jile arlai tevir
renge nale rrongrrongvi. 12 Niko Naul On
owrai owra ‘parlesi ko parlesi lululweni,
ko sete parlesi wose. Parunge ko parunge
lululweni, ko sete parongwose. Suri nolor
eterter ko armusus nolor pulululwi, ko
arwera ‘Rratrongwose ko rratmetutu, ko
rratrieni lweni nolorr tululwi, ko Atua
titlasi tweni nololien se kerr suri!’ ” 13 Ko
ni owrai tevir, owra “Kami kamrrerrlenge
nale rrongrrongvi nga mowrai ngok ko?
Ko poro pirpok ko poro nga bowra nale
rrongrrongvi m̃inij kele sopor, ko kami
kaprongwose pirpese? 14 M̃er nga mok-
jijreni jelangin ngok, erpe m̃er nga mok-
werwer renge nale se Atua ko. 15 Dan
ne sel osorsan tevi nir nga ngel le, nga
marunge nale se Atua ko marloli nolor
m̃iterter nga marmusus parunge ko par-
lingi renge nolor. Niko muloli ngavilvilsen
Demij mivini m̃iteseni luwe nale se Atua
renge nolor. 16 Ko dan ne jerev erpe
nir nga ngel le, nga marunge nale se
Atua nga mivitan, ko arir lengleng e ko
arlai ngavilvilsen. 17 Ko lap̃er sete artoe
renge nolor; arlik beblen bbong, mian ko
daron nga nat m̃ikarkar renger e suri nale
ne batun vanu se Atua, ko marojir suri,
marloli m̃isij tevir suri, ko nolor arvitan
arvesane. 18 Ko nir m̃inij nen nir arirpe je-
langin nga miwij van renge lolo moku. Nir
ngel ko arivi lartul nga marmurronge nale,
19 ko arrorrmi p̃elak nanu ne iel ngatan
nir, rrek nijor ervei norrorrmien ser, rrek
nolor arvenae nanu elep kele. Ko nanu
ngok ko nir arejal tevtevni vajin nale ne
batun vanu se Atua nga morrongrrongvi
re jelangin nga mivitan re nolor, ololi sete
wener otoe rragrrag. 20 Ko jelangin sopor
nga marvitan van renge dan nga m̃irres
nen e arsorsan tevi nir nga marunge nale
ko martori renge nolor, ko arwen. Sopor
wener ngavöl itul (30), ko sopor wener
ngavöl ouwon
(60) ko sopor wener ongut vesan (100).”

Moron nga marteplis ore biles e

21 Ko Iesu owrai kele tevi nir, owra
“Daron nga kumla laet vini e, sete orong-
wos kupla twenie nga kuptawi ore besin
e, ko sete orongwos kuplingi renge melve
maling, ejki. Ko kuplingi ko wor renge
milngen mawos. 22 Ko erpok ko, sete
nanu san orongwos piteptepi; pian ko pia-
to limjer kobbong. Rrekngа nanu tama
san nga parsilveni puto teptepi, ejki rres
nawon! Nanu jile parpelari p̃etp̃eti ko wor
renge moron. 23 Isi nga boron otoe, purnge
re nolo boron!”

24 Ko ni owrai kele tevi nir, owra
“Nale ngok nga kamok-murrong nir ngok,
kaprrorrmir ko wor, ko kamrongwos
kaplair pusorsan tevi nga kamok-p̃elak
m̃iterter suri. Ko Atua p̃ila norongwosien
mare nen kele tevi kami. 25 Mer nga
murnge ko murrul totoni, m̃ernen para-lai
kele ko wor tevi ni. Ko m̃er nga murnge

ko sete murrul totoni, mẽernen para-lai tweni jin norongwosien sen beblen nga ni murongwos wowomue pa."

Nale rrongrrongvi ne jelangin mimra

26 Ko Iesu owrai tevir, owra "Batun vanu se Atua erpel le. Jinibb san ok-jijreni jelangin renge orsel san. 27 Musuw ko ean vajin elelea nawon, setemun orrorrmi suri renge nutrin ko nutpong, ejki mun. Jelangin etiv pelari esan. Ko emra elep vajin, ko mẽernen sete orongwose rragrrage suri erpese. 28 Dan esan kobbong ololi ewen. Womujnen elngi nowsen mian ko nevngun, mian ko elngi wenen jile vajin. 29 Ko daron nga wenen mĩitra mĩirres mimirr vajin, ko mẽer nga ela nesip ko ean eta tutweni vajin, suri evi daron ne numös vajin."

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek

30 Ko Iesu owrai tevi jinibb nir, owra "Kerr purrongrrongvi batun vanu se Atua pirpese? Rreknga renge nale rrongrrongvi sev rraploli piplari limjer p̃irres rengen? 31 Rraprrongrrongvi pirpel le: Jinibb san ela jelangi nubek san ko orwi. Jelangin nen ewelili nga ewelili jer lingi jelangi nai jijle nir. 32 Ko daron nga murwi jile ko mietiv pelari vajin, ko emra elep van mare e, ko easi p̃etp̃eti nai nga ngok nen nir. Ko emeseksek, rengsin nir arlelep arsalsal van ngasu jer. Ko numön esaut arinini ren, arok-loli menur renge rengsin nir, ko arok-molmol re melven."[B]

Iesu ok-visviseni jinibb nir ko ok-la wor nale rrongrrongvi ko

33 Iesu ela nale rrongrrongvi lele elep kele nga marirpok nir tevi jinibb nir, osorsan tevi nir marongwos parongwose. 34 Ni ok-visviseni nir renge bbong nale rrongrrongvi ko. Ko daron nga Iesu nir jinibb sen kis vajin marsan, ko owra suri nale rrongrrongvi nga nir lat nga marto suri vajin.

Iesu ewer ore ling serser nga mĩitewut vini

35 Renge nabong nen malum, renge daron nga nat mirivriv vini, ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra "Kerr puwlu van renge devje nuwi e." 36 Ko arivel arlinglingi delung nir artur jer, ko arengeni ni renge drrav eptevir, drrav nga pa ni mĩisakel ko rengen. Ko drrav mĩinij kele sopor arpitevi drrav nen. 37 Ko mian ko sete epriv ko ling serser nga milep san etwut vini. Ko daptap arwowosi elep, arututi drrav ko arjivjivi van renge nolon. Ko natung owun elep renge drrav, ko otomori purron. 38 Ko Iesu ematur pareng pa renge batu drrav vitunen, ematur oulele pilo san. Ko jinibb sen arini ko arwuni tweni, arwerai tevi arwera "E, jinibb nevisvisenien, sete kurrorrmi nga kerr rrapmij?" 39 Ko ni emra otur ko ewer ore ling. Ko owrai tevi nuwi owra "Kupmol kupjire p̃irres!" Ko ling omol omosi evesane, evilvil. 40 Ko ni owrai tevi nir owra "Suri sev nolo kami eririr? Nibeni nosurien se kami?" 41 Ko nir armetutu lengleng, arij vijvij por arwerwerai tevir arwera "Aro, isi le ngel, nga ling ko nuwi kele morosuri ni?"

5

Iesu oji tweni nem̃in nga mĩisij san renge mẽeri Gerasa san

1 Nir arwolu toku renge devje nuwito momsawos renge sise mẽeri Gerasa nir. 2 Ko daron nga moka-jubbul renge drrav e, ko jinibb san nga nem̃in nga mĩisij mĩisisilvi evel pelari renge dubb e nir vini, evel tersele, esewute. 3 Mẽernen ok-lik pa renge lat nga marok-tivtavin e ko, renge dubb nir. Ko setemun jinibb san orongwose p̃isre totoni tevi dil nga marterter e nir, ko dil delrrurr kele nir sete arvitere, ejki mun. 4 Suri arok-sere totoni tetajer pa nevren ko nuru ko ƀelan nuru tevi dil nga marterter e nir ko tevi dil delrrurr nir, ko ok-rrerrerrsir armotot. Ko niko setemun san derteren sen evtere nga purrul totoni puloli pumu luwi. 5 Ko tetajer, renge nutrin ko nutpong kele nir, ni ok-ivel karkar renge dubb nir ko botwen nir ko ok-kikail ko ok-tevteve nevöt e ni luwi niben nir.

6 Ko daron nga mĩilesi Iesu mivel malum ngasu wore vini, ko owlu van jin ejipa ngatan jin. 7 Ko ekail van mare temijpal owra "Sev som oto ni le iel, Iesu Atua ne Drromsen Mare Natun? Inu nungonie nik eterter renge Atua, warru sete kuplokloksik!" 8 Suri Iesu muwra pa "Nik nem̃in nga mĩisij, kupivare lingi morok!" 9 Ko Iesu osusi tevi, owra "Nik nisem si?" Ko ni owrai tevi ni, owra "Inu nisek ko Delung, suri kem elep." 10 Ko ni ongoni tevi Iesu eterter, nga ni sete puoji tweni nem̃in nga marsij nen nir parivel lingi vanu nen.

11 Ko renge ie, nior ƀerp̃er nga milep san arok-susung bbong mori jeli botwen nen. 12 Ko nem̃in nga marsij nir arngoni tevi Iesu arwera "Kupkoni kem van renge ƀerp̃er ngok nir, nga kem nabsilvir." 13 Ni elinglingir, ko nem̃in nga marsij arsil ivivare lingi mẽer nga, ko arwolu van arsilvi ƀerp̃er nir; ko arloli batur arlengleng. Ko ƀerp̃er nen nir elep, evi nuvasngavöl varu

B **4:32** Erpe iel, Mak orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat; ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Mak piplari limjer.

(2000); ko nir p̃etp̃eti arwolu jubbjubbul mawos nuwito ngatan, ko arow jubbjubbul van renge nuwi, ko arron. 14 Ko lartul nga marok-uwngani ɓerp̃er nen nir arwolu van renge ngaim nga milep ko ngaim nga wewarrang nen mir, arwerai tevi jinibb nen nir. Ko jinibb nen nir arivel tweni parlesi sev nga miplari ngok pa. 15 Ko nir arini ji Iesu. Ko arlesi m̃er nga nem̃in nga marsij milep marsisilvi nga, norrorrmien sen erres luwi, ko ori sunsun, ko elik malum vajin. Ko armetutu vajin. 16 Ko nir nga marlesi mawose nanu ngel miplari arsup̃e suri erres tevir lat nga muto suri, erpese renge ni nga nem̃in nga marsij marsisilvi, ko suri kele ɓerp̃er nir. 17 Ko nir aron tertere Iesu arwerai tevi nga ni pivel lingi vanu ser.

18 Ko daron nga ni m̃isa luwi renge drrav, ko m̃er nga nem̃in nga marsij marsisilvi bonevis nga ongoni tevi Iesu nga ni piptevi ni. 19 Ko Iesu ewer ore owra pijki, ko owrai tevi ni, “Kupluwi van renge naim som e ji metka som nir, ko kupsup̃e tevir erpese nga Numal mimrreni nik, ko nanu nga milep nga muloli tevim.” 20 Ko m̃ernen osri sel sen olwi, ko ospusp̃e vajin limjer renge lat nga marwera Ngaim Esngavöl e, nanu nga milep nen nga Iesu muloli tevi ni. Ngok jinibb jijle daron nga marunge, ko artaole.

Iesu ololi nesevin san nga drran muto m̃isij erres luwi, ko nesenwarreng san emaur luwi kele

21 Iesu esa kele renge drrav ko arwolu pelaot van renge devje nuwito kele e. Ko daron nga marwolu toku e vajin, ko delung nga milep arini korti jin ngalu. 22 Ko renge iok jinibb san nisen Jaeras nga mokmetmete naim ne loten elesi ni ko evini jin, ejipa ngatan renge ɓelan. 23 Ko on tertere owra “Natuk nesenwarreng otomori pimij. Wurru nungonim kupini kuplingi nevrem rengen, ko vin wel nen p̃irres luwi!” 24 Ko Iesu eptevi ni nuru oran. Ko delung elep arvijuri suri ni ko arlilji ni.

25 Ko nesevin san nga mesien se nesevin nir muloli tetajer e renge sia esngavöl drromon eru, 26 ko ornge lengleng e esij elep, ewretun elesi dokta elep. Ko olokloksi p̃etp̃eti nevöt sen, ko setete nanu san erres renge ni, ea-runge lengleng ma esij ko. 27 Ko daron nga murnge vajin nanu nga Iesu mulolir, ko esilvi delung nir vitu ko evini morie, ko ejpari sunsun sen. 28 Suri orrorrmi renge nolon, owra “Poro bbong bejpari bongsi sunsun sen ko ngok inu ɓerres luwi ko pa.” 29 Ko daron mawos nga pa mijpari e ko mete drra emes, ko ornge renge niben nga ni erres pa osuw renge mesien sen. 30 Renge daron mawos nen Iesu ornge renge niben nga derteren owlu lingi ni, ko erieni ni ko osusi owra “Isi ko mijpari sunsun suk?” 31 Ko jinibb sen nir arwerai tevi, arwera “Po! ko kulesi delung elep arlililjim, ko erpese nik kuwra isi ejparim?” 32 Ko ni okluklu wor emteni rrale nir, owra p̃ilesi isi ko ololi nanu ngel. 33 Ko nesevin nen emtutu ko eririr, orongwose sev nga ni muloli. Ko evini ejipa vitan renge ɓela Iesu ko owra weretunen nir tevi. 34 Ko ni owrai tevi vinnen, owra “Natuk, nosurien som ololim kumrres. Kupluwi renge demat, kurres ko pa renge mesien som.”

35 Daron nga m̃irij malum e ko jinibb sopor arivel renge naim se Jaeras vini, ko arwerai tevi Jaeras arwera “Natum nesenwarreng emij pa osuw. Kuplinglingi Numal, setemun kupvijajeng rengen.” 36 Ko Iesu sete ewer suri nale nga marwerai nir, owrai tevi owra “Sete kupmetutu. Sansan kobbong, kuposuri.” 37 Ko ni ewer ore jinibb nir sete san pivijuri, sansan kobbong Pita ko Jemes ko Jon, Jemes wor tasin. 38 Ko nir aran vajin renge naim se Jaeras. Ko Iesu elesi nga nir muwun saut, ko arting vijajeng lengleng, arul temijpal van mare. 39 Ko ni evan loloim, ko owrai tevi nir, owra “Erpese kami kamting vijajeng? Nesenwarreng sete emij, ko ematurrwel kobbong.” 40 Ko nir arunge erij se lenglengen, ko armen keraji e. Ko ejelir aran vare e, ko elai kis bbong tata ko tasu se nesenwarreng ko nir nga marpitevi ni. Ko ni evan renge lat nga nesenwarreng mimatur ren. 41 Ko orrul totkoni nevre nesenwarreng ko owrai tevi owra “Talita kum,” nga muwra mirpel: “Nesenwarreng, nuwrai tevi nik kupmera.” 42 Ko renge daron mawos nen ko pa nesenwarreng emra, ko evivel. Suri sian esngavöl ko pa drromon eru. Ko bbösa nga milep elair e. 43 Ko Iesu ewer ore nga sete parwowrai nanu ngel tevi jinibb pisan purongwose, pijki. Ko owrai tevir nga parlai nanen sopon tevi vin wel nen purroi.

6

M̃eri Nasret aroji tweni Iesu

1 Ko Iesu evel lingi lat nen ko olwi van renge ngaim sen e, ko jinibb sen nir arvijuri suri ni. 2 Ko moro nabong ne Sapat mivini, ko ni evan renge naim ne loten ko evisviseni jinibb nir rengen. Ko
nir elep armurrarronge ni, ko bbösa elair e ko arwera “M̃erel ela norongwosien ngabe le? Ko ok-loli nanu nga marinijnij nawone nir arirpese le? 3 Kerr rramrongwose kobbong, evi metusu, Merri natun, ko tasin Jemes ko Joses, ko Juta, ko Saemon. Ko sete jojin le nir ngel marpitevi kerr?” Ko

arong karkare. 4 Ko ni owrai tevi nir,
owra “Weretunen, propet san arongwos
parosuri lat jijle nga mian e. Ko jinibb
nga ma renge sisen woswos, ko metka
sen nir ko niaken sen nir sete mara-osuri
p̃elake. Nanu ngok sete erres.” 5 Ko ni
sete orongwos puloli nanu san ie. Elngi
bbong nevren renge nir nga marmesi evis
ko, ololi arres luwi. 6 Ko ni etaole nga
sete marosuri. Ko evel evisviseni jinibb nir
rrale vanu nen ngaim nen nir.

Iesu okoni jinibb sen nir esngavöl drromon eru aran arwerwer

7 Ko Iesu everus jinibb sen esngavöl
drromon eru arini jin, ko elai derteren
tevir nga paroji tweni nem̃in nga marsij
nir. Ko ni okoni tweni nir ererwi arivel.
8 Ko ni ewer orer, owra “Sete kaptori
nanu pisan renge nivelen se kami renge
sel, pijki, niv pijki, narr pijki, ko nevöt
pijki renge baos kele. Sansan kobbong,
kaptori nejipjip pisansan. 9 Ko kaprae but
se kami, ko sete kapuri sunsun p̃ieru.”
10 Ko ni owrai kele tevir owra “Naim ngabe
nga kami kapan rengen womu ko parevei
kami, kaplik ko pa rengen pijpari daron
nga kapa-ivel lingi naim nen. 11 Ko poro
renge ngaim san jinibb nen nolor p̃iterter,
sete parunge kami nga parevei kami van
jir, ko ngok, daron nga kapa-ivel lingi
ie, erres kapwirrwirrleni tweni maw nga
muto re but se kami renge meter nga
parlesi, piviseni tevir nga marloli m̃isij.”
12 Ko nir arivel lingi, aran arwerwer tevi
jinibb nir nga nolor pulululwi. 13 Ko aroji
tweni nem̃in nga marsij elep arivare renge
jinibb nir, ko arjivi oel van renge nir elep
nga marmesi, ko arlolir arres luwi.

Numal Erot Antipas osp̃e suri Iesu

14 Ko Numal Erot Antipas ornge marsup̃e
Iesu, suri nisen jinibb jile arunge. Ko nir
sopor arwera “Jon Baptaes ko otur imare
luwi renge mijen, ko ngok niko majingen
nga marlelep ngok arimare renge ni, ko
ololi nanu nga marinijnij nawon ngok e
nir.” 15 Ko jinibb sopor kele arwera “Ni evi
Elaeja,” ko nir sopor kele arwera “Ni evi
propet ko, erpe propet ne tuwi san.” 16 Ko
Erot daron nga murnge ko owra “Rrek Jon
ko nga inu m̃eta otvi batun, otur imare
luwi kele renge mijen kele!”

Mijen se Jon Baptaes

17 Ko Erot Antipas bonevis pa okoni
jinibb san evan orrul totoni Jon ko esre
totoni elngi renge naim ne nekaien, suri
marongen se Erotias nesevin se tuwan
Pilip. Suri ni etkai luwe vinnen, 18 ko Jon
owrai tevi Erot, owra “Sete erres nga nik
kuptekai luwe nesen se tuwam.” 19 Niko
Erotias esij lengleng tevi Jon, emrreni
parevji pini. Ko Erot ewer ore, 20 suri
emtutue Jon; orongwose nga ni evi jinibb
san nga m̃irres, evi jinibb on. Ko emetmete
ni erres renge naim ne nekaien. Ko daron
nga murnge nale sen, ko eir kobbong renge
purnge, ko ornge esij lengleng kele, suri
ololi nanu elep.

21 Ko mian ko nabong mawos se Erot
evini nga ni puloli dabbuen renge nga ni
m̃iak e. Puloli tevi numal sen nir, ko batu
jinibb nuval nir, ko batu jinibb ne Galili
nir. Ko renge daron nen, Erotias elesi
evi daron san nga m̃irres se ni. 22 Ko
okoni natun nesen m̃elakel evini loloim
ko esew. Ko Erot ko lartul nga marlik
tevi renge nanen marlesi, ko arlesi erres
p̃elak. Ko numal Erot owrai limjer tevi
vinnen owra “Kupngoni tevik isev nga nik
kumrreni ko inu ƀelai tevim!” 23 Ko ni
ojuji lengleng mare ko owrai tevi vinnen
owra “Isev tama san nga poro kupngoni
tevik, ƀelai tevim; poro pivi devje vanu
suk, ko ƀelai ko wor tevim.” 24 Ko ni ean
vare ko osusi tevi tasu sen, owra “Bongoni
sev le?” Ko tasu sen owra lweni tevi owra
“Kupngoni batu Jon Baptaes.” 25 Vinnen
ewit olwi evel mawose numal ko ongoni
tevi owra “Numrreni nik kupla Jon Baptaes
batun tevik renge narov.” 26 Ko numal
orrorrmi elep suri sev nga ni mimarong
pa rengen. Ko suri muloli pa rijrijen sen
rengen, ko suri kele nir nga marlik tevi
renge nanen nga maraan, nir jile arunge,
ngok setemun orongwos pumusus. 27 Ko
ni owrai tevi jinibb sen san pian renge
naim ne nekaien ko p̃ita otvi batu Jon, ko
p̃ila lweni vini. Ko m̃ernen evan, eta otvi
jile, 28 ko esale lweni renge narov vini. Ko
elai tevi nesenwarreng, ko nesenwarreng
esale elai tevi tasu sen. 29 Ko daron nga
Jon jinibb sen nir marunge, ko aran arwosi
niben, aran artevni renge dubb.

Iesu owngani jinibb evi nuvasngavöl nuvalim (5000)

30 Jinibb se Iesu nir arlulwi vini arlik
korti ji Iesu, ko arsup̃e suri nanu jijle
tevi ni sev nga marlolir, ko sev nga mar-
visviseni tevi jinibb nir. 31 Ko ni owrai
tevir, owra “Kami kis kobbong kapini,
kappitevik kerr pian renge lolo merwer e,
ko kapmosi sopon.” Suri iok jinibb arinini
jir ko arlululwi, ko ololi setete daron ser
otoe, erpok kele re daron ne nanen kele.
32 Ko nir aran renge drrav e arsa rengen,
ko arwolu silveni tweni bbong lat san nga
mivi lolo merwer.

33 Ko jinibb ne ngaim nen nir arlesir
daron nga marwolu e. Ko nir elep arlesi
woser, ko arwolu orer kali ngaut e, ko
arwowomu renge nir renge lat nen. 34 Ko

Iesu nir jinibb sen arwolu toku; ko ni ojubbul, ko elesi delung nga milep nga milep marlik pa. Ko orrorrmi lenglenge nir, suri arirpe sipsip nga jinibb nga muwowomue nir mijkie. Ko ni etipatun evisvisenir e nanu elep.

35 Ko mian ko nat nga mirivriv evini vajin. Ko jinibb sen nir arini jin ko arwerai tevi ni, arwera “Iel evi lolo merwer le, ko nial otomori pa piwaj pini. 36 Kupkoni tweni nir parivel paran renge ngaim nga marlelep nir ko nga wewarreng nir nga ngok nir, ko nir lweni wor parwuli niv, suri nanen nga parurroi ejki.” 37 Ko ni owrai lweni tevir, owra “Kami ko kapla nanen tevir parurroi.” Ko nir arwera lweni tevi, arwera “Ai, merre nevöt ko! Poro pirpok kem naban nabwuli niv e nevöt selva pungut pivaru (200) ko nablai tevir parurroi?” 38 Ko ni owrai tevir, owra “Ko kami kamtori niv evis? Kapan ta kaplesi.” Ko nir aran arlesi, ko arluwi ko arwera “Namtori elim, ko nai eru.” 39 Ko ni owrai tevir nga parloli jinibb nir parlik ngatan renge mösmös nga miejejen, pivi meling pievis e. 40 Ko nir arloli arlik vivöngsur renge meling nir. Meling sopor ongut vesan (100) rengen ko sopor ngavöl elelmi (50) renger. 41 Ko ni ela niv nga elim nga ko ela nai nga eru nga ko esarrerr imare emteni melrin, ko olot erij erres surir. Ko obbri otvi niv nir, ko elai tevi jinibb sen nir, ko nir arlai tevi jinibb nir. Ko ololi kele erpok renge nai. 42 Ko nir jijle arurroi ko nir jijle arup. 43 Ko jinibb sen nir arsere lweni bebje niv nga marurro linglingir ko nai nga marurro linglingir van renge narr esngavöl drromon eru arwun saut er. 44 Ko jinibb nga marurroi niv nen nir, nir evi nuvasngavöl nuvalim (5000) totoklai.

Iesu evel renge nuwito nga milep

45 Ko Iesu ololi jinibb sen nir arsa van renge drrav parwowomu van renge devje nuwi e renge ngaim ne Betsaeta, daron nga ni pukoni tweni jinibb nir parivel e. 46 Vitunen renge mukoni tweni jile nir marivel e, ko ni esan vajin evel otongsa van renge botwen nga pulot. 47 Mian ko nat nga mirivriv e vini vajin, ko drrav esal ko pa renge liven mesa renge nuwito. Ko ni esan elik jer ngaut. 48 Ko elesi nga nir marsu marunge m̃isij, suri arsu tere ling. Ko mian ko nat otomori p̃isal p̃irin, ko evan jir, evel renge nuwi. Mian ko evini mori jir, ko ololi erpe owra p̃iasie nir. 49 Ko daron nga nir marlesi nga mivel renge drru nuwi mare, ko arrorrmi rreknga evi nem̃in san, ko arkail lengleng van mare. 50 Nir jijle arlesi ko nolor opotpote elep. Ko ni esaro ngavilvilsen erij tevir, owra “Inu lebbong, nolo kami p̃irres! Sete kapmetutu.” 51 Ko ni esa van mare renge drrav jir, ko ling omol evesane. Ngok ololi bbösa ela nir e elep. 52 Suri sete arongwose suri nanu nga m̃inijnij nawone nga Iesu muloli re devjen ne niv, norrorrmien ser sete otoe.

Iesu ololi jinibb nga renge Genesaret sopor arres luwi

53 Ko nir arwolu pelaot kele arini renge vanu ne Genesaret e renge devje nuwito e, ko arile totoni drrav renge lat nen. 54 Ko daron nga maroka-jubbjubbul renge drrav, ko jinibb nga ie nir ngavilvil arlesi wose Iesu, ko arini jin. Ko ni ololi nir elep arres luwi. 55 Ko jinibb nir arwolu p̃etp̃eti renge vanu nen, ko arwosi nir nga marmesi renge maling ser vini jin renge ngabe nga ni m̃ilik e. 56 Ko ngabe nga ni mian rengen, renge ngaim nga welili rreknga ngaim nga milep, arwosi nir nga marmesi van renge maket nir, ko arngoni tevi nga poro bbong parjipari bongsi sunsun sen. Ko nir jijle nga marjipari arres luwi.

Jinibb nga marlelep renge m̃eri Isrel nir arlolarsi Iesu suri sete mutori murru vanu ser

7

1 Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien arivel renge Jerusalem e vini, arini arlik korti ji Iesu. 2 Ko nir arlesi nga jinibb sen nir nevrer arrokitkit nga marurro niv, sete arjejavöl. 3 Parasi ko m̃eri Isrel nir artori murrun ne jejavölen se p̃irterwarreng ser nir eterter. Poro sete parjejavöl, ko ngok sete paraan. 4 Ko poro parlulwi renge maket vini, ko poro sete parjejavöl ko ngok sete arongwos paraan. Ko nanu elep kele nga martori mirpok, renge marrawe biles minminen ko sospen ko besin ko maling.

5 Ko Parasi nen nir ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nen nir arsusi tevi ni, arwera “Erpese nga nik jinibb
som nir sete marvijuri murru p̃irterawarreng se kerr nir nga tuwi, ko marurroi niv tevi nevrer nga marrokitkit?” 6 Ko ni owrai tevir, owra “Aesea owrai erres kemkam̃e suri kami sel se kami eru, nga muwrai mirpel, muwra ‘Lartul ngel nir arosuri inu tevi nevlu jingor kobbong, ko nolor oto ngasue inu. 7 Arloto nawone inu. Arvisviseni nevisvisenien nga mivi se jinibb bbong.’ 8 Erpok ko, kami kamlinglingi kurtweni nesesreien se Atua, ko kamtori murrun ne rijen se jinibb kobbong nir eterter.” 9 Ko ni owrai kele tevir, “Kami kamlinglingi kurtweni jerjere nale nesesreien se Atua, ko kamwera kaptori murrun ne rijen se kami. 10 Suri

Moses owra ‘Kuprrorrmi lilane tata som ko tasu som. M̃er nga m̃irij m̃isij tevi tata sen rreknga tasu sen sete orongwos pimaur, kaprevji pini ko wor.’ 11 Ko kami vajin kamwera ‘Poro nanu san nga moro jinibb san p̃ilai tevi tata sen rreknga tasu sen, ko puwra “Ejki, nanu ngel on, ko evi se Atua,” 12 ko kami kamwera “Ejki, erres kobbong, setemun mia-lai nanu nen tevi tata sen rreknga tasu sen.” 13 Kamlinglingi kurtweni nale se Atua evi nanu nawon, suri kamtori murrun ne rijen se kami. Ko nanu elep kele nga marirpok nir kamok-p̃elak kamok-lolir.”

Nanu nga marloli jinibb murro renge no Atua

14 Ko ni everus kele delung nir arini jin, ko owrai tevir owra “Kapmurrarronge inu p̃irres ko kaprunge nanu nga bowrai ngel: 15 Sete nanu san nga mivel vare e van renge nolo jinibb ololi orro, ejki. Ko nanu nga marpelari ko ma renge nolo jinibb arivi nanu nga marloli jinibb murro. 16 [Poro kami san boron otoe ko purnge re nolo boron!]”C

17 Ko ni evel lingi delung nir ko evini renge loloim e; ko jinibb sen nir arini jin ko arsusi rongornge nale nen tevi ni. 18 Ko ni owrai tevi nir owra “Kami kele kamlengleng kamirpe nir? Sete kamrongwose nga nanu nga mivel vare van renge nolo jinibb e sete orongwos puloli purro. 19 Suri sete evan renge nolon, ko evan renge depain kobbong, ko easi tweni.” Owrai erpok nga nanen jijle arres kobbong, sete arongwos parwer ore nanen san puon nga jinibb sete purroi.

20 Ko ni owra kele, “Nanu nga ma mivare ko renge nolo jinibb vini, ngok ko ma ololi jinibb orro rengen. 21-22 Suri renge nolo jinibb ko nanu ngel nir marpelpelari, ko norrorrmien nga marsij marivare: Arvevna, arevji pini jinibb, arkerkeris, arwer lokloksi jinibb, arij melmelas ko arsopsop̃e Atua, nolor emrremrreni nanu nir, nolor eleplep, arloli murru lenglengen ser, arloli nolor nga mian mare p̃elak. Ko nesevin arloli murrur nga martori joror nir nga sete marmomsawos re mete jinibb nir, ko norman ean ji nesevin nga sete evi nesen sen, ko nesevin ean ji norman nga sete evi diwen sen. Ko arloli murrun karkar lele nir nga marsij nir. 23 Nanu nga marsij ngel nir arpelpelari renge nolo jinibb vini vare e, ko nir ko arloli jinibb orro.”

Nesenwarreng san, Iesu oji tweni demij rengen eivare

24 Mian ko Iesu evel lingi ie, ko evan renge ngaim nga muto mori Taea san. Ko evan renge loloim nen san, ko sete emrreni san purongwose; owra p̃isan p̃ilik. Ko ejki rres nawon, sete orongwos piteptepi. 25 Ko nesenwarreng san, nesevin san natun, nem̃in nga m̃isij san esisilvi. Ko nesevin nga natun nen ornge nga Iesu m̃ilik ie; ko esaro ngavilil van jin, ko evan ejipa van ngatan renge b̃elan. 26 Vinnen evi nesevin ne vare san, ko eak renge Ponisia, ngaim nga welili ne Siria san. Ko ongoni tevi Iesu nga puoji tweni nem̃in nga m̃isij nen nga m̃isisilvi natun nen, pivare lingi. 27 Ko ni owrai tevi vinnen owra “Nanwarreng paraan parup puwomu, suri sete erres nga parla nanen se bipiwarreng ko parsor tweni tevi guli.” Ni ewirr nale ngok mirpok ngok suri tetajer m̃eri Isrel nir arok-wera “guli” e jinibb ne vare nir. 28 Ko vin nga otuw lweni nale tevi, owra “Erpok ko Numal, ko guli ngok nir nga marmatur renge melve tep ngok nir arok-urrurroi bebje nanen se bipiwarreng sopon!” 29 Ko ni owrai tevi vinnen owra “Suri kumwerai mirpok, ko kupluwi suri sel som, kupiel. Nem̃in nga m̃isij nen eivare pa lingi natum.”

30 Ko daron nga vin nga mulwi vini renge naim sen e, ko elesi nga nem̃in nga m̃isij eivare lingi pa natun osuw, ko natun erres vajin ematur renge maling.

Iesu ololi jinibb san nga boron muwonwon ko nemen m̃ikel erres luwi

31 Iesu evel lingi kele Taea ko olwi, ekalie otvi renge Saeton e, evel rrurrngi renge livö ne Ngaim Esngavöl, olwi vini renge nuwito ne Galili. 32 Ko jinibb sopor arpitevi jinibb san nga mivi borwon ko nemen m̃ikel vini jin. Ko nir arngoni tevi ni nga ni p̃ilngi nevren renge m̃ernen ko puloli ni p̃irres luwi. 33 Ko Iesu eptevi tweni m̃ernen lingi delung nir, ko nuru kis orsan ortur talev. Ko ni ojongroni bbös nevren renge nolo boro m̃ernen, musuw ko evrae kele ni luwi wor nevren ko ejpari m̃ernen nemen e. 34 Musuw, ko eleng raji meten oklu emteni melrin, ko engavsi ko owra “Epata”, nga muwra mirpel, “Borom p̃iap, ko nemem pimtarup!” 35 Ko m̃ernen boron eap ko orngurnge nanu vajin, ko nanu nga m̃isre totoni nemen emtarup lingi; ko ni erij vajin erres. 36 Ko Iesu ewer orer nga nir sete parwerwerai nanu ngel tevi jinibb pisan pijki, ewer ore lenglengen e nir wor rengen. Ko nir armerreni lenglenge wor parwowrai, ko arwowrai tweni; arsupsup̃e vajin elep lengleng. 37 Bbösa nga milep elair ko

C **7:16** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

arwera “Aro, ni ololi nanu elep arres, ololi kele borwon ngel kele nga nemen mĩikel ngel erres luwi.”

8

Iesu ela nanen tevi jinibb evi nuvasngavöl vavij (4000)

1 Renge nabong nen nir, delung elep nga elep armot rrale Iesu; ko nanu san ejki nga parurroi. Ko Iesu everus jinibb sen nir arini jin ko owrai tevir owra 2 “Nurrorrmi lenglengen e delung ngel nir elep, suri arlik tevik nabong itul le pa, ko sete artori jere mun nanu san nga parurroi. 3 Ko poro bokoni twenir re nga numer mĩiajir mirpok, ko tara-maob renge sel, suri nir sopon arivel wor ngasu ko vini.” 4 Ko jinibb sen nir arwerai lweni tevi ni arwera “Po! Nabla niv ngabe le nga pivtere lartul ngel nir parurroi parup e? Suri iel evi lolo merwer le!” 5 Ko ni osusi tevi nir owra “Ko kami kamtori niv evis?” Ko nir arwera lweni tevi ni arwera “Mmmm...ebut bbölbböl lebbong!”

6 Ko ni owrai tevi delung nir owra parlik ngatan renge dan, ko ni ela niv nga ebut nga nir, ko olot owra erres tevi Atua surir. Ko otpoir ko elair tevi jinibb sen nir, ko jinibb sen nir arselsaler van ji jinibb nir. 7 Ko nir artori nai nga wowarreng sopor, ko ni erij erres kele suri nai nga nir, ko owrai tevi nir parselsaler kele van ji jinibb nir. 8 Ko nir jile arurroi, ko arup. Ko arsersere lululweni bebjen nga marjipon van renge narr ebut arwun saut. 9 Nir totoklai nga marurroi ejpari nuvasngavöl vavij (4000) sopon. Ko ni okoni twenir arivel. 10 Ko esaro ngavilvil esa renge drrav tevi jinibb sen nir, aran devjen e renge Dalmanuta e.

Parasi sopor armerreni parlesi nelesien pisan

11 Ko Parasi sopor arini ji ni, arwera parrowrrowe ni; arsusi kerkerasi tevi ni, armerreni parlesi nelesien ne melrin san nga ni puloli. 12 Ko Iesu engavsi lenglengen e ko owra “Erpese dul ngel nir arpej nelesien? Nuwretun nga nuwretun lengleng nuwrai tevi kami, sete mara-lai nelesien san tevi dul ngel nir.” 13 Ko ni evel lingir ean kele esa renge drrav aran renge devje nuwito e.

Iesu osur terter tevi jinibb sen nir suri norrorrmien ser sete otoe

14 Nir armalie parla nanen sopon nga partor mas e, artotori suri bbong niv sansan bbölbböl renge drrav. 15 Ko Iesu osur terter tevir owra “Kapkulkulu metmet p̃irres renge is ne Parasi ko is ne Erot, tulokloksi kami.” 16 Ko nir arwerwera lululweni tevir arwera “Suri kerr sete rramtori niv te, niko muwrai mirpok ngok.” 17 Iesu orongwose norrorrmien ser ko owrai tevir, “Kamok-werwera lululweni kami e sev ko? Suri sev norrorrmien se kami oto re niv bbong, ko sete kamlesi wose, ko sete kamrongwose? Norrorrmien se kami sete otoe? 18 Mete kami otoe pa, ko sete kamlesi? Boro kami otoe pa, ko sete kamrunge e? 19 Renge wosenen nga inu motpoi otvi niv elim tevi nir nuvasngavöl nuvalim, ko kami kamsersere lululweni bebjen nga marjijpon van renge narr evis nga marwun saute?” Ko nir arwera “Esngavöl drromon eru.” 20 “Ko renge niv nga ebut nga mẽlai tevi nir nuvasngavöl vavij, kami kamsersere lululweni bebjen van renge narr evis arwun saute?” Ko nir arwera “Ebut.” 21 Ko ni owra lweni tevir owra “Ko ngok kami setewor kamrongwose derteren suk?”

Iesu ololi jinibb nga meten murrorr san erres luwi renge Betsaeta

22 Iesu ko jinibb sen nir arini renge Betsaeta, ko jinibb sopor arpitevi jinibb san nga meten murrorr vini ji Iesu, ko arngoni ni nga ni p̃ilngi nevren renge mẽrnen. 23 Ko ni orrul totkoni metrrorr nen nevren ko eptevi tweni renge ngaim van vare e, ko evrae meten e nolton ko elngi nevren nuru rengen. Ko osusi tevi ni owra “Kuleslesi nanu san?” 24 Ko ni okluklu emteni rrale ni, ko owra “Nulesi jinibb nir, nulesir arirpe duru nai arivel.” 25 Ko Iesu elngi kele nevren nuru renge mete metrrorr nen nuru, ko metrrorr emet teretre oklu luwi erres vajin, emteni nanu jijle arres. 26 Ko Iesu owrai tevi ni owra “Kupluwi ko pa van renge naim som e, setemun kupiel limjer re ngaim,” ko okoni tweni.

Pita owra tweni nga Iesu evi Kristo

27 Iesu nir jinibb sen nir arivel aran renge ngaim jile ne Sisaria Pilipae nir. Ko renge sel ni osusi tevi jinibb sen nir, owrai tevir, “Jinibb nir arwera inu nuvi isi?” 28 Ko nir arwerai tevi ni, “Sopor arwera Jon Baptaes, ko sopor arwera Elaeja, ko sopor arwera propet san.” 29 Ko ni osusi tevi nir kele, “Ko kami, kamwera inu nuvi isi?” Pita owra lweni tevi ni, “Nik kuvi Mesaea nen ko, nga namok-tirive.” 30 Ko Iesu ewer orer owra “Sete kapwerwerai tevi jinibb pisan, pijki.”

Iesu owowrai wowomue tevi jinibb sen nir nga ni pimij ko pia-maur luwi kele renge mijen.

31 Iesu etipatun evisviseni jinibb sen nir, owrai tevir nga ni Jinibb Mawos purnge

wor p̃isij ko renge nanu pilep lengleng. Ko ƀirterawarreng ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir parungasi ni, ko parevji pini. Ko nabong p̃itul ko pimaur luwi. 32 Ni owrai tweni nale ngel limjer, ko niko Pita eptevi taleve ni ko erij terter tevi ko ewer ore ni. 33 Ko ni erieni emteni jinibb sen nir, ko otortori Pita ewer ore owra “Kupini renge durek e, nik Demij! Suri nik sete kurrorrmi nanu nga marivi se Atua, kurrorrmi nanu nga marivi se jinibb bbong.”

Jinibb se Iesu pimali wor ni lweni

34 Ko Iesu everus jinibb sen nir ko delung nir vini jin, ko owrai tevir owra “Poro jinibb san puwra pivijurik, ni putor ore nanu nga ni bbong mimrreni, ko puwosi nai pelaot sen ko pivijurik. 35 Poro san puwra putor totoni mauren sen, mian ko pia-tor jabble; ko poro nga san pimaronge mauren sen suri mivijuri inu ko suri nosp̃en nga m̃irres, ko mian ko pia-lai vajin mauren nga m̃irres. 36 Poro jinibb pisan p̃ilai p̃etp̃eti nanu ne iel ngatan ngel nir, ko putor jabble mauren sen pijijki, ko p̃ilesi sev ko p̃irres rengen? 37 Jinibb p̃ila isev p̃ikle lweni mauren sen e? 38 Ko isi san poro pimanune inu ko nale suk renge dul nga muloli karkar nanu nga m̃isij ngel, inu kele Jinibb Mawos bemanune ni renge daron nga bea-vini e renge nosrövien se Tata suk tevi anglo on nir.”

9

Iesu niben erieni enij kele e

1 Ko ni owrai tevi nir owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, kami sopon renge kami nga kamtur ngel setewor kapmij, ko kaplesi batun vanu se Atua pivini tevi derteren nen.”

2 Nabong ouwon asi osuw, vitunen ko Iesu etka Pita ko Jemes ko Jon arpitevi ni, nir kis arsan artongsa van renge botwen nga muwu van mare jer san. Maran mare vajin, ko ni niben erieni enij kele e renge nir nor. 3 Ko sunsun sen erinrin ow raprap titis lengleng; sete san renge iel ngatan orongwos puloli kalek pisan puow raprap jipari. 4 Ko renge ie Elaeja ko Moses orpelari limjer jir ko orjiljilwer tevi ni. 5 Ko Pita owrai tevi Iesu owra “Numal, erres kem namlik pa iel! Kem nabloli gorkoraim p̃itul, san pivi se nik, ko san pivi se Moses, ko san pivi se Elaeja.” 6 Ni errerrlenge nanu nga puwrai, suri metutuen nga milep elair, armetutu elep.

7 Ko mian ko nabor san esal vini ko esalsal ore iok; ko renge nabor nen drrelan san eplari rengen, owra “Ngel evi natuk nga memrreni, ko ngok kami kaprunge ni.” 8 Ngavilvilsen arienir arkulkulu pej; ko setemun arlesi san, ejki mun, Iesu kis vajin esan eptevi nir.

9 Ko mian ko renge daron nga marokjubbul vajin renge botwen vini ngatan e, ko ni ewer orer nga sete parwowra nanu ngel nir nga marlesir ngel tevi jinibb pisan, pian pijpari daron nga Jinibb Mawos pimaur luwi kele renge mijen. 10 Nir artori totoni nale nga muwrai tevi nir kis ngok, ko nir arsususi lululweni tevi nir, “Owra puwra sev ko nga muwra ‘pimaur luwi kele renge mijen’?”

Nir arsup̃e suri Elaeja

11 Ko nir arsusi tevi Iesu arwera “Jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien arsup̃e suri arwera Elaeja pivini ko wor puwomu.” 12 Ko Iesu owra “Ewretun Elaeja pivini ko wor puwomu ko puloli nanu jijle parto p̃irres puwomu. Ko erpese le maruli suri Jinibb Mawos nga nolor pijebreni ni ko ni purnge p̃isij renge nanu pilep? 13 Ko inu nuwretun nuwrai tevi kami, Elaeja evini pa osuw, ko nir arloli nanu nga marmerreni tevi ni osorsan tevi nga maruli suri ni e.”

Iesu oji tweni demij san renge bipiwarreng san

14 Ko daron nga marluwi vajin vini ji jinibb se Iesu e sopor nen nir, ko arlesi nga delung nga milep martur rraler, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien maroksusi rongornge nanu sopon tevir. 15 Ko ngavilvilsen daron nga delung markulu sweri ni ko bbösa nga milep elair e, ko arwolu ore aran jin. 16 Ko ni osusi tevi nir owra “Ko kami kamok-susi rongornge sev ko tevi nir iok?” 17 Ko nir san nga renge delung ngok owrai tevi ni, “Numal, nuptevi natuk le ngel pivinuk jim. Nem̃in nga m̃isij esisilvi ko evi nabbut, sete erij. 18 Ko ngabe nga poro piptevi van e ko evivivrrule ko osurrngoni temijpale, ko melabbsen eplari renge jingon, ko orrliw ko erivtet ko aji nisen. Ko nuwrai tevi jinibb som nir nga nir paroji tweni, ko sete arongwos parloli.” 19 Ko Iesu owrai tevir owra “Kami dul ngel sete kamosuri ko! Beptevi kami pijpari seveling? Bornge p̃isij suri kami pijpari seveling? Kaptekai ni pivini jik!” 20 Ko nir arpitevi ni vini jin. Ko moka-lesi Iesu ko nem̃in nga m̃isij evivrrule m̃er wel nen, ko ewajeni ngatan renge dan elilawij, melabbsen eplari renge jingon. 21 Ko Iesu osusi tevi tata se m̃er wel nen owra “Seveling le pa nanu ngel mivini rengen?” Ko ni owra “Renge daron nga mivi malum bipi e ko. 22 Ko momori ok-wajeni van renge nabb ko renge nuwi, owra poktor pini. Ko poro nga nik kuprrorrmi kem, ko kurongwos kuploli nanu pisan,

kupla se kem!” 23 Iesu owrai tevi mẽrnen, “E, kuwrai kuwra ‘Poro nik kurongwos kuploli,’ ko sete oto iok ko. Oto wor re nik nosurien som ko. Suri poro kuposuri, ko nanu jijle armalum kobbong renge mẽr nga muosuri.” 24 Ko tata se bipiwarreng esaro ngavilvilsen ekail owra “Nuosuri, kupla se inu nga sete mosuri!” 25 Ko daron nga Iesu mĩlesi delung marwolwolu vini korti, ko ewer ore nemĩn nga mĩsij, osur terter tevi ni owra “Nik nemĩn ne nabbut ko borwon, kupivare lingi ni, ko sete kupsilvi ni kele!” 26 Ko nemĩn nga mĩsij ekail lengleng, ko evirvireni mẽr wel nen elep, ko esil ivare rengen. Ko mẽr wel nen erpe mimij pa, ololi jinibb elep arwera “O, emij pa!” 27 Ko Iesu ervei nevren, ko esa raji imare, ko mẽr wel nen otur imare.

28 Mian ko daron nga mivini vajin renge naim e, ko jinibb sen nir arsusi silveni tevi ni arwera “Erpese nga kem sete namrongwose naboji tweni?” 29 Ko ni owra lweni tevir owra “Nemĩn nga mirpel ngel, eterter lenglengen nga pivivare. Sansan kobbong, renge verusen.”

Iesu owra lweni kele tevir nga ni pimij ko wor

30 Ko nir arivel lingi lat nen, ko arivel otvi renge vanu ne Galili. Ko Iesu sete emrreni nga san purongwose. 31 Ko ni evisviseni jinibb sen nir, owrai tevir owra “Jinibb Mawos partekai van renge nevre jinibb nir ko parevji pimij. Ko vitunen renge daron nga marevji mimij e ko nabong p̃itolin vajin, ko ni pia-maur luwi kele.” 32 Ko nir arrelenge nale nga muwrai ngok, ko armetutue nga parsusi lweni tevi ni.

Isi pivi jinibb nga milep jer nen renge nir

33 Ko nir arini renge Kapaneam, ko aran arlik renge naim se Pita. Ko ni osusi tevi nir owra “Kami kamok-rij latlat lululweni kami renge sel ngok. Suri sev ko?” 34 Ko nir armurrarrong, suri nir arok-rij latlat lululweni tevi nir renge sel suri isi pivi jinibb nga milep jer renge nir.

35 Ko ni esakel ngatan ko everus jinibb sen nen nir esngavöl drromon eru arini jin. Ko owrai tevir, “Poro jinibb pisan puwra pivi jinibb nga milep jer nen, ko ngok ni pia-ivi jinibb nga welili jer nen, pia-ivi jinibb ne majingen ser.” 36 Ko ni etkai bipiwarreng nga welili san ko elngi elik renge liven renge nir, ko owosi esale renge nevren nuru ko owrai tevir owra 37 “Isi nga p̃itkai bipiwarreng nga welili san nga mirpel ngel vini jin renge inu nisek, ko ngok erpe ni etkai inu ko pa. Ko isi nga mĩitkai inu, erpe sete etkai inu ko, ko etkai ni nga mukoni inu ko.”

Mẽr nga sete mĩitre kerr, ni evi kerrkerr ko

38 Ko Jon owrai tevi owra “Numal, namlesi jinibb san oji tweni demij renge nik nisem, ko namwer ore, suri nga ni sete evijuri kerr.” 39 Ko Iesu owrai tevi nir owra “Sete kapwer ore ni. Suri sete jinibb san orongwos puloli majingen nga milep renge inu nisek ko putur imare vajin ko p̃irij p̃isij tevi inu. 40 Mẽr nga sete mĩitre kerr, ni evi kerrkerr ko san. 41 Nuwretun nuwrai tevi kami, Isi nga p̃ilai bbong biles nuwi wel san tevi kami kapmini suri kami kamivi se inu Mesaea, mẽrnen setete mia-tor jabble nowlin.

Nanu nga marongwos parloli jinibb parjilaklak

42 “Ko isi san poro puloli bipiwarreng nga ngel nga muosurik ngel san pijilaklak, erres p̃elak poro mẽrnen parruloni nevöt nga milep temijpal san renge nowen ko parjuröni renge dis mot. 43 Ko poro nevrem pulolim kupjilaklak, kuptai otvi; puloli p̃irres p̃elak nga kupasi van re mauren, p̃iasie nga nevrem korti nuru nga pulolim kupan renge lat ne nejijkien, renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini. 44 [Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.]D 45 Ko poro ƀelam pulolim kupjilaklak, kuptai otvi; puloli p̃irres p̃elak nga kupasi van re mauren, p̃iasie nga ƀelam korti nuru nga pulolim kupan renge lat ne nejijkien, renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini. 46 [Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.]E 47 Ko poro metem pulolim kupjilaklak, kupwirr tweni; puloli p̃irres rengem nga kupsilvi batun vanu se Atua tevi metem pisansan, p̃iasie nga metem korti nuru nga pulolim kupan renge lat ne nejijkien renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini. 48 Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.

49 Jinibb jijle Atua purrowrrow nir renge nabb, pusorsan tevi marsuli lesi nevöt mot.F Poro nga mĩsij, ko nabb p̃iani pivi niavin. Ko poro nga mĩirres, sete nabb orongwos p̃iani lokloksi. Erpok kele marlingi sol renge nanen nga parunge lesi

D **9:44** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel. E **9:46** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel. F **9:49** Erpe iel, Mak osp̃e sol, ko namlingi nevöt mot nga puloli mining ne nale sen piplari pimẽrer.

dilten, dilten erres, rreknga esij. 50 Sol erres, ko poro nga sol dilten nga mimelmel pusuw rengen, ko parloli pimelmel luwi pirpese? Kaptori sol renge nolo kami, ko kaploli demat tevi kami sisamis luwi.”

10

Iesu erij tevir owra sete erres jinibb p̃ilinglingi kurtweni nesevin sen

1 Ko Iesu otur imare evel lingi lat nen, ko evini renge vanu ne Jutia renge devjen nga muto roroni van renge Jortan e. Ko delung elep kele arini korti jin, ko ni evisvisenir kele erpe nga momori mok-loli pa. 2 Ko renge ie Parasi sopor arini jin arwera parrowrrowe ni. Ko arsusi tevi ni arwera “Erpese, renge nale nesesreien evi nanu nga m̃irres nga jinibb p̃ilinglingi kurtweni nesevin sen?” 3 Ko ni owrai lweni tevir owra “Ko Moses owra sev ko tevi kami?” 4 Ko nir arwera lweni tevi ni arwera “Moses owra jinibb puli naul nga pukur tweni nesevin sen ko p̃ilai tevi, ko p̃ilngi kurtweni vajin.” 5 Ko Iesu owrai lweni tevir, “Suri nolo kami nga m̃iterter ko, niko muloli Moses muli nale nesesreien ngel nga puwomue kami. 6 Ko renge womu jer m̃itipatun, Atua ololi iel ngatan ko nanu jile, ko ‘ololi jinibb eru, norman san ko nesevin san. 7 Ko ngok niko suri mirpel ngel ko, norman pivel lingi tata sen ko tasu sen, pian vajin piptevi nesevin sen. 8 Nuru nga eru ngok porivi vajin niben sansan ko metka sansan.’ Ko ngok niko nuru setemun orivi eru, ko orivi vajin niben sansan ko metka sansan. 9 Sev nga Atua mijipteni kortoni nuru, sete erres jinibb san p̃ila tweni kele.”

10 Daron nga marlik vajin loloim ko jinibb sen nir arsusi lweni kele nanu nga tevi ni. 11 Ko ni owrai tevir, “Poro isi san p̃ilngi kurtweni nesen sen ko p̃ilesi kele nesevin m̃inij kele san, ngok olokloksi lenglengen e nesevin sen nga womu, ololi butterter sen tevi. 12 Ko poro nesevin p̃ilngi kurtweni diwen sen p̃ilik kele ji jinibb m̃inij san, ni kele ololi kobbong erpok, olokloksi diwen sen.”

Iesu erij erres suri bipiwarreng nir

13 Ko jinibb sopor arpitevi bipiwarreng sopor vini ji Iesu nga ni p̃ilngi nevren renger. Ko jinibb sen nir artortori nir nga marpitevi nir vini. 14 Ko daron nga Iesu m̃ilesi e ko ololar lengleng, ko owrai tevir, “Kaplinglingi bipiwarreng parini jik, sete kapwer orer te. Suri batun vanu se Atua evi se nir nga nolor marirpe bipiwarreng ngok nir. 15 Nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga sete puloli nolon pivini pirpe bipiwarreng, ni sete orongwos piavan renge batun vanu se Atua.” 16 Ko ni erake totoni bipiwarreng nen nir, ko elngi nevren renger, ko erij erres surir.

Jinibb nga joron milep san emrreni p̃ila mauren nga sete pusuw

17 Ko daron nga mivel suri sel, ko jinibb san owlu van
jin, ko ejipa jin ngatan, ko osusi tevi ni owra “Numal nga m̃irres, inu bololi sev, ko ƀelai mauren nga muto tuwi ngok vini?” 18 Ko Iesu owrai tevi m̃ernen owra “Erpese nga nik kumwera inu nurres? Sete san erres, Atua kobbong esan. 19 Nik kurongwos pae nale nesesreien se Atua, ‘Sete kuprevji pini jinibb, sete kupvevna, ko sete kupkerasi san kupvenae, ko sete kupvenae nesevin, sete kupkerkeris, kuposuri tata som ko tasu som nuru p̃irres.’ ” 20 Ko m̃ernen owra lweni tevi Iesu, “O numal, nanu ngel nir nulolir pa renge daron nga mevi nanwarreng malum e ko, mivini mijpari lelingen ngel.” 21 Ko Iesu oklu emteni, ko emrreni elep ko owrai tevi ni, “Nanu sansan kobbong setewor kuloli. Kupan kupwulwule jorom nir ko kuplai nowlir tevi ƀeres nir. Ko nik nowlim puto renge melrin. Ko nik kupini vajin kupvijurik.” 22 Ko ni non eta dan e Iesu muwrai mirpok, ko evel, ornge lengleng esij. Suri ni evi jinibb nga joron milep.

Evi nanu nga m̃iterter renge jinibb nga joron milep pian renge batun vanu se Atua

23 Iesu erieni oklu emteni jinibb sen nir, ko owrai tevir, “Evi nanu nga m̃iterter milep san renge nir nga joror milep paran renge batun vanu se Atua.” 24 Ko nale sen ngok nir bbösa ela jinibb sen e nir, ko arp̃erp̃er nawon. Ko Iesu owrai suri lweni kele tevir owra “Nanwarreng nir, evi nanu nga m̃iterter milep nga san pian renge batun vanu se Atua. 25 Erpe nato, eterter temijpal renge liwen pietiv. Ko nga jinibb nga joron milep p̃isil asi van renge batun vanu se Atua eterter temijpal wor asie ngok.”G 26 Jinibb sen nir arong wonwon nawone nale ngok, bbösa nga milep elair e. Ko arwerwera lululweni tevi nir lweni, “Po! Ko ngok isi le ma orongwos pian renge mauren?” 27 Iesu emtenir ko owrai tevir, “Renge jinibb evi nanu nga m̃iterter. Ko renge Atua ejki, suri nanu jijle armalum kobbong renge Atua.” 28 Ko Pita etipatun owrai tevi ni, “E, kuplesi kem namlinglingi nanu ngok jile pa nir ko namvijurim vajin.” 29 Iesu erij weli lweni owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, sete jinibb san nga mivel lingi naim sen

G **10:25** Erpe iel, Mak osp̃e kamel p̃isil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsup̃e nato ela wani.

rreknga tuwan nir ko tasin nir, rreknga jojin nir rreknga tata sen rreknga tasu sen, rreknga natun nir rreknga vanu sen suri inu marongen suk ko nosp̃en nga m̃irres, puwra sete orongwos p̃ila weli lai nanu nga mivel lingir ngok nir, ejki, 30 m̃ernen p̃ila weli pungut ko wor renge daron nga lelingen ngel pivses nir sisamis luwi, metka sen nir ko tuwan tevi tasin nir, ko jojin nir ko tasu sen nir ko natun nir ko vanu sen nir. Ko jinibb parloli p̃isij tevi suri nga muosuri Atua. Ko vitunen vajin pia-lai mauren nga muto tuwi ngok vini. 31 Ko jinibb elep nga lelingenok marwowomu, mian ko parvivitu vajin. Ko elep nga lelingenok marvivitu mian ko parwowomu vajin.”

Iesu owra lweni kele nga mian ko ni pimij

32 Nir arusri sel artongsa van renge Jerusalem e. Ko Iesu ewit ko owowomue nir ie, ko jinibb sen nir bbösa elair e nga mimawose Jerusalem mirpok, ko jinibb nga marvijurir armetutu. Ko ni eptevi tweni jinibb sen esngavöl drromon eru, ko osp̃e suri nanu nga para-pelari renge ni tevi nir. 33 Owra “Kaplesi, rraptongsa le pa van renge Jerusalem. Ko partekai inu Jinibb Mawos van ji batun numal ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. Ko nir parwera erres renge bemij, ko partekai inu van ji jinibb ne vare nir. 34 Ko nir parsopsop̃e inu, ko parverae noltor e inu, ko parvirrvirrali inu, ko parevji pini inu. Ko vitunen renge nabong p̃itolin ko inu bemaur luwi kele.”

Jemes ko Jon orngoni nanu san tevi Iesu

35 Jemes ko Jon, Sepeti natun nuru, orini ji Iesu ko orwerai tevi ni, “Numal, komru nomor-marong nga nik kuploli tevi komru sev nga nobor-ngoni tevi nik.” 36 Ko ni owra lweni tevi nuru, “Kamru komor-marong nga inu bololi sev le tevi kamru?” 37 Ko nuru orwera lweni tevi ni, “Komru nomor-marong nga nik kuploli komru tuwen p̃isakel renge nevrem rres, ko komru tuwen p̃isakel renge nevrem mair, renge daron ne nosrövien som.” 38 Ko Iesu owrai tevi nuru, “Kamru sete komor-rongwose sev nga komor-ngoni. Kamru komor-viter kopor-minmin renge biles ne norongen nga m̃isij nga inu beminmin rengen? Rreknga komor-rongwos kopor-paptaes renge baptaesen ne norongen nga m̃isij nga inu bepaptaes rengen?” 39 Ko nuru orwerai lweni tevi ni, “O-o, nomor-viter.” Ko Iesu owrai tevi nuru, “Biles nga inu beminmin rengen, kamru kele kopor-minmin rengen. Ko baptaesen nga inu bepaptaes rengen, kamru kele kopor-paptaes rengen. 40 Ko nga kopor-sakel renge inu nevrek rres ko renge nevrek mair sete evi nga inu ƀelai, evi se nir bbong nga Atua muloli terai nir e ko.”

Nanu nga muloli jinibb mian mare weretunen

41 Ko daron nga jinibb sen esngavöl marunge, ko arlolarsi lenglengen e Jemes ko Jon. 42 Iesu everus nir vini jin, ko owrai tevir, “Kami kamrongwos pae murru jinibb nga marwera marivi numal nga marwowomu renge jinibb ne vare. Nir arwer orer eterter ko arrowrrowe derteren ser renger. 43 Ko kami sete kapirpok. M̃er nga mimarong pivi jinibb nga milep renge kami, ni pivi jinibb ne majingen se kami ko wor. 44 Mer nga pimarong pivi jinibb nga puwomu renge kami, ni pivi demij maur se kami jile ko wor. 45 Ngok nuwretun, inu Jinibb Mawos kele sete nuvini nga jinibb parmajing suk, ejki. Ko nuvini ma nga ƀemajing se jinibb nir, ko ƀelai mauren suk pivi nowli jinibb pilep, ko bojri lwenir e.”

Iesu ololi Batimeas meten oklu elesi vajin nanu nir

46 Ko nir aran Jeriko. Ko daron nga nir jinibb se Iesu marivel lingi Jeriko e, ko delung nga milep arvijurir. Ko Batimeas nga meten murrorr nga mok-ngun-ngun res, natu Timeas, elik renge roro sel. 47 Ko daron nga ni murnge Iesu ne doNasret m̃iasi, ko ekail van owra “Iesu nik metka se Devet, kuprrorrmi inu!” 48 Ko jinibb elep arkail ore ni, arwera ni pip̃erp̃er; ko ni ekail temijpal kele ko owra ‘Nik metka se Devet, kuprrorrmi inu!” 49 Ko Iesu otur murrong, ko owra “Kapverus ni vini.” Ko nir arveruse metrrorr arwerai tevi “Nolom pian ngatan, kupmera! Everus nik.” 50 Ko ni ewirr tweni sunsun ne melas sen, ko otur imare kasi ko evan ji Iesu. 51 Ko Iesu osusi lweni tevi metrrorr owra “Nik kumarong inu bololi sev tevi nik?” Ko metrrorr owrai tevi ni, “Numal, numarong boklu.” 52 Ko Iesu owrai tevi ni, “Kupiel suri sel som ko wor. Nosurien som ololim kumrres.” Ko ngavilvil meten oklu luwi evesane, ko evijuri suri ni renge sel.

11

Iesu evan renge Jerusalem, ko jinibb artori ni mare

1 Daron nga nir marini mori renge Jerusalem e renge Betpas ko Betani renge botwen ne lolnai ne olip, ko ni okoni tweni jinibb sen eru. 2 Owrai tevi nuru, “Kopor-mawos renge ngaim nga muto roroni no kamru ngok, ko kopor-lesi natu dongki san niko eati nga jinibb san setewor esakel rrongvi rengen. Kopor-telasi ko kopor-ile vini. 3 Ko poro jinibb pisan puwrai

tevi kamru, ‘Erpese komor-loli mirpel?’ Ko kopor-wera, ‘Numal emrreni wor, ko sete mia-periv ko pia-lingi lweni.’ ” 4 Ko nuru orivel lingi, oran ko orlesi natu dongki nga mĩiati mori renge roro metali vare renge sel, ko ortelasi. 5 Ko jinibb sopor nga martur ie arwerai tevi nuru, “Komor-telasi dali natu dongki ngok suri sev?” 6 Ko nuru orwerai lweni tevir erpe nga Iesu muwrai, ko nir arlinglingi nuru orivel. 7 Ko nuru orile natu dongki van ji Iesu; ko orp̃elseni sunsun se nuru rengen, ko ni esakel rengen. 8 Ko nir elep arp̃elseni sunsun ser renge sel, ko nir sopor arta nablasi nini ko rengsi nai tei raor ko arp̃elsenir renge sel. 9 Ko jinibb nga marwowomu ko jinibb nga marvivitu suri arkail arwera “Osana! Numal Atua, nik kurij pa erres tevi ni nga mivini renge nik nisem. 10 Neiren renge Batun Vanu nga mivini, batun vanu se tata se kerr Devet. Osana van ji Atua ne drromsen mare!”

11 Musuw ko Iesu evan renge Jerusalem ko evan renge Naim On se Atua, ko onunri nanu jijle nga marto rrale. Ko nat erivriv vajin, ko ni eptevi jinibb sen esngavöl drromon eru ko arluwi van renge Betani e.

Nai san nga wenen mijki rengen

12 Ko renge mevinen vajin daron nga marivel lingi Betani e, ko numer aji Iesu. 13 Ko ni elesi nai pik san otur iokwan, etavös luwi pa, raon otoe. Ko evan mori rengen, owra poro p̃ilesi wenen putoe. Ko moro mivini rengen ko sete elesi nanu san rengen, raon kiskis bbong, suri setewor evi daron nga piwen e. 14 Ko Iesu erij, owrai tevi, “Setemun jinibb san purro kele wenem, renge lelingen ngel ko pa ko tuwi ngok vini.”

Iesu oji tweni jinibb nga marwulwule joror renge Naim On se Atua

15 Nir arini renge Jerusalem. Ko Iesu evan loloim renge Naim On se Atua ko oji tweni lartul nga marwulwule nijor renge Naim On ko lartul nga marwulwulir, ko evatpuse tep se nir nga markelkele nevöt ko nai seksakel se nir nga marwulwule wum̃er nir. 16 Ko ewer ore jinibb nir, sete san puwosi nanu pisan p̃ikali otvi renge live laut ne Naim On e. 17 Ko ni evisviseni nir owrai tevir, “San oli owra ‘Naim suk pivi naim ne verusen se jinibb ne vanu nga musuw ngok.’ Ko kami kamtur imare vajin ko kamloli evi ‘naim ne venao res’!”

18 Daron nga batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir marunge e, ko arkulkulu pej sel san nga parevji pini ni rengen. Ko armetutu parrul re ni, suri renge nevisvisenien sen delung jile bbösa elair e. 19 Ko renge nat nga mirivriv mivini e ko ni evel lingi ngaim nga milep nen.

Nai pik ngok eviseni derteren ne nosurien

20 Ko moro mevinen renge rorpong marvijuri sel marasi renge lat nen, ko arlesi nai pik nga mukur renge drromon ko mijpari renge lap̃en ngatan. 21 Ko Pita orrorrmi jipari nga Iesu mĩirij tevi nai nen, ko owrai tevi ni, “Jinibb nevisvisenien, kuplesi nai pik nga nik kumsur terter tevi nga, okur jile.” 22 Ko Iesu erij owra lweni tevi nir, “Kaplingi nosurien se kami renge Atua. 23 Nuwretun nuwrai tevi kami, Isi san poro puwrai tevi botwen ngel, ‘Kupruj ngasu iok, kupwirr van ngalu e renge dis e,’ ko sete norrorrmien sen p̃ieru e, ko puosuri sev nga muwrai ngok, ko niko nanu nen piplari ko pusorsan tevi nga muwrai. 24 Niko nuwrai tevi kami, Nanu jile nga kami kamngoni renge kamlot, kaposuri ko wor nga kami kaplair, ko kaplair ko vajin. 25 Ko poro nolo kami p̃isij tevi jinibb pisan, ko renge daron nga kami kamtur e nga kaplot, kaptelasi tweni ni. Ko ngok Tata se kami nga mĩilik renge melrin p̃itlasi tweni nololien se kami. 26 [Ko poro nga kami sete kamtelasi nololien se kami, ko Tata se kami nga mĩilik re melrin ni kele sete p̃itlasi nololien se kami.]”H

Jinibb nga marwowomu renge mĩeri Israel nir arsusi nanu san tevi Iesu

27 Ko nir arluwi kele vini renge Jerusalem e. Ko daron nga Iesu mok-tutur suri loloim ne Naim On e, ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko ɓirterawarreng nir arini jin. 28 Ko arwerai tevi ni, “Renge derteren sev nga nik kumloli nanu ngel nir, rreknga isi elai derteren ngel tevim nga kuploli nanu ngel e nir rengen?” 29 Ko Iesu owrai tevi nir, “Inu bosusi kami mun e nale san nile, ko poro kapwera lweni tevik, ko inu bea-wera lweni tevi kami nga renge derteren sev nga inu mololi nanu ngel nir rengen. 30 Baptaesen se Jon evel renge melrin vini, rreknga evel renge jinibb vini? Kapwerai ta tevik.” 31 Nir arwerwera lululweni tevir arwera “Poro rrapwera ‘Evel renge melrin vini,’ ko ni puwra ‘Ko erpese sete kami kamosuri ni?’ 32 Ko poro rrapwera ‘Renge jinibb,’ ko iok p̃isij re kerr.” Suri armetutue delung nir, suri nir jile artori Jon evi propet weretunen. 33 Mian ko arwera lweni tevi Iesu, “Ia, sete namrongwose.” Ko Iesu owrai tevi nir, “Ko

H **11:26** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

inu kele sete numa-werai tevi kami renge derteren sev le nga inu mololi nanu ngel nir rengen.”

12

Jinibb nga marsij nga marmetmete naut se numal

1 Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi jinibb nir, owra “Jinibb san orwi naut ne grep san, ko osi rrale nalut rengen. Ko eli bbulwil san renge lat nen nga jinibb parivel renge grep nir ko suwer p̃iseser van rengen. Ko eli naim san nga muwu mare nga parsa ren ko parkulkulu metmet p̃irres. Ko elai naut nen tevi jinibb sopor nga parmajing rengen, ko ni evel van renge ngaim m̃inij e san. 2 Mianan ko mijpari renge daron mawos nen vajin nga partawe wenen e, ko ni okoni jinibb ne majingen sen san van ji jinibb nga marmetmete naut nga, p̃ilai wenen sopon jir. 3 Ko nir arrul re totoni ni, ko arvirrvirrali, ko arkoni tweni evel kiskis olwi. 4 Ko ni okoni kele jinibb sen m̃inij nen san evan jir; ko nir arla nevöt ko artuwe rrurrngi batun e, ko arloli esij elep tevi, ko arkoni tweni olwi. 5 Ko ni okoni kele jinibb sen m̃inij nen san, ko m̃ernen arevji pini emij. Ko nir elep
kele wor nga mukonir van jir, nir sopon arvirrvirralir, ko nir sopor arevji pinir armij. 6 Ko sansan bbölbböl vajin ojpon jer, natun nga mimrreni temijpal nen e. Ni okoni vivitu jere evan jir, owra ‘Nir rreknga parosuri natuk le.’

7 “Ko jinibb nga marmetmete naut nen daron nga marlesi, ko arwerwera lulul-weni tevi nir, ‘Ngok, natun mawos nga pia-la joro tata sen ko ngok. Kerr pirevji pini, ko naut sen pivi vajin se kerr e.’ 8 Ko arrul totoni ni, ko arevji pini emij, ko arsor tweni van vare e renge naut ne grep nen e.

9 “Ngok mirpok ngok, numal ne naut ne grep nen pulwi vini ko puloli sev ko tevir? Ni pivini ko pirevji pinir, ko p̃ilai tevi jinibb m̃inij kele sopor.” 10 Ko Iesu osusi tevir owra “Ia, ko nale nga maruli renge Naul On ngel owra sev le, nga muwra ‘Nabur nga jinibb nga marok-majinge naim marungasi marwirre, niko vajin evi nabur nga murrul totoni naim m̃iterter. 11 Nanu ngel evi nanu nga mivel ji Numal e vini. Ko evi nanu nga mete kerr m̃ilesi taole m̃irres p̃elak.’ ” 12 Ko nir nga marwowomu re m̃eri Isrel nir arongwose nga ni owra nale rrongrrongvi nga m̃itre nir rengen, ko arwera parrul totoni; ko armetutue delung nir. Ko arlinglingi arivel lingi.

Erres renge rrapwuli takis tevi Sisa, batu numal se m̃eri Rom nir?

13 Jinibb nga marlelep sopor arkoni Parasi sopor ko jinibb se Erot sopor arini ji Iesu nga parjiljilwer kerkerasi, nga puloli nir partor wos ni renge nale sen. 14 Nir arini jin ko arwerai tevi ni, “Jinibb nevisvisenien, kem namrongwose nga nik komok-weretun; ko sete kuwer suri jinibb san, ko sete kumanun rragrrag renge no san, ko komok-visviseni sel se Atua weretunen. Ngok kupwerai ta tevi kem, evi nanu nga m̃irres renge nale nesesreien se kerr nga rrapwuli takis tevi Sisa, rreknga ejki? Nablai tevi rreknga sete nablai tevi?” 15 Iesu orongwose nga nir marivel re sel eru, ko owrai tevir, “Suri sev nga kami kamrrowrrowe inu mirpok? Kaplai ta nevöt nen pisan vini jik, nga inu b̃elesi ta.” 16 Ko nir arla nevöt nen san tevi ni, elesi jile musuw, ko owrai tevi nir, “Ko isi le non ngel, ko nisen ngel?” Ko nir arwera lweni tevi arwera “Rrekma Sisa ko.” 17 Ko Iesu owrai lweni tevir, “Nanu nga marivi se Sisa, kaplai lweni tevi Sisa. Ko nanu nga marivi se Atua ko kaplai lwenir tevi Atua.” Ko bbösa elair e.

Erpese renge daron nga jinibb mimaur luwi kele renge mijen

18 Satusi nir, nga marwera jinibb sete orongwos pimaur luwi kele renge mijen, arini ji Iesu, ko arsusi kerkerasi tevi ni arwera 19 “Jinibb nevisvisenien, Moses oli pa renge naul ne nale nesesreien se kerr erpel: ‘Poro jinibb san tuwan pimij lingi nesen sen, ko natu nuru pijkie, ko ngok m̃ernen tasin p̃itkai kele tuwan nesen sen ko pivesi wani metka se tuwan nga mimij ngok.’ 20 Ngok niko jinibb niaken ebut; ko m̃erwomu nen elesi nesevin san, mian ko emij lingi nesevin nen, ko natu nuru ejkie. 21 Erwen kele etkai vinnen, ko emij lingi kele, sete natu nuru otoe te ejki. Ko nir itolin kele, ko erpe kele bbong nga womunen nuru. 22 Nir jile nga ebut ngok natur arjikie. Ngok vitunen vajin ko nesevin nen emij kele. 23 Ko ngok mirpok ngok, renge daron nga para-maur luwi kele re mijen, vinnen pivi nir si nen ko nesevin sen? Suri nir niaken nga ebut ngok jile nir artekai. Kupwera suri ta we!” 24 Iesu owrai tevi nir, “Suri nanu nga eru ngel le, kami kamsarr nga kamsarr lengleng, suri nga sete kamrongwose Naul On rreknga derteren se Atua. 25 Suri daron nga jinibb nga marmij parmaur luwi renge mijen, setemun norman ko nesevin mora-totko kele, rreknga porleslesi nuru kele, ejki mun. Porlik vajin porirpe anglo ne melrin nir. 26 Ko re devjen ne nga nir nga marmij, nga para-maur luwi kele, ngok

kami sete kameve renge naul se Moses renge lat nga marsuṕe suri nai wel san nga murororr, ko nabb sete eani? Renge nai ngok, Atua erij tevi Moses, owra ‘Inu nuvi Atua se Epram, ko Atua se Aesak, ko Atua se Jekop.’ 27 Ni sete evi Atua se jinibb nga marmij te ejki, evi Atua se nir nga marmaur. Suri derteren sen elep nga elep lingi mijen. Iok kami kamsarr nga kamsarr lenglengen ko nga kamok-wera jinibb sete orongwos pimaur luwi kele re mijen.”

Nale nesesreien se Atua ngabes nen evi drromon jer?

28 Ko san renge jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien evini, ko omurrarronge nir jile marok-bburbburir e nale, ko ornge nga Iesu okrij welir erres p̃elak. Ko osusi tevi ni owra “Nale nesesreien se Atua ngabes nen evi drromon jer renge nale nesesreien m̃inij nga ngok nen nir nga m̃irres asi nen nga rrapvijuri?” 29 Ko Iesu owra lweni tevi ni owra “Renge nale nesesreien se Atua nga mivi drromsen jer renger erpel, ‘O Isrel, kaprunge Iova Atua se kerr. Ni kobbong esan evi Iova. 30 Ko nik kupmerreni Iova Atua som
tevi nolom jile, ko tevi mauren som jile, ko tevi norrorrmien som jile, ko tevi derteren som jile.’ Ngel ko evi nale nesesreien se Atua nga mivi drromon jer, nga m̃iasi nga ngok nen jile nir. 31 Nga surie kele erpel, ‘Nik kupmerreni jinibb nga marlik morie nik pirpe kumrreni lweni nik.’ Setemun nale nesesreien kele san osorsan tevi nga ngel nuru, ejki.” 32 M̃ernen owra lweni tevi, “Omomsawos ko, Jinibb nevisvisenien, nik kuwra weretunen. Atua sansan kobbong, setemun san kele, ni kobbong esan rres. 33 Ko nga rrapmerreni ni renge nolo kerr jile ko norrorrmien se kerr jile, ko derteren se kerr jile, ko nga rrapmerreni jinibb nga marlik morie kerr pirpe kerr, ngok erres womu re marsuli nanu tevi Atua.” 34 Ko daron nga Iesu m̃ilesi muwra lweni tevi ni mumomsawos, ko owrai tevi ni, “Nik sete kuruj ngasu rragrrag renge batun vanu se Atua.” Vitunen renge ngel ko setemun jinibb san osusi kele nanu san tevi ni, suri armetutu.

Kristo sete evi bbong metka se Devet kis ko, ko evi kele wor Numal sen ko

35 Daron nga Iesu mok-visviseni jinibb nir renge loloim ne Naim On e, ko owrai tevir, “Erpese jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien marwera ‘Mesaea evi Devet natun’? 36 Suri Devet Nem̃in On esilvi ko owra erpel: ‘Numal Atua owrai tevi Numal suk, “Kuplik renge nevrek rres, kuptiriv pijpari nga bololi devje nuval som nir parirpe lat nga kupbböt ren renge nolon ƀelam ngatan.” ’ 37 Devet lweni wor owra ni evi Numal sen, ko ngok ni evi natun erpese ko?” Jinibb elep nga marini arunge ni muwrai mirpok ko arir lengleng ren.

Iesu erij tere jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir

38 Iesu evisviseni jinibb nir ko owrai tevir, “Kapmetmet renge jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir, suri nir armerreni paruri sunsun nga marres nga marpepriv partutur tevir, ko delung jile partorir ko parsareni nevrer tevir renge sel. 39 Armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̃irres renge Naim On, ko erpok kele armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̃irres renge lat ne nanen. 40 Arivi demij venao, arvenae p̃etp̃eti nijor se nesevin nga diwen ser marmij lingir, ko renge daron ngok ko pa arkerkerasi jinibb nir, arloli verusen nga marpepriv tevi Atua. Ngok Atua putor vitrangi nir pilep suri.”

Nesevin san nga mutuw nevöt sen

41 Iesu esakel renge loloim on se Atua, morie lat nga bokis ne nevöt mutoe. Ko ok-meteni suri erpese nga jinibb maroktuwe nevöt van renge bokis nen. Jinibb elep nga joror milep artuwe nevöt nga marlelep nir. 42 Ko renge ie, nesevin san nga mivi ƀeres, diwen sen mimij lingi, evini ko otuwe nevöt nga wowarreng eru. Nevöt nga wowarreng nen nuru korti ko evi wan selen ko. 43 Ko Iesu everuse jinibb sen nir arini jin, ko owrai tevir, “Nuwretun nuwrai tevi kami, nesevin nga ngel nga diwen sen mimij lingi ngel, ni otuw nevöt asie nir jijle nga martuwe nevöt van renge bokis nen. 44 Suri lartul nga ngok nir joror elep, ko arlai bbong beblen ko artuwe, ko artori jere eleplep; ko vinel ma emarong putuw p̃etp̃eti sev nga ni m̃ilngi, nga mivi liken sen p̃etp̃eti.”

13

Iesu owra tweni nga jinibb sopor partingtinge Naim On se Atua

1 Daron nga Iesu mivare renge Naim On se Atua e, ko jinibb sen san owrai tevi owra “Jinibb nevisvisenien, kupmeteni ta nevöt lepel nir, ko naim lepel nir, arinijnij nawone.” 2 Ko Iesu owrai tevi, “Kulesi naim nga marlelep marinijnij nawone ngel e? Mian ko jinibb partingtinge p̃etp̃etir. Setemun nevöt pisan p̃ijnget jer kele renge pisan, nga sete orongwos piwirr pimatur ngatan.”

Nanu nga m̃isij nga pia-vini

3 Iesu oksakel renge Botwen ne lolnai ne olip, ko oklu mawose Naim On se Atua.

Ko Pita ko Jemes ko Jon ko Antru arsusi silveni bbong tevi ni, 4 “Kupwowrai ta tevi kem, nanu ngel nir para-vini seveling ko? Ko sev ko parivi nelesien nga piviseni nga nanu ngel nir otomori parini?” 5 Ko Iesu owra lweni tevir, etipatun owra “Kapmetmet ko wor, jinibb tarkerkerasi kami. 6 Suri renge inu nisek nir pilep parini rengen, ko parwera ‘Inu nuvi Kristo le,’ ko parkerkerasi kele nir pilep pirpok. 7 Daron nga kami kaprunge marval, ko jinibb nir maror e nuval, kami sete kapmetutu. Nanu ngok nir parini ko wor parasi womu, ko bongsi iel ngatan ejki ko wor. 8 Ngaim san putur imare ko pival tevi ngaim san, ko batun vanu san putur imare ko pival tevi batun vanu san. Ko nam̃i p̃im̃i renge vanu lele, ko numer puto renge vanu lele ne iel ngatan, jinibb parmer pilep. Nanu ngel nir arivi bbong batun nga jinibb nolor parrume.

9 “Kami kapmetmet wor kami ko p̃irres. Suri partekai kami ko van renge kot ser nir,
parwer lokloksi kami. Ko parvirrvirrali kami renge naim ne loten ser, ko kaptur renge no numal nga marwewarreng nir, ko numal nga marlelep nir. Suri kami kapsup̃e inu renge no nir. 10 Womunen parwerwer mun renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb jijle nir renge vanu ne ngatan ngel jijle nir. 11 Ko daron nga parevei kami ko partekai kami van renge kot ser, ko sete kapmetutu womu suri sev nga kami kapa-werai. Suri sev nga Nem̃in On pialai tevi kami renge mete nial nen, ngok ko kami kapwerai. Suri sete kami kaprij, ko Nem̃in On nga m̃ilik renge kami p̃irij re norrorrmien se kami, ko kami kapwera tweni. 12 Ko niaken p̃itkai niaken sen ko p̃ilngi renge mijen, ko tata p̃itkai natun norman p̃ilngi renge mijen, ko bipiwarreng partur imare ko partere tata ko tasu ser, ko parevji pinir parmij. 13 Ko jinibb jijle nir parungasi kami suri inu nisek; ko m̃er nga putur p̃iterter pijpari bongsin, m̃ernen ko pia-la mauren.

Nanu nga m̃isij milep renge Jerusalem

14 “Mian ko daron nga kami kaplesi atua se jinibb ne vare nir nga m̃isij nga m̃isij p̃erp̃er parini parsireni putur renge lat nga muon (rrek kami nga kameve kaprongwose kobbong), ko ngok kami nga kamlik renge Jutia kapwolu van renge botwen e nir. 15 Ko nik nga kumlilik vare renge naim som, sete kupluwi kele van renge loloim som nga kupla nanu pisan, pijki, kupwolu ko pa. 16 Ko poro jinibb san pian renge orsel, ko setemun pulwi kele vini renge naim sen nga p̃ila kele sunsun sen; puwlu ko pa. 17 Wurru piasij wor niko renge nesevin nga m̃itetaur, ko nesevin nga muloli natun musus renge nabong nen nir. 18 Ko kami kapverus ko wor van ji Atua nga puloli woluen se kami sete puto renge daron ne naus. 19 Nanu nga marsij pilep parini. Nanu nga jinibb nir setewor marlesi meter e nabong san, m̃itipatun renge daron nga Atua muloli iel ngatan e, mivini mijpari lelingen ngel. Ko setemun nanu nga m̃isij pirpel pivini kele renge nabong san, ejki mun. 20 Numal Atua orrorrmi pa nga pia-ta tweni nabong nga marsij ngel nir; poro pijki, ko sete jinibb san mia-maur. Ko suri orrorrmi nir nga ni mutobbtobbu pae nir, ko niko muloli nabong nen nir sete pilep p̃elak. 21 Renge nabong nen, poro jinibb pisan pia-werai tevi kami, ‘Kaplesi Mesaea ngel!’, rreknga ‘Kaplesi ngokwan!’, ko sete kaposuri. 22 Pian ko pia-irpok ko wor renge iel ngatan, Mesaea ne gerisen pilep paratur imare, ko propet ne gerisen nir pilep para-tur imare ko para-viseni nevisenien ko nelesien nga marlelep nir, nga parakerkerasi jinibb nir ko jinibb se Atua kele nir. Ko sete arvitere para-kerkerasi jinibb se Atua nga mutobbtobbu nir. 23 Kaplesi, nuwra wowomue nanu jile le pa ngel nir tevi kami. Ko kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres.

Mian ko Jinibb Mawos pia-vini

24 “Renge nabong nen nir, nanu nga marsij ngok nir parini parasi p̃etp̃eti pusuw, ko daron nen vajin ‘Ko nial pimot ko navöl sete p̃iser. 25 Ko moju ne melrin nir parvitvitan ngatan, ko nanu nga marterter ne melrin nir paririr.’ 26 Mian ko parlesi ‘Jinibb Mawos pujubbul renge nabor vini’ tevi derteren sen nga milep temijpal ko tevi nosrövien sen. 27 Mian ko ni pia-koni tweni anglo sen nir paran re iel ngatan bongsin ne ivij jijle, tevi lat p̃etp̃eti nir nga melrin m̃isalsal orer. Ko parser kortoni lartul nga ni mutobbtobbue nir vini lat pisansan.

Nanu ngel sete jinibb san orongwose daron nen

28 “Kami kamrongwos pae ko renge daron ne nai nir marok-jur. Daron nga rengsir martengriv luwi nga raor marpelari, ngok kami kamrongwose pae ko nga numös evini mori vajin. 29 Ko pirpok ko, daron nga kami kaplesi nanu ngel nir parini parpelpelari parasi, ko kami kaprongwose nga inu Jinibb Mawos otomori beplari, erpe renge pa roro metali. 30 Nuwretun nuwrai tevi kami, Dul nga ngel nir setewor parmij p̃etp̃eti ko, nir sopor parmaur malum kobbong pijpari nga parlesi nanu ngel nir parpelpelari.

31 Melrin ko iel ngatan porjijki, ko nale
suk ma nir sete mara-jijki. 32 Nabong nen
sete jinibb san orongwose, ejki, ko anglo
ne melrin nir kele arrelenge. Ko inu kele
Jinibb Mawos sete nurongwose te. Tata
suk kobbong esan orongwose.

Kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres

33 “Kami kapkulkulu metmet ko wor
p̃irres, suri sete kamrongwose nabong
nen. 34 Suri inu Jinibb Mawos nurpe jinibb
san nga mivel lingi naim sen ngok ko, nga
mian renge vanu m̃inij san m̃ilik rengen.
Ko m̃ilai derteren tevi jinibb sen nir ko
m̃ila majingen sisamis tevi nir sisamis. Ko
owrai tevi m̃er nga mutur metmet renge
metali ni pukulkulu ko
wor p̃irres. 35 Pirpok ko, kami kap-
kulkulu, suri kami kamrrerrlenge daron
mawos nga numal ne naim pulwi rengen
vini. Pivini renge rivriv rreknga renge nat
p̃irrang, rreknga nato pukokrout, rreknga
renge rorpong. 36 “Kapmetutu tia-luwi
tingavil vini, ko tia-lesi kami taka-matur.
37 Ko sev nga mowrai tevi kami, nuwrai
kele tevi jinibb jijle, nga parkulkulu ko wor
p̃irres.”

14

Jinibb nga marwowomu renge m̃eri Isrel nir arwera parevji pini Iesu

1 Nabong eru ma ojpon nga partori na-
nen ne asien ko nanen ne niv nga is mijki
rengen. Ko batu jinibb ne sulsulen nir
ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien
nir arpejpej sel san nga parrul venae Iesu
rengen ko parevji pini. 2 Ko arwera “Sete
rrama-loli renge daron ne nanen, suri
jinibb tarkomrönir vini ko tarevji kerr.”

Nesevin san ejvi senta renge batu Iesu

3 Iesu evan renge Betani ko elik renge
naim se Saemon nga bonevis mimsi e
mesien nga niber m̃im̃emaul. Ko ni esakel
mare ko eaan. Ko nesevin san evini jin,
otori botel san nga marloli nevöt e san,
nisen arwera alapasta. Renge botel nen
senta nga marloli renge nart oto rengen,
mapun erres elep ko nowlin elep kele.
Ko vinnen obbri botel nen ko ejvi senta
nen renge batu Iesu. 4 Ko jinibb sopor
arlik ie, ko arlolarsi vinnen suri, ko ar-
werwerai lulweni tevir, “Owra erpese le,
mulokloksi nawone senta ngel. 5 Poro
parwulwule senta ngel ko rrek nowlin
pivi nevöt pungut pivatul (300) ko, ko
parlai tevi ƀeres nir.” Nir artortori erpok.
6 Ko Iesu owrai tevir, “Kaplinglingi vinok!
Erpese kami kamloli ni murnge m̃isij? Ni
ololi nanu san nga m̃irres p̃elak renge
inu. 7 Kami kamlik tevi ƀeres ngok nir
tetajer ko pa, ko poro kapmerreni kaploli
nanu san tevir, tetajer kobbong orongwos
kaploli p̃irres tevir. Ko inu ma sete mea-
lik tetajer tevi kami. 8 Ko vinel evini iel,
ololi pa nanu nga ni murongwos puloli ko,
ni ejvi senta re nibek owomu etravi daron
ne netivtavien suk. 9 Nuwretun nuwrai
tevi kami, renge iel ngatan ngabes nen
nga paran parwerwer renge nosp̃en nga
m̃irres rengen, ie kele nanu nga nesevin
ngel muloli tevik parsup̃e suri ren, pivi ni
now sen.”

Jutas eir nga pimaronge Iesu pian renge nevre devje nuval sen

10 Ko Jutas ne Iskariot evan ji batu
jinibb ne sulsulen nir nga p̃itkai kerasi
Iesu tevir. 11 Daron nga marunge nale sen
nga muwrair tevir, ko arir elep. Ko arloli
rijrijen san tevi nga parlai nevöt sopon
tevi. Ko ni epejpej daron ngabe ko p̃irres
renge ni p̃itkai kerasi tevir.

Jinibb se Iesu eru orloli nanu jile arto lilane terai nanen ne asien

12 Renge nabong womu ne niv nga is
mijki rengen, nabong nga marevji nanu
rrum nga parsulir renge nanen ne asien,
ko jinibb sen arsusi tevi ni arwera “Numal,
kumarong nga kem naban ngabe le nabloli
lilane terai nga nik kuprroi nanen ne asien
rengen?” 13 Ko ni owrai tevi jinibb sen
eru, “Kamru koporan renge Jerusalem, ko
koporsewute jinibb san ie nga muwosi
botel nuwi san nga muwun; ko koporvijuri
ni. 14 Ko renge naim nga ni pian loloim
rengen, kamru koporwerai tevi jinibb ne
naim nen koporwera ‘Jinibb nevivisenien
owra “Nibeni le loloim ne naim som nga
borroi nanen ne asien ren tevi jinibb
suk nir?” ’ 15 Ko m̃ernen piviseni tevi
kamru naim nen loloim nen nga milep san
nga muto mare, nga nanu jile marto pa,
marloli lilaner marres ren.” Ko ni okoni
tweni nuru orivel oran. 16 Jinibb sen nuru
orivel oran renge Jerusalem, ko orlesi erpe
nga ni muwrai tevi nuru pa. Ko nuru orloli
lilane nanen ne asien oto terai.

Iesu owra tweni nga Jutas p̃itkai kerasi ni

17 Renge nata mirivriv nen ko Iesu evini
tevi jinibb sen esngavöl drromon eru.
18 Ko daron nga marsakel marok-aan vajin
e, ko Iesu owrai tevir owra “Nuwretun
nuwrai tevi kami, kami san ko p̃itkai kerasi
inu van renge nevre devje nuval suk nir.
Kami san nga kamaan tevik ngel.” 19 Jinibb
sen nir arunge lenglenge esij e, ko nir
sisamis arsususi sisamise tevi ni, “Isi le?
Inu ma ejki!” 20 Ko ni owrai lweni tevir,
“Kami ko san renge jinibb suk esngavöl
drromon eru nga rramok-rrirri korti renge
bol ngel. 21 Inu Jinibb Mawos bean ko wor

renge mijen erpe nga Naul On muwrai suri inu, bemij ko wor rengen. Ko wi p̃isij ko renge m̃er nga p̃itkai kerasi Jinibb Mawos. Erres p̃elak re m̃ernen poro bbong sete p̃iak te pijki."

Iesu orro tuloni nanen ne asien tevi nir

22 Ko daron nga nir marok-urrurro ngavilvil nanen sopon, ko Iesu ela niv ko otori. Ko olot owra erres tevi Atua suri, obbri otvi ko esareni tevir, ko owra "Kaplai kapurroi, ngel evi nibek." 23 Ko ni ela kele biles san, ko daron nga muwra erres jile tevi Atua suri musuw ko esareni tevir, ko nir jijle armini. 24 Ko ni owrai tevir, "Nanu ngel evi inu drrak. Piseser suri jinibb pilep, ko puloli rijrijen se Atua putur. 25 Nuwretun nuwrai tevi kami, inu setemun numa-mini kele grep suwen ejki mun, pian pijpari nabong nga ngok nga inu bea-mini vajin nga mimerr renge batun vanu se Atua." 26 Ko daron nga marla jile nubo san ko arivare arivel van renge botwen ne lolnai ne olip e.

Iesu owowrai nga Pita pivilvil ore puwra sete orongwose ni

27 Iesu owrai tevir, "Kami jile nolo kami pivitan suri inu. Suri Naul On owrai owra 'Mian ko inu berevji pini m̃er nga mok-metmete sipsip, ko sipsip nir parivel sarrsarr.' 28 Ko vitunen renge inu bemaur luwi kele renge mijen, ko bowowomu renge Galili terai kami." 29 Pita owrai tevi ni, "Rreknga lartul ngok ma nir nolor pivitan, ko inu ma sete nolok mia-vitan te, ejki." 30 Ko Iesu owra tevi ni, "Nuwretun nuwrai tevi nik, lelingen renge nata mupong ngel puwomu mian ko nato piakokrout pivaru, nik kupvilvil orek pivatul, kupwera sete kurongwose inu." 31 Pita osur terter luwi tevi kele owra "Poro bemij tevi nik, ko sete numa-vilvil ore nik!" Ko nir jijle arwera erpok.

Iesu evan renge Getsemani olot

32 Ko nir aran renge lat san nga nisen Getsemani. Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, "Kami kaplik iel daron nga inu bean bolot." 33 Ko ni ela Pita ko Jemes ko Jon arpitevi ni. Ko ni nolon etipatun ngarr orrum, ornge lengleng esij elep. 34 Ko owrai tevir, "Nolok ornge lengleng esij elep, erpe ƀeap nawone bemij. Kami kaplik iel, ko kapkulkulu metmet."

35 Ko ni evel rujruj lingir sopon ko esrapo van ngatan, ematur renge dan. Ko olot nga poro Atua orongwos puloli nanu nga renge mete nial nen nir parasi renge ni. 36 Ko ni owra "Apa" (erpe owra "Tata"), "nik kuloli wose nanu nga musuw ngok. Wurru kupla tweni biles ne norongen nga m̃isij ngel renge inu. Ko ejki, sete kuma-loli inu marongen suk, ko kuploli ko wor pirpe nik marongen som." 37 Ko mian ko ni olwi kele vini jir, ko elesi nir armaturrwel. Ko owrai tevi Pita, "E Saemon, nik kumaturrwel kele? Sete kurongwos kupkulkulu renge mete nial pisansan? 38 Kami kapkulkulu ko wor ko kaplot, nga puloli sete nanu parini parrowrrow p̃elake kami. Nolor armerreni, ko niber armijmij." 39 Ko ni evel lingir, olwi kele van olot owra malum nale nga muwrair womu. 40 Ko mian ko daron nga mulwi kele vini ko elesir armaturrwel kele, suri meter arruwel. Ko nale nga parwerai tevi ni ejki mun. 41 Mian ko ni evel kele evan olot jile musuw, ko olwi kele vini jir evi vatolin le vajin, ko owrai tevir vajin owra "Erres, kapmaturrwel vajin, kapmosi p̃irres! Evter ko pa! Mete nial nen evini. Kaplesi inu Jinibb Mawos partekai kerasik van renge nevre jinibb nga marsij nir. 42 Kaptur imare, rrapiel van rraplesi m̃er nga p̃itkai kerasi inu evini pa ngel mori."

Devje nuval se Iesu arini arrul renge ni

43 Momsawos daron nga m̃irij malum e ko pa ko Jutas, san renge esngavöl drromon eru, evel ngavilvil vini, eptevi meling jinibb nga milep. Artori nesip nuval ko ƀetiluk nir. Arivel ji batu jinibb ne sulsulen nir, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko ƀirterawarreng ne Isrel nir vini. 44 Jutas, m̃er nga m̃itka kerasi ni, elngi pa nale jir osuw, owra "M̃er nga ban jin borromji, ni evi m̃ernen ko. Kaprrul totoni p̃iterter, kapiel tevi." 45 Mian ko renge daron nga mivini e, ko evel momsawos pa Iesu ko evesane, ko owra "Jinibb nevisvisenien," ko orromji. 46 Ko nir arrul renge Iesu, arwusi totoni etingtingin. 47 Ko nir nga mutur morie bbong san ela nesip nuval sen ko etai jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen san, ko eta vasi boron devjen. 48 Ko Iesu owrai lweni tevir, "Kami kamini tevi nesip nuval ko ƀetiluk nir, ko kamrrul totonik erpe nibb nga mivevna ko mokrevrevji pinpini jinibb nir. 49 Tetajer nomok-lik tevi kami renge Naim On nomok-visviseni, ko kami sete kamrrul totonik te ejki. Ko ngel kamloli mirpel tevi inu nga puloli Naul On piplari." 50 Ko jinibb sen nir arwolu lingi ni arivel, ko ni otur jer.

51 Ko jinibb m̃elakel san evijuri Iesu, sete ori sunsun te ejki, ela bbong kalek san ko elavlave. Ko sopor arrul ren. Ko arrul rursi, 52 ko arrul rrawe lavlav sen. Ko ni owlu malmal, owlu lingir.

Iesu otur womu renge no gortien ser

53 Ko nir arpitevi Iesu van ji jinibb nga mivi drromo batu jinibb ne sulsulen nir. Ko renge ie batu jinibb ne sulsulen nir ko

ƀirterawarreng nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir arlik korti jin. 54 Ko Pita evivitu suri ngasu jer, ko evan renge lolo naworr nga muwlu ore naim se batu jinibb ne sulsulen nir, ko ni ean elik tevi lartul nga marmajing se drromo batu jinibb ne sulsulen nir. Ko etetli renge nabb nga m̃in. 55 Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko nir nga renge gortien ser nga marlik loloim arpejpej jinibb sopor nga parongwos parkerkeris e nga parwera Iesu ololi nanu nga m̃isij san nga parlingi ni renge mijen suri. Ko sete arongwos parlesi san, 56 suri ewretun nir elep arsuƥe nale gerisen nir nga martere ni renger, ko nale ser sete arsorsan rragrrag te.

57 Ko mian ko jinibb sopor artur imare ko arwera nale gerisen san van rengen, arkerkeris artere ni rengen, arwera 58 “Kem namrunge nga ni owra ‘Inu bealokloksi Naim On se Atua nga ngel nga naver muloli, ko nabong ƥitul ko ƀeli lweni m̃inij kele san nga naver san sete pijpari sopon.’ ” 59 Ko gerisen ser ngok nir kele nga marwerair sete arsorsan, arsisamis ƥetƥeti.

60 Ko drromo batu jinibb ne sulsulen nir mutur imare livö rer, ko osusi tevi Iesu owra “Erpese nga nik sete kumwera nanu san? Sev le ngel nir lartul ngel nir martere nik surir ngel?” 61 Ko ni eƥerƥer nawon, sete owra lweni nanu san. Mian ko drromo batu jinibb ne sulsulen erij kele tevi owra “Erpese? Nik kuvi Mesaea, Atua nga rramok-surövi Natun mawos?” 62 Ko Iesu owra “Inu le. Ko kaplesi inu Jinibb Mawos bea-sakel renge Atua nga derteren sen mutoe nevren rres. Ko bea-luwi re nabor ne melrin vini.” 63 Ko drromo batu jinibb ne sulsulen nir ololar lengleng ko errerrsi sunsun sen, ko owra “Erpese rrappej kele wor sopor nga parwera nale sopor? 64 Kami kamrunge pa nga ni m̃irij melmelas ko musopsoƥe pa Atua! Ko kamrrorrmi erpese?” Ko nir jijle arwera “Ni erres renge pimij ko wor!” 65 Ko nir sopor arverae noltor e ni. Ko nir sopor arsere ore meten ko arlumati ko arwera “Nik kuvi propet! Kupwowrai ta m̃er nga mulmati nik ngok. Isi ko?” Ko batu jinibb ne sulsulen kele jinibb sen nir arvirrvirrali lenglenge ni kele.

Pita evilvil ore Iesu owra sete orongwose ni

66 Renge naworr nga muwlu ore laut on nen, Pita oklik renge live laut nen. Ko nesevin san nga mok-majing se batu jinibb ne sulsulen nir evini ie. 67 Ko elesi Pita mok-tetli renge nabb ko owrai tevi, “E, sete nik kele kuptevi Iesu ne doNasret ngel?” 68 Ko ni evilvil ore owra “Inu nurrerrlenge, sete nurongwose nanu nga kumwerai ngok!” Ko ni esil ivare renge devji evini vare ko ewit van otur renge metali. Ko nato okokrout vesan.

69 Mian ko nesevin ne majingen nga emteni kele Pita, ko owrai tevi nir nga martur morie ni “Merel evi nir le san!” 70 Ko Pita evilvil ore kele eterter.

Mian ko vitunen beblen weli ma ko lartul nga martur tevi arwerai tevi Pita, “Ewretun nik kuvi nir san. Nik kuvi m̃eri Galili!” 71 Ko Pita erij otot ojuji lenglengen mare ko owra “Nurrerrlenge m̃erel nga kami kamsuƥe ngel!” 72 Renge daron mawos ngok ko pa, ko nato okokrout varwen kele. Ko Pita orrorrmi wos nale se Iesu nga muwrai tevi ni, “Daron nga nato setewor pukokrout pivaru e ko, ko nik kupvilvil ore inu pivaru.” Ko ngok daron nga murrorrmi wose, ko ornge esij, ko eting.

15

Iesu otur renge no Paelat

1 Renge rorpong susu, nat murrorrorr malum, ko batu jinibb ne sulsulen nir arevei gortien san. Arkorti tevi ƀirterawarreng nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir, ko nir nga renge gortien ser jijle nir. Ko arloli nale san, arwera jinibb sopor paran parsere totoni Iesu, ko parevei van ji Paelet. 2 Ko lartul nen nir aran arevei Iesu vini ji Paelat. Ko Paelat osusi tevi ni owra “Nik kuvi Numal se m̃eri Isrel nir?” Ko ni owrai lweni tevi, “Erpe nga kumwerai.” 3 Ko batu jinibb ne sulsulen nir arwera gerisen elep van renge ni. 4 Ko Paelat osusi kele tevi ni owra “Erpese nik sete kumwerai nanu san tevir? Kuplesi nir arwera nanu elep artere nik renger.” 5 Ko Iesu setemun owra kele nanu san, ejki mun, ko ngok ololi Paelat etaole.

Paelat owra Iesu pimij ko wor

6 Renge sia jile renge nanen ne asien ngok, Paelat okmaronge jinibb san nga m̃ilik renge naim ne nekaien pivel sisarow, ngok poro parngoni isi tama san tevi ni. 7 Ko jinibb sopor arlik renge naim ne nekaien, suri arevji pini jinibb sopor renge daron nga martur imare ko marval tevi Gavman. Ko san renge nir nisen Barapas. 8 Ko delung nga milep arini ji Paelat ko arngoni tevi ni nga ni puloli tevir pirpe nga tetajer mok-loli. 9 Ko Paelat owrai lweni tevir, “Kami kammarong nga inu borpaji tweni numal se m̃eri Isrel nir tevi kami nga ni pivel sisarow?” 10 Suri ni ornge renge niben nen, ko orongwose nga batu jinibb ne sulsulen nir arlingi Iesu van renge nevren suri nalol leplep ne lolaren se kobbong. 11 Ko batu jinibb ne sulsulen nir

aron tertere delung nir nga nir parngoni ma Barapas tevi ni nga ni pimaronge tevir. 12 Ko Paelat erij welir kele, owrai tevir, “Ko kami kamwera inu bololi sev tevi m̃er nga kami kamveruse numal se m̃eri Isrel nir?” 13 Ko nir arkail, arwerai eterter kele van mare arwera “Kuprruloni ni renge nai pelaot!” 14 Ko Paelat owra lweni tevir, “Erpese? Ni ololi nanu nga m̃isij sev?” Ko nir arkail kele wor eterter van mare wor, arwera “Kuprruloni renge nai pelaot!” 15 Paelat emrreni puloli nolo jinibb nir parres. Ko orpaji Barapas evel sisarow, ko owrai tevi jinibb nuval sen nir parvirrali Iesu. Ko ni etkai elngi renge nevrer nga parruloni renge nai pelaot.

Jinibb nuval nir arpitevi Iesu ko arsopsop̃e

16 Ko jinibb ne nuval arpitevi tweni Iesu van renge naworr nga muwlu rrale naim se Paelat e nga nisen Praetoriam. Ko arverus kortoni jinibb nuval jile nir arini jir. 17 Ko nir arloli ori sunsun san nga nulsen musongsong mirpe sunsun se numal, ko arjali nuvan moku san erpe nuvan se numal ko arlingi renge batun ori. 18 Ko arij kerkerasi ni arwera “Erres wor, Numal se m̃eri Isrel nir!” 19 Ko arla mavir ko arvirrali batun e, ko arverae noltor e, ko arjipa ngatan jin arlotoe, arsopsop̃e. 20 Ko daron nga marsopsop jile ni musuw, ko arla tweni sunsun sen nga muri nga musongsong ko arla lweni sunsun sen nga mok-uri wor ko arloli ori lweni. Ko arpitevi tweni van parruloni re nai pelaot.

Arwuse Iesu renge nai pelaot

21 Ko renge sel arlesi m̃eri Saerin san nga mivi tata se Aleksanta ko Rupas, ni nisen Saemon. Evini owra pisip asi nir pian ngaim e, ko nir aron tertere ni arwera puwosi nai pelaot se Iesu. 22 Ko nir arpitevi Iesu van renge lat san nga nisen Golkota, nga muwra puwra mirpel, Lat ne bongur. 23 Ko nir arla norro san nga markisi tevi mir nga puloli niben parpurus ko sete purnger parerer. Ko ni sete emni te, ejki. 24 Ko nir arruloni Iesu renge nai pelaot. Ko artutweni sunsun sen evses nir, ko artuw daes suri, arwera parlesi renge nir sisamis ta nir si nen pia-lai. 25 Evi mete nial esiw renge rorpong nga marruloni Iesu renge nai pelaot. 26 Ko renge niriv nga muto pelaot mare aruli tweni nale san ngel suri nga marevji pini ni: NUMAL SE M̃ERI ISREL NIR. 27 Ko nir arruloni kele jinibb eru nga morok-vevna ko morok-revrevji jinibb orpitevi ni, arruloni tuwen renge nevren rres ko arruloni tuwen nen renge nevren mair e. 28 [Ko ngok Naul On evini eplari nga muwrai mirpel, “Ko ni arloli tevi ni erpe jinibb nga m̃isij san.”]I

29 Ko jinibb nga marasasi renge sel arijrij meten ko arbbölbböleni batur, arwera “Ai! Nik nga le kumwera
kuplokloksi Naim On ko nabong p̃itolin ko kup̃ili lweni kele! 30 Kuploli lweni ta nik ta we kupmaur, ko kupjubbul renge nai pelaot ta we, kupini ngatan e!” 31 Batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir, nir kele arsopsop̃e ni arwerwera lululweni tevir, “Ni okloli jinibb m̃inij nir armaur, ko ni sete bbong ololi lweni ni emaur niko! 32 Rraplesi ta Kristo Numal se m̃eri Isrel nir pujubbul renge nai pelaot vini ngatan e, ko kerr p̃ilesi ko puosuri ni vajin.” Ko laru nga marruloni nuru tevi ni renge nai pelaot, nuru kele orij esij tevi ni.

Mijen se Iesu

33 Renge levial mawos daron nga nial muwosput e, ko nat emalik renge vanu jijle nir ejpari mete nial itul sopon. 34 Ko renge mete nial itolin nat mirivriv vajin ko Iesu ekail drrelan elep van mare owra “Eloi! Eloi! Lama sapaktani?” nga muwra puwra mirpel “Atua suk Atua suk, erpese kumiel lingik?” 35 Ko jinibb sopor nga martur renge lat nen arunge nale ngok nga ni muwrai ko arwera “Kaprunge, ni everuse Elaeja ko.” 36 Ko jinibb san owlu van ela nalum, ko elngi re venika nga pujm̃i puwun ren ko elai elngi re mavir, ko esareni van mare renge jingo Iesu. Ko owra “Kaplinglingi, rraplesi ta poro Elaeja pivini ko pujri tweni vini ngatan e.” 37 Ko Iesu ekail drrelan elep lengleng ko osrow pini, emij. 38 Ko kalek nga murrul ore lat nga muon renge Naim On eteri renge ngatan ejpari mare devjen erue. 39 Batun ne jinibb nuval nir otur mawose Iesu non, ko daron nga m̃ilesi ni mimij mirpok, ko owra “Ewretun m̃erel evi Atua Natun.”

40 Nesevin sopor nir Merri korti nuru, Merri ne Maktala ko Merri nga Jemes nga welili, ko Joses tasu se nuru, ko Salome, arok-tur ie ngasu wor sopon. Ko arok-kulu van arok-meteni. 41 Nir arok-vijuri Iesu renge Galili, arok-pitevi ni renge nanu nir. Ko nesevin m̃inij kele wor elep nga marvijuri suri ni vini renge Jerusalem e.

Josep etevni Iesu

42 Nat erivriv pa vini, nial evan ngatan. Ko suri nabong nen evi nabong nga marok-eseser ren, ko poro nial piwaj pini vajin ko osuw, nabong on ko, setemun san orong-wos puloli mun nanu san, niko 43 Josep ne Aramatia evan loloim ji Paelat. Sete

I **15:28** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

emtutu te, ongoni tevi nga p̃ilai nibe Iesu. Josep nen evi jinibb san nga nir martori renge gortien ser m̃irres, ko ni kele oktirive nga p̃ilesi batun vanu se Atua pivini. 44 Paelat etaole nga murnge nga Iesu emij pa osuw, ko everuse batun ne jinibb nuval nir vini jin, ko osusi tevi ni owra “Emij pa pareng ko sopon, rreknga?” 45 Ko batu jinibb ne nuval owra “O-o, emij pa parpareng ko sopon.” Daron nga Paelat murnge lilane jile e m̃irres jin musuw ko emarong vajine nibe Iesu tevi Josep pian puwosi. 46 Ko Josep evan owli kalek nga miraprap nga mimalum m̃irres san, ko olwi vini ojri tweni nibe Iesu vini ngatan, ko onb̃e ore kalek nen e. Ko owosi van elngi renge nevöt san nga martai jile pa nolon mutoe, ko eitini nevöt nga milep san oto ore metali nen. 47 Ko Merri ne Maktala ko Merri nga tasu se Joses orlesi lat nga marlingi nibe Iesu rengen e.

16

Nolo nevöt oto kiskis ko Iesu emaur luwi renge mijen

1 Mian ko mijpari renge mevinen vajin nat mirivriv, nial ean ewaj pini, ngok Sapat osuw ko vajin, ko Merri ne Maktala ko Merri nga tasu se Jemes ko Salome aran vajin arwuli rao nai sopor nga mapu suwer m̃irres, ngok nga paran parsesei renge ni niben. 2 Mevinen vajin renge rorpong susu malum daron nga nial mia-meraej e renge nabong womu nen ne wik, ko nir armermera tweni paran renge dubb. 3 Marivel renge sel ko arok-werwera lululweni tevir, “Wurru, si le p̃itini tweni nevöt tevi kerr warreng?” 4 Ko moro markulu tawij imare ko arkulu pej nevöt nga, setemun arlesi, san eitini tweni pa nevöt nga milep temijpal nga. 5 Ko arsil van renge lolo dubb e, ko arlesi m̃elakel san nga muri sunsun nga muow raprap m̃isakel renge devjen nga van re nevrer rres e. Ko armetutu lenglengen e. 6 Ko owrai tevir, “Sete kapmetutu te! Nurong-wose kami kampej Iesu ne doNasret nga marruloni renge nai pelaot. Ni ejki iel. Ni emaur luwi pa renge mijen. Kapmeteni ta lat nga marlingi mimatur rengen. 7 Kami kapiel ma kapan, kapwerai tevi jinibb sen nir ko Pita, nga ni puwowomu terai kami renge Galili, ko renge ie kami kapa-lesi ni rengen.” 8 Ko arsil ivare renge dubb ko arwolu lengleng, arwolu lingi, suri aririr ko bbösa evan renger. Ko sete arwera nale san tevi jinibb san.

Iesu eplari ji Merri ne Maktala

9 [Ko renge rorpong susu renge nabong womu ne wik, daron nga Iesu mimaur luwi renge mijen e, ni eplari womu ji Merri ne Maktala, vin nga nem̃in nga marsij ebut marsisilvi ni ko Iesu muoji twenir ren. 10 Ko vinnen evan ko owrai tevi nir sopon nga marok-pitevi Iesu nga martaur ko marok-tengsi ni marrorrmi. 11 Ko daron nga marunge nga ni mimaur luwi ko Merri m̃ilesi, ko sete arosuri te, ejki.

Jinibb se Iesu eru orlesi ni

12 Vitunen renge ngok, ko Iesu eplari kele ji jinibb eru orlesi ni renge daron nga morivel lingi ngaim. 13 Ko nuru orivel van orwerai tevi nir jijle, ko nir sete arosuri kele nale se nuru.

Iesu eplari vajin ji jinibb sen esngavöl drromon san (11) arlesi ni

14 Ko vitunen Iesu eplari kele ji jinibb sen esngavöl drromon san, renge daron nga marsakel maraan e. Ko ni otortorir suri norrorrmien ser sete otoe ko sete marosuri lartul nga marwerai nga marlesi ni mimaur luwi renge mijen. 15 Ko ni owrai tevi jinibb sen nir owra “Kami kapiel kapan renge vanu nga musuw ngok, kapwerwer renge nosp̃en nga m̃irres suk tevi jinibb jijle nga musuw ngok nir. 16 Mer nga muosuri ko mipaptaes, Atua pia-la mauren tevi; ko m̃er nga sete muosuri, Atua pia-tor vitrangi. 17 Nelesien ngel nir parvijuri suri lartul nga marosuri. Renge inu nisek nir paroji tweni demij rengen, ko parongwos parij nale nga marmerr nir. 18 Nir parwosi num̃et ko parmini nuwi nga m̃isij, ko sete purongwos pulolir parmij e. Ko parongwos parlingi nevrer re jinibb nga marmesi, ko jinibb nga marmesi nen nir parres luwi.”

Iesu olwi van renge melrin e

19 Ko daron nga Numal Iesu m̃irij jijle tevir musuw, ko vitunen vajin ko Atua elai Iesu van renge melrin e, ko ni esakel renge Atua nevren rres. 20 Ko jinibb sen nir arivel aran arwerwer renge vanu nga musuw ngok. Ko Numal emajing tevir, ololi nelesien elep nga marviseni nga nale ser evi weretunen.]J

J **16:20** Nale nga muto re nolo [ ], ngok meten 9 ejpari 20, rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga LUK Muli Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel, ne nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo nga Luk muli, osp̃e suri Iesu, nga ni evi jinibb nga Atua muloli rijrijen sen tevi m̃eri Isrel nir tuwi, nga ni muwra piakoni vini nga p̃ila mauren tevi nir ko tevi jinibb ne iel ngatan jijle nir. Luk oli tweni re naul sen ngel nga Iesu ngok, Nem̃in se Atua everuse nga “puwrai tweni nosp̃en nga m̃irres sen tevi ƀeres (puaman) nir.” Ko iok ko ololi rramlesi nosp̃en nga m̃irres nga Luk muli, owun saute jilweren nga marviseni nga Atua okrrorrmi lenglengen jinibb nir nga marlesi norongen nga m̃isij.

Luk nga muli naul ngel oli naul m̃inij kele san nga nisen “Majingen se Aposol nir.” Naul ngok osp̃e suri jilweren nga marpelari vitu re daron nga Iesu mian mare re melrin e.

Jilweren sopor arpelari re naul ngel kis kobbong, ko sete arto re naul itul ngok ne nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo (Matiu, Mak ko Jon). Ngok jilweren nga musp̃e suri anglo nir marlai nubo (2:13,14), ko nga musp̃e suri nir nga marmetmet sipsip nga maran parlesi Iesu daron nga m̃iak e (2:8-20), ko nga musp̃e suri daron nga Iesu mivi m̃elakel malume ko mian re Naim On (2:41-50), ko nale rrongrrongvi ne m̃eri Sameria nga m̃irres ngok (10:25-37), ko nale rrongrrongvi ne m̃elakel nga mutor jabble sel (15:11-32).

Nanu nga marlelep nga Luk musp̃e surir milep re naul ngel erpe loten, Nem̃in On, majingen se nesevin nir nga marwilwil se Iesu, ko osp̃e suri kele nga Atua orongwose p̃itlasi tweni nololien se jinibb.

Etipatun

1 Selek Teopilas, jinibb elep pa arp̃elak arwera paruli tweni jilweren ne nanu ngel nir nga marpelari ji kerr ngel nir. 2 Erpe renge womu jer nen, nir arlesi renge meter ko aruli tututweni nale nen nir renge naul, ko arwerair tevi kerr. 3 Ko inu nulesi evi nanu nga m̃irres nga inu kele boli tututweni nale nen nir renge naul tevi nik. Suri inu nomok-meteni suri nanu ngel nir bonevis le wor, ko nurongwos boli surir tevi nik pimawos; 4 ko puloli nga nik kuprongwose nanu nga marvisvisenir tevi nik arivi weretunen temijpal.

Anglo owra tweni nga Jon Baptaes p̃iak

5 Nanu ngel nir arpelari renge daron se Erot, renge daron nga mivi numal renge Jutia e. Ko renge daron nen jinibb ne sulsulen san elik rengen, nisen Sekaraea. Ni evi san renge meling jinibb ne sulsulen se Apaeja. Ko nesen sen Elisapet, ni kele evi metka se Eron san. 6 Nuru korti orivi jinibb nga mormawos m̃irres renge no Atua. Orivel
lilane renge nale nesesreien se Atua nir ko nale nesesreien nir. 7 Ko nuru korti ortera pa osuw, sia se nuru elep pa. Ko Elisapet kele evi nesevin nga m̃im̃er, sete evasus, ko ololi natu nuru ejkie.

8 Mian ko ejpari daron se Sekaraea gortien sen nir nga parloli majingen nga jinibb ne sulsulen nir marok-loli renge nabong jile renge Naim On se Atua. Ko ni kele evan. 9 Ko nir arwirr daes erpe murrun se jinibb ne sulsulen nir, nga parlesi nir si nen ko nga pian pusli nanu nga mapun m̃irres renge naworr; ko daes orrum mawos re Sekaraea. Ko ni evan renge loloim on se Atua nga pusulsul. 10 Delung artur jer vare, parlot renge daron nga nanu nga mapun m̃irres p̃in e.

11 Ko Sekaraea etaole anglo se Iova san errmali jin, ko otur renge nawot van renge devjen rres e. 12 Ko daron nga Sekaraea m̃ilesi, ko nolon opotpot lenglengen e ko emtutu elep. 13 Ko anglo owrai tevi, “Sete kupmetutu, Sekaraea; Atua ornge loten som, ko nesen som pivesi nik natum norman san. Ko nik kuplingi nisen piwaji Jon. 14 Nik kuprunge p̃irres ko kup̃ir pilep daron nga ni p̃iak. 15 Ko ni poro pilep vajin ko pivi jinibb nga milep renge no Numal. Ko sete pimni norro rreknga nuwi nga m̃iterter, pijki. Ni puwun saute Nem̃in On tetajer, p̃itipatun renge daron nga tasu sen pivesi e. 16 Ni puloli m̃eri Isrel nir pilep parieni lweni van ji Iova Atua ser. 17 Ko ni puwowomue Mesaea non renge nem̃in ko derteren se Elaeja, ko p̃irieni lweni tata ser nolor p̃irieni lweni van ji natur, ko parresrres luwi tevir. Ko nir nga sete marosuri parivel vajin renge norongwosien se nir nga marmomsawos, ko puloli lilane jinibb nga martiriv tera Numal nolor p̃irres.” 18 Ko Sekaraea owrai tevi anglo owra “Inu borongwos nanu ngel nir pirpese? Suri inu nuvi ƀirtera pa, ko nesen suk kele sian elep pa osuw.” 19 Ko anglo erij luwi tevi owra “Inu nuvi Gapriel nga motur renge no Atua, ko ni okoni inu nga bowrai tevim nosp̃en nga m̃irres ngel. 20 Ko kuplesi, nik kupivi nabbut, sete kuprongwos kuprij kupwera nale pisan,

p̃itipatun lelingen ngel ko pijpari daron nga nanu ngel nir para-pelari e. Suri nga nik sete kuosuri nale suk nir, nga para-pelari renge nabong nen mawos."

21 Ko renge daron nen artirive Sekaraea, ko arwera "E, erpese nga ni m̃ilik mipriv mirpok renge Naim On se Atua?", ko ngok ololi bbösa elair e. 22 Marok-tiriv mian ko ni eivare renge Naim On vini vare e. Ko evi nabbut, sete orongwos p̃irij. Ko ewirrleni nevren tevir; ko nir arongwose nga ni elesi nem̃in san renge Naim On. 23 Mian ko nabong ne majingen sen nir osuw, ko ni olwi van renge naim sen e.

24 Mian ko nabong sete elep mun ko nesen sen Elisapet ejien. Ko ok-lik tepi malume ejpari navöl elim, ko owra 25 "Nurongwose vajin nga Numal ko orrorrmi inu, ko niko ela tweni vajin nanu nga jinibb nir marok-meteni inu suri."

Anglo owra tweni nga Iesu p̃iak

26 Ko Elisapet navöl sen ouwon easi osuw, ko Atua okoni kele anglo Gapriel evan renge ngaim nga milep san renge Galili, nisen Nasret. 27 Ni otori nale nga pian puwrai tevi nesen m̃elakel san nga nisen Merri. Merri nen setewor norman san evan jin, ko arwera p̃ilik ji m̃er san nga nisen Josep, nga mivi metka se Devet san. 28 Ko anglo evan ji Merri renge loloim sen ko owrai tevi ni, "Erres, nik kup̃ir. Numal ololi erres tevim ko eptevi nik." 29 Ko Merri nolon opotpot e ko orrorrmi karkare renge nale nga anglo muwrai ngok, owra "O, sev le ngel?" 30 Ko anglo owrai tevi ni, "Merri, sete kupmetutu, suri Atua erres tevim. 31 Ko kuplesi, nik kuptetaur, ko kupa-wosi natum norman san. Ko kuplingi nisen piwaji Iesu. 32 Ni pivi Jinibb nga milep ko parveruse Atua ne Drromsen Mare Natun. Ko Iova Atua puloli ni pivi Numal pirpe apu sen Devet tuwi. 33 Ni pivi Numal renge metka se Jekop nir tuwi ngok vini. Ko batun vanu sen sete purongwos pusuw." 34 Ko Merri owrai tevi anglo owra "O, ko inu sete nuvijuri wor norman san, ejki. Ko nanu ngel putoe pirpese le?" 35 Ko anglo owrai lweni tevi Merri owra "Nem̃in On ko pivini jim, ko derteren se Atua ne Drromsen Mare pivini pisalsal orem. Ko suri nanu ngel, jinibb parwerai bipi nga m̃iak On, ko evi Atua Natun. 36 Ko kuplesi niaken som Elisapet. Ni evi nesevin nga m̃im̃er, ko etra pa evi lekter osuw; ko etetaur vajin lelingenok, navöl sen ouwon le ngel vajin. 37 Suri sete nanu san rragrrag nga Atua sete orongwos puloli." 38 Ko Merri owrai tevi "Inu nuvi nesevin ne majingen se Numal lebbong, ko erres kobbong, puto pirpe nga nik kumwerai ngok." Ko anglo evel lingi ni.

Merri evan oklue Elisapet

39 Ko renge vitunen vajin, Merri ewit ngavilvil van renge botwen nga ngaim nga milep san ne Jutia muto rengen. 40 Ko esil van renge loloim se Sekaraea e, ko owra "Erres" tevi Elisapet. 41 Ko daron nga Elisapet moka-runge nale se Merri, ko bipi nga mimatur renge depain eir ko ewrrir renge depain, ko Elisapet owun saute Nem̃in On. 42 Ko ekail drrelan elep van mare, ko owra "Atua erij erres surim renge nesevin m̃inij nen jile nir, ko erij erres suri bipi nga kumsoloi renge depaim! 43 Ko erpese tasu se Numal suk mivini m̃ilesik? 44 Ko kuplesi, daron nga inu mornge nale som, ko bipi nga mosloi renge depaik eir e ko ewrrir e. 45 Neiren renge nik, suri nga kumosuri nale nga Numal mukoni anglo sen muwrai tevi nik piplari."

Merri osrövi Atua

46 Merri owra 47 "Renge mauren suk totoklai nusrövi Atua ne Drromsen Mare. Ko nem̃ik eir suri Atua nga moklai mauren tevik, ko nga murrorrmi inu milep. 48 Suri ni orrorrmi terai inu nga mevi nesevin ne majingen sen ko nga mevi nesevin nga welili jer. Ko renge lelingen ngel ko tuwi ngok vini jinibb parveruse inu nesevin nga Atua m̃ilai neiren tevi, 49 suri nanu nga milep nga Atua nga derteren sen milep muloli tevi inu. Ni nisen On. 50 Eviseni merrenien sen tevi nir nga marmetutue ni renge dul nga tuwi pa ko nga lelingen ngel ko nga para-vini kele. 51 Eviseni derteren sen tevi delung arlesi. Ololi nir nga nolor mian mare arsarr suri norrorrmien ser. 52 Ni ela tweni nir nga marivi numal nga marlelep renge nai seksakel ser nga marsakel rer aran ngatan, ko ok-susi lartul nga maran ngatan van mare. 53 Jinibb nga numer m̃iajir, ni ololir arup erres. Ko jinibb nga joror milep, ni okoni twenir artotori nevrer kiskis arivel. 54 Otori rijrijen sen nga muloli tevi apu se kerr nir nga tuwi pa, ko orrorrmi kerr m̃eri Isrel, ni jinibb sen nir, 55 erpe nga muwrai pa tevi apu se kerr nir, ko Epram, ko metka sen nir nga para-vini vitunen suri ni, pian pijpari tuwi ngok vini."

56 Ko Merri elik tevi Elisapet erpe navöl itul sopon, ko evel olwi kele van renge ngaim sen e.

Jon Baptaes eak

57 Mian ko ejpari nabong nga Elisapet puwosi natun e, ko ni evasus; ko natun evi norman. 58 Ko selen nir ko niaken sen nir arunge nga Numal muloli m̃irres tevi ni ko nga murrorrmi ni, ko nir arir elep tevi.

59 Mian ko ejpari bongin owil, ko nir arini nga parloli ni pian renge movil

parevji parloli ni p̃ilalos. Ko arwera parlingi ni nisen piwaji kele tata sen Sekaraea. 60 Ko tasu sen owra “Ejki! Ni nisen piwaji Jon.” 61 Ko nir arwerai tevi ni, “Ko nik. Sete metka som san ewaji nais ngel.” 62 Ko nir arij e nevrer tevi tata sen nga ni puwra nisen piwaji isi. 63 Ko Sekaraea owra parla nanu nga marok-ulul ren san tevi ni. Arlai tevi, ko ni oli nisen owra “Ni nisen piwaji Jon.” Ko nir jile artaole. 64 Ko renge daron mawos nen ko pa erij luwi, ko osrövi Atua. 65 Ko nir nga marlik mori ni armetutu, ko bbösa elair e. Ko nosp̃en nen arsup̃e rrale ngaim nga marto rrale botwen ne Jutia e nir. 66 Ko jinibb jile nga marunge nosp̃en ne bipi ngel arrorrmi renge nolor ko arwera “Bipi ngel pia-ivi bipi nga pia-irpese le?” Suri oto limjer ngel nga Atua ne Drromsen Mare derteren sen eptevi.

Sekaraea Nem̃in On esilvi ko evi propet

67 Ko tata sen Sekaraea Nem̃in On evini esilvi, ko owun saute. Ko erij erpe propet owra 68 “Kerr rrapsurövi Atua se kerr m̃eri Isrel nir. Suri ni evini oklue kerr jinibb sen nir, ko orpaji tweni kerr rramiel sisarow vajin. 69 Elai jinibb nga derteren sen milep san tevi kerr nga p̃ila mauren tevi kerr; ni evi metka se Devet san. 70 Erpe Atua owrai pa tuwi renge jingo propet on sen nir, 71 ni erijrij pa nga p̃ijnge devje nuval se kerr nir renge kerr, ko pirvei tweni kerr renge nevre nir nga marungasi kerr nir. 72 Ko ni eviseni merrenien sen mawos apu se kerr nir nga tuwi, ko orrorrmi suri rijrijen on sen.
73 Ololi rijrijen nga m̃iterter renge ni nisen tevi apu se kerr nga tuwi Epram. 74 Ewer telasi tevi ni nga ni pirvei tweni kerr renge nevre devje nuval se kerr nir, ko kerr rraploli majingen sen nga sete rrapmetutu rragrrag vajin pijpari nga rrapa-mij. 75 Rrapivi jinibb on sen ko rrapivi jinibb nga mumomsawos m̃irres renge ni non renge nabong jile renge mauren se kerr. 76 Ko nik bipi suk, parveruse nik nisem kupwaji Atua ne Drromsen Mare propet sen; suri nik kupwowomu renge no Numal nga kuploli lilane sel sen. 77 Kupwer telasi sel sen limjer tevi jinibb sen nir, nga Atua p̃itlasi tweni nololien ser ko parmaur, 78 suri merrenien nga milep se Atua se kerr. Ni pukoni moron ne melrin pivini puklue kerr, 79 ko pimor vaseni nir nga marlik tongmalik renge namol ne mijen; ko puloli ƀela kerr parivel renge sel ne demat.”

80 Ko mian ko nanwarreng nga elep rujruj ma renge niben ko norrorrmien sen, renge nga p̃imajing se Atua. Ko tetajer ok-an ok-lik renge lolo merwer ok-tirive nabong nga ni pia-vini limjer renge no m̃eri Isrel nir.

2

Iesu eak

1 Renge daron nen batu numal se m̃eri Rom nir nga nisen miwaji Sisa Okastas elngi nale nesesreien san, emrreni pareve jinibb jijle nga ni mimetmete nir, purongwose nir evis totoklai. 2 Ngel evi sensas nga womu nen, renge daron nga Kwaerinias mivi numal nga milep renge Siria. 3 Ko niko renge wosenen jinibb jijle arlulwi wor van renge
vanu ser e, nga norman nir paruli niser renge naul renge ngaim ser mawos.

4 Ko ngok niko Josep evel lingi ngaim ne Galili san nga nisen Nasret, lat nga m̃ilik e, ko evan renge ngaim ne Jutia san nga nisen Betliem. Ie evi lat nga numal Devet m̃iak e rengen tuwi. Ko niko Josep mulwi wor van ie, suri ni evi metka nga miplari renge metka se Devet san. 5 Josep eptevi nesen sen Merri, nuru oran nga parlai nise nuru. Orlik korti ma, ko Josep setewor ean jin. Ko Merri otomori pa pivesi natun. 6 Ko renge daron nga morlik renge Betliem e ko evi daron mawos nga Merri puwosi bipi sen e. 7 Ko ni evesi womue natun norman eak rrongvi. Ko ni ela kalek nga mimalum m̃irres ko onƀe ore e, ko evetri ematur ngatan renge narov san nga marok-wungani nanu rrum nir rengen. Suri naim nga jinibb marlik renger loloim nen nga markel ototvi sete evter nir, ko lat nga nuru porlik rengen ejki.

8 Ko renge lat nen jinibb ne ngaim nen sopor arlik orsel arok-metmete sipsip ser renge nat nga mupong nen. 9 Ko anglo se Iova san evini eplari jir, ko nosrövien se Iova omor rrerraler; ko nir armetutu elep. 10 Ko anglo owrai tevir, “Sete kapmetutu te pijki! Kaplesi, inu nuvini tevi nosp̃en nga m̃irres nga bowrai tevi kami, nga p̃ilai neiren nga milep temijpal tevi jinibb jijle nir. 11 Renge lelingen ngel, renge nata mupong nga ngel, renge ngaim ngel se Devet, bipi san eak rengen nga p̃ilai mauren tevi kami. Ni evi m̃er nga Atua m̃irijrij nga pukoni, ni evi Mesaea ko Numal. 12 Nanu ngel le pivi nelesien nga piviseni tevi kami: kami kapan ko kaplesi bipi san nga marnuƀe ore kalek nga mimalum m̃irres e, ko marlingi mimatur ngatan renge narov nga marok-wungani nanu rrum nir rengen.” 13 Daron mawos nen ko pa anglo ne melrin nir arini arpitevi anglo nen, ko arla nubo, arsurövi Atua ne Drromsen Mare, arwera 14 “Nosrövien pian ji Atua ne Drromsem Mare! Ko renge iel ngatan ngel demat puto renge jinibb se Atua nga ni mimrrenir.”

Jinibb nga marok-metmete sipsip nir aran Betliem

15 Mian ko daron nga anglo marivel lingir e marluwi vajin van renge melrin e, ko jinibb nga marok-metmete sipsip arwerwerai tevir, “Kerr pian ta Betliem rraplesi ta nanu nga miplari ngel nga Atua muwrai tevi kerr.” 16 Ko nir arwit lengleng van; ko arlesi Merri ko Josep ko bipi nen nga mimatur renge narov nga nanu rrum nir marok-wunganir rengen. 17 Ko daron nga marlesi jile bipi e, ko arsuƥsuƥe tevi jinibb nir sev nga anglo nir marwerai tevir suri bipi. 18 Nir jijle nga marunge nale ngel nir nga jinibb nga marok-metmete sipsip marsuƥe suri tevir artaol lenglenge. 19 Ko Merri otori totkoni jile rijen nen nir ko elngir renge nolon, orrorrmi surir eterter. 20 Ko jinibb nga marok-metmete sipsip arlulwi, ko arsurövi Atua, arwera erres tevi ni renge nanu jile nga marunge ko marlesir mirpe nga anglo muwrai tevir.

21 Mian ko bipi nen bongin owil, omomsawos bongin nga parloli pian renge bae e, ko arloli evan renge bae. Ko arlingi nisen ewaji Iesu, nisen nga anglo m̃iilngi womue mian ko vitunen vajin ko Merri mia-soloi.

22 Mian ko ejpari daron momsawos nen nga Josep ko Merri porloli murrun nga nale nesesreien se Moses muwrai nga puloli nuru porwokwok re no Atua ko jinibb, ko orwosi Iesu van renge Jerusalem nga porla lweni tevi Iova. 23 Erpe aruli renge nale nesesreien se Iova, “Bipi norman jile nga m̃iak rrongvi womu nen e aron, arivi se Iova.” 24 Ko porloli sulsulen pirpe nga nale nesesreien se Iova muwrai parlai: “Wum̃er ƥieru, rreknga daro ƥieru.”

Simeon elesi Iesu renge Naim On se Atua

25 Ko ƀirtera san elik renge Jerusalem renge daron nen, nisen Simeon. Ni evi ƀirtera nga mumomsawos m̃irres, ko evi jinibb se Atua nga mimtutu ko etriv terai ƥilesi m̃er nga ƥilai mauren tevi m̃eri Isrel nir. Ko Nem̃in On se Atua eptevi ni, 26 eviseni tevi ni nga ni sete pimij mun, ƥilesi mun Mesaea se Iova nga m̃irijrije puwomu. 27 Ngok Nem̃in On eptevi ni van renge Naim On se Atua. Ko re wosenen mawos ko pa tasu se bipi ko tata sen orsale Iesu vini renge Naim On nga porloli sulsulen tevi ni pirpe nga nale nesesreien se Atua muwrai. 28 Ko Simeon elesi bipi, ko owosi esale renge nevren ko osrövi Atua owra 29 “Lelingenok kuplinglingi jinibb ne majingen som vajin pivel renge demat, pirpe nale som muwrai. 30 Lelingen ngel metek elesi jinibb som nga pia-la mauren tevi jinibb nir 31 erpe nga nik kumloli lilane renge no jinibb jijle ne iel ngatan nir. 32 Moron nga pimor vaseni jinibb jijle ne vare nir, ko pivi nosrövien se kem m̃eri Isrel nir nga namivi jinibb som.” 33 Ngok tata sen ko tasu sen ortaole nale nga muwrair ngok nir suri ni. 34 Ko Simeon erij erres suri nir; ko owrai tevi tasu sen Merri owra “Kupmeteni! Atua otobbtobbue bipi ngel nga pulokloksi m̃eri Isrel pilep parvitan, ko ƥisa raji lweni nir pilep. Ko pivi nelesien nga m̃eri Isrel pilep parij tere. 35 Ko ngok niko pimor vaseni norrorrmien se jinibb pilep nga marok-silvenir marto teptepi parto limjer vajin. Ko nik nolom purnge ƥisij pirpe nesip nuval nga muso renge devjen korti m̃isari rrurrngi nolom.”

Ana elesi Iesu renge Naim On

36 Ko renge daron nen lekter san evi propet, nisen Ana. Ni evi natu Panuel ko evi metka se Aser san. Bonevis, daron nga mivi nesen m̃elakel kobbong, ko elik ji diwen sen; ko orlik sia ebut, ko diwen sen emij lingi. Ko otur nawon sia elep lengleng. 37 Sian evi ngavöl owil drromon ivij (84) vajin. Ko sete elinglingi Naim On nabong san. Renge rorpong jile ko rivriv jile okorti tevi nir nga marok-lot ko marok-linglingi nanen suri. 38 Ko Ana evini renge loloim ne Naim On renge daron mawos nga Simeon m̃irij m̃irres suri bipi e. Ko omurrarrong suri nale nga muwrair suri bipi ngel, ko owra erres elep tevi Atua suri. Ko osƥe suri tevi jinibb jijle nga martiriv tera Atua ƥitlasi tweni m̃eri Isrel nir.

Merri ko Josep orwosi bipi arluwi van Nasret e

39 Merri ko Josep orloli nanu nga nale nesesreien se Atua muwrai jile, ko orwosi bipi arluwi van renge Galili e renge ngaim ser Nasret. 40 Ko bipiwarreng nen elep rujruj ma, ko jin eterter, ko owun saute norongwosien. Ko Atua erij erres suri ni.

Iesu evan renge Naim On se Atua daron nga mivi nanwarreng malum e

41 Renge sia jijle tata se Iesu ko tasu sen orok-pitevi nir nga marok-an renge Jerusalem nga marok-tori nanen ne asien. 42 Daron nga Iesu sian mijpari esngavöl drromon eru malum e ko tata sen ko tasu sen orpitevi ni nir kes aran renge nanen ne asien, erpe tetajer
marok-loli. 43 Mian ko ejpari nabong nga marlingi nanen ne asien puto renger arsuw, ko jinibb artipatun arlulwi van renge ngaim ser e. Ko Iesu elik jer renge Jerusalem; tata sen ko tasu sen sete orongwose nga ni m̃ilik jer. 44 Orrorrmi rreknga ni eptevi pa meling ne jinibb nga ngok nen sopor nga marlulwi van renge ngaim ser e. Mian ko otomori pivi

vajin nabong totoklai san, ko ortipatun orkulkulu pej renge metka ser nir ko seler nir, 45 ko sete orlesi te ejki. Mian ko orluwi kele van renge Jerusalem e, orpej kele. 46 Mian ko renge nabong itolin vajin ko orsekai renge Naim On se Atua, m̃ilik tevi jinibb ne nevisvisenien se m̃eri Isrel nir, ko ok-murrarrong nir ko ok-susi lweni nale tevir. 47 Ko nir jile nga marunge nale sen bbösa elair e, suri marunge renge rijen sen nga mok-rij weli lweni nale se jinibb nevisvisenien se m̃eri Isrel nir, nga norongwosien sen elep. 48 Daron nga tata sen nuru tasu sen morsekai ni e ko ormabbös bbösa elai nuru e, ko tasu sen owrai tevi, “Wurru natuk erpese kumloli mirpok tevi komru? Kuplesi tata som ko inu nomor-runge esij, nolo komru opotpot elep nga nomor-pej nik.” 49 Ko Iesu owrai lweni tevi nuru, “Komor-pej inu suri sev? Sete komor-rongwose nga inu ƀelik renge naim se Tata suk ko wor?” 50 Ko nuru sete orongwose isev ko nga muwrai tevi nuru. 51 Ko Iesu evini ji nuru ko arluwi van renge Nasret e, ko ni tetajer ok-runge drrela nuru. Ko tasu sen orrorrmi suri nanu ngel nir tetajer, sete emalie nir. 52 Ko Iesu elep oruj renge niben ko norongwosien sen, ko Atua eir rengen, ko jinibb kele arir rengen.

3

Werweren se Jon Baptaes

1 Renge sia esngavöl drromon elim (15) nga Taepirias Sisa mivi batu numal renge Rom, ko Ponjes Paelet evi numal ne Jutia, ko Erot Antipas evi numal ne Galili, ko tuwan Pilip evi numal ne Ituria ko Trakonaetas, ko Lisanias evi numal ne Apilin, 2 ko Anas ko Kaeapas orivi batu jinibb ne sulsulen nir; ko renge daron nen ko nale se Atua evini ji Jon Sekaraea natun renge daron nga m̃ilik renge lolo merwer e. 3 Ko Jon evel p̃etp̃eti renge vanu nga marto mori Jortan nir, ewerwer renger, owra “Kaprieni lweni nolo kami renge nololien se kami nir, ko kappaptaes; ko Atua p̃itlasi tweni nololien se kami.” 4 Erpe nga propet Aesea muli renge naul sen muwra “Jinibb san ekail renge lolo merwer, owra ‘Kaploli lilane sel se Numal puto metmet terai, ko kaploli mesekle sel sen nir parmetet p̃irres. 5 Bbulwil nga marp̃errparrorr van ngatan nir kaptevnir parsorsan, ko botwowout jile nir kapjuröni nir paran ngatan parsorsan, 6 nga jinibb jijle parlesi sel nga Atua p̃ila mauren tevi jinibb nir.’ ” 7 Delung elep arivel sele Jon, nga ni pipaptaese nir. Ko ni owrai tevir, “Kamivi jinibb nga kamsij O! Kamirpe metka ne num̃et! Isi osusur metu tevi kami nga kapwolu lingi lolaren se Atua nga pia-vini? 8 Poro nolo kami pulululwi, rrek erres kapviseni wenen nen. Sete kapwerwerai tevi kami lululweni, ‘O, kem namivi metka se Epram, ko p̃irres bbong re kem.’ Inu nuwrai tevi kami, Atua orongwos p̃ila nevöt nawon nga ngel nir ko p̃irienir parivi metka se Epram. 9 Lelingen ngel artori batu deli oto metmet nga parta ototvi lap̃e nai nir; ko nai jile nga marsij, sete wener marres mun, parta twenir parwirr nir van renge nabb nga m̃in.”

10 Ko delung, daron nga marunge nale sen, ko arsusi lweni tevi ni, “Ko kem nabloli sev ma?” 11 Ko ni owra lweni tevir owra “Mer nga sunsun sen m̃ieru p̃ila tuwen tevi m̃er nga sunsun sen mijkie; ko m̃er nga nanen sen mutoe, ni kele puloli pirpok puwngani sopon tevi m̃er nga nanen sen mijkie.”

12 Ko jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir arini jin nga ni pipaptaese nir, ko arsusu tevi ni arwera “Ko kem nabloli pirpese?” 13 Ko ni owra lweni tevir, “Kami sete kaplai nevöt p̃iasi renge lat nga marlingi tevi kami nga kaplai rengen.”

14 Ko jinibb nuval nir arsusi tevi ni arwera “Ko kem nabloli pirpese?” Ko ni owra lweni tevir, “Kami sete kapon tertere jinibb nga kapla nevöt jin, ko sete kapsusur metu tevir kapwera kaploli nanu san tevir nga puloli kami kapla nevöt jir. Ko kap̃ir kobbong suri nowli kami.”

Mian ko Kristo pivini

15 Jinibb norrorrmien ser artipatun arunge erres suri Jon, ko arrorrmi rrekma ni evi Mesaea. 16 Ko Jon orongwose norrorrmien ser ko owra lweni tevir, “Inu nupaptaese kami e nuwi rres kobbong. Ko san ko ma niko pia-vitu suri inu vini, ni ean wor mare renge inu, ko inu sete nurres rragrrag nuvter re ƀetlasi tweni dil ne but sen. Ni ko ma pia-paptaese kami e Nem̃in On ko nabb. 17 Ni otori nai juljule san renge nevren nga pujlujle wene wit e nir, ko dokolvir parwirr lingi jelangir; ko p̃iser kortoni jelangir p̃ilngir renge ƀep̃eim sen, ko pusli dokolvir renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini.” 18 Ko ela nale lele kele wor elep tevir renge nga m̃iwerwer tevir renge nosp̃en nga m̃irres.

Jon Baptaes evan renge naim ne nekaien

19 Ko Jon otortori Numal Erot suri m̃itkai luwe nesen se tuwan Pilip, Erotias, ko suri kele wor nanu elep nga mulolir marsarr. 20 Ko nanu nga m̃isij p̃erp̃er nen nga muloli evi vajin nga m̃ilngi Jon renge naim ne nekaien.

Jon epaptaese Iesu

21 Ko daron nga setewor Erot m̃ilngi
Jon re naim ne nekaien, ko Jon epaptaes
jile jinibb nir osuw, ko vitunen vajin ko
epaptaese Iesu. Ko renge daron mawos
nga pa mipaptaese ngok ko, ko Iesu olot
ko melrin eteri wukari etp̃ir. 22 Ko Nem̃in
On ojubbul vini; ko ololi niben otoe erpe
wum̃er, ko orow vini esakel renge Iesu. Ko
Atua drrelan evel renge melrin vini erij
tevi, owra “Nik kuvi Natuk nga numrrenim
elep. Nurnge erres elep surim.”

Iesu metka sen nir

23 Iesu etipatun majingen sen renge
daron nga sian pirpe pingavöl p̃itul (30)
sopon. Ko jinibb arwera ni evi natu Josep,
ko tata sen ko Josep. Ko Josep evi natu Eli
24 ko Eli evi natu Matat, ko Matat evi natu
Livae ko Livae evi natu Melki ko Melki evi
natu Janai ko Janai evi natu Josep. 25 Ko
Josep evi natu Matataias ko Matataias evi
natu Amos ko Amos evi natu Naum ko
Naum evi natu Esli ko Esli evi natu Nakai.
26 Ko Nakai evi natu Maat ko Maat evi natu
Matataias ko Matataias evi natu Semin ko
Semin evi natu Josek ko Josek evi natu
Jota. 27 Ko Jota evi natu Jonan ko Jonan
evi natu Resa ko Resa evi natu Serupapel
ko Serupapel evi natu Salatail ko Salatail
evi natu Neri. 28 Ko Neri evi natu Melki ko
Melki evi natu Ati ko Ati evi natu Kosam
ko Kosam evi natu Elatam ko Elatam evi
natu Er. 29 Ko Er evi natu Josua ko Josua
evi natu Eliesa ko Eliesa evi natu Jorim ko
Jorim evi natu Matat ko Matat evi natu
Lipae. 30 Ko Lipae evi natu Simeon ko
Simeon evi natu Jutas ko Jutas evi natu
Josep ko Josep evi natu Jonam ko Jonam evi
natu Eliakim. 31 Ko Eliakim evi natu Melea
ko Melea evi natu Mena ko Mena evi natu
Matata ko Matata evi natu Natan ko Natan
evi natu Devet. 32 Ko Devet evi natu Jese ko
Jese evi natu Opet ko Opet evi natu Boas ko
Boas evi natu Salmon ko Salmon evi natu
Nason. 33 Ko Nason evi natu Aminatap
ko Aminatap evi natu Atmin ko Atmin evi
natu Ani ko Ani evi natu Esron ko Esron
evi natu Perej ko Perej evi natu Juta. 34 Ko
Juta evi natu Jekop ko Jekop evi natu Aesak
ko Aesak evi natu Epram ko Epram evi
natu Tera ko Tera evi natu Nakor. 35 Ko
Nakor evi natu Seruk ko Seruk evi natu
Reu ko Reu evi natu Pelek ko Pelek evi natu
Eper ko Eper evi natu Sela. 36 Ko Sela evi
natu Kenan ko Kenan evi natu Apaksat ko
Apaksat evi natu Sem ko Sem evi natu Noa
ko Noa evi natu Lamek. 37 Ko Lamek evi
natu Metusela ko Metusela evi natu Inok
ko Inok evi natu Jaret ko Jaret evi natu
Malalel ko Malalel evi natu Kenan. 38 Ko
Kenan evi natu Inos ko Inos evi natu Set ko
Set evi natu Atam, ko Atam evi natu Atua.

4

Demij orrowrrowe Iesu

1 Ko Iesu owun saute Nem̃in On, ko evel
lingi Jortan, olwi. Ko Nem̃in On owomue
ni evan renge lolo merwer e. 2 Ko ni
elik iok nabong ngavöl ivij (40) nga Demij
purrowrrowe ni. Ko renge nabong ngok
nir, ni sete orro nanen san renger ejpari
marsuw. Ko renge vitunen vajin ko ornge
numer aji lenglengen. 3 Ko Demij owrai
tevi ni owra “E, nik kuvi pa Atua Natun!
Kupwerai tevi nevöt nawon ngel p̃irieni
pivi niv.” 4 Ko Iesu owra lweni tevi owra
“Ejki, Naul On owra ‘Jinibb sete orongwos
pimaur e niv kis pisan.’ ”

5 Ko Demij eptevi ni ortongsa van mare
sopon. Ko eviseni batun vanu ne iel ngatan
totoklai tevi ni evesane erpe navil nga
mivil. 6 Ko owrai tevi, “Ðela derteren ne
nanu ngel jile nir tevim ko nosrövien ner
jile, suri arlair pa tevi inu, ko inu vajin
ðelai tevi isi nga inu memrreni. 7 Ko niko
poro nga nik kupjipa ngatan ko kuplotoe
inu, ko ngok nanu ngel jile parivi som.”
8 Ko Iesu owrai lweni tevi owra “Ejki, Naul
On owra ‘Nik kuplotoe Iova Atua kobbong,
ko nik kuploli majingen se ni kobbong.’ ”

9 Ko Demij eptevi ni kele van renge
Jerusalem e ko elngi ni renge drromo Naim
On mare jer, ko owrai tevi, “E, nik kuvi pa
Atua Natun! Kuprow jubbul iel van ngatan
e. 10 Suri Naul On owra ‘Atua pukoni
anglo sen parmetmete nik.’ 11 Ko Naul On
owrai kele, ‘Nir parwosim renge nevrer
mare suri nik tukjilaklak wos ðelam renge
nevöt.’ ” 12 Ko Iesu owra lweni tevi, “Ejki,
Naul On owra, ‘Sete kuprrowrrowe Iova
Atua som te, pijki.’ ” 13 Daron nga Demij
murrowrrow jile Iesu renge sel nga muwra
purrowrrowe ni rengen ko evel lingi mun,
pian pijpari nabong sopon kele ko pia-luwi
kele.

Iesu etipatune majingen sen renge Galili

14 Ko derteren se Nem̃in On esilvi Iesu,
ko ni olwi van renge Galili e. Ko nosp̃en
nen evel jile renge ie nir. 15 Ko evisviseni
jinibb nir renge naim ne loten ser nir, ko
jinibb jile nir arsurövi ni.

Iesu aroji tweni renge Nasret

16 Ko Iesu olwi van renge Nasret e renge
lat nga ni milep e bonevis. Ko renge
nabong ne Sapat ni evan renge Naim On
erpe tetajer mok-loli. Ko otur imare nga
pieve Naul On. 17 Ko nir arla naul se Propet
Aesea arsareni tevi ni. Ko ni elai eveve; ko
elesi lat san, ko eve tevir. Lat nen owra
erpel: 18 ‘Nem̃in se Iova elik renge inu, suri
ni otobbtobbue inu nga ðewerwer renge
Nosp̃en nga Mirres tevi ðeres nir. Ni okoni
inu nga bowra tweni tevi nir nga marlik

renge naim ne nekaien parivel sisarow, ko bololi nir nga meter marrorr parkulu luwi, ko bololi nir nga marlik re nekaien parivel sisarow. 19 Ko bowra tweni sia nga Iova pia-la mauren tevi jinibb sen nir.' 20 Ko daron nga mieve jile, ko ni olulngi lweni naul ko esareni lweni tevir ko esakel re lat ne werweren. Ko nir jijle nga marlik renge naim ne loten arwang suri etingtingin. 21 Ko ni etipatun owra suri tevir, "Nale nga naul ngel musp̃e surir ngel nir nga kammurrarrong nir ngel, lelingen ngel Atua ololir arpelari." 22 Jinibb jile arunge nale sen nir arres p̃elak, ko bbösa elair e. Ko arwera "Ni evi natu Josep, rreknga?" 23 Ko ni owra lweni tevir, owra "Nurnge erpe kami kapwera nale san nga marok-werai ngel tevi inu, 'Dokta, kuploli nik lweni kuprres puwomu. Nanu nga kumloli renge Kapaneam nir, kuplolir iel kele renge sisom'. 24 Ko nuwretun nuwrai tevi kami, propet san, orongwos parosuri lat jijle nga mian e. Ko jinibb nga ma renge sisen woswos sete mara-osuri p̃elake. Nanu ngok sete erres. 25 Ko renge weretunen nuwrai tevi kami, nesevin elep renge Isrel nga diwen ser marmij lingir renge daron se Elaeja, renge daron nga naus sete mus renge sia itul totoklai ko renge
devje sia kele san, ko numer nga milep renge vanu ngel p̃etp̃eti. 26 Ko Atua sete okoni Elaeja van ji nir san, ejki. Ko okoni ni ma van renge Saripat renge vanu ne Saeton san, evan ji nesevin san nga diwen sen mimij lingi ie. 27 Ko jinibb elep nga marmesi e mesien nga niber m̃iim̃emaul renge daron nga Elaesa mivi propet e renge Isrel, ko nir san sete Elaesa ololi erres luwi, ejki, ko sansan kobbong Neman, nga mivi m̃eri Siria." 28 Ko nir nga marlik renge naim ne loten loloim marunge nanu ngel e ko arlolar lenglenge. 29 Ko artur imare ko arrul totoni Iesu, ko arevei van vare e. Ko arpitevi van renge drromo botwen e nga marloli ngaim ser renge jeljelin, arwera parsir jubble batun puwomu van ngatan e. 30 Ko ni evel rrurrngi bbong livö renge delung nir ko evel asi, evel, setemun arrul totoni.

Iesu oji tweni nem̃in nga marsij renge jinibb san

31 Ko Iesu evan renge Kapaneam e, ngaim ne Galili san. Ko renge nabong ne Sapat evan renge naim ne loten, ko evisviseni jinibb nir. 32 Ko jinibb artaole nevisvisenien sen, suri nale sen nir arrow erres. 33 Ko jinibb san nga nem̃in nga marsij marsisilvi elik ie renge loloim ne naim ne loten. Ko ekail drrelan evan mare lengleng, 34 owra "E! Sev som oto nile iel, nik Iesu ne do Nasret? Nik kuvini nga kuplokloksi kem? Inu nurongwose nik, nik kuvi jinibb on se Atua." 35 Ko Iesu otortori owra "Kupmurrarrong, kupsil ivare renge ni!" Ko nem̃in nga m̃isij evireni m̃ernen ewajeni torrlai ngatan renge livö ne nir, ko evel lingi. Ko sete ololi niben sopon esij. 36 Ko bbösa nga milep elair e, ko arsup̃sup̃e lulweni nir e arwera "Aro, nale sev le ngel? Ni nale sen otutun, muwrai tevi nem̃in nga marsij ko arivare arvesane." 37 Ko nosp̃en ne nanu nga Iesu mulolir, jinibb arsup̃sup̃er owlu jijle renge vanu ne ie nir.

Iesu ololi jinibb elep arres luwi renge mesien ser

38 Ko Iesu eivare renge naim ne loten ko evan renge naim se Saemon e. Ko Saemon p̃ilen lekter emsi e mesien dowalul nga m̃iterter milep, ko arwerai tevi Iesu. 39 Ko ni evan otur mori ji Saemon p̃ilen lekter ko ewer ore mesien dowalul, ko mesien dowalul elinglingi. Ko lekter emra kasi ko ela nanen tevir.

40 Mian ko nial ewaj pini vajin, ko nabong on ser osuw. Ko jinibb nga seler marmesi artektekair vini ji Iesu. Ko elngi nevren nuru renger ko ololi nir jile arres luwi. 41 Ko nem̃in nga marsij arivare lingi nir elep, ko arkail van mare arwera "Nik kuvi Atua Natun!" Ko Iesu otortorir ewer orer owra sete parij, suri arongwose ni evi Mesaea.

Iesu ewerwer renge naim ne loten nir

42 Ko renge nat nga murorpong ko Iesu evel lingi ie ko evan renge lolo merwer e, lat nga nat mubbubbil e. Ko delung arvivitu suri, arpej. Ko daron nga marlesi ko arloli lesi parwer ore ni sete pivel lingir. 43 Ko ni owrai tevir, "Inu ƀewerwer ko wor renge nosp̃en nga m̃iirres ne batun vanu se Atua renge ngaim m̃inij kele nir, suri nga nanu ngok ko Atua mukoni inu tweni nga bololi." 44 Ko ni evel suri ngaim ne Jutia nir, ko evan renge naim ne loten nir ko ewerwer renger.

5

Iesu everuse jinibb nga marwomu marivi jinibb sen nir

1 Renge nabong san ko Iesu ok-tur renge jeli nuwito ne Genesaret (nga nisen tuwen marveruse nuwito ne Galili) ko ok-werwer. Ko delung elep arini mori jin arunge nale se Atua, ko arlilji ni. 2 Ko Iesu elesi drrav eru orrerrsi renge jeli dep̃inan; ko jinibb nga marok-tutumun renge nuru arivel lingi nuru aran arrawe niva ser. 3 Ko Iesu esa van renge drrav nen tuwen, nga mivi se Saemon Pita nen, ko owrai tevi ni nga pusoni tweni p̃isal van ngalu beblen, p̃isal

lingi deƀinan. Ko ni esakel renge drrav ko evisviseni delung nir nga martur suri jeli nuwito.

4 Ko daron nga Iesu m̃irij jile, ko owrai tevi Saemon “Kupsu rujoni drrav beblen van renge lat nga nuwi murron e, ko kapjuröni niva se kami van ngatan. Ko kaplesi ko, kaprevei nai vajin.” 5 Ko Saemon owra lweni tevi, “Numal, namƀelak elep nata mupong, namƀelak rrarren ko sete namla nai sansan rragrrag. Ko suri nik kumwerai, ko inu bololi ta pirpe nga kumwerai.” 6 Ko nir arjuröni niva ser van ngatan renge nuwi; ko arevei lengleng nai, ololi niva ser otomori pimarrerr. 7 Ko aroluve seler nir renge drrav tuwen nen e nga parini parpitevir. Ko nir arini ko arlila tututweni nai re niva van renge nolo drrav e nuru, ko orwun saute vajin, otomori parron e. 8 Ko Saemon Pita etaol lenglengen e ko ejipa ngatan renge ƀela Iesu ko owra “Numal wurru kupruj ngasue inu, suri nuvi jinibb nga m̃esij.” 9 Suri ni ko nuru nga morpitevi ni bbösa nga milep elair e renge nga marlesi marevei lenglenge nai mirpel. 10 Ko Jemes ko tasin Jon, Sepeti natun nuru nga morpitevi Saemon, nir jile bbösa elair e. Ko Iesu owrai tevi Saemon, “Sete kupmetutu te. Etipatun le pa ngel, lelingen ngel ko p̃itajer tevi, nga nik kuprevei vajin jinibb pirpe nga lelingenok komok-revei nai.”

11 Ko nir arsu e drrav ser van ngaut e, arrerrseni renge deƀinan. Ko arivel lingi, tevi joror jile nir nga marto rengen. Ko arvijuri Iesu, arivi jinibb sen vajin.

Iesu ololi jinibb san nga mimsi mesien nga niber m̃im̃emaul erres luwi

12 Mian ko renge nabong m̃inij kele san Iesu elik renge ngaim san, ko jinibb san nga mimsi mesien nga niber m̃im̃emaul evini. Mesien ngok ololi p̃etp̃eti niben jile nir osuwsuw. Ko m̃ernen elesi Iesu ko evini ejipa ngatan jin, ko owra “Wurru poro nga nik kupmarong, ko kuploli inu bowokwok.” 13 Ko Iesu owra “Ejki, numarong le pa. Kupwokwok!” Ko sete eringe mesien sen, esaro elngi nevren rengen. Ko ngavilvilsen mesien nga niber m̃im̃emaul evel lingi ni. 14 Ko Iesu ewer ore ni, owra “Kuplesi sete kupwera nanu pisan tevi jinibb pisan, ko kupvijuri sel som, kupasi ji batu jinibb ne sulsulen p̃ilesim. Ko kupla nanu nga Moses muwrai renge nale nesesreien sen tevi ni. Ngok piviseni tevi jinibb nir nga kumwokwok pa.” 15 Ko nosp̃en ne sev nga Iesu muloli ok-ruj ma elep renge vanu. Ko delung elep arok-ivel tweni nga parunge ni nale sen, ko pulolir parres luwi renge mesien lele ser nga marmesi e. 16 Ko evi murrun sen nga renge nabong jile ok-ivel lingir, ko ok-san ok-an renge lolo merwer e, ok-lot mun ie.

Iesu ololi jinibb san nga devje niben mimij emaur luwi kele

17 Mian ko renge nabong m̃inij kele san Iesu ok-visviseni jinibb nir. Ko Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir nga marivel renge ngaim jijle nir ne Galili e vini, ko renge Jutia ko renge Jerusalem kele, arsakel ie. Ko derteren se Iova elep renge Iesu nga puloli lartul nga marmesi parres luwi. 18 Ko jinibb sopor arwosi jinibb san nga devje niben mimij renge maling sen vini, ko arpejpej lat nga parasi van loloim e tevi, parlingi ji Iesu. 19 Ko sete lat san oto nga parasi rengen, ejki, suri jinibb elep p̃elak. Ko arwosi arsa tevi van mare e renge drru naim. Ko arrarre drru naim mare, ko arjuröni ni van loloim e renge livö ne jinibb nir ko renge Iesu non. 20 Ko Iesu etaole nga m̃ilesi nosurien ser ko owrai tevi, “E, m̃erel, nololien som nutlasi tweni pa osuw.” 21 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko Parasi nir arrorrmi sarrsarre renge nolor, arwera “Erpese m̃erel m̃irij mirpok? Erij melmelas ko osopsoƀe Atua! Isi orongwos p̃itlasi tweni nololien nir? Atua kobbong esan bbölbböl!” 22 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser, ko owrai tevir, “Suri sev kami kamrrorrmi nanu ngel nir renge nolo kami nir mirpok? 23 Evi nanu nga m̃isisarow bbong nga bowrai tevi m̃erel, ‘Nololien som nutlasi tweni pa,’ suri si p̃ilesi poro nuwretun rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu nga m̃iterter kele wor asi ngok nga poro bowra ‘Kuptur imare kupla milngom ko kupiel van renge naim som e,’ suri jinibb jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga mowrai ngok. 24 Ko bololi vajin nanu nga m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga inu Jinibb Mawos derteren suk otoe renge iel ngatan nga ƀetlasi tweni nololien.” Ko ni owrai tevi m̃er nga niben devjen mimij owra “Nuwrai tevi nik, Kuptur imare kuplai maling som kupwosi, ko kupiel van renge naim som e.” 25 Ko ni otur imare kasi ngavilvil, ko osröv i Atua, ko owosi maling sen ko evel limjer renge nor, evan vare e. 26 Ko jinibb jijle bbösa nga milep elair e ko armetutu elep, ko arsurövi Atua arwera “Aro, lelingen rramlesi nanu nga m̃inijnije san.”

Iesu everus Livae pivijuri ni, pivi jinibb sen

27 Vitunen renge nanu ngel nir, ko Iesu evel kele, ko elesi jinibb san nga mok-la nevöt ne takis nga nisen miwajie Livae, oklik renge naim nga mok-majing rengen. Ko Iesu owrai tevi “M̃erel, kup-vijuri inu ko

kupivi jinibb suk.” 28 Ko ni otur imare, evel
lingi joron jile nir arjipon ko evijuri Iesu.

29 Ko mian ko Livae ololi nanen nga milep san renge
naim sen nga m̃iaan ore ni e tevi Iesu. Ko nir elep nga marok-la nevöt ne takis arini renge nanen, ko jinibb elep kele wor nga marsakel tevi Iesu araan korti tevi ni renge tep. 30 Ko Parasi sopor ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor nga marok-pitevir arwor suri Iesu tevi jinibb sen nir, arwera “Erpese kami kamaan ko kamminmin tevi jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir ko jinibb nga marsij nir?” 31 Ko Iesu owrai lweni tevi nir, “Nir nga marres sete armerreni dokta, ko nir nga bbong marmesi ko. 32 Ko erpok ko, inu nuvini sete nga beveruse nir nga tetajer marwera marres, ejki, ko nuvini tweni bbong beveruse nir nga sete markerkeris, ko marwer limjere nga marsij, nga nolor pulululwi.”

Nosusien suri murrun nga parlinglingi nanen parvil

33 Ko mian ko jinibb sopor arwerai tevi Iesu “Jon jinibb sen nir arok-vil tetajer ko arok-lot, ko jinibb se Parasi kele nir arok-loli erpok; ko nik jinibb som, erpese maraan ko marminmin ko setemun marvil?” 34 Ko Iesu owrai tevir owra “Daron nga jinibb nga mutotko elik vane renge nanen tevi selen nir, ko kami kamrrorrmi nga nir parlinglingi nanen nga parvil? Ejki rres nawon! 35 Mian ko nabong nen piavini vajin, ko para-tekai tweni m̃er nga mutotko jir. Ko ngok ko nir para-vil ko renge nabong nen nir.”

36 Ko ni owra nale rrongrrongvi m̃inij nen kele san tevir, owra “Sete jinibb san orongwos p̃irrerrsi tweni bebje sunsun nga mimerr sopon ko puwol ore lat nga mimarrerr e renge sunsun nga m̃itra e, ejki. Poro pirpok ko ni olokloksi pa sunsun nga mimerr nen; ko sunsun nga m̃itra nen kele p̃isij, suri bebje sunsun nga mimerr nen sete pusorsan p̃irres tevi. 37 Ko erpel kele, sete jinibb san orongwos pujongjongi norro nga mimerr van renge botel nga m̃itra nga marloli nevlu nanikot e. Poro pirpok ko norro nga mimerr tut, tuloli nevlu nanikot nga m̃itra tirrerren ko tiap rrerrsi, suri etra p̃elak. Ko norro timejivjiv teplingi tisij, ko nevlu nanikot kele tisij. 38 Niko norro nga mimerr parlingi ko wor renge nevlu nani nga mimerr mimalum m̃irres. 39 Ko sete jinibb san nga mokmini norro nga m̃itra emrreni norro nga mimerr, suri owra ‘Norro nga m̃itra erres’.”

6

Jinibb se Iesu nir arsesri wene wit renge nabong ne Sapat

1 Mian ko Iesu evel otvi naut ne wit san renge nabong ne Sapat. Eptevi jinibb sen nir; ko jinibb sen nir numer ajir, ko artipatun arsesri sursele wene wit nir ko arseseir nga dokolvir parjikie lingir, ko arlair arurrurroir. 2 Ko Parasi sopor arlesi, ko arwerai tevi ni, “Kuplesi ta, nir arloli nanu nga sete mumomsawos renge nabong ne Sapat!” 3 Ko ni owrai lweni tevir, “Aro, ejki ma, ko rreknga ma kami sete kameve renge Naul On, nanu nga Numal Devet muloli daron nga nanen ser mijkie, numer m̃iaji ni ko nir nga marlik tevi ni? 4 Ni ean renge Naim On se Atua, daron nga Apiata mivi batu jinibb ne sulsulen e, ko ni orro tama niv nga setete erres renge jinibb nga marivi jinibb nawon parurroi, evi kis bbong se batu jinibb ne sulsulen ko. Ko ni elai kele tevi nir nga marlik tevi arurroi.” 5 Ko Iesu owrai kele tevir, “Inu Jinibb Mawos nuvi Numal ne Sapat.”

Iesu ete nevre jinibb san nga m̃ikati emetet luwi

6 Mian ko renge nabong ne Sapat m̃inij kele san ko Iesu evan kele renge naim ne loten pivisviseni jinibb nir. Ko jinibb san nga nevren rres m̃ikati elik ie renge loloim. 7 Ko renge ie jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor ko Parasi sopor armeteni suri Iesu eterter nga poro nga ni puloli m̃er nga nevren m̃ikati nen p̃irres renge nabong ne Sapat, ko ngok nir partor sweri nanu san nga parevei Iesu pian re kot suri. 8 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser, ko owrai tevi m̃er nga nevren m̃ikati, “Kupmera ta, kupini iel kuptur iel liven womu.” Ko ni otur imare evan otur liven womu. 9 Ko Iesu owrai tevi nir, “Inu numrreni bosusi tevi kami: Renge devjen ne nale nesesreien, erres nga parloli nanu nga m̃irres re nabong ne Sapat? Poro pijki rreknga parloli p̃isij? Erres nga parloli jinibb san p̃irres luwi renge nabong ne Sapat? Poro pijki ko parlokloksi jinibb rrek!” 10 Ko Iesu oklu emteni rrale nir jijle nga martur rrale ni, ko owrai tevi m̃er nga nevren m̃ikati, “Kup̃ete ta nevrem pimetet.” Ko ni ete nevren emetet, ko nevren erres luwi. 11 Ko nir arlolar lengleng ko arsupsup̃e lululweni tevi nir nga parloli sev tevi Iesu.

Iesu otobbtobbue jinibb sen esngavöl drromon eru

12 Renge daron nen Iesu otongsa van mare renge botwen nga pulot, ko ni elik rrarren renge ie nutpong san nga mulot

van ji Atua. 13 Ko daron nga nat m̃irin
vajin, ko ni everus jinibb sen nir vini
jin; ko ni otobbtobbu tweni nir esngavöl
drromon eru nga ni m̃ilngi niser marwajie
aposol. 14 Nir le niser ngel: Saemon
(nga ni m̃ilngi kele nisen miwajie Pita), ko
Antru ni wor tasin, ko Jemes, Jon, Pilip,
Batolomiu, 15 ko Matiu, Tomas, Jemes nga
natu Alpeas, Saemon nga mivi pati nga
marwera paroji tweni m̃eri Rom nir, ko
Jutas nga natu Jemes, 16 ko Jutas ne Iskariot
nga vitunen ko pia-tekai kerasi Iesu.

Iesu evisviseni jinibb nir ko ololir arres luwi

17 Ko Iesu ojubbul tevi jinibb sen nir
vini ngatan e renge numiv san ko otur
rengen. Ko jinibb sen elep, ko delung elep
ne Jutia ko Jerusalem, ko nga renge jeljeli
dis ngalu renge Taea ko Saeton. 18 Nir ngel
arini mori jin nga parunge nale sen, ko ni
pulolir parres luwi renge mesien ser. Ko
lartul nga nem̃in nga marsij marsisilvir,
Iesu oji twenir renger ko ololir arres luwi.
19 Renge meling jinibb nga milep ngel, nir
jijle arok-wera parjipari Iesu nga puloli
derteren sen pian renger, ko pirpok ko
puloli nir jijle parres luwi.

Jinibb nga marongwos parunge p̃irres ko jinibb nga marongwos parunge p̃isij

20 Iesu emteni jinibb sen nir ko owra
“Neiren renge kami nga kamivi ƀeres;
batun vanu se Atua evi se kami. 21 Neiren
renge kami nga numer m̃iaji kami lelingen
ngel; mian ko kami kapa-up. Neiren
renge kami nga kamting lelingen ngel;
mian ko kapa-ir ko, kapa-men. 22 Neiren
renge kami renge daron nga poro jinibb
nir arlesi nga kamivi jinibb se inu Jinibb
Mawos, ko arungasi kami vajin, ko arla
nale otot tevi kami, ko arsoni tweni kami
renge gortien ser, suri bbong inu. 23 Kap̃ir
renge nabong nen daron nga nanu ngok
nir parpelari, ko kaprowrow e neiren, suri
nowli kami elep renge melrin. Suri renge
sel mawos ngok ko pa ð̃irterawarreng ser
arloli tevi propet nga tuwi nir.

24 “Ko esij wor elep niko renge kami nga
joro kami milep lelingen ngel, suri kamlik
pa renge mauren nga mimalum, ko sete
kamrongwos kaplik kele mun pirpok re
melrin. 25 Ko esij wor elep niko renge kami
nga kamup m̃irres lelingen ngel; suri mian
ko numer p̃iaji kami. Esij wor elep niko
renge kami nga kammen lelingen ngel;
suri mian ko kapting ko kaptaur. 26 Esij
wor elep niko renge kami nga jinibb nir
marsupsup̃e kami kamrres lelingen ngel,
suri apu ser kele tuwi arok-loli sel mawos
ngok ko pa tevi propet ne gerisen nir,
arsup̃er arwera nawon arres.

Kapmerreni devje nuval se kami

27 “Ko inu nuwrai tevi kami nga kam-
murrarronge inu: Kapmerreni devje nuval
se kami, kaploli p̃irres tevi nir nga marun-
gasi kami. 28 Kaprij p̃irres tevi nir nga
marij m̃isij tevi kami, ko kapverus van ji
Atua suri nir nga marungasi kami. 29 Poro
jinibb pisan puwje vasum devjen, ko nik
sete kupwuje lweni kele, ko kuplinglingi
kele ma vasum devjen tevi puwje kele. Ko
poro jinibb pisan p̃ilai tweni kot som, ko
kuplinglingi ni p̃ila kele sunsun som.
30 “Kuplai tevi m̃er nga mungonim, ko
m̃er nga m̃ilai jorom, sete kupwera p̃ila
lweni kele tevim. 31 Erpe nga kami kam-
marong nga jinibb parloli nanu tevi kami,
ko kami vajin kaploli pirpok tevir.
32 “Poro kami kapmerreni jinibb nga
bbong marok-merreni kis kami, ko erpese?
Iok sete evi nanu san, suri jinibb nga
marsij kele arok-merreni nir nga marok-
merrenir. 33 Poro kapok-loli p̃irres tevi
kis bbong nir nga marok-loli m̃irres tevi
kami, ko erpese? Iok sete evi nanu san,
suri nir nga marsij kele arok-loli kobbong
erpok. 34 Ko poro kaplai tevi nir kis bbong
nga parkele lweni ko, ko erpese? Iok sete
evi nanu san, suri nir nga marsij kele
arok-loli bbong erpok tevi nir lululwi nga
parok-kele lweni pusorsan. 35 Ko kami ma
kapmerreni ko wor devje nuval se kami ko
kaploli p̃irres tevir, ko kaplai tevi nir nga
sete kaprrorrmi parlai lweni kele. Ko niko
kami nowli kami pilep, ko kami kapivi
Atua ne Drromsen Mare natun; suri ni
erres tevi nir nga sete marok-wera erres
tevi, ko nir nga marsij. 36 Kaprrorrmi
jinibb nir, pirpe Tata se kami orrorrmir.

Sete kapwer lokloksi jinibb pisan

37 “Sete kapwer lokloksi jinibb pisan
kapwera esij, pijki, ko Atua vajin sete pia-
wera kami kamsij. Kami kaptelasi tweni
nololien se jinibb m̃inij nir, ko Atua vajin
p̃itlasi tweni nololien se kami. 38 Kaplai
joro kami tevi jinibb m̃inij nir, ko Atua
pia-kele lweni tevi kami; pijvi puwun saut
p̃irres, puni van ngatan, pusurrsurrngoni
p̃ij p̃irres, pijvi kele puwun saut, ko pime-
jivjiv nawon vajin.”

Murru kami pumomsawos p̃irres

39 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi m̃inij
kele san tevir owra “Metrrorr sete orong-
wos puwowomue metrrorr piptevi renge
sel, ejki. Poro pirpok ko nuru korti pora-
vitan van ngatan renge nolo bbulwil! 40 Ko
erpok kele, m̃er nga marvisviseni ni sete
orongwos p̃iasie jinibb nevisvisenien sen
van mare e; pian pijpari wor pusuw ko
renge marvisviseni, ko ngok ko ea-sorsan
ko vajin tevi jinibb nevisvisenien sen.
41 Ko erpese kumlesi nate nato nga tuwam

m̃ikrae re nolo ƀelan, ko sete kulesi suri nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nik nolo ƀelam?[A] 42 Ko poro pirpok, ko nik kupwerai pirpese tevi tuwam, ‘Tuwak, kuplinglingi ƀesre tweni nate nato nga kumkerae re nolo ƀelam,’ daron nga nik sete kumleslesi nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nik nolo ƀelam? O, nik nga kumiel renge sel eru, tukbböt re aseni ni ƀelan tuloli ni ƀelan turro tiasi! Womujnen kupsere tweni nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nolo ƀelam jile pusuw, ko kuplesi nolo ƀelam owokwok erres, ko kurongwos kupa-sere tweni vajin nate nato nga tuwam m̃ikrae mibbölji ƀelan.

Nai ko wenen nir

43 “Nai nga m̃irres san sete orongwos piwen wenen nga m̃isij, ko nga m̃isij sete orongwos piwen wenen nga m̃irres. 44 Nai jijle arongwose renge wener. Jinibb sete orongwos pian p̃itawe wene nitapol renge ga moku, ko sete orongwos p̃itawe wene drra renge duru molulu. 45 Ko erpok ko, jinibb nga m̃irres ok-wera tweni nanu nga marres nga mok-rrorrmir marto renge nolon; ko jinibb nga m̃isij ok-wera tweni nanu nga marsij nga mok-rrorrmir renge nolon. Suri sev nga muwun saut renge nolo jinibb, niko marpelpelari renge jingo jinibb mok-wera tutwenir.

Jinibb eru nga morili naim

46 “Erpese kami kamveruse inu m̃irres, ‘Numal, Numal,’ ko setete kamok-loli suri nanu nga mowrai tevi kami? 47 Nir jijle nga marini jik, ko marunge nale suk nir ko marlolir surie, inu beviseni tevi kami nir arirpe isi. 48 Nir arirpe jinibb san nga m̃ili naim sen renge dan nga m̃iterter m̃irres. Mili jile musuw vajin, ko mian ko daron nga naus mus ko nuwi muwlu ko miveji naim nen, ko sete ototo, suri eli pa eterter jile erres. 49 Ko m̃er nga ma murnge nale suk ko sete mulolir, ni erpe m̃er nga m̃ili naim sen renge dan malum; ko sete eli nabur nen nir aran ngatan, arun jipoj nawon. Ko daron nga nuwi muwlu muti naim nen, ko evitan van ngatan, ko omosoksok p̃etp̃eti.”

7

Iesu ololi jinibb ne majingen san erres luwi

1 Daron nga Iesu musuw renge nale sen, ko evel van renge Kapaneam e. 2 Ko renge ie, batu jinibb ne nuval san se m̃eri Rom nir, jinibb ne majingen sen san nga mimrreni milep emsi lengleng, otomori pimij. 3 Ko ni ornge nga Iesu m̃ilik ie, ko ni okoni ƀirterawarreng ne Isrel sopor paran parwerai tevi ni nga ni pivini puloli jinibb sen p̃irres luwi. 4 Ko nir aran ji Iesu ko arngoni tertere nga ni pian, ko arwerai tevi, “Ni evi m̃er nga m̃irres p̃elak. Kupini ko wor kuploli nanu nga muwrai ngel. 5 Ni emrreni jinibb ne vanu se kerr nir, ko ni eli naim ne loten se kerr.” 6 Ko Iesu eptevir aran.

Ko daron nga martomori parjipari naim nen, ko batun ne jinibb nuval okoni selen sopor arivel tersele aran jin, nga parwerai tevi, “Numal, sete kuplokloksim. Inu sete nurres nga kupini renge loloim suk. 7 Ko inu kele nurrorrmi sete erres nga inu bevinuk jim. Ko kupwerai bbong nale, ko jinibb ne majingen suk p̃irres luwi. 8 Suri jinibb nga marlelep renge inu arlingik renge derteren, ko arlingi kele jinibb nuval arlik tevik. Ko poro bowrai tevi nga ngel ‘Kupan,’ ko ni pian ko wor, ko poro bowra tevi nir san kele, ‘Kupini,’ ko ni pivini ko wor; ko poro bowrai tevi jinibb ne majingen suk san, ‘Kuploli nanu ngel’, ko ni puloli ko wor.” 9 Ko Iesu etaol lenglenge nale ngel nir daron nga murnger e. Ko erieni oklu emteni delung nga marvijuri, ko owra “Nuwrai tevi kami, sete nulesi nosurien nga milep mirpel wor san, ejki. Renge Isrel kele ejki rres nawon.”

10 Ko jinibb nga batu jinibb ne nuval nen mukonir arluwi van renge ngaim; ko arlesi nga jinibb ne majingen nen erres pa osuw.

Iesu ololi bipiwarreng san nga mimij emaur luwi

11 Musuw vajin ko sete epriv ko Iesu evan kele renge ngaim nga welili san nga nisen Naen. Ko jinibb sen nir arpitevi ni, ko delung elep kele wor arpitevi ni. 12 Ko daron nga maran mori renge ngaim nen metali ne naworr nen, ko arlesi jinibb sopor marwosi tweni bipiwarreng san nga mimij, paran partevni. Bipiwarreng wel nen, tasu sen diwen sen emij lingi pa osuw, ko vinnen natun
sansan wel nen ko pa. Ko delung elep nga renge ngaim nen arpitevi vinnen. 13 Ko daron nga Numal m̃ilesi vinnen, ko orrorrmi lenglenge, ko owrai tevi owra “Sete kupting te pijki.” 14 Ko oruj van mori ko ejpari drrav nga mimatur rengen, ko jinibb nga marwosi artur murrong tevi. Ko owra “Nanwarreng, nuwrai tevim, kupmera!” 15 Ko m̃er wela nga mimij emra ko elik, ko erij luwi. Ko Iesu ela lweni m̃er wela tevi tasu sen.

16 Ko jinibb jijle nolor arwun saute metutuen. Ko arsurövi Atua arwera

[A] **6:41** Erpe iel, Luk osp̃e suri nanu nga muto re mete jinibb, ko kem namrieni nga namvijuri murrun ne rijen ne nale nga iel.

“Propet nga milep san otur imare renge livö renge kerr!”, ko arwera kele “Atua evini nga p̃ila mauren tevi jinibb sen nir.”
17 Ko nosp̃en ne sev nga Iesu muloli ngok, jinibb nir arsupsup̃e owlu p̃etp̃eti renge Jutia ko renge vanu jijle nga marto rrerrale ie.

Jon Baptaes osusi rongornge tevi Iesu

18 Jon jinibb sen nir arsup̃e suri nanu ngel nir tevi, ko ni everuse jinibb sen eru orini jin. 19 Ni owrai tevi nuru poran ji Numal porwerai tevi, “Jon owra ‘Nik kuvi pa m̃er nga pivini le, rreknga kem nabtiriv malume san kele wor?’ ” Ko ni okoni tweni nuru.
20 Daron nga morini ji Iesu ko orwerai tevi, “Jon Baptaes okoni komru owra nobor-susi tevim, ‘Nik kuvi pa m̃er nga pivini le, rreknga kem nabtiriv malume san kele wor?’ ” 21 Ko renge daron nen ni ololi nir elep nga marmesi mesien lele nir arres luwi, ko ololi nem̃in nga marsij arivare arwolu lingi jinibb nga marsisilvir, ko ololi nir elep nga meter marrorr arkulkulu luwi erres. 22 Ko ni owra lweni tevi laru nga Jon mukoni nuru, owra “Kopor-vijuri lweni sel se kamru, kopor-luwi ko kopor-werai tevi Jon isev nga komor-lesir ko komor-runger: Metrrorr nir arkulkulu luwi erres, naroj nir arivel luwi erres, niber m̃im̃emaul nir arwokwok luwi, borwon nir arongrong luwi erres, jinibb nga marmij armaur luwi kele, ko b̃eres nir arwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevir. 23 Ko inu nuwrai erpel, neiren renge m̃er nga sete m̃ilesi nanu san renge inu nga puloli ni purnge p̃isij rengen.”

Iesu osp̃e suri Jon Baptaes mauren sen

24 Daron nga jinibb nga Jon mukoni nuru morivel lingir, ko Iesu etipatun osp̃e suri Jon tevi delung nir, owra “Bonevis daron nga kamiel tweni Jon renge lolo merwer e, kamwera kaplesi sev ko? Mavir san nga ling muwi petpate m̃ia? 25 Ia, kaman kamwera kaplesi sev ko? Jinibb san nga muri sunsun nga m̃imau m̃irres? Ejki rres nawon. Lartul nga maruri sunsun nga mirpok araan erres ko arlik renge laut se numal nir. 26 Ia, ko kami kamwera kaplesi sev? Propet san? O-o, ko inu nuwrai tevi kami, ni elep asi wore propet. 27 M̃erel ko Naul On muli suri nga Atua muwra ‘Kapmurrong, bokoni jinibb suk san nga puwowomu re Mesaea ko puloli sel se ni pimetet.’ 28 Ko inu nuwrai tevi kami, Jinibb jijle nga mariak renge iel ngatan, sete san elep asie Jon. Ko m̃er nga ma muwelili renge batun vanu se Atua ko, ni elep asi wore Jon.” 29 Ko delung nir ko jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir, daron nga marunge ko arir ko arsurövi Atua. Suri nir arpaptaes pa renge baptaesen se Jon. 30 Ko Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir armusus parvijuri sel se Atua nga muloli pa tevir, suri armusus parpaptaes bonevis renge baptaesen se Jon.

Iesu erij tere jinibb nir nga renge daron sen

31 “Sev ko niko bowra viringsi dul nga lelingen ngel e nir? Ko nir arirpese le? 32 Nir arirpe bipiwarreng sopor nga marlik renge mesa nga m̃irres sopon, ko markikail marververuse seler nir parini jir partetnij; arwera ‘Namuwi nabbu tevi kami, ko kammusus kapsew; ko namla nubo ne mijen, ko kammusus kapting. Kammusus kaptetnij detnijen ne neiren, ko detnijen ne dauren.’ 33 Ko erpok, kami dul nga lelingenok kami kele kammususe murru komru kes, Jon Baptaes ko inu. Jon Baptaes evini ko eaan wowarreng bbong, ko sete ok-mini norro; ko kami kamwera ‘Nem̃in nga m̃isij elik rengen.’ 34 Ko inu Jinibb Mawos nuvini ko nomok-aan ko nomok-minmini norro, ko kami kamwera ‘Kaplesi leorr lep ko lemni kis norro. Ni evi sele jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir ko jinibb nga marsij nir.’ ” 35 Ko Iesu owrai tevir, “Ko norongwosien sete eplari re sel sansan, eplari wor re sel elep ko. Ko komru Jon, komru kes nomor-vijuri.”

Nesevin nga m̃isij san

36 Ko mian ko Parasi san everuse Iesu nga pian p̃iaan tevi. Ko Iesu evan renge loloim se Parasi nen, ko esakel ngatan ko eaan tevi. 37 Ko nesevin san nga renge ngaim nen nga mauren sen m̃isij ornge nga Iesu m̃ilik renge naim se Parasi nen m̃iaan tevi. Ko vinnen ela botel senta san nga nowlin elep. Ko botel nen arloli nevöt e san nga nisen alapasta.
38 Ko vinnen evini otur renge b̃ela Iesu renge duren ko eting, ko suwen meten arjumjum van renge b̃ela Iesu. Ko ela rao batun ko etwasi b̃ela Iesu e, ko orromji b̃ela Iesu, ko ejvi senta renge b̃elan. 39 Parasi nga miveruse Iesu nga pivini p̃iaan tevi m̃ilesi, ko orrorrmi renge nolon owra “Merel poro weretunen pivi propet, ko purongwose ko nesevin nga mirpese le ngel nga mijpari. Nesevin ngel evi vin nga m̃isij!” 40 Ko Iesu owra lweni tevi, “Saemon, inu nuwra bowra nanu le san ngel tevim.” Ko Saemon owra “Numal, kupwerai ko wor.” 41 Ko Iesu owra “Numal san, jinibb eru orloli nivnon jin. Ngok nuru tuwen ela nevöt evi ongut valim (500) jin nga muloli nivnon e. Ko nuru tuwen nen ela nevöt ngavöl elim (50) jin nga muloli nivnon e. 42 Mian ko nuru korti sete orviter nga porkele lweni tevi. Ko ni erres

tevi nuru, elinglingi nivnon nen nuru korti orjipon, setemun porkele. Ko renge nuru ngok, nuru ngabes nen ko pimrreni wore ni p̃iasi jer renge nuru?" 43 Saemon owra lweni tevi, "Inu nurrorrmi nganga muloli nivnon mileplep nen ko jin, ni ko pimrreni p̃iasie wor." Ko Iesu owra lweni tevi, "Kuwra momsawose erres." 44 Ko ni erieni emteni nesevin ko owrai tevi Saemon, "Kulesi vinel? Inu nuvini renge naim som, ko nik sete kutkaik erres, sete kurrawe ƀelak. Ko vinel ma errawe ƀelak e suwen meten, ko etwasi jomro batun e ƀelak nuru ormes. 45 Nik sete kurromji inu, ko vinel ma daron nga mevini loloim e ko orromji ƀelak, sete omosie. 46 Nik sete kujvi oel renge inu batuk, ko vinel ma ejvi senta nga m̃irresrres asi oel renge inu ƀelak. 47 Ko suri mirpel ngel ko niko nuwrai tevi nik, nololien se vinel nga muwun saut nutlasi twenir pa, niko mimrreni inu milep suri. Ko isi ko nga murrorrmi nololien sen muwelili bbong, poro m̃etlasi tweni ni, pimrreni inu bbong puwelili rrek." 48 Ko Iesu owrai tevi nesevin nen, "Nololien som nir nutlasi twenir pa osuw." 49 Ko nir nga marsakel tevi nga maraan tevi arrorrmi lweni e lolor arwera "Merel evi jinibb sev le nga orongwos p̃itlasi tweni nololien nir?" 50 Ko Iesu owrai tevi nesevin "Nosurien som ololi nik kumrres luwi. Kupiel, kupluwi renge demat."

8

Nesevin nga marok-pitevi Iesu

1 Nanu ngel nir arasi osuw, ko renge vitunen sopon vajin ko Iesu otutur sopon evan renge ngaim nga marlelep nir ko renge ngaim nga wewarreng nir. Ko ni ewerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir, ko jinibb sen nir esngavöl drromon eru arpitevi ni. 2 Ko nesevin sopor nga nem̃in nga marsij marivare lingir, ko sopor nga marres luwi pa renge mesien ser nir, ngok Merri ne Maktala, nga nem̃in nga marsij ebut marwolu lingi pa musuw, 3 Ko Joana nesen se Kusa nga mivi jinibb san ne majingen se Numal Erot, ko Susana, ko nesevin elep kele wor nga marok-la joror tevi Iesu ko jinibb sen nir.

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga m̃ijijreni jelangin

4 Mian ko delung elep ne ngaim lele nir arini arkorti ji Iesu. Ko ni owra nale rrongrrongvi san tevi nir, owra 5 "Jinibb nga mok-jijreni jelangin evan nga p̃ijijreni. Ko daron nga m̃ijijreni e, ko jelangin sopor arwij asi van renge dan ne sel e, ko jinibb arivel rer ko arverasi lokloksir, ko numön arow vini ko artasi twenir. 6 Ko sopor kele arwij asi van renge dan ne jerev e; ko daron nga maretiv imare ko armeli ngavilvil, suri lap̃er sete ejpari nuwi te ejki. 7 Ko sopor kele arwij van renge liven ne lolo moku, ko daron nga moku m̃iejal mimaur orer, ko emelngir, sete armaur. 8 Ko sopor ma arwij van renge dan malum nga m̃irres, ko aretiv armaur erres ko arwen, wener ongut (100)." Ko Iesu ekail owra "Mer nga boron mutoe purnge re nolo boron!"

Iesu owra tweni omomsawos erpese nga ni mutuw nale rrongrrongvi

9 Ko jinibb se Iesu nir arsusi tevi ni, arwera "Nale rrongrrongvi ngel owra puwra isev ko?" 10 Ko ni owrai tevir owra "Kami ma arlai tevi kami nga kaprongwose nanu nga marto teptepi renge batun vanu se Atua. Ko nale rrongrrongvi ma arlai tevi nir jijle ngok nga parlesi, ko sete parlesi wose, ko parunge ko sete parongwose; suri batur eterter ko armusus nolor pulululwi."

Iesu owra tweni vajin nale rrongrrongvi lat nga muto suri

11 "Nale rrongrrongvi nen, nile erpel ngel. Jelangin nen evi nale se Atua. 12 Ngok, jelangin nga marwij van renge dan ne sel arirpe jinibb nga marunge nale, ko demij mivini m̃ila tweni renge nolor, nga puloli nir sete parosuri ko sete parmaur. 13 Ko jelangin nga marwij van renge dan ne jerev arirpe jinibb nga marunge nale, ko arir nga parlai. Ko norrorrmien nen nga pirpe lap̃e nai nga purrul totkoni renge nolor ejkie. Arosuri beblen, mian ko sete epriv daron nga nanu nga purrowrrowe mivini, ko arvitan. 14 Ko jelangin nga marwij van renge lolo moku arirpe jinibb nga marunge nale, ko marvijuri suri wor sel ser; ko norrorrmien ser, ko joror nir, ko nanu lele nga marmerrenir renge mauren ser nir armelngir, ko sete arwen e wenen nga marres sopor. 15 Ko jelangin nga marwij van renge dan malum nga m̃irres, arirpe jinibb nga nolon muwretun ko m̃irres, ornge nale ko otori eterter ejpari nga m̃ilai wenen.

Laet nga marteplis ore biles e

16 "Sete jinibb san orrungsi laet ko p̃ila biles piteplis ore e, rreknga p̃ilai p̃ilngi renge melve maling, ejki rres nawon. Pilngi ko wor mare renge lat nga mokjinget rengen. Ko ngok jinibb nga parini renge loloim parlesi moron. 17 Nanu san sete orongwos piteptepi rragrrag nga sete pia-pelari limjer, rreknga nanu tama san nga muto silsilveni nga sete orongwos piplari renge moron, ejki rres nawon. Nanu jile nga marirpok parpelari ko wor renge moron.

18 “Kapmetmet renge nale suk nga kami
kamok-runger. Poro nga jinibb pisan putor
totonir, ko ngok mẽrnen Atua pẽilai kele ko
wor tevi. Ko poro jinibb san setete putori
totonir, ko ngok mẽrnen Atua pẽilai tweni
ko ji ni sev nga murrorrmi mutori totoni.”

Iesu tasu sen ko tasin nir arini parlesi ni

19 Iesu tasu sen ko tasin nir arini nga
parlesi ni; ko sete arongwose paran jin
mori te ejki, suri nga delung elep pẽelak.
20 Ko arwerai tevi Iesu, “Tasu som le ko
tasim, nir le ngel vare armerreni parlesi
nik.” 21 Ko Iesu owra lweni tevi nir, “Tasu
suk ko tasik nir arivi nir nga marunge nale
se Atua ko marosuri.”

Iesu ewer ore ling serser nga mitewut milep san renge nuwito

22 Mian ko renge nabong san, Iesu owrai
tevi jinibb sen nir, “Kerr puwlu asi van
renge devje nuwito e.” Ko nir arsa re
drrav ko arwolu van. 23 Ko daron nga
marwolu e, ko Iesu ematurrwel. Ko ling
serser nga milep san etewut eterter vini
re nuwito, ko ejpari drrav ser. Ko nuwi
ejvijvi van renge nolo drrav, ko dungun
elep nga elep; otomori parron, ko nolor
opotpot e elep. 24 Ko aran ji Iesu ko
arwuni arwera “Numal! Numal! Rrapmij
le pa!” Ko ni emra ko ewer ore ling ko
daptap ne nuwi nga marbburbbur milep
marjivjivi vini re drrav, ko nuru korti
ormosi orsuw. Ie omol nawon vajin. 25 Ko
Iesu owrai tevir, “Nibeni le nosurien se
kami?” Ko nir armetutu ko artaol lengleng,
ko arwerwerai tevi nir lululweni arwera
“Isi le ngel, ni ewer ore ling ko nuwi ko
nuru orunge ni?”

Iesu oji tweni demij nir renge jinibb ne Gerasa san

26 Ko nir arwolu toku renge bongsin
san renge vanu se mẽri Gerasa nir renge
nuwito. Ko Galili oto luwi van devjen
e renge bongsin nen. 27 Ko daron nga
Iesu mujubbul mian ngaut e, ko jinibb
ne ngaim nen san evel vini ko esewute.
Mernen demij arsisilvi, ko epriv pa nga
sete mun ok-uri sunsun; ko setemun elik
renge ngaim, ko ok-lik pa renge dubb ko,
lat nga martivtavin e. 28 Ko daron nga
mẽilesi Iesu ko ekail van mare ko ejipa van
ngatan renge non, ko erij drrelan ean mare
jer owra “Sev som oto ni le iel, nik Natu
Atua ne Drromsen Mare? Nungoni tevi
nik sete kuplokloksik!” 29 Owrai erpok suri
Iesu owrai pa tevi nemẽin nga mẽisij pivare
lingi mẽrnen. Nabong elep bonevis mivini
mijpari lelingenok nga nemẽin nga mẽisij
mok-wowomue. Ko ewretun jinibb nir
arsere nevren nuru ko ƀelan nuru tevi dil
delrrurr nir, ko ni ok-rrerrersir armotot.
Ko nemẽin nga mẽisij okjeli van lolo merwer
e. 30 Ko Iesu osusi tevi, “Nik nisem si?” Ko
owra “Delung,” suri demij elep arsisilvi ni.
31 Ko demij nir arngoni tevi Iesu arwera
“Warru sete kupkoni kem naban renge
bbulwil nga nabbön mijkie, pijki!”

32 Ko renge ie meling ƀerp̃er nga
milep san arok-susung bbong renge jeljeli
botwen. Ko nemẽin nga marsij arngoni
tevi Iesu nga ni pẽilinglingi nir parsilvi
ƀerp̃er nir. Ko ni elinglingir. 33 Ko nemẽin
nga marsij arivare lingi mẽr nga ko aran
arsilvi ƀerp̃er nir. Ko ƀerp̃er nir arwolu
jubbjubbul van renge jeljeli nuwito ko
arowrow jubbjubbul van ngatan e renge
nuwito, ko arron.

34 Ko daron nga lartul nga maruwngani
ƀerp̃er maroka-lesi sev nga miplari, ko ar-
wolu van arwerai renge ngaim nga milep
ko ngaim nga wewarreng nen nir. 35 Ko
jinibb ne ngaim nen nir arivel tweni van,
parlesi isev nga miplari nen. Ko arini ji
Iesu ko arlesi mẽr nga nemẽin nga marsij
marivare rengen elik ngatan renge ƀela
Iesu. Norrorrmien sen erres vajin, ko
ori vajin sunsun. Ko daron nga marlesi,
ko nir jijle armetutu lengleng. 36 Ko nir
nga marlesi nanu ngel nga Iesu muloli
arsup̃e suri tevir erpese nga Iesu muloli
pa mẽr nga nemẽin nga marsij marsisilvi
mẽirres luwi. 37 Ko nir jijle nga marlik
renge Gerasa ko nga marlik rrerrale ie
arsurtoni tertere Iesu pivel lingi vanu ser,
suri armetutu elep. Ko Iesu evan esa
van renge drrav, ko drrav etipatun nga
puwlu. 38 Ko mẽr nga nemẽin nga marsij
marivare lingi ongoni tevi Iesu nga poro
nga ni piptevi ni. Ko Iesu okoni lweni owra
39 “Kupluwi van renge ngaim som e, ko
kupwera sev nga Atua muloli pa tevim.”
Ko mẽrnen evan renge ngaim jile nir ko
osp̃e suri sev nga Iesu muloli tevi ni.

Iesu ololi nesevin san nga drran muto mẽisij erres luwi, ko nesenwarreng san emaur luwi kele

40 Daron nga Iesu mian mijpari renge
devje nuwi e, ko delung nir artur terai ko
pa parwera erres tevi ni renge nga mivini,
suri nir artiriv ko pa terai. 41 Ko jinibb san
nisen Jaeras, evi jinibb nga mok-metmete
naim ne loten, ni evini ji Iesu ko ejipa van
ngatan renge ƀela Iesu ko ongoni tertere
nga Iesu pivini renge naim sen. 42 Ni
natun sansan bbong, ko evi nesevin, sian
esngavöl drromon eru. Ko vin wel nen
ematur renge maling, otomori pimij pa.
Ko daron nga Iesu mian e ko delung elep
arvijuri suri ni ko arlilji ni.

43 Ko nesevin san nga mesien se ne-
sevin nir ololi tetajer renge sia esngavöl

drromon eru. Vinnen olokloksi p̃etp̃eti joron nir nga m̃ilngir tevi dokta nir, ko sete san orongwos puloli ni p̃irres. 44 Ko vinnen esilvi delung nir renge Iesu duren vitu nen e, ko evini morie, ko ejpari bongsi sunsun sen. Ko ngavilvil mesien nga muloli vinnen drra nen emes evesane. 45 Ko Iesu owra “Isi mijparik?” Ko nir jijle arwera ejki, arvilvil ore. Ko Pita owra, “Numal, delung elep arututir mori nik ko arliljim.” 46 Ko Iesu owra “Ejki, san wor ejparik, suri nurnge renge nibek nga derteren evel lingik.” 47 Ko vinnen elesi nga nanu nga muloli oto pa limjer, ko eririr lengleng ko evan ko ejipa ngatan renge no Iesu, ko ewer telasi renge no delung nir sev ko ololi nga ni mijpari Iesu bongsi sunsun sen, ko erpese nga ni m̃irres ngavilvilsen. 48 Ko Iesu owra tevi, “Natuk, nosurien som ololim kumrres jile. Kupiel renge demat.”

49 Ko daron nga mok-rij malum e, ko jinibb san evel ko ewit lengleng renge naim se Jaeras vini, ko owrai tevi Jaeras, “Natum nesenwarreng emij pa osuw. Kuplinglingi Numal, sete kupkarkar rengen.” 50 Ko Iesu ornge, ko owrai tevi m̃ernen “Sete kupmetutu, sansan kobbong kuposuri, ko nesenwarreng pimaur luwi ko.”

51 Ko daron nga marini renge naim e ko Iesu ewer ore jinibb nir san sete pivijuri van loloim, sansan kobbong Pita ko Jon ko Jemes ko tata se nesenwarreng ko tasu sen wor. 52 Ko jinibb nir artengsi vin wel nen, drrelar elep. Ko Iesu owra “Sete kapting, nesenwarreng sete emij te ejki, ematur kobbong.” 53 Ko lartul nen nir armen keraji e, suri arongwose nga nesenwarreng wel nen emij pa osuw. 54 Ko ni esaro ko orrul re nevre nesenwarreng ko everuse owra “Nesenwarreng, kuptur imare!” 55 Ngavilvilsen mauren sen olwi van rengen ko otur imare. Ko Iesu owrai tevir nga parla nanen sopon tevi purroi. 56 Ko tata sen ko tasu sen bbösa nga milep elai nuru e. Ko Iesu ewer ore nuru nga sete porwerai nanu ngel tevi jinibb pisan, pijki.

9

Iesu okoni jinibb sen esngavöl drromon eru aran parwerwer

1 Ko Iesu everus kortoni jinibb sen esngavöl drromon eru arini korti jin, ko ela derteren tevir nga paroji tweni nem̃in nga marsij nir, ko parloli jinibb nga marmesi nir parres luwi renge mesien ser nir. 2-5 Ko ni ewer orer owra “Sete kaptori nanu pisan renge nivelen se kami renge sel, pijki; nejipjip pijki, narr pijki, nanen pijki, nevöt pijki; ko sete kaptori sunsun pieru. Ngabe nga kami kapan rengen, kapan renge naim, ko kaplik renge naim nen ko pa pijpari daron nga kapiel e. Ko poro renge ngaim san jinibb nen nolor p̃iterter, sete parlai kami pijki, ko ngok daron nga kami kapiel lingi ie, erres kapwirrwirrleni tweni maw nga muto re but se kami, nga piviseni tevi nir nga marloli m̃isij.” Ko ni okonir van parwerwer tevi jinibb nir suri batun vanu se Atua, ko parloli jinibb nir nga marmesi parres luwi renge mesien ser nir. 6 Ko nir arivel lingi, aran renge ngaim nir ko arwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir, ko renge iok jile arloli jinibb arres luwi.

Numal Erot Antipas osp̃e suri Iesu

7 Ko Erot Antipas evi numal ne Galili, ko ornge nanu nga marpelari ngok nir nga Iesu mulolir. Ko nolon ekarkare elep, suri ornge jinibb sopor arwera “Ngok Jon Baptaes ko otur imare luwi renge mijen.” 8 Ko nir sopor arwera “Elaeja ko miplari ngok,” ko nir sopor kele arwera “Propet ko san nga tuwi emaur luwi kele.” 9 Ko Erot owra “Jon Baptaes, inu nuta otvi pa batun, ko si kele le ngel, nga inu mornge kele nanu ngel kele nir suri mirpel?” Ko ni emrreni lenglenge p̃ilesi Iesu, p̃ijiljilwer sopon tevi.

Aposol se Iesu nga mukonir maran marwerwer arlululwi vini jin

10 Ko aposol nir, daron nga marlulwi vini ji Iesu, ko arsup̃e suri sev nga marlolir tevi ni. Ko ni eptevir arsan aran renge ngaim e san nga nisen Betsaeta. 11 Ko delung arongwose, ko arvijuri suri ni; ko ni owra erres tevi nir, ko osp̃e suri batun vanu se Atua tevir, ko ni ololi nir sopor nga marmerreni parres luwi arres.

Jinibb evi nuvasngavöl valim (5000) Iesu ela nanen tevir

12 Ko nat erivriv pa otomori nial piwaj pini, ko jinibb sen nir esngavöl drromon eru arini jin ko arwerai tevi ni, “Kupkoni tweni jinibb nir parivel, ko paran renge ngaim nga wewarreng nir ko ngaim nga marlelep nga marto karkar ngok nir, ko parmatur ko parla nanen ser. Suri iel lat nga rramlik e ngel evi lolo merwer le.” 13 Ko ni owrai tevir, “Kami ko kapla nanen tevir parurroi.” Ko nir arwerai tevi, “Kem namtori bbong niv elim ko nai eru. Ko poro pirpok ko kem naban nabwuli nanen ser kele wor, suri delung.” 14 Suri jinibb elep, evi nuvasngavöl valim (5000) totoklai nga marlik ie marunge nale se Iesu. Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Kaploli jinibb parlik ngatan pivi meling. Ko kaplingi nir pingavöl pilelmi (50) parlik renge meling sisamis.”

15 Ko nir arloli surie erpe nga muwrai
ngok, arloli arlik ngatan. 16 Ko Iesu ela niv
nga elim nga nir ko nai nga eru nga ko
esarrerr imare emteni melrin, ko olot erij
erres surir; ko obbri otvi niv nga nir ko nai
nga nuru, ko elai tevi jinibb sen nir. Ko nir
arlilai tevi jinibb nir. 17 Ko nir jile arurroi,
ko nir jile arup. Ko jinibb se Iesu nir arsere
lweni bebje niv nga marurroi linglingir ko
nai nga marurroi linglingir van renge narr
esngavöl drromon eru arwun saut er.

Pita owra tweni nga Iesu evi Mesaea

18 Mian ko nabong san Iesu kis bbong
oklot, ko jinibb sen nir arini jin. Ko ni
osusi tevir owra “Jinibb nir arwera inu
nuvi isi?” 19 Ko nir arwera lweni tevi
ni, “Sopor arwera Jon Baptaes, ko sopor
arwera Elaeja, ko sopor arwera propet
nga tuwi san emaur luwi kele.” 20 “Ko
kami kamwera inu nuvi isi?” Ko Pita owra
lweni tevi ni, “Nik kuvi Mesaea se Atua.”
21 Ko Iesu osur terter tevi nir nga sete
parwowrai nale nen tevi jinibb pisan. 22 Ko
owra “Jinibb Mawos purnge wor p̃isij ko
renge nanu pilep, ko ƀirterawarreng nir,
ko batu jinibb ne sulsulen nir, ko jinibb
ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir
parungasi ni, parevji pini. Ko nabong p̃itul
ko pimaur luwi kele.”

Jinibb se Iesu putor ore wor nanu nga ni mimrreni ko

23 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Poro
jinibb san puwra pivijurik, ni putor ore
nanu nga ni bbong mimrreni, ko nabong
jile puwosi nai pelaot sen ko pivijurik.
24 Ko poro san puwra putor totoni mauren
sen, mian ko pia-tor jabble; ko poro nga
san pimaronge mauren sen suri mivijuri
inu, ko mian ko pia-lai vajin mauren nga
m̃irres. 25 Poro jinibb pisan pia-lai p̃etp̃eti
nanu ne iel ngatan ngel nir, ko putor jabble
mauren sen pijijki, ko p̃ilesi sev ko p̃irres
rengen? 26 Ko isi san poro pimanune inu
ko nale suk nir, ni kele Jinibb Mawos pia-
manune ni renge daron nga ni pia-vini
e renge nosrövien se Tata sen tevi anglo
on nir. 27 Nuwretun nuwrai tevi kami,
sopor renge kami nga kamtur ngel setewor
kaplesi mijen ko kaplesi batun vanu se
Atua pivini.”

Iesu niben erieni enij kele e

28 Nabong owil asi osuw, vitunen ko Iesu
ela Pita ko Jon ko Jemes arpitevi ni. Ko nir
kis arsan artongsa van renge botwen nga
ni pulot. 29 Ko renge daron nga mulot e ko
non erieni enij kele e, ko sunsun
sen owraprap titis. 30 Ko jinibb eru
orpelari ie, Moses ko Elaeja, nuru orok-
jiljilwer tevi ni. 31 Nuru orremali renge
nosrövien ne melrin, ko orsup̃e suri mijen
sen nga otomori piplari Jerusalem. 32 Ko
Pita ko laru nga morpitevi armatur pa, suri
meter arruwel temijpal. Mian ko artaol
ko arkulu vajin van ji Iesu e, ko arlesi
nosrövien sen ko laru nga mortur pa tevi
ni. 33 Mian ko laru nga ortipatun porivel
lingi Iesu, ko Pita owrai tevi Iesu, “O,
Numal, erres ma kem namlik pa iel; kem
nabloli gorkoraim p̃itul, san pivi se nik, ko
san pivi se Moses, ko san pivi se Elaeja.” Ni
owrai ma, ko errerrlenge nale nga muwrai.
34 Ko daron nga mok-rij malum e mok-
werai nanu ngel nir, ko nabor san esal
vini esalsal orer, ko nir artur vajin renge
namol nen. Ko armetutu elep. 35 Ko renge
nabor nen drrelan san eplari rengen owra
“Ni evi natuk nga memrreni, ko ni ko
motobbtobbue. Kami kaprunge ni.”

36 Ko renge daron nga drrelan musuw,
ko arlesi Iesu esan vajin. Ko sete arwowra
nanu ngel tevi jinibb san renge nabong
nen nir, armurrarrong ore ko pa.

Iesu oji tweni demij renge nanwarreng san

37 Ko renge mevinen vajin nir arjubbul
renge botwen, arluwi vini ngatan e. Ko
delung elep arivel ore arini jin arlesi. 38 Ko
jinibb ne delung nen san everus owra
“Jinibb nevsivsenien, natuk sansan welel
le pa, ko nungoni nik, warru kupini kuplesi
ni ta. 39 Ko kuplesi, nabong sopon nem̃in
san esilvi ni, ko enger nga enger lengleng,
ko eririr nga eririr ko melabbsen eia. Ko
nem̃in nen eterter elep renge nga pivare
lingi ni, ko ololi niben arerer elep. 40 Ko
nungoni jinibb som nir paroji tweni, ko
sete arongwos parloli.” 41 Ko Iesu owra
lweni tevir, owra “O, aro, kami dul ngel
nosurien se kami ejkie! Ƀelik tevi kami
pijpari wor seveling, ko bololi nanu tevi
kami?” Ko owrai tevi m̃ernen, “Kuptekai
natum vini iel ta.” 42 Ko m̃er wel nga daron
nga mivel malum e vini, ko nem̃in nga
evivivrrule elep ko ololi ewajeni lenglenge
ngatan, ko ololi niben aririr elep. Ko Iesu
otortori nem̃in nga m̃isij nen ko ololi m̃er
wel nga erres luwi, ko ela lweni tevi tata
sen. 43 Ko nir jile bbösa nga milep elair e
suri nanu nga mulolir renge derteren nga
milep se Atua.

Iesu owra lweni kele tevir mian ko ni pimij

Ko daron nga bbösa milair malum e
suri nanu nga mulolir ngel nir, ko Iesu
owrai tevi jinibb sen nir, owra 44 “Nale
nga bowrai ngel nir, kaplingi pian renge
nolo boro kami nir ko kaprrorrmir. Inu
Jinibb Mawos partekai inu van renge
nevre jinibb nir.” 45 Ko jinibb sen nir
arrelenge nale nga Iesu muwrai ngel lat
nga muto suri. Atua esilveni renger nga

sete parongwose, ko nir armetutue parsusi lweni tevi ni.

Isi pivi jinibb nga milep jer nen renge nir

46 Ko jinibb se Iesu nir arok-rij latlat lulweni tevir suri isi pivi jinibb nga milep jer renge nir. 47 Ko Iesu orongwose sev nga muto renge nolor, ko etkai bipiwarreng nga welili san ko elngi otur renge nelin devjen. 48 Ko ni owrai tevir, “Isi nga p̃itkai bipiwarreng nga welili san nga mirpel ngel renge inu nisek, ko erpe etkai inu ko pa. Ko isi nga m̃itkai inu, erpe sete etkai inu ko, ko etkai ni nga mukoni inu ko. Mer nga mivi jinibb nga welili jer nen renge kami, ko ngok ni ko evi jinibb nga milep jer nen.”

Mer nga sete m̃itre kami ko ngok ni evi kerrkerr ko

49 Ko Jon owrai tevi owra “Numal, namlesi jinibb san oji tweni demij san renge jinibb san renge nik nisem. Ko namwer ore, suri nga ni sete evijuri kerr.” 50 Ko Iesu owrai tevi ni, owra “Sete kapwer ore ni. Mer nga sete m̃itre kami, ko ngok ni evi kamikami ko.”

Iesu etipatun pivijuri sel nga pian Jerusalem e

51 Mian ko otomori nabong nga Atua p̃itka lweni Iesu van mare e renge melrin, ko ni elngi non eterter evijuri sel van renge Jerusalem e.

Meri Sameria armusus Iesu pian renge vanu ser

52 Ko Iesu okoni wowomu ngarre jinibb sopor nga marivi ni non, ko nir arivel aran renge ngaim san se m̃eri Sameria nir nga parloli lilane ngarre tevi ni. 53 Ko nir armusus nga ni pivini renge vanu ser, suri ni elngi non emawos van Jerusalem e. 54 Ko daron nga jinibb sen ngel nuru Jemes ko Jon morunge, ko orwerai tevi, “Numal, kumarong komru nobor-werai nabb pivel renge melrin vini p̃ianir?” 55 Ko ni erieni ko otortori nuru. 56 Ko nir setemun aran re ngaim nen, arivel asie van renge ngaim m̃inij kele e san.

Jinibb sopor armerreni parvijuri Iesu

57 Ko daron nga marivel suri sel malum, ko jinibb san evini ko owrai tevi Iesu, “Ngabe tama nga poro kupa-van e, ko inu bevijuri nik ko wor.” 58 Ko Iesu owrai tevi, “Guli rrum nga wowarreng nir p̃elaur otoe, ko numön nir menuner otoe; ko inu Jinibb Mawos milngek ejkie. Ngok, kuprrorrmi mun p̃irres poro nga kumrreni kupvijuri inu.”

59 Ko mian ko Iesu owrai tevi jinibb m̃inij nen san, “Kupvijuri inu!” Ko m̃ernen owrai lweni tevi owra “Numal, kuplinglingik mun bean betevni tata suk puwomu.” 60 Ko Iesu owrai tevi m̃ernen owra “Kuplinglingi lartul nga sete marla mauren ko pa partevni nir nga marmij ser, ko nik kupan kupwerai batun vanu se Atua tevi jinibb jile nir.”

61 Ko nir m̃inij nen san owrai tevi, “Beavijuri nik ko, Numal; ko kuplinglingik mun puwomu bean beremse nir nga marlik renge naim suk.” 62 Ko Iesu owrai tevi, “Jinibb nga m̃iale drrav puklu van womue tetajer, sete puklu vitu kele. Mer nga mirpok sete erres renge batun vanu se Atua.”B

10

Iesu okoni tweni jinibb sen ngavöl ebut drromon eru (72) aran parwerwer

1 Vitunen renge nanu ngel nir marsuw vajin, ko Numal otobbtobbue nir m̃inij kele sopor arivi jinibb sen. Nir ngavöl ebut drromon eru, ko ni okoni tweni nir ererwi arivel arwowomu renge ni van renge ngaim ko vanu jile nga ni pia-vivitu van renger. 2 Ko owrai tevir, “Lelingen ngel evi daron ne numös nga milep, ko jinibb nga marmajing rengen nir ewelili jer. Ko ngok kami kaplot, kapngoni p̃iterter tevi Numal ne numös nga ni pukoni kele jinibb ne majingen sen sopor nga parmajing renge orsel ne numös sen. 3 Kapiel, ko kaprongwose nga inu nukoni tweni kami kamsan kis kamirpe natu sipsip nir renge sel, paran renge livö ne guli rrum nir. 4 Sete kaptori baos rreknga narr rreknga but se kami, pijki; ko sete kaprij tevi jinibb pisan renge sel, pijki. 5 Ko renge naim ngabe nga kami kapan renge loloim nen, nanu womujnen nga kapwerai kapwera ‘Demat puto renge naim ngel.’ 6 Ko poro jinibb ne demat san p̃ilik renge naim nen, ko ngok demat se kami pijpon jer jin. Ko poro pijki, ko ngok pulwi kele vini ji kami e. 7 Ko renge naim mawos nen ko pa kami kaplik malum pa rengen ko. Sete kapan kele renge naim lele e nir, pijki. Ko kaprro nanen sev ko kapmini nuwi sev nga marlair tevi kami. Suri erres nga jinibb ne majingen p̃ila nowlin. Sete kapan renge naim ko naim. 8 Ko renge ngaim ngabes nen nga kami kapa-pelari rengen, ko poro jinibb nen nir parir nga partekai kami kapan jir, ngok kami kapurroi sev nanen ko nga nir parlair parlingi renge no kami. 9 Ko kami kaploli jinibb nga marmesi renge ngaim nen parres luwi renge mesien ser.

B **9:62** Erpe iel, Luk osp̃e nanu san nga mok-kiri dan nga buluk mirvei, ko kem namrieni nale nga puloli mining ne nale sen piplari limjer.

Ko kapwerai tevi nir jile, ‘Lelingen ngel batun vanu se Atua evini mori pa vajin ji kami.’ 10 Ko renge ngaim ngabes nen nga kami kappelari rengen, ko poro jinibb nen nir sete parmarong nga partekai kami van jir nga kaplik tevir, ko ngok kapivare kapini renge sel ne ie ko kapwera 11 ‘Erpe maw kele ne ngaim se kami nga mibbölji ƀela kem, namtewasi twenir etre kami. Ko kaprongwose mae nanu ngel: Batun vanu se Atua evini mori pa ji kami.’ 12 Nuwrai tevi kami, renge daron nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri re jinibb jijle, ko piasij wor pilep renge nir ne ngaim ngok piasie Sotom.

Iesu otortori jinibb nga sete marosuri ni

13 “Wi kami mẽri Korasin! Wi kami mẽri Betsaeta! Kami nga kamok-ungasi jinibb ne vare nir, erpe mẽri Taea ko mẽri Saeton nir. Ko poro nga nelesien ngel nir nga mololir ngel nir nga kami kamlesir, poro parlolir pa renge Taea ko Saeton, ko jinibb ne iok nuru, nolor pululwi pa tuwi nen renge nololien ser, ko paruri sunsun tera nga marmerrmerris nir, ko parlik renge niavi nabb parƥelpalos e, parviseni nga arrorrmi nanu nga marsij nga marloli sarrsarre nir. 14 Niko renge daron nga jinibb jile nir ne iel ngatan, Atua piawera suri lat nga puto suri rer, ko piator vitrangi kami ƥiasie nga putor vitrangi mẽri Taea ko Saeton. 15 Ko kami mẽri Kapaneam nir, kami kamok-wera kami ma kamrres kapan renge melrin, ko ejki rres nawon. Kami parwirr tweni kami van renge bbulwil nga nabbön mijkie.”

16 Ko ngok Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra “Mer nga murnge kami ko ngok erpe ornge inu ko, ko mẽr nga mungasi kami ko ngok erpe ongasi inu ko. Ko mẽr nga mungasi inu ko ongasi mẽr nga mukoni inu ko.”

Jinibb se Iesu nir ngavöl ebut drromon eru arlulwi vini jin

17 Ngok nir ngavöl ebut drromon eru (72) arlulwi vini tevi neiren nga milep, ko arwerai tevi Iesu, “Numal, demij kele nir arunge drrela kem ko arloli nanu nga namwerair renge nik nisem.” 18 Iesu owrai tevir “Ok-irpok, ko inu numteni renge metek daron nga demij muwlu lingi melrin erpe navil evil.” 19 Ko Iesu owrai kele tevir, “Kaplesi, inu nulai pa derteren tevi kami osuw. Asi ƥetƥeti derteren se
demij nir. Ko ngok niko, kami kamrongwose kapverasi numẽt ko netu numẽt, ko nanu san ejki rres nawon nga orongwos pulokloksi kami. 20 Ko niko sete kaƥir suri nga nemĩin nga marsij marloli nanu nga kamwerair, ko kaƥir ma suri nise kami Atua olir renge naul ne melrin.”

Iesu eir elep ko owra erres tevi Tata sen

21 Renge wosenen, Nemĩin On ololi Iesu nolon owun saute neiren, ko owra “Tata, nuwra erres tevi nik, O Tata Numal ne melrin ko iel ngatan, nga nik kumloli nanu ngel nir marto teptepi renge jinibb nga norongwosien ser milep ko nir nga marongrongwos milep, ko kuviseni tevi nir nga marivi bipi kobbong. Niko Tata, erpe erres ko wor renge nom.” 22 Ko owra “Tata suk ela nanu ƥetƥeti nir tevik, ko sete san orongwose rragrrage norrorrmien se inu, natun mawos. Tata suk kobbong esan bbölbböl orongwose. Ko sete san orongwose Tata suk, inu kobbong nga mevi natun mawos, ko nir nga inu motobbtobbue nir, nir kele arongwose.” 23 Ko Iesu erieni mawose jinibb sen nir ko owra malum bbonge tevi nir kis bbong arunge, owra “Neiren renge nir nga marlesi meter e nanu nga kami kamlesir ngel nir. 24 Nuwretun nuwrai tevi kami, propet elep, ko numal nga marlelep owun saut armerreni parlesi nanu ngel nir nga kami kamlesir ngel, ko setete arlesir te, ko arwera parunge nanu nga kami kamrunger ngel, ko setete arunger te.”

Nale rrongrrongvi ne mẽri Sameria nga mĩirres

25 Ko jinibb ne nevsivsenien ne nale nesesreien san otur mera ko owra purrowrrowe Iesu, owra “Numal, inu bololi isev ko, ko ƀela mauren nga muto tuwi ngok vini?” 26 Ko Iesu owra lweni tevi, “Naul On owra sev re iok? Kueve kulesi owra erpese?” 27 Ko mẽrnen owra lweni tevi Iesu, “Ko Naul On owra ‘Nik kupmerreni Numal Atua som tevi nolom totoklai, ko mauren som totoklai, ko derteren som totoklai, ko tevi norrorrmien som totoklai; ko kupmerreni selem pirpe nik mawos.’ ” 28 Ko Iesu owra lweni tevi mẽrnen, “Nik kuwrai erres ƥelak ko; ko nik kuploli pirpok ko, ko kuplai mauren nga muto tuwi ngok vini.” 29 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien emrreni wor piviseni nga ni mumomsawos, ko osusi kele tevi Iesu owra “Ko isi ko evi selek nen?”

30 Ko Iesu owra lweni tevi renge nale rrongrrongvi ngel: “Jinibb san ojubbul Jerusalem van ngatan e Jeriko. Ko daron nga mivijuri sel mivini ko etaole jinibb venao nir marpelari jin. Ko arrul totoni ko arla joron nir, ko arevji emijmij, ko arivel lingi ematur jer renge jeli sel otomori pimij. 31 Mian ko sete epriv ko jinibb ne sulsulen san ojubbul kele renge sel nen vini. Mivini ko elesi mẽrnen; ko etalev van renge devje sel e, ko easie evel lingi. 32 Ko erpok kele renge Livaet san. Ni kele evini, evini kele renge lat nen ko elesi

m̃ernen kele. Ko etalev kele van renge devje sel e, ko asie evel lingi. 33 Vitunen vajin ko m̃eri Sameria san evel vini evijuri sel nen kele. Mivini renge lat nen, ko elesi m̃ernen mimatur mutomori pimij, ko orrorrmi lenglenge. 34 Ko evan jin, ko ela oel ko norro, etwasi vaseni niben nga marmetmetvir e nir ko ekai orer. Ko owosi elngi esakel mare renge dongki sen, ko elai van renge naim san nga marok-mosi rengen, elngi elik rengen ko emetmete. 35 Ko renge mevinen renge rorpong susu nen vajin, ko oroni tweni nevöt sopor ko elair tevi m̃er nga naim sen nen, ko owrai tevi, 'Kupmetmete m̃erel ko pa iel. Ko poro nga kupa-lokloksi kele nevöt som sopor rengen, ko ngok daron nga bea-luwi vini ko bea-kele lweni tevim.' " 36 Ko Iesu owrai tevi m̃er nga mususi tevi nga, owra "Nik renge norrorrmien som, kurrorrmi erpese renge nir nga itul ngok? Kurrorrmi nir si nen ko erpe pivi selen e m̃er nga jinibb venao marevji ngok?" 37 Ko m̃ernen owra "Rrek m̃er nga murrorrmi ni nen ko." Ko Iesu owrai tevi m̃ernen, "Kupiel, ko kupan kuploli pirpok."

Iesu evan renge ngaim se nesevin eru

38 Ko nir artutur suri sel ko arini renge ngaim san. Ko nesevin ne ie san, nisen ewajie Marta, vinnen etkair aran renge naim sen. 39 Ko vinnen tasin san nisen ewaji Merri. Ko Merri nen evini ko elik ngatan ji Iesu morie ƀelan, ko omurrarrong nale se Iesu nir. 40 Ko Marta ornge esij e nga majingen milep, ko ni bbong m̃isan m̃iplaker. Ko evini ji Iesu ko owrai tevi, "Numal, sete kurrorrmi nga tasik mivel lingi inu, ko inu bbong m̃esan m̃eplak? Kupwerai tevi ni pivini piptevi inu." 41 Ko Numal owra lweni tevi, "Marta, Marta, nik kurnge esij suri nanu elep p̃elak ko pa ngok. 42 Ko nanu sansan kobbong erres temijpal. Ko ngok niko Merri otobbtobbue ngel, nga sete san orongwos p̃ilai tweni kele jin."

11

Verusen se Numal nga ni mivisviseni tevi kerr

1 Nabong san Iesu esan evan olot renge lat san. Ko daron nga musuw vajin ko olwi vini ji jinibb sen e nir. Ko jinibb sen san owrai tevi, "Numal, kupvisviseni kem e loten, pirpe Jon mivisviseni jinibb sen e nir marok-lot." 2 Ko Iesu owrai tevir, "Daron nga kami kaplot e ko kapwerai pirpel: 'Tata se kem, nisem on. Nammerreni jinibb jijle nir partorim p̃irres. Nammerreni nik batun vanu som pivini iel ngatan. 3 Ko kuplai nanen pivtere kem lelingen, nabaani. 4 Ko kuptelasi tweni nololien se kem nir, pirpe kem namtelasi tweni nololien se nir nga marloli m̃isij tevi kem. Ko sete kuploli nanu parini parrowrrow p̃elake kem.' "

5 Ko Iesu owra tevir, "Kami si poro selen otoe ko pia-van ji selen nen nat nga m̃irrang vajin, ko puwrai tevi, 'Ai sile, kupla pa niv p̃itul tevik. 6 Suri selek san otutur vini jik eatur vitan ni le, ko nanen nga namrro lingi sete sopon ojpon jer nga ƀelai tevi purroi.' 7 Ko selen nga m̃ilik loloim nen puwrai lweni tevi, 'Sete kupvijajeng rengek, nuplaji ore pa metali osuw, ko kem natuk nir nammatur pa renge milnge kem osuw. Setemun nurongwos bemra ƀela nanu san tevim.' 8 Nuwrai tevi kami, ewretun evi selen nga m̃irres, ko pumusus ko nga pimra p̃ilai tevi. Ko suri bbong mungoni malume m̃iterter, mian ko ni pimra ko p̃ilai tevi pusorsan tevi nga m̃ernen mimrreni. 9 Ngok niko inu nuwrai tevi kami, Kapngoni, ko Atua pia-lai ko tevi kami. Kappej, ko Atua pia-loli kaplesi ko. Kapututi, ko Atua pia-tasi metali nen tevi kami. 10 Suri nir jijle nga marok-ngoni para-lai, ko nir jijle nga marok-pej para-lesi, ko nir jijle nga marok-ututi metali, para-tasi metali nen p̃itp̃ir tevir. 11 Kami si nga mivi tata, poro natun pungoni niv tevi, ko ni p̃ila nevöt tevi purroi? Rreknga poro pungoni mesal tevi, ko ni setemun p̃ila mesal nen tevi, ko p̃ila num̃et tevi purroi? 12 Rreknga poro pungoni narrlu nato tevi, ko ni
p̃ila netu num̃et tevi? Ejki rres nawon! 13 Ia ko kami kamivi jinibb nga marsij nir, ko kami kamrongwose kobbong nanu nga marres nir nga kapa-lair tevi natu kami nir. Ko ngok Tata se kami nga m̃ilik renge melrin, ni asi wore tata se kami nir. Ko ni pia-lai Nem̃in On tevi nir nga marngoni tevi ni."

Jinibb sopor arwera Iesu okloli nanu nir renge derteren se Demij

14 Nem̃in nga m̃isij san evi nabbut, ko esilvi jinibb san ko ololi m̃ernen sete okrongwos pok-rij. Ko daron nga Iesu muoji tweni nem̃in nga m̃isij nen renge m̃ernen, ko m̃ernen erij luwi vajin. Ko delung artaol lenglenge. 15 Ko jinibb sopor arwera "Bielsepul ko, numal se demij nir, ela derteren ngok tevi, niko mok-oji tweni demij nir ngok e."

16 Ko nir sopor arrowrrowe ni arpej nelesien ne melrin renge ni nga puloli parlesi. 17 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser ko owrai tevir, "Poro batun vanu san p̃iteri wukari p̃ieru e, ko pipalpal luwi tevi ni, ko sete orongwos putur te. Ko poro metka san p̃iteri wukari p̃ieru e ko p̃itre lweni ni, sete liken sen orongwos

p̃irres te renge nabong pisan. 18 Ko ngok
poro Demij p̃iteri wukari pieru e ko p̃itre
lweni ni, ko batun vanu sen putur pirpese?
Suri kami kamwera inu nuoji tweni demij
nir renge derteren se Belsipa. 19 Ko poro
nga weretunen inu nomok-oji tweni demij
nir renge derteren se Belsipa, ko kami
natu kami nir arok-oji tweni demij nir
renge derteren se isi? 20 Ko weretunen
inu nomok-oji tweni demij nir renge Atua
nevren ne derteren, ko ngok niko batun
vanu se Atua evini pa ji kami ko osuw.
21 “Daron nga jinibb nga m̃iterter mutori
joro nuval sen nir mutur metmete naim
sen, ko ngok joron nir arto erres malum
renge naim sen. 22 Ko daron nga jinibb nga
m̃iterter asie m̃ernen mivini ko epalpal
tevi m̃ernen mianan ko oji tweni, ko ngok
ela joro nuval sen nir nga ni m̃ilngi nolon
renger, ko ela joro m̃ernen, ko owluwlu
tevi selen nir.
23 “Mer nga sete miptevi inu, m̃ernen
etre inu ko, ko m̃er nga sete miptevik
nomorser kortoni jinibb nir, oji tututwenir
ko.

Nem̃in nga m̃isij nen orongwos pulwi kele

24 “Nem̃in nga m̃isij san daron nga mi-
vare lingi jinibb san ko evel p̃etp̃eti renge
lat nga nuwi mijkie nir, epejpej lat san nga
pumosi rengen. Ko poro sete elesi lat san,
ko owra ‘Bolwi kele wor van renge naim
suk nga meivare ren nga mevel lingi.’ 25 Ko
renge daron nga pulwi vini e, ko p̃ilesi
nga aruraki vaseni pa loloim nen erres,
ko arlingi nanu jile nir arto jile pa erres
rengen. 26 Ko nem̃in nga m̃isij nen pian
vajin ko p̃ilesi kele nem̃in nga marsij ebut
nga marsij asi wore ni, ko piptevir parluwi
van parsilvi lweni m̃ernen. Ko m̃ernen
mauren sen nga vitunen p̃isij p̃erp̃er vajin
p̃iasi nga womunen.”

Neiren weretunen

27 Daron nga Iesu muwra jile nanu ngel e
nir musuw, ko nesevin san nga nir delung
marlik erij drrelan elep van mare owra
“Neiren renge nesevin nga mivesi nik, ko
m̃ila nasus tevim kumsus rengen.” 28 Ko
Iesu owra “Rrek erpok ko, ko mare renge
iok, neiren renge nir nga marunge nale se
Atua ko martor totonir kele renge nolor.”

Jinibb armerreni parlesi nelesien san

29 Delung elep nga elep arini korti ji Iesu,
ko Iesu owra “Dul ngel arivi dul nga marsij,
ko armerreni parlesi nelesien. Ko ejki rres
nawon, sete mea-la mun san tevir. Sansan
kobbong, nelesien nga miplari ji propet
Jona tuwi. 30 Erpe Jona evi nelesien se m̃eri
Nineve nir tuwi, ko ngok pirpok ko Jinibb
Mawos pivi nelesien se dul nga lelingen
ngel nir. 31 Ko nesevin nen nga mivi numal
nga milep renge Saot pia-tur imare tevi
jinibb ne dul ngel nir renge nabong nga
Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi
jinibb nir, ko pia-wer lokloksi bbong nir,
puwra ‘O, kaplesi, inu nuvel renge bongsi
vanu vini nga bornge norongwosien se
Solomon, ko erpese kami sete kamrunge
nale se san nga milep asi wor Solomon,
ko m̃ilik tevi kami bbong?’ 32 Ko renge
nabong nga Atua pia-wera suri lat nga
puto suri tevi jinibb nir, m̃eri Nineve nir
para-tur imare ko tevi dul ngel nir ko
parongwos parwer lokloksi bbong sel se
kami nir, parwera ‘O, kaplesi, daron nga
namrunge Jona m̃iwerwer e tuwi, ko nolo
kem olululwi renge nololien se kem nir. Ko
erpese kami nolo kami sete olululwi daron
nga kamrunge san nga milep asi wor Jona
m̃iwerwer tevi kami?’

Nale rrongrrongvi ne nasul

33 “Sete jinibb san osli jile nasul osuw
mian ko otori ngatan, ejki; putori mare
sopon, ko puloli jinibb jile parlesi mo-
ron. 34-35 Mete jinibb erpe moron ne
niben. Poro nga metem p̃im̃erer, ko moron
puwun saut re nibem totoklai. Ngok
owra puwra, poro nga nolom p̃irres, ko
mauren som totoklai kele p̃irres. Ko poro
nga metem p̃isij, ko nemalik puwun saute
nibem totoklai, suri metem erpe moron ne
nibem. Ngok owra puwra, poro nga nolom
pukul, ko mauren som totoklai kele p̃isij
jile. 36 Ko poro mauren totoklai se kami
parwun saute moron, ngok pimor vaseni
p̃etp̃eti mauren se kami ko, sete lat sopon
mara-jipon jer.”

Iesu otortori Parasi sopor ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien sopor

37 Daron nga Iesu m̃irij jile musuw vajin,
ko Parasi san ongoni ni, owra ni pian p̃iaan
tevi ni. Ko Iesu evan loloim esakel eaan.
38 Ko daron nga Parasi nen m̃ilesi mirpok,
ko bbösa nga milep elai ni e suri. Suri nga
Iesu sete ejejavöl owomu mian ko vitunen
ko ni pia-aan. 39 Ko Numal owrai tevi
m̃ernen, “Kami Parasi kamok-rrawe vare
ne biles nir ko plet nir, ko renge nolo
kami nir arwun saute nanu nga marsij nir.
40 O kami nga kamlengleng temijpal, sete
kamrrorrmi nga Atua nga muloli vare nen
e, ni kele kobbong ololi nolon e? 41 Kami
kapla nanu nga marto renge nolo biles se
kami ko nolo plet se kami tevi ẽeres nir,
ko nanu jile nir parwokwok vajin ji kami.
42 “Wi kami Parasi nir, pia-sij wor pilep
niko renge kami, suri kami kamok-p̃elak
milep suri nanu nga marp̃er jer, ko nanu
nga marlelep nir nga moro kaplolir, kam-
lingi kurtwenir. Suri kamok-p̃elak suri
nanu nga marp̃er jer, erpe roi warreng

nir erpe min ko ru, nga kapeveve p̃etp̃etir, ko kamla tweni songovlör nga kaplair tevi Atua. Ko erpok erres kobbong kaploli; ko nanu nga m̃isij nen evi nga kamlingi kurtweni nanu nga marlelep nir, erpe murrun mawos ko merrenien nga kapmerreni lenglengen Atua.

43 “Wi kami Parasi nir, pia-sij wor pilep niko renge kami. Kami kammerreni kapok-sakel renge nai seksekal nga mare nir renge loloim ne naim ne loten nir, ko kammerreni jinibb partori kami daron nga marsekai kami re lat ne nanen. 44 Wi pia-sij wor pilep niko renge kami. Kamirpe dubb nga sete marusi ore nivev rer, marto kiskis nawon, ko jinibb sete marongrongwos rragrrag nir; ko marivel rer marbbötbböt rer, ko ololi arrokitkit p̃etp̃etie.”

45 Ko san renge jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien owra lweni tevi Iesu owra “Jinibb nevisvisenien, daron nga kumwera nale ngok e nir, ko ngok kulokloksi kem kele.” 46 Ko Iesu owra “Wi pia-sij wor pilep niko renge kami kele jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir, suri kami kamok-jingteni nanu nga marrow milep renge birpari jinibb nir nga sete marongwos parwosi luwer, ko kami ma kammusus lengleng kapjipari majingen ser sopon. 47 Wi pia-sij wor pilep niko renge kami, suri kamok-juroi dobbi propet nga tuwi nir, nga tata se kami nir marevji pinir marmij. 48 Iok kamviseni emawos nga kami kele kamkorti renge majingen nga marsij se tata se kami nir. Suri nir arevji pinir, ko kami vajin kamok-juroi dobbir. 49 Ko erpok Atua osp̃e suri pa renge norongwosien sen owra ‘Bea-koni propet nir ko aposol nir vini jir, ko nir sopor parevji pinir, ko nir sopor parloli p̃isij tevir parojir.’ 50 Ko niko drra propet jile nir nga apu se kami nir marevji pinir tuwi, kami ko dul ngel kapa-la norongen nga m̃isij nen. 51 Nuwretun nuwrai tevi kami, m̃itipatun renge drra Apel, mivini mijpari drra Sekaraea nga marevji renge Naim On se Atua renge livö ne nawot ko lat nga muon. Nuwretun nuwrai tevi kami, kami ko dul nga lelingen ngel, kapa-la norongen nga m̃isij ne nanu ngok jile nir vajin.

52 “Esij wor elep niko renge kami jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir, suri kami kamkikiore metali ne norongwosien ko kamsilveni ki nen. Ko kami kele sete kaman renge loloim nen, ko kamokwer ore jinibb nir nga marwera paran renge loloim nen.”

53 Mian ko Iesu evel lingi naim nen, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko Parasi nir arij esij tevi ko arsusi nanu elep. 54 Nir arok-teravi Iesu nga poro puwra jabble nale pisan nga nir parlai ni rengen.

12

Iesu erij tere murrun nga jinibb sel sen m̃ieru e

1 Renge daron nen meling jinibb nga milep arini arser korti ji Iesu renge lat san. Nir evi nuvasngavöl vavis kis wor, ko artur lililjir p̃elak nir, ko arbbötbböt renge drrun b̃elar. Ko Iesu owra womue tevi jinibb sen nir owra “Kami kapmetmet ko wor renge is se Parasi ngel nir, renge murrun nga sel ser eru ngok e. 2 Ko nanu jile nga jinibb martawi ore nir, mian ko Atua piraji vasenir parto limjer. Ko nanu jile nga jinibb marsilvenir, mian ko Atua pulolir parto limjer, jinibb parongwoser. 3 Ko nanu jile nga kami kamok-sup̃er renge nat nga mupong, mian ko Atua puloli nga jinibb parsup̃er renge nat nga m̃irin.
Ko nanu jile nga kami kamok-sur vijvije renge boro jinibb nir renge loloim, mian ko parkaile parwerai van mare jer.”

Jinibb se Iesu sete erres re parmetutue jinibb nir

4 Iesu owra “Selek nir, inu nuwrai tevi kami, sete kapmetutue jinibb nir nga marongwose parevji pini bbong nibe kami nir, mian ko vitunen setemun arongwose parloli kele nanu pisan. 5 Inu bosusur metu le ngel tevi kami, bowrai tevi kami isi nga parmetutue. Parmetutue Atua kobbong. Ni kobbong orongwose pirevji pini jinibb, mian ko vitunen ni orongwos piwirre van renge lat ne nejijkien. Suri derteren sen otoe. Ngok ni ko ma kami kapmetutue.

6 “Kami kamrongwos pae nga jinibb nir arok-wulwule numön nga wowarreng elim nowlir evi nevöt eru kobbong. Ko renge no Atua, sete ok-kulu jabble san emalie, ejki. 7 Ko kaplesi jomro batu kami ngok nir; Atua orongwos p̃etp̃eti nir, sete san ejki. Atua tetajer emetmete kami erres p̃elak. Ko ngok niko kami sete kapmetutu, ni emrreni kami elep nga elep, asi jer wore numön ngok nir.

M̃er nga muwowrai “Inu nuvi jinibb se Iesu.”

8 “Inu nuwrai tevi kami, M̃er nga sete mimtutu nga puwowrai inu nisek renge no jinibb nir, inu kele Jinibb Mawos beawowrai ni nisen renge no anglo se Atua nir. 9 Ko m̃er nga mimtutu ko mivilvil ore inu nisek renge no jinibb nir, ngok inu kele bea-vilvil ore ni nisen renge no anglo se Atua nir. 10 Ko m̃er nga m̃irij melmelas ko osopsop̃e inu Jinibb Mawos,

mian ko Atua orongwos p̃itlasi tweni ni. Ko m̃er nga m̃irij melmelas ko osopsop̃e Nem̃in On, m̃ernen Atua sete orongwos p̃itlasi tweni rragrrage ni.
11 “Ko inu nuwrai tevi kami: Mian ko jinibb para-revei kami van renge naim gortien ji numal nga marlelep nir nga nir parwera suri nanu nga kamloli, lat nga puto suri re kami. Ko kami sete kapmetutu kaprrorrmi p̃elake sev nale ko nga kami kapwera lweni. 12 Suri renge daron nen mawos malum ko pa, Nem̃in On pia-wera nale mawos nen tevi kami nga kami kapawerai.”

Jinibb nga marser kortoni joror milep

13 Ko nir san renge meling jinibb ngel nir owrai tevi Iesu owra “Jinibb nevisvisenien, kupwerai tevi tuwak nga ni puwngani joro tata se komru nir nga ni mimetmete nir, pivsese komru korti. Suri ni omusus puwnganir.” 14 Ko Iesu owrai tevi m̃ernen owra “E m̃erel, inu sete nuvini tweni nga bosp̃e suri nanu nga marirpok.” 15 Ko mian ko ni owrai tevi jinibb nir owra “Kami kapmetmet wor kami ko p̃irres, ko kaptor ore nolo kami nga kamok-merrmerreni nijor e nir. Suri jinibb mauren sen weretunen sete arloli nanu ngok e ko nir, nga marivi joron ngok.”
16 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san tevir, owra “Jinibb san nga joron milep, orsel sen nanen elep nga elep ren. 17 Ko ni orrorrmi ko owra ‘Inu bololi pirpe le vajin, suri ƀep̃e ne nanen suk ewelili pa. Bololi pirpese le vajin?’ 18 Ko ni orrorrmi renge nolon owra ‘A, nurongwose lat nga bololi surie; bololi pirpel le, ƀerrarre tweni ƀep̃e suk ko ƀeli pilep lengleng vajin, ko ƀelngi nanen suk nir ko jorok nga marres nir rengen. 19 Ko bowrai vajin tevi nem̃ik, ‘Jorom nga marres elep nga elep lengleng, evter nga nik kuplik vajin sia pilep nga pilep lengleng. Kup̃aan ko kupminmin p̃irres, ko kup̃ir vajin.’ 20 Ko Atua owrai tevi m̃ernen owra ‘O, nik nga kumlengleng temijpal! Suri nata mupong nga lelingen ƀelai tweni nem̃im. Ko nanu nga kumajing nir ngok, ko nanu nga kumlingir ngok nir parivi se si ko vajin?’ ” 21 Ko Iesu owra “Piairpok ko renge jinibb nga marser kortoni joror milep nga mivi se nir kis bbong, ko iok renge no Atua sete joror oto rragrrage, ejki rres nawone.”

Atua orongwose pimetmete kami p̃irres

22 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Suri nanu ngel ko inu nuwrai tevi kami, Sete erres nga kami kaprrorrmi p̃elake mauren se kami, ko kapwera ‘Mian ko rraprro sev le lelingen?’ Ko sete erres kele nga kami kaprrorrmi p̃elake nibe kami, kapwera ‘Mian ko rrapla sunsun nga rrapuri ngabe le?’ 23 Mauren evi nanu nga milep wor, nanen evi bbong nanu nga welili. Erpok kele, nibe kerr evi nanu nga milep wor, sunsun evi bbong nanu nga welili. Ko Atua elai pa nanu nga morlelep nen nuru; ko suri sev kami kamrrorrmi sete orongwos p̃ila kele nanu nga wowarreng ngok nir tevi kami?
24 “Kaplesi numön nir; sete nevrer artoe, sete aruw te, ko sete arok-tawe wenen nurrer te, ejki, ko ƀep̃e ser ejkie. Ko Atua ok-la wor nanen tevir. Ko ngok renge no Atua kami kamrres asi wore numön ngok nir.
25 “Kami kamrrorrmi jinibb nga mokp̃elak mok-rrorrmi mauren sen nga mumrrol jer bbong, orongwos puloli mauren sen pipriv asi kele wor? Ejki! 26 Ko suri nga kami sete kamrongwos kaploli nanu nga marwowarreng ngel nir pirpe nga ngok nen nir, ko suri sev kami kamok-rrorrmi p̃elake nanu m̃inij nga ngak nen nir suri mauren se kami?
27 “Kami kaprrorrmi ta nevngu sekavöl. Sekavöl sete emajing erpe jinibb, ko sete evitvit te. Ko inu nuwrai tevi kami, numal Solomon kele tuwi ori sunsun nga marres p̃elak nir, ko sete arres arirpe nevngu sekavöl ngok san. 28 Atua emetmete mösmös ne orsel nga parmaur lelingen ko mevinen mun parsulir ko pa; ko ngok ni pimetmete wor kami pilep p̃iasi wor womu renge mösmös, O kami nga nosurien se kami ewelili.
29 “Ko sete kaprrorrmi p̃elake nanen nga kami kaprroi, ko nuwi nga kami kapminir, rreknga kaprrorrmi nanu pilep p̃elak. 30 Nanu ngel nir jinibb jile nga marlik iel ngatan nir nga sete marosuri Atua arok-rrorrmi ko arok-pej. Ko Tata se kami ma orongwos pae sev nga nevre kami marmumrrol ren. 31 Ko nanu nga milep nen nga kami kaploli, kap̃elak nga kapsil van renge batun vanu se Atua. Ko ni pia-lai kobbong nanu ngok nir tevi kami. 32 Sete kapmetutu te, kami meling welili. Suri Tata se kami orongwose erres nga ni pia-la batun vanu sen tevi kami.

Jinibb nga joron milep renge no Atua

33 “Kapwulwule joro kami, ko kaplai nevöt nen tevi ƀeres nir. Ko re sel ngok ko, erpe kami kamvati narr se kami nga sete marongwos parmutmut, ko kamlingi joro kami parto renge melrin. Iok sete arongwos parsij, ko jinibb ne venao sete orongwos pian, ko momom sete orongwos pulokloksir. 34 Suri nga ngabe nga narr se kami puto rengen, ko ngok lat nen ko nolo kami puto rengen tetajer.”

Jinibb se Iesu nir parmetmet ko wor tetajer terai Iesu pulwi vini

35 Ko Iesu owrai kele tevi jinibb sen nir
“Kami kapmetmet ko wor tetajer terai inu
bolwi
vini. Ko kapserteni netatuw se kami
p̃iterter, ko kapsuli laet se kami pimor
metmet. 36 Kami kapirpe jinibb ne ma-
jingen nga m̃ilik terai numal sen daron
nga ni pulwi renge nanen ne totkoien
sen e vini. Ko daron nga pulwi vini
ko pututi metali, ko nir partasi metali
pivesane tevi ni. 37 Neiren renge jinibb
ne majingen nen nir, suri nir sete armatur
te renge daron nga numal ser mivini,
ko m̃ilesi nir markulu metmet terai ni
mulwi vini. Nuwretun nuwrai tevi kami,
ni puloli p̃irres p̃elak tevir; p̃ila netatuw
sen p̃itatuwe, ko puloli nir parlik ngatan,
ko p̃ila nanen tevir paraani. 38 Ko poro
pulolola sopon, pia-vini renge nat p̃irrang
sopon rreknga nat p̃isal p̃irin, ko p̃ilesi
lartul nen nir parok-teravi malume pirpok,
ko ngok neiren renge lartul nen nir. 39 Ko
kami kaprongwose nanu ngel: Poro nga
jinibb san purongwose daron mawos nga
jinibb venao pivini e, ko ni sete orongwos
pivel lingi naim sen; pimetmet ko wor,
puloli m̃ernen sete orongwos p̃iasi van.
40 Ko pirpok kele ko, kami kele kapmetmet
ko wor, suri Inu Jinibb Mawos dea-vini
renge daron san nga kami sete kaprrorrmi
rragrrage nga inu bolwi vini rengen.”

*Nale rrongrrongvi ne jinibb ne majin-
gen eru*

41 Ko Pita owrai tevi Iesu owra “Numal,
kuwra nale rrongrrongvi tevi kem kis
lebbong, rreknga tevi jinibb jijle nir?” 42 Ko
Numal owra lweni tevi “Ia, ko kuprunge
ta nale ngel: Jinibb si nga m̃ilngi nolon
re majingen nga numal sen m̃iila tevi, ko
evi jinibb ne majingen nga norongwosien
sen mutoe. Ni evi jinibb san nga numal
sen p̃ilngi pimetmete naim sen jile, ko
p̃ila nanen tevi jinibb sen nir renge daron
mawos nen. 43 Neiren renge m̃ernen
daron nga Numal sen pulwi vini e ko p̃ilesi
nga ni puloli pirpok. 44 Nuwretun nuwrai
tevi kami, m̃ernen ko numal sen p̃ilngi ni
pivi batu jinibb nga pimetmete joron nir.

45 “Ko poro jinibb ne majingen nen
purrorrmi renge nolon puwra ‘Numal suk
ololola lengleng renge nga pulwi vini,’ ko
p̃itipatun pivirrvirrali jinibb ne majingen
nir, ko pian ko piminmin ko pivi jinibb
ne botminminen. 46 Mian ko numal se
jinibb ne majingen nen pulwi vini renge
nabong san nga m̃ernen sete murongwos
rragrrage. Ko numal nen piwirr tweni
m̃ernen, ko puloli ni pian p̃ilik p̃isij p̃erp̃er
tevi jinibb nga marsij ko nga nosurien ser
mijkie.

47 “Jinibb ne majingen nga murongwose
pa sev nga numal sen mimrreni nga ni
puloli tevi ni, ko sete muloli te nanu nen,
m̃ernen numal sen pia-virrvirrali temij-
pale. 48 Ko m̃er nga ma sete murong-
wose nanu nga numal sen mimrreni, ko
muloli nanu nga musorsan tevi pa nga
parvirrvirrali rengen pilep suri, ko ejki,
parvirrvirrali puwelili kobbong suri. Er-
pok ko, jinibb si nga marla nanu milep tevi,
m̃ernen parngoni nanu pilep jin; ko jinibb
si nga Atua m̃ilngi pa nanu milep renge
nevren, m̃ernen Atua emrreni p̃imajing
majingen nga marlelep.

Iesu ololi jinibb nir arwij ngasngasu

49 “Inu nuvini nga bosor tweni nabb
renge iel ngatan. Ko nabb nen ein pa,
ko poro puror ko inu bololi sev? Inu
ƀeir lengleng. 50 Ko nanu erwen le ngel,
baptaesen san nga muto malum, nga inu
bepaptaes rengen; ko inu nomok-runge
esij e, pian pian pijpari nanu ngel pivini
p̃iasi; ko osuw vajin. 51 Kami kamrrorrmi
nga inu nuvini tweni nga ƀela demat tevi
iel ngatan? Ejki rres nawon! Inu nuwrai
tevi kami, sete ƀela demat, ko bowjuwje
ma jinibb ko parwijwij ngasu nir. 52 Ko
etipatun le pa ngel ko p̃itajer tevi le pa,
metka san nir pielim parlik korti renge
naim pisansan. Ko nir p̃itul partere nuru
p̃ieru, ko nuru p̃ieru portere nir p̃itul.
53 Tata ko p̃itre natun norman, ko natun
norman p̃itre tata sen. Ko tasu p̃itre natun
nesenwarreng, ko natun nesenwarreng
p̃itre tasu sen, ko lekter p̃itre nesevinli sen,
ko nesevinli sen p̃itre p̃ilen lekter.”

*Jinibb nir parlesi wose wor nelesien ne
daron se Iesu ko*

54 Ko Iesu owrai kele tevi delung nir
owra “Daron nga kami kamlesi nabor
marimare marmot korti milep lat san, ko
kamrongwos pae ko evesane, ko kamwera
‘Naus pus ko’, ko mian ko erpe nga kami
kamwerai. 55 Ko daron nga kami kamlesi
ling murrwurrweli tolu, ko kamwera ‘Nat
pututun ko pilep’, ko mian ko erpe nga
kamwerai. 56 Kami nga kamiel renge sel
eru! Kamrongwos kapwera suri nelesien
nga kamlesir renge iel ngatan ko renge
melrin. Nanu nawon ngok nir kami
kamlesi woser. Ko erpese renge daron se
inu nga lelingen ngel? Erpese kami sete
kamrongwose kaplesi wose nelesien nen te
mijki?

*Jinibb se Iesu pian ko wor p̃irij tevi m̃er
nga m̃itre ni*

57 “Ko erpese nga kami lweni sete kam-
rongwose kapwera suri nanu nga marres
nir marsorsan nga moro kaplolir? 58 Poro
nik ko m̃er nga kamru komorlat koporivel

korti koporan ji numal nga puspe lilane, ko daron nga komorivel renge sel e, ko kupwerai lilane tevi ni. Poro pijki, ko ni tilngim van renge nevre numal, ko numal tilngi nik van renge nevre polis, ko polis tilngi nik van renge naim ne nekaien. 59 Nuwrai tevi nik, sete kurongwos kupivare renge ie pijpari wor kupla jile ko nevöt nga marlingi ko marwera kuplai.”

13

Jinibb nolor pululwi renge nololien ser

1 Ko jinibb sopor arlik ie renge daron nen ko arini ji Iesu. Ko arsupe suri mẽeri Galili sopor nga marloli sulsulen van ji Atua, ko Paelet otur imare ko erevji pinir re daron mawos nga marloli sulsulen. 2 Ko Iesu owra lweni tevir “Ko ngok suri mirpok ngok, kami kamrrorrmi mẽeri Galili ngel nir arsij womu ne wor mẽeri Galili jijle nir, suri nga marpal mirpok? 3 Inu nuwrai tevi kami, Ejki. Poro kami sete nolo kami pulululwi renge nololien se kami nir nga kamok-lolir, kami kele kapmij kapjijki pirpe nir. 4 Ko nir esngavöl drromon owil (18) nga naim nga muwu mare renge Saeloam mimav ko mirevji pinir; kami kamrrorrmi nir arsij wor easie nir mẽinij nen nir nga marlik renge Jerusalem? 5 Ejki rres nawon! Inu nuwrai tevi kami, poro kami nolo kami sete pulululwi renge nololien se kami nga kamok-lolir, kami kele kapmij pirpe nir marjijki ngok.”

Nale rrongrrongvi ne nai nga sete mẽiwen

6 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi ngel tevir, owra “Jinibb san orwi nai pik san renge orsel sen. Mian ko evini epej wenen rengen, ko sete elesi san rragrrag. 7 Ko owrai tevi mẽer nga mimetmete dan sen, owra ‘Kuplesi, sia itul le pa mevini mepej nai pik ngel wenen rengen, ko sete nulesi te san. Kupta bburi piravij ngatan, erpese mimni nawone suwe dan?’ 8 Ko mẽer nga mok-metmete dan sen owra lweni tevi owra ‘Numal, kuplinglingi pa putur kele mun renge sia ngel, ko inu ƀeli rrale bbulwil renge batun, ko bololi lilane dan pirres rengen. 9 Ko poro nga pia-wen vajin renge sia nga vitu, ko ngok erres ko. Ko poro nga pia-jiki, ko kupa-ta bburi ko pivitan ngatan.”

Iesu ololi dure nesevin san nga murru otur rramos luwi renge nabong ne Sapat

10 Ko Iesu ok-visviseni renge loloim ne naim ne loten san renge nabong ne Sapat. 11 Ko nesevin san nga nemẽin nga mẽisij mẽisisilvi muloli mimsi sia esngavöl drromon owil (18), nga duren murru jer, sete murongwos putur rramos renge nabong san, elik ie. 12 Ko daron nga Iesu mẽilesi vinnen ko owra “Vinel! Kuprres ko pa renge mesien som nga muloli durem murru ngok.” 13 Ko Iesu elngi nevren renge vin nga, ko erres evesane renge duren nga murru nga, ko osrövi Atua.

14 Ko numal ne naim ne loten ololarsi lenglenge Iesu suri nga muloli vinnen mẽirres renge nabong ne Sapat, ko ni erij otortori delung nir, owra “Nabong ouwon kis nga jinibb puloli majingen rengen, ko kapini renge nabong nen nir ko kami kaprres renge mesien se kami nir, ko sete nabong ne Sapat, pijki!” 15 Ko Numal owra lweni tevi owra “Kami nga kamiel renge sel eru! Sete kami sisamis kamok-telasi buluk se kami rreknga dongki se kami renge nabong ne Sapat, ko kamok-iler van renge nuwi parminmin? 16 Ko vinel evi metka se Epram san nga Demij mẽisre totoni ni renge sia esngavöl drromon owil, ko erpese sete erres renge ni pivel sisarow renge nabong ne Sapat?” 17 Nale sen nga muwrair ngel nir arloli devje nuval sen nir nor eta dan. Ko delung arir elep suri nanu nga marres nga ni mulolir.

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek

18 Iesu owra “Batun vanu se Atua erpe sev, ko sev osorsan tevi nga inu bowra rrongrrongvi rengen? 19 Erpe jelangi nubek san nga muwelili jer, nga jinibb mẽilai ko murwi renge dan sen. Ko etiv pelari, ko emaur, evi nai nga milep san; ko numön ne mesa nir arow vini, arsakel renge rengsin, ko arjali menuner rengen.”[C]

Nale rrongrrongvi ne is

20 Ko Iesu owra kele “Batun vanu se Atua erpe sev? Ko sev osorsan tevi nga inu bowra rrongrrongvi ren? 21 Osorsan tevi is nga nesevin mẽilai ko mẽilngi renge besin ne plaoa itul kis, mian ko mipau jijle vajin.”

Metali nga welili

22 Mian ko Iesu evel suri sel sen evel rrurrngi ngaim nga marlelep nir ko ngaim nga marwowarreng nir; ko ok-visviseni jinibb nir, ko ok-tajer tevi van renge Jerusalem e. 23 Ko jinibb san osusi tevi ni owra “Numal, nir puwelili kobbong para-maur?” Ko ni owra lweni tevi owra 24 “Kami kappelak temijpal ko wor tweni nga kapan kapsil renge metali nga welili ko. Inu nuwrai tevi kami, nir pilep paramerreni nga paran parsil rengen, ko sete parongwos paran te, ejki. 25 Ko Numal ne

C **13:19** Erpe iel, Luk orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat, ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Luk piplari limjer.

naim tutur imare ko tian tikikiorore metali, ko kami tamoka-tur jer vini vare e. Ko kaptipatun kapututi metali, ko kapverus ‘Numal, kuptasi metali tevi kem!’ Ko ni tia-wera lweni tevi kami, ‘Inu nurrerrleng sisini kami. Kami kamivi mẽri ngabe ko?’ 26 Ko kami kaptipatun kapwera lweni tevi inu, kapwera ‘Ejki ma, namok-aan tevim ko namok-minmin tevim, ko nik komok-visviseni kem lat nga kem!’ 27 Ko ni puwra lweni kele tevi kami, ‘Inu nurrerrleng sisini kami. Kami kamivi mẽri ngabe ko, kami nga kamok-loli nanu nga marsij nir.’ 28 Ko kami kapting ko kaporrliw daron nga kaplesi Epram ko Aesak ko Jekop ko propet nir renge batun vanu se Atua, ko kami lweni parwirr tweni kami kapjikie. 29 Ko delung parivel renge vanu p̃etp̃eti ngok vini, ko parsakel tevi Atua renge batun vanu sen, paraan tevi. 30 Ko kaplesi renge ie nir nga marivi jinibb nga marwelili, mian ko para-ivi jinibb nga marlelep; ko nir nga marivi jinibb nga marlelep, mian ko para-ivi jinibb nga marwelili.”

Erot Antipas owra pirevji pini Iesu

31 Ko renge daron nen mawos ko pa Parasi sopor arini ji Iesu ko arwerai tevi “Kupiel lingi iel, kupan iok e sopon. Suri Erot emrreni pirevjim kupmij.” 32 Ko Iesu owra lweni tevir owra “O, morok evi jinibb ne gerisen. Kapan kapwera tevi, ni p̃ilesi inu nuoji tweni nem̃in nga marsij nir, ko bololi nir nga marmesi parres luwi lelingen ko mevi. Ko renge nabong itolin vajin ko bololi jile majingen suk. 33 Ko ngok niko inu bevijuri suri wor sel suk ko renge lelingen ko mevi ko teru, ko bejpari Jerusalem. Suri ewretun lenglengen, Jerusalem evi lat nga moro partori p̃irres propet nir rengen; ko ejki mun, arok-revji pinir ma ren.

Iesu etengsi mẽri Jerusalem

34 “O Jerusalem, Jerusalem, nik nga kumrevji pini propet nir ko kumtuwe pini nir nga Atua mukonir vini jim! Momori inu numrreni bololi jinibb som nir parlik korti pirpe nato nga misrew ore natun nir, ko nik kumusus. 35 Ko kuplesi, Atua evel lingi pa ngaim som oto kiskis. Ko kami sete kama-lesi inu te ejki, pian pijpari daron nga kami kapa-wera ‘Atua, kuprij p̃irres suri mẽr nga mivini renge nise Iova.’ ”

14

Iesu ololi jinibb nga mimsi san erres luwi

1 Renge nabong ne Sapat san ko Iesu evan nga p̃iaan tevi mẽrwomu ne Parasi nir san. Ko delung arujruj van mori jin, ko armeteni suri ni eterter. 2 Ko jinibb san nga drru nevren nuru ko drru ƀelan nuru morsosol pa nga pimij elik renge ie. 3 Ko Iesu elesi, ko osusi tevi jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko Parasi nir, owra “Renge nale ne nesesreien se kerr emarong nga rraploli jinibb p̃irres luwi renge nabong ne Sapat, rreknga ejki?” 4 Ko nir armurrarrong nawon, sete arwera nanu san. Ko Iesu eptevi tweni mẽrnen ko ololi erres luwi, ko elngilngi ni evel. 5 Ko Iesu owrai tevi jinibb nir, owra “Isi renge kami poro nga natun rreknga buluk sen otoe, ko osobbul van ngatan renge bbulwil ne nuwi renge nabong ne Sapat, ko mẽrnen sete orongwos pian mawos pirvei tweni renge wosenen?” 6 Ko nir armurrarrong nawon kele, sete arongwos parwera lweni kele nale san tevi ni.

Norrorrmien se jinibb pian ngatan

7 Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi nir nga marsakel maraan, suri elesi nir arpejpej lat seksakel nga marto womu. Ko owrai tevir owra 8 “Poro jinibb pisan pungoni nik nga kupan renge nanen ne totkoien sen, ko kupan, ko sete kupsakel womu renge lat seksakel nga mĩrres. Suri mẽr nga mungoni nik tungoni jinibb nga milep asie wor nik san tia-vivitu vini. 9 Ko poro pirpok ko mẽr nga mungoni nik nen tia-vini jim ko tia-werai tevim, ‘Kuptur iok, mẽrel pivinuk p̃isakel iok re milngom,’ ko ngok nik kupan kuplik ngatan, ko kupmanun pilep. 10 Ko poro daron nga parngonim e, ko nik kupan ko kuplik bbong ngatan. Ko ngok poro mẽr nga mungonim pivini ko p̃ilesim,
ko puwrai tevim ‘Selek, kupini kupsakel mare.’ Ko ngok ni puloli nolom p̃ir renge no jinibb nir nga kupan kupsakel mare tevi nir nga kap̃aan. 11 Suri mẽr nga mĩlngi lweni ni van mare, mian ko Atua puloli ni pivi jinibb nga pian ngatan jer. Ko mẽr nga muloli ni mian ngatan, mian ko Atua puloli ni pian mare.”

Murrun nga parveruse jinibb nir parini paraan

12 Ko Iesu owrai tevi mẽr nga miveruse ni nga p̃iaan tevi, owra “Poro nga nik kuploli nanen ne levial rreknga rivriv, sete erres kupveruse selem nir, rreknga tuwam nir rreknga metka som nir rreknga selem nga joron milep nga mĩilik tevim bbong. Poro pirpok, ko nir parverus kele bbong nik, ko parkele lweni nanu nga kumloli tevir. 13 Ko poro daron nga nik kuploli nanen pisan, ko kupveruse ƀeres nir ko jinibb nga marus karkar nir ko nir nga ƀelar marsij nir ko metrrorr nir. 14 Ko nik kuprunge p̃irres, suri lartul nen nir sete arongwos parkele lweni tevi nik. Ko Atua vajin pia-kele lweni tevi nik renge daron

nga puloli jinibb nga marres nir parmaur luwi kele re mijen.”

Nale rrongrrongvi ne nanen nga milep

15 Ko san renge nir nga marsakel tevi
nga maraan murnge nanu ngel nir e, ko
owrai tevi Iesu owra “M̈er nga pian pia-
aan renge batun vanu se Atua, ni purnge
p̃irres pilep.” 16 Ko ni owrai tevi m̃ernen
owra “Jinibb san ololi nanen nga milep
san, ko everuse jinibb elep parini renge
nanen. 17 Ko renge daron ne nanen vajin,
ko ni okoni jinibb ne majingen sen pian
puwrai tevi lartul nga ni muwrai pa tevir
nga para-vini, ‘Kapini vajin, arloli nanu
jile arsuw pa, arto metmet.’ 18 Ko nir jile
norrorrmien ser evi sansan e, ko artipatun
arwera orore nanu sopor. Nir san nga
womunen owra ‘Inu nua-wuli bbong orsel
san, ko inu numrreni bean mun ƀelesi ta;
sete numa-vinuk ko, ejki.’ 19 Ko nir erwen
nen kele owrai tevi, ‘Inu nua-wuli bbong
buluk nga marok-revei kat esngavöl, ko
inu numrreni bean borrowrrowe ta nir
parmajing lesi ta. Sete numa-vinuk ko,
ejki.’ 20 Ko nir itolin kele owra ‘Inu nua-lesi
bbong nesevin suk, ko niko inu sete numa-
vinuk ko, ejki.’ 21 Ko jinibb ne majingen
nen olwi van, ko owrai suri nale nga lartul
nga marwerai tevi ni, tevi numal sen. Ko
numal nen ololar lengleng, ko owrai tevi
jinibb ne majingen nen, owra ‘Kupsaro
pingavil, kupan renge sel nga marwolu
ototvi live laut ne ngaim ko sel lele kele
nir. Ko kuptekai ƀeres nir, ko nir nga niber
marsij, ko metrrorr nir, ko naroj nir; ko nir
vajin parini renge nanen.’ 22 Ko ni evan,
ololi jile, mian ko olwi ko owra ‘Numal,
inu nuloli pa erpe nga kumwerai osuw, ko
loloim elep malum wor oto.’ 23 Ko numal
owrai tevi jinibb ne majingen sen owra
‘Kupiel, kupan kele kupvijuri sel jile nga
iok e nir, ko kupvijuri sel nga maran orsel
e nir. Ko kupan kupsuƥe p̃irres tevi jinibb
nir parini ko parsongni naim suk puwun
saut. 24 Inu nuwrai tevi kami, jinibb nga
mongoni womu nir ngok, nir san sete mia-
vini mia-rroi nanen suk sopon.’

*Jinibb se Iesu puloli wor Iesu ko pu-
womu renge ni*

25 Delung jinibb nga milep arvijuri suri
Iesu. Ko Iesu erieni lweni emtenir, ko
owrai tevi nir owra 26 “Poro jinibb san
emrreni pivini ji inu, ko m̃ernen pimrreni
inu p̃iasi jer wore mimrreni tata sen, ko
tasu sen, ko ni wor nesen sen, ko natun nir,
ko tuwan nir, ko jojin nir, ko ni kele wor
mauren sen. Ko ngok m̃ernen orongwos
pivi jinibb suk san vajin. 27 Ko isi nga sete
muwosi nai pelaot sen ko mivijurik, ni sete
orongwos pivi jinibb suk san.

28 “Ko poro kami san pimrreni p̃ili naim
nga muwu mare temijpal san, ko setemun
p̃ilik ngatan te purrorrmi suri lat nga
nowlin puto surie pirpese, ni evtere puwli
jile rreknga ejki? 29 Poro pirpe nga ngok,
ko ni titipatun bbong, ko tia-runge turrow
renge ni, tuloli bbong ngatan nen ko. Ko
ngok sete tivter mun tia-loli jijle; ko jinibb
nir tarlesi ko tarmen keraji ni rengen,
30 tarwera ‘M̈erel emajinge naim ngel, ko
setemun evtere nga p̃imajing jijle mun,
omrrol ren.’

31 “Ko poro nga numal san piptevi jinibb
nuval pivi nuvasngavöl vasngavöl vesan
(10,000), paran parval tevi numal m̃inij san
nga miptevi jinibb nuval mivi nuvasngavöl
vasngavöl varu (20,000) mivini tevir nga
parval tevi nir. Numal nen p̃ilik ko
wor ngatan purrorrmi suri lat nga puto
surie puwomu, poro nga ni eterter evtere
nga pival tevi numal m̃inij nen, rreknga
ejki. 32 Ko poro pijki, ko ni pukoni jinibb
sopon parivel ore numal nen tuwen nen,
parsewute renge sel renge daron nga ni
mivel malum ngasue, ko parngoni demat
tevi.” 33 Iesu ewer otvi nale sen, owra erpel
le: “Ko erpok ko, poro kami san sete pivel
lingi jile nanu nga marivi sen nir, m̃ernen
sete orongwos pivi jinibb suk te, ejki.

Sol nga dilten musuw rengen

34 “Sol erres; ko poro dilten nga
mimelmel pusuw jer rengen, ko parloli
lweni pimelmel luwi pirpese ko? 35 Sete
erres rragrrag mun renge parloli nanu
kele e san, nanu nga m̃irres rreknga nanu
nga m̃isij. Parwirre kobbong p̃irresrres.
M̈er nga boron mutoe, purnge re nolo
boron.”

15

Nale rrongrrongvi ne sipsip nga mijki

1 Renge nabong san, ko jinibb nga
marok-la nevöt ne takis nir ko jinibb nga
marsij nga marwirr tweni nir arini armur-
rarronge Iesu. 2 Ko Parasi nir ko jinibb
ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir
arlesi, ko artipatun arok-sur vijvij malum
bbong arok-wor suri Iesu, arwera “M̈erel
okorti tevi jinibb nga marsij nir ko eaan
tevir.” 3 Ko Iesu ornge marwerai, ko
owra nale rrongrrongvi san tevir, owra
4 “Poro nga san renge kami sipsip sen
ongut vesan (100), ko san pijijki lingir, ko
erpese, ni sete orongwos p̃ilngilngi ngavöl
esiw drromon esiw (99) ngok renge lolo
merwer parurro mösmös, ko ni pipej nga
mijijki nen, pian pijpari nga p̃iska lweni?
5 Pian ko wor, ko daron nga m̃iska lweni,
ko owosi elngi ejingteni renge birparin,
ko eir nga eir lengleng. 6 Ko daron nga
muwosi lweni vini ngaim e, ko everus

kortoni selen nir nga marlik ngasue ni ko nga marlik mori bbong ni, ko owrai tevir, ‘Kerr rrap̃ir, suri nuska lweni pa sipsip suk nga mijijki nga.’ 7 Ko inu nuwrai tevi kami, pirpok ko renge melrin. Nir parir lengleng suri jinibb sansan nga m̃isij nga nolon mulululwi, p̃iasi ngavöl esiw drromon esiw nga marok-wera lweni kis pae nga marivi jinibb nga marres, ko armusus nolor pulululwi.

Nale rrongrrongvi ne nevöt nga welili san nga mijijki

8 “Ko nesevin si renge kami poro p̃ilngi silva pisngavöl ko pisansan pijijki, ko erpe? Ni pusli laet ko puraki vaseni loloim, pipej pian pijpari nga piska lweni. 9 Ko daron nga vinnen m̃iskai lweni, ko everus kortoni selen nir nga marlik ngasue ni ko nir nga marlik mori bbong ni ko owrai tevir, owra ‘Kerr rrap̃ir, suri
nuskai lweni pa silva suk nga mijijki nga.’ 10 Ko inu nuwrai tevi kami, pirpok ko renge no anglo se Atua. Nir parir lengleng suri jinibb sansan bbong nga m̃isij nga mijijki nen, nga nolon mululwi mirpel.”

Nale rrongrrongvi ne m̃elakel nga mutor jabble sel

11 Ko Iesu owra “Jinibb san nga natun eru morivi norman. 12 Ko ngok m̃ervitu nen evan ji tata sen ko ongoni tevi, owra ‘Tata, kuptutweni jorom nga parivi se komru nen nir, pivsivsese komru korti.’ Ko ni otutweni joron tevi nuru korti. 13 Mian ko nabong sete elep mun, ko m̃ervitu nen eser kortoni joron jijle nir ko evel evan renge ngaim nga milep san nga muto ngasu. Ko elik ie, ko etipatun olokloksi p̃etp̃eti joron renge norrorrmien sen nga sete murrorrmi m̃irres e.

14 “Ko daron nga mulokloksi p̃etp̃eti joron e nir, ko numer nga milep eimare renge ngaim nen; ko ejki mun, ni joron arsuwsuw p̃etp̃eti pa. 15 Ko ni lweni evan emajing se jinibb ne ngaim nen san. Ko m̃ernen okoni ni evan renge orsel nga marok-wungani ð̃erp̃er sen nir rengen, nga pok-wungani ð̃erp̃er sen nir. Ko renge marwungani ð̃erp̃er, m̃eri Isrel nir arlesi evi majingen san nga m̃isij p̃erp̃er. 16 Ko ni numer aji lenglengen e, ko sete san ela nanen rragrrag san tevi nga purroi; ko ngok ololi emrreni lenglengen e purro nanen se ð̃erp̃er nir sopon, nga puloli pup e. 17 Mian ko nolon olwi, orrorrmi lweni tata sen vajin, ko owra ‘Aro, jinibb ne majingen se tata nir elep wor, ko nanen evtere nir p̃etp̃eti, ko majbböl nen ojpon; ko suri sev inu bemij e numer iel! 18 Erres ma inu bemra iel, ko bolwi van ji tata. Ko bowrai tevi ni, “Tata, inu nuloli esij renge no Atua ko renge no nik kele. 19 Ko ngok inu setemun nurres renge nga jinibb parwera inu nuvi natum san, ejki mun. Ko kuploli inu ma bevi jinibb ne majingen som san.’ ” 20 Ko ni otur imare ko evel, pivini ji tata sen e.

“Ko daron nga mivel ngasu malum mivini, ko tata sen elesi. Ko orrorrmi temijpale. Ko owlu tersele ko pa, evan ko erake totoni, ko orromji. 21 Ko natun owrai tevi ni ‘Tata, inu nuloli esij renge no
Atua ko renge no nik kele. Inu setemun nurres renge nga jinibb parwera inu nuvi natum san.’ 22 Ko tata sen everuse jinibb ne majingen sen nir, owra ‘Kapsaro pingavil, kapla sunsun nga m̃irresrres asi nen, kaploli ni puri. Ko kapla ring suk ko kaploli p̃irae re bbösö nevren, ko kaploli p̃irae but. 23 Ko kapan kaprevji natu buluk san nga milep m̃irres; ko rrapurroi, ko kerr rrap̃ir vajin. 24 Suri natuk ngel erpe emij le pa osuw, ko emaur luwi kele. Ni erpe ejijki le pa, ko nulesi lweni kele.’ Ko nir artipatun arir vajin.

25 “Ko ni natun norman nga wowomu nen ejkie nir, evel womu evan pa orsel e. Mian ko olwi vini ngaim e. Ko daron nga mivini morie naim, ko ornge drrelar marla nubo ko marsew. 26 Ko ni everuse jinibb ne majingen se tata sen san vini jin, ko osusi tevi owra ‘Sev ko ngok?’ 27 Ko m̃ernen owra lweni tevi ni, owra ‘O, tasim olwi vini ngaim, ko niko tata som erevji natu buluk nga milep m̃irres san rengen, suri ni m̃ilesi natun mulwi vini mimaur malum bbong.’ 28 Ko ni ololar e, omusus pian loloim. Ko tata sen eivare vini vare e ko evini jin, ko eiari ni nga pian loloim. 29 Ko ni owra lweni tevi tata sen, owra ‘Kuplesi, inu numajing som sia sia, nurpe jinibb ne majingen som san. Ko sete nutor otvi nale nesesreien som san, ejki rres nawon. Ko nik sete kula nanu san rragrrag tevik. Sete kula nanani san tevik nga inu bololi nanen e san tevi selek nir ko naðir. 30 Ko daron nga ma natum ngel nga mulokloksi p̃etp̃eti jorom nir tevi nesevin ne sel nir mivini e, ko nik kutur imare, kurevji natu buluk nga milep m̃irres renge ni!’ 31 Ko tata sen owra lweni tevi ni owra ‘Natuk, nik kulik tevik tetajer ko pa, ko ngok nanu jile nga marivi suk arivi som ko pa. 32 Niko erres kerr rrap̃aan vajin ko rrap̃ir, suri tasim ngel erpe emij ko pa ko emaur luwi; ko ejijki ko pa, ko rramlesi lweni kele.’ ”

16

Nale rrongrrongvi ne burtur nga majingen sen sete muloli momsawos

1 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, owra “Numal san joron elep. Ko ni elngi jinibb ne majingen sen san nga pimetmete nijor

sen nir. Ko mian ko jinibb sopor arini ji numal nen, ko arwera ‘O, jinibb som ngok olokloksi jorom nir.’ 2 Ko numal nen everuse m̃er nga mivi burtur renge joron nen vini jin, ko owrai tevi ‘Sev le ngel nga inu mornge renge nik? Kupsuw ko pa, setemun kuma-ivi burtur renge inu jorok nir. Kupan kupuli tweni lat nga komok-majing muto suri, ko san kele p̃ila wanim.’ 3 Ko burtur nen orrorrmi renge nolon, owra ‘Inu bololi sev le, suri numal suk p̃ila tweni inu renge majingen suk? Ko inu derteren suk sete evter renge nga ð̃eli dan orsel, ko numanun kele renge nga bongun-ngun.’ 4 Mian ko owra ‘E! Inu nurongwos pae lat nga bololi surie renge daron nga numal suk p̃ila tweni majingen suk jik, puloli jinibb nir parmarong kobbong nga inu bean loloim se nir.’ 5 Ko ni everuse jinibb nga marloli nivnon ji numal sen arini jin. Ko osusi womue tevi nir san, owra ‘Nik kuloli nivnon e sev ji numal suk?’ 6 Ko m̃er nga mususi womu nen e tevi owra lweni tevi, owra ‘Inu nuloli nivnon e dram oel ongut (100).’ Ko burtur nen owra lweni tevi, ‘Naul nen le ngel, kuplai ko kupuli pingavöl pielim (50) kobbong ren-gen.’ 7 Ko osusi kele tevi nir san, owra ‘Ko nik kuloli nivnon e sev?’ Ko m̃ernen owrai tevi, owra ‘Inu nuloli nivnon e bak wit evi nuvasngavöl vesan (1000).’ Ko burtur nen owra lweni tevi ‘Naul nen le ngel, kuplai ko kupuli ongut valim (500) kobbong rengen.’ 8 Ko numal se m̃er nga mivi burtur nga sete muloli mumomsawos nga owra ‘O, morok norrorrmien sen engavilvil nawon, orongwos kemkam̃e lat nga puloli surie!’ Suri jinibb ne iel ngatan nir arongwose asie nir nga marlik renge moron.

Sel nga marwulwule nevöt

9 “Kami kele kaploli pirpe morok, kapla nijor ne iel ngatan nir, ko kaplair tevi jinibb nir. Ngok puloli nir parir suri kami, ko partekai kami van renge naim nga renge melrin nir rrek! 10 Ejki! M̃er nga m̃irres renge puloli nanu nga welili bbong, ngok ni p̃irres renge puloli kele nanu nga milep. Ko m̃er nga sete erres renge puloli nanu nga welili bbong, ngok ni sete mia-rres renge puloli nanu nga milep kele. 11 Erpok ko, poro sete kamloli erres renge nijor ne iel ngatan nir, ko si p̃ila nijor nga marres weretunen ne melrin tevi kami kapmetmeter? 12 Ko poro sete kamrres renge kapmetmete nijor se jinibb m̃inij, si p̃ilai tevi kami nijor nga parivi se kami?

Jinibb san sete orongwose p̃imajing se numal pieru pivesane

13 “Sete jinibb san orongwose p̃imajing se numal pieru pivesane. Poro pirpok, ko tungasi nuru tuwen, ko timrreni nuru tuwen nen. Erpok ko, sete Atua orong-wos pukonim re majingen sen poro nevöt mukonim pa renge majingen sen. Suri sete kurongwos kupmajing se nuru korti evesane.”

Parasi nir arok-merreni temijpale nevöt

14 Ko Parasi nir arok-merreni temijpale nevöt, ko daron nga marunge nanu nga Iesu muwrair ngok e nir, ko armen kerajie. 15 Ko Iesu owrai tevi nir owra “Kami ngok ko kamivi lartul nga tetajer kamwera kam-rres renge mete jinibb. Ko Atua orongwose nolo kami. Ko sev nga marloli mian mare renge jinibb bbong, ngok sete evi nanu san rragrrag renge no Atua.

Jinibb ar̃elak tweni nga paran renge batun vanu se Atua

16 “Nale nesesreien oto ko pa, ko nale se propet nir arto ko pa, mian ko mivini mijpari daron se Jon Baptaes vajin. Ko renge daron nen mawos ko vajin, mar-werwer renge nos̃en nga m̃irres; ko jinibb ar̃elak temijpal arwera paran renge batun vanu se Atua. 17 Ko evi nanu nga m̃iterter renge melrin ko iel ngatan porjijki; ko evi nanu nga m̃iterter kele wor m̃iasi san renge bebje nale ne nale nesesreien ngel san pijijki.

18 “Erpok ko, jinibb si nga p̃ilngi kurtweni nesen sen ko p̃itkai kele nesevin m̃inij san, erpe evitan re nesevin ngok ko vajin. Ko m̃er nga m̃itkai kele nesevin nga diwen sen m̃ilngi kurtweni, ni kele evitan re nesevin ngok.”

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga joron milep ko Lasros

19 Ko Iesu ela jilweren kele san erpel: “Jinibb san nga joron milep elik lat san. Ko ni tetajer ok-uri sunsun nga nulser marres p̃elak marsongsong, ko marow raprap titis, ko marmalum marres. Ko nabong jijle eaan erres ko eir, elelea. 20 Ko jinibb san nga mivi ð̃eres nga mok-ngun-ngun res nga miwajie Lasros elik ie renge metali se m̃er nga joron milep nen. Ko m̃ernen niben nir arkar p̃et̃eti. 21 Ko ni emrreni lengleng pok-rroi bebje nanen nga mar-vitvitan renge tep se m̃er nga joron milep nen. Ko ejki; ko guli arok-ini arok-lomlomi niben nga markar nir. 22 Mian ko vitunen vajin ko ð̃eres nga mok-ngun-ngun res nga emij. Ko anglo nir arwosi ni van renge melrin ji Epram, ko elik lilji nelin. Mian ko vitunen vajin, ko m̃er nga joron milep nga ea-mij vajin, ko artevni. 23 Ko ni elik renge lat ne mijen, ko ornge esij elep lengleng. Ko daron nga moro muklu, ko elesi Epram iokwan ngasu jer, ko Lasros emajil renge morkon. 24 Ko ni ekail everus

owra ‘Tata Epram, warru kuprrorrmi inu! Kupkoni Lasros pian purrurrngoni bbös nevren pisansan renge nuwi, ko puloli pujum renge nemek, ko pimemrrali. Suri inu nurnge esij nga esij lengleng renge lomi nabb ngel.’ 25 Ko Epram owra lweni tevi, owra ‘Natuk, kuprrorrmi renge daron nga nik kummaur e. Nik kulesi nanu jile arres vinuk jim; ko Lasros ornge esij elep, elesi nanu jile arsij vini jin. Ko renge lelingen ngel vajin ni ela lol molmol, ornge erres; ko nik kulik renge lat ne norongen nga mĩisij, kurnge esij. 26 Ko nanu san muto ngok liven ne kem ko kami, evi mesa nga milep. Ko ngok nir nga parwera parasi vinuk ji kami sete arloli wos parasi vinuk ji kami, ko kami sete kamrongwose kapasi vini ji kem iel.’ 27 Ko mian ko mĩer nga joron milep nga owra lweni tevi owra ‘Tata, nungoni tevi nik, warru kupkoni Lasros pulwi kele van renge naim se tata suk. 28 Suri inu tasik elim, ko erres ma renge ni pian ko pususur metu tevi nir, ko puloli nga nir sete parini kele iel renge lat nga inu mornge mĩisij ngel e.’ 29 Ko Epram owra lweni tevi mĩer nga joron milep nga owra ‘O, ejki, tasim nir, naul se Moses ko naul se propet nir arto pa jir. Naul ser nen ko pa nir parsusur metu tevir.’ 30 Mer nga joron milep owra lweni tevi owra ‘O, ejki, tata Epram, poro ma san pimaur luwi ko wor renge mijen ko pian jir, ko ngok ko ma nir nolor pululwi ko renge nololien ser nir!’ 31 Ko Epram owra lweni tevi, ‘Poro nir sete parunge nale ne naul se Moses ko nale ne naul se propet nir, ko ngok nir parirpok kele kobbong renge nga poro san pimaur luwi renge mijen; sete mara-osuri te, ejki.’ ”

17

Jinibb nga muloli jinibb mĩnij mĩjilaklak mivitan van renge nololien

1 Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra “Nanu nga parloli jinibb parjilaklak parvitan van renge nololien parini ko wor, sete orongwos pijki. Iok ewretun, ko wi piasij wor niko renge mĩer nga pia-la nanu ngok nir parpelari! 2 Erres p̃elak poro nga parsaro puwomu pingavil parla nevöt nga milep ko san, ko parile dil renge mĩernen nowen ko parjurö̈ni ngalu renge dis mot, p̃iasie nga poro puloli nir nga welili ngel san p̃ijilaklak pivitan van renge nololien.

Jinibb p̃itlasi tweni nololien se jinibb ko wor

3 “Kami kapmetmet lululweni kami lweni ko wor. Poro tuwam rreknga tasim puloli p̃isij tevim, ko nik kupwera lilane ko wor tevi ni. Ko poro nolon pulululwi, ko kuptelasi tweni nololien sen. 4 Ko poro puloli p̃isij tevi nik pivavis kis renge nabong sansan bbong, ko ngok poro pulwi vini jim puwra nolon olululwi, ko ngok, nik kuptelasi tweni ko wor.”

Nosurien se jinibb nga muosuri Atua

5 Ko aposol nir arwerai tevi Iesu arwera “Numal, kuploli nosurien se kem puruj kele wor van mare.” 6 Ko Numal owra lweni tevir owra “Po, ko poro nosurien se kami puwelili bbong pirpe jelangi nubek,[D] ko kamrongwos kapwerai tevi nai sikmon nga milep ngel, ‘Nik lweni kuprrangi twenim ko kupan kuptur renge dis,’ ko ni puloli kobbong pirpe nga kami kamwerai ngok ko tevi.

Murrun se jinibb nga mĩimaj̃ing

7 “Ko isi niko renge kami poro jinibb ne majingen sen p̃imaj̃ing renge orsel p̃ilawlaw rreknga pimetmete sipsip, ko poro pulwi vini ngaim e, ko nik kupwerai tevi, ‘Erres, kupsaro pingavil, kuptajer ko pa kup̃aan.’ 8 Ejki rres nawon, nik kupwerai ma tevi ‘Nik kuploli nanen suk puto teraik, ko nik kupla netatuw som ko kuptatuwe ko kupselsale nanen suk daron nga inu ƀeaan e, ko beminmin jile mun pusuw. Ko vitunen vajin ko nik ko kupa-aan ko kupa-minmin.’ 9 Ko kami kamrrorrmi numal nen owra erres tevi jinibb ne majingen sen suri nga muloli nanu ngel nir nga ni muwrai? Ejki! Evi wor nanu nga puloli ko. 10 Ko kami kele kapirpok, kaploli nanu jile nga inu nuwrai tevi kami nga kaplolir, ko ngok ololi kami kapwera vajin ‘Niko erres ko wor, kem ngel namivi bbong jinibb ne majingen som le, osorsan ko wor renge nabloli pirpok.’ ”

Iesu ololi jinibb esngavöl nga marmesi e mesien nga niber mĩimĩemaul arwokwok luwi

11 Ko daron nga marivel suri sel nga paran Jerusalem e, ko Iesu eptevir arivel rrurrngi renge liven ne Sameria ko Galili. 12 Ko aran laut renge ngaim nen san. Ko jinibb nga marmesi e mesien nga niber mĩimĩemaul esngavöl arini ji Iesu. Ko sete arini morie, artur bbong ngasu. 13 Ko arverus van jin, arwera “Iesu, Numal, warru kuprrorrmi kem!” 14 Ko Iesu oklu van emtenir, ko owrai tevir “Kami kapan ji batun jinibb ne sulsulen ko kaploli ni pununri kami.” Ko daron nga marok-ivel suri bbong sel malum e vini, ko nir jile arwokwok pa osuw. 15 Ko san renge nir nga esngavöl ngok mĩilesi muwokwok ko

D **17:6** Erpe iel, Luk orrongrrongvi nosurien ser erpe jelangi mastat; ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Luk piplari limjer.

olwi vini ko osrövi Atua drrelan ean mare jer. 16 Ko daron nga mivini ji Iesu, ko ejipa van ngatan renge dan re ƀela Iesu, ko owra erres tevi ni. Ko mẽernen evi mẽeri Sameria ko. 17 Ko Iesu osusi lweni owra “Nuwrate nga nuloli nir esngavöl ko arres arwokwok luwi, ko nibeni nir esiw? 18 Sete nir san orongwos pulwi vini pusrövi Atua, mẽerel bbong esan nga mivi jinibb neturvitan!” 19 Ko ni owrai tevi mẽernen, “Kuptur imare ko kupvijuri sel som, ko kupluwi. Nosurien som ololim kumwokwok ko kumrres.”

Batun vanu se Atua pivini seveling

20 Ko Parasi sopor arsusi tevi Iesu arwera “Batun vanu se Atua pivini seveling?” Ko Iesu owra lweni tevir owra “Batun vanu se Atua sete orongwos pivini renge sel nga parlesi rengen. 21 Sete jinibb san puwrai tevi nik, ‘Kuplesi ngel’, rreknga ‘Kuplesi ngokwan,’ ejki. Batun vanu se Atua oto pa renge nolo jinibb.”

Nabong se Jinibb Mawos pivini

22 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra “Mian ko daron nen pia-vini nga kami kapmerreni kaplesi nabong se Jinibb Mawos, ko kami sete kamrongwos kaplesi. 23 Ko jinibb nir arongwos parwerai tevi kami, parwera ‘Kaplesi ngokwan!’, rreknga ‘Kaplesi ngel!’; ko ngok kami sete kapan kapkulkulu pej te, pijki. 24 Erpe navil nga mivil, daron nga mivil renge devje melrin ko mimor vaseni melrin p̃etp̃eti mivesane mijpari devjen, nga jinibb jijle nir marlesi. Ko ngok pia-irpok renge inu Jinibb Mawos renge daron nga bea-luwi vini. 25 Ko womunen inu bornge p̃isij renge nanu pilep renge dul nga marmaur lelingen ngel parloli tevik.

26 “Erpe renge daron se Noa tuwi jinibb nir arlelea nawon, ko ngok pirpok ko renge nabong se inu Jinibb Mawos. 27 Renge daron nen ko jinibb araan ko arminmin ko arlesi nesevin, ko armusus parunge nale se Noa, mianan mijpari daron nga Noa mian renge lolo drrav nga muwse; ko nuwi owlu ko ervei jinibb nir, ko armij p̃etp̃eti. 28 Pirpe kele nabong se Lot. Jinibb araan ko arminmin ko arwulwul ko aruw ko arilili naim nir. 29 Ko mian ko mijpari daron nga Lot mivel lingi Sotom e, ko nabb ko nevöt nga marin arvitvitan renge melrin erpe naus nga mus, ko osli nir, arin p̃etp̃eti arivi niavin. 30 Ngok nabong se inu Jinibb Mawos nga bevini rengen pusorsan tevi ko pirpok.

31 “Ko renge nabong nen, mẽer nga m̃ililik vare renge naim sen ko joron marto renge loloim, ni sete pian kele mun p̃ila twenir. Ko mẽer nga mutur renge orsel, ni sete puwlu luwi kele mun van renge naim sen nga p̃ila joron. 32 Kaprrorrmi sev nga miplari ji nesen se Lot. 33 Si nga mimrreni p̃ila se mauren sen, mẽernen putor jabble mauren sen. Ko si nga ma mutor jabble mauren sen, ni pia-la lweni mauren sen. 34 Ko inu nuwrai tevi kami, renge nat nga mupong nen, jinibb p̃ieru pormatur renge maling pisansan; ko parteka tweni tuwen, ko nuru tuwen nen p̃ilik jer. 35 Ko nesevin p̃ieru porlik lat pisansan parvarrvarr; ko nuru tuwen parteka tweni, ko nuru tuwen p̃ilik jer. 36 [Jinibb p̃ieru pormajing renge orsel; tuwen parteka tweni, ko nuru tuwen p̃ilik jer.]”E 37 Ko jinibb sen nir arwera lweni tevi “Ngabe ko, Numal?” Ko Iesu owra lweni tevir owra “Lat nen kapa-lesi wos bbonge ko. Pirpe daron nga nanu san emij, ko numön nir nga marok-tasi parmot rrale; orongwos kaplesi wose kobbong ngasu.”

18

Nale rrongrrongvi ne nesevin san nga mok-julm̃ii suri numal san

1 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi jinibb sen nir nga pivisvisenir e nga parlot tetajer, sete partibbtibbot e. 2 Owra “Numal san elik renge ngaim san. Ko ni sete emtutu rragrrag Atua, ko sete ornge jinibb san. 3 Ko renge ngaim nen nesevin san nga diwen sen mimij lingi elik rengen. Ko vinnen evini tetajer ko pa jin, ok-luni suri numal nen nga puloli lilane nanu nga muto jin ko ji devje nuval sen. 4 Ko numal nen omusus puloli. Epriv wor mian, ko vitunen vajin ni lweni orrorrmi lweni ko owra ‘Inu sete numtutu Atua ko sete nurnge jinibb san. 5 Ko suri vinel mutor momorie pa mivini ko mivijajeng jik, ko bololi ma nanu nga muwrai. Poro pijki, ko ngok puloli inu sete numa-lik m̃irres rragrrag, pivijajeng inu ko tetajer.’

6 “Ko kami kamrunge sev nga numal nga m̃isij nen muwrai. 7 Ko erpese renge Atua ko jinibb sen nir nga mutobbtobbue nir, nga marngir suri ni renge nata m̃irin ko nata mupong? Kami kamrrorrmi ni orongwos pulolola renge puloli nanu nga marngir suri ngok e? 8 Inu nuwrai tevi kami, Atua pisaro pingavil, puloli lilane nanu nen tevir.

Ko inu Jinibb Mawos renge daron nga bea-luwi vini e, ko bea-lesi nosurien puto malum renge jinibb ne iel ngatan nir, rreknga ejki mun?”

E **17:36** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

Nale rrongrrongvi ne Parasi ko jinibb nga mok-la nevöt ne takis

9 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san
tevi jinibb nir nga marok-linglingi lweni
nir lweni marok-wera marres, ko marok-
kulu wutan re jinibb m̃inij nen nir.
10 “Jinibb eru oran loloim renge naim ne
loten nga porlot. Nuru tuwen evi Parasi,
ko nuru tuwen nen evi jinibb nga mok-la
nevöt ne takis. 11 Ko Parasi esan otur ko
olot owra ‘Atua, nuwra erres wor tevi nik,
suri nga inu sete nurpe jinibb nga ngok
nir nga marok-vevna ko marok-loli nanu
nga sete marres, ko marok-loli m̃isij tevi
nesevin nir. Ko inu sete nurpe kele m̃er
nga mok-la nevöt ne takis ngel. 12 Renge
wik jile inu nomok-linglingi nanen renge
nabong nen eru, ko jorok nir, nomok-la
songovlön tevi nik tetajer.’
13 “Ko m̃er nga mok-la nevöt ne takis nen
otur tuwi ngasu, ko sete oklu imare emteni
melrin, ejki. Ko owjuwje morkon nga
miviseni nga murnge m̃isij, ko owra ‘Atua,
kuprrorrmi inu! Nuvi jinibb nga m̃isij.’ ”
14 Ko Iesu owrai tevi nir, owra “Nuwrai
tevi kami, m̃erel ko, daron nga morivare,
ko ni ko evi m̃er nga mumomsawos renge
no Atua nen, ko sete nuru tuwen nen. Suri
m̃er nga m̃ilngi ni van mare, ko Atua puloli
ni pian ngatan; ko m̃er nga m̃ilngi ni van
ngatan, ko Atua p̃ilngi ni van mare.”

Iesu erij erres suri bipiwarreng

15 Ko jinibb sopor arpitevi bipiwarreng
ser nir arini ji Iesu nga ni p̃ilngi nevren
rer ko p̃irij p̃irres surir. Ko daron nga
jinibb sen nir marlesi, ko arwer orer sete
paran jin, pijki. 16 Ko Iesu everus nir paran
jin. Ko owra “Kaplinglingi bipiwarreng
nir parini jik, sete kapwer orer te, pijki.
Suri batun vanu se Atua evi se nir ko
nga nolor marirpe bipiwarreng ngok nir.
17 Nuwretun nuwrai tevi kami, Mer nga
sete puloli nolon pivini pirpe bipiwarreng,
ni sete orongwos pian renge batun vanu se
Atua.”

Jinibb san nga joron milep emrreni p̃ila mauren nga muto tuwi ngok vini

18 Ko m̃erwomu san re m̃eri Isrel nir
osusi tevi Iesu, owra “Wurru, jinibb
nevisvisenien nga m̃irres, bololi pirpese ko
ƀela mauren nga muto tuwi ngok vini?”
19 Ko Iesu owra lweni tevi m̃ernen, owra
“Erpese nik kumverus inu m̃erres? Sete
san erres, Atua kobbong esan erres. 20 Ko
nik kurongwose pae nale nesesreien se
Atua nga muwra ‘Nik sete kupvenae ne-
sevin, ko sete kuprevji pini jinibb, ko sete
kupvevna, ko sete kupkerkeris, ko kuptori
tata som ko tasu som.’ ” 21 Ko ni owra
“Nanu ngok nir, inu nulolir jile pa renge
daron nga bbong mevi nanwarreng e ko
mijpari lelingen ngel.” 22 Ko daron nga Iesu
murnge muwrai mirpok, ko owra lweni
tevi owra “Nanu sansan kobbong ojpon
evi nga kummerreni malume. Jorom
nir kupwulwul p̃etp̃eti nir, ko kuptutweni
nevöt ner tevi ƀeres nir. Ko nik jorom pia-
to renge melrin. Ko kupini kupvijurik.”

23 Ko daron nga m̃ernen murnge nale
ngel e, ornge lengleng esij e. Suri ni evi
jinibb nga joron milep san. 24 Ko Iesu elesi
nga m̃ernen ornge lengleng esij e. Ko owra
“Evi nanu nga m̃iterter milep nga jinibb
nga joron milep pian renge batun vanu se
Atua. 25 Erpe nato, eterter temijpal renge
liwen pietiv.[F] Ko nga jinibb nga joron
milep pian renge batun vanu se Atua,
eterter temijpal wor asie ngok.”

26 Lartul nga marunge muwrai mirpok
arwera lweni tevi, “Aro, poro pirpok ko
isi ko ma p̃iasi pimaur?” 27 Ko Iesu owra
lweni tevir “Sev nga m̃iterter re jinibb
puloli, sete eterter rragrrag renge nga Atua
puloli.” 28 Ko ngok ololi Pita owra lweni
tevi, “Ko kuplesi, kem namiel lingi nanu
jijle nga marivi se kem nir arjipon, ko
namvijuri nik.” 29 Ko Iesu owra lweni tevir
“Inu nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga
mivel lingi naim sen, rreknga nesen sen,
rreknga tuwan tevi tasin nir, rreknga tata
sen tevi tasu sen, rreknga natun nir, suri
batun vanu se Atua, 30 m̃ernen pia-lai pilep
kele wor renge daron nga lelingen ngel;
ko renge daron nga para-vini, ko ni pia-la
mauren nga muto tuwi ngok vini.”

Iesu osp̃e sur mijen sen vatolin

31 Ko Iesu eptevi jinibb sen nir arsan kis,
ko owrai tevir owra “Kaplesi, rramtongsa
le van mare e renge Jerusalem. Ko nanu
jile nga propet nir maruli tuwi suri inu
Jinibb Mawos parpelari ko wor. 32 Partekai
inu van ji jinibb ne vare, ko partetnije inu
ko parlutövi inu. 33 Ko nir parvirralik ko
parevji pinik. Ko nabong p̃itul, ko inu
bemaur luwi kele.” 34 Ko jinibb sen nir
arrleng sisini nale nga muwrair ngel, ko
sete arongwose rragrrage sopon.

Iesu ololi jinibb san nga meten murrorr oklu luwi

35 Ko Iesu otutur suri sel evan morie
Jeriko. Ko jinibb san nga mok-ngun-ngun
nga meten murrorr, elik renge jeli sel.
36 Ko daron nga m̃er nga meten mur-
rorr nen murnge delung jinibb nga milep
marivel asi renge sel, ko osusi owra “A,
sev ko ngok?” 37 Ko nir arwera lweni tevi
arwera “Iesu ne doNasret ko m̃iasi ngok.”

F **18:25** Erpe iel, Luk osp̃e kamel p̃isil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsup̃e nato ela wani.

38 Ko daron nga murnge, ko ekail everus
van mare owra “Iesu, nik Devet metka sen,
kuprrorrmi inu!” 39 Ko jinibb nga martur
van womue renge lat nga non mimawos e
arwera ore ni, arwera “Kupmurrarrong!”
Ko ni ea-verus temijpal kele ko ma van
mare lengleng, owra “Nik Devet metka
sen, warru kuprrorrmi inu!” 40 Ko Iesu
otur murrong, ko owra partekai ni van jin.
Ko daron nga mivel vini mori ji Iesu, ko
osusi tevi, 41 owra “Nik kumarong nga inu
bololi sev tevi nik?” Ko metrrorr nen owra
lweni tevi owra “Numal, numrreni kuploli
metek puklu!” 42 Ko Iesu owra lweni tevi
owra “Kupkulu! Nosurien som ololi nik
kumrres.” 43 Ko meten oklu evesane. Ko
evijuri Iesu, ko osrövi Atua. Ko daron nga
delung nir marlesi e, ko arsurövi Atua.

19

Iesu ko Sakias

1 Ko Iesu evijuri sel van renge Jeriko
e, nga p̃iasi lingi ie vajin; 2 ko jinibb san
nga nisen Sakias elik renge iok. Ko ngok
renge nir nga marok-la nevöt ne takis, ni
evi jinibb nga milep rer, ko evi jinibb nga
joron milep kele. 3 Ni okluklu pej Iesu,
owra p̃ilesi wose evi jinibb nga mirpese
ko. Ko sete orongwos p̃ileslesi, suri ni evi
jinibb nga mumrrol jer, ko delung elep
p̃elak. 4 Ko owlu wowomu asie delung nir,
ko ean esa renge drru nai san nga mirpe
nai sikmon, emrreni p̃ilesi wose Iesu renge
daron nga pia-asi renge sel nen.

5 Ko daron nga Iesu mivel vini mumom-
sawose lat nen, ko esarrerr imare emteni,
ko owrai tevi owra “Sakias, kupsaro pin-
gavil, kupjubbul vini ngatan e. Suri nga
lelingen inu ƀelik renge loloim som.” 6 Ko
Sakias esaro ngavil, ojubbul vini ngatan e,
ko eptevi Iesu. Ko eir lengleng.

7 Ko daron nga delung marlesi e ko
arwor surie, arwera “Ni evan renge naim
se jinibb nga m̃isij!”

8 Ko daron nga marsakel vajin re naim
se Sakias, ko Sakias otur mare ko owrai
tevi Numal owra “Ƀela wukari jorok nir;
devjen bea-lai tevi ƀeres nir, ko devjen
pivi suk. Ko poro nuvnae pa joro jinibb
san, ko bea-la lweni nanu pivij bea-kele e.”
9 Ko Iesu owra lweni tevi owra “Lelingen
mauren easi vini renge naim ngel, suri nik
kele kuvi Epram metka sen san. 10 Suri
inu Jinibb Mawos nuvini nga nomok-pej
nir nga marsarr marjijki nga ƀela ser.”

Nale rrongrrongvi ne jinibb nga martori nevöt se numal ser

11 Ko daron nga marmurrarrong suri
nanu ngel nir e, ko Iesu erij malum ko
pa etajer tevi, owra nale rrongrrongvi san.
Suri ni evini mori pa renge Jerusalem e, ko
suri nga nir arok-rrorrmi nga batun vanu
se Atua pivini p̃irrmali pingavilvil. 12 Ko
ni owra “Jinibb nga mivi jinibb nga milep
san owra pian ngasu renge vanu nga milep
san, nga parloli ni pivi batu numal ne vanu
sen, ko pia-luwi vini. 13 Ko ni everuse
jinibb ne majingen sen esngavöl arini ji
ni, ko ela nevöt san nga marwera mina
esngavöl tevi nir sisamis. Ko owrai tevir,
owra ‘Kapla nevöt ngel nir ko kapmajing
rer, ko kaprevei kele nevöt sopor parto
tevir, pian pijpari renge daron nga inu
bolwi vini e.’ 14 Ko ni evel lingi vanu
sen. Ko jinibb sen nir nga renge vanu sen
arungasi ni, ko arkoni jinibb sopor arvijuri
ni nga parwera ‘Kem sete nammerreni
m̃erel pivi numal se kem, ejki.’

15 “Ko daron nga mulwi vini e, nga
m̃ila jile derteren sen erpe batu numal,
ko everus jinibb ne majingen sen nen nir
nga ni m̃ila nevöt tevir parini ji ni, nga ni
purnge jir nga nir armajing re nevöt nen
nir, ko evis nga marlai kele muto tevi. 16 Ko
m̃erwomu nen evini ko otur womu renge
non, ko owra ‘Numal kuplesi, nevöt som le
ngel. Ko inu numajing ren, ko nula kele
esngavöl oto tevi nga kumlai tevik.’ 17 Ko
ni owrai tevi owra ‘Nik kuloli erres, kuvi
jinibb ne majingen nga m̃irres. Nik kuloli
erres renge nanu nga welili jer bbong. Inu
ƀelngi nik kupmetmete ngaim nga mar-
lelep pisngavöl.’ 18 Ko nir erwen evini kele,
ko otur womu renge non, ko owra ‘Numal,
kuplesi nevöt som le ngel, ko inu numajing
ren, ko nula kele elim oto tevi nga kumlai
tevik.’ 19 Ko ni owrai kele tevi m̃ernen,
owra ‘Nik kele kupivi numal renge ngaim
nga marlelep pielim.’ 20 Ko nir itolin kele
evini, ko owra ‘Numal, kuplesi nevöt som
le ngel. Inu nulai ko nunbunƀe ore e kalek
e, ko nulngi oto. 21 Suri numtutue nik;
kuvi m̃er nga murrum m̃iterter. Komok-
la kele nanu nga nik sete kumlingi, ko
komok-la kele nanu nga sete kumruwir.’
22 Ko ni owra lweni tevi m̃ernen owra ‘Nik
kuvi jinibb ne majingen nga m̃isij, inu
ƀewer lokloksim suri nale som ngok ko nir.
Suri nik kurongwose nga inu nuvi jinibb
nga murruk m̃iterter, nomok-la nanu nga
sete m̃elngir, ko nomok-la nanu nga sete
morwir. 23 Ko erpese sete kumla nevöt
suk ko kumlingi renge naim ne nevöt lat
nga marok-to rengen e? Ko daron nga inu
bea-luwi vini e, ko bea-la lweni nevöt suk
tevi majbböl nen.’ 24 Ko ni owrai tevi lartul
nga martur ie, owra ‘Kapla tweni nevöt
nga mutorir jin, ko kaplai tevi m̃er nga
mutori misngavöl.’ 25 Ko nir arwera lweni
tevi arwera ‘Numal, ko ni otori pa esngavöl
osuw!’ 26 Ko ni owra lweni tevir, owra
‘Inu nuwrai tevi kami, nir jile nga martori,
parlai kele wor tevir. Ko nir jile nga sete

martori, ko beblen nga martori, para-la tweni jir. 27 Ko jinibb suk ngel nir nga marungasi inu ngel, nga sete marmerreni inu bevi numal ser ngok, kapreveir vini jik, ko kaprevji pinir renge inu nok.' "

Iesu evan renge Jerusalem ko jinibb nir arsusi nisen van mare

28 Ko daron nga Iesu muwra jile nale ngel e, ko otongsa wowomu van renge Jerusalem e. 29 Ko daron nga marini mori Betpaj e ko Betani renge botwen nga marveruse Botwen ne lolnai ne olip, ko ni okoni jinibb sen eru, 30 owra "Koporivel, koporwowomu van renge ngaim nga muto mawos kamru ngok. Ko koporlesi natu dongki san ni ko arile totoni otur nga jinibb san setewor esakel rrongvi rengen. Ko koportelasi tweni dalin ko koporile vini. 31 Ko poro jinibb san pususi tevi kamru, 'Erpese komortelasi?', ko kamru koporwera lweni tevi koporwera 'Numal emrreni'."

32 Ko laru nga Numal mukoni nuru nen orivel suri sel van, ko orlesi erpe nga Numal muwrai tevi nuru. 33 Ko daron nga mortelasi tweni dil ne natu dongki e, ko lartul nga ser arlesi ko arwera tevi nuru, arwera "Erpese kamru komortelasi tweni dil ne natu dongki?" 34 Ko nuru orwera lweni tevir orwera "Numal le emrreni." 35 Ko nuru orile vini ji Iesu. Ko nir arp̃elseni sunsun ser renge drrun, ko arloli Iesu esa esakel rengen. 36 Ko daron nga mivel suri sel e ko nir sopor kele arla sunsun ser ko arp̃elsenir renge sel.

37 Ko daron nga ni mivini mori Jerusalem e renge lat nga sel mujubbul van ngatan e renge Botwen ne lolnai ne olip e, ko delung jile nga marivi jinibb sen nir artipatun arir ko arsurövi Atua, drrelar elep van mare, suri nanu nga marinijnij nawone nir nga marlesir. 38 Ko arwera "Numal Atua, nik kurij pa erres tevi ni nga mivini renge nik nisem. Demat puto renge melrin ko nosrövien pian ji ni, Atua ne Drromsen Mare."

39 Ko Parasi sopor renge meling jinibb nga milep ngel arij van ji Iesu, arwera "Jinibb nevisvisenien, kupwer ore jinibb som nir!" 40 Ko Iesu owra lweni tevir owra "Nuwrai tevi kami, poro nir parmurrarrong, ko nevöt nawon ngel nir vajin parkail van mare."

Iesu etengsi Jerusalem

41 Ko daron nga Iesu mivini morie Jerusalem ko emteni, ko etengsi, 42 owra "Poro bbong kuprongwose nabong nga lelingen, ko nik kuprongwose nanu nga mivi demat ko! Ko ejki mun, lelingen ngel metem sete orongwos p̃ilesi mun. 43 Mian ko nabong nen nir para-vini, ko nir nga marivi devje nuval som partuwe nawot nga puwlu rralem, ko parlik rralem ko parmetmet ore nik renge iok jijle. 44 Ko nir parjijkarre p̃etp̃eti nik ko jinibb nga marlik tevim renge live laut ne nawot som, ko sete parlinglingi nevöt ne nawot nen san p̃ijnget jer renge pisan. Suri nik sete kurongwose daron nga lelingenok nga Atua muwra p̃ila som."

Iesu evan renge loloim ne Naim On

45 Ko Iesu evan renge loloim ne Naim On. Ko ejeli tweni nir nga marwulwul, paran vare e. 46 Ko owrai tevir owra "Aruli erpel renge Naul On: Atua owra 'Naim suk parveruse naim ne verusen'. Ko kami kamtur imare vajin ko kamloli evi 'naim ne venao res.' "

Atua kuprij p̃irres suri Numal nga mivini

47 Ko renge nabong jijle Iesu ok-an okvisviseni renge Naim On. Ko batu jinibb ne sulsulen ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir armerreni parevji pini. 48 Ko arrelenge suri lat nga parloli suri e, sete artor sweri sel san nga parloli rengen. Suri delung jile arkomrönir suri, armurrarrong kemkam̃e nale sen nir.

20

Jinibb womu se m̃eri Isrel nir arsusi si ela derteren tevi Iesu

1 Mian ko errmali erpel: renge nabong san, daron nga Iesu mok-visviseni jinibb nir e renge Naim On ko mok-werwer renge nosp̃en nga m̃irres, ko batu jinibb ne sulsulen sopor ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor ko ƀirterawarreng sopor arkorti ko arini. 2 Ko arsusi tevi, arwera "Kupwerai ta tevi kem, isi ko ela derteren ngel tevi nik, nga kumrres renge kuploli nanu ngel nir?" 3 Ko Iesu owra lweni tevir owra "Ko inu kele bosusi ta nale san ni le tevi kami, ko kami kapwerai tevik. 4 Baptaesen se Jon evel ji Atua vini, rreknga evel ji jinibb kobbong vini?"

5 Ko nir arsupsup̃e suri lululweni tevi nir kis bbong ko arwera "Rrapwera pirpese? Poro rrapwera 'Evel ji Atua vini,' ko ni puwra 'Ko suri sev kami sete kamosuri Jon?' 6 Ko poro rrapwera 'Evel ji jinibb vini,' ko delung ngel nir parla nevöt nir ko partuwe pini kerr e. Suri nir artori Jon evi propet." 7 Ko nir arwera lweni tevi arwera "Iawo, kem namrrelenge lat nga mivel e vini." 8 Ko Iesu owra lweni tevir owra "Ko inu kele sete numa-werai tevi kami inu nula derteren ngel ngabe le nga mololi nanu ngel e nir."

Nale rrongrrongvi ne jinibb sopor nga sete marmetmet lilane orsel se numal san

9 Ko Iesu etipatun owra nale rrongr-
rongvi ngel tevi delung nir, owra “Jinibb
san orwi naut ne grep san. Ko elngi
tevi jinibb sopor parmajing rengen, ko
ni evel van renge ngaim m̃inij san, ko
elik ie epriv val wor. 10 Ko renge daron
mawos nga grep wenen marok-mirr e, ko
numal nen okoni jinibb ne majingen sen
san van ji lartul nga marmajing rengen,
nga parla merrenien ne wenen nen sopon
tevi. Ko lartul nen nir arvirrvirrali m̃ernen
ko arkoni tweni ototori nevren, olwi kiskis
tevi. 11 Ko numal nen okoni kele jinibb ne
majingen sen m̃inij nen kele san evan. Ko
m̃ernen kele lartul nga arvirrvirrali, ko ar-
loli esij tevi jile osuw, ko arkoni tweni oto-
tori nevren, olwi kiskis kele tevi. 12 Mian
ko numal nga okoni kele nir itolin van; ko
m̃ernen kele lartul nga arevji lenglenge ko
arwirre van vare e. 13 Ko numal ne naut
ne grep nga owra ‘Aro! Bololi pirpese? Inu
bokoni vajin natuk nga memrreni, ko ni ko
ma nir partori p̃irres ko.’ 14 Ko daron nga
lartul nen nir marlesi ni, ko arwerwera
lululweni tevir, arwera ‘Ngok natu numal
nen ko ngok! Kerr pirevji pini, ko orsel sen
pivi vajin se kerr!’ 15 Ko arrul totoni, ko
arevei tweni re orsel van vare e, ko arevji
pini emij.”

Ko Iesu owra “Ko numal ngel pia-loli
pirpese tevir? 16 Ni pia-revji pini lartul
ngel nir parmij, ko p̃ilngi orsel ngel tevi
jinibb m̃inij nir.”
Ko daron nga marunge nale ngel nir e, ko
delung arwera “Ejki rres nawon!” 17 Ko
Iesu oklu mawos nir, ko osusi tevir owra
“Ia, ko nale nga maruli renge Naul On ngel
owra sev le, nga muwra ‘Nabur nga jinibb
nga marok-majinge naim marungasi mar-
wirre, ni ko vajin evi nabur nga murrul
totoni naim m̃iterter.’G 18 Si nga pusnge
nabur ngel, niben pimabbur; ko si nga
nabur ngel piravij ren, niben pumoloplop
p̃etp̃eti.”

19 Ko renge daron momsawos nen ko pa
ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien
nir ko batu jinibb ne sulsulen nir arloli lesi
parevei Iesu. Suri arongwose nga ni owra
nale rrongrrongvi ngok ewer lokloksi nir
rengen. Ko armetutue jinibb nir, ololi
setemun arrul totoni.

Erres renge kerr rrapwuli takis tevi Sisa?

20 Ko nir arpejpej sel san nga poro
p̃irres renge nir nga puloli partor wos
Iesu rengen, ko niko puloli nir parongwose
vajin parlingi ni van renge nevre numal,
ko numal vajin pia-tor pini. Ko niko arwuli
jinibb sopor nga paran parloli sel kerkeris
tevi ni, nga
puloli nir parla Iesu renge nale sen nir.
21 Ko lartul ngel nir arsusi kerkerasi tevi
Iesu, arwera “Jinibb nevisvisenien, kem
namrongwos iok, sev nga kumwerai ko
kumvisviseni jinibb e nir arweretun temi-
jpal. Ko sete komok-rrorrmi san, poro
evi jinibb nga milep rreknga muwelili,
ko kurij telair ko wor, komok-visviseni
marongen se Atua weretunen tevi jinibb
nir. 22 Ko nammerreni nabrongwose ta,
Ia, erres kobbong renge nale nesesreien
se kerr nga poro rrapwuli takis tevi Sisa,
batu numal se m̃eri Rom nir, rreknga sete
erres?” 23 Ko Iesu elesi wose nale gerisen
ser nga marwerai nga markerkerasi e, ko
owrai tevir owra 24 “Kapsareni ta nevöt
nen tevik ƀelesi.” Ko nir arlai san tevi. Ko
ni owra “Isi le non ngel, ko nisen maruli
rengen ngel?” Ko nir arwera “Rrekma Sisa
ko.” 25 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “Ko
niko nanu nga mivi se Sisa kapla lweni
tevi Sisa. Ko nanu nga mivi se Atua, kapla
lweni tevi Atua.” 26 Ko lartul ngel nir sete
arongwos parlai ni renge nale sen ngel
nir renge no jinibb nir. Artaole muwrai
mirpok, ko armurrarrong jer.

Erpese renge jinibb pimaur luwi renge mijen?

27 Ko Satusi sopor, nga marok-wera
jinibb sete orongwos pimaur luwi kele
renge mijen, arini ji Iesu ko arsusi kerk-
erasi tevi 28 arwera “Ia, ko jinibb nevisvise-
nien, Moses oli pa renge nale nesesreien
se kerr nga muwra ‘Poro jinibb san pimij,
ko poro m̃ernen elesi nesevin san, ko
natu nuru ejkie, ko ngok tasin p̃ilesi kele
nesevin nga tuwan mimij lingi nga, ko
pivesi wani metka se tuwan nga mimij
ngok.’ 29 Ko ngok, jinibb niaken ebut;
m̃erwomu nen elesi nesevin, ko mian ko
emij, ko natu nuru ejkie. 30 Ko m̃ervitu
nen kele elesi. 31 Mian ko nir itolin kele
elesi vinnen. Mian mian ejpari nir jile nga
ebut nen arlesi vinnen. Ko nir jijle natur
ejkie, ko armij lingi vinnen. 32 Vitunen
vajin ko vinnen vajin emij. 33 Ko mirpok
ngok, renge nabong nga Atua puloli jinibb
nir parmaur luwi kele re mijen, nir si nen
ko pia-ivi nesen sen e? Suri nir ebut jile
ngok martekai vinnen. Kupwerai ta we!”
34 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “Renge
iel ngatan ngel, norman nir ko nesevin nir
arongwos partotko. 35 Ko nir nga Atua
m̃ilesir arres re parmaur luwi re mijen
renge liken ne tuwi ngok vini, nir ko ma
sete arongwos parok-totko. 36 Nir arsorsan
tevi anglo nir, parmaur tuwi ngok vini,

G **20:17** Erpe iel, Luk osp̃e nevöt, ko murrun nga nir marili naim muto suri; ko kem namrieni erpe kerr rram̃iili naim iel, nga puloli mining ne nale se Luk piplari limjer.

sete arongwos parmij kele mun. Nir arivi pa Atua natun, suri ni ololi nir armaur luwi kele renge mijen. 37 Ko renge devjen ne nir nga marmij, nga mivi weretunen nga marongwose parmaur luwi renge mijen, Moses kele nga kami kamtori, ni ko eviseni tweni nga evi weretunen. Suri renge jilweren ne nai welili nen nga nabb murororr ren ko sete ani, Moses oli nale se Atua nga muwra ‘Inu nuvi Iova Atua se Epram, ko Atua se Aesak, ko Atua se Jekop.’ 38 Ngok niko, ni sete evi Atua se nir nga marmij te ejki. Ni evi Atua se nir nga marmaur. Suri Atua derteren sen elep nga elep lingi mijen, ko jinibb jijle armaur kobbong renge ni.” 39 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arwera “Ejki, aro, jinibb nevisvisenien, nik kuwra lweni omomsawos erres p̃elak.” 40 Ko ngok ololi nir armetutue pae ko, armusus parsusi nanu kele mun san tevi.

Nosusien suri Mesaea

41 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “Erpese nir marwera Mesaea evi metka se Devet san? 42 Suri Devet lweni owrai renge naul ne Sam, owra ‘Numal Atua owrai tevi Numal suk “Kupsakel iel renge nevrek rres ko kuptiriv 43 pijpari nga inu ƀelngi devje nuval som parirpe lat nga kupbböt ren renge nolon ƀelam ngatan.” ’ 44 Niko Devet owra m̃ernen evi Numal sen. Ko poro pirpok ngok, ko Mesaea evi metka sen erpese ko?”

Iesu osur metutu tevi jinibb nir nga parmetutue jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir

45 Daron nga jinibb nir marmurrarrong e, ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir 46 owra “Kapmetmet renge jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. Suri nir armerreni paruri sunsun nga marres marpepriv partur tevir, ko delung jile partorir p̃irres ko parsareni nevrer tevir renge sel. Armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̃irres renge Naim On, ko armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̃irres renge lat ne nanen. 47 Nir arivi demij venao, arvenae p̃etp̃eti nijor se nesevin nga diwen ser marmij lingir; ko renge daron ngok ko pa arkerkerasi jinibb nir, arloli verusen nga marpepriv nga partori nir p̃irres rengen. Ngok Atua putor vitrangir p̃iterter asi wor suri.”

21

Nesevin san nga mutuw nevöt sen

1 Iesu ok-meteni jinibb nga joror milep marok-tuwe nevöt ser renge bokis nen renge Naim On se Atua. 2 Ko ni elesi nesevin san nga diwen sen mimij lingi, ko evi ƀeres. Vinnen evini ko otuw nevöt nga wowarreng eru. 3 Ko Iesu owra “Nuwrai tevi kami, vin nga diwen sen mimij lingi ngel, ni otuw nevöt asi wore nir jijle nga martuw nevöt ser ngok e. 4 Suri lartul nga ngok nir joror elep temijpal ko arlai bbong beblen ko artuwe, ko artori jere wor eleplep. Ko vinel ma emarong putuw p̃etp̃eti sev nga ni m̃ilngi nga mivi liken sen p̃etp̃eti.”

Iesu owra tweni nga jinibb sopor paratingtinge Naim On se Atua

5 Ko jinibb se Iesu sopor arok-supsup̃e suri nevöt nga marlelep lengleng nga renge Naim On se Atua, ko nevöt nga marres kele nir nga marjuroi e, ko merrenien nir nga jinibb marlair. 6 Ko Iesu owra “Kami kamok-meteni nanu ngok nir? Mian ko daron nen pia-vini nga jinibb nir partingtinge nevöt ngok nir p̃etp̃eti nga marlelep ngok nir nga renge naim ngok. Setemun san p̃ijnget jer renge san, partingtinge p̃etp̃etir.”

Nanu nga m̃isij nga pia-vini

7 Ko nir arsusi tevi ni arwera “Jinibb nevisvisenien, nanu ngok nir para-pelari seveling
ko? Ko sev nelesien ko piviseni nga nanu ngok nir otomori pa nga parremali?” 8 Ko Iesu owrai kele owra “Kami kapmetmet ko wor nga sete san p̃ikerkerasi kami. Suri jinibb pilep parini renge inu nisek ko parwera ‘Inu nuvi Mesaea le’, ko ‘Daron nen evini!’ Ko kami sete kapvijuri nir te, pijki. 9 Ko daron nga kami kaprunge marval, ko jinibb nir parlatlat nir, ko sete kapmetutu te; suri nanu ngok nir parini ko wor, parasi puwomu, ko nabong nga vitunen ejki malum ko wor.” 10 Ko ni owrai tevir owra “Ngaim san putur imare ko pival tevi ngaim san; ko batun vanu san putur imare ko pival tevi batun vanu san. 11 Ko nam̃i nga marlelep nir parm̃i renge vanu lele ne iel ngatan nir. Ko numer nga marlelep nir parpelari renge vanu lele ne iel ngatan nir, jinibb parmer pilep. Ko mesien lele nir parini parlokloksi jinibb nir. Ko renge melrin nanu lele nir parpelari, parloli jinibb nir parmetutu, ko nelesien lele nga marlelep nir. 12 Nanu ngok nir setewor parpelari ko, ko jinibb parrul totoni womu pae kami ko. Ko parloli p̃isij pilep tevi kami, ko partekai kami van ji jinibb nga marmetmete naim ne loten nir. Ko parlingi kami van renge naim ne nekaien, ko parloli kami kaptur renge no numal nga marlelep nir ko no numal nga wowarreng nir, suri inu nisek muto renge kami. 13 Ngel pia-ivi daron se kami nga m̃irres nga kapa-wera tweni nosp̃en nga m̃irres. 14 Ngok niko suri

nanu ngok nir, kami kaptor ore womu re norrorrmien se kami ko p̃iterter, nga puloli sete kaprrorrmi nga kapa-wera ‘O, rrapwera lweni nale sev le tevir?’ 15 Suri inu ko bea-la nale ko norongwosien nen tevi kami nga kapwerai. Ngok puloli sete nir san renge devje nuval se kami purongwos p̃irij tere nale se kami rreknga puwra kamkerkeris. 16 Ko tata se kami nir ko tasu se kami nir ko tuwa kami nir ko niaken se kami nir ko sele kami nir parlingi kami van renge nevre devje nuval se kami nir. Ko lartul nen nir parongwose parevji pini kami sopor. 17 Mian ko jinibb jijle nir parungasi kami suri kami kamtori inu nisek. 18 Ko jomro batu kami nir, sete pisansan pia-jijki. 19 Kami kaptur ko wor p̃iterter, ko kapla se nem̃i kami.

Nanu nga m̃isij milep renge Jerusalem

20 “Mian ko daron nga kami kapa-lesi jinibb nuval pilep parini parlik rrale iel Jerusalem, ko ngok kami kaprongwose nga sete pipriv ko parlokloksi p̃etp̃eti. 21 Ko daron nga kami kaplesi nanu ngel, ko kami nga kamlik renge Jutia, kapwolu ko wor kapan kapteptepi renge botwen. Ko kami nga kamlik Jerusalem, kami kele, kapwolu lingi wor ko. Ko kami nga kamlik renge vanu nga marto rrale ngaim, setemun kamrongwos kapluwi kele van rengen. 22 Nabong ngel nir arivi nabong nga Atua pia-tor vitrangi jinibb nir nga puloli nanu jile nga Naul On muwrai parini parpelari. 23 Wurru pia-sij wor niko re nesevin nga m̃itetaur ko nesevin nga muloli natun musus renge nabong nen nir. Atua lolaren sen pia-vini renge jinibb nga iel nir. Ko nanu nga parsij nga parsij p̃erp̃er pilep parini parpelari renge vanu ngel. 24 Jinibb sopor parmij e nesip, ko sopor parlair van parlik renge naim ne nekaien nga marto renge vanu sarrsarr ngok nir. Mian ko jinibb ne vare nir parlokloksi p̃etp̃eti Jerusalem parjijkarre p̃irres pelak, sete sopon pijpon jer. Pian pian pijpari jinibb ne vare nir parini renge bongsi daron ser e nga marwomu.

Mian ko Jinibb Mawos pia-vini

25 “Mian ko nelesien nir parto renge nial, ko navöl, ko moju nir. Ko renge iel ngatan jinibb ne vanu pilep parunge p̃isij pilep ko parmetutu dis bburbbur ko daptap nen nir. 26 Jinibb parunge p̃isij pilep nga partiriv terai sev nga piplari renge iel ngatan totoklai. Suri derteren ne nanu nga marto renge melrin mare, Atua pulolir paririr. 27 Mian ko jinibb nir parongwose parlesi inu Jinibb Mawos bevini beplari renge nabor tevi derteren nga milep ne nosrövien suk jijle. 28 Ko daron nga nanu ngel nir partipatun, ko kami kaptur rramos ko apkulu kapmeteni mare. Suri inu sel ne netlasien se kami otomori bevini.”

Sete jinibb san orongwos daron nen

29 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san tevir owra “Erres renge kami kaprrorrmi nai pik ko nai m̃inij nen kele nga ngok nen nir. 30 Renge daron nga kami kamlesir martipatun martengriv luwi, ko kami kamrongwose nga daron ne numös evini mori pa. 31 Ko pia-irpe sel ngel ko, daron nga kami kamlesi nanu ngok nir marpelari, ko kapa-rongwose nga batun vanu se Atua otomori pa pivini. 32 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, dul ngel nir nga marmaur ngel nir setewor parmij ko, ko parlesi nanu ngel nir parpelpelari. 33 Melrin ko iel ngatan pian ko porjijki, ko nale suk ma sete orongwos pijijki nabong san.

Kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres

34 “Kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres, suri norrorrmien se kami tilelea; kami tamok-oji nanen ko tamok-minmin tamok-lengleng, ko tamok-rrorrmi p̃elake mauren ne iel ngatan; ko ngok nabong suk tia-irpe nover, tia-tawi ore kami tivesane. 35 Suri nga nabong nen pivini ji jinibb jijle nga marlik renge iel ngatan totoklai. 36 Ko niko renge nabong jijle kami kapok-metmet ko wor p̃irres. Ko kami kapok-lot ko wor, nga puloli kami derteren se kami putoe nga puloli kami kapwolu lingi nanu nga marsij p̃erp̃er ngok nir, nga puloli kami kaptur p̃irres renge no inu Jinibb Mawos.”

37 Renge nabong ngel nir Iesu ok-visviseni jinibb nir renge Naim On se Atua. Ko renge nat nga mupong jile ni ok-ivel lingi ie ok-tongsa van renge Botwen ne lolnai ne olip e. Ko ok-matur rrarren pa ie ko. 38 Ko renge rorpong susu jijle jinibb arok-mermera vini jin renge Naim On nga parmurrarrong suri nale sen nir.

22

Jinibb nga marwowomu renge m̃eri Israel nir arwera parevji pini Iesu

1 Daron ne nanen nga marok-rro niv nga is mijki rengen, nga marveruse nanen ne asien, oruj mori. 2 Ko batun ne jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir arpejpej sel san nga parevei silveni Iesu rengen, nga parevji pini pimij. Armusus parloli limjer, suri armetutu temijpale jinibb nir.

Jutas eir renge pimaronge Iesu pian renge nevre devje nuval sen nir

3 Ko Demij evini esilvi Jutas nga miwajie Iskariot, nga mivi san renge nir esngavöl

drromon eru. 4 Ko Jutas evel lingir ko
evan owrai tevi batu jinibb ne sulsulen
nir ko m̃erwomu ne jinibb nuval nir ne
Naim On se Atua, nga puloli sel nga ni
purongwos p̃ilngi Iesu renge nevrer. 5 Ko
lartul nen nir arunge erres e, arir lengleng,
ko arloli rijrijen nga parla nevöt sopon
tevi ni rengen. 6 Ko Jutas emarong. Ko
orrorrmi pejpeje sel san nga poro p̃irres
renge ni nga p̃ila Iesu p̃ilngi renge nevrer,
ko sel nen jinibb jijle parrerrelenge.

Jinibb se Iesu eru orloli nanu jile arto lilane terai nanen ne Asien

7 Mian ko ejpari nabong ne nanen nen
nga marok-rroi niv nga is mijki rengen. Ko
renge nabong nen jinibb arok-revji natu
sipsip nir nga parloli nanen ne Asien.
8 Ko Iesu owrai tevi Pita ko Jon “Kopo-
ran koporloli lilane nanen ne Asien puto
metmet ngarr terai kerr ko rrapa-uroi.”
9 Ko nuru orsusi lweni tevi orwera “Ko
kumarong nga komru noboran noborloli
lilane ngarre puto terai kerr ngabe le?”
10 Ko ni owrai lweni tevi nuru owra
“Kopormurrarrong ta. Daron nga kamru
koporan renge laut ne ngaim nen, ko
koporsewute jinibb san ie nga muwosi
botel nuwi san nga muwun, mian tevi re
naim sen e. Ko koporvijuri suri ni, ko
koporan renge naim nga ni pian renge
loloim nen. 11 Ko koporwerai lweni tevi
m̃er nga naim sen nen, koporwera ‘Numal,
jinibb nevisvisenien le okoni komru, owra
noborsusi tevim nibeni le loloim nga ni
putori nanen ne Asien rengen?’. 12 Ko
ngok m̃ernen piptevi kamru van renge
loloim ne naim nen san nga milep temijpal
nga muto mare, nga nanu jile marto pa
rengen. Renge ie ko koporloli nanu jile
parto metmet ngarr p̃irres.” Ko okoni nuru
orivel.

13 Ko nuru orivel oran, ko orlesi nanu
jijle osorsan erpe nga Iesu muwrai tevi
nuru. Ko nuru orloli lilane nanu jijle ne
nanen ne Asien arto erres ngarr.

Iesu orro tuloni nanen ne Asien tevi nir

14 Mian ko evini ejpari renge mete nial
nga marok-aani nanen ne Asien ren, ko
Iesu evan esakel renge milngen renge tep,
ko aposol nir arsakel arpitevi ni. 15 Ko ni
owrai tevir owra “Numrreni lenglengen e
borro nanen ne Asien ngel tevi kami pu-
womu ko vitunen vajin ko bea-runge pia-
sij renge nibek. 16 Inu nuwrai tevi kami,
setemun numa-rroi kele nanen ne Asien
ngel pian pijpari pia-pelari pumomsawos
p̃etp̃eti renge batun vanu se Atua.”

17 Ko Iesu ela biles norro ko olot owra
erres tevi Atua, ko owra “Biles ngel ko
kaplilai tevi kami. 18 Suri inu nuwrai tevi
kami, setemun numa-mini kele mun norro
ngel renge lelingen ngel le pa ko pian
pijpari batun vanu se Atua pivini.” 19 Ko
mian ko ni ela niv ko olot owra erres tevi
Atua, ko obbur ototvi, ko elai tevi jinibb
sen nir. Ko owrai tevir, “Ngel evi inu
nibek nga m̃elai m̃isre kami. Kami kapok-
loli nanu ngel pirpok ko, ko kapok-rrorrmi
inu.” 20 Ko daron nga nanen musuw ko ni
ololi erpok kele renge biles; ela biles ko
owra “Ngel evi inu drrak nga p̃iseser suri
kami ko puloli rijrijen nga mimerr se Atua
pia-pelari.

21 “Ko kaplesi jinibb san nga pia-tekai
kerasi inu van renge nevre devje nuval suk
nir, ni esakel tevik ni le renge tep. 22 Inu
nuvi jinibb mawos, ko mian ko inu bemij
ko wor pirpe nga Atua muwrai pa. Ko wi
pia-sij wor pilep niko renge m̃er nga m̃ilngi
inu van renge nevre nir.” 23 Mian ko nir
arsusi lululweni tevi nir lweni, arwera “Isi
nen ko renge kerr nga ni puloli pirpok?”

Jinibb nga milep renge nir

24 Ko mian ko jinibb sen nir arijrij latlat
lululweni tevi nir lululweni bbong suri nir
si nen ko pia-ivi jinibb nga milep asasi
nen renge nir. 25 Ko Iesu erij tevir owra
“Numal nir ko jinibb nga marwowomu nir
renge jinibb ne iel ngatan nir, derteren
ser otoe. Ko armerreni nga jinibb nir
parveruse nir parwera ‘Mer nga mok-la se
jinibb.’ Ko tetajer arok-tor vitrangi jinibb
ser nir. 26 Ko kami ma norrorrmien ngok
pijki renge kami, sete kaploli pirpok. Ko
m̃er nga mivi jinibb nga milep renge kami,
m̃ernen puloli lweni wor ni pirpe m̃er
nga vitunen jerjer renge kami. Ko m̃er
nga mivi m̃erwomu renge kami, ni puloli
lweni wor ni pirpe jinibb ne majingen se
kami vajin. 27 Kaprunge ta renge jinibb
nga eru ngel nuru, nuru ngabes nen le
eleplep renge nuru: Mer nga m̃isakel
renge tep m̃iaan, rreknga m̃er nga mok-
selsale nanen vini jin? Kami kamwera m̃er
nga m̃isakel ko mare renge tep m̃iaan. Ko
inu nutur livö renge kami nurpe m̃er nga
mok-selsale nanen nen ko ma.”

Iesu ololi rijrijen tevi jinibb sen nir

28 Iesu ololi rijrijen tevi jinibb sen nir,
owra “Kami kamlik tevik renge daron nga
nanu nir marini marpelari ji inu, nga
marrowrrowe inu. 29 Ko erpe inu Tata
suk m̃ilngi pa inu mevi Numal, ko ngok
inu vajin nulngi kami 30 nga kami kapsakel
tevik renge batun vanu suk, kapaan ko
kapminmin tevik renge inu tep suk, ko
kaplik renge nai seksakel suk. Ko kapsup̃e
lilane suri metil naim se m̃eri Isrel nir nga
esngavöl drromon eru.

*Iesu owowrai nga Pita orongwose piav-
ilvil ore ni*

31 “Saemon, Saemon! kupmurrarrong ta,
demij ongoni pa kami nga purrowrrowe
kami pirpe jinibb nga mok-majing mok-
jule tutweni dokolvin renge wit. 32 Ko
inu nomok-lot suri nik Saemon nga nik
nosurien som sete pivitan te. Ko daron
nga kupa-rieni lweni nolom, ko kupvijuri
lwenik kele vajin, ko kupwer jilijle tasim
nir nga puloli norrorrmien ser p̃iterter
kele.” 33 Ko Pita owra lweni tevi ni owra
“Ejki ma, Numal, inu nomok-tiriv le vajin
nga bean renge naim ne nekaien tevi nik
ko bemij tevi nik!” 34 Ko Iesu owra lweni
tevi owra “Nuwrai tevim Pita, lelingen
nato sete pukokorout rragrrag ko wor, ko
nik kupvilvil ore womu pae inu ko pivatul
nga kupwera sete kurongwose inu.”

Baos ko narr ko nesip ne nuval

35 Ko Iesu owrai tevir owra “Bonevis
nga daron nga mokoni kami van nga
kapwerwer, ko nuwrai tevi kami nga kami
sete kaptori baos ko narr ko but se kami.
Ko erpese, kami nevre kami armumrrole
nanu san?” Ko nir arwera “Ejki.” 36 Ko
Iesu owrai tevir owra “Ko lelingenok vajin
m̃er nga m̃ilngi baos ko narr, p̃ilai putori
nuru. Ko m̃er nga sete m̃ilngi nesip nuval,
ko p̃ila sunsun sen puwulwule, ko puwli
san e. 37 Inu nuwrai tevi kami nale ne
Naul On ngel nga muwra ‘Nir arlesi ni
oto tevi m̃er nga mutor otvi nale ne nale
nesesreien,’ ngok mian ko piplari ko renge
inu. Suri nale nga maruli renge Naul
On nga marsup̃e suri inu, parini ko wor
parpelari.” 38 Ko jinibb sen nir arwerai
tevi, arwera “Numal, nesip nuval eru le pa
ngel!” Ko ni owra “Ngok evter ko pa!”

Iesu otongsa evan renge Botwen ne lolnai ne Olip, olot

39 Ko Iesu evel lingi ngaim ko otongsa
van renge Botwen ne lolnai ne Olip e, erpe
tetajer mok-loli. Ko jinibb sen nir ara-
tongsa vitu suri. 40 Ko daron nga mivini
renge lat nen, ko owrai tevi jinibb sen nir,
owra “Kami kaplot ko wor nga puloli kami
sete kapvitan daron nga marrowrrowe
kami.”

41 Ko ni evel rujruj sopon ko ejipa van
ngatan ko olot. 42 Owra “Tata, poro pivi
marongen som, ko kuplai tweni biles ne
norongen nga m̃isij ngel renge inu. Ko
sete pivijuri inu marongen suk te ejki, ko
pivijuri wor nik marongen som.” 43 Ko
anglo ne melrin san evini jin ko osusi
lweni jile ni eterter. 44 Ko nolon ornge
esij elep lengleng; ko eplak malum olot
eterter, ko erat, ko raten sen ojumjum
van ngatan renge dan erpe drra. 45 Ko
daron nga mulot jile ko emra otur, ko olwi
van ji jinibb sen e nir. Ko elesi nga nir
marmatur pa, suri arunge esij lengleng, ko
norrorrmien ser arrow arto murrarrong.
46 Ko ni owrai tevir, “Suri sev kammatur?
Kapmera ko kaplot, nga puloli kami sete
kapvitan daron nga marrowrrowe kami.”

Devje nuval se Iesu arini arrul renge ni

47 Daron nga Iesu mok-rij malum e,
ko meling delung jinibb nga milep arini
arpelari. Ko m̃er nga miwajie Jutas, nga
mivi nir san renge nir esngavöl drromon
eru, owowomue nir evini. Ko evel vini
mori ji Iesu nga purromji. 48 Ko Iesu
owrai tevi Jutas owra “Nik kuptekai kerasi
inu Jinibb Mawos renge nga kuprromjik?”
49 Ko daron nga ni jinibb sen nga martur
tevi marlesi wose nga sev piplari, ko arw-
erai tevi arwera “Pirpe? Nabla nesip nuval
se kem nabpalpal e?” 50 Ko nir san ela
nesip nuval sen, ko eta jinibb ne majingen
se batu jinibb ne sulsulen, ko esipri otvi
boron rres. 51 Ko Iesu owra “E, pijki, evter
ko pa!” Ko ela nevren ko eptongi renge
m̃er nga boron ko ololi emaw erres luwi.

52 Ko Iesu owrai tevi batun ne jinibb
ne sulsulen nir, ko batun ne jinibb nu-
val nga marmetmete Naim On nir ko
ƀirterawarreng nga marini ie jin nga
parevei ni, owra “Kami kamini tevi nesip
nuval ko ƀetiluk. Kami kamrrorrmi inu
nurpe jinibb venao rreknga jinibb nga
mok-revrevji pinpini jinibb? 53 Ko renge
nabong jile daron nga inu m̃elik tevi kami,
ko inu nomok-visviseni jinibb nir renge
Naim On se Atua, ko kami sete kamloli lesi
nga kapreveik te ejki. Ko lelingen ngel evi
daron se kami, ko evi daron nga derteren
ne nemalik piplari rengen.”

Pita evilvil ore Iesu owra sete orong-wose ni

54 Ko nir arrul totoni Iesu ko arpitevi van
renge loloim se batu jinibb ne sulsulen nir.
Ko Pita ok-vivitu surir ngasu wor sopon
nga mok-vijurir. 55 Ko mian ko nir arsure
nabb san renge liven renge naworr nga
muwlu ore naim nen, ko arlik rrale; ko Pita
evan ko elik renge liven jir.

56 Ko nesenwarreng ne majingen san
elesi nga nabb muror vaseni ni m̃ilik. Ko
ok-meteni suri eterter mian ko owrai owra
“Merel kele eptevi ni le!” 57 Ko Pita evilvil
ore owra “Ejki! Vinel, inu sete nurongwose
ni te.”

58 Mian ko sete epriv kele mun ko jinibb
kele san emteni ni ko owrai tevi “Nik kele
kuvi nir ko san”. Ko Pita owra “Ejki ma
m̃erel!”

59 Ko vitunen vajin, erpe mete nial san
asi pa osuw, ko jinibb m̃inij nen kele
san osur terter tevi, owra “Ewretun le
m̃erel eptevi le, suri evi m̃eri Galili le
san.” 60 Ko Pita owra “E, m̃erel, inu sete
nurongwose rragrrag nanu nga kumwerai

ngok!” Daron nga mok-rij malum mir-
pel ko nato kele okokrout evesane tevi
momsawos daron nga mok-rij malum ngok
e. 61 Ko Numal erieni ko oklu emteni
Pita. Ko Pita orrorrmi sweri nale se
Numal nga muwrai womu pae tevi, nga
muwrai mirpel, “Lelingen kobbong, renge
nata mupong nga lelingen, nato setewor
pukokrout ko, ko nik kupvilvil ore inu
pivatul ko pa pusuw.” 62 Ko Pita evel
van vare, ko eting nga eting lengleng,
emesmasorr e.

Jinibb nuval nir artetnije Iesu

63 Ko renge daron nen jinibb nga
marmetmet ore Iesu artetnije ni, ko ar-
wuje. 64 Ko nir arka ore mete Iesu, ko ar-
werai tevi, “Kuvi propet san, ko kupwerai
ta, Isi ko mivrralim ngok?” 65 Ko nale elep
kele wor nga marsij nir, marwerair tevi.

Iesu otur womu renge nor renge gortien ser

66 Ko renge nata m̃irin nen vajin, ko
ƀirterawarreng ne Isrel nir, ko batu jinibb
ne sulsulen nir, ko jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien nir arini korti lat sansan,
ko artori gortien ser. Ko arwera Iesu
pivini putur re nor. 67 Ko arsusi tevi
arwera “Ia, kupwerai ta tevi kem. Nik kuvi
Mesaea ko?” Ko Iesu owra lweni tevi nir
owra “Poro bowrai tevi kami, ko kami sete
kama-osuri inu, ejki. 68 Ko poro nga inu
bosusi nanu san tevi kami, ko ngok kami
sete kamrongwos kapwera lweni. 69 Ko
etipatun le pa ngel, mian ko inu Jinibb
Mawos bean ƀesakel ngatan renge Atua
nevren rres, nga derteren sen mutoe.”
70 Ko nir jijle arsusi tevi arwera “Ia ko
erpese! Nik kuvi Atua natun?” Ko ni owra
lweni owra “Kami kamwerai pa ngok. Inu
ko.” 71 Ko nir arwera “Ngok! Niko vajin. Ko
suri sev ko nga muloli kerr rramok-pejpej
malume nale sopor nga parwilwil tere ni
ren?”

23

Iesu otur renge no Paelet

1 Ko nir nga marlik renge gortien nen
nir jijle artur imare ko artekai Iesu van
renge no Paelet nga ni puwra suri lat nga
puto suri renge Iesu. 2 Ko arini ji Paelet
vajin ko artipatun arwera nanu ngel nir:
“Kem namlesi m̃erel ololi jinibb se kem
nir arlengleng. Ololi artere numal se kem,
ko okwer ore kem, owra sete nabwuli
takis tevi Sisa, batu numal se kami m̃eri
Rom. Ko ok-wera ni evi Mesaea Numal.”
3 Ko Paelet osusi tevi Iesu owra “Nik kuvi
numal se m̃eri Isrel nir?” Ko ni owra lweni
tevi, owra “Nik ko kumwerai ngok.”
4 Ko Paelet owra lweni tevi batu jinibb
ne sulsulen nir ko jinibb jijle nir, “Nulesi
m̃erel sete otor otvi nale ne nesesreien san,
ejki.” 5 Ko nir arij eterter arwera “Ejki, ni
ololi jinibb arlik esij, evel p̃etp̃eti renge
Jutia. Ko etipatun renge Galili ko evini
ejpari iel nga mok-visviseni jinibb nir.”

Iesu otur renge no Erot Antipas

6 Ko daron nga Paelet murnge nale ngel,
ko osusi owra “Ia, ko m̃erel evi m̃eri
Galili le?” 7 Ko daron nga Paelet murnge
marwera lilane nga Iesu mivel renge Galili
e vini, ko okoni tweni van ji Erot e. Suri
Galili evi vanu nga Erot mok-metmete, ko
re daron nen Erot elik pa renge Jerusalem.
8 Ko daron nga Erot m̃ilesi Iesu ko eir
nga eir lenglenge. Suri nga ni ok-tiriv
pa bonevis ko, emrreni p̃ilesi. Suri nga
ni ok-runge nosp̃en nen, ko orrorrmi nga
renge nabong san ko p̃ilesi Iesu puloli
nanu nga m̃inijnij nawone san. 9 Ko Erot
osusi rongornge nale elep tevi Iesu. Ko
Iesu sete owra lweni rragrrag nale san tevi
ni. 10 Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko
jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir
artur ko arwer memsi Iesu. 11 Ko mian
ko Erot ko jinibb nuval sen nir arongrong
melas bbonge ni ko arsij tevi. Ko Erot owra
parloli puri sunsun san nga nulsen m̃irres
ko parpitevi lweni van ji Paelet. 12 Ko Erot
bonevis evi devje nuval sen e Paelet, ko
Paelet bonevis evi devje nuval sen e Erot.
Ko lelingen ngel vajin orloli sel.

Paelet owra Iesu orongwos pimij ko wor

13 Ko Paelet everus kortoni batun ne
jinibb ne sulsulen nir ko numal se m̃eri
Isrel nir, ko jinibb jile nir arini arkorti
lat sansan. 14 Ko owrai tevir owra “M̃er
nga kami kamtekai vini jik ngel nga kami
kamwera ni ololi jinibb nir arlengleng
temijpal. Ko inu nurnge lilane pa nanu
nen nir jin renge no kami, ko sete nulesi
nanu nga kami kamwerai ngok san, nga
m̃erel esij ren. 15 Ko Erot kele sete elesi
nanu san esij rengen, suri mukoni lweni
vini ji inu. Ko ngok oto vajin limjer nga
m̃erel sete ololi nanu san nga ni pimij suri.
16 Ko inu bololi jinibb suk parvirrvirrali,
ko bea-linglingi ni ko vajin pivel sisarow.”
17 [Suri renge daron ne nanen ne Asien
renge murrun ser Paelet p̃ilinglingi wor
jinibb ser ko san nga m̃ilik renge naim
ne nekaien pivel sisarow].H 18 Ko nir
jile arkail arvesane van mare jer arwera
“Kuppitevi tweni m̃erel van, kuprevji pini
pimij! Ko kuplinglingi ma Barapas pivel

H **23:17** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

sisarow pirpe kem nammerreni.” 19 Merel
Barapas, mẽri Rom nir arlingi renge naim
ne nekaien suri nga muloli lartul nga
marlik ie marpalpal tevi numal nga mẽilik
renge ngaim nen. Ko ni erevji pini kele
wor jinibb emij.
20 Ko Paelet emrreni pilinglingi Iesu
pivel sisarow, ko erij tevi nir kele. 21 Ko
nir arkikail lengleng van mare arwera
“Kuprruloni renge nai pelaot!” 22 Ko ni
erij luwi kele vatolin tevir, owra “Merel
ololi sev esij? Inu sete nulesi ololi nanu
san esij renge ni pimij suri. Ko inu bololi
para-virrvirrali ni, ko belinglingi ni pivel
sisarow.” 23 Ko nir sete armosi re markail.
Arkail kele eterter lengleng, drrelar evan
mare jer arvesane, arwera “Kuprruloni!
Kuprruloni renge nai pelaot!” Ko Paelet
ornge drrelar, ololi surie erpe drrelar
muwrai. 24 Ko emarong Iesu tevir nga nir
parloli surie nga nir marmerreni tevi ni
pirpe nga nir marwerai. 25 Ko ni elinglingi
Barapas, mẽr nga mẽri Rom nir marlingi
renge naim ne nekaien suri nga muloli
nir marpalpal tevi numal nga mẽilik renge
vanu nen, ko erevji pini kele wor jinibb.
Ko elinglingi ni evel sisarow erpe nga
mẽrwomu se mẽri Isrel nir marmerreni.

Arpitevi Iesu evel

26 Ko jinibb nuval sopor arpitevi Iesu
evel van nga parruloni re nai pelaot. Ko
arlesi jinibb ne Saerin san renge sel, nga
nisen Saemon, otutur vini nga pian renge
ngaim nga milep. Ko arrul totoni ni ko
arjingteni nai pelaot se Iesu renge bir-
parin, ko aron tertere nga ni puwosi pivitu.
27 Ko delung nga milep arvijuri suri Iesu.
Ko nesevin sopor arpitevir, ko arting elep
armesmasor e nga martengsi erpe ni mimij
pa. 28 Ko Iesu erieni lweni ko owrai tevir
owra “Kami nesevin ne Jerusalem nir, sete
kaptengsi inu te, pijki. Ko kaptengsi lweni
ma kami, ko natu kami nir. 29 Nabong
nen nir para-vini nga jinibb nir para-wera
‘Neiren renge kami nesevin nga kammẽr
ko kami nesevin nga setewor kamvasus
ko kami nesevin nga setewor kamloli bipi
musus wor nabong san. Kami ngok ko
kaprunge pirres.’ 30 Ko renge nabong nen
nir para-rongwos parwerai tevi botwen
nga marlelep nir, ‘Kapmatop ko kapvitan
renge kem!’, ko arongwos parwerai tevi
botwen nga marwowarreng nir, ‘Kapini
kaptevni ore kem!’ 31 Kaplesi! Ara-tipatun
lebbong ngel, ko arloli erpok. Pian ko para-
loli pisij perper wor piasi ngel.”I

Arwuse Iesu renge nai pelaot

32 Ko nir arpitevi kele nuru eru. Laru
nen nuru korti orivi jinibb nga morsij,
ko niko marlingi nuru pormij tevi Iesu.
33 Ko nir arini renge lat san nga marwera
Golkota e, nga muwra mirpel, Lat ne
bongur. Ko renge ie nir arwuse Iesu
nevren nuru ko belan nuru renge nai
pelaot. Ko arwuse kele jinibb nga morsij
nga nevre nuru ko bela nuru renge nai
pelaot eru, nuru tuwen renge Iesu nevren
rres, ko nuru tuwen renge nevren mair.
34 Ko Iesu owra “Tata, kuptelasi tweni
nololien ser, suri sete arongwose rragrrage
nanu nga marloli.” Ko nir artututweni
sunsun sen tevir nga partuwe daes suri.

Jinibb armen kerkerasi Iesu

35 Ko jinibb nir artur mori bbong.
Ko arok-kulu arok-meteni daron nga
mẽrwomu se mẽri Isrel nir marok-men
kerkerasi Iesu, arwera “Ni ela pa se jinibb
elep osuw; ko rraplesi vajin ni pila se ni
luwi vajin ta we, poro pivi Mesaea nga
Atua mutobbtobbue.” 36 Ko jinibb nuval
kele nir armen kerkerasi. Ko arini mori
jin ko arla lesi norro nga mimilali pa tevi
ni. 37 Ko arwera “Poro nik kupivi numal
se mẽri Isrel nir, ko kupla se nik luwi!”
38 Nale ngel le nir nga marulir mare renge
nai pelaot: MEREL EVI NUMAL SE MERI
ISREL NIR.

Laru nga mormij tevi Iesu

39 Ko laru nga mormij tevi Iesu, nuru
tuwen erij esij tevi, owra “E, poro nik
kupivi Mesaea, ko kupla se nik ko komru!”
40 Ko nuru tuwen erij tevi suri, owra “Nik
sete kumtutue Atua rrek! Kuplesi nik ko
inu, kerru rromorsere lweni wor nanu nga
rromorloli ko, 41 ko niko renge kerru, erres
ko wor. Suri kerru ma, rromorla mawos
wore ko nanu nga moro rroporlai renge
sev nga rromorlolir. Ko mẽrel ma sete ololi
nanu san esij rragrrag te.” 42 Mian ko ni
owrai tevi Iesu owra “Iesu, poro nabong
nga kupa-ivi Numal, ko warru kuprrorrmi
inu.” 43 Ko Iesu owra lweni tevi owra
“Nuwretun nuwrai tevi nik, lelingen kob-
bong kuplik tevik renge lat nga mẽirres asi
jer, nga mivi drromdrromon jer.”

Iesu emij

44 Ko omomsawos renge mete nial es-
ngavöl drromon eru ko nial setemun esin.
Lat emalik petpeti renge lat jijle evini
ejpari mete nial itul nat mirivriv vajin.
45 Ko kalek nga murrul ore lat nga muon
nga muon temijpal renge Naim On se Atua
loloim eteri wukari devjen eru e. 46 Ko
Iesu everus temijpal van mare owra “Tata,
nulngi nemẽik renge nevrem!” Daron nga

I **23:31** Erpe iel, Iesu ospe nai nga mimalum ko nai nga mukur, ko kem namrieni nga puloli mining ne nale sen piplari limjer.

muwrai jile nale ngel e ko osrow pini. 47 Ko daron nga batu jinibb nuval se m̃eri Rom nir m̃ilesi nanu nga miplari, ko osrövi Atua suri. Ko owra “Ewretun le m̃erel evi jinibb nga mimawos m̃irres!”

48 Ko jinibb jijle nga marini ie nga parmeteni, daron nga marlesi nanu ngel nir ko arieni lwenir van renge ngaim ser e, arunge esij lengleng, arwujwuje morkor suri. 49 Ko Iesu selen wor nir ko nesevin nga marvijuri Iesu renge Galili vini, nir ngok artur wor van ngasngasu sopon, ko armeteni nanu nga marpelari nir.

Josep etevni Iesu

50-51 Ko m̃eri Armetia san elik ie, nisen Josep. Armetia evi ngaim ne Isrel san. Ko m̃erel Josep evi nir san renge gortien se nir nga marwowomu re Isrel nir. Ni evi jinibb nga mimawos m̃irres, ko evi jinibb nga mok-teravi batun vanu se Atua pivini. Ko sete emarong renge nanu nga gortien ser ngok muloli tevi Iesu. 52 Ko m̃erel ko emawose no Paelet evan jin, sete emtutu te, ko ongoni nibe Iesu tevi. Ko Paelet emarong. 53 Ko Josep evan ojri tweni nibe Iesu renge nai pelaot, ko ela kalek nga mimalum m̃irres san, ko onɒe ore e. Ko owosi van elngi renge nevöt san nga marsavi nolon mutoe nga setewor arlingi jinibb san rengen nabong san. 54 Ko evi Praete, nabong nga marok-eseser e marok-la kortoni ngarre nanu nir. Ko otomori pa nial piwaj pini ko Sapat pivini. 55 Ko nesevin nga marvijuri Iesu renge Galili vini, nir arpitevi Josep, aran ko arlesi dubb nen, ko armeteni suri lat nga marlingi nibe Iesu muto suri. 56 Mian ko nesevin ngel nir arluwi van renge naim e, ko arla roi nga mapur m̃irres ko pomat, arloli kortoni ngarre nir, mian ko para-lair van parsesei renge nibe Iesu. Ko nir armosi erpe nesesreien ne Sapat muwrai.

24

Dubb oto kiskis, Iesu emra luwi renge mijen

1 Renge Sante rorpong susu malum, ko nesevin nen nir artori ro nai nga mapur m̃irres, ko armermera tevi van renge dubb nga parsesei renge nibe Iesu. 2 Ko daron nga marini renge dubb, ko arlesi nevöt nga muto ore dubb martini tweni pa rengen mijkie. 3 Ko arjiol van ngatan ko arsil van renge lolo dubb, ko sete arlesi nibe Numal Iesu. 4 Ko nir artur lengleng vajin, arrelenge lat nga nanu ngel muto suri. Ko ngavilvilsen jinibb eru orpelari jir ortur tevir. Sunsun se nuru orow raprap titis. 5 Ko nir armetutu temijpal, ko arjiol vitan nor emawose dan. Ko laru nen nuru orwerai tevir orwera “Erpese kami kampej m̃er nga mimaur renge nir nga marmij pa? 6 Ni ejki iel, ni emaur luwi pa. Kami kamrongwose renge daron nga m̃ilik renge Galili wosenen ni owra sev nale tevi kami? 7 Ko ni owra ‘Partekai inu Jinibb Mawos van renge nevre jinibb nga marsij nir, ko nir parwuse inu renge nai pelaot ko parrulonik; ko nabong p̃itolin ko bemaur luwi kele.’ ”

Jinibb se Iesu sete arosuri nale se nesevin nir

8 Ko nesevin nen nir arrorrmi sweri lweni nale nga muwrair nen nir. 9 Ko nir arivel lingi dubb ko arluwi van ji jinibb se Iesu nir esngavöl drromon san e (11); ko arsup̃e nanu p̃etp̃eti tevir. 10 Nesevin nen le ngel nir: Merri ne Maktla ko Joana ko Merri nga tasu se Jemes, ko nesevin m̃inij nen kele wor sopor nga marpitevir. 11 Ko aposol nir arunge nale ser erpe nale gerisen bbong, ko sete arosuri.

Pita esil van renge lolo nevöt

12 Ko Pita emra ko owlu van renge dubb e. Ko ejiol van ngatan, ko emteni ko elesi sunsun nga bbong marnuɒe e m̃isan muto, ko setemun elesi kele nanu san. Ko evel olwi van renge naim sen e. Bbösa nga milep elaie suri nanu nga miplari ngok.

Jinibb se Iesu eru orivel suri sel van Emeas e

13 Renge nabong nen mawos ko pa, jinibb se Iesu eru orivel suri sel nga poran renge ngaim e san nga nisen Emeas. Ko oto wor ngasngasue Jerusalem sopon erpe evi kilomita esngavöl drromon san wor. 14 Ko daron nga morok-ivel suri sele morok-supsup̃e suri nanu nga marpelari nir tevi nuru lululweni wore, 15 ko Iesu evel vini mori ji nuru. Ko nuru orok-sup̃e malume, ko Iesu evini pa ji nuru, arivel kokorti vajin. 16 Ko daron nga nuru morlesi ni ko orrelenge ni, sete orong-wose, suri Atua opongi ore mete nuru. 17 Ko Iesu osusi tevi nuru owra “Sev ko komorok-supsup̃e renge sel nga komorivel ngok?” Ko nuru ortur murrarrong, no nuru evirrvirrting. 18 Ko nuru tuwen nen nga nisen Kleopas osusi tevi, “Rreknga nik kusan kuvi jinibb nga kumlik renge Jerusalem ko sete kurongwose nanu nga miplari renge nabong evis lebbong nga marasi!” 19 Ko Iesu osusi tevi nuru owra “Isev ko nir?” Ko nuru orwera lweni tevi orwera “Nanu nga marpelari renge Iesu ne Donasret. Ni evi propet san, ko renge no Atua ko renge no jinibb nir, ni evi jinibb nga milep san renge majingen sen ko renge nale sen nir. 20 Ko batun ne jinibb ne sulsulen nir ko m̃erwomu se kerr nir arpitevi ni van ji m̃eri Rom nir,

nga nir parwera ni pimij ko wor. Ko nir arruloni ni renge nai pelaot. 21 Ko kem namlingi nolo kem renge ni eterter nga ni orongwos puloli kerr mẽeri Isrel nir rrapiel sisarow vajin. Ko mare nen renge nanu ngel nir, lelingen evi nabong itolin le pa osuw nga nanu ngel nir marpelari. 22 Ko nesevin sopor renge gortien se kem arloli bbösa nga milep elai kem, renge daron nga marmermera rorpong susu van renge dubb nga jinibb marlingi ni niben rengen. 23 Ko sete marlesi nibe Iesu, ko arlulwi vini arwerai nga nir arlesi anglo eru orwerai tevi nir nga ni emaur luwi pa. 24 Ko sopor renge gortien se kem aran renge dubb ko arlesi nanu jile arirpe nga nesevin nir marwerai.
Ko sete arlesi ni." 25 Ko Iesu owrai tevi nuru owra "O, kami nga kamlengleng, ko kamlolola lengleng renge kaposuri nale se propet nir nga marwerai! 26 Sete evi nanu nga Atua mĩlngi pa nga piplari ko wor nga Mesaea purnge p̃isij renge nanu ngel nir, musuw ni pian renge nosrövien sen?" 27 Ko Iesu owra lweni tevi nuru sev nga marwerai suri ni renge Naul On, etipatun renge naul se Moses ko etajer tevi vini ejpari nga propet nir marulir. 28 Mian ko nir aran mori renge ngaim nga nuru morwera poran rengen, ko Iesu ololi erpe ni p̃itajer kele wor. 29 Ko nuru orevei totoni ni ko orwera "Kuplik tevi komru. Suri nat erivriv pa, otomori nial piwaj pini." Ko ni emarong, ko ean loloim nga p̃ilik tevi nuru.

30 Ko ni esakel renge tep tevi nuru nga paraan. Ko ni ela niv ko olot owra erres tevi Atua suri, ko obbri otvi niv, ko elai tevi nuru. 31 Ko mete nuru emẽrer vajin, ko orlesi wose ni. Ko ni ejijki renge mete nuru, orrerrlenge lat nga mian e, setemun orlesi. 32 Ko nuru kis vajin orwerwera lululweni tevi nuru, orwera "Po! Nile ma wor daron nga rramiel renge sel e ko muwra visviseni Naul On nir tevi kerru, ko nolo kerru eir." 33 Ko renge daron nen mawos ko pa, ortur imare ko orluwi van renge Jerusalem e, orlesi aposol nir esngavöl drromon san ko nir mĩnij nen kele wor sopor. 34 Ko aposol nen nir ko nir nga marpitevir ngok arij womu tevi nuru, arwera "Numal emaur luwi weretunen! Ni eplari ji Saemon." 35 Ko nuru vajin orsup̃e suri nanu nga marpelari renge sel tevi nir, ko erpese renge daron nga ni mubbri otvi niv, ko nuru morlesi wose.

Jinibb se Iesu arlesi ni

36 Ko daron nga morok-sup̃e suri nanu ngel e tevir, ko artaol lenglenge Iesu otur pelari renge liven jir, ko owra "Demat piptevi kami." 37 Ko nir armetutu lengleng, arrorrmi rreknga ma arlesi nemĩin san. 38 Ko Iesu owrai tevir owra "Kami kammetutu sev ko? Suri sev norrorrmien nga marirpel ngel nir marini renge nolo kami? 39 Kapmeteni nevrek nuru ko ƀelak, ko kapsareni nevre kami, ko kaprunge evi inu mawos le wor. Ko kaplesi, nemĩin sete niben otoe te ejki, ko jin sete otoe te ejki, erpe nga kami kamlesi inu ngel!" 40 Ni owra nanu ngel, ko eviseni nevren nuru ko ƀelan nuru tevi nir armeteni. 41 Ko bbösa elair e ko arir lengleng; ko setewor arosuri erres te, ejki malum wor. Ko ni owrai tevir, "Kamtori nanen sopon ni ko?"
42 Ko nir arla viso nai nga mimasos jile pa san ko arsareni tevi ni. 43 Ko ni esaro ko elai jir ko orroi renge nir jile nor.

Bongsi nale se Iesu tevi jinibb sen nir

44 Ko Iesu owrai tevir owra "Nanu ngel nir arivi nanu mawos nga mowrai pa tevi kami renge daron nga mẽlik malum tevi kami e. Renge bonevis nen nomokwerai pa nga nanu jile nga maruli renge naul se Moses ko renge nale se propet nir ko renge Sam nir nga marsup̃e suri inu parini ko wor parpelari." 45 Ko ni owni norrorrmien ser arkulu nga parongwose nale ne Naul On nir p̃irres. 46 Ko owrai tevi nir owra "Ngel evi sev nga maruli, nga Mesaea purnge ko wor p̃isij, mian ko pia-maur luwi kele renge nabong itolin. 47 Ko parwerwer renge vanu jijle nir nga jinibb nir nolor parlululwi ko wor, ko Atua p̃itlasi tweni nololien ser vajin renge nise Mesaea. Ko womujnen p̃itipatun womu renge Jerusalem. 48 Kami ko kamivi jinibb nga kapwera tweni nanu ngel nir. 49 Ko inu bokoni mẽr nga Tata suk mĩirijrij pae tevi kami nga pia-lai tevi kami. Ko kami kaptiriv wore ko renge ngaim pian pijpari daron nga derteren se Atua pivel renge melrin vini iel ngatan nga puloli kami kapterter."

Atua etkai lweni Iesu van renge melrin e

50 Ko Iesu eptei twenir arivel lingi ngaim nen. Ko arivel van arjipari Betani. Ko renge ie ni esareni nevren nuru van mare mawos nir, ko erij erres suri nir. 51 Ko daron nga mok-rij mĩrres surir ko Atua etkai tweni ni van mare e renge melrin. 52 Ko nir arlotoe ni, ko mian ko arlulwi van renge Jerusalem e tevi neiren nga milep renge nir nolor. 53 Ko nir aran renge Naim On ko arlotoe Atua, arwera erres tevi.

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga JON Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel osp̃e suri Iesu nga ni evi Nale se Atua nga mivi jinibb, ko m̃ilik tevi kerr. Jon oli naul ngel nga puloli jinibb parongwose parosuri nga Iesu evi jinibb nga Atua muloli rijrijen (promes) nga pukoni nga p̃ila mauren tevi jinibb, ko ni evi kele natu Atua. Ko oli erpok nga nir arongwose parla mauren re nise Iesu, suri arosuri ni (20:31).

Nanu nga womujnen nga Jon muwrai tweni, owra Iesu evi nale nga tuwi nga tuwi jer elik ko pa osuw, ko eptevi Atua (1:1). Ko vitunen ea-sup̃e suri nelesien (saen) nir nga Iesu mulolir nga arongwose puloli rraplesi wose nga Iesu evi weretunen natu Atua. Ko jinibb sopor arosuri Iesu ko arvivitu suri, ko sopor armusus parosuri ni.

Renge batun esngavöl drromon itul (13) ejpari esngavöl drromon ebut (17), Jon osp̃e suri nanu nga marremali nir re natpong nga devje nuval nir marini nga parrul totkoni Iesu. Re natpong ngok, Iesu ejiljilwer tevi jinibb sen nir nga puloli nir partur metmet re nanu nga parini parmawos nir, ko owrai rrurrngir e, nga pususi norrorrmien puto p̃iterter puwomu, ko vitunen devje nuval sen para-vini pararrul totkoni.

Re batun 18 ejpari 21, Jon osp̃e suri devje nuval nga marrul totkoni Iesu. Ko arlai van re kot, ko vitunen arlai van arwuse re nai pelaot, ko emij. Ko vitunen emaur luwi kele, ko jinibb sen nir arlesi ni.

Re naul ngel, Jon osp̃e suri mauren nga sete mia-suw nabong sopon, nga jinibb orongwose p̃ilai ji Iesu Kristo kobbong. Mauren ngok etipatun lelingenok ko etajer van ji nir nga marosuri Iesu nga ni kobbong evi sel, ko evi batu nale weretunen, ko evi mauren.

Nale norongwosien se Atua

1 Tuwi nga tuwi jer Nale elik ko pa osuw. Nale ngok eptevi Atua. Nale ngok kele evi Atua. 2 Womu jer mian ko ngatan ngel pia-tipatun, ni elik ko pa osuw tevi Atua. 3 Nanu jijle nga Atua mulolir Nale eptevi ni ren, nuru korti orlolir, sete Nale ejkie nanu san nga Atua muloli. 4 Mauren oto renge ni, ko mauren ngok elai moron tevi jinibb nir. 5 Moron ngok omor re nemalik, ko nemalik sete evter rragrrage nga pimalik tevtevni.

6 Atua okoni jinibb san vini, m̃ernen nisen Jon. 7 Ni evini nga p̃irij se Moron ngok ko, owra lilane tevi jinibb nir, nga puloli jinibb nir parosuri. 8 Ni sete evi Moron nen te, ni evini nga bbong p̃irij se Moron nen ko. 9 Nale ngok evi Moron weretunen, evini iel ngatan, omor vaseni jinibb jijle nir.

10 Ni elik iel ngatan, ko ni ololi ngatan ngel, ko jinibb ne ngatan ngel nir sete arlesi wose ni te. 11 Ni evini ji metka sen mawos nir, ko metka sen mawos nir sete artekai ni. 12 Ko nir elep ma nga marosuri ni, ko martekai ni vini jir. Nir ngel ko ma, ni elai derteren tevir arini arivi Atua natun. 13 Nir arivi Atua natun, sete erpe nga jinibb m̃iak renge drra, rreknga marongen se niben, rreknga marongen se jinibb, ejki. Nir arivi Atua natun suri Atua ko wor marongen sen.

14 Nale ololi lweni ni evi jinibb, eplari limjer ko elik tevi kerr. Ko kem namlesi wose renge nosrövien sen nga ni esan evi Atua natun mawos, owun saute nalol nga m̃irres nga sete orongwos p̃irieni.

15 Jon erij sen, ekail owrai tevi jinibb nir, “M̃erel le nomok-sup̃e suri nga nomokwera, Inu nuwowomu nga bololi lilane sel sen, nga ni pia-vitu surik. Ko ni elep wor asi inu, suri ni elik wowomu ko pa mian ko inu mea-iak, ko niko ni elep asi wore inu.”

16 Niko suri nolon owun saute nga mimrreni kerr, ko ololi ni mok-la nanu nir tevi kerr. Ko erpok malum, ok-lila malum wore nanu ko nir tevi kerr. 17 Nale nesesreien eplari re Moses, ko nalol nga ma m̃irres nga sete orongwos p̃irieni eplari renge Iesu Kristo. 18 Sete jinibb san elesi Atua renge daron san, ejki. Natun mawos kobbong, nga nuru Atua morsorsan mawos, nga morkorti m̃irres morirpe m̃elew, ni kobbong evel renge melrin vini, ko owra visviseni Tata sen tevi kerr.

Jon owra tweni Iesu limjer

19 Nir nga marwowomue m̃eri Isrel nir nga marlik Jerusalem arkoni jinibb ne sulsulen sopor ko Livaet sopor vini ji Jon nga parsusi tevi, “Nik kuvi isi le?”

20 Ko Jon sete evilvil orore ni, ejki, ewer limjere ni tevir, owra “Inu sete nuvi Mesaea te.”

21 Ko ngok arsusi kele tevi ni, “Ia, ko nik kuvi isi, Elaeja?” Ko Jon owra “Ejki, inu ejki.”

Ko arwera “Ia, ko nik kuvi ma Propet nen?” Ko Jon owra “Ejki.”

22 Ko nir arsusi lweni tevi, “Po! Ko nik
ngok kuvi isi le? Kupwerai lweni nik tevi
kem, puloli kem naban nabwera lweni tevi
nir nga markoni kem vini. Nik kupwowrai
lweni nik!” 23 Ko Jon owra “Inu nuvi
bbong jinibb san nga propet Aesea musp̃e
suri, muwra ‘Drrela jinibb san ekail renge
lolo merwer, “Kaploli lilane sel se Numal
pimetet.” ’ ”
24 Lartul ngok nir, Parasi ko nir arkonir
van ji Jon. 25 Ko nir arsusi tevi Jon “Poro
nga nik ngok sete kuvi Mesaea rreknga
Elaeja rreknga propet nen, ko suri sev
komok-loli baptaes?” 26 Jon owra lweni
tevir, “Inu nomok-loli baptaes tevi nuwi
lebbong, ko san ma ni ko pa otur livö renge
kami, kami sete kamrongwose. 27 Ngok ni
ko ma evi mẽrnen mawos nga propet nga
tuwi nir arwera pivitu suri inu. Ko ni elep
asi jer wore inu, ko inu sete numomsawos
nurres rragrrag kele re bbong ðejiol vitan
ðetlasi tweni dil renge but sen.”
28 Nanu ngel nir arpelari renge Betani,
ie oto roroni Jortan, lat nga Jon mok-loli
baptaes ren.

Iesu Natu Sipsip se Atua

29 Renge nabong mĩinij nen san kele, Jon
emteni Iesu mivel mawose vini. Ko owra
“Kaplesi, natu sipsip se Atua nga p̃ila tweni
nololien ne iel ngatan! 30 Ngok! Niko mẽr
nga nomok-sup̃e suri nga ko, mowra ‘Inu
nuwowomu le, nuloli lilane sel sen nga
pivivitu surik.’ Ko ni elep wor asi inu, suri
ni elik ko pa, mian ko inu ngel mea-iak.
31 Inu kele sete nurongwose mẽrel bonevis,
ko erpok nuvini tweni nupaptaes tevi nuwi
nga inu beviseni ni tevi mẽri Isrel nir.”
32 Ko Jon erij se ni owra “Nulesi Nemĩin
ojubbul renge melrin vini erpe wumẽr
ko esakel jer re ni. 33 Inu kele sete
nurongwose mẽrel, ko ni nga mukoni inu
mepaptaes tevi nuwi owrai tevik, ‘Mer nga
kuplesi Nemĩin pujubbul pian pisilvi p̃ilik
jer ren, mẽrnen ko evi ni nga pipaptaes
jinibb nir tevi Nemĩin On.’ 34 Ngok niko inu
mẽlesi ko nurij sen nga ni ngel ko evi Atua
natun mawos.”

Iesu everus lartul nga marivi womu jinibb sen

35 Renge nabong mĩinij nen san, Jon otur
tevi jinibb sen eru. 36 Ko Jon emteni
Iesu mivel, ko owrai tevi jinibb sen nuru,
“Koporlesi, Natu sipsip se Atua ngel.”
37 Daron nga jinibb sen nuru morunge
nga muwrai mirpok tevi nuru, ko orlingi
tweni Jon otur jer ko orvijuri suri Iesu.
38 Iesu erieni emteni nga morvijuri, ko
owrai tevi nuru, “Komorpej isev?”
Ko nuru orwerai tevi ni “Rabae (nais
ngok renge nale se mẽri Isrel nir owra
jinibb nevisvisenien ko), nibeni lat nga
kumlik e?”
39 Iesu owrai lweni tevi nuru, “Koporini
koporlesi.” Ko nuru orvijuri, oran orlesi lat
nga mĩilik e. Ko orlik tevi ni ie, suri nat
erivriv pa, erpe pirpe mete nial ivij.
40 Renge nuru nga eru ngok nga
morunge Jon muwra visviseni Iesu tevi
nuru ko morvijuri ngok, nuru tuwen nisen
ko Antru, Saemon Pita tasin. 41 Antru
evel evan ko eska wowomue Saemon, ni
tuwan, ko owrai tevi ni owra “Komru ma
nomorlesi Mesaea” (nais ngok renge nale
se mẽri Gris nir, arwera Kristo, ko owra
puwra ‘Jinibb nga Atua mĩirijrij pa nga
pukoni nga p̃ila mauren tevi jinibb nir’).
42 Ko ngok Antru eptevi Saemon van ji Iesu.
Ko daron nga Iesu mĩilesi, ko owrai tevi,
“Nik Saemon, kuvi natu Jon. Nik parverus
kele nisem Kepas.” Nais ngok renge nale
se mẽri Isrel nir owra ðereng ko. Ko nais
ngok Pita renge nale se mẽri Gris nir, owra
ðereng kele kobbong.

Iesu everus Pilip ko Nataniel porvijuri

43 Renge nabong mĩinij kele san, Iesu
owra pian kele Galili e. Ko elesi Pilip
ko owrai tevi, “Kupini kupvijurik, kupivi
jinibb suk.” 44 Antru ko Pita, ngaim se
nuru ko Betsaeta, ko Pilip kele evi mẽri
iok. 45 Pilip evel ko elesi Nataniel, ko owrai
tevi, “Kem ma namlesi mẽr nga Moses muli
suri renge Naul ne nale nesesreien tuwi, ko
propet nir kele maruli suri. Nisen ko Iesu
ne donasret, Josep natun.”
46 Nataniel owrai tevi “O, aro, ejki ma,
nik kurrorrmi renge iok Nasret nanu nga
mĩirres san orongwos piplari ren e?”
Pilip owra lweni tevi, ‘Iow, ko kupini
kuplesi ta we.”
47 Daron nga Iesu mĩilesi Nataniel mivel
mawose vini, ko owra “Kaplesi morok,
evi mẽri Isrel tera san nga sete orongwos
p̃ikrekris.”
48 Nataniel owra lweni tevi, “Nik kurong-
wose inu erpese le?” Iesu owra lweni
tevi, “Nurongwos wowomu nik ko pa osuw
daron nga komok-tur re melve nai pik e,
vitunen ko vajin Pilip mia-verus nik.”
49 Ngok Nataniel owrai lweni tevi, “O,
jinibb nevisvisenien, nik kuvi Atua natun
mawos, kuvi Numal se mẽri Isrel nir!”
50 Iesu owra lweni tevi, “Niko suri nga
inu mowrai tevim nga nulesim renge
melve nai pik, nik kuosuri suri iok wolok
kobbong? Ko kurongwos kupa-lesi nanu
nga parlelep kele wor parasie ngok.” 51 Ko
Iesu owrai kele tevi ni, “Nuwretun nga
nuwretun nuwrai tevi kami, vitunen suri
ngel kapa-lesi melrin p̃itp̃ir ko anglo se
Atua nir partongsa van mare renge melrin

ko parjujubbul vini ngatan ji Jinibb Mawos.”

2

Totkoien san renge Kena

1 Renge nabong itolin vajin, totkoien san oto renge Galili, renge ngaim nen san nga nisen Kena. Ko renge iok Iesu tasu sen owomu pa, elik tevir iok. 2 Arla nale kele van ji Iesu ko jinibb sen nir parini kele renge totkoien nen. 3 Mian ko daron nga norro ser musuwsuw renge nanen, ko Iesu tasu sen owrai tevi ni, “Norro ser osuwsuw.”

4 Ko Iesu owra tevi vinnen, “Kuwra bololi sev? Mete nial suk mawos nga inu ðemajing ren setewor evini.”

5 Mian ko tasu sen owrai tevi jinibb ne majingen ne nanen ne totkoien nir, owra “Kaploli sev tama nga puwrai tevi kami.”

6 Ko botel nga marlelep ouwon nga marlolir e nevöt arto ie nga jinibb parjejavöl e, nga mivijuri murrun tera se mẽri Isrel nir. Botel nen nir sisamis murrrmurr nga marlelep nga martori nuwi rer ejpari eru rreknga itul. 7 Iesu owrai tevi jinibb ne majingen ne nanen ne totkoien, “Kaptevtevangi nuwi van renge botel ngok nir parwun.” Ko nir artevtevangi nuwi van renge botel nen nir arwun saut van mare renge jingor. 8 Ko owra lweni kele tevir, “Kaptevangi tweni sopon, kaplai tevi mẽr nga mimetmete nanen ne totkoien.” Ko nir arloli erpok. 9 Daron nga mẽr nga mimetmete nanen ne totkoien mimni rrongvi nuwi nga mĩirieni pa mivi norro ngok, ko etaole. Ko errerrlenge lat nga mivel e vini (ko jinibb ne majingen ne totkoien ma, nir nga martevangi tweni nuwi, arongwose). Ko everus jinibb nga mutotko, 10 ko owrai tevi, “Aro, jinibb jijle arok-la wowomue norro nga mĩirres tevi jinibb nir, arok-mini wowomue, mian ko moro marmini jile musuw, ko arrleng suri dilten vajin lat nga muto suri, ko arokala nga sete mĩirres armini vivitue. Ko nik ma lelingen kumtipatun kula nga mĩirres, mijpari lelingen ngel ko kua-la nga mĩirres jerjer nen oto ore.”

11 Ngel evi nelesien womujnen nga Iesu muloli renge Kena renge ngaim ne Galili san, nga miviseni nosrövien sen. Ko jinibb sen marosuri ni rengen.

12 Vitunen renge ngel, ko ni evan ngatan e renge Kapaneam, eptevi tasu sen ko tasin nir ko jinibb sen nir, ko arlik nabong evis ie.

Iesu oji tweni jinibb nga markelkel renge Naim On se Atua

13 Nanen ne asien, daron nga mẽri Isrel nir marok-rrorrmi lweni daron nga marivel lingi norongen nga mĩisij nga marok-runge Ijip, oruj mori. Ko Iesu otongsa luwi van mare e Jerusalem. 14 Ko elesi nir nga marwulwule buluk ko sipsip ko wumẽr, ko nir nga markelkele nevöt, marsakel renge Naim On loloim. 15 Ko ni ela dil wowarreng sopor, ko evirvirenir arto korti lat sansan, ko oji twenir e renge Naim On, tevi sipsip ser ko buluk ser. Ko evatpus tep ser osutapoe van ngatan, ko nevöt ser nir arwera jrar! arwirr sarrsarr. 16 Ko owrai tevi nir nga marwulwule wumẽr, owra “Kapla tweni nanu ngok nir! Kapiel tevir, sete kaploli naim se Tata suk pivi lat ne wulwulen se kami!” 17 Ngok jinibb sen nir arrorrmi wos nga aruli pa renge Naul On, nga muwrai mirpel, muwra ‘Inu numrreni Naim On som puwokwok tetajer. Norrorrmien suk eterter tetajer iok, erpe nabb nga mĩin re nolok.’

18 Ko mẽri Isrel nir nga marlelep renge nir arlesi esij ko arwerai tevi ni, “Nelesien sev nga nik kupviseni tevi kem nga nik kurres renge kuploli pirpel?” 19 Iesu owra lweni tevir, owra “Kaplokloksi Naim On ngel, ko nabong p̃itul kobbong, ko bosusi raji lweni kele.”

20 Meri Isrel nen nir arwera lweni tevi ni, “O, laro, Naim On ngel ela sia ngavöl ivij drromon ouwon (46) nga kem nammajinge rer. Ko nik ma kurongwos kupsusi raji lweni nabong p̃itul bbölbböl?”

21 Ko Naim On nga Iesu musp̃e suri ngok evi ni kobbong niben, nga Atua pia-loli pimaur luwi kele re mijen. 22 Vitunen vajin, daron nga ni mimaur luwi renge mijen, jinibb sen nir arrorrmi sweri nga ni owrai pa nanu ngel tevir bonevis, ko arosuri Naul On ko nale nga Iesu muwrai tevir.

Iesu orongwose jinibb jijle nir nolor

23 Daron nga Iesu mĩilik renge Jerusalem renge daron ne nanen ne asien, jinibb elep arosuri ni, suri marlesi nelesien nir nga ni mulolir. 24 Ko Iesu sete osurir, suri orongwose jinibb jijle nir nolor. 25 Ko sete emrreni jinibb san puwra tweni suri jinibb kele san, suri ni orongwos pae sev nga marto renge nolo jinibb jijle nir.

3

Iesu ko Nikotemas

1 Parasi san elik iok, nisen Nikotemas. Evi jinibb san nga milep nga muwowomue mẽri Isrel nir. 2 Mernen mawos evini silveni ji Iesu renge natamupong san. Ko owrai tevi, “Jinibb nevisvisenien, kem namrongwose nik kuvi jinibb nevisvisenien nga kumiel ji Atua vini, suri sete san orongwose puloli nelesien ngel nir nga nik

kumlolir ngel, poro nga Atua sete piptevi ni."

3 Iesu owra lweni tevi, "Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi nik, poro nga san sete p̃iak luwi kele, ko sete orongwos rragrrage pian renge batun vanu se Atua nga pia-vini."

4 Nikotemas owra lweni tevi Iesu, "Ai, jinibb p̃iak luwi kele pirpese, nga m̃itra pa? Sete orongwos pulwi kele van renge depai tasu sen, ko p̃iak luwi kele!"

5 Iesu owra lweni tevi, "Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi nik, poro nga jinibb sete p̃iak luwi renge nuwi ko Nem̃in On, ko ni sete orongwose pian rragrrag renge batun vanu se Atua. 6 Niko, nanu nga m̃iak renge niben evi niben kobbong, ko nanu nga m̃iak renge Nem̃in On evi nem̃in. 7 Sete kuptaole nga inu mowrai tevim mirpok ngok nga nik kup̃iak kele. 8 Nik kurongwos kuprunge ling puwuw renge iok jijle nir vini, ko sete kurongwos lat nga m̃itipatun ren vini ko lat nga pian pusuw ren. Erpok kele renge nir nga mariak renge Nem̃in On."

9 Nikotemas owra lweni tevi Iesu, owra "Ai, nanu ngel putoe pirpok pirpese ko?"

10 Ko Iesu owra lweni kele tevi Nikotemas, "Nik kuvi jinibb ne nevisvisenien se m̃eri Isrel nir, ko suri sev sete kumrongwose nanu ngel? 11 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi nik, inu nomok-sup̃e suri nanu nga morongwose, ko nomok-rij suri nanu nga nulesi metek e. Ko kami sete kamosuri sev nga nuwrai. 12 Nuwra tweni nanu ne iel ngatan nir tevi kami, ko kami sete kamosuri te. Ko poro bowra vajin nanu ne melrin nir tevi kami, ko kami kaposurir pirpese? 13 Sete jinibb san otongsa van renge melrin nabong san. Inu kobbong sansan, Jinibb Mawos nga mojubbul renge melrin vini.

14 Erpe Moses tuwi murrloni num̃et nga marmajing rrongrrongvi e bras re nai san ko musi mutur imare renge lolo merwer, ngok pirpok ko renge inu Jinibb Mawos, jinibb nir para-rrulonik. 15 Renge iok, poro isi tama san pia-osuri inu, m̃ernen pia-lai mauren nga muto tuwi ngok ko wor vini. 16 Atua emrreni temijpale jinibb ne iel ngatan nir. Ko niko muloli ni mukoni inu, nga m̃esansan mevi ni natun mawos, vini iel ngatan. Ngok poro isi san pia-osuri inu, m̃ernen sete mia-mij, ko pia-la mauren nga muto tuwi ngok vini. 17 Atua okoni inu Natun mawos vini iel ngatan, sete suri Þewer lokloksi jinibb ne iel ngatan nir, ejki, ko Þela ma mauren tevir.

18 Ni nga muosuri inu, setemun Atua mia-wer lokloksi. Ko si nga sete muosuri inu, Atua ewer lokloksi ko pa osuw ngok, suri sete muosuri nise inu nga mevi Atua natun mawos. 19 Atua ololi erpok suri nanu ngel le: moron evini pa iel ngatan osuw, ko jinibb sete armerreni te. Armerreni wor nemalik asie moron, suri nanu nga marok-lolir arsij. 20 Jinibb jijle nga marok-loli nanu nga marsij nir arok-ungasi moron, ko ololi sete armerreni parini renge moron. Armetutue moron, arunge moron tumor vaseni nanu nga marsij nga marok-lolir tarto limjer. 21 Ko si nga ma muloli sev nga mivi weretunen, okini ko wor renge moron, suri nga emrreni puloli parlesi wos nanu nga mok-lolir nga marres, nga muosuri Atua rer."

Jon Baptaes owra lilane Iesu

22 Vitunen vajin renge nanu ngel nir, Iesu eptevi jinibb sen nir aran renge Jutia. Ko arlik nabong evis wor iok, ko Iesu ok-paptaese jinibb nir ie. 23 Jon kele renge daron nen ok-paptaese jinibb nir renge Aenon mori Salim, suri nuwi elep renge iok. Ko jinibb nir aranan ji Jon ie, ko ok-paptaes nir iok. 24 Suri renge daron nen setewor arlingi Jon renge naim ne nekaien.

25 Renge iok Jon jinibb sen sopor ko m̃eri Isrel san arsupsup̃e suri murrun ne lalosen, erpese nga jinibb san orongwos puwokwok renge no Atua. 26 Mian ko arini ji Jon arwerai tevi, "Jinibb nevisvisenien, kuplesi m̃er nga bonevis nga miptevim nga iokwan renge devje nuwi seser van luwi Jortan nga e, nga nik kumrij sen. Ni le ngel mok-paptaes jinibb nir renge nuwi seser. Jinibb p̃etp̃eti arinini jin."

27 Jon owra "Erres kobbong. Sete jinibb san orongwos puloli majingen san poro Atua sete mukoni twenie. 28 Kami bonevis nga, kamrongwose nga inu mowra inu sete nuvi Mesaea. Atua okoni wowomu inu ko ma renge ni, vitunen ko ni pia-vini." 29 Ko Jon otuw kele nale ngel, owra "Jinibb san nga puwra p̃ilesi nesevin san, ko poro puwra pian mun lat san, ko p̃ilngi selen san nga pimetmete nesen sen sopon pijpari nga pia-luwi. Ko vinnen evi pa sen ko. Ko selen ngok, daron nga murnge drrela m̃ernen mivini, ko eir elep, sete orongwos purnge p̃isij e. Ko erpok ko, inu neiren suk elep temijpal vajin. 30 Ni pian mare jerjer, ko inu bean ngatan jerjer renge ni."

Ni nga mivel renge melrin vini

31 Ni nga mujubbul mare renge melrin vini, ean mare jerjer renge jinibb nir. Ko m̃er nga miplari bbong renge iel ngatan evi pa jinibb ne iel ngatan, ko ok-sup̃e suri bbong nanu ne iel ngatan nir. Ni nga ma mujubbul mare renge melrin vini, ni an mare jerjer ko wor renge jinibb nir. 32 Ni ok-sup̃e sev nga ni murnge ko m̃ilesir re meten. Ko sete ma jinibb

san ea-osuri rragrrage nanu nga muwrai ngok nir! 33 Ni nga ma muosuri sev nga inu mowrai eviseni vajin nga Atua nale sen arivi weretunen. 34 Mer nga Atua mukoni, ni ok-supe suri nale se Atua, suri Atua elai Nemin On sen tevi ni owun saut rrese. 35 Tata emrreni Natun, ko ela nanu jijle tevi, elngir renge nevren. 36 Mer nga muosuri Natun elai pa mauren nga muto tuwi ngok vini. Ko mer nga sete muosuri Natun sete mia-la mauren nga muto tuwi ngok vini. Mernen lolaren se Atua oto malum ren.

4

Iesu erij tevi nesevin Sameria

1-2 Ko mian ko Parasi nir arunge nga Iesu jinibb sen nir milep miasie Jon vajin, ko nga Iesu mipaptaese jinibb milep miasie Jon. (Ko ewretun, Iesu sete epaptaese jinibb nir, ejki, ko jinibb sen kobbong nir arok-paptaese jinibb nir.) 3 Ko daron nga Iesu murongwose nga Parasi nir arunge pa nga ni jinibb sen milep miasie Jon, ko niko muloli ni mivel lingi Jutia, ko mulwi kele van re Galili e.

4 Ko renge nivelen sen, evel otvi sise meri Sameria nir. 5 Ngok, evini renge Sameria ngaim nga welwelili nen san nga nisen Saeka, morie orsel nga Jekop milai tuwi tevi natun Josep. 6 Renge ie evi lat nga Jekop mili nuwi sen ren. Ko Iesu ornge lengleng esij renge nivelen sen, ko evini esakel mori jeli nuwi nen. Erpe evi levial mawos, mete nial esngavöl drromon eru.

7 Mian ko nesen Sameria san evini nga pitvangi nuwi ie. Ko Iesu owrai tevi vinnen, “Kupla nuwi ngok sopon tevik bemni.” 8 (Renge daron nen jinibb sen nir arivel pa aran ngaim e parwuli nanen ser sopon.)

9 Nesen Sameria nen etaol ko owrai lweni tevi, “Erpese nga nik kumivi meri Isrel, ko kumngoni nuwi nga kupmini tevi inu, nga mevi nesen Sameria?” (Meri Isrel sete arok-korti tevi meri Sameria nir.)

10 Iesu owra lweni tevi vinnen, “Poro nga nik kuprongwose nelaien se Atua nga milai, ko isi le nga muwrai tevim nga kupla nuwi tevi pimni, ngok nik kurongwos kupngoni ni pilai nuwi nga nik vajin kupmini. Ko kupmaur tuwi ngok vini rengen.”

11 Vinnen owra lweni tevi Iesu, “O, ko nanu san ejki iel nga nik kuptevangi nuwi e, ko nuwi ngel evan ngatan lengleng. Ko renge nuwi ne mauren nga tuwi ngok vini nga nik kumwera kuplai ngok, kuplai ngabe ko? 12 Birtera se kerr Jekop, ni le eli nuwi ngel; ni ko natun nir ko buluk sen nir armini nuwi ngel. Ko ni ko elai tevi kem. Ko erpese, nik kulep asi wore ni?”

13 Iesu owra lweni tevi, “Isi nga pimni nuwi ngel, pian ko purnge kele kobbong nolon pimesmes. 14 Ko isi nga ma pimni nuwi nga inu bea-lai tevi, ni sete nolon mia-mesmes kele mun. Nuwi nen nga belai tevi nen pia-irpe mete nuwi nga muwowosi renge ni, ko pia-lai mauren nga muto tuwi ngok vini.”

15 Vinnen owrai tevi ni, “Numal, kuplai nuwi nen tevik bemni, ko puloli nolok sete pimesmes kele, ko sete bevini kele mun betvangi nuwi iel.”

16 Iesu owra lweni tevi vinnen, “Kupan kupveruse diwen som pivini, ko nik kele kupluwi vini.” 17 Vinnen owra lweni tevi Iesu, “Ejki ma, diwen suk ejkie.”

Ko Iesu owra lweni tevi, “Kuwretun renge kumwerai mirpok, diwen som ejkie. 18 Suri nik diwen som nga renge sel elim kis, ko mer nga nik kumlik jin lelingenok sete evi diwen som. Kuwretun ko wor renge kumwerai mirpok.”

19 Vinnen owra lweni tevi, “Numal, nurnge nibek nen nga nik kuvi propet san. 20 Birtera se kem nga tuwi nir arok-lotoe Atua renge botwen nga ngel, ko kami meri Isrel nir kamok-wera renge Jerusalem ko wor evi lat nga jinibb parlotoe Atua rengen.”

21 Iesu owrai tevi vinnen, “Vinel, kuposuri inu, mete nial nen evini nga kami setemun kaplotoe Tata renge botwen nga ngel, rreknga renge Jerusalem. 22 Kami meri Sameria nir sete kamrongwose Atua nga kamlotoe, ko kem meri Isrel namlotoe Atua nga namrongwose. Suri sel nga jinibb pila mauren eplari ji meri Isrel nir kobbong. 23 Mete nial nen evini ko eplari lelingen ngel, nga jinibb nga marweretun marlot, parlotoe Tata tevi nemin ko weretunen. Tata epej loten nga mirpok ko, nga parlotoe ni rengen. 24 Atua evi Nemin, ko jinibb nga marlotoe ni parlotoe ni ko wor tevi Nemin ko weretunen.”

25 Nesevin owra tevi ni, “Nurongwose nga Mesaea, nga pia-la mauren tevi jinibb nir, pia-vini ko wor ko pia-wera visviseni nanu jijle tevi kerr.”

26 Iesu owra lweni tevi vinnen, “Inu nen le pa ngel nga merij tevim ngel, inu nuvi mernen.”

27 Renge daron nen mawos Iesu jinibb sen arlulwi vini. Ko artaole nga marlesi Iesu mok-rij tevi nesevin san. Ko sete nir san osusi tevi vinnen, “Kupej sev le?”, rreknga puwrai tevi Iesu, “Erpese kumrij tevi nesevin ngok?”

28 Ko nesevin nga elngi tweni botel sen esiri jer, ko owlu suri sel olwi van ngaim nga milep ser e, ko owrai tevi delung ne ie nir, 29 “Lartul, kapini kaplesi ta jinibb san

ni le, m̃ernen owra jijle nanu nga nomok-
lolir nir. Rreknga m̃ernen evi Kristo le?”
30 Ngok jinibb nga renge ngaim nen nir
arivel tweni aran jin arlesi.

Iesu ela nale rrongrrongvi ne numös

31 Renge daron nen jinibb sen nir
arveruse ni, arwera “Numal, kupini mun
kup̃aan sopon.”
32 Ko ni owrai tevir, “Nanen suk nga bor-
roi oto wore nga kami sete kamrongwose.”
33 Suri muwrai mirpok ngok, ko jinibb sen
nir arwerwera lululweni nir e, “Rrekma
jinibb san ela nanen tevi ni nga purroi?”
34 Ko Iesu owra lweni tevir, “Kami sete
kamrongwose nanen suk. Nanen suk evi
nga ƀemajing jile marongen se Atua nga
mukoni inu vini, bololi jijler.
35 Kami kamok-wera, ‘Navöl ivij ojpon
malum mian ko daron ne numös pia-
vini.’ Ko kaplesi, inu nuwrai tevi kami,
kapkulu ta imare kapmeteni naut ne orsel
nir. Arkur arow jile, arviter partawer.
36 Mer nga mok-tawe wenen ne numös
ok-la nowlin. Ko ok-ser kortoni wenen
nir, ngok erpe jinibb nir nga paran renge
mauren ne tuwi ngok vini. Puloli nuru
korti, m̃er nga mok-jijreni ko m̃er nga mok-
tawe, porir kokorti. 37 Naul On owra,
‘San purwi naut ne orsel, ko jinibb m̃inij
pia-tawe wenen ren vajin.’ 38 Inu nukoni
kami kaman renge naut ne orsel nga kami
sete kamruwir, ko kamok-tawe wenen rer
vajin. Jinibb m̃inij nir ar̃elak nga maruwi
naut nen nir, ko kami vajin kama-van
kamtawe nawone wenen rer.”

Meri Sameria elep arosuri Iesu

39 Jinibb ne ngaim nen elep arosuri
Iesu vajin, suri renge nale se nesevin
nga muwrai tevir ngel, ‘Owra nanu jijle
nga nomok-lolir’. 40 Daron nen nga m̃eri
Sameria marini jin nen, arngoni tertere ni
nga ni p̃ilik mun tevir. Ko ni elik mun
tevir ie nabong eru kele. 41 Ko renge
m̃ilik tevir ie, nir elep kele wor arosuri ni
renge marunge nale sen nir. 42 Ko lartul
nen nir arwerai tevi nesevin nen, arwera
“Lelingen ngel kem namosuri, sete suri
nga nik kumwerai tevi kem, ko suri kem
wor namrunge nale sen nir nga muwrair.
Ko namrongwose ni evi m̃er weretunen
nga pia-lai mauren tevi jinibb ne iel ngatan
nir.”

Iesu ololi natu numal san erres luwi

43 Iesu elik ie Sameria ejpari nabong eru
asi osuw, ko evel kele van sisen e Galili.
44 Ko ni owra tweni wowomue pa renge
nale sen, “Mer nga mivi propet, ko jinibb
ne sisen nir sete arok-osuri ni.” 45 Ko daron
nga mivini mijpari lweni Galili e, jinibb ne
ie nir artur terai, suri marlesi nanu nga
mulolir renge Jerusalem renge daron ne
nanen ne asien; suri nir kele arini renge
nanen nen.
46 Mian ko Iesu olwi kele vini Kena e,
nga mivi ngaim nga welili ne Galili san,
lat nga bonevis m̃irieni nuwi rres mivi
norro e. Ko jinibb nga milep san elik
iok. Mernen natun emsi, ko ematur jer
wor Kapaneam. 47 Mernen daron nga
murnge Iesu mivel lingi pa Jutia mivini
renge Galili e, ko ean jin ko ongoni ni, owra
piptevi poran ngatan Kapaneam, puloli
natun p̃irres luwi. Suri otomori pa pimij.
48 Iesu owrai tevi m̃ernen, “Aro! Poro nga
sete kaplesi nelesien nir, sete kama-osuri
rragrrage te.”
49 Jinibb nga milep nen owra “Numal,
wurru, kupini wor pingavil puwomu, vi-
tunen ko poro natuk pia-mij vajin!”
50 Ko Iesu owra lweni tevi, owra “Kupiel.
Natum emaur pa.” Ko m̃ernen osuri nale
nga Iesu muwrai, ko evel osri lweni sel
olwi.
51 Ko daron nga musri lweni sel mulwi
van ngatan e Kapaneam, ko jinibb ne ma-
jingen sen sopor arivel tersele ko arsewute
renge sel, ko arwerai tevi, “Ai, natum erres
luwi pa!”
52 Ko ni osusi tevir, owra “Momsawos
mete nial sev nga ni m̃itipatun m̃irres luwi
ren?” Ko nir arwera lweni tevi, “Mom-
sawos mete nial sansan renge miniv levial,
mesien dowalul elinglingi ni.” 53 Tata sen
orongwose evi mete nial mawos nga Iesu
muwrai ko tevi ni rengen, ‘Natum emaur
pa.’ Ko ni osuri, ko nir jijle nga marlik
renge naim sen nir kele arosuri. 54 Ngel
evi nelesien erwen nga Iesu muloli daron
nga mivel lingi Jutia ko mivini Galili e.

5

Iesu ololi jinibb san erres luwi renge nuwi ne Betsaeta

1 Vitunen renge nabong ngel, ko na-
nen san se m̃eri Isrel nir vajin, ko Iesu
otongsa evan Jerusalem e. 2 Ko renge
iok Jerusalem, nuwito san oto ren nga
mubbun rrerrale. Renge nale se m̃eri Isrel
nir, nisen ko Betsaeta. Evi lat ne lalosen,
ko oto mori metali san renge naworr nga
m̃irrale Jerusalem nga marveruse metali
ne sipsip. Lat nen, naim salsal elim artur
ren. 3 Ko renge iok renge naim salsal ngok
nir, jinibb elep nga elep temijpal armatur
rer, nir ngok armesi e mesien lele nir. Nir
sopor meter arrorr, nir sopor arivi naroj,
nir sopor devje niber armij. Ko arok-
tiriv tera nuwi nen p̃iterringrring. 4 Suri
nabong sopon anglo ok-jubbul vini ngatan
ok-siksikeni nuwi nen, ko isi nga pu-
wowomu van renge nuwi ngatan, m̃ernen

ko erres renge mesien sev nga ni mimsi ren. 5 Renge ie jinibb san nga mimsi sia ngavöl itul drromon owil (38). 6 Daron nga Iesu m̃ilesi mimatur, ko orongwose nga mesien ngok ololi wor tuwi ko. Ko owrai tevi, “Nik kumarong kuprres?” 7 M̃er nga owra lweni tevi, “Numal, inu sete jinibb nga p̃uwosik van renge nuwi otoe. Moro daron nga nuwi m̃iterringrringe, ko mowun tweni nga ban, ko jinibb m̃inij san ojubbul womu van ngatan renge nuwi.” 8 Ko Iesu owrai tevi, “Kupmera kupuni milngom ko kupiel!” 9 Daron nen mawos ko pa, m̃ernen erres luwi. Ko oni milngen ko evel.

Renge nabong nen evi nabong on mawos. 10 M̃eri Isrel nga marlelep nir arwerai tevi m̃er nga m̃irres luwi nga, “E, lelingen evi nabong on, sete omomsawos renge devjen ne nale nesesreien nga nik kupuni milngom ko kupiel!”

11 Ko ni owra lweni tevi nir, owra “M̃er nga wor muloli inu ko m̃erres luwi owrai tevik, ‘Kupuni milngom ko kupiel.’ ”

12 Ko nir arsusi lweni kele tevi, arwera “Ia, ko isi ko nenen nga muwrai tevim nen, ‘Kupuni milngom ko kupiel’?” 13 Ko m̃er nga m̃irres luwi sete orongwose isi ko m̃ernen, suri delung elep p̃elak ie. Ko Iesu kele evel tilper ko evel pa van lat m̃inij e.

14 Mian ko vitunen vajin sopon, Iesu otor sweri m̃ernen renge Naim On se Atua. Ko owrai tevi, “Kuplesi, kurres pa ngok. Ko sete kuploli kele mun nololien, suri nanu nga tia-sij temijpal san tia-asi mesien som ngok tia-loli kele nik.”

15 Ko m̃er nga eivare ko evan ji m̃eri Isrel nen nir, ko owrai tevir, “Iesu le nga muloli inu m̃erres luwi nga.” 16 Ngel ko ololi nga m̃eri Isrel nen nir marmerreni para-rrurr otot tevi Iesu, suri ololi nanu ngok re nabong on.

17 Ko Iesu owra lweni tevir, “Tata suk emajing tetajer erpok sete omosi, ko niko inu m̃emajing, sete bomosi.” 18 Renge muwrai mirpok ngok ko, ololi m̃eri Isrel nen nir arpej kele wor renge ni sel nga parevji pini ni rengen, sete suri kis nga mutor oti nabong on, ko suri kele nga muwra Atua evi ni Tata sen mawos, erpe ololi ni osorsan tevi Atua.

Derteren se Atua Natun

19 Iesu owrai kele tevir, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, sev nga m̃elesir Tata suk mok-lolir, ko niko inu nomok-lolir. Inu sete nurongwos bololi nawone nanu pisan, ejki. Sev nga Tata mok-lolir kobbong, ko inu kele nomok-lolir. 20 Suri Tata emrreni inu, ni natun, ko eviseni nanu jijle nga ni mok-lolir tevi inu. Ko pia-viseni kele wor renge inu majingen nga wor parlelep parasie nga ngel, nga parloli kami kapa-taoler. 21 Erpe Tata suk muloli jinibb nga marmij nir armaur luwi kele renge mijen, inu kele berpok, ko Þela lweni mauren tevi si nga memrreni. 22 Tata suk sete owra suri lat nga puto suri tevi jinibb san, ko elngi majingen ngok oto renge inu nevrek. 23 Niko puloli jinibb nir parosuri inu, nga mevi ni natun mawos, pirpe nga nir marosuri inu Tata suk. M̃er nga sete muosuri inu te mijki, ni sete osuri Tata suk nga mukoni inu, ejki.

24 “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga murnge nale suk, ko muosuri Tata suk nga mukoni inu, elai pa mauren nga muto tuwi ngok ko vini. Atua setemun orongwos putor vitrangi, ko asi ko pa renge mijen ean renge mauren. 25 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, lelingen ngel mete nial nen evini nga jinibb nga marmij nir parunge drrela inu nga mevi Atua natun mawos; ko jinibb nga marmurronge inu, nir kele parla mauren. 26 Erpe Tata suk esansan bbölbböl kobbong evi batu mauren, ko erpok elai tevi inu nga inu kele Þesansan bbölbböl bevi batu mauren. 27 Tata suk ela derteren tevik nga inu bowra lilane lat nga puto suri renge jinibb nir, suri inu nuvi Jinibb Mawos. 28 Kami sete kaptaole nanu nga mowrai ngel, suri mete nial nen evini nga jinibb nga marmij nir para-runge drrelak 29 ko para-ivare renge dobbir. Ko nir nga marok-loli nanu nga marres nir bonevis parmaur luwi ko paran renge lat ne mauren. Ko nir nga ma marok-loli nanu nga marsij nir bonevis paran renge lat ne norongen nga m̃isij.

30 “Inu sete nurongwos bowra nawone lat nga puto suri tevi jinibb san renge inu derteren suk, ejki rres nawon. Nanu jijle nga nomok-werai, nurnger ko wor ji Tata suk. Ko nanu nga mowrair arivi weretunen, suri sete nomok-loli marongen suk, ko nomok-loli ma marongen se ni nga mukonik.

31 “Poro inu Þerij se inu lweni bbong, nale suk ngok sete evi weretunen. 32 Inu ngel, jinibb m̃inij san erij se inu. Ko inu nurongwose nale sen nga m̃irij se inu ren evi weretunen. 33 Bonevis nga kami kaman ji Jon Baptaes, kami kamsusi rongornge tevi ni, ko ni owra tweni weretunen tevi kami. 34 Inu nomok-rij erpok ngok, sete suri nubibto re nale se jinibb san, ejki. Inu nomok-wera nanu ngel nir arirpel nga puloli kami kapasi van re mauren. 35 Jon evi nasul san nga mimor, moron m̃irinrin wowomu bonevis; ko kami kam̃ir, kammarong kaplesi nasul sen. Ko ngok oto bbong omrrol. 36 Ko inu nanu kele san nga m̃irij suk otoe. Nenen

elep asie wor nga Jon ngok, nenen evi majingen nga Tata suk m̃ilair tevik nga inu ƀemajing rer, bololi jijler. Majingen jijle nga mololir ngok nir arij se inu nga Tata suk okoni inu. 37 Ko Tata suk nga mukoni inu, ni kele erij se inu. Ko sete kami kamrunge drrelan renge nabong san, rreknga kamlesi niben renge nabong san. 38 Nale se ni sete kami kamlair kamtorir renge nolo kami nir, suri sete kamosuri inu, nga ni mukonik. 39 Kami kamok-pejpej sel renge Naul On, ko kamok-wera kami kamok-la mauren nga muto tuwi ngok vini ren. Ko Naul On nen kele erij se inu kobbong, 40 ko kammusus kapini jik ko puloli kapla mauren.

41 “Sete numrreni jinibb nir parsurövi inu, ejki. 42 Ko inu nurongwose renge kami ngok, sete kamok-la merrenien se Atua kamok-tori renge nolo kami nir. 43 Inu nuvini renge nise Tata suk, ko kami sete kamtekai inu. Ko poro ma jinibb m̃inij san pivini renge ni kobbong nisen, ni ko ma kaptekai. 44 Ngok kami kaposuri pirpese, suri kami kamok-lila lululweni nosrosrövien renge kami kobbong, ko sete kamok-pej nosrövien nga mivel ji Atua nga m̃isan kis mivini. 45 Sete kami kaprrorrmi nga kapwera inu bowowra tweni kami tevi Tata suk, pijki. Moses nga mivi m̃er nga kami kamosuri, ko ni ko pia-wowrai tweni kami. 46 Poro pivi weretunen nga kami kamosuri Moses, ko ngok kami kaposuri inu ko, suri ni oli suri inu kobbong. 47 Ko suri kami sete kamosuri nale se Moses, ngok kaposuri nale suk nir pirpese?”

6

Iesu owngani jinibb evi nuvasngavöl valim (5000)

1 Vitunen renge ngel, Iesu evel rujruj kele evan renge devjen ne nuwito ne Galili, nga nisen m̃inij nen marwera nuwito ne Taepirias e. 2 Ko meling jinibb nga milep arvijuri arini jin, suri marlesi nelesien sen nir nga mulolir renge nir nga marmesi. 3 Ko Iesu otongsa van mare renge botwen san, ko elik tevi jinibb sen nir ie. 4 Renge daron nen, nanen ne asien se m̃eri Isrel nir dabbuen nen oruj mori.

5 Daron nga Iesu muklu tawij, ko m̃ilesi meling jinibb nga milep marinini jin renge ie. Ko owrai tevi Pilip, “Kerr rrapwuli niv ngabe nga delung jinibb nga marinini ngel parurroir?” 6 Owrai erpel, owra bbong purrowrrowe Pilip ko ren. Suri ni orongwos pae sev nga ni pia-loli.

7 Pilip owrai lweni tevi, “Nevöt pivi pungut pivaru (200) kis ngok puwelili kele kobbong, sete pivter malum pivi nowli niv nga parurroi e; nir sisamis parurrurro bbong beblen ko.”

8 Ko san kele renge jinibb sen, nga nisen Antru, Saemon Pita tasin, owrai tevi ni owra 9 “Nanwarreng san ni le ielan otori niv wowarreng nga marloli bale e elim, ko nai wowarreng eru. Ko erpese, jinibb ngok nir elep ko wor.”

10 Ko Iesu owra “Kaploli jinibb nir parlik ngatan.” Ko renge ie mösmös elep ren; ko jinibb nen nir arlik ngatan. Ko norman nga marlelep kis kobbong nir totoklai ejpari nuvasngavöl valim (5000). 11 Iesu ela niv nen nir, ko owra erres tevi Atua surir. Ko owjuwje tevi jinibb nir nga marlik iok; ko ololi erpok kele renge nai nga wowarreng nga nuru. Ko nir jijle arla nanen evter nir erpe marmerreni. 12 Ko daron nga maraan jile vajin musuw, ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra “Kapsere lweni bebje nanen nir nga marurro linglingir marjipon, sete sopon parsij nawon.” 13 Ko nir aran arsere kortoni bebjen nga marurro linglingir renge niv nga elim wowarreng nga, ko arsongnir renge narr esngavöl drromon eru arwun saute. 14 Ko daron nga delung nen nir marlesi nelesien nga muloli, ko arwera “Merel evi propet nen weretunen le pa nga marwera pia-vini iel ngatan!” 15 Iesu ornge renge niben nen, orongwose nga parini paron tertere ni nga pivi numal ser. Ko ni evel esan evan renge botwen e.

Iesu evel renge mare ne nuwi

16 Renge daron nga nat mirivriv e vini, ko jinibb sen nir arjubbul van ngatan e renge nuwito. 17 Ko aran arsa renge drrav, ko arwolu otvi nuwito, arluwi kele van Kapaneam e. Ko natopong pa vini, ko Iesu setewor evini jir. 18 Ko ling serser nga milep san etewut vini, ko ololi nuwito obburbbur. 19 Ko jinibb sen arsu erpe ningaw evi nuvasngavöl valim (5000) rreknga vawon (6000) pa osuw, ko arlesi Iesu mivel renge mare ne nuwito vini, evini mori renge drrav. Ko nir aririr lengleng. 20 Ko Iesu owrai tevir, “Inu lebbong, sete kapmetutu!” 21 Ko nir armarong vajin p̃isa parengeni renge drrav. Ko drrav evesan rrese ejpari ngaut lat nga marwera paran ren.

Delung arpej Iesu

22 Mevinen jinibb delung nga martur jer renge devje nuwito arlesi nga drrav sansan bbong nga mutur renge devje nuwito, ko arongwose nga Iesu sete m̃isa tevi jinibb sen nir mijkie, ko arsan kis bbong arsa ko arwolu. Ko arrorrmi Iesu ni ko malum iok sopon. 23 Drrav m̃inij sopor ne Taepirias arwolu veut morie lat nga meling jinibb nga milep marurroi niv

e nga Numal muwra erres rer womu tevi Atua, ko vitunen ko mara-urroir.

24 Ko mian ko meling jinibb ngok nir marlesi nga Iesu mijki iok, ko jinibb sen kele nir, ko ngok arla kele drrav sopor arwolu kele arini Kapaneam e, arpej Iesu.

Iesu niv ne mauren

25 Daron nga delung martor sweri ni renge devje nuwito e, ko arwerai tevi, “Jinibb nevisvisenien, kuvini iel e seveling le?”

26 Ko Iesu owra lweni tevir “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, kampej inu sete suri kamrongwose suri nelesien suk nir, ko suri kamrro niv, ko kamup e mirpe nga kammerreni. 27 Sete kapmajing tweni nanen nga mian ko p̃isij, ko kapmajing tweni nanen nga pia-la mauren nga puto tuwi ngok vini tevi kami, nga inu Jinibb Mawos bea-lai tevi kami. Atua elngi nabil ne derteren nen pa renge inu.”

28 Ko nir arsusi tevi ni, “Kem nabloli sev ko, evi nga nammajing majingen se Atua?” 29 Iesu owra lweni tevir, “Ngel le evi majingen se Atua, nga kami kaposuri inu, nga ni mukonik.”

30 Ko nir arwerai tevi ni, “Nelesien sev nga nik kupviseni nga kem nablesi, ko nabosuri nik? Kuploli majingen sev? 31 Tata se kerr nir arurroi mana renge lolo merwer, erpe nga maruli renge Naul On, ‘ni ela niv ne melrin tevir arurroi.’ ”

32 Iesu owrai tevir, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, Moses sete ela niv ne melrin weretunen tevi kami. Tata suk ko ma ok-la niv ne melrin weretunen tevi kami. 33 Ni nga mivel renge melrin vini iel ngatan evi niv se Atua, ko ok-lai mauren tevi iel ngatan.”

34 Ko nir arwerai tevi ni, “Numal, kopok-la niv nen ko pa tetajer tevi kem.”

35 Ko Iesu owrai tevir, “Inu nuvi niv ne mauren. Mer nga pivini jik, numer sete orongwos p̃iaji kele; ko m̃er nga muosuri inu, ni sete purnge nolon pimesmes kele mun. 36 Ko nuwrai tevi kami, kami kamlesi mete kami e inu, ko sete kamosuri inu te. 37 Jinibb nga Tata m̃ilair tevik parini jik ko wor; ko m̃er nga mivini jik, setemun numa-oji tweni, ejki. 38 Suri inu nuvel renge melrin vini iel ngatan, ko sete nuvini tweni nga bololi marongen suk, ko nuvini tweni nga bololi marongen se ni nga mukoni inu. 39 Ngel ko evi marongen se Tata nga mukoni inu, nga jinibb jijle nga m̃ilair tevik, sete botor jabble san pijijki, bea-loli parmaur luwi kele renge nabong nga vitunen. 40 Ko ngel le evi marongen se Tata suk, nga jinibb jijle nga marlesi Natun ko marosuri ni, parla mauren nga muto tuwi ngok vini. Ko inu bea-loli parmaur luwi kele renge nabong nga vitunen.”

41 Ko m̃eri Isrel nga marlelep nir arlolare renge Iesu muwrai mirpok, nga ni evi niv nga mivel renge melrin vini, ko arok-rij latlat malum bbonge suri. 42 Ko arwera “Po, m̃erel evi bbong Iesu le ngel, nga tata sen ko tasu sen rramrongwose nuru. Ni mivi bbong natu Josep! Ko erpese le ni muwra mivel renge melrin vini?”

43 Iesu owra lweni tevir owra “Sete kaplolar kapok-supsup̃e lululweni malume pirpok renge kami lweni. 44 Sete jinibb san orongwose pivini jik, poro bbong Tata suk nga mukonik ko pirvei ni vini jik. Ko inu bea-loli pimaur luwi kele renge nabong nga vitunen. 45 Propet nir aruli renge Naul On erpel, ‘Atua pia-visvisenir’, ko jinibb jijle nga murnge Tata ko murongwose nanu vajin, pivini jik ko. 46 Sete jinibb san elesi Tata renge nabong san. Ni nga bbong mivel ji Atua ko, ni kobbong elesi Tata. 47 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga muosuri inu ela mauren ne tuwi ngok ko pa vini. 48 Inu nuvi niv ne mauren. 49 Tata se kerr nga tuwi nir arurroi mana renge lolo merwer, mian ko armij. 50 Ko ngel evi niv nga mivel renge melrin vini iel ngatan, nga poro jinibb san purroi, ko sete pimij. 51 Inu ngel nuvi niv ne mauren nga mevel renge melrin vini. Poro jinibb san purro niv ngel, ni pimaur tuwi ngok vini. Niv nga inu b̃elai pivi mauren ne iel ngatan, evi inu nibek.”

52 Meri Isrel nen nir arlolar vajin, ko arsususi lululweni tevir, arwera “Merel p̃ila niben tevi kerr pirpese nga kerr rraprroi?”

53 Iesu owrai lweni tevir, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, poro nga kami sete kaprroi nibe Jinibb Mawos, ko kami sete kapmini drran, ko ngok mauren sete oto renge kami. 54 Ko isi nga murro nibek, ko mimni drrak, ela pa mauren nga muto tuwi ngok ko vini. Ko niko inu bea-loli pimaur luwi
kele renge nabong nga vitunen. 55 Suri nibek evi nanen weretunen, ko drrak evi minminen weretunen. 56 Mer nga murro nibek ko mimni drrak, ni elik renge inu, ko inu nulik renge ni. 57 Erpe Tata nga mimaur tuwi ngok vini mukoni inu, ko inu numaur renge Tata, erpok kele m̃er nga murroi inu nibek, ni pirpok ko, pimaur renge inu. 58 Ngel evi niv nga mivel renge melrin vini iel ngatan. Sete erpe mana nen nga tata se kerr marurroi tuwi, ko mian ko marmij bbong. Mer nga murroi niv ngel pimaur tuwi ngok vini.” 59 Owra nanu ngel nir renge naim kortien ser daron nga mivisviseni renge Kapaneam e.

Nale ne mauren ne tuwi ngok vini

60 Nir elep renge jinibb sen nir daron
nga marunge nale sen ngel e, ko arwera
“Nevisvisenien sen ngel eterter temijpal,
isi ko orongwos pumurrarronge?”
61 Iesu ni lweni orongwose nga jinibb
sen nir arunge esij renge nanu nga muwrai
ngok, arwerwera malum bbonge renge nir
lululwi bbong. Ko owrai tevir, “Nale welel
lebbong olokloksi kami? 62 Ko pirpese ko
vajin poro kami kaplesi Jinibb Mawos p̃isa
tongsa luwi van mare renge lat nga m̃ilik
e tuwi? 63 Nem̃in ko evi nga m̃ilai mauren,
niben sete orongwos puloli nanu pisan.
Nale nga mowrair tevi kami arivi nem̃in ko
armaur. 64 Niko renge iok, kami sopor sete
arosuri.” Suri Iesu orongwos wowomue pa
siko nir nga sete marosuri, ko siko nga pia-
tekai kerasi ni.
65 Ko Iesu owrai kele: “Renge murrun
ngok ko muloli nga inu mowrai tevi kami,
Sete jinibb san orongwose pivini jik, poro
nga bbong Tata suk ko pimarong.” 66 Ngok
suri iok ngok ko, ololi jinibb sen elep
arlulwi, setemun arpitevi ni. 67 Ko Iesu
owrai tevi jinibb sen nir esngavöl drromon
eru, “Erpese, kami kele kapluwi kapiel?”
68 Ko Saemon Pita owra lweni tevi, “Nu-
mal, naban ji si kele e ko mun? Nik ko pa
kutori nale ne mauren nga muto tuwi ngok
vini! 69 Kem namosuri ko namrongwose
nga nik kuvi Jinibb On se Atua.”
70 Iesu owrai lweni tevir, “Sete inu nu-
tobbtobbue kami nga esngavöl drromon
eru ngok? Ko san renge kami evi demij!”
71 Owra suri Jutas, natu Saemon Iskariot,
san renge nir esngavöl drromon eru nga
pia-tekai kerasi ni.

7

Iesu tasin nir sete arosuri ni

1 Vitunen renge nanu ngel, Iesu otutur
suri renge Galili. Sete emrreni pian putu-
tur renge Jutia, suri m̃eri Isrel
nga marlelep nir armerreni parevji pini.
2 Ko nabong ne nanen ne devji se m̃eri
Isrel nir oruj mori. 3 Ko Iesu tasin nir
arwerai tevi ni, arwera “Kupiel lingi iel,
kupan Jutia e, puloli nga jinibb som nir
kele parlesi majingen som nga komok-lolir.
4 Poro jinibb san pimrreni putur limjer,
sete orongwos p̃imajing silsilveni te. Poro
kuploli nanu ngel nir, kupviseni wor nik
lweni ko tevi jinibb jijle nir!” 5 Arij erpok
suri nir, nga marivi tasin mawos wor nir,
nir kele sete arosuri ni.
6 Ko Iesu owrai tevir, “Daron suk setewor
evini. Kami ma daron jijle evi pa se
kami ko nir. 7 Jinibb nir sete arongwos
parungasi kami. Ko inu ma arungasik,
suri mowra tweni majingen ser nga marsij.
8 Kami ma kapan renge nanen. Inu sete
numa-van rengen, suri daron suk mawos
setewor evini.” 9 Owra nale ngok tevir jile,
ko nir arivel. Ko ni elik jer renge Galili.

Iesu evan renge nanen ne devji

10 Tasin nir aran renge nanen ne devji.
Vitunen vajin ko Iesu evivitu surir. Sete
evel limjer te, ko evel silsilveni. 11 M̃eri
Isrel nga marlelep nir arpej ni renge na-
nen, ko arsusi “Nibeni ni?” 12 Ko renge
livö renge nir arsur vijvije arsupsup̃e suri
ni elep. Sopor arwera ni evi jinibb nga
m̃irres, ko sopor arwera “Ejki, ok-kerkerasi
bbong jinibb ko nir.” 13 Ko sete san ejilwer
suri ni re limjer, suri armetutue m̃eri Isrel
nga marwowomu re nir.
14 Ko mian vajin mijpari liven sopon
ne nabong nir ne nanen nen, ko Iesu
evini limjer vajin, ko evan renge Naim On
se Atua ko evisviseni jinibb nir rengen.
15 M̃eri Isrel nga marlelep nen nir artaole,
ko arwera “M̃erel sete bbong arvisviseni
sopon, ko orongwose nanu ngel nir er-
pese?”
16 Iesu owra lweni tevir, “Nevisvisenien
suk sete evi nga inu, ko evi se ni nga
mukoni
inu. 17 Poro jinibb san pimarong pu-
loli marongen se Atua, m̃ernen pia-
rongwose nevisvisenien ngel nga inu
nomok-visviseni evel ji Atua vini, rrekn̄ga
evi inu bbong nevisvisenien suk. 18 M̃er
nga musp̃e suri lweni bbong ni lweni, epej
sel nga bbong pusrusrövi lweni bbong ni
ko ren. Ko ni nga ma muwra pusrövi kis ni
nga mukoni, m̃ernen ko ewretun, ko sete
nanu nga m̃isij san oto ren. 19 Moses elai
pa nale nesesreien tevi kami. Ko kami san
sete otori rragrrage. Ko suri sev kamwera
kaprevji pinik?” 20 Delung arwera lweni
tevi, “Demij oto rem! Isi owra pirevji
pinim?”
21 Ko Iesu owrai tevir “Nuloli majingen
nga milep san, ko kami kamtaole. 22 Moses
ela bae tevi kami (erpe sete Moses, ko
apu se kami nir, metka ser nga wowomu
nen nir.) Ko kami kamok-loli bipiwar-
reng se kami nir arok-an renge bae, ko
kamrongwos kaprevjir kele renge nabong
on. 23 Kamok-loli arok-an renge bae renge
nabong on erpok, nga nale nesesreien se
Moses sete pimaot otvi. Ko erpese kami
kamlolarsi inu nga mololi jinibb niben
totoklai m̃irres renge nabong on? 24 Sete
kaptor ngavilvil nga kapwer lokloksi nanu,
ko kaprrorrmi lilane mun, musuw ko
kapa-wera suri vajin lat nga pia-to surie.”

Ni evi Mesaea

25 Nir sopon renge delung ne m̃eri
Jerusalem nir arwera “Kules, m̃er nga, nga
marwera parevji pini nga le ngel! 26 Kules,
ni le ngel: mutur limjer m̃irij ngel, ko sete

san erij tere! Rreknga jinibb nga marlelep se kerr nir arongwose nga ni ewretun evi Mesaea. 27 Ko nanu ma san: mẽrel kerr rramrongwose lat nga mivel e vini. Ko daron nga Mesaea pia-vini e, sete san purongwose lat nga pia-pelari e."

28 Ko suri nga marok-werai mirpok, daron nga Iesu mivisviseni e renge Naim On se Atua, ko ekail van mare, owra "Ia, ko kami kamrongwose inu, ko kamrongwose ngabe nga mevel e vini? Ko inu sete nuvini suri bbong inu norrorrmien suk. Ni okoni inu, ni evi weretunen. Ko kami sete kamrongwose ni. 29 Inu ma nurongwose ni, suri nuvel ji ni le mevini. Ni ko okoni inu." 30 Ngok ololi arwera parevei ni. Ko sete nir san orrul ren, suri mete nial sen setewor evini. 31 Ko delung elep arosuri ni. Ko arwera "Poro nga Mesaea ni ko malum setewor evini, ko ni pia-loli kele wor majingen nga para-lelep wor nir, piasie nga mẽrel mulolir ngel nir? Ejki, ni le pa!"

Arkoni jinibb sopor parevei Iesu

32 Parasi nir arunge delung nir marok-sur vijvij malum marok-supẽ suri nanu nga Iesu mulolir ngok nir. Ko ngok nir ko batu jinibb ne sulsulen nir arkoni jinibb ne no nuval sopor paran parevei Iesu. 33 Ko Iesu owrai tevir, "Beptevi kami ma beblen sete pipriv, ko bevel lingi kami, bean ji ni nga mukoni inu. 34 Kami kappej inu ko sete kapa-lesik, suri lat nga bean e, kami sete kamrongwose kapini ren." 35 Ko mẽri Isrel nen nir arwerwera lulwenir e, arwera "Owra pian ngabe nen e le, nga kerr sete rraplesi ngel? Pian lat san nga mẽri Isrel nga marivel lingi kerr marlik e, ko pivisviseni mẽri Gris nir? 36 Owra erpese le muwrai mirpel ngel, 'Kappej inu, ko sete kama-lesik, ko lat nga ƀelik ren, sete kamrongwos kapini ren?' Owra sev ko?"

Mete nuwi wowosi ne mauren nga tuwi ngok vini

37 Renge nabong nga muto ore jere renge nanen ne devji se mẽri Isrel nir, ngok evi nabong nga milep ko nga mĩrres nen jer, Iesu otur imare ko ekail, owra "Poro jinibb san nolon emesmes, pivini jik pimni nuwi! 38 Mer nga muosuri inu, mẽrnen 'mete nuwi seser ne mauren nga tuwi ngok vini puwowosi peleplarie renge nolon', erpe Naul On muwrai." 39 Ngok Iesu ospẽ suri Nemĩn nga nir nga para-osuri para-lai. Ko Nemĩn On nen setewor evini, suri Iesu setewor emra renge mijen, ko setewor evan renge nosrövien.

Jinibb nir nolor eru e suri Iesu

40 Delung elep daron nga marunge nale sen ngel e, ko arwera "Weretunen, mẽrel evi propet nen." 41 Ko nir sopon arwera "Mẽrel evi Mesaea." Ko nir sopor arwera "Mesaea piplari ko Galili? Ejki rres! 42 Renge Naul On owra Mesaea piplari renge metka se Numal Devet, ko pia-ak renge Betliem, lat nga Numal Devet." 43 Ngok suri marij latlat mirpok ngok ko, ololi meling jinibb ngok nir nolor eru e. 44 Nir sopor armerreni parevei ni, ko sete san orrul totoni ni, ejki.

Mẽrwomu ne mẽri Isrel nir

45 Jinibb ne no nuval nen nir arlulwi vini ji batu jinibb ne sulsulen nir ko Parasi nir. Ko nir arsusi tevir, arwera "Suri sev sete kamrevei ni vini?" 46 Jinibb ne no nuval nen nir arwera lweni tevir, "Sete nabong san jinibb san erij erpe mẽrel mĩrij." 47 Parasi arwera lweni tevir, "Kami kele, ololi kami kamlengleng kele? 48 Ko erpese renge jinibb womu ne jinibb nir ko kem Parasi nir, sete san osuri ni! 49 Ko delung ngok nir nga marosuri ngok, sete arongwose nale nesesreien se Moses, ko lolaren se Atua oto rer." 50 Ko Nikotemas, nir san nga mivini ji Iesu bonevis, owrai tevir, owra 51 "Renge devjen ne nale nesesreien se kerr, sete orongwose rrapsupẽ suri lat nga puto suri renge jinibb san puwowomu, vitunen vajin ko rrapa-runge nale sen ko rrapa-meteni suri nanu nga mulolir." 52 Ko nir arwera lweni tevi, arwera "Ko rrek nik kele kuvi mẽri Galili rrek? Poro kuppej renge Naul On ko kuplesi ko, sete propet san orongwose pĩak renge Galili!"

8

Nesevin nga muloli batun

1 Ko nir pẽtpẽti arlulwi vini renge naim ser e, ko Iesu otongsa van renge Botwen ne lolnai ne olip e. 2 Ko mevinen renge rorpong susu, ko olwi kele van renge Naim On e. Ko delung elep arini kele jin, ko ni esakel ko evisvisenir.

3 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko Parasi nir arpitevi nesevin san vini, nga muloli batun. Ko arlingi otur renge livö renge nir. 4 Ko arwerai tevi, "Jinibb nevisvisenien, nesevin le san ngel ololi nanu nga mĩsij kele tevi norman mĩnij san nga sete mivi ni diwen sen. Lelingenok ko namrevei ko ren. 5 Ko renge nale nesesreien nga Moses mĩlai tevi kerr, evi nga vinel pimij le, partuwe pini. Ko nik kuwra erpese?" 6 Arwerai erpel ngel nga bbong parrowrrowe ni ko rengen, puloli nga nir parla norrorrmien rengen, ko parwer lokloksi ni ren. Ko Iesu ejiol vitan ko olul e bbös nevren renge dan, ololi erpe sete murnge nanu nga marwerai. 7 Ko

nir arp̃elak arsusi rongornge malume tevi; mian ko ni otur rramos ko owrai tevir, “Isi renge kami ngok poro nga sete ololi nanu nga m̃isij nabong san, ni ko p̃ila womue nevöt ko putwe wowomue nesevin ngok.” 8 Ko ejiol luwi kele van ngatan, ko olul kele renge dan. 9 Daron nga marunge, ko nir sisamis arrorrorrmi lululweni rer. Mian ko arm̃etaw sisamis arivel, m̃itipatun renge ɓirtera ko evini ejpari nga vitu jer nen. Ko Iesu esan esapo jer vajin, ko nesevin otur malum renge liven nga mutur ren. 10 Ko ni otur rramos kele, ko setemun elesi san, nesevin bbong esan. Ko owrai tevi, “Vinel, nibeni lartul nga marpitevim nga nir? Sete jinibb san p̃iwer lokloksi nik?”

11 Ko vinnen owra “Numal, san ejki.” Ko Iesu owrai tevi, “Inu kele sete numa-wer lokloksi nik. Kupiel, ko sete kuploli lweni kele mun nololien.”

Iesu evi moron ne iel ngatan

12 Iesu owrai kele tevir, “Inu nuvi moron ne iel ngatan. M̃er nga pivijuri inu, ni p̃ila moron ne mauren. Sete orongwos pivel renge nemalik.”

13 Ko Parasi nir arwerai tevi, “Nik komok-rij se nik lweni kobbong, ko niko nale som sete evi weretunen.” 14 Iesu owra lweni tevir, “Erpok, poro nurij se inu lweni kobbong, ko nale suk evi weretunen, suri nurongwose lat nga mevel e vini ko lat nga bean e. Kami ma sete kamrongwose lat nga mevel e vini ko lat nga bean e. 15 Kami kamok-supsup̃e nanu erpe nga jinibb nir marok-supsup̃e. Ko inu ma sete nusp̃e suri lat nga puto suri re jinibb san. 16 Ko poro inu bosp̃e suri lat nga puto suri re jinibb san, ko nosp̃en suk evi weretunen, suri sete inu kis nusan, ko inu komru wor Tata suk ko nga mukoni inu, komru korti. 17 Aruli kele renge nale nesesreien se kerr nga nale se jinibb eru evi weretunen. 18 Inu nuvi san nga m̃erij se inu lweni, ko Tata suk kele nga mukoni inu, ni ko erij se inu kele.” 19 Ko nir arsusi lweni tevi ni, “Nibeni Tata som?” Ko ni owra lweni tevir, “Kami sete kamrongwose komru korti te; sete kamrongwose inu, ko sete kamrongwose Tata suk.”

20 Nale ngel nir Iesu owrair renge daron nga mivisviseni jinibb nir renge Naim On, renge lat nga marok-tuwe nevöt rengen. Ko sete san ervei, suri mete nial sen setewor evini.

Sete kamrongwose kapini re lat nga bean e

21 Iesu owra lweni kele tevir, “Inu bea-ivel, ko kami kapa-pej inu, ko sete kaprongwos kaplesik; ko kapa-mij renge nololien se kami. Ko lat nga bean e, kami sete kamrongwose kapini rengen.” 22 M̃eri Isrel nen nga marlelep nir arwera “Owra sev ko, muwra ‘Sete kamrongwose kapini renge lat nga bean ngok e’? Rrek owra putor pini lweni ko, rrek!” 23 Iesu owra lweni tevir, “Kami kamivi ne iel ngatan, ko inu nuvi ne mare. Kami kamivi ne iel ngatan, ko inu sete nuvi ne iel ngatan. 24 Nuwrai tevi kami, kami kapmij renge nololien se kami nir, poro nga kami sete kaposuri nga inu nuvi m̃ernen.” 25 Ko nir arwera tevi ni, arwera “Aro, nik kuvi isi?” Iesu owra lweni tevir, “Ko erpe nga nomok-werai tetajer tevi kami. 26 Nanu elep nga kamsarr rer nga inu nurongwose bowrair ko bosp̃e surir re kami, ko ejki wor. Ko San nga mukoni inu, ni evi weretunen, ko inu nomok-wera suri bbong nanu nga morngе jin nir iel ngatan.” 27 Ko nir sete arongwose nga ni osp̃e suri Tata sen tevir.

28 Mian ko Iesu owrai tevir, “Daron nga kami kapa-susi Jinibb Mawos pia-an mare, ko ngok kaprongwose nga inu nuvi m̃ernen. Ko niko inu sete nusan nomok-loli nanu san, ejki. Inu nomok-sup̃e bbong nanu nga Tata suk ko mivisvisenie inu. 29 Ko M̃er nga mukoni inu eptevi inu, sete elinglingi inu nusan, suri tetajer nomok-loli kobbong nanu nga mimrrenir.” 30 Jinibb elep nga marunge Iesu muwrai mirpel ko arosuri ni rengen.

Jinibb nga mivel sisarow ko demij maur

31 Iesu owrai tevi m̃eri Isrel nir nga marosuri ni, owra “Poro kaplik teta-jer malum ko pa renge nale suk, ko ngok kamivi jinibb suk weretunen ko. 32 Kaprongwose weretunen, ko weretunen pia-loli kami kapiel sisarow.” 33 Ko nir arwera lweni tevi ni, “Aro, kem ma namivi metka se Epram kobbong, ko setewor namivi demij maur se jinibb san nabong san. Ko suri sev nik kumwerai ngok, Kem nabiel sisarow?”

34 Ko Iesu owrai tevir “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, isi nga mok-loli nololien evi pa demij maur ne ma-jingen se nololien ko. 35 Demij maur sete orongwose p̃ilik tuwi ngok vini renge naim, ko natu m̃er nga naim sen ko ma p̃ilik tuwi ngok vini. 36 Ko poro inu Atua Natun bololi kami kapiel sisarow, ngok kapa-ivel sisarow p̃etp̃eti ko vajin. 37 Nurongwose kami kamivi metka se Epram. Ko kamwera kaprevji pinik, suri nale suk milngen ejki renge nolo kami. 38 Inu nomok-sup̃e suri nanu nga m̃elesir ji Tata suk, ko kami ma kamok-loli sev nga kamlesir ji tata se kami.”

39 Ko nir arwerai tevi ni, “Po! Ko niko, Epram evi tata se kem!” Ko ni owrai

tevir, “Poro kapweretun nga kamivi metka se Epram, ko ngok kaploli majingen nga marres nga Epram mok-lolir ko. 40 Inu nga mowra weretunen tevi kami nga mornge ji Atua, ko lelingen ngel kamwera kaprevji pinik suri. Ko Epram sete ololi erpok. 41 Kamok-loli nanu mawos nga tata se kami mok-lolir.” Ko nir arwerai tevi, “Aro, kem ma sete namivi bipi ne sel te ejki! Atua ko evi tata se kem, kem namivi natun weretunen!”

42 Ko Iesu owrai tevir, “Poro nga Atua pivi Tata se kami weretunen, ko kapmerreni inu ko, suri nuplari ji Atua ko nga mevini ngel. Inu sete nuvini suri inu bbong norrorrmien suk, ko ni ko wor okoni inu. 43 Suri sev sete kamrongwose nanu nga mowrair? Erpok ko wor, suri sete kami kamrongwos rragrrage nale suk. 44 Kami kamivi se tata se kami, Demij! Ko murrun nir nga marivi se tata se kami ko kamok-lolir. Ni erevji pini wowomu jinibb, ko eplak etajer tevi malume. Ko sete elik renge weretunen, suri weretunen ejki renge ni. Daron nga m̃ikrekris, ngok evijuri wor murrun nga ni ko, suri ni evi botgerisen, ko evi tata se botgerisen nir. 45 Suri nuwra weretunen tevi kami, ko niko kami sete kamosuri inu. 46 Isi renge kami orongwos ma puwra tweni nga inu nuloli nololien san? Ejki! Inu ma nomok-wera weretunen tetajer, suri sev sete kamosuri inu? 47 Mer nga mivi se Atua ornge nale se Atua. Ko niko kami sete kamrunge nale se Atua, evi suri kami sete kamivi se Atua.”

Iesu ko Epram

48 Meri Isrel nir arwera lweni tevi, arwera “Namweretun, namwera nik kuvi m̃eri Sameria, ko demij esisilvi nik!” 49 Ko Iesu owra lweni tevir, “Inu sete demij esisilvik te. Inu nuosuri Tata suk, ko kami sete kamosuri inu. 50 Inu sete nupej nosrövien se inu lweni, ejki. Ko San ko ma niko ni ko p̃ia-lai nosrövien tevi inu, ko piawer suri lat nga puto suri renge kami. 51 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, poro jinibb pisan putori totoni nale suk, sete mia-lesi mijen nabong san.”

52 Meri Isrel nen nir arwera lweni tevi ni, “A! Re iok vajin, nama-rongwose erres nga nik demij esisilvim. Epram emij pa, ko propet nir armij pa, ko nik kuwra poro san putori totoni nale som, ko m̃ernen sete mia-lesi mijen! 53 Erpee? Nik kulep lingi wor tata se kem Epram nga mimij pa, ko propet nga marmij pa nir? Ko kuwra kupwera nik kuvi isi kele?”

54 Ko Iesu owra lweni tevir, “Poro inu bosrosrövi lweni inu, ko evi nanu nawon. Ko ejki, Tata suk ko osrosrövi inu. Ni ko kamok-wera evi Atua se kami. 55 Ko kami sete kamrongwose ni, inu ma nurongwose. Poro nga bowra sete nurongwose ni, ko bevi jinibb ne gerisen pirpe kami. Ko ejki, nurongwose ni, ko nutori totoni nale sen. 56 Tata se kami Epram eir renge nga m̃ilesi nabong suk, ko renge daron nga m̃ilesi e, eir lengleng.”

57 Meri Isrel nen nir arwera lweni tevi ni, “Nik ngok setewor siam evi ngavöl elim (50) wor, ko kulesi Epram erpese?” 58 Iesu owra lweni tevir, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, inu ngel nulik womu ko pa osuw, mian ko Epram mia-iak.” 59 Ko nir arevei nevöt arwera partuwe e. Ko Iesu otur tevi jinibb nir, ko evel rrurrngi liven rer, ko esil ivare renge Naim On, evini vare e evel.

9

Iesu ololi m̃er nga meten murrorr oklu luwi

1 Iesu otutur sopon ko elesi jinibb san nga m̃iak ko meten murrorr ko pa. 2 Ko jinibb sen nir arsusi tevi ni, arwera “Jinibb nevisvisenien, isi ko ololi nololien, ololi m̃iak ko meten murrorr? ni, rreknga tata sen rreknga tasu sen?”

3 Iesu owra lweni tevir, “Ngok sete evi nololien se ni, rreknga tata sen ko tasu sen, ejki. Ngok evi nga puloli majingen se Atua piplari ko rengen. 4 Nata m̃irin evi daron nga rraploli ko wor majingen se ni nga mukonik rengen. Daron nga nata pupong pivini, setemun san orongwos mun puloli majingen san rengen. 5 Erpe lelingen ngel, inu nulik iel ngatan, ko nuvi moron ne iel ngatan.”

6 Daron nga muwrai mirpok, ko oltuv van renge dan, ko ekiskisi nolton tevi dan, ko elai nolton nga mikiskisi tevi dan ngok ko ebbölji renge mete metrrorr. 7 Ko owrai tevi, “Kupan kupwirap renge nuwito ne Saeloam (nga marieni mirpel, Okoni). Ko m̃ernen osri sel evan ewirap vaseni meten, ko oklu luwi erres; ko olwi van sisen e.

8 Ko selen nir ko jinibb nga marok-lesi pa ni nga meten murrorr arwera “Sete m̃er nga mok-lik ngun-ngun nga le ngel?” 9 Nir sopor arwera “Ewretun, m̃er nga le ngel”. Ko nir sopor nen arwera, “Ejki, ko morok erpe pini pa ni ko.” Ko ni owrai tevir, “Pe, inu nen le pa ngel!” 10 Ko nir arsusi tevi ni, “Ia, ko metem oklu luwi erpese ko?”

11 Ko ni owrai tevir, “Jinibb san nga marveruse nisen Iesu ekiskisi dan, ko elai dan ngok, ebbölji renge metek nuru ko owrai tevik, ‘Kupan renge nuwito ne Silam ko kupwirap.’ Ko mean mewirap ko nuklu luwi.” 12 Ko nir arsusi tevi ni, “Ko nibeni

m̃ernen?” Ko ni owra lweni tevir, “Iawo, sete nurongwose.”

Parasi nir armeteni suri renge nanu nga Iesu muloli nen

13 Arpitevi m̃er nga bonevis meten murrorr nen van ji Parasi nir. 14 Renge nabong nga Iesu mikiskisi dan ngok ko muloli metrrorr meten m̃irres luwi ngok e, evi nabong on. 15 Ko Parasi nir arsusi tevi ni, arwera “Ko kuklu luwi erpese?” Ko ni owrai tevir, “Ela dan, ebbölji renge metek nuru, ko nuwirap, ko nuklu luwi erres.”

16 Ko nir sopor renge Parasi arwera “M̃ernen sete evi jinibb se Atua ko, suri sete otori nabong on.” Ko nir sopor nen kele arwera “Ko jinibb ne nololien san sete orongwos puloli nelesien nga mirpel san!” Ngok ololi nir nolor eru e. 17 Ko Parasi nir arsusi kele tevi metrrorr, arwera “Erpe nik, kumwerai ololi metem nuru orres. Ko nik kurrorrmi m̃ernen evi isi ko?”

Ko metrrorr owrai tevir, “Evi propet ko san.”

18 Parasi nen nir sete arosuri nga m̃erel evi metrrorr, ko oklu luwi kele. Artiriv wore parverus tata sen ko tasu sen porini. 19 Ko arsusi tevi nuru, “M̃erel evi natu kamru nga m̃iak ko meten murrorr? Ko oklu luwi erpese le?”

20 M̃ernen tata sen nuru tasu sen orwera “Ewretun nga ni evi natu komru, ko ewretun nga m̃iak ko meten orrorr ko pa. 21 Ko erpese nga muklu luwi, komru sete nomorrongwose te ejki. Ko sete nomor-rongwos kele m̃er nga muloli meten morkulu luwi. Kapsusi tevi ni, puwrai ko tevi kami. Etra ko pa, evter puwra suri nanu nga miplari jin.” 22 Tata sen nuru tasu sen orwerai erpok suri ormetutue m̃eri Isrel nga marlelep nen nir. Suri arwerai jile pa nga poro jinibb pisan puwra nga Iesu evi Mesaea, ko ngok puloli nir parla tweni m̃ernen renge naim gortien ser, pijkie rengen. 23 Niko muloli nga tata sen ko tasu sen morwera “ni etra ko pa, sian evter kapsusi ni e.”

24 Ko arverus lweni kele m̃er nga meten murrorr nga vini jir, ko arwerai tevi, “Nik kupsurövi Atua ko wor suri. Kem ma namrongwose m̃erel evi jinibb ne nololien.” 25 Ko ni owra lweni tevir, “Sete nurongwose te, m̃ernen pivi jinibb ne nololien, rreknga ejki. Nanu sansan kobbong nurongwose, nga metek murrorr ko lelingen ngel nuklu luwi.” 26 Nir arsusi tevi ni, “Ololi erpese nik, ololi erpee ko ko metem morkulu?” 27 Ko ni owrai tevir, “E, nuwrai jile pa tevi kami, ko kami sete kammurrarronge. Erpee? Kami kammerreni kaprunge kele? Kami kele kammerreni kapivi jinibb sen, rrek?”

28 Ko nir arsowri ni, ko arwerai tevi ni, “Nik kuvi jinibb sen, kem namivi jinibb se Moses! 29 Kem namrongwose Atua erij tevi Moses. Ko morok, sete namrongwose evel ngabe ko vini!”

30 Ko m̃er nga owrai lweni tevir, “O, nanu nga rramtaole le, kami sete kamrongwose lat nga mivel e vini! Ko ni ololi metek orkulu luwi! 31 Kerr rramrongwose, Atua sete orongwose pumurraronge m̃er nga muloli nololien, orongwos bbong m̃er nga mutori ni ko, ko m̃er nga muloli nanu nga ni mimrrenir, ni ko ma pumurrarronge. 32 M̃itipatun renge daron nga Atua muloli iel ngatan e mijpari lelingen ngel, setewor arunge jinibb san ololi m̃er nga m̃iak ko meten murrorr oklu luwi, ejki rres nawon. 33 Poro m̃erel sete pivi se Atua, ko sete orongwose rragrrage puloli nanu pisan!” 34 Nir arwera lweni tevi, “Aro, nik kuak renge nololien, ko kuloli nololien tetajer malum, ko kuwra kupvisviseni kem?” Ko arwirr tweni ni renge naim gortien ser.

Metrrorr renge norrorrmien

35 Iesu ornge nga marwirr tweni m̃ernen renge naim gortien ser pa. Mian ko eskai ko owrai tevi, “Nik kuosuri Jinibb Mawos?” 36 Ko ni owrai lweni tevi, “Numal, isi ko, nga poro inu bosuri renge ni?”

37 Ko Iesu owra lweni tevi, owra “Nik kulesi jile pa m̃ernen, m̃ernen evi m̃er nga m̃irij tevim lelingen ngel.” 38 Ko m̃er nga owra “Numal, nuosuri!” Ko ejipa vitan ko olotoe.

39 Iesu owra “Inu nuvini iel ngatan tweni nga bowra suri lat nga puto suri renge jinibb nga meten sete mukluklu, puklu luwi vajin, ko jinibb nga markulkulu parivi vajin metrrorr nir.”

40 Ko Parasi sopor artur tevi ie arunge nga ni muwra nale ngok nir mirpok, ko arwera tevi, “Aro, kem kele namirpok, mete kem orrorr?” 41 Iesu owrai tevir, “Poro piwretun mete kami purrorr, ko nololien se kami sete putoe. Ko suri kami kamwera kamkulkulu, ngok nololien se kami otoe ko.”

10

Nale rrongrrongvien ne m̃er nga mimetmete sipsip

1 Iesu owra “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga sete m̃ikali renge metali ne sipsip e ko m̃isa tela naworr, m̃ernen evi jinibb venao ko. 2 Ko m̃er nga m̃ikali renge metali e, ni evi m̃er nga mok-metmete sipsip nir. 3 Ko m̃er nga mok-metmete metali ne sipsip etasi tevi, ko sipsip arongwose ni drrelan; ko ni orongwose piverus sisamis niser, ko owomue nir parivare. 4 Daron nga

miptevi twenir ivare, owowomue nir; ko
sipsip arvijuri ni, suri arongwose drrelan.
5 Sete arongwose parvijuri jinibb m̃inij;
parwolue ko, suri sete arongwose drre-
lan." 6 Iesu owra nale rrongrrongvien ngel
tevi nir, ko sete arongwose isev ko muwrai
tevir.

Iesu evi jinibb metmeten nga m̃irres p̃elak

7 Iesu owrai kele tevir owra "Nuwretun
nga nuwretun nuwrai tevi kami, inu ngel
nuvi metali ne sipsip. 8 Jinibb nga mar-
wowomue inu arivi jinibb venao kobbong
nir. Ko sipsip sete arunge drrelar. 9 Inu
nuvi metali. M̃er nga m̃ikali ji inu e, ni pia-
asi van re mauren; ko pia-lik p̃irres, pirpe
sipsip san nga sete nanu rrum san pulok-
loksi, ko nanen sen owun saut temijpal.
10 Jinibb venao evini bbong nga pivevna
ko, ko pirevji pini, ko pulokloksi p̃etp̃eti.
Inu ma nuvini nga ƀelai mauren tevir nga
parla p̃etp̃eti vajin.

11 "Inu nuvi jinibb metmeten nga m̃irres.
Jinibb metmeten nga m̃irres ela mauren
sen tevi jinibb nir, emij surir. 12 M̃er
nga marlingi bbong pimetmete sipsip nga
parwuli rengen, daron nga m̃ilesi guli
rrum mivini, ko elngi kurtweni sipsip nir
ko owlu lingir. Ko guli rrum ean aji terteri
sopor, ko ojir arwolu sarrsarr. 13 M̃er nga
mok-metmete sipsip nga marwuli bbong
ren, ko muwlu lingir ngok; suri ni mivi
bbong m̃er nga marwuli bbong ren, ko
niko sete muwor surir. 14 Inu nuvi jinibb
metmeten nga m̃irres renge sipsip nir. Ko
nurongwose sipsip suk nir, ko nir arong-
wose inu. 15 Erpe Tata orongwose inu, ko
inu kele nurongwose Tata. Ko numarong
nga bemij suri sipsip suk nir.

16 "Sipsip m̃inij kele wor sopor nga
marivi suk, nga sete marivi ne laut ngel,
ƀelair vini rengen kele. Nir parunge
drrelak; parivi meling pisansan, ko jinibb
metmeten ser pisansan. 17 Tata suk em-
rrenik suri numarong ƀelngilngi mauren
suk, bemij sere jinibb nir. Ko mian ko bea-
la lweni kele, bemaur luwi. 18 Sete jinibb
san orongwos p̃ila tweni mauren suk jik,
putor pinik. Inu kobbong numarong be-
mij. Derteren suk otoe nga ƀelngilngi
mauren
suk bemij, ko derteren suk otoe nga ƀela
lweni kele mauren suk, bemaur luwi. Niko
Tata suk owrai tevik nga bololi pirpok."

19 Renge muwrai mirpok ngok, m̃eri Isrel
nga marlelep nir norrorrmien ser eru e
kele rengen. 20 Nir elep arwera "Demij
esisilvi ko epapa nawone! Erpese kami
kammurrarronge?" 21 Ko nir m̃inij nen nir
arwera "Sete m̃er nga demij m̃isisilvi ok-
rij erpok, ejki. Demij orongwose puloli
metrrorr san puklu luwi kele?"

M̃eri Isrel nga marlelep nir arungasi Iesu

22 Evi daron ne nanen san se m̃eri Isrel
nir, nga marok-rrorrmi lweni Naim On se
Atua nga marloli muon luwi bonevis. Na-
nen ngel artori renge Jerusalem. Ko renge
daron nen evi daron ne melas. 23 Iesu
otutur sopon renge naim san nga mutur re
jeli Naim On, nga marveruse Naim Salsal
se Solomon. 24 Ko m̃eri Isrel nga marlelep
nir arini jin, artur rrale ko arwerai tevi,
"Pijpari seveling nga nik kopok-loli kem
nabok-tiriv pirpel? Namtirivtiriv ko ejki
rres nawon. Poro nga nik kuvi Mesaea,
kupwerai momsawose tevi kem vajin!"

25 Ko Iesu owra lweni tevir, "Nuwrai
pa tevi kami, ko sete kamosuri te. Ko
majingen nga mololir renge nise Tata suk
arij se inu. 26 Ko kami sete kamosuri,
suri nga sete kamivi sipsip suk, erpe nga
mowrai pa tevi kami. 27 Sipsip suk nir
arunge drrelak; ko inu nurongwose nir,
ko nir arvijurik. 28 Inu nula mauren
nga muto tuwi ngok vini tevir, nga nir
setemun parmij kele nabong pisan. Ko sete
san orongwose p̃iteseni twenir renge inu
nevrek. 29 Tata suk nga m̃ilair tevik, ni
eterter asie jinibb p̃etp̃eti nir, ko sete san
orongwos p̃iteseni twenir renge ni nevren.
30 Ko Tata suk ko inu nomorivi sansan
kobbong."

31 M̃eri Isrel nen nir arla kele nevöt
arwera partuwe pini ni kele. 32 Ko Iesu
owrai tevir, "Nuloli majingen elep nga
marres tevi kami nga Tata suk m̃ilair tevik
nga bololir. Ko renge majingen ngabe nen
ko nga kami kamwera kaptuwek rengen?"
33 Ko m̃eri Isrel nir arwera lweni tevi,
"Renge majingen nga m̃irres sete nam-
rongwos nabtuwem suri, ko suri kuwer
lokloksi Atua ko. Suri nik kuvi bbong
jinibb, ko kumtur imare ko kumloli lweni
nik lweni kumsorsan tevi Atua!"

34 Ko Iesu owra lweni tevir, "Sete aruli
renge Naul On owra 'Kami kamirpe Atua'?
35 Kerr rramrongwos nanu nga
Naul On muli surir, ewretun tetajer ko pa
tuwi ngok vini. Ngok niko nir ngel nga
Atua m̃ila nale sen van jir, Atua everuse
nir 'Atua'. 36 Ko inu ma nulep asi nir ngok
ko. Ko Tata osusture inu, ko okonik vini
iel ngatan. Ko erpese kami kamwera inu
nuwer lokloksi Atua suri nga mowra inu
nuvi Atua Natun? 37 Poro sete nomok-
loli majingen se Tata suk nir, ko erres
kobbong, sete kaposuri inu. 38 Ko poro
bololir wor, ko pesveni poro sete kaposuri
inu suri nale suk, ko kaposuri ma inu

suri majingen suk nir, nga puloli kami kaprongwose. Ko kaplesi wose nga Tata suk elik renge inu, ko inu nulik renge Tata suk.”
39 Vesan kele arloli lesi kele nga parrul totoni; ko evel easi renge nevrer, evel lingir. 40 Evel luwi kele van renge devje nuwi seser ne Jortan e, renge lat nga Jon Baptaes mipaptaes womue ni rengen, ko elik ie. 41 Jinibb elep arini jin, ko arwera “Ewretun, Jon Baptaes sete ololi nelesien te ejki, ko nanu jile nga ma Jon Baptaes musp̃e surir renge m̃erel arweretun.” 42 Ko jinibb elep lengleng arosuri ni renge ie.

11

Mijen se Lasros

1 M̃eri Betani san, nisen Lasros, emsi. Betani evi ngaim se Merri ko tuwan Marta. 2 Merri ngel evi vin nga vitunen ko mia-jivi senta nga mapun m̃irres renge ɓela Iesu ko mia-tewasi jomro batun e. Vinel ko tuwan Lasros mimsi nen. 3 Ngok nesen niaken ngel ko nuru orla nale ngel van ji Iesu, “Numal, selem nga kumrreni milep emsi.”
4 Daron nga Iesu murnge e ko owra “Mesien se Lasros ngok sete evi ne mijen, ko evi ma nosrövien se Atua, nga puloli parsurövi inu Atua natun mawos rengen.” 5 Iesu emrreni lenglenge Marta ko tasin Merri ko Lasros. 6 Ko daron nga murnge nga Lasros mimsi, ko elik malum lat nen nga m̃ilik nen e nabong eru kele wor orasi. 7 Vitunen renge ngel ko owrai tevi jinibb sen nir “Kerr pulwi kele van renge Jutia e.”
8 Ko jinibb sen arwerai tevi, “Ai, jinibb nevisvisenien, seveling nga kobbong m̃eri Isrel nir nga marlik Jutia arwera partuwem, ko erpese kuwra kupan kele ie ko?”
9 Iesu owra “Erpese, sete mete nial esngavöl drromon eru renge nabong san? Ko poro jinibb pisan pivel renge nata m̃irin, sete orongwos p̃ijilaklak, suri elesi moron ne iel ngatan. 10 Ko poro pivel renge nemalik, ko ngok p̃ijilaklak ko, suri moron ejki ji ni.” 11 Iesu owra nanu ngel nir, mian ko vitunen owra “Sele kerr Lasros ematur, ko inu bean bowni
tweni pimra renge meturen sen.” 12 Ngok jinibb sen nir arwerai tevi, “Numal, poro pimatur ko p̃irres luwi kobbong.” 13 Nga m̃irij mirpok, ko Iesu osp̃e mijen se Lasros; ko nir arrorrmi rreknga owra emitmatur rres kobbong, omosi. 14 Ko Iesu owra momsawos vajine limjer tevir, “Lasros emij pa. 15 Ko inu nuir nga sete m̃elik tevi ni ie, suri kaplesi vajin nanu nga p̃irres san renge kami, nga puloli kami kaposuri. Kerr pian lat nga marlingi e.” 16 Ko Tomas nga marveruse m̃elew owrai tevi jinibb se Iesu nga ngok nen e nir, “Pesveni, kerr kele rrapvijuri ma, rrapan rrapmij rrapvesane ko pa tevi.”

Iesu evi batu meraien ko batu mauren

17 Daron nga Iesu mian vajin, ko elesi nga artevni Lasros nabong ivij pa arasi osuw. 18 Betani oto mori bbong Jerusalem sopon, erpe pirpe kilometa itul bbong sopon, 19 ko niko m̃eri Isrel elep arini ji Marta ko Merri nga parla nale molmol tevi nuru suri renge mijen se tuwa nuru.
20 Daron nga Marta murnge nga marwera nga Iesu mivini, ko evel ore renge sel. Ko Merri elik jer renge naim. 21 Marta owrai tevi Iesu, “Numal, poro ma kuplik bbong iel, ko tuwa komru sete mia-mij welili, pijki ko. 22 Ko nurongwos mae lelingen ngel, poro kupngoni isev tama san tevi Atua, ko Atua p̃ilai ko wor tevi nik.” 23 Ko Iesu owrai tevi, “Tuwam pimaur luwi kele kobbong.” 24 Ko Marta owrai tevi, “Nurongwose nga pia-maur luwi kele renge nabong nga vitunen nga Atua puloli jinibb nir parmaur luwi.”
25 Ko Iesu owrai tevi nesevin, “Inu nuvi batun ne mauren. M̃er nga muosuri inu, poro pimij, ko pia-maur luwi kele ko wor. 26 Ko isi nga mimaur ko muosuri inu, sete orongwos pimij rragrrag pijpari tuwi ngok vini. Kuosuri renge iok?” 27 Nesevin owra lweni tevi, “O-o, Numal, nuosuri nga nik kuvi Mesaea, Atua natun mawos, ni nga propet nga tuwi nir arok-wera pia-vini renge iel ngatan.”

Iesu eting

28 Daron nga vinnen muwrai jile mirpel ngel, ko evel evan everus silveni bbong tasin Merri, ko owrai tevi, “Jinibb nevisvisenien le ngel osusi nik.” 29 Daron nga Merri murnge, ko emra ngavilvil evan ji Iesu. 30 Iesu setewor evini renge ngaim, ejki wor. Elik malum renge lat nga Marta mian jin ren. 31 M̃eri Isrel nir nga marla nale molmol tevi Merri renge naim marlesi nga Merri mimra kasi mivel, ko arvijuri suri. Arrorrmi rrekngа nesevin pian renge dubb, p̃iting ie.
32 Merri evini renge lat nen nga Iesu m̃ilik e. Ko elesi ko ejipa van ngatan osusweni non renge ɓela Iesu, ko owrai tevi, “Wurru, Numal, poro kuplik iel, ko tuwak sete mia-mij ko te ejki.” 33 Daron nga Iesu m̃ilesi nesevin m̃iting, ko m̃eri Isrel nir nga marpitevi nesevin marting, ko engavsi, ornge lenglenge esij renge nolon, erpe p̃iap nawone.
34 Ko osusi tevir, “Nibeni lat nga kamtevni e?” Ko arwerai tevi, “Kupini ta numal, kuplesi.” 35 Iesu eting. 36 M̃eri Isrel arwera “Ai, emrreni lenglenge ma morok.”

37 Ko nir sopor nen arwera “Ai, mẽrel ololi metrrorr meter markulu bonevis. Erpese sete orongwos puloli morok kele sete pimij?”

Lasros emaur luwi

38 Vesan kele Iesu engavsi, ornge lengleng esij. Ko evan renge dubb. Evi ƀereng, ko aritini nevöt nga milep oto ore metali nen. 39 Iesu owra “Kaƥitini tweni nevöt.” Ko Marta, joji mẽr nga mimij nen, owra lweni tevi “O, ejki, Numal, lelingen ngel opo le pa, suri bongin ivij le pa osuw!”

40 Ko Iesu owrai tevi nesevin, “Sete nuwrai tevim nga poro kuposuri ko kupalesi nosrövien se Atua?” 41 Ko nir aritini tweni nevöt nen. Ko Iesu eleng raji meten oklu imare, ko owra “Tata, nuwra erres tevi nik nga komok-runge inu. 42 Nurongwose nga nik kurnge inu tetajer, ko nuwra nanu ngel suri lartul nga martur ngel nir, nga puloli parosuri inu nga nik kumkoni inu.”

43 Muwrai jile mirpel, ko everus temijpal van mare, owra “Lasros, kupivare!” 44 Ko mẽrnen nga mimij pa eivare vini. Ko nevren nuru ko ƀelan nuru, kalek ne mijen nga marnuƀe e arto malum rer; ko sunsun nga markai renge non arto malum rengen. Ko Iesu owra “Kaptelasi twenir ren.”

Jinibb nga marlelep renge mẽri Isrel arloli nale ne nga parevji Iesu

45 Meri Isrel elep nga marini marlesi Merri arlesi sev nga Iesu muloli, ko arosuri ni. 46 Ko nir sopon nen nir arluwi ko aran ji Parasi nir ko arsuƥe suri nanu nga Iesu mulolir tevir. 47 Ko Parasi nir ko batu jinibb ne sulsulen nir arkorti tevi gortien nga milep se mẽri Isrel nir ko arwera “Kerr puloli pirpese? Merel ololi nelesien nga marlelep nir. 48 Poro rraplinglingi puloli sel ngok, ko jinibb jijle nir tarosuri ni; ko mẽri Rom nir nga marrul totoni kerr tarlesi tisij ko tartingtinge Naim On se kerr, ko tarlokloksi jinibb se kerr jijle nir.”

49 San renge nir nisen Kaeapas; ni evi batu jinibb ne sulsulen nir renge sia nen. Owra “Kami sete kamrongwos rragrrage nanu san. 50 Sete kamrongwose nga evi nanu nga mẽirres nga jinibb pisansan pimij suri delung, pia-la wani jinibb jijle nir nga moro parmij?” 51 Errlenge sev nga muwrai ngok, ko erij wor nale se Atua, suri evi batu jinibb ne sulsulen ko renge sia nen: ni owra tweni nga Iesu pimij suri mẽri Isrel nir. 52 Ko sete nir kis kobbong, ko pia-la lweni kele wor jinibb jijle se Atua nga marivel sarrsarr nir.

53 Renge nabong nen mẽri Isrel nga martori derteren renge nir arloli nale nga parevji pini Iesu rengen. 54 Ololi Iesu setemun evel limjer renge Jutia, evel lingi ie ko evan renge ngaim nga welili e san nga nisen Eprem, morie lolo merwer. Ko elik tevi jinibb sen nir ie.

Otomori daron ne nanen ne asien

55 Nanen ne asien se mẽri Isrel nir oto mori. Ko jinibb elep arivel aran renge Jerusalem, arwera partaur parwokwok jile tera daron ne nanen ne asien. 56 Ko daron nga marini renge Jerusalem, ko arkulkulu pej Iesu ko arwerwera lululwenir e, “Kamrrorrmi erpese? Pivini ko renge nanen ne asien, rreknga sete orongwos pivini?” 57 Batu jinibb ne sulsulen nir ko Parasi nir arwerai pa tevi jinibb nir arwera poro san ƥilesi Iesu lat nga mẽilik e, ko puwrai tevir parongwose, ko paran parevei.

12

Iesu everus renge Betani

1 Nanen ne asien nabong ouwon ojpon malum, ko Iesu olwi kele vini renge Betani e renge lat nga Lasros, nga ni muloli mimaur luwi kele renge mijen, lat nga mẽilik e. 2 Renge ie artabbu nurre Iesu. Marta etabbu, ko Lasros evi san renge nir nga maraan tevi Iesu. 3 Mian ko Merri ela botel nga milep san ne senta nga mapun mẽirres ƥelak nga nowlin milep temijpal nga marloli e nart, ko ejvi ƥetƥeti renge ƀela Iesu nuru, ko etwasi e jomro batun. Ko loloim owun saute mapu senta nen. 4 Jutas ne Iskariot, nga mian ko vitunen pia-tekai
kerasi Iesu, owra 5 “Erpese kumlokloksi senta nga mapun mẽirres ngok? Poro kupwulwule ko nevöt nen pivi pungut pivatul (300) kis ko, ko orongwos rraplai tevi ƀeres nir.” 6 Owrai erpel sete suri orrorrmi ƀeres ko nir, ko suri evi jinibb ne venao. Ko ni oksolo narr ser, ko ok-sesaroe nevöt nga muto renge nolon.

7 Ko Iesu owrai tevi “Kuplinglingi nesevin pisan, kuplinglingi puloli metmete tera nga partevnik. 8 Ƀeres ngok nir parlik tetajer ko pa tevi kami, ko inu ma sete numa-lik tetajer tevi kami.”

Jinibb nga marlelep renge mẽri Isrel nir arloli nale nga parevji pini Lasros

9 Delung jinibb nga milep ne mẽri Isrel nir arunge nga Iesu elik renge Betani, ko artutur van, sete suri kis Iesu, ko suri kele wor Lasros nga Iesu muloli mimaur luwi renge mijen. 10 Ko niko batu jinibb ne sulsulen nir arloli nale ne Lasros nga parevji pini kele. 11 Suri nga mẽri Isrel elep arlesi nga Iesu muloli Lasros mimaur luwi, ko arlingi kurtweni mẽrwomu ser nir, ko arosuri Iesu vajin.

Iesu evan renge Jerusalem ko jinibb arsurövi ni

12 Renge nabong m̃inij nen vajin meling
jinibb nga milep nga marini renge nanen
ne asien arunge nga Iesu mivel vini pivini
renge Jerusalem. 13 Ko arvasi rengsi nini
nir ko arivel aran artur ore, ko arkail
arwera “Rrapsurövi Atua! Atua p̃irij p̃irres
suri ni nga mivini renge nise Iova, Numal
se m̃eri Isrel nir!”
14 Ko Iesu elesi natu dongki san ko
esakel ren, erpe nga maruli renge Naul
On: 15 ‘Kami jinibb ne Saeon nir, sete
kapmetutu. Kaplesi Numal se kami evini,
esakel renge natu dongki.’ 16 Jinibb sen
nir sete arongwos wowomue nanu ngel
nir; mian ko vitunen vajin daron nga Iesu
mutur imare luwi renge mijen mian renge
melrin m̃ila nosrövien sen, ko ngok ara-
rrorrmi sweri vajine nga aruli nanu ngel
nir suri ni renge Naul On, nga jinibb nir
parloli nanu ngel nir tevi ni.
17 Lartul nga marpitevi ni renge daron
nga miverus ko muloli Lasros mutur imare
luwi renge mijen renge dubb arij suri nanu
nga Iesu muloli miplari nen. 18 Nanu ngok
ko muloli delung elep kele wor aran jin
rengen, suri nga marunge nelesien nen
nga muloli. 19 Ko Parasi nir arwerwerai
lululweni tevir, “Kaplesi, setemun rram-
rongwos rraploli mun nanu pisan, suri
jinibb jijle arvijuri pa ni.”

M̃eri Gris sopor arpej Iesu

20 Jinibb nga maran renge nanen ne
asien renge Jerusalem, renge livö rer, m̃eri
Gris sopor aran kele nga parlot. 21 Lartul
nen arini ji Pilip, m̃eri Betsaeta ne Galili, ko
arwerai tevi “E m̃erel, nammerreni nablesi
Iesu.” 22 Pilip ean owrai tevi Antru, ko
Antru nuru vajin Pilip oran orwerai tevi
Iesu.
23 Ko Iesu owra lweni tevir, “Lelingen
ngel mete nial nen mawos evini nga par-
surövi inu Jinibb Mawos. 24 Nuwretun nga
nuwretun nuwrai tevi kami, Poro wene
nai sete pukur pivitan ngatan renge dan,
ko ngok esansan bbölbböl malum. Ko poro
pukur ko wor, pivitan ngatan renge dan,
pietiv ko pimaur kele, ko ngok ko pia-la
wenen pilep ko vajin. 25 M̃er nga mimrreni
mauren sen iel ngatan putor jabble; ko
m̃er nga ma sete mimrreni mauren sen iel
ngatan, pia-tori tajere van renge mauren
nga muto tuwi ngok vini. 26 Poro jinibb san
pimrreni p̃imajing suk, ko pivijuri surik
ko wor. Ngabe nga ƀelik e, jinibb suk
kele p̃ilik tevik ie. Ko poro nga jinibb san
p̃imajing suk, Tata suk pia-susi van mare.”

Iesu owra suri mijen sen

27 Iesu owra “Lelingen ngel nolok ornge
esij temijpal, ko bowra pirpese? Bowra,
‘Tata, kupla twenik renge mijen ngel?’ Ejki,
sete nurongwos bowra pirpok, suri nanu
mawos ngel ko mevini tweni renge iel
ngatan. 28 Ko bowra ma ‘Tata, kuploli
isev tama san nga pususi nik nisem van
mare.’ ” Ko drrelan san evel renge melrin
vini owra “Nususi pa evan mare osuw, ko
bosusi kele wor pian mare pivesan.”
29 Delung nga martur ie marunge ko
arwera “Belver ko san”, ko nir sopor nen
arwera “Ejki, anglo ko san erij tevi.” 30 Ko
Iesu owra lweni tevi delung nga martur ie,
“Drrelan ngel sete evini suri inu, ko evini
suri kami kaprunge. 31 Lelingen ngel evi
daron nga Atua puwra suri lat nga puto
suri tevi jinibb nir, ko pusor tweni demij,
numal ne iel ngatan. 32 Ko inu daron nga
parsusik imare ko bervei jinibb jijle parini
jik.” 33 Owra nale ngel, eviseni sev mijen
nga ni pimij rengen.
34 Delung arwera lweni tevi, “Kem nam-
runge renge nale nesesreien, owra Mesaea
p̃ilik tuwi ngok vini. Ko nik kuwra erpese
ko nga kumwerai mirpok ngok, ‘Parsusi
wor jinibb mawos ko mare’? Ko isi ko
jinibb mawos ngok?” 35 Ko Iesu owrai
tevir, “Moron ngel piptevi kami beblen
kele ma, ko sete mia-periv te. Daron nga
moron ngel mimor e, ko kapiel ko wor
rengen, nemalik tia-malik tevtevni kami.
Suri ni nga mivel renge nemalik errleng
lat nga pian e. 36 Daron nga moron miptevi
kami, ko ngok kaposuri moron, nga puloli
kami kapivi jinibb ne moron.” Iesu owra
jile nanu ngel nir ko evel teptepe nir, sete
parlesi.
37 Ewretun ni ololi nelesien elep temijpal
renge nor arlesi, ko sete arosuri ni te,
ejki. 38 Osorsan tevi nale nga propet Aesea
muwrai tuwi, owra ‘Numal, isi osuri nanu
nga namwerair, isi elesi wose derteren
som nga kumviseni?’ 39 Erpe nga ngok
ko, sete arongwos parosuri. Suri Aesea
owrai kele vesan, owra 40 ‘Lartul ngok nir
batur eterter erpe nevöt. Ko niko Atua
ololi meter arrorr, ko ololi nolor arterter.
Suri arwera “Ai, rratlesi renge mete kerr!
Rratrongwose renge norrorrmien se kerr!
Rratrieni lweni kerr vini jin vajin ko ni
tuloli kerr rrata-maur luwi!” ’ 41 Aesea
owrai nanu ngel nir, suri elesi nosrövien
se Iesu, ko niko musp̃e suri ni.
42 Ko ewretun, m̃eri Isrel elep arosuri
Iesu, ko nir elep nga marlelep rer arosuri
kele. Ko suri armetutu Parasi nir, ko sete
arwerai tweni ni te ejki. Suri armetutu
tarwirr twenir renge naim gortien ser.
43 Suri armerreni nga jinibb parsurövir
easi renge nga Atua pusrövir.

Iesu evi mauren ne iel ngatan

44 Iesu ekail ko owra tweni “M̃er nga
muosuri inu, sete osuri inu kis ko, ko osuri
m̃er nga mukonik kele. 45 Jinibb si nga

m̃ilesi inu, ngok elesi pa m̃er nga mukoni inu ko osuw. 46 Inu nuvi moron ne iel ngatan. M̃er nga muosuri inu sete orongwos p̃ilik renge nemalik. 47 Poro jinibb pisan purnge nale suk, ko sete puosuri te, inu sete numa-wera suri lat nga puto suri re m̃ernen. Suri sete nuvini tweni bololi pirpok iel ngatan, nuvini tweni nga ƀela mauren tevi jinibb nir. 48 Isi nga mungasi inu, ko sete muosuri nale suk nga mowrai, san nga pia-wera suri lat nga puto suri re m̃ernen otoe.

"Nale suk nga mowrai niko pia-wera suri lat nga puto suri re m̃ernen renge nabong nga vitunen. 49 Inu sete nuwra nawon nanu san. Tata suk nga mukonik ko wor owrai tevik nale nesesreien sev nga inu bea-werair ko bosp̃e surir. 50 Ko nurongwose nale nesesreien sen evi mauren nga muto tuwi ngok vini. Ko niko nale suk nga mowrair, nuwrai osorsan tevi nga Tata suk muwrai tevi inu."

13

Iesu errawe ƀela jinibb sen nir

1 Evi nabong nga muwomu nen, mian ko mevinen vajin pivi nabong ne nanen ne asien. Ko Iesu orongwose nga mete nial sen evini nga pivel lingi iel ngatan, pulwi van ji Tata sen e. Ni tetajer emrreni jinibb nga marivi sen renge iel ngatan, ko emrrenir ejpari bongsin jer.

2 Iesu eptevi jinibb sen nir renge nanen. Ko Demij elngi womu pae renge nolo Jutas, Saemon ne Iskariot natun, nga ni p̃itkai kerasi Iesu. 3 Iesu orongwose nga Tata ela nanu p̃etp̃eti nir elngir renge nevren, ko ni orongwose nga ni evel ji Atua vini, ko pulwi kele ko wor van ji Atua e. 4 Ko ni emra renge nanen, ko ori tweni sunsun sen ejingteni oto, ko ela tawol, etatuwe renge ƀin. 5 Ko ela nuwi ejvi van renge narov, ko etipatun errawe ƀela jinibb sen nir, ko ela tawol nga mitatuwe ko etwasir e. 6 Mian ko evini vajin ji Saemon Pita. Ko Pita owrai tevi "Numal, sete omomsawos nga nik kuprrawe inu ƀelak!"

7 Iesu owra lweni tevi, "Sev nga mololi sete kuma-rongwose lelingen ngel, vitunen ko wor ko kupa-rongwose." 8 Pita owra lweni tevi "Ejki rres nawon! Sete kumarrawe ƀelak nabong san." Iesu owrai tevi "Poro sete ƀerrawe ƀelam, ko nik sete kuma-ivi jinibb suk."

9 Ko Saemon Pita otur imare owrai tevi, "O, Numal, poro pirpok ko sete ƀelak kis nuru, ko nevrek nuru ko batuk kele!" 10 Iesu owrai tevi "Ejki, m̃er nga m̃ilalos jile lelingen ngel sete orongwos pulwi p̃ilalos luwi kele, ƀelan kis kobbong nuru; ko ni owokwok p̃etp̃eti ko pa. Kami kamwokwok; ko sete kami jile kamwokwok." 11 Suri orongwos womue pa nga isi piatekai kerasi ni, ko niko muloli nga mutuw nale ngok, "sete kami jijle kamwokwok".

12 Vitunen renge m̃irrawe jile ƀelar, ko ela lweni sunsun sen ko ori lweni, musuw ko esakel luwi renge milngen. Ko owrai tevir, "Kamrongwose sev nga mololi tevi kami? 13 Kami kamveruse inu Jinibb Nevisvisenien ko Numal. Kami kamwerai momsawose inu ko, 14 inu nuvi Numal ko jinibb nevisvisenien se kami. Ko ngok, kami kele kaploli nolo kami pian ngatan, ko kaploli pirpok, kaprrarrawe ƀela kami lululweni nir. 15 Inu nuloli rrongrrongvi tevi kami ko lat nga kaploli suri e. Niko, kami kaploli pirpe nga mololi tevi kami ngok ko. 16 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, jinibb ne majingen sete ean mare lingi numal sen, ko erpok kele jinibb nga markoni sete ean mare lingi ni nga mukoni. 17 Poro kaprongwose nanu ngel, ko neiren renge kami poro kaploli.

18 "Sete nuwra kami jijle ngok ko. Nurongwose nir nga motobbtobbuer. Ko Naul On pivini piplari weretunen ko wor, nga muwra 'M̃er nga murro nanen nurruk p̃irieni ko p̃itre kele inu.' 19 Nuwra wowomue le ngel tevi kami, vitunen ko pia-pelari; ko poro pia-pelari, ko kami kapa-osuri vajin nga inu nuvi m̃ernen. 20 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, isi nga m̃itkai nir san renge nir nga mokoni ngel van re naim sen, ngok etka kele pa inu ko. Ko isi nga m̃itkai inu, ngok etkai kele pa ni nga mukoni inu ko."

Iesu osp̃e suri mijen sen

21 Daron nga Iesu muwra nanu ngel e ko ornge lenglenge esij ko owrai tevir, "Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, san renge kami pia-tekai kerasi inu." 22 Jinibb sen nir armetmetenir e, arrelenge owra nir si nen ko. 23 San renge jinibb sen, ni nga Iesu mimrreni, elik mori bbong Iesu, elik lilji. 24 Ko Saemon Pita olongwis bbong tevi, owra "Kupsusi ta tevi ni, isi ko muwrai ngok."

25 Ngok m̃ernen oruj mori van jin ko osusi tevi, owra "Numal, isi ko m̃ernen?"

26 Ko Iesu owrai tevi, "M̃er nga bearrurrngoni niv ko bea-lai tevi. Ni ko evi m̃ernen." Ko ela bebje niv ko orrurrngoni renge sup ko elai vajin tevi Jutas, Saemon ne Iskariot natun. 27 Daron nga Jutas moka-la niv e, ko Demij kele esilvi vajin. Ko Iesu owrai tevi "Sev nga kumwera kuploli ngok, kuploli pingavil." 28 Nir nga marlik renge nanen, nir san sete orongwose rragrrag suri sev nga Iesu muwrai mirpel tevi. 29 Arrorrmi rreknga

suri nga Jutas moksa narr ne nevöt, ko niko Iesu muwrai tevi pian puwli sev nga marmerreni renge nanen, rreknga pian p̃ila nevöt tevi ƀeres nir. 30 Ko Jutas ela jile niv ko esil ivare evel. Natopong ko pa osuw.

31 Jutas ean pa vare ko osuw, ko Iesu owra “Lelingen ngel evi daron nga parsurövi inu Jinibb Mawos, ko renge inu bosrövi Atua. 32 Poro nosrövien se Atua piplari renge inu, ko Atua kele puloli nosrövien se inu kele piplari luwi kele ji inu, ko puloli pirpok pivesane. 33 Nanwarreng suk nir, sete numa-lik tevi kami mia-periv mun. Sete pipriv mun mian ko kapa-pej inu; ko erpe mowrai pa tevi m̃erwomu se kerr m̃eri Isrel nir, ko lelingen ngel nuwrai le vajin tevi kami: Lat nga bean e kami sete kamrongwos kapini rengen. 34 Lelingen ngel ƀela nale nesesreien nga mimerr tevi kami, ngel: Kami kapmerrmerreni kami. Pirpe nga inu memrreni kami, kami kele kaploli pirpok, kapmerrmerreni kami. 35 Poro kami kapmerrmerreni kami, ko ngok jinibb jijle parongwose ko nga kami kamivi jinibb suk nir.”

36 Saemon Pita osusi tevi ni, “Kupan ngabe ko Numal?”

Iesu owra lweni tevi ni, “Lat nga bean e, lelingen ngel setete kurongwose kupvijurik rengen; ko kupa-vijurik vitunen vajin.”

37 Pita owrai tevi, “Numal, suri sev setete nurongwos bevijurim lelingen ngel? Numarong lweni inu nga bemij surim.”

38 Iesu owra lweni tevi, owra “Ia, nik kuwretun ko wor, nik kumarong nga kupmij surik? Inu bowra weretunen vajin tevim. Nato setewor pukokrout ko wor ko nik kupvilvil orek pivatul, kupwera sete kurongwose inu.”

14

Iesu evi sel nga pian ji Tata

1 Ko Iesu owrai tevir, “Sete kaploli nolo kami parkarkar; kaposuri Atua ko inu kele. 2 Renge naim se Tata, loloim nen nga markel ototi rengen owun saut. Poro sete pirpok, sete numa-werai le ngel tevi kami: Bean bololi lilane lat nga kami. 3 Bean bololi lilane jile pusuw, ko bolwi kele vini ƀetkai kami, kaplik tevik renge lat nga m̃elik e. 4 Ko kami kamrongwose sel nen nga bean e.”

5 Tomas owrai tevi “Numal, sete namrongwose te lat nga kupan e, kem nabrongwose sel nen pirpese?”

6 Ko Iesu owrai lweni tevi, “Inu nuvi batu sel, ko nuvi batu weretunen, ko nuvi batu mauren. Sete san orongwos p̃iasi nawon van ji Tata ejki, p̃ikali wor ji inu e ko. 7 Poro kaprongwose inu, ko kaprongwose kele Tata suk. Kamlesi pa ni osuw, ko lelingenok kamrongwose ni.” 8 Pilip owrai tevi owra “Numal, kupviseni ta Tata som tevi kem, nga puloli kem nabrongwos alje vajin.” 9 Iesu owrai tevi, “E, nuptevi kami bonevis le wor, ko ejki malum wor, kurrleng malume inu Pilip? Mer nga m̃ilesi inu, ngok elesi pa Tata suk ko, ko suri sev nga kumwera “Kupviseni ta Tata som tevi kem”? 10 Sete kuosuri nga inu renge Tata suk ko Tata suk renge inu? Nale nga mowrair tevi kami, sete nuwrair renge derteren suk. Tata suk ko wor nga m̃ilik renge inu ololi majingen sen nir. 11 Kaposuri inu nga inu renge Tata suk ko Tata suk renge inu. Ko poro kaplesi p̃iterter nga kaposuri iok, ko kaprrorrmi majingen nga mololir, ko kapa-osuri ko vajin. 12 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga muosuri inu pia-loli majingen nga mololir, ko pia-loli nga wor marlelep nen jerjer, suri inu bolwi van ji Tata suk e. 13 Poro kapngoni isev san renge inu nisek, ko bea-loli ko, nga puloli nosrövien se Tata suk pia-viseni rrurrngi renge Natun. 14 Nanu jijle ngok nir, poro kapngoni renge inu nisek, ko ngok bealolir ko.”

Rijrijen ne Nem̃in On

15 “Poro kapmerreni inu, ko kaptori lilane nale nesesreien suk nir. 16 Ko inu bea-ngoni tevi Tata nga ni pia-koni Nem̃in On vajin vini nga pok-wilwil se kami, ko pia-tekai kami tuwi ngok vini. 17 Ni evi Nem̃in ne weretunen, ko sete jinibb ne iel ngatan arongwos parlai ni, suri sete arlesi ko sete arlesi wos kele e. Ko kami ma kamrongwose ni, suri elik livö renge kami, ko p̃ilik renge kami tetajer. 18 Setete ƀelinglingi kami kapsan te ejki, bolwi kele vini ji kami. 19 Sete ngasu te, ko jinibb ne iel ngatan ngel nir setemun parlesik. Ko kami ma kaplesik; ko suri numaur, ko kami kele kapa-maur. 20 Renge nabong nen, kami kaprongwose nga inu renge Tata, ko kami renge inu, ko inu kele renge kami.

21 “Mer nga mutori lilane nale nesesreien suk nir ko muosurir, ni evi m̃er nga mimrreni inu. Ko m̃er nga mimrreni inu, Tata suk pimrreni ni; ko inu kele bemrreni ni, ko inu bea-viseni inu tevi ni.”

22 Jutas (sete Jutas ne Iskariot) owrai tevi ni, “Numal, kuploli pirpese nga kupviseni nik lweni tevi kem, ko sete tevi jinibb ne iel ngatan jijle nir?” 23 Iesu owra lweni tevi, “Poro nga jinibb san pimrreni inu, ko ngok ni pia-tori lilane nale suk. Ko Tata suk pia-merreni ni, ko noborini jin, ko

noborloli liken se komru tevi ni. 24 M̃er nga
sete mimrreni inu sete otori totoni nale
nesesreien suk nir. Nale nga kamrunge
ngok nir sete arivi suk, arivi se Tata suk
nga mukoni inu. 25 Daron ngel nga m̃elik
tevi kami malum e, ko nuwra nanu ngel
nir tevi kami. 26 Neṁin nga pok-wilwil se
kami, Neṁin On nga Tata pia-koni renge
inu nisek, pia-visviseni kami e nanu jijle,
puloli kami kaprrorrmi sweri lweni nanu
nga mowrair pa tevi kami.
27 “Demat nga milep le m̃elai tevi kami,
evi inu demat suk. Sete demat suk osorsan
tevi demat ne iel ngatan. Sete kaprong
karkare te, puloli nolo kami p̃isij, pijki, ko
sete kapmetutu te. 28 Kamrunge nuwrai
tevi kami le ngel, ‘Inu bolwi le pa, ko bevini
kele bbong ji kami ko.’ Poro kapmerrenik
ko kap̃ir kobbong, suri nga bean ji Tata.
Suri ni elep asi wore inu. 29 Inu nuwrai
wowomue nanu ngel le nir tevi kami, mian
ko vitunen para-pelari. Ko daron nga para-
pelari e, ko kami kapa-osuri vajin.
30 “Sete numa-rij periv tevi kami. Suri
Demij, numal ne iel ngatan, otomori pivini.
Derteren sen ejki rres nawone renge inu.
31 Ko inu nuloli surie erpe wor Tata
ko muwrai tevik, puloli nga jinibb ne
iel ngatan parongwose nga inu numrreni
Tata. Kapmera, kerr pivel vajin.”

15

Iesu evi batu grep weretunen

1 “Inu nuvi batu grep weretunen, ko Tata
suk evi m̃er nga mimetmete. 2 Ko seken
jijle nir nga renge inu nga sete marwen
nen nir, oktevei tutwenir arjikie. Ko okvasi
vaseni seken nga marwen nen nir, ko
ngok puloli sete parmelmelngir, ko parejal
sisamis ma p̃irres, ko parwen lengleng.
3 Ko ololi vaseni kami kamwokwok ko pa
osuw renge nale nga mowrair tevi kami
ngel nir. 4 Ko kami kaplik renge inu, ko
inu ƀelik renge kami. Erpe seken sete
orongwose pisan piwen, orongwos bbonge
piwen ko renge nga poro p̃ijipjipti malum
renge durun. Ko ngok erpok ko renge
kami, sete kamrongwos kapwen poro sete
kaplik renge inu.
5 “Inu nuvi batun, ko kami kamivi seken
nir. Si nga m̃ilik renge inu, ko inu renge
ni, pia-wen temijpal kele wor. Suri sete
kamrongwos kaploli rragrrage nanu pisan
poro nga inu bejkie kami. 6 Poro nga jinibb
pisan sete p̃ilik renge inu, parwirr tweni
ko wor erpe seken, ko pukurkur. Ko arser
kortoni seken ngok nir ko arwirr tweni
nir van renge nabb, ko arin. 7 Ko poro
nga kaplik renge inu, ko nale suk puto
renge kami, ko ngok ko poro nga kapngoni
sev nga kammerrenir, ko kaplair ko. 8 Ko
jinibb pilep parsurövi Atua Tata suk, suri
kapla temijpale wenen. Ko renge sel ngel
ko, kami kapivi jinibb suk nir. 9 Erpe
Tata suk emrreni temijpale inu, ko inu
numrreni kami; niko kami kaplik renge
inu merrenien suk malum. 10 Poro nga
kami kaptor lilane nale nesesreien suk nir,
ko niko kaplik renge merrenien suk, pirpe
nga inu motori lilane nale nesesreien se
Tata suk nir, ko m̃elik renge merrenien
sen.
11 “Inu nuwrai nanu ngel nir tevi kami
nga puloli neiren suk puto renge kami. Ko
ngok puloli kami neiren se kami puwun
saut. 12 Ngel evi nale nesesreien suk: Kami
kapmerrmerreni lululweni kami, pirpe
nga inu memrreni kami. 13 Merrenien
nga milep temijpal nga jinibb puloli tevi
selen nir, evi nga p̃ilngilngi mauren sen,
pimij p̃isrer. 14 Kami kamivi selek, poro
nga kaploli sev nir nga mowrair tevi kami.
15 Inu setemun beveruse kami ‘jinibb ne
majingen’. Suri jinibb ne majingen sete
orongwose sev ko nga numal sen muloli.
Inu beverus vajine kami ‘selek nir’. Suri
nuwra nanu jijle nir nga mornger ji Tata
tevi kami. 16 Kami sete kamtobbtobbue
inu, inu ko ma nutobbtobbue kami. Ko
nulngi kami nga kapan kapla wenen pilep,
wenen nen nga puto tuwi ngok vini. Ko
ngok niko, isev nga poro kapngoni renge
inu nisek van ji Tata suk, ni pia-lai ko tevi
kami. 17 Ngel le evi nanu nga bowrai tevi
kami: Kami kapmerrmerreni lululweni
kami.

Jinibb ne iel ngatan arungasi jinibb se Iesu nir

18 “Poro nga jinibb ne iel ngatan nir
parungasi kami, ko kami kaprongwose nga
arungasi womue inu ko pa, vitunen ko
mara-ungasi kami vajin. 19 Poro kami
kapivi se iel ngatan, ko jinibb ne iel ngatan
parmerreni kami ko, suri kamivi sen. Ko
ejki, inu nutobbtobbue kami renge iel
ngatan. Kami sete kamivi sen. Suri iok
ko niko mungasi kami suri. 20 Kaprrorrmi
nale nga inu mowrai pa tevi kami: Sete
jinibb ne majingen elep asie numal sen.
Poro parloli p̃isij tevi inu, ko parloli p̃isij
kele kobbong tevi kami; ko poro partori
nale suk nga mowrair, ko partori kele
bbong nale se kami ko nir. 21 Ko parloli
nanu ngel ko nir tevi kami suri kami
kamivi jinibb suk nir, suri nir sete arong-
wose m̃er nga mukoni inu vini. 22 Poro
nga inu sete bevini ko bowra nanu tevir,
ko niko sete arongwose paron ko renge
nololien ser. Ko lelingen ngel sete arong-
wose parkerkerise parwera nawone nanu
san suri nololien ser, suri m̃ejiljilwer pa
tevir, ko arongwos pae osuw. 23 M̃er nga

mungasi inu, ngok ongasi Tata suk kele ko. 24 Ko poro nga sete bololi majingen nga jinibb san setewor muloli ko renge livö renge nir, ko ngok ko sete arongwose paron ko renge nololien ser suri. Ko ejki, arlesi pa nanu nga mololir, ko arungasi wor komru korti, inu ko Tata suk. 25 Ngel evi nga puloli nale nga maruli renge nesesreien ser piplari, nga muwra ‘Arungasi nawon bbonge inu, inu sete nuloli rragrrag nanu nga mĩisij san.’

26 “Nemĩin nga mokla ser pivini, Nemĩin ne weretunen, nga pia-ivel ji Tata vini. Inu bea-koni ji Tata pia-vini ji kami, ko ni pia-rij se inu. 27 Ko kami kele kapa-rij se inu, suri nga kami kamlik tevik renge nga mĕtipatune mĕmajing wowomu jer, mijpari lelingen ngel.

16

1 “Nuwra nanu ngel nir nga puloli kami sete kapvitan te, pijki. 2 Jinibb nir parwirr tweni kami renge naim gortien ser. Ko daron nen pia-vini nga jinibb parevji pini kami, ko jinibb nga marevji pini kami nir, parrorrmi arloli majingen se Atua ko. 3 Parloli nanu ngel nir tevi kami suri nga sete arongwose komru korti, Tata ko inu. 4 Nuwra wowomu pae nanu ngel le nir tevi kami ngel. Poro nga daron nen pia-vini vajin nga para-loli nanu nga ngel nir tevi kami, ko ngok, kami kaprrorrmi sweri nga nuwrai pa tevi kami osuw.”

Majingen se Nemĩin On

“Sete nuwra wowomue nanu ngel nir tevi kami renge bonevis pa, suri inu mĕlik tevi kami. 5 Ko lelingen ngel, bevel le pa, bolwi van ji ni nga mukoni inu e. Ko kami san sete osusi tevik “Kupan ngabe ko?” 6 Ko mowrai tevi kami nga bevel lingi kami, ko nolo kami arrum suri. 7 Ko nuwra weretunen ko tevi kami, ngok pia-ivi nanu nga mĩirres renge kami; suri poro sete bevel, ko Nemĩin nga mok-la ser sete orongwos pivini ko. Ko poro bolwi ko van, ko bokoni Nemĩin On ko vini ji kami. 8 Ko daron nga pivini e, ko pia-wowrai jinibb ne iel ngatan nir nga marsarr renge nololien, ko pia-wowrai suri sev nga mumomsawos, ko sev nga sete mumomsawos nga Atua pia-wer lokloksi jinibb suri. 9 Nir arsarr renge nololien, suri nga sete marosuri inu. 10 Ko arsarr renge inu mĕr nga mololi mumomsawos mĩirres, suri inu bean ji Tata e, ko kami sete kaplesi kele mun inu. 11 Ko arsarr renge erpese nga Atua pia-wer lokloksi jinibb suri, suri sete arongwose nga Atua ewer lokloksi jile pa Demij nga mivi mĕrwomu ne iel ngatan.

12 “Nanu elep malum wor nga moro bowrai tevi kami, ko ejki mun, lelingen ngel setemun kamviter kaprongwos nir. 13 Ko daron nga Nemĩin ne weretunen vajin pia-vini, ko pia-wowomue kami van renge weretunen jile nir. Ni sete pia-wera nawone nale pisan, ejki rres. Ni puwra bbong nanu nga murnger kis ko, ko puwowra nanu nga para-vini nir tevi kami. 14 Ni pusrövi inu, suri pia-la nanu nga marivi suk nir, ko ni pia-werwerai twenir tevi kami. 15 Nanu jile nga marivi se Tata arivi suk; ngok ko ololi nga inu mowrai Nemĩin pia-la nanu nga marivi suk nir, ko pia-werwerair tevi kami vajin.”

“Beblen welili kele ma, ko kaplesi kele inu”

16 Ko Iesu owrai kele tevir, owra “Beblen welili kele ma, ko sete kaplesi mun inu; mian ko beblen welili kele ma vitunen renge ngok, ko kapa-lesi kele inu.”

17 Jinibb sen sopor arwerai tevi nir sopor nen, “Owra sev le san nga muwrai mirpok ngok tevi kerr, ‘Beblen welili kele ma, ko setemun kaplesi inu, mian ko beblen welili kele ma vitunen renge ngok, ko kapa-lesi kele inu’, ko, ‘Suri nga inu bean ji Tata’?” 18 Ko jinibb sen nir arsususi lululweni tevi nir: “Owra sev le san nga muwra ‘Beblen welili’? Sete rramrongwose owra sev ko.”

19 Iesu orongwose nga armerreni parsusi tevi ni, ko owrai tevir, “Inu mowra ‘Beblen welili kele ma ko setemun kaplesi inu, mian ko beblen welili kele ma vitunen renge iok, ko kapa-lesi kele inu’. Ngok ko, kamok-susi lululweni kami ngok e. 20 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, kapkail kapting, suwen mete kami pujumjum; ko jinibb ne iel ngatan nir parir, ko kami nolo kami parrum. Ko mian ko nolo kami nga marrum ngok parienir van renge neiren. 21 Daron nga nesevin mutomori puwosi bipi sen, ko nolon orrum, suri daron sen evini nga puwosi bipi. Ko daron nga nesevin muwosi jile bipi, ko emalie norongen nga mĩisij sen vajin, suri bipi eak pa iel ngatan osuw. 22 Kami kamirpok ko lelingen ngel, nolo kami arrum. Ko bea-lesi kele kami, ko nolo kami puwun saute neiren. Neiren nen, setemun jinibb san orongwos pĩilai tweni mun ji kami.

23 “Renge nabong nen, setemun kamasusi rongornge nanu san tevik. Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, poro nga kapngoni nanu san tevi Tata suk renge inu nisek, kapngoni, ko ni pia-lai ko tevi kami. 24 Mijpari lelingen ngel, kami setewor kamngoni nanu san renge inu nisek; kapngoni vajin ko kaplai, nga puloli neiren se kami puwun saut.”

Iesu easi renge nanu jijle nir ne iel ngatan ngel

25 “Nuwra nanu ngel nir tevi kami renge
nale rrongrrongvi nir. Ko daron nen pia-
vini nga inu setemun ƀela nale rrongr-
rongvi, pijki, ko bowra momsawos Tata
vajin tevi kami renge nale momsawos nir.
26 Nabong nen pia-vini ko kami kapngoni
ni renge inu nisek. Sete nuwra inu bean
se kami bongoni nanu san jin se kami,
ejki. Kami ko wor kapan mawos ji Tata,
27 suri Tata ni lweni emrreni kami. Ni
emrreni kami suri kami kammerreni inu,
ko kamosuri nga inu nuvel ji Atua vini.
28 Inu nuvel ji Tata vini iel ngatan. Ko
lelingen ngel, bevel lingi iel ngatan ko
bolwi van ji Tata e.”

29 Jinibb sen nir arwerai tevi ni, “Ngok
kulesi, kuwra momsawose vajin, setemun
kuwrai renge nale rrongrrongvi. 30 Kem
namrongwose vajin nga nik kurongwose
nanu jijle. Kurongwos kupsupsuƥe nanu
ƥetƥeti nir, tevi nanu nir nga setewor
san mususi tevim. Ngel ololi nga kem
namosuri nga nik kuel ji Atua vini.” 31 Ko
Iesu owrai lweni tevir, “Kamosuri vajin
lelingen ngel? 32 Mete nial nen evini,
ejpari pa ngel, nga kami jijle kapwolu
sisamis van renge ngaim se kami e. Ko
inu ƀesansan bbölbböl botur jer. Ko
weretunen sete nusan, suri Tata eptevik.
33 Inu nuwra pa nanu ngel tevi kami, nga
puloli kami kapkorti renge inu, ko kapla
demat. Iel ngatan puloli kami kaprunge
ƥisij; ko sete kapmetutu, inu nuasie pa
nanu ne iel ngatan ngok nir jijle.”

17

Iesu olot suri jinibb sen nir

1 Daron nga Iesu muwra jile nale ngel e
nir, ko oklu imare emteni melrin, ko olot
owra “Tata, mete nial nen evini. Kupsurövi
natum, ko inu bosrövi nik. 2 Kula derteren
tevik nga inu nuterter evter nga bololi sev
nga memrreni tevi jinibb ƥetƥeti nir. Ko
ngok nurongwos ƀelai mauren nga muto
tuwi ngok vini tevi jinibb jijle nga kumlair
tevik. 3 Nanu ngel le evi mauren nga muto
tuwi ngok vini, nga jinibb parongwose nik
kumsansan kumivi Atua weretunen, ko
parongwose Iesu Kristo nga nik kumkoni
vini iel ngatan. 4 Inu nusrövi nik renge iel
ngatan, nuloli jijle majingen nga kumlair
tevik nga bololir. 5 Lelingen ngel vajin
Tata, kupsurövi inu renge nik nom renge
nosrövien nga tuwi mivi suk, renge daron
nga m̃elik tevi nik e womu mian ko vi-
tunen vajin kuma-loli iel ngatan.

6 “Inu nuwra visviseni nik nisem tevi
jinibb ne iel ngatan nir nga nik kumla
twenir marivi som, ko kumlair tevik vajin,
ko nir arosuri nale som. 7 Lelingen ngel
nir arongwose vajin nga nanu jile nga
kumlair tevik arivel jim vini. 8 Suri nale
som nir nga kumlair tevik, inu nulair tevir.
Ko nir arlair, ko nir arongwose vajin nga
weretunen nga inu nuvel jim vini. Ko
arosuri nga nik kukoni inu.

9 “Inu nomok-lot suri nir; inu sete
nomok-lot suri jinibb ne iel ngatan nir
te ejki; nomok-lot suri bbong nir nga
kumlair ko tevik, suri arivi som. 10 Nir
jile nga marivi suk arivi som kele, ko nir
nga marivi som arivi suk. Nosrövien suk
nir ko arviseni eplari. 11 Lelingen ngel
inu bevinuk pa jim e le, setemun numa-
lik iel ngatan; ko nir ma parlik jer iel
ngatan. Tata nga muon, kupmetmet nir
nga kumlair tevik renge derteren ne nik
nisem, nga nir parivi pisansan, pirpe nga
kerru sansan. 12 Daron nga m̃elik tevi nir
nga kumlair tevik, numetmet nir renge
derteren ne nik nisem. Numetmet lilane
nir erres, sete nir san ejijki te; sansan
kobbong, nga ni pirpok ko wor, ni kobbong
ejijki, nga puloli nale nga muto renge Naul
On piplari. 13 Lelingen ngel inu bolwi le
pa bevinuk jim e, ko nuwra nanu ngel nir
tevir renge daron nga inu m̃elik ngatan
malum le. Ngok puloli nir parla neiren
suk renge nolor parwun saute. 14 Inu nula
nale som tevir; ko jinibb ne iel ngatan nir
arungasir, suri nir sete arivi ne iel ngatan,
arsorsan tevi inu sete mevi ne iel ngatan.
15 Inu sete nungoni nik nga kupla twenir
renge iel ngatan, pijki. Nungoni nik ma
nga kuptor orer, parasi renge Demij nga
m̃isij. 16 Nir sete arivi ne iel ngatan, arirpe
inu sete mevi ne iel ngatan. 17 Kuplingi
taleve nir, kuplolir paron renge weretunen
som. Nale som evi weretunen. 18 Erpe
nga nik kumkoni inu vini iel ngatan, ko
inu kele nukoni nir van renge iel ngatan.
19 Inu nulngi taleve inu lweni nuon, nga
puloli nir kele parlik talev, ko paron renge
weretunen.

20 “Inu sete nulot suri nir kis kobbong,
ko nulot suri kele wor nir nga para-osuri
kele inu vitunen suri nale se jinibb suk
ngel nir. 21 Inu nulot suri nir, nga parivi
pisansan e, pirpe nik Tata renge inu, ko
inu renge nik. Ngok pirpok ko, nir kele
renge kerru, puloli nga jinibb ne iel ngatan
nir parlesi wose inu nga nik kumkoni inu.
22 Nosrövien nga kumlai tevik, nulai pa
tevir nga nir parivi pisansan pirpe kerru
rromorivi sansan. 23 Inu renge nir, ko nik
renge inu, ngok puloli nir parivi pisansan
mawos, nga puloli jinibb ne iel ngatan
nir parongwose nga nik kukoni inu, ko
kumrreni nir osorsan tevi kumrreni inu.

24 “Tata, numrreni nga nir nga kum-
lair tevik parlik tevik kele renge lat nga
ƀelik e, nga parlesi inu nosrövien suk nga
kumlai tevik. Suri nik kumrreni womu

inu, vitunen ko iel ngatan ngel mia-toe.
25 O, Tata nga mumomsawos, jinibb ne iel
ngatan nir sete arongwose nik, ko inu ma
nurongwose nik; ko nir ngel kele arong-
wose nga nik kumkoni inu. 26 Nomok-wera
visviseni pa nik tevi nir, ko nir arongwos
vajine. Ko bololi malume pirpok, nga
puloli merrenien nga kummerreni inu e
puto renge nir, ko inu kele renge nir.”

18

Arevei totoni Iesu

1 Vitunen renge Iesu mulot jile muwra
nale ngel nir, ko eptevi jinibb sen nir
arivare renge Jerusalem, arivel otvi ƀelai
nuwi ne Kitron. Ko aran renge lut san nga
mivi lolnai olip. 2 Jutas nga p̃itkai kerasi
ni orongwose lat nen, suri Iesu tetajer ok-
korti tevi jinibb sen nir ie. 3 Ko Jutas eptevi
jinibb ne nuval sopor ne Rom ko jinibb ne
nuval kele sopor nga marmetmete Naim
On, nga Parasi nir ko batu jinibb ne sul-
sulen nir markonir. Artur korti evi meling
jinibb nga milep ne nuval san. Artori laet
ko nasul ko nijor ne nuval nir, ko arivel
mawos ie. 4 Ko Iesu orongwose sev nga
piplari renge ni; ko evel mawose nir van
womue ko osusi tevir, owra “Kampej isi
ko?”

5 Nir arwera lweni tevi ni, “Iesu ne
donasret.”

Ko Iesu owra lweni tevir, “Ko inu le
ngel.” Ko renge ie Jutas nga m̃itkai kerasi
ni otur tevir, ko ornge nale nga marwerai.
6 Renge daron nga Iesu moka-werai tevir
mirpok e, “Inu le ngel”, ko nir arivel durer
ko arwajenir van ngatan renge dan. 7 Ko
Iesu osusi lweni kele tevir, “Kampej isi le?”
Ko nir arwera “Nampej Iesu ne donasret.”

8 Iesu owrai tevir, “Nuwra jile pa tevi
kami osuw, ‘Inu le ngel’. Poro nga kampej
inu ko, ko kaplinglingi jinibb ngel nir
parivel.” 9 Owrai erpel nga puloli nale
sen nga muwrai piplari, ‘Tata, sete nutor
jabble nir san nga kumlair tevik ejijki.’

10 Ko Saemon Pita etatuwe nesip nuval
san, ko ervei tweni ko owun owra p̃ita
pini demij maur se batu jinibb ne sulsulen.
Ko eta jabble, ko esipri otvi boron rres
evesane. Demij maur nen nisen ko Malkas.
11 Ko Iesu owrai tevi Pita, owra “Pijki!
Kuplingi lweni nesip nuval som renge
milngen. Tata suk ko owra p̃ila norongen
nga m̃isij ngel tevik. Kurrorrmi sete erres
nga botor totoni nolok p̃iterter ren nga ban
ren?”

Iesu otur renge no Annas

12 Meling jinibb nga milep ne nuval
nen nir arrul totoni Iesu ko arsere totoni
nevren ko arile. 13 Womujnen arpitevi
womue van ji Annas, suri ni evi p̃ile
Kaeapas, nga mivi batu jinibb ne sulsulen
renge sia nen. 14 Kaeapas nen ko muwrai
tevi m̃eri Isrel nir nga ‘Evi nanu nga m̃irres
nga jinibb pisansan pimij suri delung nir.’

Pita evilvil ore Iesu

15 Saemon Pita ko jinibb m̃inij se Iesu
kele san orvijuri suri Iesu tevi meling
jinibb nga marile. Ko nuru tuwen nen
eptevi Iesu oran renge lolo naworr ne
naim se batu jinibb ne sulsulen e, suri
m̃ernen batu jinibb ne sulsulen orongwose
erres p̃elak. 16 Ko Pita otur jer renge
metali vare e. Ko jinibb se Iesu tuwen nen
olwi van ko ongoni tevi nesenwarreng nga
mok-tur metmete metali nga ni p̃iasi van
vare e, piptevi Pita p̃iasi vini live laut ne
naworr e. 17 Ko daron nga nesenwarreng
nen moka-lesi Pita, ko owrai tevi, “Rrek nik
kele kuvi jinibb se m̃er nga ngelan san.” Ko
Pita owra “Inu? Ejki, sete nuvi san.”

18 Nata mupong nen melas elep, ko jinibb
ne majingen nir ko jinibb ne nuval nir
arser kortoni bevla nir. Ko arsurer ko
artur rrale ko artetli rengen. Ko Pita evan
lat nen jir, ko otur tevir etetli.

Batu jinibb ne sulsulen osusi rongornge tevi Iesu

19 Ko renge loloim batu jinibb ne
sulsulen osusi rongornge tevi Iesu,
owra purongwose suri jinibb sen nir
ko nevisvisenien sen. 20 Ko Iesu owra
lweni tevi, “Tetajer inu nomok-wera nanu
nir tevi jinibb jijle nir renge limjer.
Nevisvisenien suk nomok-lolir renge naim
gortien nir ko renge Naim On, lat nga
m̃eri Isrel jijle marok-ini korti rengen.
Inu sete nomok-wera silveni rragrrage
nanu san, ejki. 21 Sete osorsan renge
nale nesesreien se kerr nga nik kupsusi
rongornge tevi inu. Kupsusi tevi ta delung
nir nga marok-runge inu. Nir arongwose
nanu nga mowrair.”

22 Daron nga Iesu muwra nanu ngel e,
ko san renge jinibb nuval nir owje, ko
owrai tevi, “Erpe kumrij mirpel tevi batu
jinibb ne sulsulen nga mian mare! Sete
arok-rij erpok.” 23 Ko Iesu owra lweni
tevi m̃ernen, “Poro inu nuwra nawone
nanu san sete emawos, ko kupwera tweni
lut nga mowrai sarrsarre. Ko poro nga
nanu nga mowrai omomsawos, ko suri
sev kumwujek?” 24 Mian ko Annas okoni
tweni Iesu van ji Kaeapas, batu jinibb ne
sulsulen. Ko dil nga marsere Iesu nevren
e oto malum ren.

Pita evilvil ore Iesu kele

25 Saemon Pita otur malum renge lat nga
ko etetli. Ko nir sopor nga martur martetli
tevi arwerai tevi, “Nik kuvi jinibb se morok

san.” Ko Pita evilvil ore kele, owra “Ejki ma, inu sete nuvi jinibb sen san!”

26 San renge jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen, nga mivi metka se m̃er nga Pita misipri otvi boron, owra “Sete nik ko, m̃elesim kumpitevi ni renge lolnai ne olip?” 27 Ko Pita evilvil ore kele, owra “Ejki ma!” Ko renge daron mawos ngok ko pa, nato okokrout.

Iesu otur womu renge no Paelat

28 Nir arpitevi tweni Iesu renge naim se Kaeapas van renge naim nga milep se Paelat, nga mivi m̃eri Rom nen nga mivi batu gavman iok. Evi rorpong susu malum. M̃eri Isrel nir sete aran renge naim se Paelat te ejki, suri ni evi m̃eri Rom, ko poro paran ko ngok parrokitkit ko, ko sete parongwos parurroi nanen ne asien. 29 Ko niko Paelat eivare evini jir, ko osusi tevir owra “Sev ko kamlesi esij re m̃erel nga muloli kamrevei vini iel e jik?”

30 Ko nir arwera lweni tevi ni, arwera “Po, ko poro m̃erel sete puloli majingen nga parsij, ko setete nama-pitevi ni vini!” 31 Paelat owra lweni tevir, “Kappitevi tweni, ko kami ko kapwera suri lat nga puto suri rengen renge nale nesesreien se kami.” M̃eri Isrel nga marwowomu nir arwera lweni, “Ko kami ko m̃eri Rom nir kamwer ore nga sete namrongwos nabtor pini jinibb san!” 32 Nanu ngel eplari nga puloli nale se Iesu nga muwrai piplari, nga muwra suri mijen sev nga ni pia-mij rengen.

33 Ko Paelat olwi van loloim e, ko everuse Iesu pivini jin. Ko Iesu evini jin, ko Paelat osusi tevi ni, “Ia, ewretun nik kuvi numal se m̃eri Isrel nir?”

34 Ko Iesu owra lweni tevi, “Kususi rongornge erpok suri nik kobbong norror-rmien som, rrekṇga sopor arsup̃e suri inu tevi nik?” 35 Paelat owra lweni tevi ni, “Po, kurrorrmi inu nuvi m̃eri Isrel rrek? Nik luwi ko wor jinibb som nir ko batu jinibb ne sulsulen nir artekai nik vini jik. Nik kuloli sev?” 36 Iesu owra lweni tevi, “Inu batun vanu suk sete evi ne iel ngatan. Poro nga bevi numal ne batun vanu san ne iel ngatan, ko jinibb suk nir parpalpal ore inu ko, nga sete mara-tekaik vini renge nevre m̃erwomu se m̃eri Isrel nir. Ko niko inu batun vanu suk sete evi ne iel ngatan.”

37 Ko Paelat osusi kele tevi ni, “Ia, ko ewretun ko wor nik kuvi Numal san?”

Ko Iesu owra lweni tevi, “Kuwretun re kumwerai, ko rrek sete kurongwos suri nuvi numal nga mirpese san. Inu mevini iel ngatan m̃eak suri bbong majingen sansan, nga bosp̃e suri weretunen. Isi nga mivi jinibb ne weretunen pumurronge inu drrelak.”

38 Ko Paelat osusi tevi, “Isev ko weretunen?”

Paelat owra suri lat nga puto suri re Iesu

Ko Paelat muwrai mirpok jile tevi Iesu, ko eivare olwi van ji m̃eri Isrel e nir. Ko owrai tevir, “Inu sete nulesi nanu nga m̃isij rragrrag san renge ni. 39 Ko nanu san. Evi pa murrun se kami nga re sia jijle re daron ne nanen ne asien, inu bemaronge jinibb nga m̃ilik renge naim ne nekaien san nga kammerreni pivel sisarow. Ko ngok kami kammarong nga inu bemaronge Numal se m̃eri Isrel nir pivel sisarow?”

40 Ko nir arkail lengleng arwera “Ejki rres nawon, kem sete nammerreni m̃erel! Kem nammerreni Barapas.” Ko Barapas nen evi m̃er nga mivi jinibb venao, ko mok-revrevji pinpini jinibb.

19

1 Ko Paelat ela Iesu tevi jinibb nuval nir, ko arvirrvirrali. 2 Ko jinibb nuval nir arla dil moku ko arjali erpe nuvan se Numal san, ko arlingi renge batun ori. Ko arla sunsun nga musongsong mupongpong m̃irres ko arloli ori. 3 Ko armomori jin ko arkerkerasi, arwerai tevi “Nik kuplik pipriv, Numal se m̃eri Isrel nir!” Ko arwuje non.

4 Ko Paelat eivare kele vini ji delung nir ko owrai tevir, “Kaplesi, beptei tweni le pa vini vare e ji kami, ko kaprongwos mae nga inu sete nutor sweri nanu nga m̃isij san renge ni nga puloli inu bosp̃e suri ni rengen, ejki.” 5 Ko Iesu eivare vini vare e, ori nuvan nen nga marjali renge dil moku mirpe nuvan se numal san, ko ori sunsun nga musongsong. Ko Paelat owrai tevir, “Niko m̃ernen le ngel.” 6 Ko daron nga batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nuval nir marlesi ko arkail mare, arwera “Kuprruloni ni renge nai pelaot! Kuprruloni ni renge nai pelaot!” Ko Paelet owrai tevir, “Kaptekai ni kapiel tevi, ko kami vajin kaprruloni renge nai pelaot. Inu sete nulesi on renge nanu san nga bosp̃e suri ni rengen.”

7 M̃eri Isrel nir arwera lweni tevi Paelet, arwera “Kem nesesreien se kem otoe, ko nesesreien nen owrai ni orongwos pimij ko wor! Suri ni lweni elngi ni evi Atua natun.”

8 Daron nga Paelat murnge mirpel, ko ni ea-metutu lengleng kele e ko. 9 Ko olwi van renge loloim sen kele e, ko osusi tevi Iesu, “Nik kuvi m̃eri ngabe le?” Ko Iesu sete owra lweni nanu san tevi ni. 10 Ko Paelat owrai kele tevi ni, “Sete kumawera nanu san tevik? Sete kurongwose nga inu derteren suk otoe nga bololi nik

kupiel sisarow, ko borruloni nik renge nai pelaot?”
11 Ko Iesu owrai tevi, “Nik derteren som
easi inu suri Atua kobbong elai tevi nik.
Ko m̃er nga m̃ilai inu vini jim, ni ko ma on
renge nololien nga m̃isij p̃erp̃er milep.”
12 Ko daron nga Paelat murnge nale ngel,
ko epejpej sel kele san nga puloli Iesu pivel
sisarow rengen. Ko m̃eri Isrel nir arkail
van jin: “Poro kuploli ni pivel sisarow,
ngok eviseni nga nik sete kuvi sele Sisa.
Si nga m̃ilngi ni lweni mivi numal, ni evi
devje nuval se Sisa ko vajin!”
13 Ko daron nga Paelat murnge nale ngel
e nir, ko olwi van loloim e, ko etkai tweni
Iesu eivare, ko ean re lat san nga martuwe
mivi nawot (nga nale se m̃eri Isrel nir
marwera nisen Gapata e), ko esakel renge
nai seksakel nga mok-sakel ren daron nga
mok-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb
nir. 14 Evi levial vajin renge nabong nga
paresesser tera nanen ne asien e, mete nial
esngavöl drromon eru; ko Paelat owrai
tevi m̃eri Isrel nir owra “Ni le, Numal se
kami!”
15 Ko nir arkail van mare arwera “Kup-
pitei tweni, kuppitei tweni, kuprevji pini
renge nai pelaot!”
Paelat owrai tevi nir, “Erpe, kami kam-
merreni inu berevji pini numal se kami
renge nai pelaot?”
Ko batu jinibb ne sulsulen nir arwera
“Numal se kem ejki ko ngok, Sisa ko ma!”
16 Ko Paelat elinglingi Iesu tevi nir vajin,
parevji ko parruloni renge nai pelaot.

Iesu arwuse orrul renge nai pelaot

17 Ko arpitei tweni Iesu evel, owosi nai
pelaot sen van renge botwen san nga
marveruse nisen miwaji bongur (renge
nale se m̃eri Isrel nir arveruse Kolkota).
18 Nir arruloni ni iok renge nai pelaot; ko
nuru eru kele orpitevi, san renge devjen
rres ko san renge devjen mair, ko Iesu
renge liven. 19 Paelat oli nale sopor, ko
elngi renge nai pelaot se Iesu. Areve erpel,
‘Iesu ne donasret Numal se m̃eri Isrel nir.’
20 Ko m̃eri Isrel elep areve nale nen, suri lat
nga marruloni Iesu ren oto mori Jerusalem
bbong. Aruli nale ngok renge nale se m̃eri
Isrel nir, ko nale se m̃eri Rom nir, ko
nale se m̃eri Gris nir. 21 Ko batu jinibb
ne sulsulen se m̃eri Isrel nir arwerai tevi
Paelat, “Sete kupuli ‘Numal se m̃eri Isrel
nir’ pijki, ko kupuli pirpel: ‘M̃erel owra Inu
Numal se m̃eri Isrel nir’.”
22 Ko Paelat owra lweni tevir, “Sev nga
moli pa puto ko pa pirpe nga moli.”

Jinibb nuval artututweni sunsun se Iesu

23 Vitunen renge jinibb nuval marruloni
jile Iesu renge nai pelaot, ko arla joron nir
ko artutweni sisamise nir. Arlingi meling
ivij e, evsese jinibb nuval nen nir ivij. Ko
arla kele sunsun nga mok-uri ore womu
niben e, ko arlesi nga marloli mivi pa
sansane ko. 24 Ko jinibb nuval arwerwera
lululweni tevi nir, “Sete rraprrerrsi te,
pijki. Kerr putuw daes suri.” Ngel puloli
nale nga Naul On muwrai piplari, ‘Ko nir
arlai tweni jorok ko artututwenir e, ko
artuw daes nga parlesi si p̃ilai sunsun suk’.
Ngok jinibb nuval nir arloli surie erpok.

Iesu ko tasu sen

25 Ko mori bbonge nai pelaot sopon, Iesu
tasu sen ko tasu sen tuwan, ko Merri nga
nesen se Klopas, ko Merri nesen Maktala,
artur. 26 Ko Iesu emteni tasu sen ko jinibb
sen nga ni mimrreni temijpale mortur, ko
owrai tevi tasu sen, “Ngok evi natum.”
27 Mian ko owrai kele tevi jinibb sen
nga ni mimrreni temijpale, “Ngok evi tasu
som.” Ko etipatun re daron nen, ko
m̃ernen emetmete erres renge naim sen.

Mijen se Iesu

28 Iesu orongwose nga lelingen ngel
nanu jijle arsuw jerjer pa, ko owra (nga
puloli Naul On piplari) “Nolok emesmes.”
29 Besin san oto iok, owun saute norro
nga mimilali. Ko ngok arla nalum san
ko arrurrngoni rengen, ko arlingi renge
mavir san, ko arsareni van renge nevlu
jingon nuru. 30 Ko Iesu orromji lesi norro
nen beblen, ko owra “Osuw jerjer vajin.”
Ko etmarru vitan ko emij.

Arjuji neli Iesu

31 M̃erwomu se m̃eri Isrel nir arngoni
tevi Paelat nga pimarong parbburi ƀela
jinibb nen nir, puloli parmij e, ko parjuri
twenir renge nai pelaot nir. Arwera parloli
pirpel suri evi Praete, ko sete armerreni
niber parrul jipari nabong ne Sapat. Sapat
nen evi Sapat nga muon milep, suri evi
Sapat ne nanen ne asien. 32 Niko jinibb
nuval nen nir arini ko arbburi luwe m̃er
nga murrul tevi Iesu tuwen ƀelan, musuw
ko aran kele arbburi kele nuru tuwen kele
ƀelan. 33 Ko daron nga marini ji Iesu
vajin, ko arlesi nga emij pa osuw, ko nir
setemun arbburi ni ƀelan. 34 Ngok nir san
renge jinibb nuval ela sir sen ko ouni renge
neli Iesu. Ko drra ko nuwi orseser pelari
orvesane. 35 San le ngel elesi nga mirpok,
ko owrai erpok ko. Orongwose nga ni ok-
werа weretunen, ko owra ‘Sev nga nomok-
werair ewretun. Kami kele kaposuri.’
36 Nanu ngel nir arpelari nga nale san nga
muto renge Naul On pivini piplari, nga
muwra ‘Sete jin san pia-mabbur.’ 37 Ko nale
kele san renge Naul On owra ‘Parmeteni ni
nga jinibb maruni sir rengen.’

Arlingi Iesu renge dubb

38 Vitunen renge nanu ngel, Josep, nga
mivi m̃eri Armetia, ongoni tevi Paelat nga
poro orongwos puwosi tweni nibe Iesu.
(Josep evi jinibb se Iesu ko pa san, ko
okvilvil ore, suri emtutue m̃erwomu se
m̃eri Isrel nir nga martori derteren renge
nir.) Ko Paelat elinglingi tevi ni. Ko evan
owosi tweni nibe Iesu. 39 Ko Nikotemas,
nga bonevis mivini ji Iesu nat nga mupong,
eptevi Josep, nuru oran. Ni ela senta
nga nowlin mivi nevöt ongut vesan nga
markisie mir ko alos, otori tevi ni. 40 Nuru
orwosi nibe Iesu ko ornuƀe sunsun nga
mimalum e m̃irres tevi mir ko alos nga.
Meri Isrel nir lat nga marok-loli surie ko
erpok. 41 Mori iok lat nga marruloni Iesu
rengen, orsel ne lolnai ne olip san oto mori
bbonge. Ko renge lolnai ne olip ngok nevöt
ƀereng san nga Josep m̃itai nolon mutoe
oto rengen, nga sete arlingi rrongvi wor
jinibb nga mimij san rengen. 42 Ko suri
evi pa nabong se m̃eri Isrel nir nga marok-
eseser rengen ko mevinen pivi nabong nga
milep ser, ko lolo ƀereng nen mori bbong
ie, ko orwosi Iesu orlingi rengen.

20

Dubb oto kiskis

1 Daron nga Sapat ser m̃iasi vajin,
renge Sante rorpong susu nat murrorrorr
malum, Merri ne Maktala emremra van
renge dubb. Ko elesi nevöt nga muto ore
nolo ƀereng mijkie, arla tweni pa. 2 Ko
nesevin owlu luwi van ji Saemon Pita e
nuru jinibb se Iesu m̃inij nen nga Iesu
mimrreni nen. Ko owrai tevi nuru, “O laru,
arwosi tweni Numal renge dubb, ko sete
rramrongwose lat nga marlingi e!”

3 Ko ngok Pita ko jinibb se Iesu m̃inij
nen otur imare kasi nga poran porlesi
dubb. 4 Nuru korti orwolu van; ko jinibb
se Iesu m̃inij nen owlu eterter easie Pita,
ko ejpari womue dubb. 5 Ko ejiol vitan ko
okluklu; ko elesi sunsun nga marmalum
marres marto, ko sete ma evan lolo ƀereng.
6 Vitunen vajin Saemon Pita muwlu vitu
vini. Ko ni ma etajer evan lolo ƀereng,
ko ni kele elesi sunsun nga marmalum
marres marmatur marto. 7 Ko elesi kalek
nga marm̃elji batun e m̃isan muto, sete
oto tevi sunsun nga marmalum marres te,
ejki. Arlulngi esan oto. 8 Mian ko jinibb
se Iesu m̃inij nen nga muwowomu renge
dubb nen, ni kele evan lolo ƀereng, ko elesi
ko osuri vajin. 9 Nuru setewor orongwose
Naul On nga muwra ni pimaur luwi renge
mijen. 10 Mian ko jinibb se Iesu nen nuru
orluwi van renge ngaim e.

Iesu eplari ji Merri ne Maktala

11 Ko Merri ne Maktala ok-tur malum
vare renge dubb, eting. Ok-ting mianan,
ko ejiol vitan oklu van renge lolo dubb
e. 12 Ko elesi anglo eru ororri sunsun nga
morow raprap, orlik renge lat nga Iesu
marlingi niben muto rengen, nuru tuwen
renge batun ko nuru tuwen renge ƀelan.
13 Ko orsusi tevi vinnen, orwera “Nesevin,
kuting suri sev ko?”

“Suri nga marla tweni Numal suk, ko
sete nurongwose arlingi nibeni.”

14 Daron nga vinnen muwra mirpel e, ko
moro m̃irieni vajin, ko elesi Iesu mutur. Ko
sete orongwose nga evi Iesu. 15 Iesu osusi
tevi owra “Erpese nga nik kumting? Kupej
isi ko?”

Vinnen orrorrmi rreknga evi jinibb nga
mok-metmete nai olip nen nir, ko owrai
tevi, “Merel, poro nga nik kuwosi tweni,
ko kupwowrai tevik, ko inu bean bowosi
lweni.” 16 Ko Iesu owra Merri nisen renge
nale se m̃eri Isrel nir; ko Merri etaole ko
erieni mawose, ko owra “Raboni!” (nga
renge nale se m̃eri Isrel nir owra ‘jinibb
nevisvisenien’).

17 Ko Iesu owrai tevi “Sete kuprrul to-
tonik, suri setewor nuan ji Tata. Kupluwi
ma van ji tasik nir, ko kupsuƥe suri inu
tevir, nga inu botongsa van ji mun Tata
suk, ko kami Tata se kami kele, van ji mun
Atua suk ko Atua se kami kele.”

18 Ko Merri olwi van ko owrai tevi jinibb
se Iesu nir, “O, lartul! Nulesi Numal!”, ko
osƥe suri tevir nga ni owra nanu ngel nir
tevi.

Iesu eplari ji jinibb sen nir

19 Renge nata mirivriv ko Iesu jinibb
sen nir arkorti kele. Ko metali arkikior,
suri armetutue jinibb nga marlelep renge
m̃eri Isrel nir. Ko artaole Iesu otur pelari
livö jir, ko owrai tevir, “Demat piptevi
kami.” 20 Vitunen renge muwrai jile mir-
pel, ko eviseni milnge nel nuru renge
nevren nuru ko milnge sir renge nelin. Ko
jinibb sen nir arir renge marlesi Numal.
21 Ko Iesu owra lweni kele tevir, “Demat
piptevi kami. Erpe inu Tata okonik, ko inu
kele bokoni kami vajin.” 22 Ko daron nga
muwra nale ngel e, ko owi sowin van renge
nir, ko owrai tevir owra “Ngok, Nem̃in
On esilvi pa kami. 23 Poro kami kaptelasi
tweni nololien se jinibb pisan, ngok Atua
etlasi tweni ko pa. Ko poro sete kaptelasi
tweni, ko ngok Atua sete ƥitlasi tweni ko.”

Iesu ko Tomas

24 Tomas, san nga renge jinibb se Iesu
esngavöl drromon eru, nga marveruse
miwajie m̃elew, sete eptevir renge daron
nga Iesu mivini jir. 25 Ko jinibb se Iesu
m̃inij nen nir arwerai tevi ni, “Kem ma
namlesi Numal!” Ko Tomas owrai tevi nir,
“Ejki ma! Poro inu sete ƀelesi nel milngen
renge nevren nuru, ko sete ƀelngi bbösö

nevrek renge milnge nel nolon ko ƀelngi nevrek renge milnge sir renge nelin, ngok sete numa-osuri.”

26 Mian ko renge nabong owil arasi osuw, ko jinibb sen nir arlik korti kele renge naim; ko Tomas eptevir vajin. Ko metali arkikior. Ko Iesu otur pelari kele livö jir, ko owra “Demat piptevi kami.” 27 Ko owrai tevi Tomas “Kuplingi bbös nevrem iel ko kupmeteni nevrek nuru, ko kupsareni nevrem kuplingi renge milnge sir renge nelik. Sete nosurien som pijkie, ko kuposuri ma.”

28 Ko Tomas owra lweni tevi Iesu, “Numal suk ko Atua suk!”

29 Ko Iesu owrai tevi Tomas, “Nik kuosuri inu suri kumlesik? Neiren renge nir nga sete marlesik ko marosuri wor!”

Naul ngel nanu nga murongwos puloli

30 Ko Iesu ololi nelesien m̃inij nir elep kele wor renge no jinibb sen nir, nga sete marulir renge naul ngel. 31 Ko ngel le ma nir nga molir, nulir nga kami kaposuri nga Iesu evi Mesaea, Atua natun mawos; ko renge nosurien ngok renge nisen, kami kapla mauren rengen.

21

Iesu eplari ji jinibb sen ebut

1 Vitunen renge ngel, Iesu lweni eviseni ni kele vesan tevi jinibb sen nir renge jeli nuwito ne Taepirias (Galili). Renge sel ngel ko ni miviseni ni lweni rengen, erpel: 2 Saemon Pita, Tomas (nga miwajie m̃elew), Nataniel (ne Kena renge Galili) ko natu Sepet nuru, ko nuru m̃inij nen kele eru arlik korti lat sansan. 3 Ko Saemon Pita owrai tevir, owra “Inu bean le pa botutumun.” Ko nir arwerai tevi “Nabinuk, kerr.” Ko nir arivel van, ko arsa renge drrav.

Ko mian ko renge nata mupong nen sete arla nanu san rragrrag. 4 Mian ko mijpari rorpong, nat m̃irinrin rranu malum, ko arlesi Iesu mutur renge jeli nuwito renge deƥinan. Arlesi ma, ko setewor arongwose nga mivi Iesu. 5 Ko Iesu vajin erij van jir, owra “Nanwarreng nir, kamla mesal?”

Ko nir arwerai tevi, “Ejki rres!”

6 Ko ni owrai tevir “Kapjuröni niva van renge drrav devjen rres e, ko kaprevei sopor ko.” Ko nir arloli erpok, arjuröni niva van ngatan renge nuwi; ko sete epriv ko nai aron temijpal ren, ololi setemun arongwos parevei lweni, orrow ƥelak.

7 Mian ko jinibb se Iesu nga mimrreni nen owrai tevi Pita, “O, Numal ko ngok!” Daron nga Saemon Pita moka-runge sweri nga muwra ni mivi Numal, ko esaro ngavilvil, ela lweni sunsun sen ko etatuwe, suri ori tweni re marevei niva; ko orow jubbul van renge nuwi. 8 Ko jinibb se Iesu m̃inij nen nir arsaro ngavilvil arevrevei niva renge drrav vini ngaut e, suri nai owun saut rengen. Sete aruj ngasue vanu, erpe ningaw ongut vesan bbong sopon. 9 Daron nga maran ngaut e, ko arlesi nabb m̃in; ko nai marmasos renge bevla nen, ko niv sopor arto. 10 Ko Iesu owrai tevir, “Kapla nai ngok nga kama-lai ngok bbong sopor vini.”

11 Ko Saemon Pita evan ervei rrerrseni niva vini lat nga mimes e vajin, owun saute nai nga marlelep nir. Nir jijle evi ongut vesan bbulin ngavöl elim drromon itul (153). Ko ngok niva owun saute nai nir, ko sete emarrerr te ejki. 12 Ko Iesu owrai tevir, “Kapini kaƥaan.” Ko jinibb sen nir armetutu nga parsusi tevi, ‘Isi le nik?’ Suri arongwose evi Numal. 13 Ko Iesu evini ela niv ko obbur ototvir, elai tevir, ko ololi erpok kele renge nai.

14 Ngel evi vatolin le nga Iesu miviseni ni lweni tevi jinibb sen nir vitunen renge mimaur luwi kele re mijen.

Iesu ko Pita

15 Daron nga maraan jile, ko Iesu osusi tevi Saemon Pita, “Saemon Jonas natun, kumrreni inu asie nanu ngel nir?”

“O-o Numal, nik kurongwose nga inu numrreni nik.” Iesu owrai tevi “Kupwungani sipsip suk.” 16 Mian ko sete epriv ko Iesu osusi varwen tevi ni, “Saemon Jonas natun, kumrreni inu?” Pita owrai lweni tevi “O-o Numal, nik kurongwose nga inu numrreni nik.” Ko Iesu owrai kele tevi, “Kupwungani sipsip suk.” 17 Ko Iesu osusi vatolin tevi ni, “Saemon Jonas natun, kumrreni inu?”

Pita ornge lengleng esij e suri Iesu owrai vatul kis tevi ni, ‘Nik kumrreni inu?’ Ko owra lweni tevi, “Numal, nik kurongwose nanu nga musuw ngok nir, kurongwose nga inu memrreni nik!”

Ko Iesu owrai lweni kele tevi, “Kupwungani sipsip suk. 18 Ko nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi nik, Daron nga kumivi m̃elakel e, ko kusre totoni netatuw som, ko kuan lat jile nga musuw ngok nga kummerreni kupan e. Ko daron nga kupaivi ƀirtera, ko kupa-sale nevrem nuru, ko jinibb san pia-sere totkoni nuru, ko pia-pitevim van lat nga sete kummerreni kupan e.” 19 Ngel Iesu owrai suri mijen sev nga Pita pimij rengen, pia-la nosrövien tevi Atua. Muwrai jile nale ngel, ko owrai tevi Pita, “Kupvijuri inu.”

Iesu nuru jinibb sen nga ni mimrreni milep nen

20 Mian ko Pita erieni ko elesi jinibb se Iesu nga Iesu mimrreni milep womunen, m̃er nga m̃ilik lilji Iesu renge daron ne

nanen nga maraan, ko mususi tevi, “Numal, isi ko p̃itkai kerasi nik?” 21 Daron nga Pita m̃ilesi, ko owrai tevi Iesu “Numal, ko pirpese re m̃erel?” 22 Ko Iesu owrai tevi Pita owra “Poro inu bemarong ni sete mia-mij ko p̃ilik pijpari nga inu bolwi vini, ko ngok erpese renge nik? Nik kupvijurik ko wor.”

23 Ko nale ngel owlu elep vajin renge kalesia, nga jinibb se Iesu ngel sete pimij te. Ko Iesu sete owrai tevi Pita nga ni sete pimij, ejki, ko owrai bbong ‘Poro inu bemarong ni sete mia-mij ko p̃ilik pijpari inu bolwi vini, ko ngok erpese renge nik?’

24 Inu nuvi m̃ernen le, jinibb se Iesu nga mowra nanu ngel nir, ko moli tututweni nanu ngel nir. Ko kami kamrongwose nale suk evi werweretunen.

Bongsi nale

25 Nanu elep nga elep kele wor nga Iesu mulolir. Poro paruli nir p̃etp̃eti, inu nurrorrmi rreknga naul nen nir parsongni iel ngatan parto p̃etp̃eti rengen puwun saute, ko sete pivter kele e, sopor parjijpon.

Majingen se Aposol nir Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel, Majingen se Aposol nir, Luk oli van ji jinibb san nga nisen Teopilas. Naul ngel evi naul nga Luk muli vivitue (nga muli wowomue evi Nospẽn nga m̃irres suri Iesu Kristo nga Luk muli).

Renge naul ngel, Luk ospẽ suri majingen se aposol nir nga Nem̃in On m̃itkai nir re majingen nen nga partewijreni nospẽn sen, p̃itpatun Jerusalem, ko re lat jijle ne Jutia, ko re Sameria, ko pian pijpari iel ngatan p̃etp̃eti (1:8).

Re naul ngel, Luk emrreni piviseni nga nir nga marosuri sete artere batu numal ne Rom nga mimetmete lat jijle re daron ngok. Ko emrreni piviseni nga nanu jijle nga m̃eri Isrel marosuri womue, nir jijle arpelari re nospẽn nga m̃irres.

Nanu nga milep san nga naul ngel muspẽ suri evi majingen se Nem̃in On. Daron nga aposol nir marlik malum Jerusalem, ko nabong ne Pentekos evini, ko Nem̃in On esilvir, ko elai derteren tevir. Ko vitunen Nem̃in On eptevi malum nir nga miwilwil ser re majingen ser. Re naul ngel kele, nale sopor arto nga aposol nir marwera tweni, ko eviseni nga nale nga marwerai tweni, derteren nen otoe nga orongwose p̃irieni mauren se jinibb. Ko ewilwil se kalesia nir nga parkorti lat sansan.

1 Selek Teopilas, renge naul suk nga womujnen, nulul tevim nga ƀejiljilwer suri nanu jijle nga Iesu mulolir ko nga mivisviseni kele jinibb nir renger tuwi, 2 mian mian mijpari nabong nga Atua m̃itkai van re melrin e. Ko vitunen ko mia-van mare e, ko owrai nanu sopor renge derteren se Nem̃in On tevi aposol nir nga mutobbtobbuer. 3 Ko renge nabong ngavöl ivij (40) ko ni eviseni ni tevir, nga puloli parongwose p̃irres nga ni emaur luwi renge mijen. Nir arlesi, ko ni ejilwer tevir suri batun vanu se Atua. 4 Ko daron nga nir jijle marini lat sansan, ko owrai tevir owra “Setewor kapiel lingi Jerusalem wor, ko kaptiriv mun Tata nga p̃ilai Nem̃in On tevi kami erpe merrenien nga milep san tevi kami. Niko mowra pa tevi kami nga ni ololi pa rijrijen nga puloli ko. 5 Jon ololi baptaes renge nuwi, ko re nabong pievis kele kobbong ko kami kappaptaes renge Nem̃in On.”

Iesu ean renge melrin e

6 Daron nga aposol nir marini markorti lat sansan tevi Iesu, ko arsusi tevi arwera “Ia, Numal, evi pa daron le vajin nga nik kupivi batu numal ne Isrel?”

7 Ko Iesu erij welir owra “Sete evi nga kami kaprongwose daron nga nanu ngok nir parremali ren; Tata kobbong esan elngir renge ni derteren sen. 8 Ko Nem̃in On ma p̃ilai derteren pivini puwun saut re kami, ko kami kapsupẽ suri vajin inu tevi jinibb nir renge Jerusalem, renge Jutia totoklai, Sameria, ko re lat jijle ne iel ngatan.” 9 Daron nga m̃irij jile mirpok, ko nir arlesi meter e nga Atua ela lweni van re melrin e. Ko nabor san etevni ore, ko setemun arlesi kele.

10 Ko daron nga mian mare e ko meter oto eterter malum re melrin, ko artaole marlesi jinibb eru ortur renge jelir tevi sunsun nga marow titis. 11 Orwera “Suri sev kami m̃eri Galili ngel kamok-tur iel, kamok-kulu van mare e renge melrin? Iesu ean pa re melrin e mare. Ko ni piarremali luwi kele osorsan erpe nga kamlesi mian mare e.”

Gortien se aposol nir

12 Ko aposol nir arlinglingi botwen ngok nga marveruse ‘Botwen ne lolnai ne olip’, arluwi van Jerusalem e. Botwen ngok oto mori bbong ngaim erpe kilomita bbong san. 13 Mian ko arluwi van Jerusalem e re naim nga marok-lik ren mare. Nir ngok ko niser ngel: Pita, ko Jon, ko Jemes, ko Antru ko Pilip, ko Tomas, ko Batolomiu, ko Matiu ko Jemes nga mivi natu Alpeas, ko Saemon nga bonevis mukorti tevi lartul nga marmerreni puwirr tweni m̃eri Rom, ko Jutas nga tata sen Jemes. 14 Nir ngok arok-korti tetajer renge loten tevi nesevin nir, ko Merri, tasu se Iesu kele, tevi kele tasi Iesu nir.

San nga p̃ila wani milnge Jutas

15 Nabong sopor arasi ko jinibb se Numal nir ejpari ongut vesan bbulin ngavöl eru (120) arser korti renge liken ser san. Mian ko Pita otur imera ko owrai tevir, 16 owra “Tasik ko jojik nir, tuwi jer Nem̃in On erij renge jingo Devet, owrai tweni Jutas ngok nga m̃itkai jinibb nir marini marrul totkoni Iesu. 17 Bonevis ni okorti tevi kem, suri Iesu otobbtobbue ni kele nga p̃imajing tevi kem.

18 “Mian ko Jutas owli dan sopon renge nevöt nga marlai tevi renge sel nga m̃isij nga muloli ngok tevi Iesu. Mian ko ewajeni pa iok ko, ko depain eap ko jinen arivare. 19 Ko daron nga m̃eri Jerusalem jijle nir arongwose nanu ngok, ko niko arlingi vajin ie ewaji nais ngok Akeltama, nga renge nale ser owra puwra ‘Lat ne Drra.’ ”

20 Ko Pita etajer owra “Re Naul ne Sam
nir, Devet owra nale san nga muwra ‘Naim
sen puto kiskis, ko sete jinibb san p̃ilik
ren.’ Ko nale m̃inij kele san oto nga muwra
‘Erres jinibb m̃inij san p̃ilai wani milngen
re majingen sen.’
21-22 Re iok, erres jinibb san pivini puko-
rti kele tevi kem nga puwrai tweni Iesu,
Numal se kerr nga mimaur luwi kele renge
mijen. Ko ni pivi wor san re nir nga
miptevi kem tetajer, etipatun re daron nga
Jon musp̃e suri murrun ne baptaes, mivini
mijpari daron nga Atua m̃ila lweni Iesu
van renge melrin e.”
23 Ko nir arlingi jinibb eru. Tuwen evi
Josep nga marverus kele e Basapas (ko
ni nisen tuwen nen evi Jastas), ko nuru
tuwen nen nisen Matias. 24 Mian ko nir ar-
lot arwera “Numal Atua, nik kurongwose
norrorrmien se jinibb jijle nir. Kupviseni
tevi kem nuru si nen re nuru ngel nik
kutobbtobbue 25 nga putori majingen ngel
ne aposol nga Jutas m̃ilngi kurtweni pa
ko mian re lat nga mumomsawos wor re
ni pian ren.” 26 Ko arloli nanu san erpe
arwirre daes nga parlesi purrum ji nuru
si nen, mian ko nise Matias errmali. Mian
ko arsusture, okorti tevi aposol esngavöl
drromon san (11).

2

Nem̃in On errmali jir

1 Re nabong ne Pentekos (ngok nabong
ne nanen nga milep se m̃eri Isrel nir),
jinibb se Iesu nir arser korti kele lat
sansan. 2 Ko vesan rres, drrela nanu nga
milep san errmali renge melrin vini, erpe
ling nga m̃iterter; ko drrelan nen osongni
p̃etp̃eti naim nga marlik ren loloim. 3 Ko
arlesi nanu san arirpe lomi nabb nga
maror pelpelari. Lomi nabb nen nir aror
jipari nir jijle nga marlik re naim nen.
4 Ko Nem̃in On owun saute nir jijle, ko
artipatun vajin nga marij renge nale lele
nga Nem̃in mimarong nga parij ren.
5 Ko m̃eri Isrel elep nga marok-lot arivel
renge vanu jijle nir ne iel ngatan, arini
arlik renge Jerusalem re daron ngok.
6 Ko daron nga marunge drrelan nen, ko
delung nga milep arser korti ie. Ko nir
artaol ko aririr temijpal, suri arunge vajin
jinibb se Iesu nir marjiljilwer renge nale
ser mawos. 7 Mian ko artaol lengleng
ko arwera “E weta, lartul nga marok-rij
mirpok ngok arivi m̃eri Galili kobbong!
8 Suri sev rramrunge marok-rij renge nale
se kerr nir mirpok? 9 Kerr rramiel lat lele
le vini. Sopor Patia, Mitia, ko Elam. Sopor
arivi nga Mesopotemia, Jutia, Kapatosia,
Pontas, Esia, 10 Prijia, Pampilia, Ijip, ko
re lat sopon ne Lipia mori Saerin, ko
Rom, 11 Krit, ko Arepia. Kerr sopor arivi
m̃eri Isrel mawos, ko sopor arivi jinibb
ne vare nga marlot tevi m̃eri Isrel nir.
Ko rramrunge nir marok-rij renge nale
ngok nir se kerr, ko marok-werai tweni
majingen ngok nir nga marlelep nga Atua
mulolir!” 12 Mian ko nir artaol lenglengen
e ko norrorrmien ser esis nawone, ko
setemun arongwose lat nga muto suri; ko
arsususi lululweni tevir arwera, “E, lartul!
Sev ko san?” 13 Ko nir sopor armen keraji
jinibb se Iesu nir ko arwera “O, lartul ngok
arminmin ko!”

Pita erij tevi delung nir

14 Mian ko Pita otur tevi aposol nir es-
ngavöl drromon san ko erij renge drrelan
nga mian mare tevi delung nir, owra “Se-
lek nir, kami nga kamivi m̃eri Isrel ko kami
nga kamlik iel Jerusalem, kapmurrong
inu p̃irres renge sev nga bowrai visviseni
tevi kami ngel. 15 Kami kamrongsarr ko
nga kamwera namminmin. Suri ea-ivi
bbong mete nial esiw ko nga rorpong.
16 Ko sev nga kamlesi ngel evi ma nanu
nga propet Joel musp̃e wowomu pae tuwi
muwra 17 ‘Atua owra Re daron ne nabong
nga vitu ne iel ngatan pia-tomori, ko inu
bejivreni Nem̃in suk tevi jinibb jijle, nga
nir para-tor sweri derteren jijle rengen.
Natu kami norman ko nesevin para-ivi
propet, para-werai tweni sev nga inu ðelai
tevir. Melakel se kami nir parlesi bori nga
inu bea-viseni tevir, ko ðirterawarreng se
kami nir parmatur lesi bori nir. 18 Ko
renge nabong ngok nir, inu bea-jivreni
Nem̃in suk renge jinibb suk nir totoklai,
norman ko nesevin, ko nir para-werai
tweni nale suk nga inu bowrai tevir. 19 Inu
bololi nanu nga marinijnij nawone nir
renge melrin mare ko re kele iel ngatan.
Ngok, drra ko nabb ko nousnin nga milep
kele puto. 20 Womujnen nial p̃irieni pumot
nawon, ko navöl p̃irieni pusongsong pirpe
drra. Ko vitunen nabong suk nga mevi
Numal Atua nga mean mare pia-rremali
vajin. 21 Ko renge daron ngok ko vajin, Nu-
mal pia-lai mauren tevi nir nga marverus
van jin.’
22 “Ko erres kapmurrong vajin suri sev
nga bowrai suri renge Iesu ngok ne Nasret.
Atua eviseni nga m̃ilai pa derteren sen tevi
Iesu suri nanu nga marinijnij nawone nir
ko nelesien nir nga Iesu muloli renge dert-
eren se Atua. Kami kamrongwose erres
nanu ngok nir, suri arpelari iel bbong re
liven ne kami. 23 Ko oto pa re norrorrmien
se Atua osuw nga ni mimrreni p̃ilngi Iesu
renge nevre kami. Ko kami vajin kamtor
pini, suri kamloli jinibb nga marsij nir
arwuse re nai pelaot. 24 Ko Atua ololi
emaur luwi kele renge mijen, ko ololi evel

sisarow renge derteren nen. Ko mijen sete derteren nen evter rrag
rrag nga purrul totkoni Iesu, 25 suri Devet owrai nale san suri, owra ‘Tetajer nulesi Numal elik mori tevik, ko oklik re nelik nga sete mea-metutu rragrrag. 26 Ko renge iok, nolok p̃ir temijpal; ko nale suk kele, neiren oto renger, ko nolok sete pivitan. 27 Suri Numal sete mia-marong nga nem̃ik pimij pin. Nuvi wor se ni nga muon le, ko sete mia-marong nga nibek pumutmut renge dubb, suri nuvi jinibb nga mon re majingen sen. 28 Kuviseni pa sel ne mauren nir osuw tevik, ko kuloli nuir nga komok-lik mori inu.’

29 “Selek nir, evi norrorrmien nga musorsan nga bosp̃e suri apu se kerr ngok Devet tevi kami. Emij ko pa ko artevni, ko dobbin oto malum iel. 30 Ko evi propet san, ko orongwose nga Atua ololi pa rijrijen san tevi nga sete mia-tor otvi. Owrai pa tevi nga nir san re metka sen mawos ngok nabong sopon pia-ivi batu numal pirpe ni. 31 Devet elesi nanu nga Atua pia-loli, ko niko osp̃e suri Mesaea nga pia-maur luwi re mijen. Nale sen erpel: ‘Atua sete elinglingi renge dubb nga niben pumutmut.’

32 “Kerr jijle rramlesi nga Atua ololi Iesu nen emaur luwi kele. 33 Iesu ean pa mare e nga m̃ilik vajin tevi Atua Tata sen renge nevren rres, ko Atua elai Nem̃in On tevi, erpe nga ni m̃irijrij pae musuw. Ko Iesu kele ejivreni Nem̃in renge kem, ko ngok vajin lelingenok kamlesi ko kamrunge. 34 Devet sete ean renge melrin. Ko ni bbong owra nale ngok nga muwra ‘Atua owrai tevi Numal suk owra Kupsakel re devjek rres, kuptiriv 35 nga inu ƀelngi devje nuval som nir parirpe nanu san nga kupbböt ren.’ 36 Re iok, erres nga kerr m̃eri Isrel totoklai nir rraprongwose p̃irres nga ewretun nga Atua m̃ilai Iesu ngok nga womu kamwuse re nai pelaot, ko ni ololi evi Numal ko Mesaea se kerr vajin.”

Nir elep arosuri Iesu

37 Daron nga jinibb nir marunge jile nale ngok, ko arunge erpe ojuji lenglengen nolor. Ko arsusi tevi Pita ko aposol m̃inij kele nir arwera, “E, selek nir, kem nabloli pirpese nga nablesi mauren?”

38 Pita owra lweni tevir owra “Kami kaprieni ko wor norrorrmien se kami suri nololien se kami, ko kami jijle kappaptaes renge nise Iesu Kristo, nga puloli Atua p̃itlasi tweni nololien se kami. Ko Atua pialai vajin Nem̃in On ngok tevi kami. 39 Suri rijrijen ngok evi se kami, ko tevi natu kami kele nir. Ko evi se kele jinibb jijle nir nga Atua piveruse nir, poro arlik ngabe ngabe.”

40 Ko Pita owra visviseni nanu elep nga pirvei norrorrmien ser. Mian ko owra “Nuwrai eterter tevi kami nga kapwolu lingi lolaren nga pivini renge dul nga marsij ngel nir.” 41 Ko re daron ngok ejpari nuvasngavöl nuvatul (3000) nga marosuri nale ko marpaptaes.

Mauren se nir nga marosuri vajin Iesu

42 Ko nir arlai daron ser elep vajin nga martor sweri norrorrmien nga marmerr ji aposol nir; ko arirpe vajin niaken sorsan nir. Tetajer araan korti ko arlot korti. 43 Ko Atua emajing vajin rrurrngi aposol sen nir re nanu elep nga marinijnij nawone nir ko nelesien nir, ko jinibb nir aririr temijpal suri. 44 Jinibb jijle nga marosuri arok-korti kemkam̃e, ko arok-vijngeni lululwenir kele re nanu jijle nga marto jir. 45 Nir arwulwule joror nir ko arlai nevöt nen, artutweni tevi nir si nga mumrrole nanu san. 46 Nabong jijle arok-korti lat sansan, loloim re Naim On. Arok-aan kokorti renge naim sisamis, renge nolor nga marir ko maran ngatan. 47 Nir arok-surövi Atua, ko jinibb kele nir artorir. Ko nabong jijle Numal ololi jinibb kele sopor arlai mauren ko arini arkorti kele re gortien ser vajin.

3

Mer nga ƀelan m̃isij otur imera evel

1 Nabong san renge daron ne loten, evi mete nial itul rivriv, ko Pita ko Jon oran renge Naim On. 2 Ko jinibb san sete orongwos pivel, suri daron nga m̃iak e evi naroj. Nabong jijle selen nir arwosi vini ko arlingi re roro metali san ne Naim On nga nisen Metali nga m̃irinrin m̃irres. Ko okngoni nevöt ji nir nga marok-asi van loloim ngok. 3 Mernen elesi Pita ko Jon orini nga poran loloim, ko ongoni nga porlai nevöt sopon tevi. 4 Ko nuru orkulu mawos ni ormeteni, ko Pita owra “Kupmeteni komru!” 5 Mian ko oklu van ji nuru, orrorrmi nga p̃ilai nanu san ji nuru. 6 Ko Pita owrai tevi owra “Nevöt san ejki rragrrag jik, ko nanu ma san oto jik nile ƀelai tevim. Renge nise Iesu Kristo m̃eri Nasret ngok, nuwrai tevim, kuptur imera ko kupiel!” 7 Mian ko orrul totkoni nevren rres ko ervei nga putur. Ko vesan rres nau re ƀelan ko bbujin ƀelan arres luwi, 8 ko otur imera kasi ko evivel. Ko evivitu suri nuru aran loloim re Naim On. Evel ko orowrow ƀelan, osrövi vajin Atua. 9 Ko jinibb arlesi vajin nga ni mok-rowrow ƀelan nuru ko mok-surövi Atua. 10 Ko daron nga marlesi wose nga mivi naroj nga tetajer mok-ngoni nevöt vare renge metali nga m̃irinrin m̃irres, ko nir artaol lenglengen suri nanu ngok nga m̃irrmali jin.

Pita ejiljilwer tevi jinibb nir re Naim On

11 Mernen orrul totoni Pita ko Jon renge
naim san nga mutur re jeli Naim On nga
marveruse Naim Salsal se Solomon. Ko
jinibb nir artaol lenglengen ko arwolwolu
vini jir. 12 Ko daron nga Pita m̃ilesi
delung milep marini marser rrale, ko
owra “Selek nir, suri sev kamtaole nanu
ngel? Suri sev kamok-meteni lenglenge
kem? Kamrrorrmi komru nomor-majing
re derteren se komru? Kamrrorrmi
nomor-rongwos nobor-loli m̃erel pivel suri
bbong nomor-ivi jinibb nga nomor-rres?
13 Ejki! Atua nga Epram, Aesak, Jekop
ko ƀirterawarreng se kerr nir elngi ni
nosrövien sen tevi jinibb ne majingen sen
ngok Iesu. Ni ko kami kamtekai kerasi van
renge nevre m̃eri Rom nir, ko kamtere ni
daron nga mutur re no Paelet nir. Paelet
kele owra puloli ni pivel sisarow, ko kami
kammusus. 14 Kamungasi Iesu, nga muon
ko m̃irres. Kamngoni tevi Paelet suri
jinibb nga mirevji pini jinibb nga pivel
sisarow, 15 ko kamrevji pini ni nga m̃itkai
jinibb nir van re mauren. Ko Atua osustur
lweni re mijen, kem namlesi! 16 Ko kaplesi
naroj ngel. Derteren ne nise Iesu ko ololi
derteren sen muto luwi. Nanu ngel nga
kami kamlesi ko kamrongwose, nomor-
loli suri nomor-osuri Iesu nisen. Niko
nosurien ngok ko renge Iesu ko ololi m̃erel
m̃irres jile luwi, erpe nga kami jijle kamok-
lesi vajin.

17 “Ko selek nir, nurongwose nga sev nga
kami tevi m̃erwomu se kami nir marloli
tevi Iesu, kamloli suri sete kamrongwose
sev nga kamloli. 18 Ko ngok evi sel se
Atua nga puloli nale nga muwrai tweni
tuwi pa parremali. Renge nale se propet
sen nir, owrai tweni pa osuw nga Mesaea
pia-runge p̃isij, ko lelingenok otori totkoni
rijrijen sen ngok. 19 Ko erres vajin nga
kaprieni lululweni norrorrmien se kami
suri nololien se kami, ko kapan ji Atua
nga ni p̃itlasi tweni nololien se kami. Poro
kaploli pirpok, ko 20 daron nen pivini vajin
nga Numal pia-lai derteren nga mimerr
ko m̃irres tevi kami. Ko ni pukoni Iesu
vinuk nga mivi Mesaea se kami nga ni
mutobbtobbue musuw. 21 Ko Iesu p̃ilik
mun re melrin puwomu pianan pijpari
nanu jijle parmerr luwi kele, pirpe nga
Atua muwrai tweni pa musuw re nale se
propet sen nga maron ne tuwi. 22 Suri
Moses owra ‘Numal nga mivi Atua se kami
pukoni san vini ji kami nga pia-ivi propet,
osorsan erpe nga mukoni pa inu. Ni pivi
san re kami kobbong. Kapvijuri ko wor
p̃irres nanu jijle nga pia-werai tevi kami.
23 Jinibb nga sete mivijuri nale se propet
ngok, ko Atua pia-lai tweni renge gortien
sen ko puloli pijijki.’ 24 Ko Samuel kele tevi
propet m̃inij nen nir nga marvivitu suri
arok-supsup̃e kele suri sev nga m̃irrmali
pa lelingenok. 25 Rijrijen nga Atua m̃ilai
tevi ƀirtera se kerr nir tuwi arivi se kami,
ko kami kamkorti pa renge rijrijen nen nir.
Nale nga Atua muwrai tevi Epram owra
‘Rrurrngi renge nik metka som nir nga
para-vini, inu ƀerij p̃irres suri jinibb totok-
lai ne iel ngatan.’ 26 Niko Atua otobbtobbue
jinibb ne majingen sen ko okoni womue
vini ji kami. Suri Atua emrreni p̃irij p̃irres
suri kami ko puloli kami jijle kaprieni
lululweni kami renge sel nga marsij se
kami.”

4

1 Pita nuru Jon orok-rij malum tevi
delung nir, ko jinibb ne sulsulen nir
tevi m̃erwomu se jinibb nir nga marok-
metmete Naim On tevi Satusi nir arini ji
nuru. 2 Arlolarsi nuru suri mor-visviseni
delung nir, arwera Iesu emaur luwi kele re
mijen, ko ngok niko ololi nga jinibb nir nga
marmij arongwose parmaur luwi re mijen.
3 Ko arrul totoni nuru ko arlingi nuru
re naim ne nekaien pijpari mevinen, suri
rivriv jer pa. 4 Ko nir elep nga marunge
nale se nuru ko arosuri. Ko norman
nga marlelep nir nga marosuri oruj mori
nuvasngavöl nuvalim (5000) sopon.

Pita nuru Jon ortur re kot

5 Mevinen vajin ko jinibb nga marlelep
nir se m̃eri Isrel nir ko ƀirterwarreng
ser nir ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir arkorti Jerusalem. 6 Arkorti
tevi batu jinibb ne sulsulen, nga nisen
Annas, ko Kaeapas, ko Jon, ko Aleksanta,
ko nir m̃inij nen kele nir nga marivi metka
se batu jinibb ne sulsulen. 7 Ko arlingi
nuru ortur re liven ne nir, ko arsusi tevi
nuru, arwera “Re derteren se siko rreknga
re nise siko komor-loli nanu ngok ren?”

8 Ko Pita owun saut e Nem̃in On,
ko owrai tevir owra “Kami jinibb nga
marlelep nir se kerr m̃eri Isrel nir ko
ƀirterwarreng nir, 9 kamok-susie komru
erpese re majingen nga m̃irres ngok nga
nomor-loli renge naroj ngel, erpese ƀelan
erres luwi. 10 Erres kami ko m̃eri Isrel
jijle nir kaprongwose nanu ngel: nomor-
loli re nise Iesu Kristo doNasret, nga kami
kamtor pini re nai pelaot, ko Atua ololi
emaur luwi re mijen. Niko re ni nisen
ko, m̃erel m̃irres luwi pa mutur re no
kami ngel. 11 Iesu ngel evi m̃er nga Naul
On musp̃e suri, ngel: ‘Nabur nga kami
jinibb nga marmajinge naim kamlesi esij
ko kamwirre, evi vajin nabur nga murrul
totoni naim m̃iterter.’ 12 Ko sete san kele
orongwos p̃ila mauren tevi kerr, ejki. Suri

nais p̃etp̃eti ne iel ngatan nir san ejki kele mun nga kerr rrapmaur ren.”
13 Ko daron nga marlesi Pita nuru Jon sete ormetutu mirpok ko artaole, suri nuru orivi jinibb nawon, ko sete arsesre p̃elak nuru bonevis. Ko arlesi wose vajin nga morok-pitevi Iesu. 14 Ko sete arongwos parwera mun nanu san tevi nuru ren, suri marlesi bbong mẽr nga mẽirres luwi jile pa mutur tevi nuru. 15 Ko arkoni twenir ivare lingi gortien ser, ko nir kis arsan vajin armurri suri. 16 Ko arwerwerai tevir, “Rraploli sev tevi jinibb ngel nuru? Suri nir jijle nga marlik iel Jerusalem arongwos pae nanu nga milep nga morloli. Sete rramrongwos rrapvilvil ore mun. 17 Ko nga rraptor ore, setemun p̃iasasi kele van ji mẽri Isrel p̃etp̃eti nir, rrapsusur metu tevi nuru nga setemun porsup̃e kele nais ngok tevi jinibb san.”

Arlinglingi tweni nuru orivel sisarow vajin

18 Ko arverus nuru vajin vini. Ko arwera eterter tevi nuru nga setemun porsup̃e ko setemun porvisviseni kele nise Iesu, pijki. 19 Ko Pita nuru Jon orwera lweni tevir: “Erpese? Erres re no Atua nga nobor-vijuri nale se kami, rreknga nobor-vijuri nale se Atua? Erres kami kaprunge suri kami tevi. 20 Ko komru ma, sete nomor-rongwos nobor-lingi kurtweni sev nga nomor-lesir ko sev nga nomor-runger. Ejki, nobor-wera twenir ko wor.” 21 Ko mian ko artortori nuru eterter kele sopon, ko arlinglingi tweni nuru vajin, orivel. Sete arongwos partor sweri sel san nga partor alje nuru ren, suri delung nir arlesi sev nga morloli erres p̃elak, ko arsurövi Atua rengen. 22 Suri mẽr nga nanu nga milep ngok miplari ren nga morloli mẽirres nen evi jinibb tera pa sopon, sian asi ngavöl ivij (40).

Loten se kalesia nir

23 Orivel sisarow vajin, ko ormawos kele kalesia nir sopon, ko orwera tweni nanu nga batu jinibb ne sulsulen nir ko ƀirterwarreng nir marwerai tevi nuru. 24 Ko kalesia nir, daron nga marunge nale se nuru ngok, ko arlot korti van ji Atua, arwera “Numal nga mian mare, nik nga kummajing melrin ko iel ngatan ko dis ko nanu jijle nga marto rer. 25 Renge derteren se Nemĩin On kurij rrurrngi renge Devet apu se kem, nga mivi jinibb ne majingen som, re nale ngel: ‘Suri sev jinibb ne vare nir arlolar p̃elak erpok? Suri sev armurri nanu nga marsij, nga sete marongwos parivi nanu san? 26 Numal ne iel ngatan nir artur korti tera nuval, ko jinibb nga marlelep nir kele arini lat sansan tera nuval, artere Numal Atua ko Mesaea sen nga mutobbtobbue.’ 27 Ewretun, eplari pa erpok bonevis renge ngaim ngel mawos, nga Erot nuru Ponjes Paelat nuru tevi jinibb ne vare nir ko mẽri Isrel nir kele arini lat sansan, arkorti artere Iesu nga mivi Mesaea som, nga kumtobbtobbue. 28 Ko arloli bbong sev nga derteren som ko marongen som morlingi wowomu pae nga piplari. 29 Ko lelingenok, Numal Atua, kupmeteni suri nale ne balpalen ser, ko kuploli kem jinibb ne majingen som, no kem p̃iterter ko nabwera tweni nale som. 30 Ko kupsareni nevrem ko kupjipari jinibb nga puloli jinibb parres luwi, ko nga majingen nga marlelep marres nir parpelari renge nise jinibb ne majingen som nga muon, Iesu.” 31 Daron nga marlot jile musuw, ko namĩi eterure naim nga marlik ren. Ko nir jijle arwun saut e Nemĩin On, ko ololi nor eterter vajin nga parwera tweni nale se Atua.

Artututweni joror

32 Ko kalesia nir, nolor ko nemĩir arivi sansane. Ko setemun nir san orrorrmi joron arivi se ni esan, ko arwera joror evi se nir jijle. 33 Ko aposol nir arwera tweni nga Numal Iesu emaur luwi re mijen tevi derteren nga milep, ko Atua erij erres p̃elak suri nir jijle. 34 Ko sete nir san nevren omrrol rragrrage nanu san. Suri nir jile nga joror milep, erpe dan ko naim, ko arwulwuler, ko arlai nowli nanu nga marwulwul ngok e nir, 35 ko arlai tevi aposol nir. Ko nir artututweni tevi jinibb si nga nevren mumrrol.

Banapas

36 Ko jinibb san nga nisen Josep, metka se Livae san, nga mĩiak renge Saepras. Ko aposol nir arlingi nisen mĩinij kele san, arveruse Banapas, nga muwra puwra ‘jinibb nga moksusi nolo jinibb nir mian mare.’ 37 Ko re murrun ngok, ni owulwule bebje dan sen, ko ela nowlin vini ko elai tevi aposol nir.

5

Ananaeas nuru Sapaera

1 Ko jinibb san nisen Ananaeas nga nesen sen nisen Sapaera owulwule bebje dan se nuru san. 2 Ko elngi jer nowlin sopor ojpon, ko elai sopor bbong vini tevi aposol nir. Ko nesen sen kele orongwose sev nga muloli ngok. 3 Ko Pita owrai tevi, “Ananaeas, erpese Demij musongni nolom nga kumkerkerasi Nemĩin On, ko kumlingi jere nowli dan som sopon? 4 Daron nga setewor kumwulwul wore dan, ko evi som ko. Ko daron nga kumwulwul pae, ko nowlin oto re nik nevrem malum nga

kuploli sev nga kummerreni e, erres kobbong. Ko suri sev norrorrmien ne gerisen mivini muto re nolom? Sete kukrekrasi jinibb nir, ko kukrekrasi Atua kele." 5 Ko Ananaeas, daron nga murnge nale sen ngok, ko eil jubbul vitan, ko emij pin. Ko nir nga marunge nanu ngel, metuen nga milep evini rer suri. 6 Ko mẽlakel nir arnuƀe ore, ko arwosi tweni van ko artevni.

7 Vitunen vajin, erpe mete nial itul arasi, ko nesen sen evini loloim. Mivini ko sete orongwose sev nga miplari ji diwen sen. 8 Ko Pita owrai tevi, "Kupwerai ta tevik. Ngel evi nowli dan totoklai le pa nga komor-wulwule?" Ko ni owra "O-o, ngok ko." 9 Ko Pita owrai tevi, "Erpese kamru korti komor-marong komor-wera kopor-rrowrrow silveni Nemĩn se Numal? Kuprunge dan ƀela nir nga martevni diwen som arini pa roro metali, ko parwosi tweni nik kele." 10 Ko vinnen eil jubbul evesane ngatan renge Pita ƀelan, ko emij pin. Ko mẽlakel ngok nir arini loloim, ko arlesi nga ni mimij pa; ko arwosi tweni ivare, ko aran artevni tevi diwen sen. 11 Ko metuen nga milep evini renge kalesia jijle nir suri, ko renge nir jijle nga marunge.

Majingen nga marinijnij nawone nir

12 Ko aposol nir arok-loli majingen nga marinijnij nawone nir elep tevi jinibb nir. Ko nir jijle arkorti renge naim salsal se Solomon nga muto ore Naim On. 13 Jinibb jijle nir arsurövir, ko nir jijle nga sete marivi kalesia armetutu nga paran parkorti tevir. 14 Ko gortien ne kalesia nir nga marok-osuri Numal, ngok norman ko nesevin nir, okruj van mare tetajer. 15 Suri nanu ngok nir, ko jinibb nir arwoswosi jinibb nga marmesi nir vini re sel nir, ko arlingi nir sopor re maling, ko nir sopor renge boriti nga marp̃elsenir. Armerreni nga poro Pita p̃iasi, ko poro bbong nemĩn p̃isal van pijpari nir sopor. 16 Ko delung elep ne nir nga marlik renge ngaim wowarreng nga marto rrale Jerusalem kele arwoswosi jinibb nga marmesi vini, tevi nir nga nemĩn nga marsij marsisilvir; ko nir jijle arres luwi.

Arloli esij tevi aposol nir

17 Ko batu jinibb ne sulsulen, ko nir nga markorti re gortien sen, nir ngok ko Satusi nir, nolor eleplep temijpal. Ko artur imare, 18 ko arrul totoni aposol nir, ko arwirrer van re naim ne nekaien. 19 Ko anglo se Numal san evini nat mupong, ko etasi metali ne naim ne nekaien ko eptevi twenir ivare. Ko owrai tevir: 20 "Kapan kaptur renge Naim On ko kapwera tweni p̃etp̃eti nale ngel ne mauren tevi jinibb nir." 21 Ko daron nga marunge nale ngok musuw, mian ko nat ea-rinrin rranu vajin, ko arini re Naim On, ko artipatun arvisviseni jinibb nir.

Mian ko batu jinibb ne sulsulen tevi gortien sen nir arververus kortoni gortien nga milep se ƀirterwarreng nir nga marwowomue mẽri Isrel nir arini lat sansan. Ko arkoni jinibb ser sopor paran re naim ne nekaien ko parpitevi aposol nir parini. 22 Ko daron nga jinibb nen nir maran, ko sete arlesir re naim ne nekaien. Ko arluwi vini jir kele, ko arwerai arwera 23 "Daron nga namjipari naim ne nekaien, ko namlesi metali nen arkikiore erres p̃elak, ko lartul nga martur metmete artur metmete erres renge roro metali. Ko daron nga namtasi metali vajin, ko sete namlesi jinibb san loloim." 24 Ko daron nga batu jinibb nga mok-metmete Naim On tevi batu jinibb nga marsulsul nir marunge nale ngok, ko norrorrmien ser ekarkar, ko arrelenge sev ko eplari jir. 25 Mian ko jinibb san evini ko owrai tevir, "E lartul! Jinibb ngok nir nga kamlingir re naim ne nekaien artur lelingenok re Naim On ko arok-visviseni jinibb nir." 26 Ko batu jinibb nga mok-metmete Naim On eptevi jinibb sen sopor aran ko arpitevi twenir. Ko sete aron tertere nir, suri armetutue delung nir tartuwtuwer e nevöt.

27 Arpitevir van ko arloli artur re no gortien ser. Ko batu jinibb ne sulsulen erij tevir, owra 28 "Namwerai pa eterter tevi kami nga sete kami kapvisvisenir renge nais ngok. Ko erpese? Kamloli iel Jerusalem owun saute nevisvisenien ngok! Ko rrek kammerreni kaploli drra Iesu pibbölji kem!"

29 Ko Pita tevi aposol nir arwera lweni tevir: "Nabosuri wor Atua ko womu ne jinibb. 30 Numal se tata se kerr nir ololi Iesu emaur luwi re mijen, nga kami kamrevji re nai pelaot. 31 Atua elngi ni esakel mare re nevren rres, nga ni puwomu re kerr ko p̃ila mauren tevi kerr, nga kerr mẽri Isrel nir nolo kerr purongwos pulululwi, ko nga p̃itlasi tweni nololien se kerr. 32 Ko kem namok-rij sen renge nanu ngel nir, tevi Nemĩn On nga Atua mĩila tevi nir nga marosuri ni."

33 Ko daron nga nir nga markorti ngok nir marunge nale ngok, ko arlolar lengleng ko arwera parevji pinir. 34 Ko Parasi san nga mok-korti tevir renge gortien ngok, nisen ko Gameliel, evi jinibb ne nevisvisenien ne nale ne nesesreien san nga jinibb jijle nir arsurövi ni. Ko ni otur imare ko owra partekai tweni mun aposol nir van vare e beblen. 35 Musuw, ko owrai vajin tevi selen nir, owra "Meri Isrel nir, rraprrorrmi p̃irres p̃elak ko wor re sev nga rramwera rraploli tevi lartul ngok nir.

36 Suri rramrongwose bonevis sopon, san otur imare, nisen ko Tutas. Ni elngi lweni ni evi jinibb san. Ko jinibb elep sopon, ejpari ongut vavij (400) sopon arpitevi. Ko mian ko mẽernen arevji pini, ko jinibb sen nir arwolu sarrsarr; ko ngok evi vajin bongsi majingen sen. 37 Ko vitunen Jutas, mẽeri Galili ko san, otur imare re daron nga marok-eve jinibb e nir. Ko ni ervei tweni jinibb sopor arvijuri ni. Ko mian ko ni kele arevji, ko nir jijle nga marvijuri ni arivel sarrsarr. 38 Ko ngok, re nanu nga miplari ngel vajin, nuwra bowrai tevi kami: sete rraploli nanu san tevi jinibb ngok nir. Rraplinglingir parivel. Suri poro nga norrorrmien ser ko majingen ser eplari re jinibb kobbong, ko pivitan kobbong. 39 Ko poro ma eplari re Atua, ko sete rramrongwos rraplokloksir. Poro pirpok ko kerr rratpalpal kobbong tevi Atua." Ko nir armurronge erres.

40 Ko arveruse aposol nir arini kele jir, ko artelmajir ko arwerai eterter tevir nga setemun parsuβe nise Iesu; ko arlinglingir arivel. 41 Ko nir arivare lingi gortien ser nen ko arir kobbong nga Atua elesi nir arviter nga jinibb artelmajir suri nise Iesu. Ko sete armanun rragrrage. 42 Ko re nabong ko nabong, sete armosi nga parvisviseni ko parwera tweni nosβen nga mẽirres suri Iesu nga mivi Kristo nga Atua mutobbtobbue, renge Naim On, ko renge naim nir.

6

Arlingi jinibb ebut parmajing tevi kalesia nir

1 Jinibb se Iesu elep malum arini. Ko mian ko laten san eplari jir. Renge devjen evi mẽeri Isrel nga marok-rij nale se mẽeri Gris nir, ko renge devjen evi mẽeri Isrel nga marok-rij nale ser wor. Ko nir re devjen nga marok-rij nale se mẽeri Gris nir artere nir re devjen, arwera sete armeteni suri nesevin ser nir erres re daron nga martututweni nevöt ko nanen nabong jijle tevi nesevin nir nga diwen ser marmij lingir. 2 Ko aposol esngavöl drromon eru arverus kortoni kalesia jijle nir, ko arwerai tevir: "Sete erres re nga kem nablinglingi kurtweni majingen ne nale se Atua ko nabβelak nga nabmetmete nevöt. 3 Ko niko, niaken se kem nir, kaplingi jinibb piebut re kami nga jinibb nir martorir, ko nga marwun saute Nemῖin On ko norongwosien, ko kem nablingi nir parla majingen ngel. 4 Ko kem ma, nabmajing tetajer renge majingen ne verusen ko ne nale se Atua."

5 Ko kalesia jijle nir arlesi nale ser ngok erres, ko arlingi Steven, jinibb san nga muwun saute nosurien ko Nemῖin On, ko Pilip, ko Prokoras, ko Nikeno, ko Timon, ko Pamenas, ko Nikolas nga mivi mẽeri Antiok san, nga womu evi jinibb ne vare san ko vitunen ea-korti vajin tevi mẽeri Isrel nir ko oklot tevir. 6 Ko kalesia nir arpitevi nir ngok, arlingir artur re no aposol nir, ko nir arlot ko arlingi nevrer rer.

7 Ko nale se Atua ok-asasi, ko jinibb se Iesu nir nga renge Jerusalem elep temijpal malum arini, ko delung elep ne jinibb ne sulsulen nir arosuri kele.

Arrul totoni Steven

8 Steven ngok evi jinibb san nga Atua mῖirij mῖirres suri, ko elai derteren nga milep tevi. Ko ololi majingen nga marinijnij nawone nir re no jinibb nir. 9 Ko sete epriv, jinibb sopor artur imare ko artere. Nir arivi jinibb ne naim gortien san se mẽeri Isrel nir nga bonevis marivi pa demij maur, ko lelingenok arivel sisarow vajin. Ko niko arverus naim gortien ser, arwera 'Naim gortien se nir nga marivel sisarow'. Nir ko arivi mẽeri Isrel nga marivel Saerin ko Aleksantria vini. Ko mẽeri Isrel sopor kele nga marivel Silisia ko Esia arkorti kele tevir, ko arlat tevi Steven. 10 Ko Nemῖin On ololi Steven norongwosien sen elep, ko daron nga mῖirij e, nir sete arongwos parasi ni re rijen sen. 11 Mian ko arkonkoni silveni jinibb sopor nga paran parwerai, "Namrunge pa ni erij esij tere Moses ko tere Atua." 12 Arok-rij erpok mian, ko arserranu re nolo jinibb nir ko ßirterwarreng nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir; ko nir vajin artur imare ko aran arrul totoni Steven, ko arevei van re naim gortien se numal ser nir. 13 Ko arlingi jinibb sopor partur ko parij re nale gerisen ser. Ko lartul nen arwera "Merel okrij tetajer tere Naim On ko tere nale nesesreien se Atua. 14 Ko namrunge ni owrai Iesu ne Nasret ngok pulokloksi Naim On ngel ko βirieni liken nga Moses mῖila tevi kerr pa." 15 Ko nir nga marlik re naim gortien ngok armet teretre Steven; ko arlesi ni non erpe no anglo san.

7

1 Ko batu jinibb ne sulsulen osusi tevi Steven owra "Evi weretunen ko wor?" 2 Ko Steven erij weli lweni owra "Tuwak ko tata nir, kapmurrong inu! Womunen ko apu se kerr ngok Epram mia-van nga βilik Aran, daron nga mῖilik malum re vanu ngok Koltia nga muto re vanu nga milep ngok Mesopotamia, 3 ko Atua ne nosrövien eplari jin; ko owrai tevi owra "Kupiel lingi vanu som ko metka som nir ko kupan re vanu san nga bea-viseni tevim." 4 Mian ko Epram evel lingi vanu sen ko ean etipatun

liken sen Aran. Ko vitunen ko tata se Epram ea-mij, ko Atua ololi Epram evel oruj vini re vanu ngel nga rramlik ren lelingenok. 5 Ko renge daron ngok Atua sete elai rragrrag bebje dan sopon tevi Epram, ejki, ko ololi ma rijrijen tevi nga pia-lai dan nir tevi. Ko owra dan nir parivi se ni tevi metka nga para-rremali renge ni. Ko daron nga muwrai ngok e, ko Epram natun ejki wore ko! 6 Ko ngel evi nale se Atua nga muwrai tevi, owra ‘Metka som nir para-ivel lingi iok ko paran parlik renge vanu m̃inij nga parivi demij maur ie, ko parlik renge nekaien nga m̃iterter pijpari sia pungut pivavij (400).’ 7 Iok osp̃e suri Ijip. Ko Atua owra ‘Inu bea-virrvirrali nir nga marmajing ser, ko metka som nir para-ivel lingi vanu ngok ko parluwi parsurövik iel.’ 8 Ko Atua elai murrun ne bae tevi Epram, nga miviseni nga Epram evijuri vajin sel se Atua. Natun Aesak ean re bae daron nga bongin muowil e. Ko Aesak kele ololi tevi Jekop nga m̃ilai van re bae, ko Jekop kele ololi erpok nga m̃ilai natun esngavöl drromon eru maran re bae, nir ngok nga marivi ƀirtera se kerr ne tuwi.

Steven osp̃e suri ƀirtera ser nir

9 “Jekop natun nir nolor eleplep tevi tasir Josep, ko arwulwule nga pian pivi demij maur renge vanu ngok Ijip. Ko Atua emetmete Josep, 10 ko etkai lilane erres; ko ololi easi renge daron nga marterter nir nga marok-pelari jin. Daron nga Josep mivini vajin mutur re no batu numal se m̃eri Ijip nir, ko Atua ololi norongwosien sen ean mare tevi murrun nga m̃irres p̃elak sen. Ko numal nen ololi Josep evi jinibb nga mian mare temijpal, nga pimetmete Ijip totoklai ko pimetmete majingen ne naim sen kele.

11 “Sete epriv daron nga m̃iterter san ejpari Ijip ko Kenan, nga nanen ejki. Ko ƀirtera ngok se kerr nir arunge esij lengleng suri nanen ejki. 12 Ko daron nga Jekop murnge nga nanen muto Ijip, ko okoni natun nir, ƀirtera ngok se kerr nir, aran. Ngok evi womujnen nga mara-van rrongi ie. 13 Ko renge daron m̃inij kele nga maran, ko Josep eviseni ni limjer vajin tevi tuwan nir, ko numal se m̃eri Ijip nir ornge jilweren suri metka se Josep nir. 14 Mian ko Josep elai nale van ji tata sen Jekop nga piptevi metka sen nir parini parlik Ijip. Renge gortien ngok nir ejpari ngavöl ebut drromon elim (75) renge nir totoklai. 15 Ko Jekop tevi ƀirtera ngok se kerr nir ne tuwi arivel lingi lat nga marlik e ko aran arlik Ijip; ko arlik ie ejpari daron nga mara-mij e. 16 Ko arwosi lweni niber van Sekem e, ko artevnir lat nga marok-tivtavin e san nga Epram muwli tweni pa tevi metka se Amoro nga renge vanu ngok Sekem.

Steven osp̃e suri Moses

17 “Ko daron evini mori vajin nga Atua puloli rijrijen sen ngok nga m̃ilai pa tevi Epram p̃irrmali. Renge daron ngok, metka se ƀirtera se kerr ngok nir arvasus ko emaur elep kele.

18 “Ko eanan ejpari nga jinibb m̃inij kele mivi batu numal kele ne Ijip, nga sete murrorrmi tutune Josep. 19 Osur terter ko ekrekrasi ƀirtera ngok se kerr nir, ko osulngatir nga parwosi tweni bipi ser nir renge naim ser ko parling twenir vare nga parmij. 20 Ngok evi daron mawos nga bipi nga m̃irres p̃elak ngok Moses m̃iak ren. Tata sen ko tasu sen ormetmete erres renge naim ser ean ejpari navöl itul, 21 mian ko orlingi tweni vare erpe nga nesesreien se batu numal muwrai. Mian ko natu numal nesevin eskai, ko otori tweni ko emetmete, ko elai erpe natun mawos vajin. 22 Arvisviseni renge norongwosien se m̃eri Ijip nir, ko evini evi jinibb nga milep renge rijen ko re majingen kele.

Moses ololi lesi nga piwilwil se m̃eri Isrel nir

23 “Daron nga Moses sian mijpari ngavöl ivij (40) ko orrorrmi wor nga pian p̃ilesi otvi lat nga m̃eri Isrel nir liken ser muto suri. 24 Mian ko elesi m̃eri Ijip san nga mirevji jinibb nga nir san; ko ean erevji pini m̃eri Ijip nen. 25 Ni orrorrmi metka sen nir parongwose nga Atua p̃imajing rrurrngi ni nga puloli nir parivel sisarow. Ko nir sete arongwose. 26 Ko mevinen kele, elesi m̃eri Isrel eru orpalpal, ko evan nga p̃ijnge nuru. Ko owra “E, erpese komor-ivi niaken bbong, ko komor-palpal lululweni kamru mirpok?” 27 Ko wela nga mokloli m̃isij tevi nuru tuwen osoni tweni Moses ko owrai tevi owra “Erpese, si elngi nik nga nik kuptur womue kem, ko nga kupwera suri lat nga puto suri tevi kem? 28 Rrek kumrreni kuprevjik pirpe kumrevji pini m̃eri Ijip ngok miniv?” 29 Daron nga Moses murnge nale ngok, ko owlu lingi Ijip. Ko ean elik erpe jinibb neturvitan renge vanu ne Mitian. Ko natun nuru ora-iak ko ie.

Moses ornge nale se Atua

30 “Sia ngavöl ivij (40) easi, ko anglo san errmali ji Moses renge duru nai nga welili san nga m̃in, mori botwen nga Sinae. 31 Moses etaol lenglengen re sev nga m̃ilesi, ko oruj van mori nga p̃ilesi lilane. Ko etaol nga Atua erij tevi, 32 owra “Inu nuvi Atua se ƀirtera som nir. Inu nuvi Atua se Epram, Aesak ko Jekop.” Mian ko Moses eririr temijpal ko emtutu nga pimteni. 33 Ko Atua owrai tevi Moses owra “Kuplai

tweni but nga kumrae renge nolo ƀelam, suri lat nga kumtur ngok e evi lat nga muon ko. 34 Nulesi ko pa nga jinibb suk nga marlik Ijip nir arunge lengleng esij, ko nurongwose norongen nga muto jir, ko nuvini nga ƀelai twenir. Ko kupini, bokonim van Ijip.

Meri Isrel arungasi Moses

35 “Ngok Moses nen kele kobbong nga m̃eri Isrel marungasi ko marwirr nale nga muwra “Erpese, si elngi nik nga kuptur womue kem ko kupwera suri lat nga puto suri tevi kem?”, Atua kobbong osusture ni. Okoni anglo nga miplari ji Moses renge nai ngok nga nabb murooror rengen mare nga pususture ni pivini pivi jinibb nga milep ser, ko nga piwilwil se nir. 36 Moses ngok ololi nanu nga marinijnij nawone nir Ijip, ko etkai tweni m̃eri Isrel nir Ijip van re dis nga musongsong e. Ko etkair kele sia ngavöl ivij (40) van renge lolo merwer, ko ololi nanu nga marinijnij nawone nir kele wor. 37 Ko Moses ngok kobbong nga muwrai tevi m̃eri Isrel nir nga muwra ‘Atua pususture propet san re kami pirpe nga mususture inu. Ko ni pivi kele san re kami san.’ 38 Moses ngok ko etkai jinibb nir ko eser kortonir renge lolo merwer, mian ko anglo erij tevi renge botwen ngok nga Sinae. Iok ko, Atua elai nale ne mauren tevi nga pivini pivijngeni tevi kerr.

39 “Ko ƀirterawarreng se kerr nir armusus parosuri Moses. Arong tweni nale sen ko arrorrmi lenglengen nga parluwi kele van Ijip e. 40 Ko arwerai tevi Eron arwera “Wurru, kupmajing ta atua sopor nga parwowomu ko kerr rrapok-vijuri. Suri Moses ngok nga m̃itkai tweni kerr Ijip nga rrapini iel, ko rramrreleng vajine, erpese rengen.” 41 Renge daron ngok ko armajing nanu san nga marrongrrongi re natu buluk nga parsurövi erpe atua ser, ko arevji nanu rrum ko arloli nanen nga milep san. Arsurövi sev nga nevrer bbong m̃imajinge. 42 Ko Atua esir duren tevir ko elinglingir arsurövi moju nir. Ngok erpe nga Naul On muwrai re naul se propet nir muwra ‘Meri Isrel nir, tetajer renge sia ngavöl ivij (40) renge lolo merwer kamok-revji nanu rrum nir nga kaploli sulsulen rengen, ko sete kamsurövi inu, ejki. 43 Tetajer kamok-wosi devji ngok ne atua m̃inij ngok Molok tevi pija ne moju se atua ngok se kami Repan. Molok ko Repan ngok kamok-surövi nuru. Renge murrun ngok, inu boji tweni kami kapan ngasue re devjen van ngasu ngasue Bapilon.

Tuwi ko pa vini, Atua okwilwil se m̃eri Isrel nir

44 “Devji nga ƀirterawarreng se kerr nir nga marok-surövi Atua rengen otur tevir kele renge lolo merwer. Devji ngok kobbong Atua owrai tevi Moses nga p̃imajinge, ko armajinge suri norrngov nga Moses m̃ilesi. 45 Vitunen, daron nga ƀirterawarreng se kerr nir marvivitu suri Josua, arini nga parlai dan ngel. Ko nir arlai devji se Atua ngok tevir. Renge daron ngok, Atua oji tweni jinibb nir, ko arwolu lingi ƀirtera se kerr nir. Ko devji se Atua ngok oto osorsan ean ejpari daron nga Devet mivi batu numal. 46 Atua eir suri Devet, ko Devet ongoni nga poro orongwose p̃imajing naim rres san nga m̃eri Isrel nir parok-surövi Atua rengen vajin. 47 Ko mian ko Devet sete emajinge, ko Solomon ma emajing naim nen tevi Atua.

48 “Ko ewretun, Atua ngok nga mian mare temijpal sete orongwose p̃ilik renge naim nga jinibb m̃imajinge, erpe nga propet muwrai daron nga m̃irij renge nise Numal muwra 49 ‘Melrin evi nai seksakel suk, ko iel ngatan evi lat nga ƀejingteni ƀelak ren. Naim nga mirpese ko san kuwra kupmajinge tevik? Ngabe mawos ko inu bea-mosi ren? 50 Inu numajing nanu totoklai nir.’

Meri Isrel sete arosuri Atua

51 “O, batu kami eterter p̃elak, norrorrmien se kami erpe bbong jinibb ne vare nir! Sete kamrongwose kaprunge nale, ko kamsorsan tevi ƀirtera se kerr nga tetajer kamok-palpal tere Nem̃in On. 52 Ɓirterawarreng se kerr nir arloli sel nga m̃isij milep tevi propet p̃etp̃eti ne tuwi nir. Arevji pini propet nga muwra visviseni m̃er nga muosuri Atua nga pia-vini vitu, ko lelingenok kamtere ni ko kamrevji pini. 53 Anglo nir arlai nale nesesreien se Atua vini tevi kami, ko setewor kamosuri.”

Artuwe pini Steven

54 Ko daron nga jinibb ne gortien ngok marunge nale se Steven, nolor eirarsi ko arorrliw tevi. 55 Ko Steven owun saut e Nem̃in On, ko oklu van mare renge melrin; ko elesi nosrövien se Atua, ko Iesu kele nga mutur renge devjen rres ji Atua. 56 Mian ko owra “Inu nulesi metali ne melrin etp̃ir, ko Jinibb Mawos otur renge devjen rres ji Atua.” 57 Mian ko jinibb ne gortien ngok arkikail van mare ko artop ore boror, ko arwolu mawose Steven. 58 Ko arrul totkoni musuw, ko arevei tweni renge ngaim ngok, ko arok-tuwtuwe nevöt e vajin. Ko nir nga marij tere Steven aruri tweni sunsun ser sopor ko arlai tevi m̃elakel san, nisen Sol, nga ni pimetmete; mian ko artuwe vajin Steven. 59 Ko daron nga jinibb nir marok-tuwtuwe suri kele, ko Steven everus owra “Wurru Numal Iesu, kuprunge drrelak ko kuplai inu nem̃ik pivinuk piptevim.”

60 Mian ko ejipa van ngatan ko ekail van
mare owra “Numal, sete kupvirrvirrali nir
renge sev nga marloli ngok.” Daron nga
muwrai jijle mirpok musuw, ko osrow
pini.

8

Sol ok-ojoji jinibb se Atua nir

1 Ko Sol elesi erres kobbong nga mar-
tuwe pini Steven. Ko renge nabong mawos
ngok, Sol tevi mẽeri Isrel nir artipatun
nga parloli p̃isij pilep tevi kalesia nir nga
marlik Jerusalem. Ko kalesia nir arwolu
lingi ngaim ngok ko arwolu van renge
vanu karkar nga Jutia ko Sameria, ko nir
esngavöl drromon eru nga marivi aposol
kobbong arlik jer Jerusalem. 2 Ko mẽeri Is-
rel sopor nga marvijuri lilane Atua arunge
esij suri Steven, ko arlai niben ko artengsi
ko aran artevni. 3 Ko Sol olokloksi torrlai
kalesia nir, ko etkai jinibb sen nir arivel
karkar Jerusalem renge naim nir ko arrul
totoni kalesia nir, norman ko nesevin kele,
ko arlingir van renge naim ne nekaien.

Jinibb arwerai tweni nosp̃en nga mẽirres se Iesu Sameria

4 Ko daron nga Steven mimij, jinibb se
Atua nir arwolu lingi Jerusalem, aran lat
karkar ko arvisviseni suri nise Iesu. 5 Ko
jinibb san, nisen Pilip, ean kele renge
ngaim nga milep ne Sameria ko ewerwer
suri nise Iesu, nga mivi Mesaea. 6 Ko
jinibb p̃etp̃eti renge ngaim nen armerreni
parunge lilane nale se Pilip, suri arunge
nale sen nga mẽirres ko arlesi nelesien
nir nga ni mulolir nga marviseni derteren
se Atua tevir iok. 7 Nir elep nemẽin nga
marsij marsisilvir, ko nemẽin nga marsij
nen arkail van mare ko arivare lingir
arivel. Mian ko Pilip ololi nir elep nga
devje niber marmij arres luwi, ko nir nga
sete marongwose parivel arivel luwi kele.
8 Ko nir nga marlik iok daron nga marlesi
ko arir lenglengen.

Jinibb ne botut san, nisen Saemon

9 Ko renge ngaim ngok kele, jinibb san
nisen Saemon elik iok nga muloli botut
sen, jinibb marok-taole bonevis pa. Ko
okwera kele erpok “Inu nuvi jinibb mẽinij
san tevi derteren lele nir.” 10 Ko nir jijle
renge ngaim ngok nga marivi jinibb ko
nga marivi jinibb nawon kele, arosuri sev
nga muwrai, mian ko arwera “O, ewretun
morok derteren se Atua eptevi.” 11 Ko arok-
murronge ni daron elep pa nga ni mokloli
marok-taole nanu nga mokloli nir. 12 Ko
vitunen, daron nga Pilip mian mẽiwerwer
tevir suri batun vanu se Atua nga pia-
pelari ko suri Iesu Kristo, arunge nale
sen. Ko ni epaptaese nir, ngok nesevin ko
norman. 13 Ko Saemon kele osuri nale se
Pilip, ko arpaptaese ni. Ko ngabe nga Pilip
mian e, ko Saemon kele eptevi; ko daron
nga mẽilesi nanu nga marinijnij nawone nir
nga miviseni derteren se Atua nga Pilip
muloli, ko etaol ko eririr.

14 Ko aposol nir esngavöl drromon eru
nga marlik iok Jerusalem arunge nale suri
mẽeri Sameria nga marosuri pa nale se
Atua osuw, mian ko arkoni Pita ko Jon nga
poran jir. 15 Mian ko oran jir, ko daron
nga morpelari jir, ko orlot nga Atua p̃ilai
Nemẽin On tevir. 16 Suri Pilip epaptaese nir
renge nise Iesu Kristo kobbong, ko Nemẽin
On setewor ean renger. 17 Ko Pita ko Jon
orlingi nevre nuru renge batu nir, mian ko
Nemẽin On ean esilvir vajin.

18 Ko Saemon daron nga mẽilesi aposol
ngel nuru morlingi nevre nuru renge batu
nir ko Nemẽin On mẽisilvir, otur mera ko elai
nevöt nga milep vini ko esareni tevi Pita ko
Jon ko owra tevi nuru owra 19 “Ei, kopor-
lai kele derteren ngok tevik bevel tevi, ko
jinibb si nga ẽelngi nevrek rengen, ko ni
kele Nemẽin On p̃isilvi.”

20 Mian ko Pita owrai lweni tevi owra
“E, nik kurongwose kupwuli sev nga Atua
mẽilai nawone tevi jinibb? Nik tevi nevöt
som koporan korti renge nejijkien! 21 Sete
kuma-pitevi kem rragrrag renge majingen
ngel, suri nolom sete osorsan renge no
Atua. 22 Kuprieni nolom renge sev nga
komok-loli ngok, ko kuplot van ji Atua nga
ni p̃itlasi nik renge murrun nga komok-
loli mirpok. 23 Suri inu nurongwose nga
lol leplep nga marsij elep arto nga demij
muloli markikair renge nolom.” 24 Mian
ko Saemon owrai tevi Pita ko Jon owra
“Wurru laru, koporlot suri inu nga Atua
p̃ilai se inu, nga nanu nga mẽisij nga komor-
werai ngok sete p̃irrmali ji inu.”

25 Mian ko aposol nga nuru orsup̃e nale
se Atua tevi jinibb nir ko sev nga morlesi
Numal muloli, ko vitunen morsuw, orivel
lingi ie ko orluwi van Jerusalem e. Ko
daron nga morivel suri sel, orok-werwer
suri nosp̃en nga mẽirres se Iesu Kristo
renge ngaim elep nga Sameria.

Pilip erij tevi mẽeri Etiopia san

26 Ko anglo se Atua san eplari ji Pilip
ko owra “Pilip, kupan iak ko kupiel van
renge sel nga mẽitipatun Jerusalem ko
mian Gasa e.” Sel ngok easi renge lolo
merwer. 27 Mian ko otur mera ko evel
van. Daron nga miplari, ko elesi mẽeri
Etiopia san esakel renge lemẽetiti sen, ko
okwolu suri sel vini. Mernen artevei evi
demaw, ko evi jinibb nga milep san nga
mokmetmete nevöt se kwin nga Etiopia
nga marveruse nisen kele san Kantes.
Mernen ean Jerusalem nga pulot tevi Atua.

28 Ko daron nga musuw ko esakel renge leñetiti nga pulwi, ko okeve naul se propet
Aesea. 29 Mian ko Neñin On erij tevi Pilip owra “Pilip, kupan mori leñetiti ngok ko
kupiel jelin.” 30 Ko Pilip ean ko okivel mori leñetiti nen. Ko ornge ñernen mokeve
nale se propet Aesea. Mian ko Pilip owra tevi ñer nga owra “E, nik kurongwose,
nale nga komok-eve ngok owra puwra sev?”
31 Ko ñer nga owra “Borongwose pirpese? Poro jinibb san pivisviseni tevik,
ko borongwose ko. Kupsa vini mare, ko kupvisviseni murru nale ngel tevik”. 32 Ko
nale se propet Aesea nen le ngel: ‘Erpe sipsip san nga marlai nga parevji pini, erpe
natu sipsip nga martevei tweni silvin ko sete murongwose p̃iting, ko ñernen sete
orongwose puwrai nanu san, ko omurrong kobbong. 33 Ko nir arwer rrerrarre renge
sel nga ñisij. Ñernen sete orongwos natun putoe, suri artor otvi mauren sen.’
34 Mian ko ñeri Itiopa nen osusi tevi Pilip owra “Kupwerai ta tevik, isi ko ngok
nga propet ngok moksup̃e suri ngok? Oksup̃e ni kobbong, rreknga oksup̃e jinibb
ñinij kele san?” 35 Ko Pilip esa jingon ko osp̃e suri nale se Aesea ngok ko suri
nosp̃en p̃etp̃eti nga ñirres suri Iesu Kristo. 36 Orjilwer ortajer orini, ko orremali renge
nuwi seser nga welili san. Ko ñer nga osusi tevi Pilip owra “E, kulesi, rromorpelari renge nuwi le ngel. Ko nik kurrorrmi erpese? Sev ejki nga poro parpaptaese
inu?” 37 [Mian ko Pilip owrai tevi “Poro weretunen wor nga nosurien oto renge
nolom, ko erres nga inu bepaptaese nik.” Ko ñer nga owra “O-o, o-o, inu nuosuri
nga weretunen jerjer, Iesu Kristo evi Atua natun.”]A
38 Daron nga muwrai jijle musuw ko owrai tevi ñer nga moklai leñetiti nga
pumosie mun, mian ko nuru Pilip orjubbul ko oran ngatan re nuwi. Ko Pilip epaptaese
ni. 39 Ko daron nga morivel lingi nuwi vini lat nga mimes e, ko Neñin On eteseni
tweni Pilip evel, ko ñer nga setemun elesi. Mian ko ean esakel luwi renge leñetiti
sen, ko nolon eir nga eir vajin daron nga leñetiti mokwolu tevi ñitajer. 40 Mian ko
Pilip etaole nga mijpari ngaim nga Asot. Ko etajer kele nga mokwerwer e nosp̃en
nga ñirres se Atua renge ngaim ñinij nga marto surusrir iok, ko etajer malum van
ko ejpari vajin ngaim nga Sisaria.

9

Atua erieni murru Sol nga pivi jinibb se Iesu

1 Ko renge daron ngok, Sol oksur terter
nga pirevji pini nir nga marok-osuri Numal. Ean elesi batbatu jinibb ne sulsulen,
2 ko osusi tevi, mian ko batbatu jinibb ne
sulsulen oli naul sopor se nir nga marokmetmete naim gortien nir renge ngaim nga
Damaskas, ko elair tevi Sol. Ko nale nen
erpel: ‘Nukoni ñerel Sol nga pivinuk p̃ilesi
norman rreknga nesevin si nga mivijuri
sel nga mimerr ngok, ko p̃isre totkonir ko
piptei lwenir vini Jerusalem e.’
3 Ko Sol elinglingi Jerusalem nga pian
Damaskas e. Ko daron nga mivini morie
ngaim ngok, ko etaole moron nga milep
san miplari renge melrin vini, ko mumor
vaseni lat nga mivel e. 4 Ko ewajeni
ngatan, ko ornge drrelan san owrai tevi
owra “Sol o, Sol! Suri sev komok-loli ñisij
tevik mirpok?” 5 Ko Sol osusi lweni, owra
“Wurru, Numal, nik si ko?” Ko drrelan nga
owra lweni, “Inu le Iesu nga komok-loli
ñisij tevik. 6 Ko kupmera, ko kupan ngaim
Damaskas, ko iok jinibb san ni ko puwrai
tevim sev nga kupa-loli.”
7 Ko nir nga marok-ivel tevi Sol artur
murrong, sete arwerai nale san. Nir kele
arunge drrelan ngok, ko sete arlesi jinibb
san. 8 Ko Sol otur mera eleng raji meten,
ko meten omot. Ko selen nir arevei ko
arpitevi van renge ngaim nga Damaskas
e. 9 Ko Sol meten orrorr erpok ejpari
nabong itul, sete orongwos p̃ileslesi nanu
san. Ko daron ngok kele, sete eaan ko sete
eminmin.
10 Ko renge ngaim ngok Damaskas,
jinibb san nga mok-osuri Iesu, nisen
Ananaeas. Ni elesi bori san nga Numal
muwra tevi “Ananaeas!” Ko Ananaeas
orrum, owra “Inu le ngel, Numal.” 11 Ko
Atua owrai tevi “Kupmera ko kupvijuri sel
nga mivel otvi liven ne ngaim ngel nga
nisen Sel nga mimetet, ko kupan re naim
se Jutas. Ko kupsusi ñeri ngaim ne Tasas
san, nisen Sol. Mernen oklik ko oklot.
12 Ko ni kele elesi bori san, ko elesi nga nik
Ananaeas kuan kujpari meten, ko meten
erres luwi kele.” 13 Ko Ananaeas owrai
lweni, “Wurru, Numal, nir elep pa maroksup̃e suri morok, nga ni oklokloksi jinibb
se Atua nir nga marlik Jerusalem. 14 Ko
renge iel Damaskas kele elai derteren sen
ngok ji batbatu jinibb ne sulsulen nir nga
pivini purrul totkoni jinibb si nga muosuri
nik.” 15 Ko Numal owrai tevi owra “Kupiel,
suri inu nulngi ni nga p̃imajing se inu, ko
puloli nisek pian mare ji jinibb ne vare nir
ko numal nir ko ji ñeri Isrel kele. 16 Ko
daron nga puloli majingen suk, inu bowrai

A **8:37** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

visviseni sel nga m̃isij sev nga pia-sekai iok.”
17 Ko Ananaeas ornge nale ngok nir, ko otur imare ko ean ji Sol renge naim se Jutas. Ean loloim ko elngi nevren re batu Sol, ko owrai tevi, “Niaken Sol, Numal nga mivi Iesu, nga miplari jim renge sel le, okoni inu nga bevini bololi kupkulu luwi kele, ko nga Nem̃in On kele puwun saut renge nolom.” 18 Ko vesan rres nanu san erpe berte nai orvitan renge mete Sol, ko meten orkulu luwi vajin. Otur mera, ko sete epriv Ananaeas epaptaese. 19 Ko eaan luwi ko jin eterter luwi vajin, ko elik nabong sopon kele tevi kalesia nir Damaskas.

Sol ewerwer e nale nga m̃irres Damaskas

20 Ko sete epriv nga Sol etajer kele van renge naim gortien nir se m̃eri Isrel, ko etipatun nga p̃iwerwer suri Iesu nga ni evi natu Atua. 21 Ko nir jijle nga marunge ni artaole ko arwera “E, m̃er nga moktorrtorrlai kalesia nir Jerusalem ngok, ko evini tweni nga purrul totkonir ko p̃itkair van ji batu jinibb ne sulsulen nir!” 22 Ko Sol derteren ne nale sen emaur elep, ko eviseni nir e erres nga Iesu evi Mesaea. Ko m̃eri Isrel nir nga ie arwera parij otvi nale sen, ko arunge nale se Sol eterter p̃elak ko norrorrmien ser omrrol, ko arbbut kobbong.
23 Ko nabong elep arasi, ko m̃eri Isrel sopor nga marlik iok arlolarsi Sol elep, ko armurri suri nga parevji pini. 24 Ko nutrin ko nutpong kele, nir artirive Sol renge metali ne nawot nga milep nga m̃irrale ngaim ser, nga parevji pini. Ko jinibb san ean owrowra tweni womue norrorrmien ser tevi Sol. 25 Ko natpong san jinibb se Sol nir arpitevi ko arsongni renge narr nga milep san, ko arjuröni rrurrngi renge lat nga m̃itp̃ir e san renge nawot van ngatan e. Erpok ko Sol eivare ko owlu.

Sol iak Jerusalem

26 Ko Sol evel lingi Damaskas ko olwi van Jerusalem e. Ko owra pukorti tevi jinibb se Iesu nir; ko nir sete arosuri nga ni evi kalesia, ko arwij ngasue. 27 Ko Banapas ewilwil sen, ko eptei van liven ji aposol nir. Ni owra visviseni tevir erpese nga Sol m̃ilesi Numal renge sel, ko nga Numal kele m̃irij tevi. Ni owrai kele tevir erpese nga Sol sete mimtutu nga pusp̃e suri nise Iesu iak Damaskas. 28 Ko Sol elik tevir ko arongwose vajin, ko arkorti tevi vajin. Ko evel lat p̃etp̃eti Jerusalem, ko sete emtutu nga poksup̃e suri nise Numal. 29 Sol ewerwere nale kele sopor tevi m̃eri Isrel nir nga marlik ngasue vanu ser nga marongwose nale se m̃eri Gris nir, ko vitunen marini marlik Jerusalem. Ko nir sete armerreni nale se Sol ko arlatlat tevi suri. Ko sete epriv nir arlolar ko arwera parevji pini. 30 Ko daron nga kalesia marunge nale nga m̃eri ie marwera parevji pini Sol, ko artekai van ko arlingi elik talev Sisaria. Ko vitunen arkoni tweni van sisen e Tasas.
31 Ko renge daron nen, kalesia nir nga marlik sarrsarr renge vanu ne Jutia, Galili ko Sameria arlik renge demat. Ko Nem̃in On elai derteren tevir, ko nir arlik eterter nga marosuri Numal. Ko nir elep temijpal malum arini nga marosuri Numal vajin.

Pita iak Lita ko Jopa

32 Ko Pita otutur errale lat sopon, ko daron san evan ji jinibb se Atua nir ne ngaim ngok Lita. 33 Re ngaim ngok, eskai jinibb san nga niben mimij mijpari sia owil ko pa osuw nga sete orongwose pivel, ko okmatur kobbong re maling sen. Mernen nisen Aeneas. 34 Mian ko Pita owrai tevi owra “Aeneas, lelingen wolok ko pa Iesu Kristo puloli kuprres luwi. Kuptur mera kuplulngi maling som!” Ko vesan rres Aeneas otur imare. 35 Ko nir jijle nga marlik re ngaim ne Lita ko re kele vanu ne Saron, daron nga marlesi, ko arieni norrorrmien ser ko arvijuri Numal se kerr.

Tapita

36 Ko nesevin san elik re ngaim ngok Jopa, nisen Tapita (nais ngok owra puwra die, nanu rrum san. Re nale se m̃eri Gris nir, arveruse Dokas). Vinnen osuri Atua ko tetajer okloli majingen nga marres nir ko okwilwil se kele nir nga joror marjikie. 37 Re daron ngok mesien san ololi, mian ko emij. Ko arrawe lilane niben, ko arlingi renge loloim san kele mare renge naim sen tera nga partevni.
38 Ko Jopa oto mori bbong Lita ko sopon; ko daron nga jinibb se Iesu nga Jopa marunge nale nga Pita m̃ilik Lita, ko arkoni nuru eru oran jin tevi nale ngel nga muwra “Wurru kupsaro ta pingavilvil sopon, kupini kuplesi kem iel.” 39 Mian ko Pita otur imare ko eptevi nuru aran. Daron nga marjipari ie, ko arpitevi van re loloim ne naim nen mare. Iok, nesevin nga diwen ser marmij lingir arser rrale, ko arok-ting ko arok-sareni sunsun ko nijor nga Dokas m̃imajinge daron nga mimaur malum e. 40 Mian ko Pita okoni twenir, ko ejiol vitan ko olot. Olot jile ko erieni non mawos vin nga mimij nga ko everuse, owra “Tapita, kupmera!” Tapita eleng raji meten, ko daron nga m̃ilesi Pita, ko emra elik. 41 Ko Pita otori nevren, esa raji nga putur. Mian ko everuse jinibb se Iesu nir tevi nesevin nga diwen ser marmij lingir, ko elngi lweni vin nga mimaur luwi nga

tevir. 42 Nosp̃en ne nanu ngok owlu p̃etp̃eti re ngaim ngok Jopa, ko jinibb elep kele arini arosuri Numal. 43 Ko mian ko Pita elik epreprivkele sopon Jopa tevi m̃er san nga mokmajinge nanu nir renge nevlu buluk, nga nisen Saemon.

10

Pita ko Konilias

1 Ko renge ngaim ngok Sisaria, m̃eri Rom san elik nga nisen Konilias, nga mimetmete jinibb nuval nir ongut (100) se m̃eri Rom nir, nga marivi ne gortien nga marveruse gortien ne Itali. 2 Ni evi jinibb san nga mukorti pa tevi m̃eri Isrel nir moksurövi Atua, tevi jinibb nir ne naim sen kele; ko oklai kele merrenien elep tevi m̃eri Isrel nga joror ewelili. Ko tetajer oklot van ji Atua.

3 Ko nabong san, otomori pivi mete nial itul nga rivriv, omomsawose daron ne verusen, ko elesi nanu san erpe bori. Renge bori nen elesi oto limjer nga anglo se Atua san evini loloim sen ko everuse, owra "Konilias". 4 Konilias emet teretre anglo ko emtutu lenglengen, ko owra "Wurru, Numal, kupej sev ko san?" Ko anglo erij weli owra "Atua eir temijpal renge loten som ko majingen ne merrenien som, ko etriv nga piwilwil som.

5 "Ko kupkoni jinibb sopor paran Jopa ko parveruse jinibb san nga pivini mun iel. M̃ernen nisen arveruse Saemon Pita. 6 Elik tevi jinibb san nga mokmajinge nanu nir renge nevlu buluk, nga nisen kele Saemon. Naim sen oto ngatan mori jeli dis." 7 Mian ko anglo evel lingi. Ko Konilias everuse jinibb ne majingen sen eru vini, ko jinibb nuval nga mokmajing sen ko nga moklot kele, nga nir p̃itul parini jin. 8 Ewer visvisenir suri sev nga m̃irrmali, ko okoni tweni nir itul ngok van Jopa e.

9 Ko renge nabong m̃inij nen, arvijuri sel vini re ngaim ngok Jopa. Ko re daron mawos nen, Pita esa van mare renge drru naim nat milival nga pulot. 10 Mian ko numer eaji elep, ko emrreni lengleng purroi nanu san. Ko daron nga marokloli nanen ser e, ko ni elesi bori san nga Atua miviseni tevi. 11 Elesi melrin etp̃ir, ko boriti nga milep san, artori renge bongsin nga ivij, ko arjuröni renge melrin vini iel ngatan e. 12 Renge boriti nen, netun vanu jijle nir ko numön jijle nir arto ren. 13 Ko drrelan san errmali ko owrai tevi owra "Pita, kuptur imare, kuprevji nanu ngok nir ko kupurroir." 14 Ko Pita erij weli owra "Numal, sete mea-loli mirpok, suri setewor nurroi lesi nanu san nga murrokitkit, ko sete musorsan mirpok nga borroi." 15 Mian ko drrelan nen eplari kele jin owra "Sev nga inu Atua mowrai pa tevim nga owokwok, nik sete kurongwose kupwera orrokitkit kele." 16 Drrelan nen owra lweni nale nen vatul musuw, ko boriti nen emtaw lingi ko olwi van re melrin e.

17 Pita nolon orrum malum suri bori ngok, owra purongwose sev nga Atua miviseni tevi ngok. Ko jinibb itul nga arsusi rongornge pa naim se Saemon lut nga mutur e, arongwose, ko re daron nen mawos nga Pita murrorrmi bori sen, artur rremali renge metali. 18 Ko arsusi arwera "Moi, Saemon Pita elik niko iok rreknga ejki?" 19 Mian ko Nem̃in On owrai tevi Pita owra "Jinibb itul arini pa nile, arpej nik. 20 Kupsaro pingavilvil, kupjubbul van ngatan e. Sete kuprrorrmi nanu san, suri inu ko nukonir." 21 Pita ojubbul, ean ngatan e, ko owrai tevir owra "Inu nen le nga kamok-peje inu. Suri sev kampej inu?" 22 Ko nir arwerai lweni arwera "Numal Konilias ko okoni kem. Evi jinibb nga m̃irres nga moksurövi Atua. M̃eri Isrel kele armerreni ni. Anglo se Atua nga muon ko san owra Konilias pukoni kem vinuk jim nga puloli purnge sev nga kupwerai." 23 Ko Pita etkair arlik tevi ko armatur tevi.

Ko rorpong nen, Pita tevi m̃eri Sisaria nen itul arlinglingi ngaim ne Jopa, arivel kele, ko nir sopor nga marosuri Iesu renge vanu ngok arpitevir kele. 24 Renge nabong m̃inij nen arjipari Sisaria; ko Konilias etriv terair ko pa. Erijrij kele metka sen ko selen nga marres nir nga parkorti partiriv Pita. 25 Daron nga Pita m̃irrmali vajin, ko Konilias otur imera ko evini ejiol vitan jin. 26 Ko Pita owrai tevi owra "O, sete kuploli pirpok tevik, kupmera, inu nuvi kele bbong jinibb le!" Ko Pita ervei nevre Konilias otur rramos. 27 Ko Pita okjiljilwer tevi Konilias, ko orivel korti oran loloim e. Ko Pita elesi erpe jinibb elep aran pa loloim e. 28 Ko owrai tevir owra "Kamrongwose erres nga m̃eri Isrel renge gortien ser sete arongwose parkorti rreknga parpelari ji jinibb ne vare nir. Ko Atua eviseni tevik nga sete nurongwose b̃elesi jinibb sopor erpe arrokitkit rreknga arsij. 29 Niko ololi daron nga kamverus nga bevinuk, ko sete nuloli kele nale san, ko nutur imera ko pa ko nuvini. Ko nuwra bosusi tevi kami, kamverus inu suri sev ko?"

30 Ko Konilias erij weli owra "Nabong itul le pa easi, erpe pivi mete nial itul natmirivriv san, ko nomok-lot iel renge naim suk. Ko vesan rres jinibb san sunsun sen arinrin nawon evini otur renge nok. Ko owrai tevi inu owra 31 "Konilias, Atua ornge pa verusen som ko okrrorrmi elep suri merrenien som nga komok-lai tevi

jinibb nir nga joror mijkie. 32 Kupkoni jinibb sopor paran Jopa, parlesi jinibb san nisen Saemon Pita. Elik renge naim se jinibb san nga nisen kele Saemon, nga mivi jinibb nga mokmajinge nanu nir renge nevlu buluk. Naim sen oto mori jeli dis ngalu." 33 Ko nusaro ngavilvil ko nukoni jinibb suk arinuk jim, ko erres wor nga kumrunge sev nga marwerai ko kuvini. Kem jijle namlik korti vajin renge no Numal Atua ko nabrunge vajin sev nga kupwerai."

Pita ewerwer tevi Konilias

34 Ko Pita esa jingon owra "Lelingenok inu nua-lesi wose vajin nga weretunen Atua ololi osorsan kobbong tevi jinibb jijle. 35 Atua eir temijpal tevi si nga musrövi ni ko muloli sev nga musorsan m̃irres, poro evel renge vanu ngabe tama san. 36 Nale ngok kele kobbong Atua elai tevi jinibb sen nir m̃eri Isrel, daron nga mukoni Iesu Kristo Numal se jinibb jijle nir nga p̃ilai demat tevi nir. 37 Ko rrek kamrongwose sev nga miplari ji Iesu Kristo lat jijle re vanu ne Jutia. Nanu ngok jijle artipatun Galili, daron nga Jon muwra jinibb jijle nir parpaptaes. 38 Atua elai Nem̃in On ko derteren tevi Iesu doNasret, ko Iesu daron nga mokivel rrale mokloli majingen nga marres nir, ko ololi nir nga marlik renge derteren se Demij nir arres luwi kele. 39 Kem jijle namlesi sev nga Iesu muloli Isrel ko re ngaim nga Jerusalem kele. Ko jinibb nga marlelep se nir arwuse re nai pelaot nga pimij. 40 Ko nabong itul easi, ko Atua ololi emaur luwi kele re mijen. Ko eviseni ni tevi kem nga m̃ilngi kem nga nabsupsup̃e ni tevi jinibb nir. 41 Atua sete eviseni ni tevi jinibb jijle nir, ko tevi kem kis kobbong daron nga mimaur luwi renge mijen, ko kem namaan korti ko namminmin korti tevi ni. 42 Ko Atua owrai nga nabwerai tweni ko wor nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir. Ko kem nabwerai tweni ko wor nga Atua elngi pa ni nga pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir, ngok nir nga marmaur malum lelingenok, ko nir nga marmij pa musuw. 43 Ko propet jijle arok-rrorrmi ni kobbong, ko arwera suri nga nise Iesu kobbong, derteren nen otoe; ko jinibb nga marosuri ni, Atua pia-telasi tweni nololien ser."

Nem̃in On ean ji jinibb ne vare nir

44 Daron nga Pita mokrij malum e, ko Nem̃in On ojubbul vitan ko esilvi nir nga marok-murronge nale sen. 45 Ko m̃eri Isrel nga marosuri Iesu nga marlinglingi Jopa tevi Pita artaol ko aririr lengleng renge sev nga miplari, suri Atua elai Nem̃in On tevi jinibb ne vare nir erpe merrenien nga milep san tevi nir. 46 Artaol temijpal suri arok-runge nir ngok arok-rij renge nale lele, nga marok-surövi nise Atua. Mian ko Pita owra 47 "Nir ngok arlai Nem̃in On pa erpe kerr rramlai pa musuw. Ko siko orongwose p̃iwer orer nga sete parpaptaese nir?" 48 Ko Pita owrai tevir nga parpaptaese nir renge nise Iesu Kristo. Mian ko nir arngoni nga poro Pita orongwose p̃ilik mun beblen kele tevir.

11

Nale se Pita tevi kalesia nga renge Jerusalem

1 Ko aposol tevi tuwa kerr ko joji kerr nir re lat jijle re vanu nga Jutia arunge nosp̃en nga jinibb ne vare kele arlai pa nale se Atua kele osuw. 2 Ko daron nga Pita mian Jerusalem e, ko m̃eri Isrel sopor artortori, arwera jinibb ne vare nir nga marivi kalesia paran ko wor re bae. 3 Arwera "E, suri sev komok-pitevi nir nga setewor maran re bae ko komok-aan kele tevir?"

4 Mian ko Pita owrai tweni vajin tevir nanu mawos nen nga m̃irrmali, 5 owra "Daron nga nomok-lot renge ngaim ngok Jopa, mian ko numatur, ko nulesi bori san. Nulesi nanu san nga mirpe boriti nga milep san, artori renge bongsin nga ivij ko arjuröni renge melrin vini iel ngatan e, ko evini mori inu. 6 Numteni lilane nolo boriti ngok, ko nulesi netun vanu jijle nir ko numön jijle nir. 7 Mian ko sete epriv nurnge drrelan san owrai tevik owra "Pita, kuptur imera, kuprevji ko kuprroi." 8 Ko inu nuwra "Ejki Numal, ejki rres. Nanu ngok sopor sete arsorsan ko sete arwokwok nga borroi, ko setewor nurroir nabong san." 9 Ko sete epriv, nurnge drrelan nen eplari kele vini owra "Nanu nga inu Atua mowrai pa musuw nga owokwok, nik sete kurongwose kupwera orrokitkit kele." 10 Drrelan ngok errmali erpok vatul osuw, ko boriti nen tevi nanu jijle arevei lweni kele van re melrin e. 11 Ko renge daron mawos nen, jinibb itul arini re naim nga nulik ren. Meri Sisaria san okonir nga parini partekaik nga bolwi tevi nir. 12 Ko Nem̃in On owrai tevik sete bongasi nir ko bemarong ma bolwi tevir. Ko tuwa kerr nga ouwon ngok kele arpitevi inu. Ko daron nga nampelari Sisaria, ko kem jijle naman loloim re naim se m̃erak Konilias. 13 Mian ko ni owrai tevi kem nga ni elesi anglo san evan otur renge loloim sen, ko anglo owrai tevi owra "Kuplai nale van re ngaim ngok Jopa nga parveruse jinibb san nga nisen Saemon ko nisen kele Pita. 14 Ni pia-wera nale tevi nik nga p̃ila mauren

tevi nik ko tevi nir nga renge naim som kele”. 15 Ko mian ko daron nga m̃etipatun vajin nga m̃erij tevir, ko Nem̃in On evini esilvir osorsan erpe nga mivini re kerr bonevis. 16 Mian ko nurrorrmi jipari nale nga Numal muwrai tuwi nga muwra, ‘Jon ololi baptaes tevi nuwi; ko sete mia-periv, Atua pia-paptaese kami renge Nem̃in On.’ 17 Ko oto limjer nga Atua elai merrenien ngok kobbong tevi jinibb ne vare nir, erpe nga m̃ilai tevi kerr daron nga rramosuri Iesu Kristo e. Ko erpese, inu nurongwose bololi lesi nga bewer ore Atua, rrek?”

18 Daron nga Pita m̃irij jile musuw, ko nir arlingi kurtweni norrorrmien karkar ser, ko nolor emra e ko arsurövi Atua arwera “Rrek Atua elai kele tevi jinibb ne vare nir norrorrmien ne parieni lululwenir ko parmaur vajin.”

Kalesia nir ne Antiok

19 Daron nga Steven mimij, ko jinibb nir aroji kele nir nga marosuri, ko nir arwolu sarrsarr. Sopor aran arjipari Ponisia ko Saepras ko Antiok ko arok-werai tweni nosp̃en nga m̃irres, sete tevi m̃eri m̃inij, ko tevi m̃eri Isrel kobbong. 20 Ko nir sopor kele nga marivi m̃eri Saepras ko Saerin aran Antiok ko arwera tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo, Numal se kerr, tevi jinibb ne vare kele nir. 21 Derteren se Numal eptevir, ko jinibb elep arieni nolor arosuri Atua vajin. 22 Ko nosp̃en ne nanu ngok owlu kele evan ejpari kalesia nga Jerusalem, mian ko nir arkoni Banapas van Antiok e. 23 Daron nga ni mian jir ko m̃ilesi erpese nga Atua m̃irij m̃irres suri jinibb ne ie nir, ko ni eir temijpal, ko owrai tevir nga partur p̃iterter renge nosurien ser ko weretunen renge Numal tevi nolor totoklai. 24 Banapas evi jinibb nga m̃irres, nga muwun saute Nem̃in On ko nosurien, ko ervei jinibb elep arini ji Numal se kerr.

25 Mian ko Banapas ean kele Tasas e nga pipej Sol. 26 Ko daron nga m̃iskai, ko etkai oran Antiok e. Ko renge sia totoklai san, nuru orok-jiljilwer tevi kalesia ne ie ko orvisviseni nir elep kele renge gortien ngok. Ko renge ngaim ngok ko Antiok, arlingi womue nais ngok ‘Kristin’ re kalesia nir.

27 Ko renge daron ngok, propet sopor kele arivel lingi Jerusalem aran Antiok. 28 Nir nen san nisen Akapas, otur imera renge derteren se Nem̃in On ko ewer rrurrngi tevir nga daron ne numer nga m̃iterter san sete ngasu p̃irrmali renge ngatan ngel totoklai. Ko numer nen errmali erpe nga muwrai renge daron nga Klotias mutori batu numal ne Rom.

29 Mian ko jinibb se Iesu nir armurri poro erres jinibb sisamis p̃ilai wor merrenien pilep van nga piwilwil se seler nir nga marlik Jutia. 30 Mian ko arloli erpok, ko arlai nevöt sopon. Ko arlai tevi Banapas ko Sol nga poran porlai tevi jinibb nga marlelep se kalesia nir nga Jerusalem.

12

Numal Erot Akripa 1 erevji kalesia sopor

1 Ko renge daron ngok kele, Numal Erot Akripa etipatun nga puloli p̃iterter kele tevi kalesia sopor. 2 Okoni jinibb sen nir nga paran parrul totkoni Jemes tasi Jon ko partai otvi batun. 3 Ko suri nanu ngok ololi m̃eri Isrel nir arir, ko etajer kele ololi nale tevi jinibb sen nir nga parrul totkoni Pita. Nanu ngok errmali mawos re daron ne nanen ne niv nga is mijki ren. 4 Elngi Pita re naim ne nekaien, ko elngi gortien ivij ne jinibb ne nuval sen nir nga parlik metmete. Norrorrmien sen evi nga poro daron ne nanen gortien p̃iasi, ko ni piawera suri lat nga puto suri tevi ni re no delung nir. 5 Mirpok ko Pita m̃ilik re naim ne nekaien. Ko kalesia nir arlot eterter van ji Atua suri ni.

Anglo etkai tweni Pita re naim ne nekaien

6 Re natpong nen, ko vitunen nga Erot pia-wera suri lat nga puto suri tevi Pita renge no delung nir, Pita ematur liven re jinibb ne nuval nga mormetmete ni re naim ne nekaien tevi kele dil delrrurr eru nga markai nevren e, ko jinibb ne nuval eru kele ortur metmete metali. Ko Pita ematurrwel. 7 Ko vesan rres anglo se Atua san otur pelari ie, ko moron omor vaseni jijle naim ne nekaien ngok. Ko esesaro ejpari neli Pita ko owni, ko owra “Kupsaro pingavilvil, kupmera.” Ko vesan rres, dil delrrurr ngok nuru orjiki re nevre Pita ko orvitan. 8 Ko anglo owrai kele tevi owra “Kuptatuwe netatuw som ko kuprae but som, ko kupini rroporivel.” Pita ololi sev nga anglo muwrai, mian ko anglo owrai kele owra “Erres, ko kupuri kot som ko kupvivitu surik.” 9 Ko Pita evivitu suri. Etla van vare e renge naim ne nekaien. Ko orrorrmi nga nanu ngok nir arirpe bbong ematur lesi bori ko. 10 Mian ko orini orasi gortien eru ne jinibb ne nuval, ko orini vajin renge metali delrrurr nga muto ore jer ngaim nga jinibb pian vare e vajin. Ko metali nen esan etp̃ir, ko oran vare e. Orok-vijuri sel vini, ko vesan rres anglo emtaw lingi Pita, evel.

11 Ko Pita elesi wose vajin sev nga m̃irrmali, ko owra “O, nulesi wose ko vajin nga Numal suk okoni anglo sen vini nga

p̃itkai tweni inu re derteren se Erot ko re nanu jijle nga jinibb nga marlelep se m̃eri Isrel nir marrorrmi nga parloli tevik."

12 Ko ean re naim se Merri, nga mivi tasu se Jon nga nisen tuwen nen marveruse Mak. Ko nir elep nga marok-vijuri Numal arser korti ie nga parlot. 13 Pita evini otuti metali vare. Ko nesenwarreng nga mokmetmete naim, nga nisen Rota, evini owra p̃itasi. 14 Ko ni etaole drrela Pita, ko orongwose evesane, ko eir temijpal suri. Ko setemun etasi metali, ko owlu luwi kele van ji nir sopon e nga marlot. Ko owrai tevir owra "E, lartul, Pita le ngel moktur vare renge metali!" 15 Ko nir arwerai lweni tevi arwera "Ai, kulengleng!" Ko ni otur eterter owra "Ejki, nuwretun ko wor!". Mian ko nir arwera "Ejki ma, rrekma nem̃in ko."

16 Ko Pita nga eplak malum, otuti metali, mianan ko artasi ko vajin. Ko daron nga marlesi ko artaol lenglengen. 17 Ko Pita obbölbböleni nevren tevir nga parmurrong, ko owra visviseni tevir erpese nga Numal se kerr m̃ilai tweni ni re naim ne nekaien. Ko okonir vajin owra "Kapwerai kele tevi Jemes ko kerr sopor kele sev nga m̃irrmali". Mian ko evel lingi ie van elik talev re lat m̃inij kele san.

18 Mevinen vajin, ko jinibb ne nuval nir ara-taole arlesi Pita mijki; ko arrorrmi sarrsarre, arok-sususir e vajin arwera "E, Pita nga ean ngabe e?" 19 Ko Erot okoni kele jinibb ne nuval sen nir nga paran parpej tevi, ko sete arlesi rragrrage te. Ko osusi kele norrorrmien elep tevi nir nga marmetmete, mijki mun, mian ko ololi arevji pinir. Mian ko sete epriv ko Erot evel lingi Jutia nga pian p̃ilik sopon Sisaria.

Mijen se Erot Akripa

20 Mian ko Erot ololarsi m̃eri Taea ko Saeton nir. Suri iok, nir ne ngaim nga eru ngok arkorti lat sansan nga paran parlesi. Ko womunen, arevei womue jinibb san nga mokmetmete majingen ne naim se Erot nga piptevir van, nisen Blastas. Ko nir arini ji Erot ko arngoni nga poro ni orongwose puloli demat, suri nir ne vanu ngok arok-wuli bbong nanen ser ko ji jinibb ne vanu se Numal Erot. 21 Mian ko Erot elngi nabong san nga pia-lesi nir ren. Ko re daron nen vajin, Erot ojokjok erres temijpal re nijor se numal ko ean esakel re nai seksakel se numal, ko elai vajin nale tevir. 22 Ko nir arkikail van mare arwera "O, sete jinibb ko m̃irij ngok, ko atua ko wor san." 23 Ko vesan rres, anglo se Atua san ololi Erot eil jubbul ngatan. Suri emrreni jinibb partori ko parsurövi ni pirpe kele atua san. Mian ko doto nir arpelari ko arurroi jinen, ko emij.

24 Ko nale se Atua easasi elep kele, ko jinibb elep arini arosuri kele. 25 Ko Banapas ko Sol oran orvinvini ore jijle majingen nga marlingi nuru tweni. Mian ko orivel lingi Jerusalem vajin orluwi. Orpitevi lweni Jon Mak tevi nuru.

13

Arsusture Banapas ko Sol nga poran porloli majingen

1 Ko kalesia sopor ne Antiok arivi propet ko jinibb nevisvisenien. Banapas, ko Simeon nga marveruse nibmotmot, ko Lusias kele nga mivi m̃eri Saerin, ko Manaen nga bonevis marmetmet kortoni ni ko Erot Antipas renge naim sansan, ko Sol kele. 2 Ko daron san arlingi kurtweni nanen ko arsurövi Atua. Mian ko Nem̃in On erij tevir owra "Kapsusture Banapas ko Sol nga porloli majingen nga inu motobbtobbue nuru tweni." 3 Mian ko nir artajer nga arlingi kurtweni nanen, ko arlot. Ko sete epriv nir jijle arlingi nevrer renge nuru, ko arkoni tweni nuru nga poran porloli majingen.

Banapas ko Sol orwerwer Saepras

4 Ko niko Nem̃in On okoni nuru, ko orjubbul van ngatan e Selusia. Ko orsa re drrav san, ko drrav owlu tweni paran re sale san nisen Salamis nga muto re norour nga Saepras. 5 Ko daron nga nuru morjipari vajin Salamis, ko orokwerai tweni nale se Atua re naim loten se m̃eri Isrel. Ko Jon Mak eptevi nuru nga m̃imajing se nuru. 6 Ko nir nga itul ngok arivel otvi norour ngok van devjen e Papos. Ko renge ie, arlesi jinibb ne botut san, nisen Bajisas. Ni evi m̃eri Isrel san, ko evi propet ne gerisen san. Ko nisen kele san re nale Gris arwera Elimas. 7 Ko ni evi kele jinibb se Sejas Polas nga mimetmete norour ngok Saepras, nga batun muwlu milep. Ko Sejas Polas ngok everuse Banapas ko Sol nga poran jin, suri emrreni purnge nale se Atua. 8 Ko daron nga marini ko marij, ko m̃er ne botut ngok Bajisas, nga nisen tuwen nen Elimas, erij tere nuru ko ololi lesi nga p̃irieni norrorrmien se numal Sejas Polas, nga sete puosuri Atua. 9 Ko Sol nga nisen tuwen nen Pol, owun saute Nem̃in On, ko emet teretre jinibb ne botut ngok, 10 ko owra "A, nik natu demij, kuvi botgerisen ko sel som arkipkap̃il, ko kuvi devje nuval se nanu jijle nga m̃irres! Seveling vajin kupa-suw re komok-rij tere sel weretunen se Numal? 11 Lelingenok ko pa Atua putor aljem nga metem pumot, ko setemun kuma-lesi moron pipriv sopon."

Ko vesan rres nanu san nga mirpe nousnin nga mumotmot san evini ousni ore

non, ololi meten omot; ko evel esesaro karkar epej jinibb san nga pok-tekai ni. 12 Ko daron nga Sejas Polas m̃ilesi sev nga m̃irrmali ngok, ko etaol; ko eir temijpal re nale se Numal se kerr nga nuru morvisviseni tevi, ko osuri vajin Atua.

Banapas ko Pol orwerwer e nosp̃en nga m̃irres re ngaim ngok Antiok iak Pisitia

13 Ko Pol tevi selen nir arlai drrav san Papos ko aran Pampilia, arwolu toku re ngaim ngok Peka. Ko renge ie, Jon Mak evel lingir ko olwi van Jerusalem e. 14 Arivel lingi vajin Peka, ko arjipari Antiok nga mori vanu ngok Pisitia. Ko renge nabong on, orsil van re naim loten se m̃eri Isrel nir ko orsakel ngatan. 15 Ko daron nga mareve jijle Naul On musuw, ko nabur ser arkoni nir san van ji Pol ko Banapas ko osusi tevi nuru owra “E selek, poro norrorrmien nga m̃irres san oto niko nga komor-merreni kopor-werai nga piwilwil se jinibb nir, ko erres kopor-werai”. 16 Ko Pol esareni nevren tevir nga parmurrong, mian ko owra “Meri Isrel nir ko kami jile nga kamok-surövi Atua, kapmurrong. 17 Atua se m̃eri Isrel nir otobbtobbue apu se kerr ne tuwi nir, ko osusi nir van mare daron nga marlik mirpe jinibb neturvitan re vanu ne Ijip. Ko tevi derteren nga milep jerjer sen, etkai twenir arivel lingi ie. 18 Ko erpe sia ngavöl ivij (40) sopon erpok, ko arlik re lolo merwer, ko arok-loli batur sopon. Ko Atua sete emet twenir, 19 ko ololi metil ngaim ebut re vanu ngok Kenan armij ko elai dan ser tevi jinibb sen nir; ko arlik ren, 20 evini ejpari sia ongut vavij bbulin ngavöl elim (450).

Ko vitunen Atua osusture numal nir sopor nga parmetmete nir, eanan ejpari daron se propet Samuel. 21 Ko marngoni kele batu numal san, mian ko Atua elai Sol nga mivi natu Kis re metka ngok Benjamin nga pivi batu numal ko putori vanu ser. Ko ni otori ejpari sia ngavöl ivij (40). 22 Ko daron nga Atua m̃ilai tweni kele, ko osusture vajin Devet nga pivi batu numal. Ko Atua owrai norrorrmien sopon suri Devet owra “Nulesi Devet natu Jesi evi jinibb nga nolon oto suri inu nolok. Evi jinibb nga puloli nanu jijle nga inu memrreni puloli.”

23 “Ko osorsan erpe nga Atua m̃irijrij pae musuw, ni osusture metka se Devet san nga nisen Iesu nga ni pia-la mauren tevi m̃eri Isrel nir. 24 Ko daron nga Iesu sete miplari wor, ko Jon okwerwer pae ko tevi m̃eri Isrel nir owra ‘Kami kaprieni wor kami ko renge nololien se kami nir, ko kami jijle kappaptaes ko wor’. 25 Daron nga Jon mivini mori vajin renge bongsi majingen sen, ko oksusi okwera ‘Kami kamok-rrorrmi inu nuvi isi le? Inu sete nuvi m̃er nga kamok-tirive. Ko kapmurrong ta. Jinibb san pivini ni ko nga inu sete nuvter rragrrage nga ƀetlasi tweni dil renge but sen.’

26 “Tasik ko jojik nir, kami nga kampelari renge metka se Epram ko kami jinibb ne vare nir nga kamok-surövi Atua se kerr, kerr ngok ko, Atua elai pa nale nga p̃itasi sel nga p̃ila mauren tevi kerr jijle. 27 Daron nga Iesu mivini, ko m̃eri Jerusalem nir ko nabur ser nir arrelenge. Ko sete arongwose nale se propet kele nir nga marokeve renge nabong on jijle nir. Iok ko ololi nir arlingi Iesu pian re mijen, mian ko arwera ni pimij ko wor, erpe nga propet nir marwerai wowomu pae musuw. 28 Ko sete artor sweri sel san nga norrorrmien nen purrow puloli nga Iesu pian re mijen, ko artur imera ma ko arngoni tevi Numal Paelet nga pirevji pini. 29 Ko daron nga marevji pini jijle re nai pelaot erpe nga Naul On muwrai, ko arjuröni vini ngatan e vajin, ko aran artevni renge dubb. 30 Mian ko sete epriv nga Atua ololi emaur luwi kele renge mijen. 31 Ko re daron elep, Iesu errmali ji jinibb sen nir nga moktutur tevir Galili van Jerusalem e, ko lelingenok vajin nir arok-wera tweni Iesu tevi m̃eri Isrel nir. 32 Atua ololi pa rijrijen nen tevi apu se kerr nir osuw, ko kem namvijuri le vajin nga nabwerai tweni nosp̃en nga m̃irres nen tevi kami. 33 Ko ololi pa tevi kerr nga rramivi metka nen daron nga muloli Iesu emaur luwi kele renge mijen. Erpe Naul On muwrai pa renge naul erwen ne Sam, muwra ‘Etipatun lelingen nik kuvi natuk woswos, ko lelingen inu bevi tata som woswos.’ 34 Ko iok ko Atua muwrai pa re Naul On sen suri Iesu pimaur luwi kele re mijen nga ni sete mia-mij kele nabong san nga niben pian pupo, ejki. Ko erpe nga muwrai kele muwra ‘Bololi tevim rijrijen nga muon ko mimerr osorsan erpe nga mololi tevi Devet.’ 35 Ko renge naul ne Sam kele san, Nale On owra ‘Atua sete mia-marong rragrrag nibe jinibb on sen pupo nawon.’ 36 Daron nga Devet mimaur e, ko osuri Atua. Ko daron nga mimij e, ko artevni erpe ƀirtera sen nir, ko niben ean opo. 37 Ko Iesu ma nga Atua muloli mimaur luwi kele renge mijen, niben sete opo, ejki.

38 “Tasik ko jojik nir, kaprongwos lilane ko wor nale ngok nga nomok-werai nir tevi kami. Suri re Iesu Kristo kobbong sansan, Atua orongwose p̃itlasi tweni nololien nir se kami. 39 Kami kaprongwos wore ko nga Iesu Kristo kobbong orongwose puloli nir nga marosuri ni parivel sisarow renge nololien ser. Ko sete evi nale nesesreien se Moses nga murongwose puloli kapiel

sisarow renge nololien se kami, ejki. 40 Ko suri iok, kami kapmetmet ko wor p̃irres. Poro pijki ko nale se propet nir tirrmali ji kami 41 nga muwra ‘Kami nga kamok-sopsop̃e Atua, lelingenok ko kaptaole ko kapa-van re mijen suri. Suri sev nga bololi lelingen evi nanu nga kami sete kama-osuri. Rrek poro san puwra lilane tevi kami, ko iok kele sete kama-osuri rrek.’ ”

42 Ko daron nga Pol nuru Banapas morivel lingi naim ne loten vajin, ko jinibb ne ie arngoni kele tevi nuru arwera “Wurru, poro orongwose kopora-luwi kele vini, kopor-wer visviseni kem e nale ngok renge nabong on nga vitu.” 43 Ko daron nga jinibb martela vare re naim ne loten vajin, ko nir elep arvijuri kele Pol ko Banapas.

Nir sopor arivi m̃eri Isrel, ko nir sopor womujnen arivi jinibb ne vare nir, mian ko vitunen mara-tori vajin nosurien se m̃eri Isrel nir. Ko Pol ko Banapas orwerai eterter tevir, orwera “Kaprrul totkoni ko wor murrun ngok se Atua p̃iterter nga mokwilwil se kami renge nolon nga m̃irres p̃elak.”

Pol ewerwer e nosp̃en nga m̃irres tevi m̃eri Antiok nir

44 Ko re nabong on nga suri nen kele, otomori nir jijle re ngaim ngok arini kele lat sansan nga parunge nale ngok se Numal se kerr. 45 Ko daron nga m̃eri Isrel nir markulu marmeteni delung ngok nir, ko nolor eleplep temijpal. Mian ko arok-rij esij ko arok-rij tere vajin nale se Pol. 46 Ko Pol nuru Banapas orloli norrorrmien se nuru eterter kele ko orwera “Nobor-wera womue ko wor nale se Atua tevi kami m̃eri Isrel nir. Ko kami kamrong tweni nale nen. Ngok eviseni nga sete kammerreni kaptor sweri mauren nga sete mia-suw nabong sopon. Ko lelingenok rrek nablingi kurtweni kami, ko naban vajin ji jinibb ne vare nir. 47 Ko ngel evi nale nga Numal m̃ilai tevi kem, nga Naul On muwra ‘Inu nususture nik nga nik kupirpe moron san nga pumor jipari jinibb ne vare nir, tweni nga jinibb ne lat jijle ne iel ngatan parasi van re mauren.’ ”

48 Nale ngok ololi jinibb ne vare nir arir temijpal ren, ko arsurövi lengleng Numal re sev nga marunge. Ko nir nga Atua mutobbtobbu pa nir musuw nga parlai mauren nga sete mia-suw nabong sopon, arosuri ni vajin. 49 Ko murrun ngok ololi vajin nale se Numal easasi van lat jijle renge ngaim ngok.

M̃eri Isrel sopor aroji tweni Pol ko Banapas

50 Ko m̃eri Isrel sopor arivel rrerrale ji nesevin ne loten nir ko nabur se nesevin ko jinibb nga marlelep ne ie, ko areveir nga paran partere Pol nuru Banapas. Mian ko aroji tweni vajin nuru re siser. 51 Ko Pol nuru Banapas orwajwajeni tweni maw re Þela nuru nga piviseni tevi jinibb ne ie nga nuru orsir dure nuru tevi nir. Mian ko orivel lingi ie, ko oran Ikoniam e. 52 Ko jinibb se Numal nir ne Antiok arir temijpal, ko arwun saute Nem̃in On.

14

Pol ko Banapas iak Ikoniam

1 Pol ko Banapas orwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir ne Ikoniam, osorsan erpe nga morloli Antiok; ko m̃eri Isrel ko m̃eri Gris elep arlingi nosurien ser renge Numal. 2 Ko m̃eri Isrel nga nosurien ser mijkie artere nir, ko arloli jinibb nir ne ngaim nen arlolar ko artere jinibb se Atua. 3 Ko aposol nuru orlik daron sopon kele ie. Ko nosurien se nuru oto eterter re Numal, ko nolo nuru eterter nga morwerai tweni nale sen. Atua elai derteren tevi nuru nga pormajing nanu nga marinijnij nawone nir. Ko eviseni nga nosp̃en nga m̃irres nga musp̃e suri Atua nolon nga m̃irres evi weretunen. 4 Mian ko m̃eri Ikoniam arteri wukari nir evi meling eru e; devjen arvijuri m̃eri Isrel, ko devjen arvijuri aposol nuru. 5 Mian ko jinibb ne vare sopor tevi m̃eri Isrel sopor ko nabur ser nir arloli norrorrmien nga parevji ko partuwe pini Banapas ko Pol. 6 Daron nga morunge norrorrmien ngok, ko orwolu oran renge ngaim nga morlelep ngok nuru Listra ko Depe re vanu ngok Likaonia. 7 Ko renge ngaim ngok ko nuru ko lat sopor nga marto rrale, orok-werwer tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo.

Pol ko Banapas iak Listra

8 Ko jinibb san elik Listra, ko daron nga m̃iak e ko pa ko sete orongwose pivel, Þelan orkati. 9 Ko ni oklik ie ko okmur-ronge nale se Pol. Pol elesi nga nosurien sen eterter wor nga emrreni p̃irres luwi, mian ko oklu van jin 10 ko ekail van mare, owra “Kuptur rramos!” mian ko m̃er nga otur imera kasi ko etipatun nga pivivel vajin. 11 Ko daron nga delung marlesi sev nga Pol muloli, ko artipatun arkail re nale ne ie Likaonia, arwera “O, atua nir arirpe jinibb kele, ko arjubbul vitan vini ji kerr kele!” 12 Ko arlingi nise Banapas ewaji Sus (nga mivi batbatu numal atua ser nir), ko arlingi Pol ewaji Emis (nga mivi atua ser san nga mokwosi nale se atua ser nir). 13 Ko naim ne loten se Sus oto mori bbong ngaim ser ko, vare sopon. Ko jinibb nga moksulsul tevi Sus tevi delung ngok nir armerreni parloli sulsulen tevi Banapas ko Pol; mian ko aran arevei buluk nga marjoroi tevi nevngun vini re jeli metali.

14 Ko daron nga Pol ko Banapas mora-
rongwose vajin sev nga nir marwera par-
loli, ko orrerrerrsi sunsun se nuru nga
piviseni nga orunge esij p̃elak. Ko orwolu
van liven re jinibb nir ko orkikail van mare
jer, 15 orwera “E, lartul, suri sev kamok-
loli sel ngok? Komru nomor-ivi jinibb erpe
kami kobbong. Namini iel nga nabwera
tweni nosp̃en nga m̃irres nga p̃irieni kami
renge sel nga m̃isij, ko kapluwi van ji
Atua nga mimaur nga muloli melrin, iel
ngatan, dis ko nanu jijle nga marto rengen.
16 Tuwi elinglingi jinibb jijle arvijuri lweni
norrorrmien ser sisamis, 17 ko eviseni ma
nga okpitevi kami re nanu jijle nga marres
nga muloli. Atua elai naus renge melrin
vini nga muloli wini marres. Elai nanen
tevi kami ko ololi nolo kami eir.” 18 Pol
ko Banapas orwerai tweni nale nen erpok
ko pa, orp̃elak epriv sopon, mian ko ora-
ete vajin norrorrmien se delung nir nga
setemun parloli sulsulen van ji nuru.

19 Ko mian ko nabur ne Isrel sopor nga
marivel Antiok ko Ikoniam arevei norror-
rmien se delung nir arasi vini devjen ser
e. Artekai Pol ko artuwe ko arevei tweni
van vare e re ngaim ngok ko arkurtweni,
arrorrmi nga ni emij ko pa. 20 Ko daron
nga jinibb se Iesu nir marini martur rrale
Pol, ko Pol emra, ko olwi kele van renge
ngaim ngok. Ko mevinen ko nuru Banapas
orivel kele van Depe e.

Pol ko Banapas orivel otvi kele iok nir nga poran ngaim e

21 Pol ko Banapas orwerwer e nosp̃en
nga m̃irres re ngaim ngok Depe, ko orevei
jinibb elep arini arivi jinibb se Iesu. Mian
ko orluwi van Listra e ko Ikoniam, mian
ko ortajer van Antiok renge Pisitia e.
22 Orsa raji nolo kalesia nir, ko orwerai
eterter tevir nga parrul totoni nosurien
ser puto p̃iterter; mian ko orwerai tevir
orwera “Kerr rraprunge ko wor p̃isij pilep
puwomu, ko orongwose rrapa-sil van re
batun vanu ne melrin.” 23 Ko re Naim On
sisamis orok-susture elta nga morok-lingi
kurtweni nanen ko morlot milep van ji
Atua surir nga Numal se kerr pimetmete
nir p̃irres. 24 Mian ko Pol ko Banapas orivel
otvi kele Pisitia e van Pampilia e.

25 Ko renge ie, orwerwer kele renge
ngaim wel san nga Peka, mian ko orjubbul
van ngatan e Atalia. 26 Daron nga morsuw
vajin iok, ko orsa luwi van re drrav e
ko orwolu luwi van Antiok renge Siria e.
Iok ko evi lat nga Atua musustur nuru
bonevis ko muwrai nga pimetmete nuru
p̃irres renge nalol nga m̃irres sen mijpari
nga morvinvini ore jijle vajin majingen
sen.

27 Daron nga morjipari Antiok, ko
orveruse kalesia jijle arini arkorti lat
sansan. Orwera tevi jinibb nir sev nga
Atua miwilwil se nuru nga morloli, ko
erpese ni murongwose puloli nga jinibb ne
vare nir kele parosuri. 28 Mian ko orlik
eprepriv kele ie tevi jinibb se Iesu nir.

15

Nabur se kalesia nir arkorti Jerusalem

1 Ko jinibb sopor arivel lingi Jutia ko
arini Antiok e. Ko arok-wer sesesre tasi
kerr, arwera “Poro sete kapan re bae
pirpe nale nesesreien se Moses muwrai, ko
Atua sete mia-la mauren tevi kami.” 2 Ko
Pol ko Banapas orij latlat elep tevir suri
nesesreien ngok. Ko mian ko kalesia nir
nga Antiok arkoni tweni Pol ko Banapas
tevi nir sopon kele van Jerusalem e nga
parsusi rongornge iok tevi aposol ko elta
nir. 3 Ko daron nga markonir jile ko
arivel otvi Ponisia ko Sameria. Arsup̃e
suri erpese nga Atua mirvei jinibb ne
vare nir nga parini parivi jinibb se Atua.
Nosp̃en ngok ololi jinibb se Numal nir arir
temijpal.

4 Ko daron nga marremali Jerusalem e,
ko kalesia nir tevi aposol ko elta nir arwera
erres tevir. Ko arwerai tweni nanu jijle
nga Atua miwilwil se nir nga marlolir. 5 Ko
nir sopor nga marivi Parasi ko marosuri
Iesu, artur imera ko arwera “O, nir ngok
nga sete marivi m̃eri Isrel paran wor re
bae ko. Ko kapvisvisenir ko wor nga
parvijuri nale nesesreien se Moses.”

6 Mian ko aposol tevi elta nir arlik korti
nga parjiljilwer suri norrorrmien ngok
suri jinibb ne vare nir, lat nga parloli
puto suri. 7 Arjiljilwer suri epriv sopon,
mian ko Pita otur imera ko owra “Selek
nir, kamrongwose nga tuwi jer pa, Atua
orrorrmi nga p̃ilngi inu erpe san re gortien
ngok se kerr nga piwerwer renge nosp̃en
nga m̃irres tevi jinibb ne vare nir. Atua
ololi erpok nga nir parunge ko parosuri
ni. 8 Ko Atua nga murongwose nolo jinibb
jijle nir eviseni norrorrmien sen tevi jinibb
ne vare nir daron nga m̃ilai Nem̃in On
sen tevir, osorsan erpe nga m̃ilai tevi kerr.
9 Norrorrmien nga Atua muloli tevi nir
osorsan kobbong erpe norrorrmien nga
muloli tevi kerr. Arlingi nosurien ser
renge ni, ko ni ololi nolor owokwok jijle
erres. 10 Ngok, ko suri sev kamwera kaploli
Atua pulolar? Suri kamwera kaplingi kele
soloslo nga murrow renge nir ngok nga
marosuri. Soloslo ngok orrow p̃elak renge
kerr m̃eri Isrel nir, ko re kele apu se kerr
nir. 11 Ko Numal se kerr Iesu okrres p̃elak
tevi kerr, ko rramasi renge nosurien renge

ni kobbong, osorsan erpe jinibb ne vare nir.”
12 Nir jijle arlik murrarrong ko armurrong, mian ko Banapas ko Pol vajin orsuƥe suri erpese nga Atua m̃ilai derteren tevi nuru nga pormajinge nelesien nir ko nanu nga marinijnij nawone nir tevi jinibb ne vare nir.

Jemes evinvini ore nale

13 Daron nga morwerai jijle nale se nuru musuw, ko Jemes otur imera ko evinvini ore nale, owra “Tasik ko jojik nir, kapmurronge nale suk ƥirres. 14 Saemon Pita eawer visviseni lebbong erpese nga womu Atua murrorrmi jinibb ne vare nir, ko nga m̃ilai tweni nir sopor marini jin e. 15 Iok osorsan tevi sev nga propet maruli: 16 ‘Inu Numal, bea-luwi kele ko ƀemajing lweni naim se Devet nga mumutmut jile pa m̃isij. Inu bosusture lweni kele. 17 Ko jinibb lele ne iel ngatan nga inu meveruse nir pa nga partori totkoni nisek, parlesi wose nga inu nuvi Atua. 18 Nale ngel evi se inu Atua nga mololi jinibb marongwose tuwi pa vini.’ ”
19 Ko Jemes etajer nga muwra “Evi nale suk nga bowrai suri: sete erres nga rraplingi soloslo nga murrow kele re jinibb ne vare nir nga marieni lwenir pa vini ji Atua e. 20 Ko erres rrapuli naul san van jir, ko rrapwerair e nga nir parvijuri ko wor nale sopor nga marto renge nale nesesreien se Moses, nir le ngel: Setemun parurroi nanen nga marloli sulsulen e van ji atua m̃inij nir, ko sete parloli ƥisij tevi nesevin, ko sete parurro nanu san nga marwusi ore ƀirislan nga pimij ko drran sete m̃iseser asi te. 21 Suri tuwi jer pa vini, renge naim ne loten se m̃eri Isrel nir re nabong on, jinibb sopor arok-tur imare ko arok-eve nesesreien se Moses, ko jinibb arok-werai tweni nale sen re ngaim jijle.”

Aposol ko elta nir arlai naul san pian ji jinibb ne vare nir

22 Aposol tevi elta ko kalesia nir armurri suri nga parkoni kele jinibb sopor van Antiok e nga parpitevi Pol ko Banapas. Arlingi Saelas ko Jutas Barsapas nga morivi nabur eru re gortien se Numal. 23 Aruli naul san nga muwra mirpel: ‘Kem aposol ko elta nir, namwerai erres ƥelak tevi kami jijle jinibb ne vare nir nga kamivi jinibb se Numal nir re Antiok, Siria, ko Silisia.
24 ‘Namrunge nga jinibb sopor re gortien se kem arinuk ji kami ko arlokloksi kami re nale nga sete kem namkonir e. 25 Ngok ololi kem namlik korti le, ko namini tevi norrorrmien nga nablingi jinibb ne majingen eru ko nabkoni nuru vinuk ji kami. Nuru porpitevi Banapas ko Pol nga nammerreni nuru milep. 26 Nir nga namlingir ngok arlai pa nolor ko mauren ser ko tweni majingen ngok. 27 Ko niko namkoni Jutas ko Saelas, nga pora-werai kele nanu ngok kobbong nga kem namuli.
28 ‘Nem̃in On eviseni tevi kem nga sete nabjingteni soloslo nga murrow renge kami. 29 Ko iok kobbong, evi nga sete kapurroi sev nga marloli sulsulen ren van ji atua m̃inij nir. Ko sete kaploli ƥisij tevi nesevin. Sete kapurroi nanu san nga marwusi ore ƀirislan nga pimij ko drran sete m̃iseser asi te. Poro kapvijuri norrorrmien ngok nir, ko kaploli ƥirres ko. Erres wor ko remse kami ko pa.’
30 Niko nir ivij ngok arivel lingi Jerusalem ko aran Antiok e. Mian ko arkortoni kalesia totoklai nir, ko arlai vajin naul ser tevir. 31 Nale ne naul nen osongni nolor e neiren, ko osustur kele norrorrmien ser. 32 Ko Jutas ko Saelas kele orivi propet, ko orjiljilwer epriv tevir, ko orsustur e norrorrmien ser ko orwilwil ser. 33 M̃eri Jerusalem ngok orlik kele beblen Antiok, ko daron nga morivel lingi nga porluwi van ji nir nga markonir e, ko kalesia nir ne ie arwera “Demat piptevi kamru re sel se kamru nga kopor-luwi e.” 34 [Ko Saelas elik jer ie.]B 35 Ko Pol ko Banapas orlik kele Antiok, ko nuru tevi kalesia elep kele wor arvisviseni ko arwerwer suri Numal renge ie.

Pol ko Banapas orivel sisamis

36 Ko sete epriv, Pol owrai tevi Banapas owra “Rrek rrapluwi kele van rraplesi jinibb se Numal nir renge ngaim jijle nga rramwerwer renge nale sen rer. Ngok puloli rraprongwose lat nga marlik ren muto suri.” 37 Ko Banapas emarong, ko emrreni ƥitkai kele Jon nga nisen tuwen nen Mak. 38 Ko Pol sete emrreni pirpok, suri Mak evel lingir seveling nga Pampilia ko omusmus ƥimajing tevir. 39 Sete epriv ko Pol ko Banapas orlat, mian ko orsisamis. Banapas etkai Mak ko orwolu renge drrav van Saepras e. 40 Ko Pol etkai Saelas; ko jinibb se Numal nir arngoni nga Numal se kerr purongwose pimetmete nuru renge nalol nga m̃irres sen. Mian ko orivel. 41 Orivel van, orremali Siria ko Silisia, orok-wilwil se kalesia nir nga parterter.

16

Timoti evivitu kele suri Pol ko Saelas

1 Pol etajer kele van Depe ko Listra e, lat nga jinibb san nga mivi kalesia nga nisen Timoti m̃ilik e. Tasu sen kele evi kalesia nga mivi nesen Isrel, ko tata sen

B **15:34** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

ma evi m̃eri Gris. 2 Tasi kerr ko joji kerr
nir nga Listra ko Ikoniam arwera evi jinibb
nga m̃irres p̃elak san. 3 Pol emrreni p̃itkai
piptevi, mian ko ololi ean re bae. Ololi
erpok suri m̃eri Isrel p̃etp̃eti nga marlik
ie arongwose nga tata se Timoti evi m̃eri
Gris. 4 Ko daron nga Pol tevi selen ngok
nir marok-tutur m̃itajer re ngaim ko ngaim
nir, arwerai tweni tevi kalesia nir sev nga
aposol tevi elta nga Jerusalem marwerai.
Ko arwerai eterter nga nir parrul totkoni
ko wor norrorrmien ngok nir. 5 Ko kalesia
nir arini eterter kele renge nosurien. Ko
nabong jijle, jinibb evinvini, ololi nir esa
van mare tetajer.

Pol elesi bori san iak Troas

6 Pol tevi selen nir arivel otvi Prijia ko
Galesia. Ko Nem̃in On sete emarong nga
nir parwerwer re vanu ne Esia. 7 Vitunen
ko arremali kele renge vanu ngok Misia;
ko arloli lesi nga paran mare kele Bitinia
e, ko Nem̃in se Iesu sete emarong. 8 Mian
ko arivel otvi ma Misia, mian ko arjipari
Troas. 9 Ko re natmupong nen bbong,
ko Pol elesi bori san suri m̃eri Masetonia
san nga mutur ko mungoni tertere muwra
“Kupini wor iel Masetonia ko kupwilwil se
kem.” 10 Daron nga Pol m̃ilesi jijle bori
ngok, ko kem nampejpej sel nga naban
Masetonia e. Suri namrongwose nga Atua
everuse kem nga naban nabwerwer renge
nosp̃en nga m̃irres sen iok.

Litia evini evi jinibb se Numal

11 Namwolu lingi kele Troas renge drrav,
ko naman mawos Samotres e. Ko mevi-
nen, namjipari Neapolis. 12 Ko renge iok
namtajer kele van Pilipae e, lat nga m̃eri
Rom milep marloli liken ser rengen, ko
mivi kele ngaim nga muto womu re vanu
ngok Masetonia. Namlik nabong sopor ie.

13 Ko re nabong on, namivare re ngaim
ngok van re jeli nuwi seser san, nga
namrrorrmi evi lat nga m̃eri Isrel nir
marok-ser korti e tweni loten. Namlik
ngatan ko namtipatun namjiljilwer tevi
nesevin nir nga markorti ie. 14 Nesevin
nen san nga mokmurrong nen nisen Litia,
nga mokwulwule nijor nga nowlin milep
ko musongsong mupongpong m̃irres re
ngaim ngok Taeatira. Ko ni evi vin nga
moksurövi Atua. Numal etasi nolon nga
m̃ilngi norrorrmien sen vajin eterter re
nale se Pol. 15 Ko daron nga vinnen tevi
naim sen nir marpaptaes jijle, ko everuse
kem owra “E, kapini kaplik renge naim
suk, poro nga kaprrorrmi nga inu nuvi
weretunen jinibb se Numal”. Mian ko kem
nammarong re sev nga muwrai, ko naman.

Arlingi Pol ko Saelas re naim ne nekaien

16 Nabong san renge sel se kem van re lat
ne loten e, namsekai nesenwarreng demij
maur san. Ni nem̃in san oto rengen nga
m̃ilai derteren tevi nga puwrai tweni sev
nga pia-rremali vitu. Ervei nevöt elep
daron nga mokloli majingen ngok e tevi
nir nga marmetmete ni. 17 Vinok evijuri
Pol tevi kem sopor kele, ko ok-kail van
mare owra “Lartul ngel arivi jinibb se Atua
nga mian mare temijpal nga marvisviseni
kami renge sel ne mauren!”

18 Vinok olöni lweni norrorrmien ngok
nabong sopon kele, mian ko Pol ornge esij
e. Ko otur imera ko erij tere nem̃in nga,
owra “Renge nise Iesu Kristo, kuplinglingi
vajin vinel!” Ko vesan rres nem̃in nga m̃isij
nen elinglingi vin nga.

19 Ko daron nga nir nga marok-metmete
vinel marongwose vajin nga martor jabble
sel ser nga marok-loli nevöt milep ren,
artur imare ko arrul totkoni Pol ko Saelas.
Ko artekai nuru van ortur renge ngaim
ngok re maket, lat nga marok-wer sesesre
lat nga puto suri tevi jinibb nir. 20 Ko
artekai nuru van ortur renge no m̃eri Rom
eru nga morivi gavman, mian ko arwera
“Laru ngel orivi m̃eri Isrel, ko orok-loli sel
nga marsij renge sise kerr. 21 Orvisviseni
murrun nga sete musorsan. Ko mur-
run nga morwerai kele sete evijuri nale
nesesreien se kerr, ko kerr rrammajing
renge nise numal gavman ne Rom ko sete
orongwose rrapvijuri nuru.” 22 Ko delung
aran kele re norrorrmien ngok, ko artere
Pol ko Saelas.

Ko jinibb ne nuval nir arrerrerrsi joro
nuru ko arlai nale nga parevji nuru re
nai. 23 Daron nga marevji lenglengen
nuru musuw, ko arlingi nuru van re
naim ne nekaien. Ko arlingi nale tevi
m̃er nga mimetmete naim ne nekaien nga
pimteni suri nuru p̃irres nga sete porwolu.
24 Daron nga morok murnge nale ngok, ko
otur mera ko etkai nuru van lat san loloim
jer kele, ko eplaji totkoni ƀela nuru e nai
nga milep san.

25 Ko mian ko daron nga nat m̃irrang,
ko Pol ko Saelas orlot ko orlai nubo van
ji Atua, daron nga nir kele sopor re naim
ne nekaien marok-murronge. 26 Sete epriv
ko nam̃i nga milep san eterure naim ne
nekaien elep. Metali nir artetp̃ir, ko dil
delrrurr nga markai renge nevrer arvitvi-
tan renge nevre nir jijle nga marlik re
naim ne nekaien. 27 Daron nga m̃er nga
mokmetmete nir m̃itaol ko m̃ilesi metali
martetp̃ir, ko orrorrmi nir nga marlik
loloim arwolu van vare e; otur mera ko
elai nesip ne nuval sen nga p̃isari lweni e.
28 Mian ko Pol ekail owra “E, sete kupsari
lwenim! Sete san owlu ivare, ejki.”

29 Mian ko m̃ernen ongoni laet san, ko
owlu van loloim re naim ne nekaien. Eririr
temijpal, ko evini ejiol vitan re no Pol
ko Saelas. 30 Ko etkai tweni nuru re
naim ne nekaien, ko osusi tevi nuru owra
“Wurru, bololi pirpese ko ƀela mauren?”
31 Orij weli nale sen, orwera “Kuplingi
nosurien som renge Numal Iesu, ko ngok
kurongwose kupla mauren, nik ko nir nga
marlik renge naim som.”
32 Mian ko Pol ko Saelas orjilwer vajin
tevi ni ko nir jijle nga marlik renge naim
sen suri Numal Iesu. 33 Re daron ngok
kobbong natmupong nen, ko m̃er nga
mokmetmete nir re naim ne nekaien ngok
etkai nuru van, errawe vaseni lat nga
marevji nuru renge nibe nuru, mian ko ni
tevi jinibb jijle nir nga marlik renge naim
sen arpaptaes. 34 Mian ko etkai lweni Pol
ko Saelas vini re naim sen e, ko ela nanen
sopon tevi nuru. Ni ko jinibb ne naim sen
nir, neiren nga milep oto renge nolor suri
arini nga marosuri vajin Atua.
35 Daron nga nat m̃irin vajin, ko numal
nesesreien okoni polis sopor van ji ni
nga mokmetmete naim ne nekaien tevi
nale san nga muwra “Kuplinglingi laru
ngok nuru porivel sisarow.” 36 Mer nga
owrai tevi Pol owra “Jinibb nesesreien elai
nale ngel nga nik ko Saelas kopor-ivel.
Komor-rongwose kopor-ivel ko vajin renge
demat.” 37 Ko Pol owrai tevi polis nen owra
“E, erpese ko, komru nomorivi m̃eri Rom,
ko laru ngok setemun orloli nomorkot, ko
arevji komru re no jinibb nir, mian ko
arwirr komru van re naim ne nekaien. Ko
lelingenok ormerreni porlai tweni silveni
komru. Sete mia-irpok, sete erres porlai
nale re sel, ko porini ko wor porlai tweni
komru iel.”
38 Daron nga polis muwrai tweni tevi
numal nen nuru nga Pol ko Saelas orivi
m̃eri Rom, ko numal nen nuru ormetutu
lenglengen. 39 Mian ko orini ko orwerai
warru tevi nuru, ko ortekai tweni nuru
re naim ne nekaien, mian ko orngoni nga
porivel lingi ngaim ngok. 40 Ko daron nga
morivel lingi ie ko oran mawos re naim se
Litia, ko iok ko orlesi kele jinibb se Numal
nir ren, ko orsusture kele nosurien ser.
Mian ko orivel lingi vanu ngok.

17

Pol ko Saelas oran Tesalonaeka

1 Ko Pol ko Saelas orivel van, ko orremali
re ngaim ngok Ampipolis ko Apolonia;
mian ko ortajer van orjipari Tesalonaeka.
Ko naim ne loten se m̃eri Isrel nir san oto
ie. 2 Ko erpe nga mokloli pa tetajer, ko
Pol ean loloim nen nga pusrövi Atua. Ko
okloli erpok ean ejpari nabong on itul ko
pa nga ni mokwerwer tevi jinibb nir ie. Ko
oklai nale 3 ne Naul On nga miviseni tevir
nga Mesaea purnge p̃isij ko wor pijpari
pimij, ko Atua pia-loli pia-maur luwi kele
renge mijen. Pol owrai kele tevir nga
Iesu evi Mesaea nga ni mokwerwer suri.
4 Nir sopor arosuri sev nga Pol muwrai,
ko arini kele arvivitu suri Pol ko Saelas.
Ko jinibb ne vare kele nir elep nga marok-
surövi Atua, ko nesevin nga marwowomu
re nesevin nir arini kele arpitevir.
5 Ko mian ko jinibb nga marlelep se m̃eri
Isrel nir nolor eleplep, ko aran arpej but-
terter nga marok-ivel suri nawon sel, ko
arwerai tevir nga parloli balpalen karkar.
Arwera parevei Pol ko Saelas van jir; ko
aran renge naim se jinibb san nisen Jeson,
ko arbburbburi metali sen nga marok-pej
Pol ko Saelas. 6 Ko daron nga setemun
marlesi nuru, ko arrul totoni Jeson tevi
tasi kerr sopon, areveir vini artur renge
kot re no jinibb nga marlelep ie. Mian
ko arkail van mare temijpal arwera “Laru
ngok nuru Pol ko Saelas orloli nanu nga
marsij elep renge lat elep. Ko lelingenok
orini iel kele! 7 Mian ko Jeson ngel etkai
nuru oran loloim sen e. Nir jijle artor
otvi nale nesesreien se Sisa, batu numal
se m̃eri Rom nir. Nuru orwerai nga batu
numal m̃inij kele san oto, nga nisen Iesu.”
8 Ko daron nga m̃eri Isrel tevi jinibb nga
marlelep ne ie marunge nale ngok, ko
arunge lengleng esij suri. 9 Mian ko arloli
Jeson ko tasi kerr nen nir parlai nevöt
sopor tevir puloli parivel sisarow e. Ko nir
arloli erpok, ko arivel sisarow vajin.

Pol ko Saelas oran Berea

10 Renge natpong nen kobbong ko tasi
kerr nir arkoni tweni Pol ko Saelas oran re
ngaim ngok e Berea. Ko daron nga morre-
mali ie, ko ortajer ko pa van re naim loten
se m̃eri Isrel nir. 11 Jinibb ne ngaim ngok
Berea arresrres asi nir ne Tesalonaeka, ko
nir arir nga parunge nale. Ko nabong jijle
armeteni pejpej renge Naul On poro nga
nale nga Pol muwrair arsorsan tevi nga
marto re Naul On, rreknga ejki. 12 Ko
mian ko nir elep arlingi nosurien ser renge
Numal. Ko nesevin elep nga marwowomu
re nesevin nir ne Gris ko norman nen kele
elep arosuri.
13 Ko daron nga m̃eri Isrel nir nga marlik
Tesalonaeka marunge nga Pol mokwera
tweni nale se Atua tevi m̃eri Berea nir, iok
ololi nir aran ie ko arevei kortoni delung
sopor arser korti; ko arwera suri tevir, ko
ololi nolor ololarsi Pol. 14 Ko ngavilvil, tasi
kerr nir arkoni tweni Pol tevi selen kele
sopor arjubbul van ngatan e renge jeli dis
(ko Saelas ko Timoti orlik jer Berea). 15 Ko
arpitevi Pol aran arjipari Atens. Ko daron

nga marivel lingi Pol nga parluwi van Berea e, ko Pol elai nale tevir nga paran parwerai tevi Saelas ko Timoti nga nuru porsaro pingavilvil vini porpitevi kele.

Pol elik Atens

16 Daron nga Pol mokteravi nuru renge Atens, ko ornge esij nga m̃ilesi atua ser nga marsavir renge nai ko nevöt muwun saut. 17 Ko ean renge naim gortien se m̃eri Isrel nir nga p̃ijiljilwer tevi nir ko tevi jinibb ne vare kele nga marsurövi Atua. Ko nabong jijle, okjiljilwer kele tevi jinibb jijle nga m̃ilesir renge maket. 18 Ko m̃eri Gris nir sopor arvijuri nesesreien se nir san nga nisen Epikurus, ko sopor arvijuri nesesreien se nir san nga nisen Seno. Ko nir nen sopor arjilwer tevi Pol. Ko nir sopor arwera “O, morok erij se lenglengen! Ni oksup̃e sev ko?” Ko nir m̃inij arwera “Namrunge erpe moksup̃e atua ne vanu m̃inij ko.” Arok-rij erpok suri Pol oksup̃e suri Iesu ko owrai tweni nga Atua ololi emaur luwi renge mijen.

19 Mian ko arverus Pol nga pivini putur renge no gortien ser san nga marveruse Ereopakas, ko arwera “Nammerreni nabrongwose nevisvisenien nga mimerr som erpese ko? 20 Namrunge kuwrai nanu sopor nga namtaol lenglenge, ko nammerreni nabrongwose kusp̃e sev ko?” 21 Ko suri evi norrorrmien tera se m̃eri Atens nir ko se neturvitan kele nir ne ie nga tetajer marmerreni parlilik ko parmurronge nale nga mimerr ko parjiljilwer renge norrorrmien nga marirpok.

22 Mian ko Pol otur imera re no delung nir ko owra “M̃eri Atens, inu nulesi pa erpe kamok-surövi atua se kami nir erres p̃elak. 23 Daron nga nomok-ivel suri sise kami, ko nomok-meteni nanu nir nga kamok-surövi, ko nulesi pa nale san nga kamuli renge nawot san nga muwra ‘Ngel oto tweni nga parsurövi Atua san nga setewor rramrongwose’. Kami sete kamrongwose ko kamsurövi ma, ni le vajin mowra tweni ngel tevi kami. 24 Atua ngok emajinge iel ngatan ko nanu jijle nga marto rengen. Evi numal ne melrin ko iel ngatan kele. Sete elik renge naim loten nga jinibb m̃imajinge. 25 Sete ongoni jinibb san p̃ila sen nga p̃irij. Elai mauren, sowin ko nanu jijle tevi jinibb nir. 26 Etipatun re jinibb sansan kobbong, ni ololi jinibb totoklai nir nga marmaur iel ngatan. Ko owjuwje vajin lat ne liken ser sisamis, ko owra suri kele daron nga para-maur jipari. 27 Atua ngok ololi erpok nga puloli kerr jijle rraploli lesi nga rrappej ni; ko rrek daron nga rramok-totong karkar, ko orongwose rrapsekai ni. Ko ewretun temijpal nga ni sete oruj ngasu rragrrag ji kerr. 28 Ko erpe jinibb san muwrai pa tuwi muwra ‘Suri rramkorti renge Atua kobbong ololi rramla mauren, ko rramok-tutur ko rramloli nanu jijle’. Ko erpe kele kami san nga mok-koji nubo muwrai pa muwra ‘Kerr kele rramivi natun.’ 29 Ko suri rramivi natu Atua, ko sete orongwose rrapwera ni erpe nanu nga marmajinge re gol rrek silva rrek nevöt. Sete evi nanu san nga jinibb murongwose p̃imajinge re nevren rrekṇga norongwosien sen, ejki. 30 Ko re daron ne tuwi nga jinibb sete murongrongwos, ko Atua etlasi tweni bbong sev nga marloli, suri norongwosien ser ejkie. Ko lelingenok vajin okwerai tevi kerr jijle re lat jijle, owra ‘Kami jijle kaprieni norrorrmien se kami suri nololien se kami.’ 31 Suri elngi pa nabong nga pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle ne iel ngatan renge sel nga musorsan kobbong. Atua otobbtobbu pae isi nga ni puloli pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko eviseni nga evi weretunen nga puloli pirpok re nga muloli pa m̃ernen emaur luwi kele renge mijen.”

32 Ko daron nga Pol muwra jinibb san mimaur luwi kele re mijen, ko nir sopor armen keraji. Ko nir sopor ma arwera “Nammerreni naba-runge kele nale som suri norrorrmien ngok.” 33 Mian ko Pol evel lingir; 34 ko nir sopor arini arkorti tevi ko arosuri Iesu. Renge nir ngok, jinibb san nisen Denis nga mivi san re gortien ngok Ereopakas, ko nesevin kele san nga nisen Damaris, ko norman m̃inij kele sopor.

18

Pol ean Korin

1 Pol evel lingi Atens ko ean kele re ngaim ngok Korin. 2 Ko iok, eskai m̃eri Isrel san nga mivel Pontas, nga nisen Akwila. Ko bonevis ean elik Itali re ngaim nga milep ngok Rom. Ko sete epriv batu numal ne Rom nga nisen Klotias, owrai nga m̃eri Isrel parivel lingi Rom ko wor. Mian ko Akwila tevi nesen sen Prisila orivel lingi Rom ko orini orlik Korin. Sete orlik epriv, mian ko Pol errmali nga mivini m̃ilesi nuru. 3 Ko elik tevi nuru. Okorti tevi nuru renge majingen se nuru, suri ni kele majingen sen osorsan tevi nuru; nir arivi jinibb nga marilile nevlu buluk. 4 Ko tetajer renge nabong on Pol tevi m̃eri Isrel nir ko m̃eri Gris nir arok-loli jiljilweren elep renge naim loten, suri Pol emrreni pirveir nga parosuri Iesu.

5 Ko vitunen Saelas ko Timoti orivel lingi Masetonia vini; ko daron nga morremali ie, ko Pol elngilngi majingen nga mok-lilile nevlu buluk, ko ean vajin re majingen nga renge nosp̃en nga m̃irres, ko okwerai lilane tevi m̃eri Isrel nir nga Iesu evi

Mesaea. 6 Ko nir ne ie artere ni ko arij
esij tevi ni. Mian ko ni ewirrwirrleni tweni
maw re sunsun sen, nga piviseni tevir
nga esir duren tevir, mian ko owra “Poro
kapjijki, ko evi nga kami kobbong, sete
numrreni inu borongwose. Ko etipatun
lelingenok inu bean bowrai tweni nale suk
tevi jinibb ne vare kobbong.” 7 Mian ko
evel lingi nir, ko ean elik re naim se jinibb
san nga mivi jinibb ne vare nga moksurövi
Atua, nga nisen Titias Jastas. Naim sen oto
bbong jeli naim ne loten se m̃eri Isrel nir.
8 Ko Krispas, m̃er nga mokmetmete naim
ne loten ngok, tevi nir nga marlik renge
naim sen, arosuri Numal se kerr. Ko
jinibb m̃inij kele elep ne Korin, daron nga
marunge nale se Pol ko arosuri vajin Iesu,
ko arini vajin ko arpaptaes.
9 Ko natpong san Pol elesi nanu san
erpe bori san nga Atua miviseni tevi ko
owra “Sete kupmetutu, ko kuptajer ko wor
nga kupwerwer. Sete kupmosi. 10 Inu
beptevim, ko sete san mia-lokloksim, suri
nir elep re ngaim ngel arivi suk ko.” 11 Ko
iok ololi Pol elik iok Korin ejpari sia san ko
navöl ouwon, nga mivisviseni nale se Atua
tevi jinibb nir.

M̃eri Isrel artekai Pol van renge kot

12 Renge daron ngok, m̃eri Rom nir ar-
susture kele jinibb san nga nisen Galio nga
pivi batu gavman se m̃eri Akaea nir. Ko
gortien ne m̃eri Isrel arini ko arrul totkoni
Pol, ko artekai van re kot, ko arwera
13 “M̃erel okloli lesi nga puloli jinibb se
kem nir parsurövi Atua renge sel nga m̃itre
nale nesesreien se kem!” 14 Vitunen ko
Pol pia-tur imera nga p̃irij, ko Galio owrai
tevir owra “M̃eri Isrel, kapmurrong. Poro
ewretun m̃erel ololi nanu san nga sete
osorsan, rreknga otor otvi nale nesesreien,
ko kamrongwos pae nga inu bornge ko
wor kami. 15 Ko suri evi laten kobbong ne
nale, ko nais ko nanu ne nale nesesreien se
kami, ko oto ji kami kobbong nga kaploli
lilane. Inu sete nuir rragrrag nga bowra
suri norrorrmien san nga mirpok.” 16 Mian
ko ejeli twenir arivel lingi kot. 17 Ko delung
nir arrul totkoni Sostinis, nga mivi nabur
ne naim loten san, ko arevji temijpale re
pa roro metali ne naim ne kot ko. Ko Galio
sete ma owor suri rragrrag nir.

Pol olwi vini Antiok e

18 Vitunen ko Pol elik beblen kele tevi
jinibb se Numal nir Korin, mian ko eremse
nir ko elai drrav van kele Siria e tevi
Akwila ko Prisila. Ko vitunen ko mia-
linglingi ie, etvei tweni rao batun omus iak
Kenkrea, nga piviseni rijrijen san nga mu-
loli tevi Atua. 19 Ko mian ko arjipari ngaim
ngok Epesas, ko Pol evel lingi Akwila ko
Prisila. Mian ko ean loloim renge naim
ne loten se m̃eri Isrel nir nga p̃ijiljilwer
tevi jinibb nir ie. 20 Elilik sopon mian ko
arngoni nga p̃ilik piprepriv kele tevir, ko
ni omusus. 21 Eremse nir ko owra “Poro
Atua pimarong ko inu bea-luwi kele”.
22 Ko ejpari Sisaria renge drrav, ko
etajer van Jerusalem e, ko owrai erres tevi
kalesia nir. Mian ko etajer evan Antiok
e. 23 Elik eprepriv sopon ie, mian ko evel
lingi kele, ko evel otvi Galesia ko Prijia nga
pususture nosurien se jinibb se Iesu nir
nga parini parterter kele.

Apolos iak Epesas ko Korin

24 Ko m̃eri Isrel san evini Epesas nga
nisen Apolos. Apolos eak renge ngaim
ne Aleksantria, ko evi jinibb nga m̃irres
san ne rijen, ko orongwose erres nale ne
Naul On. 25 Arvisviseni pa osuw sel se
Numal se kerr, ko tetajer okrunge erres
nga pokwerwer ko nga pokvisviseni jinibb
nir renge nale weretunen se Iesu. Ko
orongwose bbong baptaes se Jon. 26 Ko
okwerwer loloim re naim loten se m̃eri
Isrel nir nga norrorrmien sen sete eririr
rragrrag. Ko daron nga Prisila ko Akwila
morunge nevisvisenien sen, ko orpitevi
van re naim se nuru ko orwera visviseni
sel se Atua erres vajin tevi. 27 Vitunen ko
Apolos owra pian Akaea, mian ko tasi kerr
ko joji kerr ne ie Epesas arwilwil sen nga
maruli naul san van ji jinibb se Iesu nir ne
ie. Arngoni nga poro arongwos partekai
Apolos pian loloim re naim ser. Ko daron
nga m̃irrmali Akaea ko ewilwil se nir nga
re nalol nga m̃irres se Atua arivi kalesia.
28 Suri Apolos evi jinibb nga m̃irij m̃iterter,
ko renge nale ne Naul On eviseni erres nga
Iesu evi Mesaea. Ko renge no jinibb nir,
okwer ore nale se m̃eri Isrel nir.

19

Pol evini Epesas kele

1 Daron nga Apolos m̃ilik malum Korin
e, ko Pol evel otvi vanu vini Epesas e; ko
ie, eskai kele jinibb se Numal nir rengen.
2 Ko osusi tevir owra “Daron nga kamlingi
nosurien se kami renge Iesu, ko Nem̃in On
esilvi kami rreknga ejki?” Ko nir arij weli
arwera “Ejki, setewor namrunge rragrrage
sopon suri Nem̃in On.” 3 Mian ko Pol owra
“Ko kamla baptaes nga mirpese san?” Ko
nir arij weli arwera “Ko namla baptaes
se Jon.” 4 Mian ko Pol erij welir kele,
owra “Jon epaptaese jinibb nir nga nolor
pulululwi. Ko owra kele nga san pia-vitu
kele wor re ni nga jinibb nir parosuri. Ko
Iesu ko evi m̃ernen nga Jon moksup̃e suri
ngok.”
5 Daron nga nir marunge jijle sev nga Pol
muwrai ngok, ko nir jijle arpaptaes re nise
Numal Iesu. 6 Mian ko Pol elngi nevren

renger, ko Nem̃in On esilvir; ko arij renge nale lele. Ko arok-werai tweni sev nga Atua muwrai tevir, erpe propet. 7 Ko re gortien ngok, nir erpe esngavöl drromon eru (12) totoklai.

8 Ko evi navöl itul totoklai nga Pol mokan re naim liliken se m̃eri Isrel nir ko mokjiljilwer sopon tevir suri batun vanu se Atua. Ololi lesi nga pirveir parini. 9 Ko nir sopor batur eterter ko armusus parosuri, ko arok-rij esij tere sel weretunen se Atua re no jinibb nir. Pol evel lingir ko etkai jinibb se Iesu nir. Ko nir arvivitu suri van re naim nga marok-korti ren san se m̃er san nga nisen Tiranas. Ko nabong jijle Pol okjiljilwer tevir, ko nir armurri suri lat nga puto suri. 10 Ean ejpari sia eru, mian ko m̃eri Isrel ko jinibb ne vare jijle ne vanu ngok Esia arunge vajin nale se Numal.

Natu Skeva nir

11 Atua elai derteren tevi Pol nga puloli majingen nga marinijnij nawone nir. 12 Jinibb arlai bbong sunsun ko nijor nga Pol niben mijparir, ko aran arlingi re jinibb nga marmesi nir, ko arres luwi e; ko nem̃in nga marsij arwolu lingir.

13 Ko m̃eri Isrel kele sopor nga marokivel sarrsarr nga paroji tweni demij arloli lesi vajin nga paroji demij nir renge nise Numal Iesu. Arwerai tevi demij nir arwera “E, namrij tevi kami renge nise Iesu ngok nga Pol mokwerwer rengen.” 14 Ko m̃eri Isrel ebut nga marivi natu jinibb ne sulsulen san nga nisen Skeva, arloli lesi nga parloli pirpok. 15 Mian ko nem̃in nga m̃isij ngok owrai tevir owra “Iesu ngok, nurongwos pae, ko Pol kele nurongwose; ko kami ma, sete nurongwos rragrrage kami.” 16 Ko m̃er nga nem̃in nga m̃isij m̃isisilvi ngok otur mera ko oti siksenir, mian ko nir arwolu ivare lingi naim sen tevi niber sopon nga marrerra ko sunsun ser kele armerrerrerr. 17 Daron nga m̃eri Isrel ko m̃eri Gris nga marlik Epesas marunge sev nga miplari ngok, ko armetutu ko aririr temijpal. Mian ko jinibb nir arok-susi nise Iesu Numal se kerr van mare kele wor.

18 Ko nir elep nga marok-osuri vajin Iesu artur mera ko arwerai tweni vajin re no jinibb nir nga tuwi nir arok-loli majingen ngok nir ne botut ko nanu nga pulokloksi mauren se jinibb nir. 19 Ko nir elep nga marok-loli mirpok arlai naul ser vini ko arsulir renge no jinibb nir. Naul nen elep sopon, erpe nowlir pian pijpari bebje silva 50 000. 20 Ko re sel nga marirpok nga derteren ner mutoe, nale se Numal ean ejpari lat jijle, ko ean eterter kele wor tetajer.

Laten nga milep iak Epesas

21 Daron nga nanu jijle musuw vajin ie, ko Pol orrorrmi nga p̃ileslesi Masetonia ko Akaea re sel sen van Jerusalem e. Mian ko owra “Poro bosuw Jerusalem, ko ban kele ko wor Rom e.” 22 Mian ko okoni jinibb nga morok-wilwil sen eru, Timoti ko Erastas, van Masetonia e. Ko ni elik mun sopon Esia.

23 Re daron mawos ngok ko, laten nga milep san eplari iak Epesas suri sel ngok se Numal se kerr. 24 Laten ngok eplari erpel: Jinibb san elik nga mok-majinge nanu renge silva, nga nisen Dimitrias. Ko renge ie jinibb nir arok-surövi atua ser san nga mivi nesevin, nga nisen Atemis. Dimitrias emajing natu naim wowarreng nir re silva nga marrongrrongi naim loten se Atemis. Ko ni ko nir nga marok-majinge nanu ngok nir arok-la nevöt elep re daron nga marwulwuler.

25 Dimitrias ervei kortoni nir jijle nga marok-loli majingen ngok ko owra “Selek nir, kamrongwose nga rramok-loli lilane liken se kerr re sev nga rramloli ngel. 26 Ko rrek kamlesi ko kamrunge pa suri morok Pol nga oksusur metutue jinibb ko ervei tweni nir elep, sete re Epesas kis ko otomori renge lat jijle iel Esia. Okwera tweni nga atua nir nga jinibb marloli nevrer e sete arivi atua weretunen ko, ejki. 27 Ko niko ololi jinibb jijle arrorrmi esij suri kerr vajin, ko suri nanu nga rrammajing ngok e nir. Ko naim ne loten se atua se kerr ngok Atemis tivini tivi naim nawon vajin, ko jinibb nir setemun tarsurövi erpe atua san. Iok sete erres, suri lelingenok jinibb elep arok-surövi, re Esia ko re lat elep kele ne iel ngatan.”

28 Daron nga jinibb nen nir marunge iok, ko arlolar ko arkail van mare arwera “Atemis nga mivi atua ne Epesas, ni elep!” 29 Mian ko arvijajenge elep erpok, errale lat jijle re ngaim ngok. Ko nir sopor arrul totkoni m̃eri Masetonia ngok nuru, Gaeas ko Aristakas nga morpitevi Pol vini, ko arevei nuru van re lat nga marok-lilik e nga milep ser.

30 Ko Pol emrreni pian p̃ijiljilwer sopon tevi jinibb nir, ko kalesia nir sete armarong. 31 Ko nir sopor nga martori majingen se numal gavman ne vanu ngok Esia arivi seler e Pol, ko arlai nale van nga Pol sete pian.

32 Ko delung arkarkar temijpal. Nir sopor arvijajenge nanu san ko nir sopor arvijajenge nanu san, ko nir eleplep arrelenge ko arvijajeng mae. 33 Ko m̃eri Isrel nir arkoni nir san nga nisen Aleksanta nga pian putur re no nir. Ko jinibb arrorrmi nga ni evi m̃ernen ko, suri m̃eri Isrel nir marloli mian mutur re nor. Ko

osusi nevren van mare nga puloli par-murrong. Owra puwra suri nelesien sen renge sev nga miplari. 34 Ko daron nga delung nir marongwose nga Aleksanta evi mẽri Isrel, ko nir arkail kele van mare, arwera “Atemis nga mivi Atua ne Epesas, ni elep!” Arok-p̃elak nga markail mirpok ejpari mete nial eru totoklai.

35 Mianan ko jinibb se numal gavman ne ngaim ngok san ea-loli delung nir armurrong, ko owrai tevir owra “Mẽri Epesas, jinibb jijle ne iel ngatan arongwose nga evi majingen se kerr ko nga rram-metmete naim ne loten ngok se Atemis nga nisen mian wor mare, ko nevöt on nen nga murrongrrongvi ni, nga mivitan re melrin vini iel. 36 Sete san orongwos rragrrag p̃ikerkeris re iok. Ko niko erres ma nolo kami pumolmol, pian ngatan. Ko sete erres batu kami p̃iterter pirpok. 37 Kamtekai laru ngok vini, ko sete orvenae nanu san renge naim ne loten se kerr, ko sete orok-rij tere kele Atua ngok se kerr. 38 Poro Dimitrias tevi selen nir arlesi nanu san tere jinibb san, ko kot oto pa niko, ko numal nen nir arlik kele. Erres parloli nir wor parsupsup̃e. 39 Rreknga poro kamwera kapwera nanu kele san, ko erres rraploli re gortien san nga mivijuri sel mawos nen kobbong. 40 Suri emlas bbong tarevei kerr van re kot suri laten nga kamlat e milep lelingen, ko kapa-wera pirpese suri?” 41 Daron nga muwrai jijle mirpok, ko okoni tweni jinibb nir arivel.

20

Pol evel rrurrngi Masetonia ko Gris

1 Daron nga laten ngok musuw vajin, ko Pol everus kortoni jinibb se Iesu nir nga parini lat sansan. Elai rijen tevir nga puloli norrorrmien ser p̃iterter, mian ko eremser, ko evel lingi ie van Masetonia e. 2 Evel rrurrngi ie, ko oklai nale elep nga puloli norrorrmien se jinibb p̃iterter, mian ko etajer kele van Gris e. 3 Ko elik navöl itul ie, oktiriv nga p̃ilai lweni drrav san ko pulwi van Siria e. Ko ornge nga mẽri Isrel sopor arlingi nale ne ni nga parevji pini; mian ko erieni kele norrorrmien sen ko evijuri suri bbong ngaut renge sel nga mĩasi Masetonia. 4 Ko Sopata, mẽri Berea ngok nga mivi natu Piras, evivitu suri, ko mẽri Tesalonaeka ngok Aristakas tevi Sekantas, nuru kele orvijuri. Mẽri Depe ngok Gaeas nuru Timoti ko mẽri Esia ngok nuru, Tikikas nuru Tropimas, orvivitu kele suri. 5 Lartul ngok nir arpitevi kem, mian ko arwowomu kem vajin aran artiriv kem Troas. 6 Ko daron ne nanen nga is mijki ren ngok mĩasi, ko namsa re drrav san, namlinglingi Pilipae, ko namwolu namjipari Troas; ela nabong elim totoklai. Namkorti tevi nir ne ie ko namlik wik san totoklai.

Pol ejilwer tuloni tevi kalesia ne Troas nir

7 Re nabong nga womujnen re wik, namser korti kele nga nabsurövi Atua ko nabaan korti. Pol ejiljilwer tevi kalesia nir ejpari nat mĩirrang, suri re rorpong nen bbong ko ni pia-ivel. 8 Ko re loloim nga muto mare jer nen e nga namlik ren, laet esaut arto ren. 9 Ko mẽlakel san nisen Iutikas oklik re winto nen. Ko daron nga Pol mokrij mirpok, ko Iutikas meten orrwel, mian ko ematurrwel; mian ko evitan ko ewaji ngatan re dan. Naim nen arloli evi naim itul e. San oto ngatan, san oto mare nen, ko san oto mare jer. Ko ni evitan re nga mare jer nen; ko daron nga maran nga parlesi, ko ni emij pin jer pa. 10 Pol kele ean ngatan ko esaro ngavil, ejiol vitan ji Iutikas ko erake ko owra “Sete kaprrorrmi, ni emaur luwi le pa!” 11 Mian ko Pol olwi van kele mare e ko namaan korti jile, ko ejiljilwer tevir eanan ejpari nat emaot nga p̃irin; ko namiel lingir vajin. 12 Mian ko arpitevi mẽr wel nga mimaur luwi nga van re naim sen e, ko arir temijpal suri.

Namlinglingi Troas naman Maelitas e

13 Pol orrorrmi nga ni pivel kele van lat san nga nisen Asos. Ko kem namwowomu renge drrav nga naban nabtirive ni ie. 14 Ko okorti kele tevi kem ie, ko esa re drrav. Ko namwolu kele van Mitilen e. 15 Ko mevinen namini lat san mori Kios, ko nabong mĩinij nen namjipari Samos. Ko mevinen vajin namjipari Maelitas, ko naman ngaut ie. 16 Pol orrorrmi nga nabwolu asi Epesas, suri sete emrreni nga putur periv Esia. Otor ngavilvil, suri emrreni p̃ilik Jerusalem renge daron ne Pentekos.

Pol ejilwer tuloni tevi mẽrwomu nir ne kalesia nir ne Epesas

17 Re Maelitas, Pol elai nale van Epesas e, ko everus mẽrwomu nir ne kalesia nir nga parini parlesi ni. 18 Daron nga marjipari ie ko owrai tevir owra “Kamrongwose nanu jijle nga mololi nga meptevi kami daron nga mea-vini taole Esia. 19 Meri Isrel nir sopor arok-loli norrorrmien nga parlokloksik, ko arloli nurnge esij elep. Ko inu nutajer bbong, numajing se Numal, ko nuloli nolok ean ngatan. Ko nabong elep suwen metek orurus. 20 Daron nga mewerwer renge no delung nir, rreknga re naim se kami sisamis, ko sete norrorrmien suk emtutu renge sev nga bowrai nga piwilwil se kami. 21 Nuwrai tevi mẽri

Isrel ko jinibb ne vare nir nga parlinglingi nololien ser ko parieni lwenir van ji Atua e, ko parosuri Numal Iesu.

22 “Ko sete nurongwose sev pia-rremali jik re Jerusalem, ko bosuri ta Nemĩin se Atua ko bean ie. 23 Ko re ngaim jijle nga botutur e, Nemĩin On owra tevik nga bean re norongen nga mĩisij milep, ko parlingi inu re naim ne nekaien. 24 Ko sete nurrorrmi p̃elak sev nga p̃irrmali jik, ko nuwra ta ma bevinvini ore jijle majingen nga Numal Iesu mĩilai tevik nga bololi. Ko majingen ngok evi nga bowrai tweni nosp̃en nga mĩirres suri nolo Atua nga mĩirres p̃elak.

25 “Nuvel ji kami jijle, mewerwer tevi kami suri batun vanu se Atua. Ko lelingenok nurongwose nga sete kami san orongwose p̃ilesi kele nok. 26 Ko niko bowra nanu nga mĩiterter san tevi kami, ngel: Poro kami san pijijki, ko sete kamapiri inu e, ejki; 27 suri nuwrai nanu jijle ko pa nga Atua mimrreni kaprongwose. 28 Kapmetmet kami p̃irres ko nir nga Nemĩin On mĩilngi re nevre kami. Kaptor pipi kalesia se Atua nir, suri Atua owli tweni nir ko pa re drra Natun. 29 Nurongwose nga poro bevel lingi kami, ko sopor para-vini ji kami pirpe guli rrum nga parlokloksi kami. 30 Kami luwi kele kobbong sopor parvisviseni gerisen nga parlai tweni jinibb se Numal nir. 31 Kapmetmet, ko kaptur p̃iterter! Kaprrorrmi, natpong ko natrin ejpari sia itul totoklai nga nomok-visviseni tetajer kami e nga suwen metek mokjumjum suri.

32 “Ko lelingenok vajin nulngi kami renge nevre Atua, ko nulai nale se Atua tevi kami nga muwra nolon nga mĩirres orongwose piwilwil se kami. Nale ngok orongwose puloli kapterter ko p̃ilai nanu nga marres parremali ji kami, erpe rijrijen sen muwrai pa. 33 Ko inu sete nuvi jinibb nga nolok mimrreni nevöt rreknga nijor se jinibb mĩinij nir. 34 Kamrongwose nga inu nomok-p̃elak tevi nevrek mawos nga ðelai sev nga inu tevi selek kele nir, nevre kem mumrrol ren. 35 Renge nanu jijle nga mololi, nuviseni erpese nga kami kapvijuri nga piwilwil se nir nga niber mimelisna. Kaprrorrmi suri nale se Numal Iesu nga muwra ‘Neiren elep renge kerr re rramlai nanu tevi jinibb, easie nga poro rraplai nanu ji jinibb.’ ”

36 Daron nga Pol mivinvini jijle nale sen, ko ejipa vitan tevi nir jijle ko olot. 37 Nir jijle arunge esij nga p̃ilinglingir, ko arting ko arloplope, ko arromji ko aremsen. 38 Arunge esij elep suri owrai tevir owra “Sete kama-lesi kele inu nok.” Mian ko arpitevi van renge drrav.

21

Pol ean Jerusalem

1 Vitunen nga namremser ko namsa re drrav, ko namwolu mawos van Kos e. Ko mevinen namjipari Roj, ko namtajer van, namjipari Patara. 2 Ko renge ie, namlesi drrav kele san owra pian Ponisia e; ko namsa ren ko namwolu kele. 3 Namini vajin nga namleslesi norour nga milep ngok Saepras mĩiraji, mian ko namasi re devjen rres e; mian ko namwolu nga nabini Siria. Drrav ejpari iok re Taea nga pujubbli nijor ie, mian ko naman ngaut e. 4 Namsusi pejpej jinibb se Iesu nir ie, ko namlik tevir ejpari wik san. Ko Nemĩin On owrowrai tevir nga parwerai tevi Pol nga setemun pian Jerusalem.

5 Ko daron nga wik nen mĩiasi vajin ko namtipatun kele sel se kem. Jinibb totoklai tevi nesen ser ko natur nir arpitevi kem re ngaim ean ejpari jeli dis. Namjipa vitan renge deP̃inan ko namlot. 6 Mian ko kem jijle namremremse kem sisamis; ko kem kobbong namluwi kele van re drrav e, ko nir ma arlulwi van siser e.

7 Ko drrav owlu lingi Taea, owlu kele vini renge Toleme e. Ko naman ngaut, namlesi kele tasi kerr nir ne ie. Namlik nabong totoklai san tevi nir. 8 Ko mevinen naman Sisaria ko namlik tevi Pilip, nga mivi jinibb werweren. Evi san re nir ebut nga marlingi bonevis Jerusalem nga parmetmete nevöt.[C] 9 Ko natun nesevin nir ivij nga setewor marlik ji norman, ko nga marokwerai tweni nale nga Atua mĩilai tevir erpe propet. 10 Namlik Sisaria nabong sopor, mian ko jinibb san nga mivi propet, nisen Akapus, mivel Jutia vini ji kem. 11 Evini ji kem ko elai netatuw se Pol ko eka lweni ðelan tevi nevren, ko owra “Ngok nale se Nemĩin On nga muwra, Merwomu ne Isrel nga Jerusalem parkai jinibb nga netatuw sen ngel re murrun ngel kobbong, ko parlingi ni re nevre jinibb ne vare nir.” 12 Daron nga namrunge nale ngok ko kem jijle namok-werai eterter tevi Pol nga sete pian Jerusalem. 13 Ko Pol erij weli kem owra “Suri sev kamting ko kamtor otvi nolok? Sete numarong kis nga parlingi inu re naim ne nekaien suri Numal Iesu, ko numarong kele wor nga bemij suri ni iak Jerusalem.” 14 Ko niko sete namarevei norrorrmien sen, ko namlinglingi kobbong. Ko namlot kobbong nga puto ko pa pirpe nga Numal se kerr mimrreni.

15 Namlik eprepriv sopon ie, ko namser kortoni kele joro kem, mian ko namiel

C **21:8** Kuplesi batun 6:5.

namini Jerusalem e. 16 Jinibb se Iesu kele
nir sopor ne Sisaria arpitevi kem. Ko
artekai kem van re naim se jinibb san,
nisen Nason, ne Saepras, nga mivi jinibb
se Iesu tuwi ko pa. Ko namlik renge naim
sen.

Pol okluklue Jemes

17 Ko daron nga namjipari Jerusalem, ko
jinibb se Numal nir arir temijpal nga parlai
kem. 18 Mevinen vajin ko Pol emrreni
pukluklue Jemes, ko kem nampitevi. Ko
nir nga marivi m̃erwomu se kalesia nir
arlik jijle ie. 19 Pol owra erres tevir, ko
ewer visviseni tevir erpese nga Atua m̃ilai
ni nga piwilwil se jinibb ne vare nir.

20 Nir jijle nga marunge nale ngok ar-
surövi Atua. Ko arwerai tevi Pol arwera
“Sele kem, nik kulesi pa nga jinibb nuvas-
ngavöl vavis kis ne m̃eri Isrel nir marini
marosuri. Ko nir jijle artori malume nale
nesesreien se Moses erres p̃elak. 21 Ko nir
arrorrmi nga nik kuvisviseni m̃eri Isrel nir
nga marlik karkar re vanu se jinibb ne
vare nir nga sete parosuri nesesreien ngok.
Arwera nik kuwer orer nga natur norman
nir setemun parvijuri sel ne tuwi se m̃eri
Isrel nir, ko nga sete natur paran re bae.
22 Ko rraploli pirpese le vajin, suri jinibb se
kerr nir arongwos pae nga nik kumlik iel?
23 Ko kuploli ma sev nga nabwerai ngel:
Jinibb se kem ivij arloli rijrijen sisamis ser
tevi Atua. 24 Kupkorti ma tevir mevi renge
loten ser nga puloli nir parwokwok re no
Atua. Ko kuplai nevöt nga nir parwuli
nanu e nir renge nabong ser nen, ko nir
vajin parongwos parkiri batur. Ko ngok
piviseni tevi jinibb nir nga sev nga mar-
supsup̃e suri nik sete arivi weretunen, ko
jinibb jijle parongwose vajin nga ewretun
nik kuvijuri ko wor nesesreien se Moses.
25 Ko daron sopon pa, namwerai rrurrngi
jinibb ne vare e nir nga marivi kalesia,
sev nga nir parloli. Namwerai rrurrngir
e nga sete parurroi sev nga marlot e tevi
atua m̃inij nir, sete parurroi vison nga
drra muto malum ren, rreknga nanu rrum
nga sete martevei otvi ƀirislan nga drra
puwlu tweni, ko sete kele parloli p̃isij tevi
nesevin.”

26 Ko Pol emarong, ko mevinen eptevi
nir ivij nen, arivel. Ko arloli verusen nga
puloli parwokwok re no Atua. Ko Pol ean
loloim re Naim se Atua nga puwrai tevi
jinibb ne sulsulen suri nabong evis nga
parvinvini ore majingen ne nir elim ngok
nga parini parwokwok luwi re no Atua.
Suri nir ngok parevji sisamis wor nanu
rrum ko.

Arrul totkoni Pol

27 Ko daron nga wik nen mutomori
pusuw, ko m̃eri Isrel nga marivel Esia vini
markulu sweri Pol loloim re Naim On. Ko
arser kortoni delung jinibb nir ko artur
imera ko arrul totkoni Pol. 28 Arkikail,
arwera “E, sele kem nir, m̃eri Isrel, kapini
kapwilwil se kem! Merel okivel karkar
lat jijle, okwerai nanu nga marsij nir tere
kerr m̃eri Isrel nir ko tere nale nesesreien
se Moses ko tere kele Naim On ngel. Ko
ololi Naim On orrokitkit vajin suri eptevi
jinibb ne vare nir vini ren.” 29 Arwerai
erpok suri arrorrmi Pol eptevi Tropimas
nga mivi jinibb ne vare, m̃eri Epesas san,
van re Naim On; suri arlesi nuru Pol re
ngaim ie.

30 Ko iok ololi kele laten nga milep san
errmali re ngaim ngok. Ko arrul re Pol
ko arteseni tweni re Naim On vini vare
e; ko jinibb ne sulsulen nir arkikior luwi
re metali. 31 Nir ngok armerreni parevji
pini Pol; mian ko nale ejpari burtur se
jinibb nuval ne Rom nir, ornge nga laten
nga m̃ikarkar san errmali renge Jerusalem
totoklai. 32 Ko ngavilvilsen elai jinibb
nuval tevi m̃erwomu ser nir sopor, arwolu
van lat nga nat m̃ikarkar muto ren. Ko
daron nga jinibb nir markulu marmeteni
burtur tevi jinibb nuval sen nir, ko sete-
mun arevji Pol. 33 Ko burtur ean morie
Pol ko ololi jinibb sen nir arrul totkoni, ko
arkai totkoni nevren tevi dil delrrurr eru.
Mian ko osusi tevir owra “Merel evi si le
san? Ololi erpese le?” 34 Nir sopor arkail
arwera nale san, ko nir m̃inij arwerai nale
m̃inij. Arkarkar elep nawon, ko burtur
elesi eterter nga purongwose sev evi batu
laten. Mian ko okoni kele jinibb sen nir
nga partekai Pol van re naim se jinibb
ne nuval nir. 35 Daron nga martipatun
nga partongsa van re naim nen, ko jinibb
nir arlolar p̃elak, ololi jinibb ne nuval
nir arwosi Pol van mare ko arivel tevi,
36 suri delung nir arvivitu ko arkikaile elep
arwera “Kaprevji, kaprevji pini!”

Pol erij tevi delung

37 Otomori jinibb ne nuval nir parwosi
Pol van loloim re naim ser, mian ko Pol
ongoni tevi burtur owra “Wurru, orong-
wose ƀejiljilwer tevim beblen?” Burtur
osusi tevi owra “Erpese? Kurongwose
kuprij nale se m̃eri Gris? 38 Inu nurrorrmi
nik kuvi m̃eri Ijip nen nga mutur imera
ko m̃itre batu gavman ko m̃itkai jinibb
nuval nir nuvasngavöl nuvavij (4000) ko
nir maran marlik renge lolo merwer.”

39 Ko Pol erij weli owra “Ejki, inu nuvi
m̃eri Isrel. Nuak Silisia, re Tasas, nga mivi
ngaim nga milep. Wurru kupmarong inu
nga ƀerij tevi delung ngok nir.” 40 Burtur
emarong, ko Pol otur ko obblöni nevren
van mare nga nir parmurrong; mian ko ni
erij tevir vajin re nale se m̃eri Isrel nir.

22

1 Ko Pol owra “Selek nir, m̃eri Isrel
tata suk nir ko tuwak nir, wurru kapmur-
rong ko bowrai visviseni mauren suk tevi
kami.” 2 Ko daron nga m̃eri Isrel nen nir
marunge nga ni mokrij tevir renge nale
mawos ser, ko nir armurrong kemkam̃e
kele. Mian ko ni erij etajer, 3 owra “Inu
nuvi m̃eri Isrel. Nuak Silisia re ngaim
ngok Tasas. Numaur ko nulep ie. Nulai
norongwosien suk ji jinibb nevisvisenien
ngok Gamaliel. Evisviseni inu erres p̃elak
re nesesreien se ƀirterawarreng se kerr
nga bevijuri. Ko re daron ngok nuterter
elep re majingen se Atua, erpe kami ngok
nir lelingen. 4 Ko nomok-oji jinibb nga
marvijuri sel se Iesu, nga berevji pinir.
Nurrul totkoni norman ko nesevin nga
m̃elngir re naim ne nekaien. 5 Ko ngok
batu jinibb ne sulsulen tevi nir ne kaon-
sel se kerr arongwose parwerai nga evi
weretunen. Re daron ngok nutori naul
nga maruli paran ji tasi kerr ngok nir nga
marivi m̃eri Isrel iak Damaskas. Nuan iok
nga ƀesre totkoni kalesia nir ko beptevi
lwenir vini Jerusalem e nga parvirralir.

Pol owrai tweni erpese mivini mivi jinibb se Iesu

6 “Otomori pivi levial re daron san,
nomok-tutur suri sel vini mori Damaskas,
ko moron nga milep san omor vini re mel-
rin ejparik. 7 Nuil jubbul ngatan re dan, ko
nurnge drrelan san muwra tevik muwra
“Sol, Sol, suri sev nik komok-loli esij tevi
inu?” 8 Ko nususi tevi nuwra “Numal, nik
kuvi isi le?” Ko ni owra lweni tevik owra
“Inu le Iesu m̃eri Nasret ngok nga komok-
loli esij tevik.” 9 Nir nga marivel korti
tevik arlesi moron ngok ko sete ma arunge
drrelan nga m̃irrmali. 10 Mian ko nususi
nuwra “Numal, kumrreni inu bololi sev?”
Mian ko owrai lweni tevik owra “Kuptur
imera ko kupan Damaskas e. Ko daron nga
kupjipari ie, ko jinibb san p̃iwer visviseni
tevim nanu jijle nga Atua m̃ilngir nga
kupa-loli.” 11 Moron ngok omor temijpal
ko ololi setemun nurongwose bokluklu, ko
nir nga marvivitu suri inu artotkoe nevrek
van Damaskas e. 12 Renge ngaim ngok,
jinibb san elik ie nga nisen Ananaeas nga
muosuri ko mutori nesesreien se Moses nir
m̃irres, ko nga m̃eri Isrel nir nga marlik ie
martori ni muon m̃irres suri. 13 Evini jik
ko owrai tevik owra “Sol, selek, lelingenok
kurongwose kupkulu luwi vajin!” Ko
vesan rres, nuklu luwi ko numteni. 14 Mian
ko owrai tevik owra “Atua nga apu se
kerr nir marok-surövi otobbtobbu nik nga
kuprongwose nanu nir nga ni mimrrenir,
ko nga kuplesi jinibb ne majingen se Atua
nga mumomsawos m̃irres, ko kuprunge
ni mawos drrelan. 15 Ko kupwerai tweni
ko wor tevi jinibb jijle sev nga kumlesi
ko kumrunge. 16 Ko suri sev komok-tiriv?
Kuptur mera, kuppaptaes, kupverus van
ji Atua re loten nga ni p̃irrawe tweni
nololien som.”

Atua okoni Pol nga puwrai tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu tevi jinibb ne vare nir

17 “Nulwi vini Jerusalem e. Ko daron nga
nomok-lot loloim re Naim On, ko nulesi
nanu san erpe bori nga Atua miviseni
tevik, 18 nga m̃elesi Numal suk. Owrai
tevik owra “Pingavilvilsen, kupiel lingi
Jerusalem lelingen wolok ko pa, suri nir
ne iel setemun mara-runge nale som suri
inu.” 19 Ko nurij weli nuwra “Numal, nir
arongwose nga renge lat ne liliken elep pa,
nurrul re jinibb ko nurevji jinibb nga no-
surien ser muto renge nik. 20 Ko daron nga
kele marevji Steven e nga muwrai tweni
nik nisem, nuir bbong, ko nutur tevir
ko nomok-metmete joro nir nga marevji.”
21 Mian ko Numal owrai tevik nga bevel, ko
erijrij inu nga pukoni twenik van ngasu jer
ji jinibb ne vare nir.”

22 Delung nen arok-murronge nale se
Pol erres ean ejpari vajin musp̃e suri
jinibb ne vare nir. Ko daron nga moka-
sup̃e jinibb ne vare nir, ko artipatun nga
markarkar orore vajin; arkail van mare
arwera “Kaptekai tweni morok, kapre-
vji pini, sete erres nga pimaur!” 23 Ko
arok-kikail lenglengen van mare, ko ar-
wirrwirr sunsun ser, ko arserake maw ko
arwirr karkare nga piviseni nga nir arunge
lengleng esij. 24 Ko burtur se jinibb nuval
ne Rom nir owrai tevi jinibb sen nir nga
partekai Pol van loloim ko parvirrali nga
puloli puwrai tweni suri sev m̃eri Isrel nir
marok-kail tere mirpok. 25 Ko daron nga
markai totkoni vajin nga parvirrali, ko Pol
owrai tevi m̃erwomu ser nga moktur ie
owra “E, inu nuvi m̃eri Rom le san. Ko
setewor nukot. Sete kamrongwos kapvir-
ralik!”

26 Daron nga m̃erwomu nen murnge
nale ngok, ko ean owrai tweni tevi burtur
owra “E, rrek kurrlenge, ko morok evi
m̃eri nga kerr ko san!” 27 Mian ko burtur
nen evini osusi tevi Pol owra “E, kupwerai
p̃irres, kuwretun le wor nga nik kuvi m̃eri
Rom san?” Ko Pol eweli nale sen owra “O-
o, nuwretun ko wor.” 28 Mian ko burtur
nen owra “O, inu nuwirr pa nevöt nga
milep san nga mevini vajin mevi m̃eri
Rom.” Ko Pol erij weli owra “Ko inu nulai
suri nuvijuri bbong tata suk.”

29 Ko nir nga marwera parevji Pol arjuj
luwi, ko burtur kele emtutu, suri otor

jabble pa nga m̃ika totoni m̃eri Rom san re dil delrrurr.

Pol otur re no jinibb nga marlelep ne Isrel

30 Ko nabong m̃inij nen m̃erwomu emrreni purongwos mawos nale nga numal se m̃eri Isrel nir martere Pol ren. Mian ko orpaji dil delrrurr ko ololi Pol evel sisarow, ko erijrij jinibb batu sulsulen nir totoklai nga parlik. Ko ololi artekai Pol van ko ololi otur liven re nor.

23

1 Pol oklu mawos re nor ko owra “Tasik ko jojik nir, tetajer mijpari lelingenok, numajing se Atua renge sel nga muon, ko nuwokwok erres.” 2 Ko batu jinibb ne sulsulen ngok Ananaeas owra tevi nir ngok nga marok-tur mori Pol nga nir san puwje jingo Pol. 3 Mian ko Pol owra tevi Ananaeas owra “Nik nga kumwokwok m̃irres, Atua pia-wuje nik ko! Kulik iok nga kupwera sesre lat nga puto suri tevi inu renge nesesreien se Moses, ko kutor otvi nale nesesreien nga kumwera parwujek!” 4 Ko jinibb nga martur mori Pol arwera “E, erpese kumrij tere batu jinibb ne sulsulen se Atua mirpok?” 5 Mian ko Pol erij weli owra “O, sete nurongwose nga ni mivi batu jinibb sulsulen. Ko Naul On owra sete erres rraprij nale nga m̃isij tere m̃erwomu se kerr san.”

6 Ko mian ko daron nga Pol m̃ilesi nga nir ne gortien ngok sopor arivi Satusi nir ko sopor arivi Parasi nir, ko ekail van mare owra “Selek nir, inu nuvi Parasi san, ko nuvi kele natu m̃eri Parasi san. Ko armerreni parrowrrowe inu iel lelingen suri inu nuosuri temijpale nale nga muwra jinibb nga marmij para-maur luwi kele.”

7 Daron nga Pol muwrai jijle mirpok musuw ko Parasi ko Satusi nir arlatlat lululwenir re gortien ser, ko arteri wukarir vajin evi meling eru e. 8 Satusi nir setemun arosuri anglo nir ko nem̃in nir, rreknga mijen nir nga parmaur luwi kele, ko Parasi nir ma arosuri nir totoklai. 9 Mian ko nat ekarkar temijpal. Ko jinibb nevisvisenien ne nesesreien se Moses sopor nga marivi Parasi nir artur imera ko arwerai eterter tevir arwera “Sete namlesi rragrrag nanu san esij ji morok. Rrek ewretun nem̃in san rreknga anglo san erij tevi!” 10 Ko laten ser ean elep. Ko burtur emtutu nga tarevei Pol ko tarrerrerrsi niben sopon, mian ko erijrij jinibb sen nga partekai tweni. Ko nir aran artekai tweni van elik talev re naim ser.

11 Re natpong nen, Numal otur re jeli Pol ko owra “Sete kuprrorrmi nanu san! Erpe kumjiljilwer pa suri inu iel Jerusalem, ko kupjiljilwer kele pirpok suri inu iak Rom.”

Armurri suri nga parevji pini Pol

12 Ko re mevinen rorpong, m̃eri Isrel nir easi ngavöl ivij (40) arser korti ko arlingi nale san, ko arijrij tevi Atua arwera 13 “Sete nabaan ko sete nabminmin pijpari wor nabrevji pini Pol!” 14 Ko nir sopor aran ji batu sulsulen ko m̃erwomu ser ko arwera “Namloli pa rijrijen pa tevi Atua nga sete nama-urroi nanu san pijpari nabrevji pini wor Pol. 15 Ko kami nir ne kaonsel, kaplai nale van ji burtur se m̃eri Rom nir. Kaplum̃i nolon ko kapngoni poro orongwose p̃itkai lweni Pol pulwi vini ji kami nga kapsusi rongornge kele tevi. Ko kem nabtiriv terai live sel sopon nga nabrevji pini nga setemun pijpari iok.”

16 Ko metulu se Pol ornge nale ngok, ko ean owraie. 17 Mian ko Pol owrai tevi nir san owra “Kuptekai m̃elakel ngel van ji burtur. Emrreni puwrai nanu san tevi.” 18 Ko m̃er nga etkai m̃elakel nga van ji burtur, ko owra “Pol nga m̃ilik re naim ne nekaien okonik nga beptevi m̃elakel ngel vinuk jim, suri emrreni puwrai nanu san tevim.” 19 Burtur etkai m̃elakel nga van devjen e sopon, ko osusi tevi owra “Kuwra kupwerai sev le tevik?” 20 Melakel erij weli owra “M̃eri Isrel sopor arloli pa nale san, ko mevi parngoni tevim nga kupa-pitevi Pol van ngatan re gortien ser. Parkerasim nga gortien ser emrreni kele purongwose sopon suri nanu ngok. 21 Ko warru, pijki setemun kuploli nanu nga parwerai ngok. Suri nir easi ngavöl ivij (40) nga parteptepi terai parevji Pol. Arloli pa rijrijen nga sete paraan ko sete parmini nanu san pijpari nga parevji pini. Ko lelingenok, artiriv pa nirka nga parloli ko nga parunge lweni sev nga kupwerai lweni.” 22 Burtur owrai tevi owra “Sete kupwerwerai tevi jinibb san purongwose sev nga kumwerwerai tevik ngok.” Ko okoni tweni evel.

23 Ko burtur nen everus jinibb sen eru, ko owrai tevi nuru owra “Koporan koporlesi jinibb ne nuval nir ongut varu (200) ko koporwerai tevir nga nir partiriv parmetmet nga paran Sisaria. Koporlai nir ngavöl ebut (70) nga parsakel sisamis re os ser, ko nir ongut varu (200) kele nga parivi ne sir kis. Ko parlinglingi iel re mete nial piesiw nat pupong. 24 Kaplingi os san puto metmet terai Pol. Ko kapmetmete p̃irres pian pijpari ji batu gavman ngok Piliks, nga sete nanu san pulokloksi renge sel.” 25 Ko burtur oli naul san nga muwra:

26 ‘Neiren evel ji inu Klotias Lisias ko ean ji numal gavman Piliks. 27 Morok m̃eri Isrel arrul totkoni pa osuw ko otomori parevji pini. Ko daron nga mornge nga ni evi m̃eri Rom san, ko nutkai jinibb nuval suk nir van nga b̃etkai tweni jir. 28 Numrreni bemteni otvi wor sev nga

marlolarsi ni suri, mian ko nutkai van re Kaonsel ser. 29 Ko nulesi nga ni sete ololi rragrrag nanu san nga ni pimij rreknga pian re naim ne nekaien suri. Nale nga marwerai ren evi bbong murrun ne nesesreien ser kobbong. 30 Ko daron nga san mivini muwrai tevik nga m̃eri Isrel armurri suri nga parevji pini, ko niko nurrorrmi erres nga bokoni tweni vinuk jim. Nuwrai mawose tevi nir nga marlolarsi, nga poro nir arongwose parwerai tweni sev nga ni muloli m̃isij, renge nik nom.”

31 Jinibb nuval nir arosuri nale se burtur ser, ko re natpong mawos nen kobbong, artekai Pol van re ngaim nga Antipatris e. 32 Ko mevinen, jinibb nuval nga os ser mijkie arivel luwi ƀelar van lat nga nir e, ko jinibb nuval nga os ser kobbong mutoe artajer tevi Pol. 33 Ko daron nga marini Sisaria ko arlai naul nen tevi numal Piliks, ko arlingi Pol renge nevren. 34 Piliks eve naul nen, ko osusi tevi Pol owra “Nik kuvi m̃eri ngabe?” Ko daron nga murnge nga Pol mivi m̃eri Silisia 35 ko owrai tevi owra “Daron nga jinibb marini nga parwerai tweni sev nga marlesi rem, ko inu beamurronge nik.” Ko owrai tevi jinibb nuval nga parrul totkoni pa Pol ko renge naim ne nekaien nga muto ji ni.

24

M̃eri Isrel arwerai tweni sev nga marlesi esij renge Pol

1 Nabong elim easi, ko batu jinibb sulsulen ngok Ananaeas ean Sisaria tevi m̃erwomu se m̃eri Isrel nir ko tevi kele jinibb ne nesesreien san nga nisen Tetalas. Aran ji numal Piliks nga parwera tweni sev nga marlesi esij renge Pol. 2 Arverus Pol vini loloim e, ko Tetalas owra tweni vajin nale se nir.

Owra “Numal, weretunen nik kuan mare, ko kuloli liken ne demat nga m̃irres oto epriv ji kem. Erres ma nik, ko kumloli nanu se kerr muto m̃irres p̃elak. 3 Kem jijle namok-runge erres tetajer suri sev nga kumloli. 4 Sete numrreni bolokloksi daron som, ko nungonim ma nga kuprrorrmi kem ko kupmurrong ta nale se kem welel nga nabwerai ngel. 5 Namtor sweri pa osuw nga morok evi jinibb nga m̃isij, ko evi batu liken nga m̃isij. Okloli pa laten nga marlelep nir tevi m̃eri Isrel nga marlik rrale iel ngatan, ko evi m̃erwomu re lenglengen gortien san nga marvivitu suri m̃eri Nasret san. 6 Ololi lesi nga puloli naim se Atua purrokitkit re no Atua, ko namrrul totkoni. [Ko kem namtur metmet nga nabwera tweni lat nga puto suri tevi renge sel ne nale nesesreien se kem. 7 Ko numal gavman ngok Lisias eteseni tweni ji kem, 8 ko owrai nga si nga mimrreni puwra nanu san tere Pol parini ko parwerai tevi nik.]D Ko poro kupsusi tevi, ko kuprunge mawose nga sev nga namwerai evi weretunen ko wor.” 9 Ko m̃eri Isrel nen nir arkorti re nale ngok se Tetalas, ko arwera arivi weretunen p̃etp̃eti.

Pol erij ore nir

10 Ko numal gavman otungun tevi Pol nga p̃irij; mian ko Pol etipatun owra “Nurongwose nik komok-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb ne vanu se kem nir evini ejpari lelingen ngel sia elep pa, ko inu nuir nga ƀerij ore nale ser ngok re nom. 11 Ko poro kupmeteni lilane nale suk, ko kuplesi nga setewor easi nabong esngavöl drromon eru (12) nga mean mosrövi Atua Jerusalem. 12 Ko m̃eri Isrel ngok nir sete arlesik nga m̃elat tevi jinibb sopor loloim re Naim On, rreknga re naim loten ser san, rreknga renge lat kele san Jerusalem. 13 Ko iok eviseni nga nale nga marwerai tevim lelingenok arivi gerisen. 14 Ko sansan kobbong ewretun, ngel: nusrövi Atua se batu tata se kem renge sel san nga nir marwera m̃isarr. Ko nuosuri ma nanu p̃etp̃eti nga muto renge nale nesesreien se Moses ko renge Naul se propet nir. 15 Ko inu norrorrmien suk oto eterter renge no Atua erpe nir kele, nga Atua pia-loli jinibb jijle parmaur luwi kele re mijen, ngok nga m̃irres ko nga m̃isij. 16 Ko suri iok, niko nuplak tetajer nga bevijuri sel nga mumosawos m̃irres renge sev nga mololi tevi Atua ko tevi jinibb kele.

17 “Ko nuvel lingi Jerusalem sia elep pa sopon easi, niko memrreni bolwi kele van nga ƀelai merrenien san sopon tevi nir nga nijor ser mijkie ne vanu suk, ko bololi sulsulen sopor van ji Atua. 18 Ko nomok-loli malum norrorrmien ngok, ko mian ko marsekai inu re loloim se Atua, daron nga mololi jile nanu san nga muloli nuwokwok. Ko sete jinibb elep arlik tevik, ko laten kele ejki jik. 19 Ko m̃eri Isrel sopor nga marivel Esia vini arlik loloim re daron ngok. Ko poro nir arlesi nanu san esij renge inu, ko erres parini parwerai tweni renge nom; 20 rreknga poro pijki, ko nir ngok ma parwerai tweni sev nga m̃isij nga mololi. Suri daron nga motur re no gortien ser, ko sete artor sweri rragrrag nanu san nga m̃isij renge inu. 21 Ko nale sansan kobbong arongwos parwerai, ni le: Daron nga motur renge nor ko nukail temijpal nuwra “E, kamloli nukot lelingen

D **24:8** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

suri nuosuri nga jinibb nga marmij paramaur luwi kele rengen mijen."

22 Ko Piliks orongwos erres sopon sel se Numal. Mian ko ewer otvi nosp̃en ser ko owra "Bea-werai lweni wor nale san daron nga burtur Lisias pia-vini e." 23 Mian ko owrai tevi jinibb ne nuval sen nga parmetmete Pol, ko sete parloli p̃ilik talev p̃elak, ko sete parwer ore nga poro jinibb sen san pimrreni pivini p̃ila nanu san tevi.

Jinibb nuval armetmete Pol

24 Nabong evis arasi osuw ko Piliks nuru nesen sen Drusila, nga mivi nesen Isrel, orini lat nga marmetmet Pol e; ko Piliks owrai nga partekai Pol vini jin. Ko omurronge vajin Pol mokjilwer suri nosurien sen renge Iesu Kristo. 25 Ko daron nga Pol m̃ijiljilwer suri murrun nga m̃irres, ko nga jinibb p̃iwer ore sev nga ni kobbong mimrreni, ko nabong nga Atua pia-wer sesre lat nga puto suri tevi jinibb nir, ko Piliks emtutu ko owra "Kupiel vajin! Bealesi nabong m̃inij kele san ko bea-verus lwenim kele vini." 26 Ko ni orrorrmi nga putor sweri nevöt sopon ji Pol nga puloli Pol pivel sisarow. Ko niko nabong elep okwera Pol pokini jin nga porok-jiljilwer.

27 Ko sia eru easi, ko Piliks osuw vajin renge nga mivi numal gavman. Ko elinglingi Pol elik malum renge naim ne nekaien, suri emrreni puloli m̃eri Isrel nir parunge p̃irres re ni. Mian ko Posias Pestas evini ela wani vajin milngen.

25

Pol emrreni Sisa pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi

1 Ko Pestas elai majingen sen ejpari nabong itul easi, ko evel lingi Sisaria van Jerusalem e. 2 Ko ie batu jinibb sulsulen nir ko numal se m̃eri Isrel nir arwer visvisenie suri nale nga nir marlingi tere Pol. Ko arngoni kele tevi Pestas 3 poro orongwose pimarong partekai Pol vini Jerusalem e. Arngoni erpok suri arloli pa nale san nga parevji pini Pol renge live sel. 4 Ko Pestas owrai tevir owra "Pol p̃ilik ko pa re naim ne nekaien iok Sisaria, ko sete mia-periv, inu bolwi kele van iok. 5 Ko poro ewretun ololi nanu san nga m̃isij, ko kaplingi m̃erwomu se kami sopor parpitevik nga parwera tweni renge nosp̃en nen nanu san nga p̃itre ni ie." 6 Pestas elik kele nabong owil rreknga esngavöl musuw ko mia-van vajin Sisaria e. Ko mevinen vajin ko esakel re kot sen ko owrai nga partekai Pol vini jir. 7 Ko daron nga Pol m̃iasi vini loloim, ko m̃eri Isrel nir ne Jerusalem arser rrale ko arwerai tweni nale nga marterter milep tere Pol. Ko sete nale ser arrow rragrrag erpe nga arweretun. 8 Ko Pol eweli nale ser owra "Inu sete nuloli rragrrag nanu san tere nesesreien se m̃eri Isrel, rreknga tere Naim On rreknga tere Sisa, batu numal ne Rom."

9 Ko suri Pestas emrreni kobbong puloli m̃eri Isrel nir parunge p̃irres ren, niko mususi tevi Pol muwra "Erpese? Nik kumrreni kupan Jerusalem nga parsupsup̃e nanu nir nga marlingi renge nik ie?" 10 Pol erij weli nale sen owra "Inu nutur pa re kot se Sisa san, ko osorsan kobbong nga ni kobbong kot sen pusp̃e inu. Kurongwose erres p̃elak nga inu sete nuloli nanu san nga pulokloksi m̃eri Isrel nir. 11 Poro ewretun nutor otvi nale nesesreien ko nuloli nanu san nga musorsan nga bemij suri, ko erres kobbong pirpok, numarong. Ko poro nale ser ngok nga marlingi renge inu parivi gerisen, ko san sete orongwose p̃ilngik renge nevrer. Ko inu numrreni bean botur re kot se Sisa iak Rom!"

12 Ko daron nga Pol muwrai jile mirpok, ko Pestas ejiljilwer sopon tevi nir ne gortien sen musuw, ko owrai tevi Pol owra "Poro nik kumrreni kupan kuptur re nosp̃en se Sisa, ko erres kobbong, kupan ko."

Pol otur re no batu numal Erot Akripa 2

13 Nabong sopon arasi van, ko batu numal Erot Akripa nuru jojin Benis orini Sisaria nga porlesi Pestas ko porwera erres tevi re nga mia-vini. 14 Orloli jile erpok, mian ko eprepriv ko pa sopon mian ko Pestas mia-sup̃e Pol tevi batu numal Akripa. Ko owrai tevi owra "Daron nga Piliks musuw re majingen sen ko elinglingi jinibb san elik jer iok re naim ne nekaien. 15 Ko daron nga mean Jerusalem e ko jinibb sulsulen nir tevi m̃erwomu se m̃eri Isrel nir arini arwerai tevik nga bea-wera suri lat nga puto suri tevi. 16 Ko nuwrai tevir nga sete evi sel se kem m̃eri Rom nga ƀelngi nawone jinibb san van re nevre nir nga marok-tere ni re nosp̃en; womujnen, daron sen puto wore ko nga ni putur re no jinibb nir nga puwrai tweni weli nale sen re sev nga nir marok-werai tere ni. 17 Ko daron nga lartul nen marpelari iel ko nusaro ngavilvil, ko mevinen mawos, nuan nulik re kot ko nuwrai tevi jinibb suk nir nga partekai Pol vini. 18 Ko daron nga jinibb martur imera nga parwera nale ser tere Pol, sete arwerai rragrrag nale san nga inu nulesi mivi nanu nga murrow, ejki rres. 19 Arij latlat kobbong tevi Pol suri nosurien ser ko wor m̃eri Isrel nir, ko suri kele jinibb san nga nisen Iesu nga mimij, ko nga Pol muwra emaur luwi kele renge mijen. 20 Ko renge murrun nga mirpok,

sete nurongwose p̃elak sel nen erres. Ko iok ololi nususi tevi Pol nuwra “Erpese? Nik kumrreni kupan Jerusalem nga inu bevinuk bornge nosp̃en surim ie?” 21 Ko Pol ongoni nga bokoni van Rom nga batu numal ne Rom ngok Sisa pia-wera suri lat nga puto suri tevi ni ie. Ko iok ololi nuwrai tevi jinibb suk nir nga parmetmete pijpari ƀelesi daron san nga bokoni van ji Sisa.” 22 Ko batu numal Akripa owrai tevi Pestas owra “Inu kele numrreni bornge nale se morok.” Pestas erij weli owra “Iow, ko rrek mevi ko pa.”

23 Ko re nabong m̃inij nen, batu numal Akripa nuru Benis orini re kot ser. Ko batbatu jinibb nuval nir ko nir nga maran mare re ngaim ngok arloli kele sel ser nga marok-tori batu numal ren. Mian ko Pestas elai nale nga partekai Pol vini loloim e, 24 ko owrai tevir owra “Batu numal Akripa ko kami jile nga rramkorti lelingen, kapmeteni morok! M̃eri Isrel jijle nir ne Jerusalem ko Sisaria arok-ini jik ko arloli nale suri, ko arkail arwera sete erres bololi morok pimaur. 25 Ko inu sete nulesi ololi nanu san esij nga pimij suri. Ko suri ongoni nga pian wor puloli Sisa p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi, niko nurrorrmi bokoni tweni van ji Sisa Rom. 26 Ko sete nutor sweri rragrrag norrorrmien san suri nga boli van ji Sisa. Iok ko ololi m̃elai vini mutur kele re no kami ko no nik batu numal Akripa kele. Nuwra kaplai tweni norrorrmien sopon ren nga boli van ji Sisa Rom. 27 Suri daron nga markoni jinibb san van ji Sisa, ko sete parkoni nawone, ko parwera suri wor nanu san nga m̃isij nga muloli.”

26

Pol erij ore nir

1 Ko batu numal Akripa owrai tevi Pol owra “Iow, numarong vajin nik luwi kupsup̃e lweni nik.” Mian ko Pol ete tweni vajin nevren ko erij ore nir nale ser, owra

2 “Batu numal Akripa, nulesi erpe daron suk nga m̃irres le san lelingen, suri nik kumlik ko inu daron suk otoe nga ƀerij ore nale se m̃eri Isrel nir re nom. 3 Suri kurongwose lilane erres murru kerr m̃eri Isrel nir, ko latlaten se kem. Ko niko nungonim nga nolom pipriv nga kupmurrong sev nga bowrai.

4 “M̃eri Isrel jile nir arongwose lilane murruk erres, etipatun re pa daron nga mewelili malum e ko. Arongwos pae murruk renge vanu suk mawos ko re kele Jerusalem. 5 Arongwose erres nga daron nga mevi malum m̃elakel e ko nukorti tevi gortien ngok se kerr nga marivi Parasi nga murrurr m̃iterter kele wor, ko inu kele nuvi san. Ko m̃eri Isrel
arongwose parwera nale ngok evi weretunen. 6 Ko lelingenok nutur pa iel nga parsupsup̃e inu nosp̃en nek, suri inu nulngi norrorrmien suk oto eterter renge rijrijen nga Atua muloli pa tevi ƀirterawarreng se kerr nir ne tuwi. 7 Rijrijen ngok kobbong nga metka esngavöl drromon eru (12) se kerr ngok marok-surövi Atua nutpong ko nutrin nga partor sweri. 8 Batu numal Akripa, suri nanu ngok mawos kobbong, m̃eri Isrel ngel nir arlingi nale tere inu lelingen. Ko m̃eri Isrel nir, suri sev sete kamrongwos kaposuri nga Atua murongwose puloli jinibb pimaur luwi kele re mijen?

9 “Tuwi nulesi erres nga bololi nanu jijle nga puore nise m̃eri Nasret ngok Iesu. 10 Nuloli womue Jerusalem, ko jinibb sulsulen ko nir arlai derteren tevik nga m̃elngi jinibb se Atua milep van re naim ne nekaien. Ko daron nga numal nir marwera nga nir parmij ko wor, ko inu kele nuwrai erres, parmij ko wor. 11 Daron elep nomok-ivel suri naim ne loten nir, nomok-virralir, ko nuloli lesi nga bololi parij p̃isij tere Iesu. Nulolarsi temijpal nir ko nuojir van ngasu nga borrul totkonir renge vanu m̃inij nir nga bololi p̃isij tevir.”

Pol osp̃e suri erpese mivini mivi jinibb se Atua

12 Ko Pol owra “Niko nabong san nuvel re sel van Damaskas e tevi derteren nga batu sulsulen m̃ilai tevik. 13 Ko levial re sel, nulesi moron nga milep san eplari re melrin nga mumor vaseni inu tevi nir nga marvivitu surik. Moron nen omor easi nial. 14 Ko kem jijle namvitan re dan. Ko nurnge drrelan san re nale se m̃eri Isrel nir owrai tevik owra “Sol, Sol, suri sev komok-loli m̃isij tevik mirpok? Sete erres kopok-loli terter nanu tere inu.” 15 Ko nususi tevi nuwra “Wurru, Numal, nik isi le?” Ko Numal erij welik owra “Inu nuvi Iesu le nga komok-loli m̃isij tevik ngel. 16 Ko kupmera, kuptur. Inu nurrmali jim erpel nga bosusture nik nga kupivi jinibb ne majingen suk. Nik kupwerai tweni ko wor tevi jinibb nir sev nga kumlesi lelingen suri inu, ko nanu nga kele beaviseni tevim. 17 Inu bemetmet nik p̃irres nga m̃eri Isrel tevi jinibb ne vare nir sete arongwos parlokloksim. 18 Kupa-loli jinibb ne vare nir parmeteni wose. Kuprieni norrorrmien ser nga parlinglingi nemalik ko parini re moron. Kuprienir nga parlinglingi derteren se Demij ko parini vajin re derteren nga milep se Atua,

ko Atua p̃itlasi tweni vajin nololien ser. Ko nosurien ser renge inu p̃itkair vajin nga parini parivi jinibb nga maron se Atua."

19 Ko Pol owra kele, "Batu numal Akripa, evi nale se wor ni nga m̃ilik renge melrin le mosuri ngel. 20 Womujnen, nuwerwer tevi jinibb nir iak Damaskas, mian ko nutajer kele van Jerusalem e ko lat jijle ne Jutia, ko mian ko ji kele jinibb ne vare nir. Nuwrai tevi jinibb nir nga parieni norrorrmien ser suri nololien ser, ko parosuri Atua. Ko murrur piviseni ko wor nga arieni pa norrorrmien ser osuw. 21 Ko suri majingen ngok ko, daron san nga m̃elik re Naim On Jerusalem ko, m̃eri Isrel martur imera ko marrul totkonik, ko marloli lesi nga parevji pinik. 22 Ko Atua ewilwil se inu tetajer elep ejpari lelingen ngel, ko niko inu nutur iel, ko nurij tevi kami jijle, jinibb nawon ko jinibb nga marlelep nir. Nale nga mowrair ngok arivi pa nale nga propet nir ko Moses kele marwerai tweni pa womu nga p̃irrmali, ngel: 23 Mesaea purnge p̃isij ko wor renge niben, ko pivi m̃erwomu jer kele nga pimaur luwi renge mijen. Ko pusp̃e suri moron tevi m̃eri Isrel nir ko tevi kele jinibb ne vare nir."

24 Ko daron nga Pol m̃irij mirpok mian ko Pestas ekail van jin owra "E, Pol, kulengleng! Norrorrmien som owlu p̃elak, ko ololi batum erpe poklengleng pa." 25 Ko Pol erij weli owra "Numal nga m̃irres, inu sete nulengleng. Nale ngok nga mowrai arvijuri wor sel nen ko, ko arweretun. 26 Ko nanu ngel jijle sete arremali re lat san nga muto teptepi. Nurongwose nik kurongwose sev nga mosp̃e suri ngok. Niko nurongwose nga sete kutor jabble nanu ngok san. 27 Numal Akripa, nik kuosuri nale se propet nir? Nurongwose erres nga nik kuosurir."

28 Akripa osusi tevi Pol owra "Erpese, rrek daron beblen welel lebbong kumrreni kupreveik nga bevini bevi kalesia?" 29 Ko Pol erij weli owra "Rrek daron nga mipriv rreknga daron nga mumrrol, ko inu nulot tevi Atua, sete suri nik kobbong, ejki, ko suri kami jijle nga kamok-murronge nale suk ngel, ko numrreni lenglengen nga kami jijle kapirpe bbong inu ko. Re bbong dil delrrurr suk pijki, sete numrreni kapruj mori ko kapan ren."

30 Mian ko batu numal Akripa, ko batu gavman nen, ko Benis, tevi nir m̃inij kele artur imera 31 arivel, ko arwerwerai tevir arwera "Morok sete ololi nanu san esij nga pimij suri rreknga pian re naim ne nekaien suri." 32 Ko batu numal Akripa owrai tevi Pestas owra "Poro nga sete Pol owrai pa nga mimrreni pian putur re kot se Sisa, ko pivel sisarow kobbong."

27

Pol owlu lingi Sisaria van Rom e

1 Ko arlingi pa nale osuw nga nabwolu van Itali e, mian ko arlingi Pol tevi jinibb kele sopor ne naim ne nekaien renge nevre m̃erwomu san nga mimetmete jinibb nuval ongut vesan (100), nga nisen Julias. Ni evi ne gortien ngok nga marveruse Gortien se Batu Numal. 2 Drrav san elinglingi Atramitiam evini iel, ko owra pulwi kele van re ngaim ne Esia e nir. Ko naman namsa re drrav nen; ko m̃eri Masetonia kele san eptevi kem, nga sisen Tesalonaeka ko nisen Aristakas. 3 Ko mevinen namjipari Saeton. Julias ololi erres tevi Pol ko ololi ean ngaut nga p̃ileslesi selen nir sopon, ko selen nen nir armetmet ni erres. 4 Daron nga namwolu lingi Saeton, ko namwolu tere ling ko namwolu van mori norour nga Saepras van devjen nga muruv e. 5 Ko namwolu lingi ngaut, naman re dis mot vajin van renge devjen ne saot ne Silisia ko Pampilia, mian ko namjipari Lisia re ngaim ngok Maera. 6 Ko iok, m̃erwomu se jinibb nuval nir elesi drrav kele san nga m̃ilinglingi Aleksantria ko pian Itali e, ko ololi kem namsa re drrav ngok.

7 Namwolu tere malum ling mirpok mian ejpari nabong evis wor nga namtor sweri ling nga marterter, mian ko namawolu jipari ngaim ngok Nitas. Ko ling eser elep p̃elak, ko daptap elep, ololi setemun namrongwose nabwolu tajer. Mian ko namrieni drrav, namwolu pelaot nga naban re norour ngok Krit; ko namwolu asie bongsin nga marwera Salmone, ko namwolu sere devjen nga muruv e. 8 Namp̃elak elep namwolu seresre namtajer van, ko namjipari lat san nga marwera Sale Malum e nga muto mori ngaim ngok Lasea.

9 Ko namlik iok eprepriv sopon; mian ko nivelen ne dis setemun erres, suri evi pa daro ling ravij. Ko nanen se m̃eri Isrel kele nir, nga marveruse Nabong nga marloli lilane nololien e, easi kele pa, ngok re Oktoba ko, mian ko Pol erij tevir nga puwnir. 10 Owra "Lartul, kapmurrong ta. Poro rrapwolu lelingenok, ko drrav se kerr tevi nijor nen nir parsij p̃etp̃eti, ko mauren kele pilep pijijki." 11 Ko Julias emrreni bbong pumurronge m̃erwomu ne drrav nale sen tevi m̃er nga drrav sen nen, easie pumurronge nale se Pol. 12 Ko suri sale ngok sete evi sale nga m̃irres p̃elak re daron ne ling, ko otomori kem jijle naƀir nga poro nabwolu lesi kele van re sale m̃inij ne Krit e san, nga nisen Piniks, nga nablik ie renge daron ne ling. Piniks evi sale nga m̃irres, bongsin eru, tuwen

emawos re not wes, tuwen emawos re saot wes.

Ling serser nga milep san ejpari drrav ser

13 Sete epriv ko ling narrosiw nga m̃irres san etipatun eserser. Mian ko nir arrorrmi erres ko pa nga parloli sev nga marrorrmi. Mian ko arevei angka vini mare, arwolu. Arok-wolu seresre jeli botunmal.

14 Ko sete epriv ko ling serser nga milep san nga nisen Merri etewut ngaut evini. 15 Daron nga ling nen mirevji kem, ko sete namrongwos nabwolu tere; ko namrieni lweni drrav namwolu suri ling, namsesrete dis. 16 Ko namasi re norour ngok Kaota renge devjen ne saot, ololi namoruv e beblen. Erpe elai daron tevi kem nga nablingi lilane drrav nga welili puto p̃irres, ko jinibb nga marmajing re drrav nir ar p̃elak elep sopon 17 nga parevei vini mare. Ko arevei dil sopor arselabe drrav e ngatan ko arm̃elji totkonir nga purrul totkoni drrav. Ko nir armetutu sopon, suri van ngalu jer re Lipia sou sopor arto ren, ko nir armetutu drrav tires ren. Ko iok ololi arjuröni nabin vini ngatan ko arlinglingi bbong drrav esal ling. 18 Ko ling eterter elep malum, ololi mevinen, nir arwirr tututweni kele nanu nga marengenir sopor van renge dis e. 19 Ko re mevinen kele, nir arwirr tututweni kele nijor ne drrav nir sopor arivel.

20 Ko nabong elep setemun namlesi nial; ko natmupong kele, setemun namlesi moju nir. Ko tetajer ling okser lenglengen. Ko ololi norrorrmien se kem evitan vajin, ko namrrorrmi rrekma setemun namrongwose nabmaur. 21 Ko nabong evis kis vajin nga sete kem san eaani nanen, mian ko Pol otur imera ko owrai tevir owra “Selek nir, poro kapmurrong pa nale suk nga mowrai womu pa, ko rrek sete rrama-wolu lingi Krit, ko sete rrama-tor jabble nanu nir mia-irpok. 22 Ko lelingenok nuwrai eterter tevi kami nga sete kapmetutu. Kerr san mauren sen sete mia-jijki, ko drrav ngel kobbong pijijki. 23 Suri natmupong, anglo se Atua san evini jik. Ngok anglo se Atua nga mevi jinibb sen, ko nga nomok-surövi. 24 Ko owra ‘Pol, sete kupmetutu, nik kupan ko wor kuptur re no Sisa iak Rom. Ko renge Atua nalol nga m̃irres sen eir bbong nga puloli kami p̃etp̃eti nga kamsa renge drrav kapmaur.’ 25 Ko niko, selek nir, sete kapmetutu! Nuosuri Atua nga nanu jijle p̃irrmali pusorsan pirpe nga ni muwrai ngok. 26 Ko womujnen, ling ngok puti pepteni drrav se kerr renge norour san.”

Aruj mori norour san

27 Ejpari nutpong esngavöl drromon ivij (14) nga dis mokuti karkar kem ngok renge dis ne Metiterenian, ko oruj mori nat p̃irrang vajin sopon, ko jinibb nga marmajing re drrav nir arrorrmi vajin nga otomori nabjipari ngaut san. 28 Mian ko arkai delrrurr san renge dil ko arjuröni van re nabbö dis; ko arlesi ningaw nen evi bbong ngavöl eru (20). Artiriv beblen mian ko arjuröni kele, ko arlesi ejpari vajin ningaw esngavöl drromon elim (15). 29 Ko armetutu nga drrav tumoworwor re nevöt, ko arjubbli angka ivij vitu re drrav aran ngatan. Ko arok-lot van ji atua ser nga nat p̃irin pingavil. 30 Ko jinibb nir nga marmajing re drrav arloli lesi nga parwolu lingi drrav; arjuröni natu drrav van ngatan ko arkerkeris arwera paran parjuröni kele angka m̃inij womu. 31 Ko Pol owrai tevi burtur se jinibb ne nuval nir tevi jinibb nuval sen nir owra “Poro jinibb nga marmajing re drrav sete parlik re drrav, ko sel kele san ejki nga rrapasi ren.” 32 Mian ko jinibb ne nuval nir artevei otvi dil nga murrul totkoni natu drrav ko arloli evitan van re dis e.

33 Ko otomori vajin nat p̃isal p̃irin, ko Pol erij eterter tevir nga paraan. Owrai tevir owra “Ejpari nabong esngavöl drromon ivij (14) pa, nolo kami orrum p̃elak, ololi sete kamurroi rragrrage nanu san. 34 Nuwrai eterter tevi kami nga poro kapmerreni kapmaur, ko erres nga kapaan ko wor, puloli kami jijle kapterter nga sete san pijijki. Sete kami san niben p̃isij sopon.” 35 Daron nga Pol muwrai jile mirpok musuw ko elai bongsi niv san ko owra erres tevi Atua renge no nir jile, ko obbri otvi ko orroi. 36 Mian ko norrorrmien ser evini erres luwi kele, ko nir jijle arlai nanen ko arurroi. 37 Kem p̃etp̃eti renge drrav ejpari ongut varu bbulin ngavöl ebut drromon ouwon (276). 38 Ko daron nga nir totoklai maraan jijle musuw, ko arwosi tweni bak wit nga marto re drrav ko arwirre van re dis nga puloli drrav p̃isisarow.

Drrav emawor ngaut

39 Daron nga nat m̃irin vajin ko jinibb nga marmajing re drrav nir arlesi ngaut. Ko sete arlesi wose, ko arlesi ma sale san nga dep̃inan muto ren. Ko arrorrmi nga poro arongwose parloli ko parlai drrav pian ngaut ie. 40 Ko artevei otvi dil ne angka nga ivij ngok ko arlinglingir arjipon renge dis, ko arupaji dil nga marrul totkoni niwos nga martori alale drrav e; mian ko arevei nabin nga womu, nga ling puwi drrav nga pian ngaut. 41 Ko no drrav osongti re sou dep̃inan san, ko eres jer; ko dis bburbbur erpe paruti worwor drrav batun.

42 Ko jinibb ne nuval nir arlingi nale
nga parevji pini jinibb ne naim ne nekaien
nir, suri arrorrmi tarilong toku ko tarwolu.
43 Ko m̃erwomu ser emrreni p̃ila se Pol,
ko ewer ore norrorrmien ser ngok; ko
owrai tevi jinibb nir nga si nga murongwos
p̃ilong purow jubbul womu van renge dis
ko p̃ilong van ngaut e. 44 Ko owrai tevi nir
m̃inij nen nir nga sete marilong wos nga
partori niriv parilong surir renge niriv ko
bebje drrav nga marmawor tweni. Ko iok
ololi kem jijle namjipari dep̃inan nga sete
kem san ejijki.

28

Pol elik Molta

1 Daron nga naman ngaut musuw ko
nammosi erres vajin. Ko nama-runge
arwera norour ngok nisen ko Molta. 2 Nir
ne ie arloli erres p̃elak tevi kem. Re daron
nen, naus ous ko melas elep; ko arsure
nabb nga nabtetli ren, mian ko armetmet
lilane kem. 3 Ko Pol esresre joro nabb
sopor, okwirrwirr nir van re nabb. Mian
ko num̃et san ornge nabb erangi p̃elake, ko
eplari, ko eaji nevre Pol. 4 Ko daron nga
jinibb ne ie marlesi nga num̃et murrurrul
re nevre Pol, ko arlongwis lululweni tevir
arwera “O, kulesi rramwerai, morok evi
wor jinibb nga mokrevji jinibb ko! Ko easi
bbong sete orron re dis, ko melrin nga
musorsan sete emarong nga ni pimaur.”
5 Ko Pol ewirrleni tweni num̃et kobbong
evitan luwi van re nabb e; ko sete milnge
liwen sopon oto re nevren. 6 Ko jinibb nen
nir arrorrmi nga nevren pusol, poro pijki
ko ni pivitan ngatan pivesane pimij pin.
Arok-meteni suri epriv, ko setemun nanu
san eplari jin; mian ko arieni norrorrmien
ser ko arwera “O, morok evi atua ko san!”
7 Ko batu jinibb ne norour ngok nga
nisen Puplias, ni dan sen sopon oto mori ie.
Puplias evi jinibb nga m̃irres p̃elak, ko ni
eptevi kem van re naim sen. Ko namlik jin
nabong itul. 8 Tata sen ematur re maling
nga mesien dowalul muloli, ko nolon kele
owlu eptiptevi drra. Ko Pol ean okuklue,
elngi nevren rengen ko olot tevi, ko ololi
erres luwi vajin. 9 Ko vitunen, nir totoklai
re norour ngok artekai nir nga marmesi
vini ji Pol, ko ni ololi arres luwi. 10 Ko nir
arlai merrenien elep tevi kem; ko daron
nga namwolu vajin, ko nir arla nanen elep
arlingir renge drrav nga pia-ivi mas se kem
renge drrav.

Pol elinglingi Molta van Rom e

11 Namlik navöl itul arasi osuw, mian
ko nama-sa re drrav san nga mitepi ie
renge daron ne ling. Drrav nen evi nga
Aleksantria re Ijip, ko arveruse arwera
‘Atua m̃elew’ (suri ewaji nise atua eru
ngok nga morivi m̃elew, Kasto ko Polakis).
12 Namwolu vini namjipari Saerakus, ko
namlik nabong itul ie. 13 Mian ko namwolu
kele, ko namini re ngaim ngok Rejiam.
Ko mevinen ling evi narrosiw nga m̃irres,
mian ko namwolu kele ejpari nabong eru,
ko namjipari ie Puteoli. 14 Iok namlesi tasi
kerr ko joji kerr sopor; ko arngoni kem
arwera nablik tevir kele wik san. Mian ko
vitunen nama-jipari vajin Rom.

15 Tasi kerr ko joji kerr ne Rom arunge
nosp̃en suri kem, ko arivel ore kem nga
parsewute kem renge sel. Namsesewut
re lat nga Apias m̃ili naim nga marok-
wulwule nanen ren, ko re kele lat nga
naim liliken mosien itul arto ren. Ko daron
nga Pol m̃ilesir ko owra erres tevi Atua
surir, ko norrorrmien sen evini eterter
kele wor.

16 Daron nga namjipari Rom vajin arlin-
glingi Pol p̃isan p̃ilik renge naim san tevi
jinibb nuval san nga pimetmete.

Pol ewerwer ie Rom

17 Namlik ie ejpari nabong itul arasi, ko
Pol everus kortoni m̃erwomu se m̃eri Isrel
nir ne ie, ko owrai tevir owra “Selek nir,
sete nuloli rragrrag nanu san nga pulok-
loksi jinibb se kerr nir, ko sete kele nutre
nesesreien se ƀirterawarreng se kerr nir.
Ko nir nga Jerusalem ma arrul totkonik
ko arlingik van re nevre m̃eri Rom nir.
18 M̃eri Rom arsusi nale elep tevik, mian
ko armarong vajin nga bevel sisarow kob-
bong, suri arlesi sete nuloli nanu san nga
puloli inu bemij suri. 19 Ko m̃eri Isrel nir
armusus. Ko iok osonik nga mowra kele
botur re no Sisa nga pia-wera suri lat nga
puto suri tevik. Ko setemun nanu san
oto nga ƀerij tere jinibb ne vanu suk nir
rengen. 20 Iok ko ololi meverus kami nga
ƀejiljilwer sopon tevi kami suri norror-
rmien ngok nir. Ewretun lenglengen, arkai
totonik renge dil delrrurr mirpel suri m̃er
nga kerr m̃eri Isrel nir rramtirive.” 21 Ko
nir arij weli arwera “Sete san renge Jutia
ela naul san vini nga musp̃e nik, ko sete nir
san evini iel nga pusp̃e lokloksi nik sopon.
22 Ko nammerreni nabmurronge sev nga
kupwerai. Suri namrongwose nga jinibb
renge lat jijle arok-rij tere gortien nga
mimerr ngok nga nik kumkorti rengen.”

23 Mian ko arlingi nabong san nga parini
parunge Pol p̃ijiljilwer tevir. Ko nir elep
arini re wosenen re naim sen. Etipatun
rorpong, ko evini ejpari nata mupong,
Pol ejilwer elep tevir suri batun vanu se
Atua. Ela nale tevir nga marto renge nale
nesesreien se Moses ko re kele propet nir
nga puloli nir parosuri Iesu. 24 Nir sopor
arwera erres renge sev nga Pol muwrai,
ko sopor ejki, sete arosuri te. 25 Ko niko

arteri wukari nir eru e. Ko mian ko daron nga parivel vajin, ko Pol owra nale san tevir owra “E, nale ngok nga Nemĩin On mĩilai tevi propet Aesea nga puwrai tevi ƀirterawarreng se kerr, osorsan erres, suri owra 26 ‘Kupan kupwerai tweni tevi jinibb ngel nir: ‘Kaprunge nga kaprunge, ko sete ma kama-rongwose. Kaplesi nga kaplesi, ko sete ma kama-lesi wose nabong sopon. 27 Suri nir jijle batur eterter. Boror arirpe maruti ore metipo, ko arpĩil ore meter. Poro pijki, ko batur parongwose, ko boror parunge, ko meter pimteni, ko parieni lwenir vini jik, ko inu bololi parres luwi.’ ” 28 Ko Pol evinvini ore nale sen owra “Kami kaprongwose ko wor nga Atua elai pa nale ne mauren van ji jinibb ne vare nir. Nir ko parunge!” 29 Pol mĩirij jile musuw, ko nir arij latlat lululwi tevir suri nale nga Pol ko muwrai tevir, ko arivel sisamis.

30 Ko renge sia eru totoklai Pol elik re naim san nga marok-wuli re navöl. Ko eir tama re jinibb jijle nga mimrreni pivini pĩilesi ni. 31 Ni sete emtutu nga miwerwer suri batun vanu se Atua, ko okvisvisenir kele suri Numal Iesu Kristo, ko sete san ewer ore sopon.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge ROM
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jinibb arlesi Pol evi jinibb nga milep re kalesia nir, asi kalesia m̃inij nir, ne tuwi ko mijpari lelingenok. Womu, ko ni oji kalesia nir eterter, mian ko re daron nga ni m̃ilesi Iesu renge sel ne Damaskas, ko nolon olwi. Ko ni emajing vajin erpe Aposol, rreknga jinibb san nga Iesu mukoni, asi sia ngavöl eru (20). Ko re daron ngok ko ni osp̃e suri nosp̃en nga m̃irres re vanu p̃etp̃eti nir nga Rom mutorir. Ko ni oli kele naul elep tevi kalesia nir. Kerr kele rramrongwos rrapmeteni naul ngok nir esngavöl drromon itul (13) nga marto malum, ko nga marlingir re Naul On. Ko naul nga ni muli tevi kalesia nir renge Rom osp̃e erres p̃elak suri nosp̃en nga m̃irres nga Pol mokwerwer suri re majingen sen. Ni owra jinibb jijle nir, m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir, arlik re derteren ne nololien. Ko jinibb nir arongwos parmomsawos parres re bbong nosurien ser nga marosuri Iesu Kristo, daron nga marlingi nolor m̃iterter renge ni. Ko nir nga marosuri arlik vajin renge demat tevi Atua, ko Nem̃in On ololi nir arivel sisarow renge nololien ko mijen.

Pol owra “erres” tevi nir

1 Inu Pol, nuvi jinibb ne majingen se Iesu Kristo. Atua everuse inu tweni nga bevi aposol, ko okonik suri nanu sansan bbong: nosp̃en nga m̃irres sen. 2 Nosp̃en ngok, Atua erijrij womu pae tevi jinibb sen nir renge jingo propet nir, ko aruli tweni renge Naul On. 3 Nosp̃en ngok osp̃e suri Atua Natun, Iesu Kristo nga mivi Numal se kerr. Re devjen ne jinibb, ko ni eak renge metka se Devet. 4 Ko re devjen se Atua, Atua eviseni renge derteren nga milep sen nga Iesu evi ni Natun, suri nga muloloi ni mimaur luwi kele re mijen. 5 Ko renge Iesu Kristo Atua ololi nuvi aposol san renge nalol nga m̃irres sen, ko okonik nga bololi jinibb ne vare nir renge vanu jijle nir parosuri ko parvijuri Iesu Kristo, puloli nga jinibb pilep parsurövi vajin ni nisen. 6 Ko niko majingen suk ejpari kami kele nga kamlik re Rom, nga Atua miveruse kami nga kapivi jinibb se Iesu Kristo.

7 Nomok-uli naul ngel tevi kami nga kamlik Rom nga Atua mimrreni kami, ko miverus kami tweni nga kapivi jinibb nga kapon p̃irres. Nurongwose, Atua Tata se kerr ko Numal Iesu Kristo porok-wilwil se kami ko porlai demat tevi kami renge nalol nga m̃irres se nuru.

Pol owra pian puklue nir

8 Womunen, nuwra bowra erres wor tevi Atua suk renge nise Iesu Kristo suri kami jijle. Suri nosurien se kami aroksupsup̃e renge iel ngatan p̃etp̃eti. 9-10 Ko Atua orongwose numrreni temijpal bevinuk boklue kami. Nomok-majing sen tevi nolok p̃etp̃eti renge nosp̃en nga m̃irres se Natun. Ko Atua orongwose nomokrrorrmi kami tetajer nabong jijle nga poro bolot, ko nomok-ngoni poro nga lelingenok vajin Atua pimarong ko borongwos vajin bevinuk ji kami. Suri nutriv tuwi le wor tweni nga bololi pirpok. 11 Numrreni temijpal Þelesi kami pirpok ngok, suri nuwra Þela merrenien se Nem̃in On san tevi kami nga puloli kaptur wor p̃iterter. 12 Merrenien ngok nga mosp̃e ngok evi nga rrapwer jilijle kerr tevi inu nosurien suk ko tevi kami nosurien se kami. 13 Ko niaken suk nir, nuwra kaprongwose nga vavis kis le pa, nuwra bevinuk ji kami; ko ejpari lelingenok, sete nurongwos wore. Nuwra Þetawe wenen sopon ji kami pirpe nga mololi pa ji jinibb ne vare m̃inij nir. 14 Suri Atua elngik pa nga ban wor ji jinibb p̃etp̃eti nir, jinibb ne dis, ko jinibb ne liven vanu; nir nga norongwosien ser mutoe, ko nir nga norongwosien ser mijkie. 15 Ko niko numrreni lenglengen Þewerwer suri nosp̃en nga m̃irres tevi kami kele nga kamlik Rom.

Derteren ne nosp̃en nga m̃irres

16 Nuosuri nosp̃en nga m̃irres ngok sete orongwos p̃iasi nawon daron nga m̃ewerwer e, suri derteren nga milep se Atua oto ren nga moklila mauren tevi jinibb jijle nir nga marosuri. Erpok re m̃eri Isrel nir womu, mian ko vitunen re jinibb p̃etp̃eti nir vajin. 17 Ko Atua eviseni sel sen nga ni puloli jinibb parmomsawos p̃irres rengen. Sel nen etipatun re nosurien ko owlu kis bbong re nosurien, ejpari bongsin mawos nga marmomsawos m̃irres p̃etp̃eti vajin. Naul On owrai erpok re nga musp̃e mirpel: ‘Ni nga mumomsawos m̃irres suri nosurien sen kis kobbong, m̃ernen ko pimaur.’

Jinibb nir arivel lingi Atua pa osuw

18 Atua eviseni pa lolaren sen re melrin vini iel ngatan. Lolaren sen ngok oto tere murrun nga marsij nir se jinibb nir nga marvilvil ore weretunen suri nololien ser nga marsij. 19 Lolaren sen oto terer erpok suri oto limjer ko pa nga parongwose Atua. Erpe Atua eviseni pa ni tevir.

20 Sete arleslesi Atua, ko arlesi mawos mae
erres renge nanu nir nga Atua mulolir,
m̃itipatun nga muloli iel ngatan renge
derteren sen nga sete orongwos pusuw.
Arongwos pae erres p̃elak nga Atua ko
ololi nanu ngok nir. Ko niko gerisen ser
ejkie. 21 Suri arongwos pae Atua, ko sete
artori erpe Atua, ko sete arwera erres
wor tevi. Norrorrmien ser owlu elep, ko
sete ejpari nanu san. Ko norrorrmien
ser arlengleng vajin ko armalik. 22 Nir
arwera norongwosien ser elep, ko arn-
ganga nawon temijpal. 23 Ko arkelkele
Atua nga mimaur tuwi ngok vini, ko nga
nosrövien sen milep, ko arsurövi wanie
vajin nanu nga jinibb mulolir re nevren
nga misavi rrongrrongvi jinibb, rreknga
numön, rreknga num̃et, nanu nga mar-
maur mumrrol kobbong, pian ko parmij
kobbong.

24 Ko niko Atua elngilngir nga parloli
sev nga marsij nga nolor marmerrenir, ko
arok-loli nanu nga marsij tevi nir sisamis
lululweni. 25 Atua elngilngir erpok suri
arkelkele weretunen suri Atua ko arla
vajin nga mivi gerisen ela wani. Ko
arlot tevi ko arvijuri sev nga Atua mulolir
kobbong, ko Atua ejki. Ko Atua ni esansan
kobbong erres osorsan nga parsurövi tuwi
ngok vini. Pirpok ko.

26 Ko ngok Atua elngilngir nga parvijuri
nanu nga marsij nga nolor marmerreni
karkare nir. Nesevin nir arkelkel arla
wani milnge diwen ser nir, ko ngok arlok-
loksi murrun nga
musorsan. 27 Ko erpok kele re norman
nir. Nir arlinglingi sel nga musorsan nga
parkorti tevi nesevin, ko armerrmerreni
temijpal lululweni nir, ko arok-loli nanu
nga marsij tevi nir lululweni. Ko Atua erpe
otorrlai pa nir renge sev nga miplari pa jir
suri nanu nga marsij nga marlolir.

28 Ko suri armusus partori norrorrmien
suri Atua, ko niko Atua vajin elngilngir
renge norrorrmien ne lenglengen ser ko
nololien nga marsij ser. 29 Nolor owun
saute nanu lele nir nga marsij, nolor
ela nanu jijle, arok-ungasi jinibb. Nolor
owun saute lol leplep, murrun nga marevji
pini jinibb, balpalen, gerisen, murrun
nga marloli nawone m̃isij tevi jinibb, ko
arivi jungwarwar. 30 Arok-linglingi nawon
nale gerisen, arok-ungasi Atua, arok-rij
teweswasi, batur eterter, arok-rij melme-
las, armurri suri parloli p̃isij, arok-rong
tweni tata ko tasu ser nir. 31 Norrorrmien
ser ejkie, ko arok-tor otvi rijrijen ser, ko
sete arrorrmi rragrrag jinibb. 32 Arongwos
pae nale nesesreien se Atua nga muwra
nir nga marok-loli mirpok parmij ko wor,
ko arok-loli malum wore ko. Ko mare nen
kele, arok-rij erres suri nir nga kele marloli
mirpok.

2

Atua p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir renge sel nga mumomsawos

1-2 Rramrongwose, Atua ololi nanu nga
mumomsawos kobbong daron nga mutor
vitrangi jinibb nir nga marok-loli nanu nir
nga marirpok. Ko nik vajin nga komok-
wer lokloksi jinibb m̃inij nir, nik lweni
kupasi pirpese? Suri daron nga komok-
wer lokloksi jinibb m̃inij, komok-wer lok-
loksi lweni nik, suri nik lweni komok-
loli nanu mawos nen nir. 3 E selek, nik
komok-loli nanu mawos nen bbong nga
komok-wer lokloksi jinibb m̃inij nir suri!
Ko kurrorrmi nik ma Atua sete orongwos
p̃iwer lokloksi nik? Pirpese? 4 Rrek nik
kurrorrmi Atua p̃itlasi tweni nawon tama
nololien som? Ewretun, Atua oktori selsale
jinibb nir erres temijpal, ko oktori totoni
nolon epriv temijpal. Ko sete kurongwose
Atua nolon nga m̃irres ngok owra bbong
pirvei lweni nik nolom pulululwi? 5 Ko
nik nga nolom m̃iterter ko mumusus pu-
lululwi, komok-ser kortoni kobbong nanu
nir nga Atua pia-wer lokloksim surir renge
nabong nga ni pia-wera suri lat nga puto
suri tevi jinibb nir renge murrun mawos
sen, ko lolaren sen pia-rremali. 6 Re
nabong nen, Atua pia-wuli jinibb sisamis
nir pusorsan tevi majingen sisamis ser.
7 Nir nga martori majingen nga marres
ser marterter, ko niko marok-p̃elp̃elak suri
nga Atua p̃ilesir erpe parres ko pusrövir
ko p̃ilai mauren nga sete orongwos pusuw,
tevi nir nga ngok ko Atua p̃ilai mauren
ne tuwi ngok vini tevir. 8 Ko nir ma
nga marok-rrorrmi lweni kis nir lweni ko
sete arvijuri weretunen, ko arvijuri bbong
murrun nga m̃isij, tevi nir nga ngok ko
Atua p̃ilai lolaren nga milep sen tevir. 9 Ko
jinibb jijle nir nga marok-loli m̃isij parla
norongen nga m̃isij ko norongen karkar
nga marsij nir, womujnen re m̃eri Isrel
nir, ko vitunen re jinibb p̃etp̃eti nir vajin.
10 Ko jinibb jijle nir nga marok-loli m̃irres
parla demat ji Atua, ko Atua pusrövir ko
puosurir, womujnen re m̃eri Isrel nir, ko
vitunen re jinibb p̃etp̃eti nir vajin. 11 Suri
Atua ololi omomsawos osorsan kobbong
tevi jinibb jijle nir.

12 Jinibb ne vare nir arrelenge nale ne-
sesreien se Moses. Arok-loli esij, ko arok-
mij ko wor suri iok kobbong; Atua sete
pivijuri nale nesesreien se Moses daron
nga pia-wera suri lat nga puto suri tevir.
Ko m̃eri Isrel ma nir nga martori nale ne-
sesreien se Moses ko nga marok-loli m̃isij,
ko Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi

nir renge nale nesesreien ngok. 13 Suri sete jinibb san orongwos pumomsawos p̃irres re nga mok-runge nawone nale nesesreien, ko re bbong nga mok-vijuri nale nen. 14 Ewretun, jinibb ne vare nir sete arongwose nale nesesreien. Ko daron nga marvijuri bbong nir nolor ko arloli osorsan tevi nale nesesreien, erpe artori pa nale nesesreien, weretunen sete jinibb san elai tevir. 15 Murrur ngok eviseni nga Atua elngi nale nir nga nale nesesreien muwrair oto pa renge nolor. Norrorrmien ser kele eviseni kele nanu ngok, suri nabong sopon arongwos pae nga marloli m̃isij, ko nabong sopon arongwos pae nga marloli m̃irres. 16 Ko pia-irpok renge nabong nga Atua piawera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir nga nomok-werwer suri renge nosp̃en nga m̃irres. Re nabong nen, Atua pia-koni Iesu Kristo pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir pusorsan tevi norrorrmien ser nga muto silveni pa re nolor.

Nale nesesreien sete orongwos p̃ila nawone se m̃eri Isrel nir

17 Ko kami m̃eri Isrel nir, rrek sete erres p̃elak re kami. Kambibto re nale nesesreien, ko kamrij melmelas re nga kamrongwose Atua. 18 Ko kamrongwos pae marongen se Atua, ko kamlesi wos pae sev nga m̃irres, suri marvisviseni pa kami renge nale nesesreien. 19 Ko kamok-wera eterter nga kamivi m̃erwomu re metrrorr nir, ko kamivi moron se nir nga marlik re nemalik, 20 ko kamivi jinibb nevisvisenien se lartul nga marlengleng ko se nir kele nga sete marongwose nanu san. Suri renge nale nesesreien nga kamtori ngok, aruli tweni p̃etp̃eti pa norongwosien ko weretunen. 21 Nanu ngok arivi weretunen nir. Ko erpese kami nga kamokvisviseni jinibb m̃inij nir, sete kamokvisviseni lweni kami nir? Kamok-werwer tere venao, ko erpese kami kamok-vevna? 22 Kamok-wer ore murrun nga marokvenae nesevin, ko erpese kami kamokvenvenae nesevin? Kamok-ungasi atua m̃inij nir, ko erpese kamok-evna renge naim on ser nir? 23 Kamok-rij melmelas renge nale nesesreien, ko kamok-tor ototvi kele kobbong. Erpok kamok-lokloksi nise Atua. 24 Re iok eplari erpe Naul On muwrai pa, ngel: ‘Jinibb ne vare nir arok-rij esij suri Atua suri bbong kami.’

25 Ko re nga kaman pa renge bae se m̃eri Isrel nir, ko kamlik erres, poro bbong kaptori nale nesesreien ser. Ko poro nga kamok-tor otvi nale nesesreien, ko kamsorsan vajin tevi jinibb ne vare nir nga sete maran renge bae. 26 Suri poro nga jinibb ne vare san nga sete mian re bae otori sev nga nale nesesreien se m̃eri Isrel nir muwrai, erpe ean pa re bae ko osuw. 27 Ko nir vajin nga sete marevji niber renge bae ko nga marosuri ma nale nesesreien parwer lokloksi kami nga nale nesesreien ko bae muto ji kami, ko kamok-tor ototvi nale nen nir. 28 Si evi jinibb weretunen se Atua? Sete evi nir nga martori kis bbong nanu ne vare nir, erpe bae nga marloli vare re nibe jinibb. 29 Ko jinibb weretunen se Atua rramlesi wose renge nolon. Ni ko bae sen oto re nolon, renge nem̃in ko sete renge niben. Ko ni ko sete jinibb nir arij erres suri, ko Atua ma.

3

Murru Atua omomsawos erres tetajer

1 Ko poro pirpok, nga m̃eri Isrel nir kele arivi jinibb ne nololien osorsan tevi jinibb ne vare nir, ko m̃eri Isrel nir nga martori bae ser, liken ser erresrres renge jinibb ne vare nir erpese? 2 Ejki, arlik ko pa erresrres renge nanu elep. Womujnen, Atua elai nale sen tevir. 3 Weretunen, nir sopon sete arosuri. Ko murrun ser ngok orongwos puloli Atua p̃il
ngilngir? 4 Ejki rres nawon! Jinibb jijle arongwos parkerkeris, ko Atua sete orongwos p̃ikrekris. Suri Naul On owra ‘Niko parlesi wose nga nik Atua kummomsawos daron nga kumrij, ko kupasi daron nga marwera parwer lokloksi nik.’

5 Ko poro ðerij vajin pirpe jinibb rres nurongwos bowra “O, sel nga m̃isij se kem m̃eri Isrel nir ololi jinibb nir arongwose parmeteni viringsi p̃irres p̃elak tevi sel nga m̃irres p̃elak se Atua. Ko niko sete osorsan nga Atua p̃iwer lokloksi kem suri sel nga m̃isij se kem.” 6 Ejki rres nawon! Poro pirpok, ko Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir ne iel ngatan pirpese? Suri jinibb jijle nir arsij arirpe kem.

7 Ko poro pivi weretunen nga weretunen se Atua eplari elep p̃elak suri gerisen suk, ko suri sev marwer lokloksi inu merpe malum jinibb nga m̃isij? 8 Ko poro pirpok, vesan kele ko jinibb san tuwra “Bololi p̃isij, ko nanu nga m̃irres piplari rengen.” Nir sopor arij pa esij suri inu arsupsup̃e pa nga inu nomok-rij mirpok. Erres p̃elak nga Atua pia-tor vitrangi nir suri nale ser ngok.

Jinibb san ejki rres nawon nga mumomsawos m̃irres

9 Ko pirpese vajin? Kem m̃eri Isrel nir nammomsawos asie jinibb ne vare nir? Ejki. Suri erpe nga mowrai pa, kem m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir kele rramsorsan, rramlik re derteren ne nololien. 10 Suri Naul On owra ‘Sete san omomsawos, ejki rres nawon. 11 Sete san orongwose, sete san ep̃lak tweni nga purongwose Atua. 12 Nir p̃etp̃eti arivel lingi pa

Atua, nir jijle arloli esij. Sete san okloli erres, jinibb san ejki rres. 13 Ƀirislar erpe dobbi jinibb san nga setewor martevni ore, ler armotot; nemer arok-kerkeris, nevlu jingor arsij arirpe numẽt korpila, nale ser arerngis. 14 Jingor owun saute rijen nga marsij nga marpelari renge nolor nga markarkar, 15 nevrer esisarow nga parevji jinibb. 16 Lat jijle nga maran e, arlokloksi p̃etp̃eti nanu nir, 17 ko arrelenge sel ne demat. 18 Ko metutuen se Atua sete oto sopon re nolor.'

19 Ko rramrongwose nga nale jijle ne nale nesesreien owrai tevi nir nga marlik rengen, ngok m̃eri Isrel ko nir. Ko niko nir jijle jingor arwonwon vajin, setemun arongwos para-wera kele nanu san. Atua pia-tor vitrangi nir, ko jinibb p̃etp̃eti nir, suri nololien nga marsij ser.

20 Ƀerij otvi vajin, bololi nale suk pumrrol: jinibb san ejki rres nawon nga murongwose pumomsawos p̃irres re no Atua re nga mivijuri nale nesesreien nga Moses m̃ilai tevi m̃eri Isrel nir. Renge ma nale nesesreien arlesi wose nololien ser.

Jinibb san orongwos pumomsawos p̃irres renge nosurien kis kobbong

21 Ko Atua eviseni vajin sel sen nga puloli jinibb pumomsawos p̃irres. Sete eplari renge nale nesesreien, ejki. Ko nale nesesreien ko propet nir arjuji tweni. 22 Atua puloli jinibb p̃etp̃eti parmomsawos parres poro bbong parosuri Iesu Kristo. Suri kerr jijle rramsorsan kobbong. 23 Kerr jijle rramloli nololien ko rrammumrrol re nosrövien se Atua. 24 Ko rrammomsawos rramrres nawon suri nalol nga m̃irres sen kobbong, erpe sete rramloli nanu san suri. Iesu Kristo kobbong ojri lweni kerr. 25 Atua elngi Iesu Kristo nga pimij nga puloli sel renge drra ne mijen sen nga p̃itlasi tweni nololien nir se jinibb nir nga marosuri. Iok eviseni nga Atua ololi omomsawos erres re nga mimalie nololien se Ƀirterwarreng nga womu sopor, 26 suri nolon nga mipriv. Atua eviseni tevi kerr lelingenok nga ni mumomsawos m̃irres re nga sete m̃iwer lokloksi nir ngok, suri Iesu Kristo emij esre nir.

27 Si vajin orongwos p̃irij melmelas? Sete jinibb san. Ko suri sev? Ko suri kerr sete rrammajing tweni liken mawos se kerr re nga rramvijuri nale nesesreien, ko re bbong nga rramosuri Iesu Kristo. 28 Suri nomok-werai eterter nga jinibb san orongwos pumomsawos p̃irres renge nosurien kobbong, sete renge majingen ne nale nesesreien. 29 Ko evi weretunen nga m̃eri Isrel arok-wera "Atua evi Atua se kem kis kobbong"? Ejki, evi kele Atua se jinibb ne vare nir. 30 Suri Atua esansan bbong, ko okloli osorsan tevi m̃eri Isrel nir nga maran pa renge bae ser, ko tevi jinibb ne vare nir, nga sete maran re bae. Nuru korti, Atua okloli ormomsawos erres suri bbong nosurien se nuru. 31 Ko re iok nuwra bejkie nale nesesreien suri nosurien? Ejki rres nawon, nutori ko wor mare.

4

Epram omomsawos suri bbong nosurien sen

1 Ko pirpese vajin re Epram, batu tata se kem m̃eri Isrel nir? 2 Poro nga Epram omomsawos erres suri nga mivijuri nale nesesreien, ko orongwos p̃irij melmelas suri. Ko ejki, ni sete orongwos p̃irij melmelas re no Atua. 3 Suri Naul On owra 'Epram osuri Atua, ko Atua elesi vajin erpe ni omomsawos erres.' 4 Poro jinibb san p̃imajing tweni nowlin, ko parlai wor nowlin ko suri majingen sen ngok, sete parlai pirpe merrenien san. 5 Ko poro jinibb san sete p̃imajing, nanu nga marlai tevi vajin pivi merrenien. Erpok ko, jinibb san poro puosuri Atua nga mokloli jinibb nga marsij marmomsawos m̃irres, ko poro m̃ernen sete p̃imajing suri majingen ne nale nesesreien, ko Atua vajin p̃ilesi ni omomsawos erres suri nosurien sen ngok kobbong. 6 Erpok kele Numal Devet erij erres suri jinibb san nga Atua m̃ilesi mumomsawos m̃irres sete renge nga mivijuri nale nesesreien: 7 'Jinibb nga Atua m̃itlasi tweni nololien sen ko musuw, elik pa erres vajin. 8 Jinibb nga Atua m̃itlasi nololien sen elik erres.'

9 Ko rijen nga m̃irres ngok oto re nir nga maran pa re bae se m̃eri Isrel nir, rreknga re nir nga sete maran? Erpese re Epram? Suri erpe nga rramlesi pa, Naul On owra 'Atua elesi erpe ni omomsawos erres'. 10 Ko re wosenen, daron nga Atua muloli mirpok, ko Epram ean pa re bae, rreknga ejki wor? Ejki ko wor, setewor ean wor. 11 Ni bae sen evi pa nelesien ko san nga mivini vitu nga miviseni limjer nga ni omomsawos pa erres. Ko ni omomsawos erres erpok suri bbong nosurien sen, daron nga setewor mian re bae sen. Ko niko ni evi batu tata se nir nga marosuri ko nga sete maran re bae se m̃eri Isrel nir, ko nga Atua m̃ilesir marmomsawos m̃irres suri nosurien ser. 12 Ko evi kele batu tata se nir nga maran pa renge bae se m̃eri Isrel nir, ko nga marvijuri kele bbötö Epram re nosurien sen nga muto pa jin daron nga ni setewor ean re bae.

Atua ololi rijrijen sen tevi Epram suri Epram nosurien sen

13 Rijrijen nga Atua muloli tevi Epram
ko tevi metka sen, nga nir para-lai iel
ngatan, sete eplari renge nale nesesreien
se m̃eri Isrel nir, ko eplari bbong suri
Epram omomsawos erres renge nosurien
sen. 14 Ko poro nga nir nga marvijuri
nale nesesreien se m̃eri Isrel nir para-lai
iel ngatan, ko niko nosurien vajin evi nanu
nawon, ko rijrijen ngok se Atua evitan
nawon. 15 Ko ejki, nale nesesreien ervei
bbong lolaren se Atua. Suri poro nga
nale nesesreien pijki, ko nololien kele pijki.
16 Ko niko rijrijen ngok se Atua oto renge
nosurien, ko evi vajin merrenien. Ko ngok,
metka ngok nir p̃etp̃eti para-lai, sete nir
kis nga renge nale nesesreien se m̃eri Isrel
nir, ko nir p̃etp̃eti nga nosurien ser mutoe
mirpe Epram. Ko ngok Epram evi vajin
batu tata se kerr p̃etp̃eti. 17 Erpe Atua
muwrai renge Naul On: ‘Nulngi nik kuvi
batu tata se jinibb ne vanu pilep.’ Ko re
no Atua nga Epram muosuri, rijrijen ngok
otur. Atua ngok nalol nga m̃irres sen erres
p̃elak. Ni okla mauren tevi nir nga marmij,
armaur luwi kele, ko okloli nanu nga sete
marto, arpelari arto. 18 Ko rijrijen se Atua
nga m̃ilai tevi Epram owrai nga ni metka
sen pilep lenglengen, ko erpok ni pivi batu
tata se jinibb ne vanu pilep.

Ko Epram osuri nale ngok eterter, ko
etravi eterter nga pia-pelari. 19 Nosurien
sen ngok sete otor wolwolue sopon, ejki,
otori totoni vane, ewretun ni etra temijpal
ko ni orrorrmi ni sete orongwos pivasus.
Niben etra lenglengen, osorsan erpe pimij,
suri sia sen oji ongut (100). Ko Sera
kele em̃er. 20 Ko Epram sete elngilngi
nosurien sen, ko sete orong tweni rijrijen
se Atua. Ko ni oksurövi Atua, ko okru-
jrujoni kele nosurien sen p̃iterter re Atua.
21 Ni orongwos kemkam̃e nga Atua nga
m̃ila rijrijen ngok tevi evter temijpal ko
pa nga puloli suri. 22 Ko re nga Epram
muosuri Atua mirpok, ko Atua elesi ni erpe
ni omomsawos erres, erpe nga Naul On
muwrai.

23 Ko nale ngok sete aruli suri ni kis, 24 ko
aruli kele suri kerr jijle nga Atua pia-lesi
nosurien se kerr pirpe rrammomsawos
m̃irres. Kerr rramosuri Atua nga muloli
Numal se kerr Iesu Kristo mimaur luwi
kele renge mijen. 25 Iesu ngok, arlingi re
mijen suri nololien se kerr, ko Atua ololi
emaur luwi kele re mijen nga puloli kerr
rrapmomsawos p̃irres.

5

Demat ko neiren

1 Ko ngok, rrammomsawos erres pa suri
nosurien se kerr, ko sete suri rramvijuri
nale nesesreien se m̃eri Isrel nir. Ko
rramlik vajin renge demat tevi Atua suri
Numal se kerr Iesu Kristo. 2 Suri Kristo
kele, rramjipari pa mauren ngel se Atua
nga rrammaur rengen. Ko rram̃ir vajin
suri rramrongwose rrapa-jipari nosrövien
se Atua. 3 Ko sete re iok kis kobbong, ko
rram̃ir kele suri norongen nga m̃isij nga
jinibb nir marok-loli tevi kerr. Rram̃ir, suri
rramrongwose norongen nga m̃isij ngok
puloli nolo kerr p̃iterter, 4 ko ngok vajin
nalol nga m̃itra m̃irres puto renge kerr.
Ko ngok, norrorrmien se kerr p̃iterter
kele wor vajin re Atua renge sev nga
rramteravi jin. 5 Ko rramrongwose rrapa-
lai ko pa nanu ngok nir nga rramteravir
ji Atua, suri Atua ejivreni merrenien sen
renge
nolo kerr re nevre Nem̃in On sen nga m̃ila
tevi kerr.

6 Renge daron nga rramtor pot malum,
erpe sete rramrongwos rraploli lweni
nanu san se kerr, ko Kristo emij sere kerr
jinibb nga rramsij nir. Ko ololi erpok re
daron momsawos nga Atua m̃ilngi. 7 Renge
devjen ne jinibb, eterter nga san pimij
suri jinibb san, poro m̃ernen pivi jinibb
nga mumomsawos. Rrek poro nga m̃ernen
p̃irres p̃elak, rrekma san pia-mij ko wor
suri. 8 Ko Atua ma eviseni ni merrenien
sen nga mimrreni kerr temijpal, re nga
Kristo mimij suri kerr daron nga rramivi
jinibb nga rramsij malum. 9 Ko lelingenok
vajin rrammomsawos erres suri drra ne
mijen sen. Ko rramrongwos kemkam̃e
vajin nga ni pia-loli rrapa-asie lolaren
se Atua vajin, suri ngok erpe nanu nga
m̃isisarow vajin renge kerr. 10 Suri daron
nga rramivi malum devje nuval se Atua, ko
mijen se ni Natun ololi rramivi vajin sele
Atua. Ko evi vajin nanu nga m̃isisarow
nga rrapa-asi, suri rramivi pa sele Atua,
ko Kristo emaur luwi pa renge derteren.
11 Rrapa-asi ko wor, ko rrap̃ir kele renge
Atua suri Numal se kerr Iesu Kristo, nga
mivi nevre Atua nga muloli rramivi vajin
sele Atua.

Atam ko Iesu Kristo

12 Erpok ko, nololien mivini iel ngatan
renge jinibb sansan kobbong, Atam, ko
nololien ngok ololi mijen kele mivini. Ko
mijen mian vajin re jinibb jijle, suri jinibb
jijle arloli nololien. 13 Ko ngok, nololien oto
womu ko pa iel ngatan osuw, ko vitunen
nale nesesreien se m̃eri Isrel nir mia-vini
vajin. Ko sete areve nololien poro nale
nesesreien mijki. 14 Ko ewretun, mijen or-
rul totkoni jinibb p̃etp̃eti nir, m̃itipatun re
Atam mijpari daron nga Moses m̃ila nale
nesesreien. Nir p̃etp̃eti armij, ewretun nir
nololien ser sete arlelep jipari nga Atam,
nga mutor otvi nale mawos se Atua. Ko re

nga Atam m̃isan muloli nololien mivini iel ngatan, rramlesi rrurrngi Kristo nga p̃isan pia-la tweni nololien ngok.

15 Ko merrenien se Kristo elep asi wor nololien se Atam. Ewretun, jinibb elep armij renge nololien se Atam esan. Ko merrenien ma se Atua ko nelaien nawon nga Iesu Kristo m̃isan m̃ilai suri ni merrenien sen tevi jinibb elep, ngok elep p̃elak asi. 16 Ko nelaien ngok wenen sete erpe wenen ne nololien se jinibb sansan ngok. Suri wenen ne nololien sansan ngok evi nga Atua putor vitrangir; ko wenen ma ne nelaien ngok ololi jinibb armomsawos, ewretun nololien ser sete sansan, elep ko wor. 17 Ewretun, mijen orrul totkoni jinibb nir suri jinibb sansan bbong nga muloli nololien sen. Ko ewretun temijpal, kerr nga rramlai merrenien nga muwun saut se Atua ko nga rramivi vajin jinibb nga rrammomsawos nawone ren, kerr vajin rraprrul totkoni mauren ko rrapbböt renge nololien suri Iesu Kristo esan.

18 Ko erpok ko, nololien se jinibb sansan kobbong ololi evter nga Atua putor vitrangi jinibb jijle nir. Ko erpok kele, majingen nga mumomsawos m̃irres se jinibb sansan kobbong ololi jinibb jijle nir parasi re iok ko parlai mauren nga mumomsawos m̃irres. 19 Ko niko, jinibb elep arini arivi jinibb ne nololien suri jinibb sansan otor otvi nale. Ko erpok kele, jinibb elep arini arivi vajin jinibb nga marmomsawos m̃irres suri jinibb sansan otori suri nale.

20 Atua ela nale nesesreien nga puloli jinibb parlesi wose limjer nololien ser nga muwun saut. Ko merrenien ma se Atua owun saut asi temijpale vajin. 21 Tuwi, nololien orrul totkoni kerr renge mijen. Ko lelingenok vajin merrenien se Atua orrul totkoni kerr, ko suri Iesu Kristo Numal se kerr rrammomsawos erres, ko rraplai mauren ne tuwi ngok vini.

6

Rrammij jile re nololien

1 Ko pirpese vajin? Rraplik renge nololien, nga merrenien se Atua piplari puwun saut? 2 Ejki rres nawon! Kerr rrammij jile, ko niko rramtor otvi derteren ne nololien. Ko pirpese vajin rrapokmaur malum renge nololien ngok? 3 Rrek sete kamrongwose nga renge daron nga marpaptaese kami nga kapivi se Iesu Kristo, ko arpaptaese kami kele renge mijen sen. 4 Erpe renge baptaesen se kerr, erpe artevni kerr tevi ni renge mijen sen. Oto erpok nga kerr kele rramrongwos rrapmaur renge mauren nga mimerr, pirpe Iesu Kristo mimaur luwi kele re mijen suri nosrövien ne derteren nga milep se Tata sen. 5 Ko suri rramlik erpe artevni kerr tevi ni re mijen sen, ko niko rramrongwos pae nga rrapa-maur luwi kele re
mijen pirpe ni, rrapa-korti tevi ni. 6 Ko rramrongwose, mauren nga m̃itra se kerr emij tevi Kristo renge nai pelaot, ko ngok olokloksi nibe kerr nga mokloli nololien. Ko niko setemun vajin rrapivi demij maur ne nololien. 7 Suri si nga mimij, evel sisarow vajin re devjen ne nololien.

8 Ko suri rrammij tevi Kristo, ko niko rramosuri nga rrapa-maur kele tevi. 9 Ko rramrongwose Kristo, nga Atua muloli mimaur luwi kele pa re mijen, setemun pia-mij kele, suri mijen setemun orrul totkoni. 10 Re mijen nga mimij ren, ko emij vesansan kobbong, ko otor otvi derteren ne nololien ko osuw. Ko mauren sen nga mimaur rengen vajin, ko emaur korti luwi tevi Atua. 11 Ko kami, kapmeteni lululweni kami erpe kammij ko kamtor otvi derteren ne nololien, ko kammaur korti luwi tevi Atua suri Iesu Kristo.

12 Ko niko, sete kaplingi nololien purrul totkoni nibe kami, nga kaposuri nanu nga marsij nga nibe kami marmerrenir. 13 Ko sete kaplinglingi murrrmurr ne nibe kami san pivi nevre nololien, pijki. Ko kaplai kami p̃etp̃eti tevi Atua erpe kammaur luwi re mijen. Ko murrmurru kami vajin nir parivi nevre Atua nga parok-loli pumomsawos p̃irres. 14 Ko niko nololien setemun purrul totkoni kami, suri setemun kamlik re nevre nale nesesreien, ko kamlik vajin renge nevre merrenien se Atua.

Demij maur rrekngа slev ne murrun nga mumomsawos

15 Ko pirpese vajin? Rrek rraploli nololien suri setemun rramlik re nevre nale nesesreien ko rramlik re nevre merrenien se Atua? Ejki rres nawon. 16 Rrek sete kamrongwose nga poro nga kammarong kapivi demij maur se jinibb san, ko setemun kamiel sisarow vajin, ko kapvijuri wor m̃ernen ko. Ko erpok ko, poro nga kapmarong kapvijuri sel ne nololien, ko derteren nen orrul totkoni vajin kami ko pa, ko kapa-mij ren. Ko poro nga ma kapmarong kapvijuri nale se Atua, ko kapa-asi ko, kapa-momsawos p̃irres. 17 Ko rramwera erres wor elep tevi Atua suri kami. Suri womu kamivi demij maur ne nololien, ko lelingenok vajin kamvijuri tevi nolo kami nevisvisenien nga m̃irres nga marvisviseni kami ren. 18 Murrun ne nololien setemun orrul totkoni kami vajin, ko kamivi vajin demij maur ne murrun nga mumomsawos.

19 Nomok-rij rrongrrongvi suri demij maur nir ngok nga puloli kaprongwose

p̃irres. Ko niko, kapmarong vajin kapvijuri p̃etp̃eti p̃irres sel nga mumomsawos, pirpe demij maur san mivijuri p̃etp̃eti numal sen. Ko ngok puloli kapa-on p̃irres. Ko setemun kapirpe bonevis nga kamok-vijuri sel nga sete muwokwok ko nololien se kami muwun saut ren. 20 Suri re wosenen, kamirpe demij maur ne nololien, ko murrun nga mumomsawos derteren nen ejki re kami. 21 Ko lelingenok vajin, no kami esij suri nololien ngok nir. Ko wene nir arirpese re wosenen? Suri bongsir para-vini re mijen. 22 Ko lelingenok vajin, murrun ne nololien derteren nen ejki re kami, ko kamirpe vajin demij maur se Atua. Ko wenen nga kaplai vajin evi murrun nga muon m̃irres, ko bongsin piavini re mauren ne tuwi ngok vini.

23 Bowra ototvi vajin, bololi nale suk pumrrol: nowli nololien evi mijen. Ko merrenien ma se Atua evi mauren ne tuwi ngok vini, rrurrngi Iesu Kristo Numal se kerr.

7

Nale rrongrrongvien ne totkoien

1 Niaken suk nir, kami kamrongwose nale nesesreien se m̃eri Isrel nir. Ko niko kamrongwose nga nale nesesreien derteren nen oto re jinibb san daron nga mimaur malum. 2 Ko erpok, re nesevin san nga m̃ilik ji diwen sen, ko nale nesesreien esre totoni tevi diwen sen daron nga diwen sen mimaur malum. Suri owra nir nga marlik pa ji diwen ser sete arongwos parkorti tevi norman m̃inij. Ko poro nga diwen sen pimij vajin, ko erpe artelasi tweni vinnen vajin renge nale nesesreien nen nga m̃isre totoni tevi diwen sen. 3 Ko poro nga diwen sen mimaur malum ko vinnen pukorti tevi norman m̃inij, ko ngok otor otvi pa nale nesesreien nen vajin, ololi pa esij. Ko poro nga diwen sen emij, ko nale nesesreien nen setemun orrul totkoni vajin, ko ni sete ololi esij poro pukorti tevi norman m̃inij.

4 Ko kami niaken suk nir, kamirpe vinnen. Ko kami kammij re devjen ne nale nesesreien renge mijen se Kristo. Ko erpe kamkorti vajin tevi diwen m̃inij vajin, nga kamkorti tevi Kristo. Ko Kristo emaur luwi re mijen nga kami kapwene wenen se Atua. 5 Daron nga rramlik malum renge mauren tera se kerr, ko norrorrmien nga marsij se kerr nga nale nesesreien mukonkonir armajing renge nibe kerr, nga rrapwene wenen ne mijen. 6 Ko lelingenok vajin, artelasi tweni kerr renge nale nesesreien, erpe rrammij lingi, ko setemun orrul totkoni kerr. Ko rramm̃ejmajing vajin renge sel nga mimerr se Nem̃in On, ko sete renge sel nga m̃itra, sel ne nale nesesreien.

Nololien evi nanu nga m̃isij p̃erp̃er

7 Ko rrapwera pirpese vajin? Rrapwera nale nesesreien esij? Ejki rres nawon! Poro nga nale nesesreien pijki, ko sete borongwose nanu nga m̃isij. Erpe poro nga nale nesesreien nen pijki nga muwra ‘Sete kupmerrmerreni karkar nanu san se jinibb m̃inij’, ko sete borongwose vajin nga murrun ngok esij. 8 Ko nololien eska sel sen renge nale nesesreien, ko emajing vajin renge inu merrenien karkar lele nir. Ko poro nale nesesreien ejki, ko nololien emij vajin, derteren nen ejki rres nawon. 9 Ko bonevis, daron nga nale nesesreien ejki wor, ko inu numaur. Ko nale nesesreien evini vajin, ko nololien emaur vajin, 10 ko inu numij. Ko nale nesesreien nga muwra p̃ila mauren tevi jinibb, ejki mun, ela mijen vajin. 11 Erpe nololien eska sel sen renge nale nesesreien ko ekrekrasik ko otor pinik renge nale nesesreien.

12 Ko iok rramlesi wose nale nesesreien on ko nale nen nir aron ko armomsawos erres p̃elak. 13 Ko niko, nale nesesreien, nga mivi nanu nga m̃irres, ela mijen tevi inu rrek? Ejki rres nawon! Ko nololien, nga m̃imajing renge nanu nga m̃irres ngok, ololi numij. Ko ngok rramlesi wose nololien evi nanu nga m̃isij p̃erp̃er, ko renge nale nesesreien evan p̃elak renge sel nga m̃isij sen.

14 Ngok rramrongwose nga nale nesesreien erres, ko evel ji Atua. Ko inu ma nuvi jinibb kobbong, derteren suk ejkie, ko nurpe demij maur ne nololien. 15 Ko sete nurongwose nanu nga nomok-lolir. Suri nanu nga memrrenir, sete nomok-lolir, ko nanu nga mongasir, ngok ko nomok-lolir. 16 Ko suri nomok-loli nanu nga sete memrreni bololir, ko ngok nurongwos bowra ewretun, nale nesesreien erres kobbong. 17 Ko setemun evi inu nga nomok-loli m̃isij ngok, ko nololien nga m̃ilik renge inu. 18 Suri nurongwose nga sete nanu san nga m̃irres elik renge inu, erpe renge nibek ngel. Suri nomok-marong nga bololi p̃irres, ko sete nurongwos bololi luwe. 19 Suri sete nomok-loli sev nga memrreni, ko nomok-loli nanu nga marsij nga numusus bololir. 20 Ko suri nomok-loli nanu nga numusus bololir, ko ngok erpe setemun inu nga nomok-loli nanu ngok nir, ko nololien nga m̃ilik renge inu, ni ko ololir.

21 Nulesi erpok tetajer ko: daron nga nuwra bololi nanu nga m̃irres, ko nanu nga m̃isij evini mori inu. 22 Nuir renge nale nesesreien se Atua renge nolok; 23 ko nulesi tetajer, nololien nga m̃ilik renge

nibek okval tevi norrorrmien suk nga m̃irres ngok. Ko ololi vajin nololien ngok orrul totkonik tetajer. 24 O, nulik esij p̃erp̃er. Siko p̃itka tweni inu renge nibek ne mijen ngel? 25 Nuwra erres wor tevi Atua nga muloli mirpok rrurrngi Iesu Kristo Numal se kerr.

Bowra ototvi vajin, bololi nale suk pumrrol: poro nga inu ð̃esan, ko norrorrmien suk kobbong orongwos pivijuri nale nesesreien se Atua. Ko nibek ma emelisna ko tetajer evijuri nololien.

8

Mauren nga Nem̃in On m̃ilai

1 Ko ngok Atua setemun orongwos puwra kerr nga rramkorti pa tevi Iesu Kristo rramsij kele mun, suri rramasi pa. 2 Suri derteren se Nem̃in On etlasi tweni kerr renge nololien ko mijen nga m̃ika totoni kerr, ko ela mauren tevi kerr nga rramkorti tevi Iesu Kristo. 3 Ko nale nesesreien, derteren sen ejkie nga p̃itlasi tweni kerr renge nololien ko mijen, suri nibe kerr ololi emelisna. Ko Atua okoni ni Natun, niben erpe nibe kerr nga marsij, tweni nga p̃ila tweni nololien suri mijen sen nga niben mimij rengen. 4 Atua ololi erpok tweni nga kerr nga rramok-vijuri Nem̃in On ko setemun rramvijuri nibe kerr nga marsij, rrapirpe vajin rramloli p̃etp̃eti pa sev nga nale nesesreien muwrai. 5 Nir nga marok-vijuri niber nga marsij arok-rrorrmi suri niber nanu nen nir. Ko nir nga ma marok-vijuri Nem̃in On arok-rrorrmi suri Nem̃in On nanu sen nir. 6 Nga marok-rrorrmi suri niber erpok evi sel ne mijen, ko nga marok-rrorrmi suri Nem̃in On evi sel ne mauren ko demat. 7 Suri murrun nga marok-rrorrmi suri niber ololi arivi devje nuval se Atua, ko nir nga marirpok sete arok-osuri nale nesesreien se Atua, suri sete arongwose. 8 Ko nir nga marok-vijuri niber nga marsij ngok setete arongwose parloli Atua purnge p̃irres surir, ejki.

9 Ko kami ma setemun kamvijuri nibe kami, ko kamvijuri Nem̃in On, suri Nem̃in On se Atua elik pa renge kami. (Ko si nga Nem̃in On sete m̃ilik rengen, ni sete evi jinibb se Kristo.) 10 Ko suri Kristo elik renge kami, ewretun nibe kami armij suri nololien, ko Nem̃in On emaur renge kami, suri kammomsawos erres pa re no Atua. 11 Ko niko Atua, nga muloli Iesu mimaur luwi kele re mijen, Nem̃in On sen elik pa re kami. Ko derteren sen nga milep temijpal ngok puloli nibe kami kele parmaur renge nevre Nem̃in On sen nga mimaur renge kami.

12 Ko niko, niaken suk nir, rrapvijuri ko wor Nem̃in On, ko setemun rrapvijuri nibe kerr nga marsij. 13 Suri poro nga kapvijuri nibe kami nga marsij ko kapamij. Ko poro nga ma kaprevji pini murrun ne nibe kami nga marsij re nevre Nem̃in On, ko kapmaur vajin. 14 Suri nir p̃etp̃eti nga Nem̃in On se Atua mokwowomue nir arivi pa natu Atua ko. 15 Suri Nem̃in On se Atua nga kamlai ngok setemun mialoli kele kapivi kele demij maur rreknga kapmetutu, ko ololi kamivi natu Atua. Ko Nem̃in On ngok ololi rramok-verus Atua erpe “Tata”. 16 Nem̃in On se Atua erij se nem̃i kerr nga muwra rramivi natu Atua. 17 Ko suri rramivi natu Atua, ko niko rrapa-korti tevi Kristo ko rrapa-la nanu nga marres nir se Atua. Ko rrapkorti ko wor tevi Kristo renge norongen nga m̃isij ne ngatan ngel nir, tweni nga rrapa-korti kele tevi renge nosrövien sen.

Nosrövien nga rrapa-lai

18 Re inu nelesien suk, nulesi nga norongen nga m̃isij nga rramok-runge m̃isij rer lelingen ngel arivi nanu nawon daron nga rrammetenir tevi nosrövien nga Atua pialai tevi kerr. 19 Suri nanu p̃etp̃eti nir nga Atua mulolir arok-tiriv malume eterter terai nga kerr rrapala p̃etp̃eti milnge kerr vajin nga rrapivi natu Atua. 20 Suri nga Atua elngi nanu p̃etp̃eti nir parvasil nawon. Ko iok sete suri nanu nir armarong pirpok, ko suri Atua ko wor emarong. Ko Atua elngi kele nga nanu nir partiriv tweni 21 nga Atua p̃ila twenir renge murrun ngok nga marvasil nawon, erpe nga marokmaur m̃irres mian ko tetajer marok-mij pin ko marpo. Ko nanu nir para-asi vajin re iok ko para-korti tevi kerr natu Atua nir renge nosrövien se Atua. 22 Suri rramrongwose, ejpari lelingen ngel, nanu p̃etp̃eti nir arirpe nesevin san nga m̃ingirr re nga puwosi natun. Suri nanu nir aroktiriv eterter nga para-asi pirpok. 23 Ko kerr kele, rramirpok kele. Rramlai ma Nem̃in On, nga mirpe wenen womunen ne sev nga rrapa-lai, ko nolo kerr engirr vane renge norongen nga m̃isij ngel. Ko rramok-tiriv nga Atua pia-juri lweni nibe kerr ko rrapa-ivi natun mawos vajin. 24 Ko Atua ewilwil se kerr nga rraptiriv tweni nanu ngok. Ewretun, setewor rramlesi; ko poro rraplesi, ko setemun rrama-tiriv vajin. Sete san oktiriv tweni nanu san nga m̃ilesi pae meten musuw. 25 Ko kerr rramok-tiriv tweni nanu san nga setewor rramlesi, nga rrapa-ivi Atua natun mawos. Ko rramlingi no kerr eterter mawose nga rrapa-lai ko.

26 Ko erpok kele, Nem̃in On kele ewilwil se kerr renge lolmijmij se kerr. Suri kerr

sete rramrongwose kele lut nga rraplot puto suri, ko Nemĩin On ongun-ngun se kerr ji Atua. Ko engirr bbonge, suri nale san sete evter nga puwra tweni iok. 27 Ko Atua nga murongwos alje nolo jinibb orongwos kele norrorrmien se Nemĩin On, suri nga Nemĩin On okngun-ngun se kalesia nir osorsan tevi marongen se Atua.

28 Ko rramrongwose nga Atua okloli nanu jijle nir nga marpelpelari ji kerr arres bbong re kerr jijle, suri rrammerreni Atua, ko Atua everus pa kerr suri norrorrmien sen nga muto tuwi pa. 29 Erpe Atua otobbtobbu wowomue kerr tuwi pa nga rrapa-ivi sen, ko elngi kerr nga rrapa-sorsan p̃etp̃eti ko wor tevi ni Natun. Ko Natun nen niaken sen pilep vajin, ko ni puwowomu re nir, pivi tuwar. 30 Ko kerr nga Atua mĩilngi kerr nga rrapa-sorsan p̃etp̃eti tevi ni Natun, Atua everus tweni kerr pa osuw. Ko ololi kele rrammomsawos erres osuw, ko ela kele pa nosrövien sen tevi kerr osuw. Ko iok rramasi vajin re nanu p̃etp̃eti osuw.

Merrenien se Atua nga mimrreni kerr e

31 Ko rrapwera pirpese vajin? Atua ko otur tevi kerr, ko si mun p̃itre kerr vajin? 32 Atua sete orrul totkoni jere Natun mawos, ko okoni tweni vini, emij suri kerr jijle. Ko suri sev sete orongwos p̃ila nanu p̃etp̃eti tevi kerr vajin, suri ololi jile pa nanu nga mĩiterter nen osuw? 33 Ko si mun orongwos p̃ilngi nanu nga mĩisij san re kerr nga Atua miverus tweni kerr? Suri Atua ko ololi rramasi, okwera rrammomsawos jile pa erres osuw. 34 Si mun puwra rramsij? Iesu Kristo ejki. Suri ni emij suri kerr, ko emaur luwi kele osuw, ko elik vajin re Atua nevren rres, ko okngun-ngun vajin tevi Atua suri kerr. 35 Ko sev pirvei tweni kerr re merrenien se Atua nga mimrreni kerr e? Norongen nga mĩisij? Mauren nga mĩiterter? Daron nga jinibb marojoji sarrsarr kerr? Numer? Daron nga nanu san ejki nga rrapuri ore nibe kerr? Daron nga rramlik re liven ne mijen? Nuval? Ejki rres nawon! 36 Erpe Naul On muwrai, ‘Suri namivi jinibb som, Atua, ko jinibb arwera parevji pini kem nabong jile. Arlesi kem erpe sipsip nga parpal.’ 37 Nanu ngok nir ewretun arto tetajer ji kerr, ko rramasi kemkam̃e p̃etp̃eti rer. Atua nga mimrreni kerr ololi rramasie nir. 38 Suri nurongwose erres, sete nanu san orongwos pirvei tweni kerr re merrenien se Atua nga mimrreni kerr e, poro pivi mijen, rreknga mauren, anglo nir rreknga derteren tama san re melrin, rreknga nanu tama san ne lelingenok, rreknga nanu tama san nga pia-vini 39 rreknga nanu tama san re mare, rreknga nanu tama san renge lat nga jinibb nga marmij marlik ren, rreknga nanu kele san nga Atua muloli, ko ejki. Sete nanu san orongwos pirvei tweni kerr re merrenien se Atua nga mimrreni kerr e rrurrngi Iesu Kristo Numal se kerr.

9

Atua otobbtobbue mñeri Isrel nir tuwi pa

1 Inu nuvi jinibb se Kristo weretunen. Sete nukrekris ko, ejki. Ko norrorrmien suk kele, Nemĩin On owowomue ko owrai tevik, ko nurongwose nga inu sete nukrekris ko. 2 Norrorrmien suk nga morrorrmie ololi tetajer nurnge esij elep temijpal. Ololi nolok erpe p̃iap nawone. 3 Suri nga mñeri Isrel ngok nir arivi inu metka suk nir, drra sansan, ko arlik malum ngasue Kristo. Inu nurrorrmi poro bololi nanu san ko puloli nga nir parongwos parini ji Kristo e. Rrek poro mijki, ko parla twenik ma ji Kristo, puloli Atua pulolarsik e, poro pirpok orongwos bololi sel ser san. 4 Suri nir arivi pa Atua jinibb sen, ko Atua ololi pa nir arivi ni natun ko eviseni pa nosrövien sen tevir. Ko ololi pa rijrijen sen nga marterter milep tevir osuw, ko ela nale nesesreien tevir, ko loten weretunen. 5 Ko nir arivi metka se jinibb se Atua nga tuwi pa nir. Ko Kristo kele renge mauren sen nga mimaur e iel ngatan, ni evi metka ser nen san. Ko ni elep asi wore nir ko jinibb jijle, suri evi pa Atua. Ko kerr rrapsusi nisen van mare tetajer tuwi ngok vini. Pirpok ko!

6 Ko bosusi ta: Suri mñeri Isrel arlik ngasue Atua erpok ngok, ngok rijrijen se Atua suri mñeri Isrel nir evitan? Ejki, suri sete mñeri Isrel jijle nir arivi mñeri Isrel weretunen se Atua. 7 Erpok kele, sete nir jijle nga marivi metka se Epram arivi Atua natun, ejki. Suri Atua owrai tevi Epram owra ‘Renge Aesak kis kobbong, metka som nir nga mñerijrij ngel e tevi nik paraiak jin.’ 8 Ko niko, renge bipi nga mariak, sete nir jile arivi Atua natun, ejki, bipi nga bbong mariak ko renge rijrijen se Atua arivi ni natun mawos. 9 Atua ololi rijrijen sen erpel le, owra ‘Renge daron mawos nen ko, inu bea-luwi vini e. Ko ngok ko Sera pia-wosi bipi norman sen san.’ Ngok niko rijrijen se Atua suri Aesak. 10 Ko sete ngok ko pa ko osuw, ejki. Suri Repeka natun norman eru nga morivi mñelew, nuru kele tata se nuru mawos ko apu se kem Aesak. 11-12 Ko suri bbong renge norrorrmien se Atua ko, owra putobbtobbue bipi nen nuru tuwen. Ko ngok, renge daron nga setewor moriak e, ko setewor morloli nanu san nga mĩirres ko nga mĩisij, ko Atua erij tevi Repeka owra ‘Natum nga mivi mñerwomu nen pokmajing se natum

nga m̃iak vitunen.’ Murrun ngel eviseni nga daron nga Atua mutobbtobbue jinibb nir, ololi sete suri majingen ser, ejki, ko suri bbong norrorrmien se ni ko. 13 Erpe nale on se Atua muwrai, ‘Numrreni Jekop ko nungasi Iso’.

Atua okloli erres kobbong

14 Ko pirpese, rrapwera Atua ololi esij? Ejki rres nawon, ololi wor erres ko. 15 Suri owrai pa tevi Moses osuw, owra ‘Poro nga inu borrorrmi jinibb san, ko inu bololi ko wor pirpe morrorrmi. Ko poro nga inu ðerres tevi jinibb san, ko inu bololi ko wor pirpe morrorrmi.’ 16 Ko niko lat nga puto suri tevi jinibb nir sete evijuri sev nga nir marmerreni rrek marloli, ko sansan kobbong, evijuri norrorrmien se Atua nga murrorrmi jinibb e. 17 Renge Naul On Atua owrai tevi numal ne Ijip, owra ‘Inu nulngi nik suri nanu sansan kobbong, nga nabong sopon, bololi nanu nga marlelep tevi nik, beviseni derteren suk, nga jinibb nga iel ngatan totoklai parlesi wose derteren suk.’ 18 Ko niko Atua orrorrmi si nga ni murrorrmi ko wor, ko Atua ololi esij tevi si nga ni mimrreni puloli p̃isij ko wor tevi.

19 Poro kami san puwrai tevik, puwra ‘O, poro nanu ngel pirpok, ko Atua puwra jinibb san esij pirpese? Isi purongwos p̃iwer ore nanu nga Atua mimrreni puloli? Sete san orongwos p̃iwer ore marongen se Atua!’ 20 Ko inu bowra lweni: ‘Ko isi ko nik selek, nga kumrij weli Atua mirpok? Sete sospen dan san orongwos p̃irij tevi m̃er nga mumoli tweni ni renge dan pirpel, “Erpese nik kumlolik merpel?” 21 Suri ewretun lenglengen, m̃er nga mokmoli dan mivi sospen esansan kobbong elesi suri lat nga puloli surie. Orongwos pumoli tweni sospen p̃ieru renge dan san. Pumoli tweni tuwen pumomsen p̃irres p̃elak nga pivi ne nabong nga milep, ko pumoli tweni tuwen pivi ne nabong jijle.

22 Ko erpok kele, sev nga Atua muloli, sete san orongwos pususi kele. Suri emrreni nga piviseni lolaren sen, ko puloli parongwose derteren sen. Ko ni ololi nolon epriv tevi nir nga mulolarsir nga paran renge mijen nga pia-vini. 23 Ko ni emrreni piviseni kele batun ne mete nosrövien sen nga muwun saut piplari, nga pimejivjiv vini renge kerr nga murrorrmi kerr, ko rraplai nosrövien sen. 24 Suri kerr rramivi jinibb nga ni miveruse. Sete renge m̃eri Isrel kis kobbong, ko ejki, renge kele jinibb ne vare nir. 25 Ngel evi nale nga muwrai renge Osea: ‘Jinibb nga sete marivi suk, inu bea-verus nir ‘jinibb suk’; ngaim nga sete memrrenir inu bea-verus nir ‘Inu numrreni lengleng nir’. 26 Ko renge vanu jijle nga mowra ‘Kami sete kamivi jinibb suk te’, renge ie bea-wera ‘kami kamivi jinibb suk’; renge ie beaveruse nir arivi Atua nga m̃iilik tuwi ngok vini natun.’ 27 Ko Aesea osp̃e suri m̃eri Isrel nir, owra ‘Poro nir pimaur pilep lengleng pirpe dep̃inan nga ngalu renge dis, ko nir pievis kobbong Atua pia-lai ser paramaur. 28 Suri oto mori pa nga Atua putor m̃eljeni iel ngatan p̃etp̃eti nir nga marsij, sete pisansan pijpon.’ 29 Erpe Aesea nale sen nga muwrai tuwi pa renge daron nga nanu ngok nir setewor marini marpelari e, ko owra ‘Poro Atua ne drromsen mare nga derteren jijle muto jin sete p̃ilingling metka se kerr sopon parmaur jer, ngok rrapmij p̃etp̃eti pirpe jinibb ne Sotom ko jinibb ne Komora nir. Ko ejki, suri ni orrorrmi kerr.’

M̃eri Isrel elep sete arongwose nosp̃en nga m̃irres se Kristo

30 Ko niko vajin kerr rramwera jinibb ne vare nir nga sete marp̃elak tweni parloli nir lweni parres re no Atua, nir arres vajin renge no Atua renge bbong nosurien ser ko. 31 Ko m̃eri Isrel nir nga marp̃elak milep nga parloli lweni nir parres renge no Atua renge sel ne nale nesesreien se Moses, sete artor wos. 32 Ko suri sev nga nir sete martor wos mirpok? Suri sete armajil renge nosurien, ko armajil bbong renge sev nga nir kobbong marloli. Ko niko marjilaklak renge nevöt nga marokjilaklak e. 33 Ngok Atua osp̃e suri pa renge nale on, owra ‘Inu nusi nevöt san renge Saeon nga puloli jinibb parjilaklak ren, ko nir pilep parvitan ren. Ko jinibb nga puosuri nevöt ngok, ko nevöt ngok sete orongwos pulokloksi rragrrage.’

10

1 Selek nir, renge inu ma nolok numrreni lengleng wore nga poro Atua p̃ila se jinibb suk nir parmaur. Ko niko inu nomokp̃elak, nomok-lot suri nir. 2 Nurongwos bowrai tevi kami nga nir armerreni Atua elep; ko armerreni ma erpok, ko arrelenge sisini sel weretunen nga parlesi Atua rengen. 3 Ko arreleng sel nga Atua puloli jinibb pumomsawos p̃irres renge ni non, ko arloli sel ser ela wani milngen; ko armusus parvijuri sel se Atua. 4 Suri Kristo evnivni ore pa nanu nga nale nesesreien se Moses muto tweni. Ko niko jinibb jile nga marosuri ni arres ko pa osuw renge no Atua.

Atua elai mauren tevi m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir

5 Moses oli suri ngel, erpel: owra nga jinibb nga mimrreni pumomsawos p̃irres renge no Atua renge sel ne nale nesesreien

se Moses pivijuri wor nale ne nesesreien ko, nga muwra ‘Isi tama san nga pivijuri nanu nga nale nesesreien muwrai, m̃ernen pimaur ko wor.’ 6 Ko jinibb si nga mimrreni pumomsawos p̃irres renge no Atua renge sel ne nosurien pirpel ma: ‘Sete kapsususi lululweni tevi kami lweni kapwera “Isi ko pian renge melrin?” (nga p̃ilai Iesu vini iel ngatan). 7 Rreknga kapwera “Isi pian ngatan ji jinibb nga marmij nir ko p̃ila lweni Iesu ji jinibb nga marmij nir vini?”. Ejki, suri Iesu evini pa iel ngatan, ko emaur luwi pa renge mijen. 8 Ko sev nga marwerai ngok ni le ngel, “Nosp̃en nga m̃irres se Atua oto mori bbong, renge jingo kami ko nolo kami.” Nosp̃en nga m̃irres ngok evi nosp̃en ne nosurien nga kem namwerwer rengen pa tevi kami, erpel: 9 Poro nga kami kapwera tweni tevi jingo kami nga Iesu evi Numal, ko kaposuri renge nolo kami nga Atua ololi ni emaur luwi kele renge mijen, ko kami kapmaur ko pa. 10 Suri renge nosurien se kerr ko, renge nolo kerr, niko Atua ololi kerr rrammomsawos erres ko pa renge ni non. Ko rramwera tweni nale ngok nir renge jingo kerr, ko niko kerr rrammaur ko pa osuw. 11 Naul On owra ‘Isi tama san nga puosuri Atua sete orongwos pimanun te, ejki rres nawon.’ 12 Ko nale ngel etawi ore jinibb jile nir. Suri sete enije renge m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir. Atua evi Numal se jinibb jile nir, ko erij erres suri jinibb jile nga marveruse ni. 13 Erpe Naul On owra ‘Jinibb jijle nga parverus van ji Numal, ni pia-lai mauren tevir.’

14 Ko nir parverus van jin pirpese ko poro sete parosuri? Ko nir parosuri ni pirpese ko poro sete parunge nosp̃en nen? Ko nir parunge pirpese poro nosp̃en nen sete parsup̃sup̃e tevir? 15 Ko parwerai nosp̃en nen pirpese, poro sete parkoni san pian tweni nga puwrai? Erpe Naul On owra ‘Erres p̃elak nga jinibb nga marok-konkoni mivini nga p̃ila Nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir.’ 16 Ko sete jinibb jijle armerreni nosp̃en nga m̃irres; Aesea ko owra ‘Numal, isi osuri nosp̃en se kem?’ 17 Ko erpel ko, nosurien evini renge marunge nosp̃en nen. Ko parunge daron nga parwerwer renge nosp̃en se Kristo.

18 Bosusi kele mun, Evi weretunen ko nga nir sete arunge nosp̃en nen? Ejki rres nawon ma, nir arunge ko pa osuw. Suri Naul On osp̃e suri nir nga marwerwer renge nosp̃en se Kristo, ko owra ‘Drrelar owlu jile pa van renge ngatan jijle, ko nale ser ejpari pa renge bongsi ngatan totoklai osuw.’ 19 Bosusi lweni kele mun, Evi weretunen ko wor nga m̃eri Isrel nir sete arongwose? Ejki rres nawon ma, nir arongwose ko pa; Moses ko evi m̃er nga muwra wowomue: ‘Mian ko beakoni jinibb nga marsij nir para-loli jinibb suk nir nolor pileplep. Bea-koni jinibb nga marlengleng kobbong nga parloli kami kaplolar.’ 20 Aesea owra rujrujoni kele owra ‘Lartul nga sete marpej inu nabong san, nir arlesi inu pa. Lartul nga nabong san sete marverus inu, inu nuplari pa jir osuw.’ 21 Ko Atua osp̃e ma suri m̃eri Isrel nir owra ‘Renge nabong totoklai ngel pian pijpari nial piwaj pini, nusale nevrek nuru roroni m̃eri Isrel nir, nuwra b̃erake totonir, ko armusus. Sete arosuri inu, ko artere inu tetajer.’

11

Atua emrreni malume m̃eri Isrel

1 Inu numrreni bosusi kele ta, Atua elngi kurtweni m̃eri Isrel nir nga ni mutobbtobbu wowomue nir tuwi jer pa? Ejki rres nawon! Suri inu ngel nuvi m̃eri Isrel le san, nga mevi metka nga meplari renge metka se Benjamin san, nga miplari re metka se Epram. 2 Ejki, Atua sete elngi kurtweni jinibb sen nir nga ni mutobbtobbu womu nir tuwi jerjer pa. Kami kamrongwose sev nga Naul On muwrai renge nale nga Elaeja m̃irij tere m̃eri Isrel nir rengen tevi Atua 3 nga muwra “Numal, lartul ngel nir arevji pini propet som nir, ko artingtingi nawot som ne sulsulen. Ko inu le vajin nusansan nujpon jer, ko nir arloli lesi kele nga parevji pini inu.” 4 Ko Atua owra lweni tevi erpese? Owra “Inu numetmete jinibb suk nir evi nuvasngavöl vabut (7000) nga sete marlotoe Atua keris ngok Bal.” 5 Ko erpok kele, lelingenok, nir evis bbong nga Atua mutobbtobbue nir, suri ni bbong merrenien sen. 6 Ni otobbtobbue nir renge bbong ni ko merrenien sen, sete renge sev nga nir marok-majinge. Poro Atua putobbtobbue jinibb renge sev nga marmajinge, ngok ko merrenien sen setemun pivi merrenien.

7 Ko erpese? M̃eri Isrel nir setemun arlesi sev nga marpej. Nir evis kobbong nga Atua mutobbtobbuer arlesi. Nir jijle nga ngok nen e nir arjimje ore boror renge verusen se Atua. 8 Erpe Naul On owrai owra ‘Atua ololi norrorrmien ser ko nolor arsiror pa, mivini mijpari lelingen ngel. Sete arongwos parkulkulu ko parungrunge.’ 9 Ko erpe kele Devet owrai owra ‘Poro bbong parlair e niva ko nimet renge nanen ser, poro bbong parvitan, ko poro bbong Atua putor vitrangir. 10 Poro bbong meter parrorr ko puloli sete parkulkulu, ko poro bbong durer parru tetajer renge solosloen ser.’

Mian ko Atua p̃ila lweni m̃eri Isrel nir

11 Bosusi kele: Daron nga m̃eri Isrel nir
marjilaklak ko arvitan, ko arvitan jer? Ejki
ma, suri marloli nololien ko ololi Atua ela
mauren tevi jinibb ne vare nir, nga puloli
m̃eri Isrel nir nolor pileplep tevir e vajin.
12 Nololien se m̃eri Isrel nir ololi Atua ela
nanu nga marres nir tevi jinibb totoklai
ne iel ngatan nir. Ko suri m̃eri Isrel nir
marvitan, ko ngok ololi Atua ela nijor nga
marres nga marivi se Nem̃in tevi jinibb ne
vare nir. Ko poro pirpok, ko pia-lai kele
wor pia-asi jere ngok nir daron nga pia-la
lwenir vajin.

Atua ela mauren tevi jinibb ne vare nir

13 Lelingen ngel inu nurij tevi kami
jinibb ne vare nir. Daron nga Atua m̃ilngi
inu mevi aposol renge jinibb ne vare
nir, ko nomok-sursurövi majingen suk.
14 Nomok-loli erpok tweni nga bololi metka
suk sopor nolor pileplep ko parini vajin,
ko pirpok ko inu borongwose p̃ela se nir
sopon. 15 Ko daron nga Atua m̃isir duren
tevi nir, ko ololi jinibb m̃inij nir nga marivi
devje nuval se Atua arivi selen e vajin. Ko
pia-irpese vajin poro Atua p̃ila lwenir? Pia-
irpe marmij ko marmaur luwi kele!

16 Poro kuloli niv sopor, ko kula san tevi
Atua, ko niv p̃etp̃eti nen nir arivi vajin se
Atua. Ko poro kuwer ore batu nai san, evi
se Atua, ko rengsin p̃etp̃eti nir arivi vajin
se Atua. 17 Nai olip ne orsel san rengsin
emabbur tweni, ko Atua ela rengsi nai olip
ne lolmarrul ko ejipjipteni wanie. Ko kami
jinibb ne vare nir kamirpok ko, kamirpe
nai olip ne lolmarrul ngok, ko kamjipjipti
vajin renge nai olip ne orsel. Ko niko
lelingen ngel vajin kami kamlai mauren
nga m̃irres nga mivi se m̃eri Isrel nir. 18 Ko
niko erpok ko, sete kapungasi lartul nga
marirpe rengsi nai nga marmabbur tweni
ngok nir. Kaplololie kami pirpese? Kami
kamirpe bbong rengsin nir. Kami sete
kamla suwen tevi durun, ejki, durun ko ma
ela suwen tevi kami.

19 Ko nik kupwera “O-o, ko rengsin
ngel nir nga marmabbur twenir ngel nir
arloli inu milnguk.” 20 Ngok ewretun, ko
armabbur twenir suri sete arosuri. Ko
kami ma kamosuri, ko kamlik malum.
Ko sete kaplololie kami e te pijki, ko
kapmetutu ma. 21 Atua ela tweni rengsi
nai olip ngok nir. Ni esesri vasenir. Ko
kapmetmet, kami kele takok-irpok, tisesri
tweni kami kele tirpe nir. 22 Iel rramlesi
erpese nga Atua murrun m̃irres, ko erpese
nga murrun m̃iterter. Ni eta tweni nir nga
marvitan, ko ololi erres tevi kami, poro
kami kaplik tetajer p̃irres renge merrenien
sen. Ko poro sete kaploli pirpok, ko kami
kele, tita tweni kami. 23 M̃eri Isrel ngok
nir, poro parlingi tweni murrur nga sete
marosuri ngok e, ko Atua p̃ilngi lwenir
renge milnger. Suri Atua orongwos puloli
pirpok. 24 Kami nga tuwi kamivi jinibb ne
vare, kami kamirpe nai olip ne lolmarrul
ngok rengsin. Ko Atua ejipjipteni kami
tevi nai olip ne orsel sen san, nga sete
kamsorsan p̃elak tei. Ko m̃eri Isrel ma
arirpe rengsi nai olip weretunen ne orsel
ngel, ko evi nanu nga m̃isisarow nga ni
p̃ijipteni lweni nir renge batur mawos
kele.

Atua orrorrmi jinibb jijle

25 Selek nir, nale weretunen kobbong
san ngok nga Atua muloli muto teptepi
ngok, inu numrreni kami kaprongwose,
suri nga esij nga kami kaprrorrmi kami
wor norongwosien se kami easi nale nen.
Evi nga musp̃e suri butterter se m̃eri
Isrel nir sete evi murrun san nga puto
tetajer, ejki. Murrun ngok orongwos puto
renge nir pian pijpari bbong jinibb ne
vare totoklai nga Atua mutobbtobbu nir
nen parini ji Atua. Ko murrur ngok pia-
suw vajin. 26 Ko m̃eri Isrel nir p̃etp̃eti
para-lai mauren vajin, erpe Naul On owrai
owra ‘Ni nga mokla mauren tevi jinibb nir
pivel Saeon e vini ko pia-la tweni nanu
nga marsij nga metka se Jekop marloli.
27 Bea-loli rijrijen ngel tevir daron nga inu
p̃etlasi tweni nololien ser.’ 28 Suri nga
nir marsir durer tevi nosp̃en nga m̃irres,
m̃eri Isrel nir arivi devje nuval se Atua,
ko ngok erres re kami jinibb ne vare nir.
Ko suri nga marivi jinibb nga pa Atua
mutobbtobbue nir, ko niko nir arivi pa sele
Atua, suri renge apu ser nga tuwi pa nir.
29 Atua sete orongwos p̃irieni norrorrmien
sen renge sev nga ni mutobbtobbue pa ko
m̃irij m̃irres suri pa. 30 Ko erpe renge
kami jinibb ne vare; bonevis sete kamosuri
Atua, ko lelingen ngel vajin Atua orrorrmi
kami, daron nga m̃eri Isrel arsir durer
tevi, nga sete arosuri. 31 Ko niko renge
sel ngel ko, suri Atua orrorrmi kami pa
osuw ko, m̃eri Isrel nir nga sete arosuri
Atua, nir kele Atua pia-rrorrmir. 32 Jinibb
jijle sete arosuri, ko Atua ololir arivi demij
maur suri, nga ni pia-loli jinibb jijle parivel
sisarow.

Murru Atua erres p̃elak

33 Atua murrun erres nga erres elep tevi
jinibb nir. Norrorrmien sen ko norong-
wosien sen oran ngasu nga ngasu lengleng.
Si orongwos puwra suri norrorrmien sen?
Isi orongwos purongwose sel
sen nir? 34 Erpe nga Naul On muwrai
muwra, ‘Isi orongwos norrorrmien se
Iova? Isi orongwos puwra nanu san tevi?’
35 Nanu jile ngok nir, isi pa ela san tevi
Atua, ko ngok ni puwli lweni tevi?’ 36 Nanu
jijle Atua kobbong ololir, ko nanu jile

nga marto nir arto bbong renge ni ko marongen sen, ko arivi sen. Nosrövien pian ji Atua tuwi ngok vini. Pirpok ko.

12

Loten weretunen se kalesia nir

1 Niko selek nir, suri nga Atua murrorrmi kerr milep, ko niko inu nuwrai eterter tevi kami nga kapla kami lweni tevi Atua pirpe sulsulen san nga mimaur ko nga muon, ko nga ni p̃ir ren. Ngel ko evi loten weretunen nga kami kaplai. 2 Sete kapvijuri norrorrmien se jinibb ne iel ngatan nir, ko kaplinglingi ma Atua p̃irieni norrorrmien se kami p̃etp̃eti parmerr kele, ko puloli kami kapviter nga kaprongwose sev nga Atua mimrreni, sev nga marres renge Atua non, ko sev nga ni purnge p̃irres renger, ko nga parsorsan parres p̃etp̃eti.

Norrorrmien se kami pian ngatan

3 Ko suri Atua erres temijpal tevi inu, ko inu vajin nuwrai tevi kami jijle: sete kaploli norrorrmien se kami pian mare jer. Kaploli norrorrmien se kami pian ngatan, ko kapmeteni lululweni kami renge norrngov ne nosurien nga Atua m̃ilai pa tevi kami sisamis musuw. 4 Nibe kerr kalesia sansan kobbong, ko murrrmurr nen elep wor. Ko renge murrrmurr ngok nir armajing majingen lele ko wor. 5 Ko ngok osorsan tevi kerr: kerr elep ko wor, ko rramivi sansan bbonge, suri rramjipjipteni kerr renge murrrmurr ne nibe Kristo. Ko niko rramivi pa sansan ko. 6 Ko niko kerr jijle rrapmajing renge derteren lele ngok nga Atua m̃ilai tevi kerr ngok, pusorsan tevi nga m̃ilai. Poro nga derteren nga m̃ilai tevi kerr evi nga rrapwer tweni nale sen, ko rrapwerai pusorsan tevi nga rramosuri. 7 Poro nga derteren nen nga m̃ilai tevi kerr evi nga rrapmajing se kalesia nir, ko rrapmajing wor se kalesia nir. Ko poro nga derteren nen nga m̃ilai tevi kerr evi nga rrapvisviseni, ko rrapvisviseni wor. 8 Ko poro derteren nen pivi nga rrapwer jilijle jinibb, ko rrapa-loli ko wor; ko isi nga moklai merrenien tevi jinibb m̃inij nir, puloli ko wor tevi nolon nga m̃ir m̃irres; ko isi nga muwowomue nir, p̃imajing wor p̃iterter; ko isi nga moklai tevi nir nga nevrer marmumrrol re nanu san, puloli wor tevi nolon nga m̃ir.

Murrun nga marmerreni temijpale jinibb

9 Kami kapmerreni wor jinibb ko nir re weretunen, sete kapmerreni kerkeris bbonge nir. Ko tetajer kapungasi nanu nga m̃isij, ko kaprrul totoni ma nanu nga m̃irres. 10 Kami kapmerrmerreni kami lululwi p̃iterter pirpe kalesia nir, ko tetajer kaprresrres tevi kami lululwi ko wor. 11 Kapmajing p̃iterter ko wor, sete nibe kami pimijmij e. Ko kaploli majingen se Numal tevi nolo kami p̃etp̃eti, sete sopon pijpon jer. 12 Kaplingi norrorrmien se kami puto p̃iterter renge Atua, ko kap̃ir. Ko daron nga poro nanu nga m̃isij piplari ji kami e, kaptor totoni wor nolo kami ko p̃iterter. Ko renge nabong jijle, kaplot. 13 Kami kaptututweni joro kami nir tevi jinibb nga marivi kalesia nir nga joror muwelili, ko kaptasi metali ne naim se kami tevi jinibb neturvitan nir.

Jinibb nga marivi kalesia nir parmerreni devje nuval ser

14 Kapngoni tevi Atua nga p̃irij p̃irres tevi jinibb nga marloli m̃isij tevi kami. O-o pirpok ko, kapngoni ni p̃irij p̃irres surir, sete kapwerai tevi nga pulokloksi nir. 15 Ko kami kap̃ir kobbong tevi jinibb nga marir nir, ko kapting tevi jinibb nga marting nir. 16 Kami norrorrmien se kami pivi sansan bbonge ko tevi jinibb nir. Sete kaplololie kami te, ko kaploli ma sel tevi nir nga marivi jinibb malum. Ko sete kaprrorrmi kami kamivi jinibb nga norongwosien se kami milep.

17 Poro jinibb san ololi esij tevi kami, ko sete kaploli lweni p̃isij tevi, kapkele e. Ko kaploli lesi ma kaploli sev nga p̃irres renge jinibb jijle nir. 18 Kaploli nanu jile p̃irres renge devjen nga kami nen, nga puloli kami kaplik p̃irres renge demat tevi jinibb totoklai nir. 19 Poro jinibb san ololi esij tevi kami, ko kami sete kaploli lweni kele pirpok tevi. Kaplinglingi puto. Atua pia-tor vitrangi m̃ernen. Suri Naul On owra ‘Murrun ngok nga jinibb puloli lweni tevi jinibb nga muloli m̃isij, inu kobbong nusan nurongwos bololi, ko ƀekle lweni tevi.’ 20 Erpe Naul On owrai kele, ‘Poro devje nuval som numer aji, kupla nanen tevi; ko poro nolon emesmes, kupla nuwi tevi pimni. Renge nga kuploli pirpok ko puloli ni pimanune.’ 21 Sete kaplinglingi nanu nga marsij parevei tweni kami, ko kaploli ma nanu nga m̃irres p̃ila tweni nanu nga m̃isij.

13

Kalesia parosuri wor numal ko nir

1 Kalesia parosuri wor numal nga martori derteren ko nir, suri numal nir arwaji nais ngok suri bbong nanu sansan ko, suri Atua kobbong elai tevir. Ko erpok numal nga marlelep nga marlik, Atua kobbong elngir. 2 Poro jinibb san p̃itre numal nga marlelep ngok nir, ni etre sev nga Atua muloli pa. Ko ngok poro jinibb san ololi

wor erpok, ko ni lweni ololi nga partor vitrangi. 3 Jinibb nga marok-loli m̃irres sete arongwos parmetutu numal nir, ko jinibb nga marok-loli m̃isij arongwos parmetutu numal nir. Ko poro kami kapmerreni nga sete kapmetutu numal nir, ko ngok kaploli nanu nga marres nir, ko puloli numal nir parsurövi kami. 4 Suri nir arivi jinibb ne majingen se Atua, armajing suri nanu nga parres renge kami. Ko poro nga kami kaploli nanu nga sete parres, ngok iok kami kapmetutu ko wor. Suri nir derteren ser otoe nga partor vitrangi kami. Iel ewretun le, suri nga nir arivi jinibb ne majingen se Atua. Arla wani milnge Atua nga marvirrvirrali jinibb nir nga marloli nanu nga marsij. 5 Suri nanu ngel ko, niko kami kaposuri wor numal nga martori derteren ko nir. Ko sete erres nga kami kaploli pirpel suri bbong nga kami kammetutue nga Atua pia-virrali kami; ejki, kami kaposuri wor numal nir nga puloli norrorrmien se kami sete pulokloksi kami. 6 Ko ngok erpok ko muloli kami kamwuli takis. Suri numal nir arivi jinibb ne majingen se Atua daron nga marloli majingen ser. 7 Ko erpok ko kami kaplai wor nevöt ne takis lele nir nga numal nir marwera kaplair; ko kaptorir van mare ko kaposuri nir.

Jinibb nir parmerreni tuwar ko tasir

8 Sete erres nga kami kaploli nivnon ji jinibb pisan; ko nanu kobbong san nga kami kaploli pirpe pivi nivnon se kami, evi merrenien nga kami kapmerrmerreni kami lululweni. Isi san nga puloli pirpel erpe osuri nale nesesreien ko pa. 9 Nale nesesreien nga marto ngel, ‘Nik sete kupvenae nesevin, Nik sete kuprevji pini jinibb, Nik sete kupvevna, Nik sete kupmerrmerreni joro jinibb nir’, nale nesesreien nga mowrair ngel nir, ko nale nesesreien nga marjijpon, sete mowrair nen nir, nale nesesreien sansan kobbong etawi ore nir jijle, ni le ngel: ‘Kupmerreni selem pirpe nik luwi kobbong’. 10 Poro kupmerreni jinibb m̃inij nir, ko sete kumaloli m̃isij rragrrag tevir. Niko nga jinibb pimrreni jinibb pirpok, erpe otori nale nesesreien jijle ko pa nir osuw.

Kerr rramivi jinibb ne moron

11 Kami kaploli pirpel, suri kamrongwose daron evini nga kaptaol vajin renge meturen se kami nga kammatur e, kapmera. Suri daron nga rrapla mauren evini mori jer vajin, asie nga womu daron nga rrama-osuri e. 12 Nat nga mupong otomori pa p̃iasi, nat erin le pa ngel. Niko setemun rraploli nanu nga marsij nga marivi se nemalik, ko rrapla nijor ne nuval nga rrapval renge moron vajin. 13 Erres ma kerr rrapok-loli nanu nga marok-rres nir pirpe jinibb nga marlik pa renge moron ne nat nga m̃irin. Ko sete rraploli dabbuen nga p̃isij, ko sete rrapmini p̃elake norro rreknga nuwi nga m̃iterter nga puloli rraplengleng. Ko sete rraploli p̃isij tevi nesevin, rreknga rraploli murrun nga marsij. Ko sete rraplat, ko sete nolo kerr pileplep. 14 Ko rraplai Numal se kerr Iesu Kristo erpe sunsun ne nuval se kerr nga orongwos puto ore nanu jijle nga marsij. Ko setemun kapok-rrorrmi murrun nga marsij nir nga norrorrmien se kami muwra purrorrmir.

14

Sete kapwer lokloksi tuwa kami nir ko tasi kami nir

1 Kami kapmarong ko wor nir nga nosurien ser muwelili ngok parini ji kami. Ko sete kaprij tevir suri norrorrmien ser. 2 Jinibb sopor renge norrorrmien ser arosuri nga nanen jijle arres kobbong renge parurroir. Ko jinibb sopor nga nosurien ser muwelili, nir arurroi kis bbong nanen ne orsel ko nir, ko sete arurroi nanu nga visor mutoe. 3 Jinibb nga marurroi nanen jijle ngok nir, sete erres nga nir parmeteni p̃isij renge nir nga sete marurro nanen jijle ngok nir. Ko jinibb nga marurroi kis bbong nanen ne orsel ngok nir, sete erres nga nir parwer lokloksi jinibb nga marurroi nanen jijle ngok nir, suri Atua emarong pa nir maran jin. 4 Nik kuvi isi, nga kupwer lokloksi jinibb ne majingen se jinibb m̃inij? Ngok oto pa renge Numal ser ko nga piawerai suri tevir, arloli erres rreknga arloli esij. Ko nir para-loli p̃irres ko, suri Numal ser orongwose puloli para-loli p̃irres.

5 Jinibb sopor arrorrmi nabong sopor aron wor arasi nabong m̃inij nen nir, ko jinibb sopor arrorrmi nabong jile ngok nir arsorsan kobbong. Re iok, ko kerr sisamis rraprrorrmi ko wor p̃irres, sete norrorrmien se kerr p̃ieru e. 6 Jinibb nga marrorrmi ko martor tutune nabong ngok nir van mare, arloli wor erpok renge marosuri Numal ko. Ko jinibb nga marurro nanen jijle ngok nir arloli erpok renge wor marosuri Numal ko. Suri arwera erres pa tevi Atua renge nanen ngok. Ko jinibb nga marmusus weretunen nga parurroi vison ngok nir, arloli erpok renge wor marosuri Numal ko, ko nir kele arwera erres tevi Atua. 7 Sete kerr san nga mauren sen evi se ni kobbong, ko sete san mijen sen evi se ni kobbong. 8 Poro kerr rrapmaur, evi se Numal nga kerr rrammaur. Ko poro kerr rrapmij, ko evi se Numal nga kerr rrapmij. Erpok ko, poro rrapmaur rreknga rrapmij, evi se Numal.

9 Suri Kristo emij pa ko emaur luwi kele
pa renge mijen nga pivi Numal se nir nga
marmaur ko se nir nga marmij pa. 10 Ko
niko, erpe kami nga kamaani nanen ne
orsel kobbong nir, suri sev kami kapwer
lokloksi jinibb m̃inij nir? Ko kami nga
kamrro nanen jijle nir, suri sev nga kami
kammeteni p̃isij renge sele kami bbong
nir? Kerr jile rraptur renge no Atua, nga
pia-wera suri lat nga puto suri tevi kerr.
11 Suri Naul On owrai nga Atua ojuji lweni
ni ko owrai owra ‘Nale ngel ewretun erpe
inu numaur, Jinibb jijle parjipa ngatan
jik parsurövi inu, parwerwerai nga inu
nuvi Atua’. 12 Ngel erpe owra kerr jijle
rraptur renge no Atua ko rrapwowra tweni
nanu nga marres ko nanu nga marsij nga
rramlolir.

Sete rraploli sele kerr nir parvitan

13 Ko niko setemun rrapok-supsup̃e lok-
loksi lululweni kerr nir pirpok; rrapsup-
sup̃e suri ma lat san nga p̃ila wani, nga
puloli setemun rrapok-loli sele kerr nir
parjilaklak rrekṇga parvitan van renge
nololien. 14 Inu nukorti pa tevi Numal Iesu,
ko ngok ololi nurongwose nga ewretun na-
nen jijle arres kobbong, sete san orro. Ko
poro nga san puosuri nga nanen san orro,
ko ngok erpok ko pa, orro ko pa rengen.
15 Ko poro san nga mirpok ornge esij daron
nga m̃ilesi nik kurro nanen san, ko ngok
setemun kuvijuri sel nga kumrreni ni e ko.
Sete kuploli nanen nga kumrroi pulokloksi
jinibb san nga Kristo mimij suri pa. 16 Sete
kuploli jinibb nir parworworsur suri nanu
nga kumlolir marres, ko parwer lokloksir
parwera arsij. 17 Suri nga batun vanu se
Atua sete evi ne nanen ko minminen, ko
evi ne ma murrun nga marres, ko demat,
ko neiren nga Nem̃in On m̃ilair. 18 Renge
daron nga kuploli majingen se Kristo renge
sel ngel, ko ololi Atua ornge erres e ko, ko
jinibb kele nir arlesi erres e.

19 Ko ngok niko, kerr tetajer rrapvijuri
sel nga m̃ilai demat, ko ngel puloli kerr
rraplila lululweni se kerr nir. 20 Kami
sete kaploli nanen pulokloksi sev nga Atua
muloli pa musuw. Nanen jijle parurroir
kobbong, ko esij ko ma renge parurroi
san nga pulokloksi jinibb san pivitan van
renge nololien. 21 Nanu nga m̃irres nen
ma nga nik kuploli evi nga nik sete kuprro
vison, ko sete kupmini norro, rrekṇga sete
kuploli nanu m̃inij nen kele san nga puloli
selem pivitan van renge nololien. 22 Nik
nosurien som oto livö renge Atua ko nik.
Ko inu nosurien suk oto livö renge Atua
ko inu. Nik sete kupon tertere inu bevijuri
nik renge vison, ko inu sete bon tertere
nik kupvijuri inu. Ko neiren ma renge nir
nga sete norrorrmien ser eru e re daron
nga marvijuri norrorrmien ser nga muwra
nanu ngok evi nanu nga m̃irres. 23 Ko poro
norrorrmien se kami daron nga kamrroi
p̃ieru e, ko Atua p̃iwer lokloksi kami nga
kamurroi. Suri kami sete kamloli renge
nosurien te. Ko nanu jijle nga sete muto
renge nosurien evi nololien.

15

Sete rraprrorrmi kerr kis kobbong, kerr rraprrorrmi wor jinibb m̃inij ko nir

1 Kerr nga nosurien se kerr m̃iterter pa
musuw, rrapla se wor nir nga nosurien ser
muwelili, ko sete rraploli nanu nga parres
renge kerr kis bbong nir. 2 Ko rraploli ma
pirpel: rraprrorrmi sele kerr nir, nanu nga
nir marmerrenir, nga puloli nir nosurien
se nir parterter kele wor. 3 Suri Kristo
kele sete ololi nanu nga m̃irres renge
ni luwi bbong, ko erpel ma, erpe Naul
On muwrai muwra ‘Nale ser nga marsij
nir, nga marok-werair tevim, nir kele le
ngel marwerair tevi inu.’ 4 Nanu jijle nga
maruli renge Naul On, arulir suri nga
parvisviseni kerr, nga puloli norrorrmien
se kerr p̃iterter. Suri nale on nga marto
renge Naul On arloli kerr rramrunge erres,
ko ololi nosurien se kerr pipriv. 5 Atua
okloli nosurien se kami arperiv ko kam-
runge erres. Ko ngel evi verusen suk, nga
ni puloli kami jile norrorrmien se kami
parivi sansan bbonge. Suri kami kamvijuri
pa sel se Iesu Kristo. 6 Ko ngok puloli nga
kami jile kaprongwos kapsurövi Atua Tata
se Numal se kerr Iesu Kristo renge drrelan
sansan.

M̃eri Isrel nir ko jinibb m̃inij nir parini wor lat pisansan ko

7 Kami kaprevei wor sele kami ko nir
parini ji kami kapkorti lat pisansan, pirpe
Iesu Kristo mirvei kami vini lat sansan,
kamkorti m̃irres tevi ni. Renge sel ngok ko
ololi nosrövien van ji Atua. 8 Nuwrai tevi
kami renge mauren se Iesu renge daron
nga m̃ilik iel ngatan e emajing se m̃eri
Isrel nir, nga piviseni nga Atua ololi jile
rijrijen sen nga muwrai pa tevi apu ser nga
tuwi nir arpelari. 9 Ko ni ololi erpok nga
puloli jinibb ne vare nir kele parsusi Atua
nisen van mare suri murrorrmir, erpe nga
Naul On owrai nga muwra ‘Ko inu bea-susi
nisem van mare ji jinibb ne vare nir mian
ko b̃ela nubo bosusi nisem van mare.’ 10 Ko
Naul On owrai kele, ‘Kami jinibb ne vare
nir, kappitevi jinibb se Atua nir, kap̃ir
korti tevir.’ 11 Vesan kele, Naul On owra
‘Kami jinibb ne vare nir, kappitevi jinibb
jijle nir, kapsusi Atua nisen pian mare.’
12 Ko vesan kele Aesea owra ‘Mian ko
metka se Jese san pia-pelari. Ni pivini nga
pivi m̃erwomu renge jinibb ne vare nir,

ko nir para-lingi norrorrmien ser rengen p̃iterter.’ 13 Selek nir, ngel evi verusen suk, nga Atua nga rramlingi nolo kerr rengen nga rrapla nanu nga rramtirive jin, ni piasongni neiren ko demat renge nolo kami nga kamosuri ni. Ko ngok renge derteren se Nem̃in On puloli nolo kami pututun suri malume nanu nga kamtiriv tweni.

Majingen se Pol nga m̃imajing se jinibb ne vare nir

14 Selek nir, inu nurongwose nga kami kamwun saute murrun nga m̃irres ko norongwosien, ko kamrongwos kapvisviseni kami lululwenie nir. 15 Renge naul suk ngel inu nula nale nga marterter sopon tevi kami, nga puloli kami kaprrorrmi malume nale nga namwerair pa tevi kami. Inu nurij eterter erpok suri wor Atua ko elngi inu. 16 Ni elngi inu nga bevi jinibb ne majingen se Iesu Kristo, nga ƀemajing se jinibb ne vare nir. Bemajing pirpe jinibb ne sulsulen san nga ƀewerwer renge nosp̃en nga m̃irres se Atua. Ko pirpok ko nga puloli jinibb ne vare nir parirpe sulsulen san nga Atua p̃ilai, ko Nem̃in On puloli nir paron. 17 Inu nukorti pa tevi Iesu Kristo, ko niko rreknga inu nurongwos bosrosrövik e sopon renge majingen se Atua; 18 ko bosrosrövik suri bbong sev nga Kristo m̃ilngi renge inu bololi nga puloli jinibb ne vare nir partori Atua, renge nale nga mowrair ko renge nanu nga mololir. 19 Ko Kristo emajing renge derteren ne nanu nga marinijnij nawone nir, ko emajing renge derteren se Nem̃in On se Atua. Ko niko renge daron nga mevel suri sel renge Jerusalem mevini mejpari Ilirikam, tetajer renge sel inu nomok-wera tweni nosp̃en nga m̃irres se Kristo p̃etp̃eti. 20 Tetajer norrorrmien suk eterter nga bowra tweni nosp̃en nga m̃irres renge vanu nga jinibb nen nir setewor marunge. Numusus ƀemajing naim nga jinibb m̃inij m̃ilil tur jile pae. 21 Erpe nga Naul On muwrai muwra ‘Jinibb nga sete marunge nosp̃en nen parlesi ko, ko jinibb nga sete marunge nosp̃en ne ni wor parongwose.’

Pol orrorrmi nga pian pukluklu Rom

22 Nabong elep nga nomok-wera nobokinuk nobok-kulkulue kami, ko majingen suk nir arok-to ore. 23 Ko lelingen ngel inu numajing jile pa majingen suk nir nga iel nir, ko numrreni lengleng wor nga bevinuk bokluklu kami renge sia elep pa arasi osuw. 24 Ko niko lelingen ngel nurongwos bololi le vajin. Ko numrreni bokluklue kami renge daron nga bean Spen e, ko ƀelik beblen tevi kami. Ko renge daron nga bokluklu jile kami, renge daron nga bevel e, ko kami sopor parpitevik renge sel. 25 Ko renge lelingen ngel inu bean mun Jerusalem, bololi majingen se jinibb se Atua sopor nga marlik ie. 26 Suri kalesia ne Masetonia ko kalesia ne Akaea arsupsuf̃e nga parlai merrenien sopon tevi jinibb nir nga joror mijkie renge Atua jinibb sen nir renge Jerusalem. 27 Norrorrmien ngok evi wor nga nir ko, nga parloli pirpok. Ko erpe norrorrmien ngok ewretun. Suri m̃eri Isrel nir arla nale nga m̃irres se Atua tevi jinibb ne vare nir, ko ngok niko erres jinibb ne vare nir parloli lweni pirpok, parla joror sopor nga Atua m̃ilai tevir tevi m̃eri Isrel nir nga nevrer marmumrrol. 28 Ko renge daron nga bosuw renge majingen ngok, nga ƀela nevöt nga jinibb ne vare marlai ngel tevir pusuw, ko bevijuri sel nga bean Spen e ko bea-asi ji kami, bokluklue kami. 29 Nurongwose renge daron nga bevinuk ji kami, ko bea-la nanu pilep lengleng nga marres se Kristo tevi kami.

30 Selek nir, renge nise Numal se kerr Iesu Kristo ko renge merrenien nga Nem̃in On m̃ilai pa tevi kerr, inu nungoni tevi kami nga kappitevik renge loten suk, nga kami kaplot surik van ji Atua p̃iterter. 31 Kami kapngoni tevi ni p̃iterter nga ni putor totoni nolo jinibb ne Jutia nir nga sete marosuri, nga puloli nir sete parevjik, ko puloli nga majingen suk nga bololi Jerusalem, jinibb se Atua nga marlik ie parlesi p̃irres. 32 Ko inu ƀeir pilep nga bokluklue kami vajin, poro nga Atua pimarong, ko ƀeir pilep nga ƀelik ji kami, puloli nga inu ƀeterter kele. 33 Ngel le evi verusen suk tevi kami, nga Atua nga mivi batu demat se kerr, ni p̃ilik tevi kami jijle. Pirpok ko.

16

Pol nale sen nga muwra erres tevi jinibb nir

1 Nusrövi joji kerr nga m̃imajing se kalesia nir nga Kenkria nga nisen Pipi. Ni evi nesevin nga m̃imajing m̃irres milep san. 2 Ko niko kami kaptekai ni van renge naim se kami nir renge nise Numal se kerr, pirpe jinibb se Atua nir marloli. Ko poro nga ni emrreni nanu san ji kami, ko kami kaplai ko wor tevi ni. Suri nga ni ololi sel tevi delung elep, ko evi nesevin san nga m̃irres tevi jinibb nir, ko tevi inu kele.

3 Ko nuwra erres tevi Akwila ko nesen sen wor Prisila, nga nuru morpitevik pa, kem nammajing renge majingen se Iesu Kristo. 4 Nuru ormarong pa pormij suri inu bonevis. Ko niko inu nuwra erres nga erres temijpal wor tevi nuru; ko sete inu kis nusan ko, nir kalesia nga marivi jinibb ne vare kele wor nir arunge erpok.

5 Ko nuwra erres kele tevi kalesia nir nga
marok-korti renge naim se nuru.

Ko nuwrai erres kele wor tevi inu wor
selek nga memrreni Epaenetas. Ni evi mẽr
nga muosuri womue Kristo renge jinibb ne
Esia nir. 6 Nuwra erres tevi Merri, renge
nga mĩpl̃ak temijpale kami. 7 Nuwra erres
tevi laru ngel nuru, Antronikas ko Junias.
Ko mẽri Isrel nga itul ngel ko, namlik renge
naim ne nekaien namvesane. Laru ngel
nuru, aposol nir arongwose nuru erres, ko
orivi kalesia owowomu mian ko vitunen
vajin ko inu.

8 Inu nuwra erres elep tevi Ampliatus
nga mukorti pa tevi Numal. Ni evi selek
nga memrreni milep. 9 Nuwra erres tevi
Opanas nga mukorti pa tevi kami renge
majingen se Kristo, ko Stakis nga inu mem-
rreni lenglenge. 10 Nuwra erres tevi Ape-
les, mẽr nga miviseni nga ni nosurien sen
eterter weretunen renge Kristo. Ko nuwra
erres kele tevi metka se Aristopolas nga
marlik renge naim sen. 11 Inu nuwra erres
tevi Erotien mẽri Isrel ngok, ko tevi nir nga
markorti pa tevi Numal se kerr nga marlik
renge naim se Nasisas. 12 Nuwra erres
tevi nesevin ngel nuru Tritaena ko Triposa
nga morok-majing milep renge majingen
se Numal se kerr, ko tevi Persis kele,
selek nga memrreni milep nga mĩiplak
milep renge majingen se Numal se kerr.
13 Nuwra erres tevi Rupus. Ni evi jinibb
san nga mĩimajing milep renge majingen
se Numal se kerr. Ko nuwra erres wor
tevi tasu sen, nga ni mimetmete inu mĩirres
erpe wor nga ni mivesik. 14 Nuwra erres
tevi lartul ngel nir, Asinkritas ko Relkon ko
Eremes ko Patropas ko Eremas, ko kalesia
mĩinij nen kele nir nga marok-lik tevir
iok. 15 Nuwra erres tevi Pilolokas ko vinel
Julia, ko Nereas ko jojin wor, ko Olimpas
ko jinibb se Atua nga marok-lik tevir iok.
16 Kapwera erres tevi kami lululwi tevi
merrenien ko demat. Ko kalesia nir se
Kristo kele nir arwera erres tevi kami.

Bongsi nale se Pol tevi nir

17 Selek nir, inu nuwrai eterter tevi
kami nga kami kapmetmet ko wor renge
jinibb nga marwerai parloli kami kapser
wirrwirr, ko armerreni parlokloksi no-
surien se kami, ko artere nesesreien nga
kem namlai tevi kami. Kami kapwij wor
ngasue nir ko. 18 Lartul nga marloli nanu
ngok nir sete armajing se Kristo Numal se
kerr; nir arok-vijuri bbong norrorrmien
ser nga marsij ko nir, ko arok-rij nale
melmelas nir ko nale nga marrun nir. Ko
arok-kerkeris, ko arevei tweni jinibb sopor
nga sete arloli nanu nga mĩisij san nabong
san. 19 Jinibb jile arunge pa nga kamtur
mĩiterter renge nosp̃en nga mĩirres, ko suri
murrun ngel ko ololi inu nuir renge kami.
Ko numrreni kami kaprongwose sev nga
marres ko sev nga marsij, ko niko kami
sete kapan renge nanu nga marsij nir,
pijki rres nawon. 20 Sete ngasu nga ngasu
rragrrag te nga Atua ne batu demat se kerr
puni Demij van ngatan renge nolon ƀela
kami kapbböt ren. Ngel evi verusen suk,
merrenien se Numal se kerr Iesu piptevi
kami tuwi ngok vini.

21 Timoti nga mok-majing tevik, ni owra
erres tevi kami. Ko mẽri Isrel nga itul
ngel, Lusias ko Jeson ko Sosipata, nir
kele arwera erres tevi kami. 22 Inu le
Tosias nuli tweni Pol nale sen nga muwrair
renge naul ngel, ko inu kele nuwra erres
tevi kami nga kerr rramivi pa kalesia,
rramkorti pa tevi Numal se kerr Iesu.

23 Jinibb san nga nisen Gaeas nga inu
Pol nomok-lik renge naim sen, ko kalesia
nir marok-ini jin marok-korti renge naim
sen, ni owra erres tevi kami. Ko Erastas
nga mivi mẽr nga mok-metmete nevöt ne
ngaim ngel, ko tasi wor kerr Kwotas, nuru
korti orwera erres tevi kami. 24 [Ko ngel
evi loten suk, nga merrenien se Numal
Iesu Kristo piptevi kami. Pirpok ko.]A

Nale ne parsurövi nise Atua pian mare

25 Kerr rrapsurövi Atua nisen pian
mare. Ni kobbong esan orongwos puloli
kami kaptur p̃iterter renge nosurien se
kami. Nale ngok osorsan tevi nosp̃en nga
mĩirres nga nomok-werwer rengen suri
Iesu Kristo, ko osorsan tevi nale nga Atua
mĩilngi silveni tuwi jer pa, ko lelingen
ngel vajin ololi oto limjer erres. 26 Atua
nga mimaur tuwi ngok vini, ni emajing
renge nale nga propet sen nga tuwi jer
pa nir maruli nga parwowrai nale nga
Atua mĩilngi silveni ngel tuwi jer pa, piplari
vajin limjer. Ko ni owrai eterter nga nale
ngel puwlu jile renge vanu nga musuwsuw
ngok nir, ko puloli jinibb parosuri ni,
ko partori ni. 27 Atua sansan bbong, ko
esan norongwosien sen otoe, ko niko kerr
rrapsurövi ni renge nise Iesu Kristo tuwi
ngok vini. Pirpok ko.

A **16:24** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Pol oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

Naul nga Pol Muli Womue tevi Kalesia Nir renge KORIN
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul (leta) nga Pol muli womue van ji kalesia ne Korin nir, oli suri nanu lele elep arok-imare re mauren se kalesia nir ie, ko owra piwilwil se nir. Pol ko evi m̃erwomu nga mian Korin, ko ololi womu m̃eri Korin nir arivi kalesia.

Korin evi ngaim nga milep se m̃eri Gris nir ko evi kele ngaim womu ne vanu ngok Akaea nga Rom mimetmete. Jinibb ne vanu lele elep arlik ie, ko evi kele lat nga jinibb elep marongwose re devjen ne bisnes, ko re devjen ne kastom ser kele, ko re devjen ne murrun nga m̃isij kele, ko re kele sel nga marloli nosrövien van ji atua lele nir.

Nanu nga marlelep nir nga Pol m̃ijilwer suri renge naul ngel arirpel: osp̃e suri murrun nga kalesia nir marok-sisamis e, ko murrun nga marok-loli m̃isij tevi nesevin. Nir arsusi womu pa nanu sopor tevi Pol, ko renge naul ngel ni erij welir, ko osp̃e murrun ne totkoien, ko pirpese re nanen nga jinibb marlai tevi atua m̃inij nir. Ko eviseni sel mawos nga parvijuri re Naim On re daron nga markorti, ko derteren nir nga Nem̃in On m̃ilai tevi kalesia nir, ko murrun nga jinibb pimaur luwi kele.

Re batun esngavöl drromon itul (13) osp̃e suri murrun nga rrapmerreni lenglengen Atua ko jinibb nir nga evi nanu nga m̃irres temijpal nga jinibb se Atua nir parvijuri.

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo nga
Atua miveruse inu, ko mimrreni Ðemajing
re majingen ngel. Ko Sotinis nga mivi
2 niaken se kerr, nomorwera erres tevi
kami, jinibb nga marosuri Atua iak Korin.
Kami, Iesu Kristo ololi kamon ko kamivi
jinibb sen. Ko Atua everus kami nga
kapkorti tevi jinibb sen m̃inij kele nir.
Renge lat jijle iel ngatan, nir arlot van ji
Iesu Kristo nga mivi Numal se kerr ko nga
mivi Numal se nir kele. 3 Ngel evi loten
suk, nga Atua Tata se kerr tevi Numal Iesu
Kristo porwilwil se kami renge nalol nga
m̃irres, ko porlingi demat puto tevi kami
tetajer.

Pol owra erres tevi Atua

4 Tetajer nomok-werai erres tevi Atua
suri kami, renge nalol nga m̃irres nga ni
m̃ilai nga muloli kamkorti pa tevi Iesu
Kristo. 5 Ko suri gortien se kami tevi Kristo
ololi kamasasi renge norongwosien, ko
kamrongwose kapwer rrerrarre nanu jijle
puto limjer. 6 Nale nosp̃en nga marsup̃e
suri Kristo evini pa oto eterter renge kami,
7 ololi kamlai merrenien elep ji Nem̃in On
daron nga kamok-tirive Iesu Kristo Numal
se kerr pia-rremali vini. 8 Ni purrul totkoni
kami p̃iterter nga sete nanu san p̃isij re
kami, pianan pijpari nabong nga Numal se
kerr Iesu Kristo pia-luwi kele ren. 9 Atua
nga miveruse kami ko mukortoni mauren
se kami tevi mauren se Iesu Kristo Numal
se kerr, okloli suri erpe nale sen muwrai
tetajer.

Kalesia nir arwirr sarrsarr

10 Renge nise Iesu Kristo Numal se kerr,
inu nuwrai eterter tevi kami tasik nir,
nga wurru kapivi sansane kobbong. Sete
erres kapwij sarrsarr van renge gortien
wowarreng nir. Murru kami ko nor-
rorrmien se kami pivi sansane kobbong.
11 Suri metka se Kloe sopor arwera tweni
tevik nga kami kamok-latlat lululweni kele
kami. 12 Nuwrai erpok suri kami sisamis
kamsup̃e nale sisamis m̃inij. San ok-
wera, “Nuvijuri Pol”, m̃inij ok-wera “Nu-
vijuri Apolos”, san kele ok-wera “Nuvi se
Pita”, ko sopor kele arok-wera “Namivi
se Kristo”. 13 Erpese? Kami kamrrorrmi
kamrongwose kaptor otvi Kristo pirpok
ngok? Kamrrorrmi inu Pol numij renge
nai pelaot nga bewilwil se kami? Kami
sete kampaptaes renge inu nisek, ejki!
14 Nuwrai erres tevi Atua nga inu sete
nupaptaese rragrrag kami san, ko Krispas
ko Gaius kobbong. 15 Niko sete san orong-
wos puwra “Renge nise Pol arpaptaese
inu.” 16 O, ko nupaptaese kele Stepanas
tevi metka sen kele nir, ko nurrlenge,
nupaptaese kele san rreknga ejki. 17 Kristo
sete okoni inu nga bepaptaese jinibb nir,
ko okoni inu nga bowrai tweni nosp̃en
nga m̃irres sen. Ko sete okoni inu nga
Ðewerwer renge nale norongwosien se
jinibb, ejki, ngok puloli mijen se Kristo
renge nai pelaot pivi nanu nawon.

Kristo, derteren ko norongwosien se Atua

18 Nale nga muwrai tweni mijen se
Kristo renge nai pelaot evi nale lenglengen
kobbong ji jinibb nejijkien. Ko tevi kerr
nga Atua mok-la mauren tevi kerr, nale
nen eviseni derteren sen. 19 Ko Naul
On se Atua owrai owra ‘Norongwosien
se jinibb nga marwera marongrongwos,
inu bololi parjijki jer. Ko norrorrmien

ne norongwosien bololi parivi nanu nawon.’ 20 Jinibb ne norongwosien nirbe? Nibeni jinibb nga marongrongwos? Nibeni jinibb nga marok-rij melmelas suri nanu ne iel ngatan nir? Arjiki rres. Atua ololi pa norongwosien ser pivini pivi nale lenglengen vajin. 21 Atua, norongwosien sen elep p̃elak, ko ololi jinibb sete arongwos parongwose Atua renge sel ne nir norongwosien ser. Ko emrreni puloli nale nga rramok-werai tweni ngok, nga jinibb marwerai evi nale lenglengen, nale nen ko p̃ila mauren tevi nir nga marosuri ni. 22 M̃eri Isrel armerreni wor parlesi renge meter majingen nga marinijnij nawone se Atua, ko m̃eri Gris armerreni parunge nale norongwosien. 23 Ko kerr ma kalesia, rramok-werwer suri Kristo nga marevji re nai pelaot. Nale ngok, m̃eri Isrel nir nolor sete erres suri, ko jinibb ne vare nir arunge erpe nale lenglengen kobbong. 24 Re ma kerr korti, m̃eri Isrel ko m̃eri Gris nga Atua miveruse kerr, Kristo ngel evi derteren se Atua ko norongwosien nga milep se Atua. 25 Murrun se Atua nga jinibb m̃ilesi mivi lenglengen, ni kele easi wor norongwosien se jinibb. Ko murrun se Atua nga jinibb marlesi derteren nen mijkie, derteren nen elep kele wor easi derteren se jinibb.

26 Tasik ko jojik nir, kaprrorrmi ta daron nga Atua miveruse kami, kamivi jinibb sev ko? Renge no jinibb nir sete kami elep kamrongrongwos, sete kami elep derteren se kami otoe, ko sete kami elep kamivi jinibb nga marlelep. 27 Ko Atua otobbtobbue nanu nga jinibb ne iel ngatan marwerai evi lenglengen, puloli nir nga marongrongwos parmanun. Ko otobbtobbue nanu nga jinibb ne iel ngatan marokwerai nga derteren nen ejkie, puloli nir nga derteren ser martoe parmanun. 28 Ko otobbtobbue si nga jinibb ne iel ngatan marlesi erpe niser ejkie, ko otobbtobbue sev nga jinibb ne iel ngatan marlesi arivi nanu nawon, nga puloli sev nga nir marlesi arivi nanu nga marlelep parini vajin parivi nanu nawon. 29 Ngok niko sete jinibb san orongwose p̃irij melmelas renge no Atua. 30 Ko kami, Atua okortoni pa kami tevi Iesu Kristo, ko elngi Iesu nga pivi norongwosien se kerr. Ololi rramon ko rramivi jinibb sen, ko owli tweni kerr rramasi pa renge nololien nga marokkai totkoni kerr. 31 Ko erpok, erpe Naul On muwrai, ‘Jinibb nga mimrreni p̃irij melmelas, p̃irij melmelas bbong suri nanu nga marres nir nga Numal muloli tevi ni.’

2

Pol owrai tweni mijen se Kristo

1 Tasik ko jojik nir, nuvinuk ji kami seveling pa iok nga bowrai tweni norrorrmien se Atua nga womu miteptepi. Sete nuvinuk nga bowrai tweni renge rijen melmelas rrek renge nale norongwosien se jinibb, ejki. 2 Ko daron nga meptevi kami, nuloli norrorrmien suk nga bemalie nanu jijle, ko nanu sansan kobbong bosp̃e suri, evi Iesu Kristo, tevi mijen sen renge nai pelaot. 3 Re wosenen derteren suk ejki rrese, tetajer numtutu ko nuririr. 4 Ko werweren suk sete eplari renge norongwosien se jinibb nga pirvei kami ren, ejki. Ko werweren suk evi nga piviseni derteren ne Nem̃in On, 5 nga puloli batu nosurien se kami sete puto renge nale norongwosien se jinibb, ko puto renge derteren se Atua kobbong.

Nem̃in se Atua okloli rramrongrongwose norongwosien se Atua

6 Ko ewretun, kem namok-wer visviseni nale norongwosien tevi nir nga nolor m̃itra pa renge mauren ne kalesia. Ko sete evi norongwosien nga mivi ne iel ngatan, rreknga derteren ne iel ngatan san, ejki. Derteren ngok nir para-jijki ko para-sij nabong sopon. 7 Ko norongwosien ma nga kem namwera tweni ngok, Atua sansan kobbong orongwose, ko esilveni nga jinibb nir sete parongwose. Evi norrorrmien nga Atua murrorrmi ko pa nga pia-susi kerr van mare, mian ko mia-loli iel ngatan. 8 Jinibb nga marlelep ne iel ngatan san sete orongwose norongwosien ngok. Ko poro parongwose, setemun mara-revji Numal ne melrin renge nai pelaot. Ko sete artor sweri norongwosien ngok. 9 Ko Naul On owra ‘Atua elngi lilane nanu elep oto metmet tweni nir nga marmerreni ni milep. Setewor jinibb arlesi nanu ngok nir renge meter, setewor arunge nale ner renge boror, ko setewor arrorrmi nir renge norrorrmien ser, ejki wor.’ 10 Ko Atua elai Nem̃in On sen nga piviseni nanu ngok nir tevi kerr. Nem̃in On sen ngok orongwose p̃iskai nanu nga miteptepi. Norrorrmien se Atua nga jinibb sete murongwose p̃iskai, ko Nem̃in On orongwose p̃iskai kobbong. 11 Ko evi nem̃i jinibb kobbong nga muto renge ni, orongwose piviseni nga m̃ernen erpese. Ko erpok kele, Nem̃in On se Atua kobbong orongwose puwra tweni kele nga Atua erpese. 12 Ko kerr kalesia, Nem̃in nga rramlai pa sete evi nem̃in nga miplari iel ngatan, ejki. Evi Nem̃in nga Atua mukoni vini nga puloli rraprongwose nelaien nga marres nir nga Atua m̃ilai tevi kerr.

13 Ko erpok, nale nga namrij rengen sete eplari renge norongwosien se jinibb, ejki, ko namlai nale nga Nem̃in On mivisviseni kem e. Ko namok-werai tweni nale weretunen sen renge nale nga m̃ilai tevi nir

nga Nem̃in sen m̃ilik renger. 14 Ko si
nga Nem̃in On sete m̃ilik rengen, sete
orongwose p̃ilai derteren lele nga Nem̃in
On m̃ilai. Ko m̃ernen meten orrorr nga
sete mia-rongwose nanu nen nir, elesi erpe
arivi nanu ne lenglengen, suri Nem̃in On
kobbong orongwose puloli jinibb purong-
wose nanu nen nir. 15 Ko jinibb nga Nem̃in
On se Atua m̃ilik rengen orongwose sev
nga m̃irres ko sev nga m̃isij, ko sete jinibb
m̃inij san orongwose puwra suri jinibb nga
mirpok san. 16 Erpe Naul On muwrai, ‘Sete
san orongwose norrorrmien se Atua, sete
san orongwose p̃isesre ni.’ Ngok ewretun,
ko kerr rramlai pa norrorrmien se Kristo
osuw.

3

Jinibb se Atua

1 Ko tasik ko jojik nir, rijen nga m̃elai
tevi kami seveling nga daron nga m̃elik
tevi kami, sete erpe rijen nga moro ƀelai
tevi nir nga Nem̃in m̃ilik renger, ejki; nurij
tevi kami erpe kami kamivi malum jinibb
nawon ne iel ngatan, rrek erpe bipiwar-
reng nga mara-iak renge kalesia nosurien
ser. 2 Erpe kamsus malum, ko sete nurong-
wose ƀelai nanen nga m̃iterter tevi kami,
suri sete kamvitere. Ko kamirpok malum
ejpari lelingenok. 3 Suri murru kami
evijuri malum murru jinibb ne iel ngatan.
Lol leplep muto renge kami, ko kamok-
latlat lululweni kami. Ko ngok eviseni
nga kamirpe malum jinibb ne iel ngatan,
ko kamvijuri murrun ne iel ngatan, ko
kamlik malum erpe jinibb ne iel ngatan
marlik. 4 Daron nga kami sopor marwera,
“Namvijuri Pol”, ko m̃inij kele marwera
“Namvijuri Apolos”, ngok kamirpe jinibb
mawos ne iel ngatan ko pa.

Jinibb ne majingen se Atua, majingen ser

5 Kaplesi. Apolos evi si? Ko inu Pol
nuvi jinibb si? Komru kes nomorivi bbong
jinibb ne majingen se Atua ko, nga nomor-
pitevi kami vini kamosuri Kristo. Kerr
sisamis okloli majingen ngok bbong nga
Numal m̃ilai tevi nga puloli. 6 Erpe inu
m̃eli dan ko morwi jelangin, ko Apolos evsi
jelangin nen nir. Ko Atua kobbong ololi
jelangin nen marmera m̃irres. 7 Jinibb
nga murwi ko jinibb nga mivsi orivi nanu
nawon kobbong, ko batu majingen ngok
oto ji Atua; suri ni ololi jelangin emra ko
wenen otoe. 8 Ko inu nga merpe jinibb
nga murwi jelangin, ko Apolos nga mirpe
jinibb nga mivsi jelangin ngok, nomor-
sorsan kobbong; ko Atua pia-wuli komru
pusorsan tevi majingen nga nomorloli.
9 Erpe komru nomorkorti tevi Atua nga
noborloli majingen sen. Ko kami kamirpe
orsel se Atua, ko kamirpe kele naim san
nga ni m̃imajinge. 10 Ko numajing suri
ko wor derteren nga Atua m̃ilai tevik,
ko numajing erpe metusu rrek jinibb nga
mokmajinge naim, ko nuli nabur nen. Ko
jinibb m̃inij evini etajer tevi majingen nen.
Ko jinibb si nga m̃itajer renge majingen
nen purongwos wore, ko pimetmet p̃irres
erpese nga m̃imajing renge naim ngok.
11 Suri Atua elngi pa Iesu Kristo erpe
esan rres kobbong nga mivi nabur nga
murrul totoni naim m̃iterter, ko nabur nga
mirpok ejki kele mun nga marongwose
parili. 12 Renge naim ngok, sopor arong-
wose parmajinge renge narrong, jeli, ko
niat nga m̃irres, nga puloli puto pipriv.
Ko jinibb sopor ma parlai nevnu, wirip,
ko botrro.A 13 Ko nabong nga milep se
Kristo pia-viseni majingen se jinibb jijle
nir limjer. Renge nabong ngok nabb pia-
rrowrrow lesi majingen totoklai se jinibb
nir. Daron ngok, nabb pia-viseni limjer si
majingen sen erres ko si majingen sen esij.
14 Poro jinibb san majingen sen erres ko
otur jer malum daron nga nabb musuw
e, ko morok pia-lai nowli majingen sen
ko. 15 Ko poro san majingen sen pia-in
nivniv, ko otor jabble joron ko pa osuw; ko
otomori p̃in tevi joron nir, ko Atua puloli
puwlu lingi tevi nevren kiskis.

Kalesia nir arirpe naim se Atua

16 Rrek kami kamrongwos pae nga kami
kamirpe naim se Atua nga Nem̃in se Atua
m̃ilik pa re kami musuw. 17 Ko poro
san pulokloksi naim se Atua, ko Atua
pulokloksi m̃ernen. Suri Atua naim sen on
elep, ko nik ko inu, kerr jijle rramivi naim
se Atua.

Jinibb sete p̃irij melmelas suri majingen sen

18 Jinibb nga ni murrorrmi lweni muron-
grongwose renge no jinibb nir pimetmet
ni p̃irres. Sete erres nga ni p̃ikrekrasi
lweni ni. Erres ma ni pimteni lweni ni
pirpe bbong lenglengen san, ko iok puloli
norongwosien pivini jin vajin. 19 Suri
norongwosien se jinibb ne iel ngatan
nir, Atua elesi arirpe lenglengen kobbong.
Naul On owra ‘Atua ololi jinibb norong-
wosien ser arongsarr, ko
aron luwi renge norongwosien ser.’ 20 Ko
Naul On owrai erpel kele owra ‘Numal
Atua orongwos pae norrorrmien se jinibb
ne norongwosien, ko owra arivi nanu
nawon kobbong.’ 21 Ko erpok, sete erres

A **3:12** Erpe iel, Pol osp̃e nevöt, ko murrun nga nir marili naim muto suri, ko kem namrieni erpe kerr rram̃ili naim iel, nga puloli mining ne nale se Pol piplari limjer.

nga kapok-rij melmelas suri sev nga jinibb muloli, suri nanu jijle arivi se pa kami osuw. 22 Inu Pol tevi Apolos ko Pita, namivi se kami. Ko iel ngatan evi se kami, ko nanu ne mauren nga mĩirres ko derteren nga kapasi re mijen, ko nanu jijle nga marto pa, ko nanu jijle nga para-pelari kele, nir jijle arivi se kami. 23 Ko kami, kamivi se Kristo, ko Kristo evi se Atua.

4

Aposol se Kristo nir

1 Rrek erres kapmeteni kem pirpel: namivi bbong jinibb ne majingen se Kristo. Atua elngi kem nga nabwera tweni majingen sen nga womu marto teptepi. 2 Ko daron nga numal ne majingen mĩilngi majingen renge si nga pimetmete, norrorrmien nga milep evi nga mẽrnen pimetmet ko wor p̃irres ko puloli suri ko wor sev nga numal sen muwrai tevi. 3 Poro kapmerreni kapwer lokloksi inu, rrek poro botur renge no numal nir nga parwera suri inu majingen suk, ko sete nurrorrmi evi nanu san, ko sete numtutue. Ko inu kele sete nurongwose bowra suri lweni inu majingen suk. 4 Renge inu nelesien suk numajing erres; ko sete nurongwos bowrai poro nuwretun iok rreknga ejki. Jinibb sansan kobbong pia-wera suri inu majingen suk, ngok evi Numal ne melrin. 5 Ko erpok, sete erres kapwera suri majingen se jinibb san renge setewor mivi daron mawos nen. Rraptiriv ko wor pijpari daron nga Numal pia-luwi e vini. Ko ni vajin pia-la tweni norrorrmien ne nemalik nga jinibb marsilvenir parini limjer. Ko renge daron ngok, Atua puloli nise jinibb pian mare pusorsan tevi lat nga mĩirres ren.

Mẽri Korin arkowkowrir elep

6 Tasik ko jojik nir, nuloli komru Apolos nomorvijuri nale ngok nir nga mowrair ngok, ko ngok kami vajin kamrongwos kaploli suri pirpe nga komru nomorloli pa. Ko niko kaprongwose vajin murrun ne nale ngel, nga muwra ‘Kaprrul totkoni ko wor nale nga maruli pa musuw’. Sete erres nga kapsurövi jinibb nga kamokvijuri ko kaprrorrmi p̃isij suri jinibb mĩinij nir. 7 Si ololi kami kaman mare re jinibb sopor? Atua kobbong, suri ni ela nanu jijle tevi kami. Niko sete erres kamsursurövi lweni kami, erpe kammeteni kami bbong kamsan kamloli. 8 Ia, ko nanu jijle nga kammerreni, kamtor swerir pa osuw? Ko kamimare pa renge kalesia mauren se kami, a? Kamivi pa numal nir, a? Ko kem ejki rres wor, namto malum ngatan! O, ko poro evi weretunen kamivi numal, ko naƀir pilep. Suri poro pirpok ko kem kele nabkorti tevi kami, ko kerr jijle vajin rrapivi numal nir. 9 Ko nulesi Atua elngi kem aposol namvivitu jerjer. Namirpe jinibb nga marsup̃e suri pa musuw nga naban vajin re mijen, renge no jinibb jijle nir ko re kele no anglo nir. Namok-tur renge no anglo ko no jinibb ne iel ngatan kele nga parmeteni nekaien se kem. 10 Suri namivi se Kristo, ololi jinibb armeteni kem erpe namivi lenglengen kobbong. Ko kami ma kamkorti pa tevi Kristo, ko kamwun saut pae norongwosien osuw. Kem nammelisna, ko kami ma kamterter! Jinibb arkulu wutan re kem, ko artori ma kami. 11 Ko tetajer numer aji kem, ejpari lelingen ngel; ko tetajer nolo kem emesmes, ejpari lelingen ngel. Sunsun se kem armererrerr. Jinibb arevji kem, ko sise kem ejkie nga nablik rengen. 12 Nammajing elep tevi nevre kem nga nabla nanen se kem. Daron nga jinibb marij mĩisij tevi kem, ko namrij erres bbong surir. Daron nga marloli mĩisij tevi kem, ko kem sete namloli nanu san. 13 Daron nga marwer lokloksi kem, ko kem namrres bbong tevir. Jinibb armeteni kem erpe nanu nawon kobbong, ko evini ejpari lelingenok, nir arlesi kem namirpe nubus ne iel ngatan.

Wurru, kapvijuri murrun suk

14 Nuli nale ngok tevi kami, sete evi nga puloli kaprunge p̃isij, ejki, ko nga puloli kaprongwose. Suri kamivi natuk nga memrreni kami milep. 15 Rrek delung jinibb elep wor niko nga marvisviseni kami renge mauren nga kamkorti tevi Kristo; ko jinibb sansan kobbong nga mivi tata se kami. Ko renge mauren kortien se kami tevi Iesu Kristo, inu le nuvi tata se kami nga mẽlai womu nosp̃en nga mĩirres tevi kami. 16 Ko niko nuwrai eterter tevi kami nga kapvijuri ko wor murrun suk. 17 Nukoni Timoti vinuk ji kami nga piwilwil se kami renge sel ngok nir. Renge kalesia mauren sen, ni evi natuk nga memrreni milep, nga mokterter renge majingen ngok nir. Ni p̃iwer visviseni kami renge murrun nga mevijuri renge mauren nga mimerr nga miplari ji Iesu Kristo. Evi murrun nga mevisviseni jinibb e nir renge lat jijle.

Pol norrorrmien sen nga pian kele Korin

18 Kami sopor arwera “O, setemun Pol mia-vini mia-lesi kerr”, ko norrorrmien ser evan mare p̃elak. 19 Ko poro pivi marongen se Numal, ko sete mia-periv, ko bevinuk ko ji kami. Ko ƀelesi vajin nir nen nga nolor mian mare nga marok-rij melmelas, poro derteren ser osorsan tevi nale ser. 20 Suri batun vanu se Atua sete evini re rijen nawon, ko evini re derteren mawos se Atua. 21 Ko kami kammerreni pirpese?

Inu bevinuk ƀelesi kami ko bevrrali kami? Rreknga kaplinglingi norrorrmien se kami nga mian mare, ko bevinuk vajin bewilwil se kami renge murrun nga mumolmol pirpe nga memrreni kami milep.

5

Jinibb nga mivi kalesia san ololi nanu nga m̃isij san

1 Ko nale san errmali nga muwra san re kami ngok ololi nanu nga m̃isij p̃erp̃er. Ololi nanu nga jinibb ne vare kele nir marlesi sete musorsan. M̃ernen sel nga m̃isij, ok-matur tevi tata sen mawos nesen sen tuwen. 2 Ngok, suri sev norrorrmien se kami mok-an mare p̃elak? Suri sev kam-kowkowri kami? Erres p̃elak ma kami kapting ko kaprunge p̃isij suri nanu ngok. Ko erres nga kami kapwirr tweni jinibb nga muloli m̃isij p̃elak mirpok nga setemun pukorti tevi kami. 3-4 Ko ewretun nuvel lingi kami renge nibek, ko renge nem̃ik, nulik malum tevi kami rengen. Ko renge nise Iesu Kristo Numal se kerr, nuwer lokloksi jile pa m̃ernen osuw renge sev nga muloli, erpe nga inu nulik pa tevi kami. Ko daron nga kamkorti renge nise Iesu Kristo Numal se kerr, ko inu nukorti tevi kami renge nem̃ik; ko renge derteren se Iesu, ko 5 kami kaplingi m̃ernen van renge nevre demij. Ngok puloli niben pijijki, ko Atua p̃ia-la ma mauren tevi nem̃in renge nabong nga vitu daron nga Numal se kerr pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb p̃etp̃eti nir ren.

Kami kaplai tweni ko wor jinibb nga marloli nololien tetajer

6 Ko sete erres nga kaploli norrorrmien se kami pian mare p̃elak pirpok. Kami kamrongwos pae nga is beblen kobbong orongwose puloli niv p̃ipau. 7 Kami kapsuw vajin re kamok-loli nololien, erpe kapwirr tweni ko pa is nga m̃itra, puloli kapirpe plaoa nga marloli niv ne nanen ne asien nga is mijki ren. Ko arevji pa Kristo erpe natu sipsip san nga marloli terai nanen ne asien e; ko niko nanu jijle oto metmet pa. 8 Ko niko rraploli nanen ne asien, ko poro is nga m̃itra rreknga nololien ko murrun nga sete musorsan oto malum renge kerr, ko rrapla tweni, ko kerr rrapvijuri ko wor murrun nga muwokwok m̃irres ko mivi weretunen, puloli rrapirpe vajin niv nga is mijki ren.

9 Renge naul nga moli womu pa tevi kami musuw, nuwrai tevi kami nuwra ‘Sete kapkorti tevi jinibb nga marloli murrun nga m̃isij tevi nesevin.’ 10 Iok nuwrai bbong nir nga marwera marivi kalesia kobbong sopor ko marok-loli kele m̃isij mirpok. Suri jinibb nga sete marivi kalesia ko marok-loli mirpok owun saut. Nir nga marok-loli murrun nga m̃isij tevi nesevin, nir nga nolor mukul ko nga marmerreni lenglengen nanu nir, nir nga marvevna, ko nir nga marlot tevi atua m̃inij nir, nir kele owun saut. Ko poro kapmerreni sete kapkorti tevi nir ngok nabong sopon, ko kapiel lingi ko wor iel ngatan! 11 Ko renge nale nga mowrai norrorrmien nen erpel: sete kapkorti tevi jinibb nga marwera arivi kalesia, ko marok-loli malum nololien. Poro parloli p̃isij tevi nesevin, rreknga nolor pukul, rreknga parlot tevi atua m̃inij, rreknga parok-worworsur, rreknga parok-minmin p̃elak rreknga parvevna. Sete kapan kapkorti tevi nir, ko sete kapan kaplik tevi jinibb nga marirpok nir nga kap̃aan tevir. 12-13 Sete evi inu majingen suk nga bewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb ne vare nir; Atua ko wor puloli nanu ngok. Ko poro san nga mukorti pa tevi kami muloli murrun nga m̃isij, ko kami kamrongwos wore kapwer sesesre lat nga puto suri tevi m̃ernen. Suri Naul On owrai owra ‘Kami kapkur tweni jinibb nga mok-loli nololien tetajer, nga setemun pukorti tevi kami.’

6

Sete erres jinibb ne vare nir parsup̃e otvi lolaren se kalesia nir

1 Kami kamok-loli erpese ko? Daron nga kami san m̃ilat tevi selen kalesia san, suri sev m̃ilai norrorrmien ngok tevi nir nga sete marivi kalesia nga parsup̃e otvi? Suri sev sete mimrreni puloli jinibb se Atua nir parsup̃e otvi? 2 Rrek sete kamrongwose nga jinibb se Atua nir parwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb ne iel ngatan p̃etp̃eti nir? Ngok, ko poro kamrongwos kapviter nga kapwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb ne iel ngatan nir, ko kamviter kele nga kapwer sesesre murrmurrun wowarreng kele pirpok. 3 Rrek sete kamrongwose nga kerr rrapwer sesesre lat nga puto suri tevi anglo nir? Ko poro pirpok, ko murrmurrun wowarreng re mauren ne iel ngatan emalum kobbong nga rrapsup̃e otvi. 4 Ko ejki! Suri daron nga laten nga mirpok mimare, kamtur imare ko kaman kamwerwerai tasi kami tevi nir nga sete marivi kalesia, nga nir ngok ma parloli lilane. 5 Wi, sete kammanun suri nanu ngok? Erpese, kami san ejki nga norongwosien sen mutoe, nga murongwos puloli lilane laten ngok nga jinibb m̃ilat tevi tasin kele? 6 Sete erres nga kalesia eru porij latlat renge kot nga jinibb ne vare nir parwera suri lat nga puto suri tevi nuru. 7 Ko nga laten nga marirpok nir arto re kami eviseni

limjer nga kamvitan pa osuw. Suri sev sete kamrongwos kaplinglingi kobbong san nga muwra puloli p̃isij tevi kami? Suri sev sete kamrongwos kaplinglingi kobbong san nga muwra p̃ikrekrasi kami? 8 Ko ejki ma! Suri kami kobbong kamok-loli esij. Kami kobbong kamok-kerkerasi jinibb, ko sete jinibb nawon nir, ko jinibb nga marivi kalesia tasi kami. 9 Kapmetmet! Suri kamrongwos pae osuw nga jinibb nga marokloli mirpok sete mara-sil van loloim renge batun vanu se Atua. Sete kaprongsarr renge norrorrmien. Jinibb nga mok-ojoji nesevin, ko jinibb nga moklot tevi atua m̃inij, sete orongwos pian loloim renge batun vanu ngok. Jinibb nga mimatur tevi nesen se jinibb m̃inij, ko nesevin nga muloli m̃isij tevi diwen sen, ko norman nga mok-matur tevi norman m̃inij kele, ko nesevin nga mimatur tevi nesevin m̃inij kele, sete arongwose paran loloim renge batun vanu se Atua. 10 Jinibb venao, ko jinibb nga mimrreni nanu milep, ko jinibb nga mok-minmin ko batun m̃ilengleng, ko jinibb nga moklokloksi nise jinibb m̃inij kele, ko jinibb nga muloli murrun lele nga pivnae nevöt rengen, sete mia-van loloim renge batun vanu se Atua. 11 Tuwi kami sopor arirpok, ko lelingenok Atua errawe tweni nololien se kami ko ololi kamwokwok. Ololi kamon ko kamivi jinibb sen. Ololi kammomsawos erres renge non suri nise Iesu Kristo Numal se kerr, ko renge Nem̃in se Atua se kerr.

Kami kapmetmet nibe kami nga kapsusi nise Atua van mare

12 Jinibb sopor arwera “O, erres kobbong nga rraploli nanu p̃etp̃eti nir”. Erres, ko sete nanu jijle nga kerr rramrres ren. Rramrongwose rrapwera “O, erres kobbong nga rraploli nanu p̃etp̃eti nir”, ko sete rrapmarong te nga nanu ngok nir san pirvei tweni norrorrmien se kerr, ejki rres. 13 Jinibb sopor arwera “O, nanen evi nga pusongni depai kerr, ko depai kerr evi nga p̃ilai nanen.” Ewretun, ko nanu ngok korti nuru, pian ko pora-suw nga Atua pia-lai tweni nuru. Ko erpok kele, nibe kerr sete evi nga rrapoji nesevin e, ko evi nga rraptori puon nga rrapsurövi Atua rengen, ko Atua p̃ilai sev nga nibe kerr mimrreni. 14 Atua esa raji Numal Iesu renge mijen, ko renge derteren sen kele ni pia-loli kerr kele rrapa-maur luwi kele renge mijen. 15 Kami kamrongwos pae nga nibe kami erpe murrmurru nibe Kristo. Ko erpok, sete nurongwos bean bematur tevi nesevin ne sel. Kami kamrrorrmi erres nga parkortoni murrmurru ne nibe Kristo san tevi nesevin nga mirpok? Ejki rres nawon! 16 Ko kami kaprongwose ko wor nga daron nga jinibb san mian mimatur tevi nesevin ne sel san, nuru orirpe nibe jinibb sansan kobbong. Ngok erpe nga Naul On muwrai muwra ‘Nuru korti, nibe nuru pivi sansane’. 17 Ko si nga mukortoni mauren sen tevi Numal se kerr, ko nuru ngok erpe evi sansane ko pa. 18 Setemun kaploli murrun nga m̃isij tevi nesevin. Nololien lele nga jinibb muloli sete olokloksi niben, ko daron nga jinibb muloli m̃isij tevi nesevin, ololi esij ko pa tevi niben, erpe olokloksi niben pa. 19 Erpese sete kamrongwose nga nibe kami evi naim se Nem̃in On? Nem̃in ngok, Atua elai pa elik tevi kami osuw, ko oto vajin ji kami. Ko niko nibe kami sete evi se kami, ko evi se Atua vajin. 20 Suri Atua owli tweni pa kami osuw. Ko ngok kapmetmet nibe kami ko wor renge sel nga pususi nise Atua pian mare.

7

Arsusi rongornge totkoien

1 Nuwra bowrai vajin tevi kami suri sev nga kamsusi daron nga kamulul vini jik. Ewretun, jinibb nga sete m̃itkai nesevin ololi murrun nga m̃irres p̃elak. 2 Ko suri jinibb elep arok-loli esij, erres ma nga norman, nesen sen putoe, ko nesevin, diwen sen putoe. 3 Ko norman pukorti ko wor p̃irres tevi nesen sen renge murrun nga musorsan ne totkoien nga morlik korti rengen, ko nesevin kele puloli pirpok kele tevi diwen sen. 4 Ko sete nesevin kis emetmete niben, ko diwen sen kele.
Ko renge murrun ngok kele, sete diwen sen emetmet kis ni niben, ko nesen sen kele. 5 Sete kopor-musmuse kamru lululwi tevi kamru. Ko poro kamru korti komormarong, orongwos kopor-ivel ngangasu mun kamru sopon nga kopor-lot mun sopon, ko erres, mian ko vitunen kopora-vini ko wor nga kopora-korti luwi kele. Poro pijki ko demij orongwose p̃iskai sel nga p̃ikrekrasi kamru rengen, suri sete komorterter.

6 Nale ngok nga mowrai tevi kami sete nuwra nga kaptotko ko wor, ko nuwra bbong nga poro pirpok kamtotko, ko kapvijuri lat nga mowrai ngok. 7 Poro jinibb jijle sete partotko, ko pirpe inu kobbong, ngok erres p̃elak. Ko Atua elai derteren lele tevi jinibb. Elai derteren ne norrorrmien tevi san nga puloli nanu san, ko elai derteren ne norrorrmien tevi san nga puloli nanu san.

8 Ko tevi nir vajin nga sete martotko wor, ko tevi nir nga diwen ser marmij lingir, nuwrai tevi kami, erres nga kami kaplik pirpe inu kobbong. 9 Ko poro kami san purnge nga nolon mimrreni lenglengen

wor nga putotko, ko erres, putotko. Erres nga putotko asi nga poro p̃ilik nawon ko tetajer nolon ok-venae nesevin.

10 Ko norrorrmien san ngel, sete evi nga inu kis ko evi se Numal, ko pian ji nir nga martotko pa musuw. Ko owrai owra ‘Nesevin sete p̃ilinglingi diwen sen. 11 Poro nesevin p̃ilinglingi diwen sen, ko p̃ilik nawon pirpok, nga sete putotko kele; rrek poro pijki ko pulwi ma pukorti tevi diwen sen kele. Ko norman sete p̃ilngi kurtweni nesen sen.’

12 Tevi kami m̃inij nir vajin, ngel evi norrorrmien suk lebbong, sete evi se Numal: poro kalesia norman san nesen sen otoe nga sete mivi kalesia, ko vinnen emarong nga p̃ilik tevi m̃ernen, m̃ernen sete p̃ilngi kurtweni. 13 Ko poro kalesia nesevin san ototko tevi norman nga sete mivi kalesia, ko m̃ernen emarong nga p̃ilik tevi, vinnen sete p̃ilingi kurtweni. 14 Suri norman nga sete mivi kalesia ngok, on re no Atua daron nga mukorti m̃irres tevi nesen sen; ko nesevin nga sete mivi kalesia ngok kele, on kele re no Atua daron nga mukorti m̃irres tevi diwen sen. Poro sete pirpok, ko bipi se kamru nir parirpe bipi ne vare kobbong. Ko ejki, bipi ngok aron vajin. 15 Ko poro nuru tuwen nga sete evi kalesia owra pivel lingi nuru tuwen nga mivi kalesia, ko kalesia nen sete p̃iwer ore, p̃ilinglingi kobbong. Ko kalesia norman rreknga nesevin ngok pimarong bbong nga pivel lingi, sete nolon p̃isij tevi suri. Suri Atua everus kerr nga rraplik renge liken nga mumolmol m̃irres. 16 Poro nik kuvi nesevin san, ko suri sev kurrorrmi nga sete kurongwose kuplai se diwen som nga nabong san pivini pivi kalesia? Ko poro nik kuvi norman san, ko suri sev kurrorrmi nga sete kurongwose kuplai se nesen som nga nabong san pivini pivi kalesia?

Kaplik pirpe nga Atua miveruse kami

17 Kerr sisamis purrul totkoni ko wor p̃irres murrun nga Numal Atua m̃ilai tevi kerr daron nga miveruse kerr, ko rraplik malum renge liken nga rramlik pa ren womu. Ngok evi nale nesesreien nga nomok-visviseni tevi jinibb nga marok-korti renge Naim On jijle. 18 Poro jinibb san pian pa re bae daron nga Atua miveruse, ko sete erres nga ni pian puloli lesi p̃irieni kele nanu ngok. Ko poro san setewor ean re bae daron nga Atua miveruse, ko sete ni pian re bae kele. 19 Suri poro jinibb pian re bae rreknga poro sete pian, osorsan kobbong, evi nanu nawon. Ko nanu nga milep nen evi nga jinibb pivijuri ko wor nesesreien se Atua. 20 Ko poro rrapivi demij maur rreknga jinibb nga mivel sisarow daron nga Atua miveruse kerr, ko erres nga rraplik pirpok kobbong. 21 Rrek kuvi demij maur se jinibb san daron nga Atua miveruse nik, ko erres kobbong, sete kuprrorrmi. Ko poro sel san oto nga kurongwos kupini kupivi jinibb nga mivel sisarow, ko erres, kuplai, ko kupiel sisarow vajin. 22 Daron nga Kristo miveruse jinibb san nga mivi demij maur, ni erpe evel sisarow ko vajin renge Kristo. Ko erpok kele, poro Kristo piveruse jinibb san nga mivel sisarow, ko m̃ernen pivini ko vajin pirpe demij maur se Kristo. 23 Ko renge iok, Atua owli tweni pa kerr osuw, ko sete emrreni nga rrapini rrapivi kele demij maur kele suri murrun nir se jinibb. 24 Ko niko, tasik ko jojik nir, renge kalesia mauren se kerr, kerr sisamis p̃ilik malum ko wor renge liken nga m̃ilik ren womu, daron nga Kristo miveruse.

Arsusi suri sel se nir nga sete martotko ko nir nga diwen ser marmij lingir

25 Ko kamsusi kele suri nir nga sete martotko wor. Sete nutor sweri nale san nga miplari ji Numal se kerr nga musp̃e suri. Ko bowrai bbong norrorrmien suk. Ko suri Numal se kerr okwilwil se inu renge nolon nga m̃irres, ko kaposuri ko wor nale suk. 26 Rrek erres nga jinibb parlik suri mun marlik, suri lelingenok evi daron nga m̃iterter san. 27 Nik nga kumtotko pa musuw, sete erres nga kuptor otvi totkoien som. Ko nik nga sete kumtotko wor, sete erres nga kuptotko kele. 28 Ko poro kuptajer renge norrorrmien nga kumrreni kuptotko, ko ngok sete evi nololien. Ko poro nesenwarreng san putotko, ko ngok sete evi nololien. Ko suri nanu wowarreng tetajer arok-vijajeng re jinibb nga martotko, niko nuwra erres nga parsan kobbong parlik. 29 Tasik ko jojik nir, nale nga mowrai ngok erpel le: Suri daron setemun mia-periv, ko erres nga jinibb nga mutotko p̃ilik ko pa pirpe jinibb nga sete mutotko. 30 Ko jinibb nga mokting, erres nga p̃ilik pirpe jinibb nga dingen mijki jin. Ko jinibb nga mokir, erres nga p̃ilik pirpe jinibb nga sete mokir. Ko jinibb nga mok-wulwul, erres nga p̃ilik pirpe jinibb nga nijor sen mijkie. 31 Ko jinibb nga mok-majing suri norrorrmien ne iel ngatan, erres nga sete puloli nanu ngok nir parevei totkoni. Nomok-rij erpok suri otomori le pa iel ngatan tevi murrun lele nen nir parjijki. 32 Inu numrreni lenglengen e nga sete nanu san pirvei tweni norrorrmien se kami. Suri jinibb nga sete mutotko orrorrmi wor elep suri majingen se Numal nga puloli Numal sen p̃ir rengen, 33 ko jinibb nga ma mutotko ok-rrorrmi elep suri nanu ne iel ngatan, ko owra pipej sel nga puloli nesen sen

p̃ir rengen. 34 Ko norrorrmien sen ngok evijuri sel eru. Ko erpok kele, nesevin nga sete mutotko rreknga nesenwarreng, okrrorrmi elep suri majingen se Numal se kerr. Emrreni nga niben tevi norrorrmien nuru korti porwokwok nga porivi se Atua. Ko nesevin nga ma mutotko ngok epejpej sel nga puloli kobbong diwen sen p̃ir.

35 Nomok-werai nale ngok nir nga parwilwil se kami, ko sete numrreni parrowsi kami, ejki. Ko numrreni nga kapvijuri murrun nga musorsan ko kaploli majingen se Numal nga sete norrorrmien san pirvei totkoni kele kami.

36 Ko poro nesevin san nuru norman san orloli rijrijen nga ormerreni portotko, mian ko norrorrmien sopon eplari kele nga muloli porlik sisamis mun, setewor portotko. Ko mian ko poro norman nen elesi nga mokloli murrun sopon nga sete m̃irres p̃elak tevi selen ngok, mian ko orrorrmi kele nga erres portotko, rrek erres ma portotko, erpe puto re norrorrmien nga ni mimrreni. Ko ngok sete evi nololien ko. 37 Ko poro jinibb san niko nga selen mutoe, nga sete san owraie, ko renge norrorrmien sen bbong orrul totoni nolon nga sete putotko, ko norrorrmien sen omolmol ko setewor ololi esij tevi selen, ko ngok morok ololi erres ko.

38 Ɓerij otvi nale suk vajin: si nga mutotko tevi selen ololi erres. Ko si nga sete mutotko tevi selen ololi erres kele wor. 39 Ko nesevin nga mutotko pa sete orongwose puwlu lingi diwen sen daron nga mimaur malume, ko daron nga diwen sen mimij vajin ko orongwose pia-lik ji jinibb m̃inij. Ko diwen sen nen pivi ko wor kalesia. 40 Ko renge norrorrmien suk, poro putur nawon ko rrek ni p̃ir kele wor. Nurrorrmi Nem̃in se Atua ko elai norrorrmien ngok tevik.

8

Nanen nga marsulie van ji Atua m̃inij nir

1 Ko erpese re vison nga marsulsul lingi mijpon tevi atua m̃inij nir? Erres re kerr kalesia rrapurroi, rreknga ejki? Ko nale nga kamok-werai ngok, nga kerr jijle norongwosien se kerr otoe, ewretun kobbong. Ko norongwosien ngok ololi norrorrmien se jinibb ean mare ko okowkowri e kobbong. Ko merrenien ma ololi mauren ser evini mare erres. 2 Jinibb nga murrorrmi nawone ni orongrongwos, sete orongwos alje rragrrag nanu san renge norongwosien weretunen. 3 Ko jinibb nga ma mimrreni lenglengen Atua, Atua orongwos pae m̃ernen erres osuw, ko evi selen nga m̃irres.

4 Ko erpese vajin re iok, re nanen nga marsuli van ji atua m̃inij nir? Rramrongwose pa nga atua m̃inij ngok nir sete arivi weretunen, ko Atua nga ma kerr rramlot tevi evi weretunen jerjer nga m̃isan rres kobbong. 5 Ko poro atua nga marirpok nir pilep nga jinibb marok-lot tevir nga marto mare rreknga re ngatan, ko pirpese ko? Rrek atua elep ko numal elep nga marirpok. 6 Ko kerr nga rramivi kalesia rramrongwose nga Atua se kerr sansan kobbong, ngok Tata se kerr nga mauren ko nanu jijle marivel jin vini. Ko Numal se kerr kele sansan kobbong, evi Iesu Kristo nga muloli nanu jijle nir ko muloli kerr rrammaur.

7 Ko sete jinibb jile arongwose nanu nga mivi weretunen ngok. Jinibb sopor nga lelingenok marivi kalesia, tuwi ko arok-lot tevi atua m̃inij nir renge sia elep. Ko evini ejpari lelingenok, daron nga marurroi nanen nen, ko arunge erpe arosuri malume atua m̃inij nen nir, suri norrorrmien ser setewor eterter, ko arunge erpe arok-loli nanu nga sete m̃irres. 8 Ewretun, nanen evi nanu nawon. Nanen sete orongwose pirvei kerr nga rrapruj mori Atua, ejki. Sete rramrongwose rraptor jabble nanu san poro sete rrapurroi nanen ngok; ko erpok kele poro rrapurroi nanen ngok, sete rramrongwos rraptor sweri nanu san rengen. 9 Iok ewretun ko, ko kupmetmet re nanu san ngel: Tukrroi nanen san nga marsuli pa tevi atua m̃inij, ko selem san nga nosurien sen sete eterter tilesi ko ni kele tuloli tirpok ko tivitan van re nololien vajin. 10 Suri ni nosurien sen sete eterter, ko elesi nik nga tetajer komokwera norongwosien som otoe, kukorti kele renge nanen nga marloli tevi atua m̃inij nir, ko ngok tirvei norrorrmien sen nga tuloli ni tukorti kele renge kele nanen ngok, renge norrorrmien sen nga sete m̃irres. 11 Ko norongwosien som ngok tuloli vajin m̃er nga nosurien sen sete m̃iterter ngok tijijki suri, ngok tasim nga Kristo mimij suri. 12 Ko renge murrun ngok, tomokloli tisij tevi tasim ko tomok-lokloksi nga norrorrmien sen sete titerter, ko erpok tomok-loli tisij kele tevi Kristo kele. 13 Poro kalesia tasik rreknga jojik orrorrmi nga ololi nololien daron nga murroi nanen nga marloli tevi atua m̃inij ngok nir, ko inu ma ejki, sete inu mea-urroi nanen ngok nabong san, suri sete numrreni bololi tasik pivitan renge nololien.

9

Pol evi Aposol ko setewor ela nanu jijle nga moro p̃ilai

1 Erpese? Kamrrorrmi inu sete nuvel
sisarow? Kamrrorrmi sete nuvi Aposol?
Kamrrorrmi sete nulesi metek e Iesu ngok
nga mivi Numal se kerr? Erpese? Kami
ko kamivi wenen renge majingen ngok nga
mololi tevi Numal se kerr. 2 Rrek jinibb
sopor arlesi inu erpe sete nuvi Aposol, ko
kami ma ejki. Suri mauren se kami nga
kamkorti pa tevi Numal se kerr eviseni
erres p̃elak nga inu nuvi Aposol. 3 Ko ngel
evi weli nale suk daron nga jinibb marw-
era parwer lokloksi inu, nuwra: 4 Erpese?
Kamrrorrmi inu sete nurongwos ƀela na-
nen rreknga nuwi pivi nowli majingen
suk? 5 Ko kamrrorrmi inu nusan sete erres
nga ƀelesi nesen suk san nga mivi kalesia
ko piptevik re nivelen suk nir, pirpe Pita,
ko aposol nga ngok nir, ko tasi Numal
Iesu nir marloli? 6 Kamrrorrmi erres nga
komru Banapas kobbong noborok-p̃elak
nga nobor-tor sweri nijor ko nanen nir
renge mauren se komru? 7 Sete pa jinibb
nga mivi jinibb ne nuval san owli l̃weni
kele sel sen nga pian pipalpal. Ko sete
pa jinibb san orwi orsel san ko sete ok-
an nga p̃ilai wenen renge orsel nen; ko
sete pa san owngani nawon buluk ko sete
orroi rragrrag san. 8 Kamrrorrmi norror-
rmien ngok eplari renge mauren se kerr
kobbong? Ejki rres. Oto kele wor renge
nale nesesreien se Moses. 9 Suri Moses
oli pa renge nale nesesreien nen owra
‘Daron nga kamlai buluk nir nga paran
parbböt jijreni batu wit nir nga parlai
tutweni jelangin nir, sete kapkai totkoni
jingor, ko kaploli ko wor parurroi wit ngok
nir.’ Erpese, Atua ok-rrorrmi buluk ko
nir? 10 Ejki, nale ngok ejpari kerr, ko
emawose kerr. Jinibb nga murwi ko jinibb
nga p̃ilai wenen, nuru korti porloli wor
majingen se nuru ko, suri norrorrmien
se nuru oto nga pora-korti renge wenen
nga pia-pelari. 11 Majingen se kem erpe
namruwi orsel san ji kami nga nanen nen
mivi kalesia mauren. Ko erpese? Erres
kobbong nga nablai nanen rres ji kami nga
kaplai tevi kem nabrroi? 12 Kammarong
bbong nga jinibb sopor parok-la nanen ji
kami, ko kem ma namivi jinibb mawos
nga moro nablai nanen ji kami. Ko kem
sete namloli erpok, ejki. Nammusus nabon
tertere nanu pirpok, suri tulokloksi sel ne
nosp̃en nga m̃irres se Kristo. Sev nanu
nga murrow nga mivini, ko namwosi ko
pa. 13 Ko kami kamrongwos pae nga
jinibb nga martori majingen renge Naim
On arlai nanen ser iok. Ko jinibb nga
marok-revji nanu rrum nir nga parlai van
loloim renge lat ne sulsulen, arok-urroi
kele sopon renge nanen ngok nir. 14 Ko
renge murrun ngok, Numal se kerr elngi
nale, owra jinibb nga marok-werai tweni
nosp̃en nga m̃irres sen, para-lai ko wor
nowlir suri.

15 Ko nurongwos bololi pirpok nga ƀelai
nowlik, ko ejki, sete nuloli. Ko sete nusp̃e
nowlik erpel nga bevijajenge. Rrek erres
nga inu bemij kobbong, asi nga poro san
p̃ila tweni nanu ngel nga nurnge erres ren,
nga sete marwulik re majingen suk. 16 Sete
nurongwose ƀerij melmelas suri nomok-
werwer renge nale se Kristo. Suri ngok
evi wor majingen nga bololi ko. Ko poro
sete ƀewerwer tweni nosp̃en nga m̃irres
ngok, ko ngok p̃isij pilep re inu. 17 Poro inu
bbong ƀelngi inu nga bololi majingen ngel,
ko orongwose bowra ‘O, rrek ƀelai nowlik
sopon rengen.’ Ko suri sete inu nulngik,
ko Numal suk ko wor elngi inu nga bevi
demij maur sen. 18 Ko nowlik evi bbong
nga ƀewerwer tweni nosp̃en nga m̃irres
van ji jinibb nir nga sete nir san muwli
tevik. Suri sete nuloli norrorrmien suk nga
ƀelai nevöt nga moro ƀelai suri nosp̃en nga
m̃irres ngok. Re murrun ngok ko pa erpe
evi nowlik ren.

Pol erpe demij maur se jinibb nir

19 Inu Pol nuvel sisarow. Sete nuvi demij
maur se jinibb san. Ko inu kobbong nulngi
inu nuvi demij maur se jinibb nir, nga
bervei nir pilep parini parivi jinibb se
Kristo. 20 Nuvijuri murrun se m̃eri Isrel
nir nga bervei nir parini parivi jinibb se
Kristo. Ewretun sete nulik re nevre nale
nesesreien se Moses, ko renge no m̃eri
Isrel nir nga marlik re nevre nale sen,
inu nuloli erpe inu kele nulik rengen, nga
bervei nir parini parivi jinibb se Kristo.
21 Ko sete nulik ngasu re nesesreien se
Atua erpe jinibb ne vare nir, ko nulik re
nevre nesesreien se Kristo; ko renge no
jinibb ne vare nir nga sete marlik re nevre
nale nesesreien se Moses, nuloli erpe nga
inu kele sete nulik re nevre nale nen, nga
bervei jinibb ne vare ngok parini parivi
jinibb se Numal. 22 Ko renge no jinibb nga
derteren ser mijkie, nuloli erpe inu kele
derteren suk ejkie, nga bervei nir parini
parivi jinibb se Kristo. Renge no jinibb lele
nuloli erpe nuvijuri kele kobbong murrun
nga muto jir, nga bevijuri sel totoklai nga
bewilwil tama se nir sopor. 23 Nuloli nanu
ngok nir suri nosp̃en nga m̃irres ngok,
nga puloli borongwose botor sweri beblen
renge nanu nga marres renge nosp̃en nga
m̃irres ngok.

Rrapwolu ko wor p̃iterter nga rraplai nowli kerr

24 Kamrongwos pae murrun ne woluen.
Jinibb elep arwolu, ko nir sansan kobbong
orongwos p̃ilai nowlin nen. Ko erpok kele,
kapwolu ko wor p̃iterter renge woluen
se kami ngok nga kaplai nowli kami nga

Kristo pia-lai. 25 Jinibb ne woluen orongwose p̃iplak daron pilep ko wor nga pialai vajin nowlin. Ko nowlin nen puto beblen kobbong. Ko kerr ma erpe nga rramwolu tweni rraplai nowlin san nga sete mia-jijki nabong sopon. 26 Iok ko ololi nga numrreni bowlu nunsi wor lat nga woluen musuw e. Iok ko ololi nurpe kele jinibb san nga mian renge boksing nga sete ewirr sarrsarr nevren. 27 Ko erpok nomokrrul totoni nibek eterter erres, nga puloli nibek pumolmol ko sete pirveik van lat nga m̃isij. Inu nuverus pa jinibb elep nga parini parivi jinibb se Kristo, ko esij poro nga inu vajin bejijki.

10

Sev nga miplari ji m̃eri Isrel tuwi evi nga puwni kerr

1 Tasik ko jojik, nuwra kaprongwose sev nga miplari ji apu se kem nir ne tuwi re daron se Moses. Nir jijle arteptepi renge namol re nabor nen, ko sete nanu san olokloksir. Nir jijle arivel bbong b̃elar ko arivel otvi dis nga musongsong. 2 Ko renge dis ngok rreknga nabor ngok, nir jijle arkorti tevi Moses, erpe arpaptaese kerr lelingenok rramkorti tevi Kristo. 3 Nir jijle arurroi nanen ngok mana nga Atua m̃ilai tevir. 4 Ko armini kele bbong nuwi sansan ngok ko nga Atua m̃ilai tevir, suri arlai nuwi renge nevöt nga milep nen. Nevöt nen erpe Kristo, nga miptevir tetajer. 5 Ko nir eleplep Atua sete eir rer, niko muloli armij renge lat karkar renge lolo merwer.

6 Ko nanu ngok nir arivi nga parsusur metue kerr ko nga parwuni kerr. Sete erres nga nolo kerr pivnae nanu karkar nir pirpe nir ngok ne tuwi marloli. 7 Sete erres rraplot tevi atua m̃inij nir, pirpe nir ngok ne tuwi sopor marloli. Naul On osp̃e suri nir owra ‘Nir ngok aran arkorti nga maraan ko marminmin, mian ko artur mera ko arloli detnijen nga sete marres.’ 8 Sete erres rraploli murrun nga m̃isij tevi nesevin pirpe nir ne tuwi marloli, ko mian ko nir evi nuvarrerrleng ngavöl eru drromon itul (23,000) marmij renge nabong sansan. 9 Sete erres rraprrowrrowe Numal se kerr pirpe nir ne tuwi sopor marloli, mian ko num̃et nir maraji pinpinir. 10 Ko sete erres nga rraploli nale pirpe nir ne tuwi nir marloli, mian ko anglo nga mokrevji pini jinibb nir evini erevji pinpinir.

11 Nanu karkar nga nir ngok ne tuwi nir marok-tor swerir ngok arivi nga parviseni kerr, ko aruli jiljilweren ser renge naul ngok nga puwni kerr lelingenok. Suri rrammaur jipari daron san nga otomori le pa nabong nga vitu pivini. 12 Niko si nga orrorrmi otur eterter, pimetmet ko wor p̃irres nga sete pivitan kele. 13 Nanu karkar nga marok-rrowrrowe kami arsorsan kobbong tevi nanu karkar nga marok-rrowrrowe kalesia jijle nir kele. Ko Atua orrul totkoni rijrijen sen, ko ni sete mia-marong nanu san nga m̃iterter p̃elak purrowrrowe kami; ko re daron mawos nga nanu nga mirpok muloli lesi nga purrowrrowe kami, Atua puloli sel san nga kami kapasi renge nanu ngok nir.

14 Selek nir, sete erres kapsurövi atua m̃inij nir. 15 Nomok-rij tevi kami erpok erpe kami kamrongrongwos pae, ko kaprrorrmi ta poro nuwrai erres rreknga esij. 16 Ko erpese renge biles ngok ne nanen se Numal nga rramwerai erres wor tevi Atua suri? Daron nga rramminmin renge biles ngok, ko rramivi sansan tevi Kristo renge drran nga m̃iseser. Ko erpese kele renge niv ngok nga rramok-rroi? Daron nga rramurroi niv ngok, ko rramivi sansan tevi Kristo renge niben. 17 Kerr elep, ko niv sansan rres kobbong. Ko kerr jijle rramurroi niv ngok, ololi erpe kerr jijle rramivi niben sansan kobbong.

18 Kaprrorrmi ta murrun ngok se m̃eri Isrel, erpese renge jinibb nga marurroi nanu rrum nir nga marevjir nga parloli sulsulen van ji Atua? Nir ngok arivi gortien sansan kobbong renge sulsulen ngok. 19 Ko re devjen se nir nga marloli sulsulen van ji atua m̃inij nir, inu sete nuwra atua m̃inij ngok nir arivi Atua weretunen, ejki, ko sete nuwra viso nanu rrum nga marevjir nga parloli sulsulen van ji atua m̃inij nir evi nanu san, ejki. 20 Ko norrorrmien suk erpel ma: nir arokloli sulsulen tevi demij nir, sete arloli tevi Atua. Ko numusus lenglengen nga kapkorti tevi demij nir. 21 Sete kamrongwose kapminmin renge biles se Numal se kerr ko renge biles se kele demij, ejki. Ko sete kamrongwose kaplik nga kapurroi kele nanen nga Numal m̃ilai ko nanen se kele demij, ejki. 22 Erpese? Kamwera kaploli Atua nolon pileplep suri sev
nga kamloli ngok? Kamrrorrmi rrek derteren se kami easi wore ni derteren sen? 23 Ko kamok-wera “O, rramrongwos rraploli nanu jijle nga sete san orongwos p̃iwer ore kerr ren.” Ewretun, ko sete nanu jijle erres nga rraploli, ko sete nanu jijle orongwose piwilwil se kerr. 24 Sete erres jinibb nga mivi kalesia san pipejpej sel nga piwilwil se bbong ni rengen, ko rrappejpej ma sel nga purongwose piwilwil se sele kerr nir. 25 Kamrongwos kaprroi kobbong vison nga marsulsul lingi mijpon tevi atua m̃inij nir nga kamwuli ji jinibb nga marokwulwule, nga sete norrorrmien se kami puwlu karkar suri. 26 Suri Naul On owrai owra ‘Ngatan ngel ko nanu jijle nga marto

rengen arivi se Atua nga mivi Numal se kerr.’ 27 Poro jinibb san nga sete muosuri
Atua piveruse kami nga kapan kaƀaan
renge naim sen, ko erres kobbong kam-
rongwose kapan ko kapurroi nanu jijle nga
m̃ilai nga sete nolo kami puwlu karkar
suri nanen sev nga marto. 28-29 Ko poro
san puwrai puwra “O vison ngok evi ne
nanu rrum san nga marloli sulsulen e van
ji atua m̃inij nir. Sete erres rraprroi.” Ngok
kapvijuri nale se morok, ko sete kapurroi
vison ngok. Suri nik nolom erres bbong, ko
m̃ernen ma nolon tuwlu karkar suri. Ko
poro kami san pususi kele re iok, puwra
“O, borroi le! Inu nuvel sisarow. Suri sev
bevijuri kele norrorrmien se jinibb m̃inij?
30 Poro bowra erres tevi Atua suri nanen
suk, sete san orongwose p̃iwer lokloksi inu
suri nanen suk nga mowra erres tevi Atua
suri.” 31 Iok erres kobbong, ko nanu san
ni le: sev tama san nga kamurroi rreknga
kammini rrek nanu tama san nga kamloli,
tetajer kapsusi ko wor nise Atua pian mare
suri. 32 Ko sete kapok-loli nga daron
sopon m̃eri Isrel rreknga jinibb ne vare
nir rreknga jinibb ne kalesia se Atua nolor
parok-sij suri murrun se kami. 33 Tetajer
renge inu murrun suk nomok-p̃elak nga
bololi jinibb nir parir bbong renge sev nga
mololi. Sete nuloli nanu nga p̃irres re
inu kis, ejki. Nuloli nanu nga p̃irres re
jinibb m̃inij nir nga puloli sel nga ƀelai
mauren tevir. Ko kami kaploli surie pirpe
inu mololi.

11

Murrun mawos se nesevin re daron nga marwerwer e

1 Kapvijuri murrun suk pirpe nga mevi-
juri murrun se Kristo.

2 Nusrövi kami suri kamok-rrorrmi teta-
jer inu ko kamvijuri erres nevisvisenien
suk nga mevisviseni kami e womu. 3 Ko
numrreni kaprongwose p̃irres nanu san,
ngel: norman ean mare wor easi nesen
sen, ko Kristo ean mare kele easi jinibb
jijle, ko Atua ean mare kele wor easi
Kristo. 4 Ko daron nga jinibb san mulot
rreknga muwra tweni sev nga Atua m̃ilai
tevi, ko musunsun ore batun, m̃ernen ololi
Kristo non ewis ko. Suri renge murrun
se kerr, jinibb san pusunsun ore batun
nga piviseni nga jinibb san ni ko nga
mian mare re ni. Ko ejki, Kristo esan
rres ean mare re kerr. 5 Ko daron nga
nesevin san m̃iwerwer rreknga mulot ko
sete osunsun ore batun, nesevin ngok ololi
diwen sen non ewis ko. Suri ni pusunsun
ko wor, nga renge murrun se kerr miviseni
nga diwen sen ni ko ean mare easi re
ni. Poro pijki, ko erres ni pimanun pirpe
nesevin san nga markiri batun mumus
p̃etp̃eti. (Ngok nesevin ne sel nir arok-loli.)
6 Ko poro nesevin san pumusus pusunsun
ore batun, ko erres ma nga pitvei tweni
jomro batun p̃etp̃eti. Ko poro pimanun nga
pitvei rreknga p̃ikri pumus, ko erres ma
nga ni pusunsun ore kobbong. 7 Ko sete
erres nga norman pusunsun ore batun,
suri ni erpe Atua, ko eviseni nosrövien se
Atua. Ko nesevin ma eviseni nosrövien
se norman. 8 Suri tuwi Atua sete elai
nesevin nga muloli norman e, ko elai ma
norman nga m̃imajing nesevin e. 9 Ko
Atua sete ololi norman nga piwilwil se
nesevin, ejki. Ololi nesevin nga piwilwil se
norman. 10 Ko renge iok, osorsan kobbong
nga nesevin pusunsun ore wor batun ko,
nga piviseni tevi anglo nir nga elik renge
nevre diwen sen. 11 Renge kalesia mauren
ngok, nesevin sete orongwos pisan puloli
nanu san, ko norman kele sete orongwos
pisan puloli nanu san. Nuru kes pormajing
kokorti ko wor. 12 Suri ewretun, tuwi Atua
emajing nesevin re norman, ko lelingenok
norman eak vajin renge nesevin. Ko nanu
jijle arpelari wor ji Atua.

13 Kami kaprrorrmi ta, bowrai lweni kele
sopon: Erres nga nesevin putur re no
jinibb nir ko pulot van ji Atua nga sete
pusunsun ore batun, rreknga ejki? 14 Ko
murru kerr muto suri eviseni nga daron
nga jomro batu norman san mipriv p̃elak
ko evi nanu nga m̃isij. 15 Ko nesevin ma
san, daron nga jomro batun mipriv, ko
erres p̃elak, evi nanu san nga Atua m̃ilai
tevi nga pitawi ore batun. 16 Ko poro sopor
parmerreni parok-lat malum suri nanu
ngok, ko ngel evi nale suk tevir: kem sete
namok-loli murrun m̃inij kele, ko nir ne
Naim On jijle nir se Atua sete arongwose
parloli kele.

Sopor arloli murrun nga m̃isij daron nga markorti re nanen se Numal se kerr

17 Ko re nanu san ngel, rrek sete bosrövi
kami. Suri daron nga kamkorti lat sansan,
ko liken ngok se kami sete ewilwil se
kami, ko olokloksi bbong kami. 18 Ko
nanu nga womujnen nga nuwra bowrai
erpel: nurnge nale nga daron nga kamini
kamkorti lat sansan, ko kamlatlat lulul-
weni tevi kami, ololi kamsisamis. Ko
nurongwose nga nale ngok ewretun sopon.
19 Ko nga kamsisamis mirpok eviseni lim-
jer re kami sisamis si nen ololi osorsan.
20-21 Ko daron nga kamkorti lat sansan nga
kapurroi nanen se Numal se kerr, sete
kamtori weretune, suri kamsisamis suri
nanen se kami sisamis, ko sete kamtotrong
suri lat nga moro kaptutweni nanen puto
suri. Ko kami sopor numer eajir, ko sopor
arorr elep ko arminmin elep. 22 Poro

kammerreni kaƀaan pilep ko kapminmin pilep, rrek erres kaploli pirpok re bbong naim se kami sisamis. Suri daron nga kamaan milep ko kamminmin milep re no tasi kami nir nga nanen ser mijkie, ko kamloli nor ewis, ko kamloli nanu nga m̃isij renge Naim On se Atua. Ko kamwera bowra pirpese re iok? Kamwera bosrövi kami? Ejki nga ejki.

23 Nale san nulai ji Numal se kerr ko nuwrai tweni tevi kami ngel: “Renge nutpong mawos nen nga martekai kerasi Iesu, ko ni elai niv 24 ko otori ko olot owra erres van ji Atua ko obbri otvi, ko owra “Ngel evi nibek nga bemaronge suri kami. Kapurroi, puloli nga kapok-rrorrmi inu rengen.” 25 Ko erpok kele, daron nga marurroi jijle niv, ko elai biles kele ko owrai owra “Biles norro ngel erpe sel nga mimerr se Atua nga drrak p̃iseser nga p̃itasi. Daron tama san nga kapok-minmin ren, kaprrorrmi inu tetajer.”

26 Ko niko, daron tama san nga kamurroi niv ngok ko kammini norro ngok, erpe owra tweni mijen se Numal se kerr, pianan pijpari daron nga pia-luwi kele e vini.

Kapurroi nanen se Numal renge murrun nga musorsan

27 Ko niko poro jinibb san purroi niv rreknga piminmin renge biles se Numal se kerr renge murrun nga sete musorsan, ko ololi esij renge drra ko nibe Numal se kerr. 28 Ko erpok ko, erres nga jinibb pimteni lilane ni puwomu, ko pia-vini nga purroi niv ko piminmin renge biles ngok. 29 Suri jinibb nga mokaan ko mokminmin tama, orrorrmi ololi nanu ngok nir arirpe detnijen kobbong, ko Atua putor vitrangi ko suri. 30 Niko nir milep re kami marokmesi ko niber sete m̃iterter, ko nir elep re kami armij pa osuw suri murrun ngok. 31 Poro jinibb sisamis pimteni lilane pa womu renge mauren sen, ko sete Numal se kerr mia-tor vitrangi. 32 Ko daron nga Numal se kerr mutor vitrangi kerr, ko otor vitrangi kerr nga rrapvijuri sel nga musorsan. Ko daron nga pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir vajin, ko kerr rrapasi.

33 Ngok, tasik ko jojik nir, poro kapkorti lat sansan renge nanen se Numal se kerr, kami totoklai kaplik ko wor. 34 Ko poro san numer eaji, ko erres nga p̃iaan ko pa renge naim sen, musuw ko pia-vini. Ko daron nga kapini lat sansan, ko Atua sete mia-tor vitrangi kami vajin.

Ko nanu m̃inij nen nir nga kamsusi surir, poro bea-rremali kele ji kami ko bea-loli lilaner.

12

Derteren nga Nem̃in se Atua moklair tevi kerr

1 Tasik ko jojik, inu numrreni nga kaprongwose p̃irres murrun nga Nem̃in se Atua moklai derteren lele nga marres nir tevi kerr. 2 Tuwi, daron nga kamlik malum renge mauren nga m̃isij, atua nga sete marongwose parij nir arevei tweni kami van jir e, nga sete orongwose kapwer ore. 3 Suri iok, numrreni kaprongwose lilane nale suk ngel: jinibb nga Nem̃in se Atua mokpitevi weretunene sete orongwose puwra “O, Iesu esij.” Ko jinibb sete orongwose puwra tweni puwra “O, Iesu evi Numal suk”, poro Nem̃in On sete eptevi.

4 Ko derteren lele se kerr elep, ko Nem̃in se Atua sansan kobbong nga moklai. 5 Ko majingen lele kele elep nga rramok-loli, ko Numal sansan kobbong nga rramokmajing sen. 6 Ko murrun lele nga jinibb p̃imajinge elep, ko Atua sansan kobbong nga mokrij renge nolo kerr jijle nga rraptajer renge majingen ngok nir.

7 Atua elai Nem̃in sen tevi kerr sisamis nga kerr sisamis rrapwilwil sisamis se kerr luwi ren. 8 Ko erpok, re jinibb sopon, Nem̃in ngok orongwose p̃ilai nale ne norongwosien tevi; ko renge sopon, Nem̃in ngok kele kobbong orongwose p̃ilai norongwosien nga purongrongwos. 9 Ko Nem̃in ngok orongwos p̃ilai nosurien nga m̃iterter tevi jinibb sopor. Ko renge Nem̃in ngok kele kobbong, orongwose p̃ilai derteren lele nga parloli jinibb nga mimsi p̃irres luwi kele. 10 Renge jinibb sopon orongwose p̃ilai derteren nga jinibb puloli nanu nga marinijnij nawone. Ko renge sopon, elai derteren nga parwerai tweni nale se Atua. Ko renge sopon, elai derteren nga parlesi wose nem̃in nga m̃isij ko nem̃in nga m̃irres. Ko renge sopon kele, Nem̃in ngok orongwose p̃ilai derteren tevir nga parij renge nale m̃inij nir. Ko renge sopor, Nem̃in ngok elai derteren tevir nga parieni nale m̃inij nen nir nga jinibb purongwose. 11 Ko ngok, Nem̃in sansan ngok kobbong nga moklai derteren ngok jijle nir. Moklai derteren lele ngok tevi jinibb jijle osorsan erpe nga ni mimrreni.

Pol owra rrongrrongvi kalesia nir renge nibe kerr jinibb

12 Nibe jinibb sansan kobbong, ko murrmurrun nen elep. Ko murrmurrun ngok sete arsorsan, ko arkorti ma nga marloli niben sansan. Ko Kristo kele erpok ko. 13 Kerr jijle, m̃eri Isrel, rreknga jinibb ne vare nir, rreknga demij maur rreknga jinibb nga mivel sisarow, rramirpe niben sansan kobbong renge Kristo. Daron nga

marpaptaese kerr, ko Nemñin sansan okortoni kerr, ko rramivi vajin niben sansan, ko rramok-la mauren ji Nemñin nga sansan ngok bbong. Atua elai Nemñin ngok kobbong tevi kerr jijle nga rraplai mauren rengen.

14 Ko sete nibe jinibb murrmurrun sansan, ko elep ko wor, ko parmajing ko wor lat sansan. 15 Poro ƀelak purnge p̃isij renge majingen sen ko puwrai tevik puwra “O, nevrem ma emajing erres, ko inu sete nurongwos bololi majingen nga m̃irres san renge nibem”, nale ngok evi nale nawon kobbong, suri ƀelak sete orongwos p̃ila tweni ni renge inu. 16 Ko poro borok puwra “O, metem ma emajing erres, ko inu sete nurongwos bololi majingen san renge nibem”, erpe nale ngok evi nale nawon, suri borok sete orongwos p̃ila tweni ni renge inu. 17 Ko poro nibek jijle pivi metek bbong, ko borngurnge nanu pirpese? Ko poro nibek jijle pivi borok bbong, ko bongus re nanu pirpese? 18 Ko sete erpok; Atua elngi murrmurrun lele re nibe jinibb erpe nga ni murrorrmi. 19 Poro murrmurrun lele ngok nir parsorsan, ko nibe jinibb p̃irres pirpese? 20 Ko ewretun, murrmurrun lele elep renge nibe jinibb, ko nibe jinibb evi bbong sansan. 21 Ko erpok kele, metek sete orongwose p̃irij tere nevrek, puwra “O, sete numrrenim”; ko batuk sete orongwose puwrai tevi ƀelak puwra “O, sete numrrenim”. 22 ko sete erpok, ko murrmurru nibe kerr nga rramrrorrmi derteren ner mijkie, nir majingen ser nga marlelep arto pae ko nga parloli; 23 ko murrmurru nibe kerr nga rramlesir sete marres, ngok nir rramloli lilaner ko. Ko murrmurrun nga rrammanune nir, rramlavlav orer wor erres; 24 Ko murrmurru nibe kerr nga rramlesir marres bbong, rramlingi kurtweni nawone nir erpok. Niko Atua okortoni murrmurru nibe kerr ngok nir, ko emrreni nga murrmurrun nen nir nga rramlesir sete marres, ko rraploli lilaner p̃irres. 25 Renge murrun ngok kobbong, murrmurru ne nibe kerr sete orongwose parlatlat nir. Armetmet lululwi nir ma erres, ko arwilwil ser. 26 Poro murru nibek san purnge p̃isij, ko ngok nibek totoklai purnge p̃isij. Ko poro parsurövi murru nibek san, ko ngok nibek totoklai purnge p̃irres ko wor.

27 Ko erpok, kerr jijle rramivi nibe Kristo, erpe kerr sisamis rramivi murrmurrun re niben ngok. 28 Ko renge kalesia, Atua elngi majingen sisamis se jinibb jijle. Womujnen, elngi aposol nir. Ko suri nen e, elngi propet nir. Ko vatolin, elngi jinibb nevisvisenien nir. Mian ko nir nga marloli nanu nga marinijnij nawone, musuw ko elai derteren tevi nir nga parloli jinibb parres luwi renge mesien, mian ko nir nga parwilwil se jinibb, mian ko nir nga marmetmete majingen ne Naim On, mian ko nir nga marongwos parij renge nale lele. 29 Ko sete kerr jijle rramivi aposol, sete kerr jijle rramivi propet, sete kerr jijle rramivi jinibb nevisvisenien. Sete kerr jile arlai derteren tevi kerr nga rraploli nanu nga marlelep marres, 30 rreknga rraploli jinibb parres luwi renge mesien, rreknga rraprij renge nale m̃inij nir, rreknga rrapwer tweni mining ne nale nen nir nga jinibb purongwose, ejki. 31 Renge iok, kami kaploli norrorrmien se kami p̃iterter kele wor nga kaplai derteren nga marres nen nir. Ko beviseni vajin sel nga m̃irres asi san, nga boli suri ngel:

13

Merrenien nga jinibb mimrreni Atua ko jinibb nir

1 Poro nurongwose ƀerij nale jijle ne iel ngatan ko nale se anglo kele nir, ko merrenien suk mijkie, ko ngok nale suk evi nanu nawon kobbong, erpe naƀe nga drrelan mivijajeng nawon ko sete owra nanu san. 2 Ko poro derteren suk putoe nga bowrai tweni nale nga Atua m̃ilai tevik, ko
merrenien suk mijkie, ko ngok nale suk evi nanu nawon kobbong. Ko poro norongwosien suk pilep, ko nurongrongwos nanu nga musuw ngok, ko merrenien suk mijkie, ko ngok inu sete nuvi jinibb san. Ko poro nosurien suk pilep, evter nga purujoni botwen nga marlelep nir, ko merrenien suk mijkie, ko ngok inu sete nuvi jinibb san. 3 Poro ƀelai nawone jorok p̃etp̃eti nir tei jinibb nga joror marjikie nir, ko bemarong nga devje nuval nir parsulik renge nabb suri nuvi jinibb se Kristo, ko merrenien suk mijkie, ko sete mea-tor sweri rragrrag nanu san, ejki. 4 Merrenien, nolon epriv, okrrorrmi elep suri jinibb, ko erres tevi jinibb nir. Sete nolon pileplep ko sete nolon pian mare p̃elak, ko sete pukowkowrie. 5 Sete p̃iwer lokloksi jinibb, sete purrorrmi lweni kis ni. Sete pulolar pingavilvil, ko sete poklolar pipriv p̃elak. 6 Merrenien sete orongwos p̃ir renge sev nga m̃isij, ko eir ma renge sev nga mivi weretunen. 7 Merrenien, nolon sete orongwose pivitan nga mokwilwil se jinibb nir. Tetajer osuri Atua, ko norrorrmien sen oto eterter renge Atua tetajer; ko nekaien nga marlelep arongwose parini ren, ko nolon sete orongwose pivitan.

8 Merrenien sete mia-suw nabong san. Rrek jinibb sopor derteren ser otoe nga parwerai tweni nale nga Atua m̃ilai; pian ko pusuw. Rrek sopor derteren ser putoe

nga parij renge nale m̃inij; mian ko pijpon. Ko rrek sopor norongwosien ser pilep lenglengen; pian ko pijijki. 9 Suri norongwosien ngok se kerr evi beblen kobbong, ko derteren nga rramwerai tweni nale nga Atua m̃ilai kele evi beblen kobbong. 10 Ko daron nga nanu nga musorsan m̃irres jijle p̃irrmali, ko nanu nga sete musorsan p̃elak pian pijijki vajin.

11 Tuwi daron nga mewelili malum e, ko rijen, norrorrmien, ko norongwosien suk erpe bipiwarreng. Ko daron nga mevini mevi jinibb vajin, ko nukurtweni murrun se bipiwarreng vajin. 12 Erpok kele, lelingenok erpe rramlesi drranu oto ore malum nanu nir; mian ko nabong san, nanu jijle pia-to limjer, ko rrapa-lesi Atua mawos vajin. Lelingenok norongwosien se kerr oto re liven kobbong; ko mian ko renge daron ngok inu bea-rongwose nanu jijle pirpe nga Atua murongwose lilane inu.

13 Ko niko murru sel itul oto nga sete mara-jijki. Nga womu, evi nosurien se jinibb nga muosuri Atua. Nga suri nen e evi norrorrmien se jinibb nga m̃iterter renge Atua. Ko itolin evi merrenien. Ko nga m̃iasi jerjer re nir nga itul ngok evi merrenien.

14

Rijen re nale m̃inij ko rijen erpe propet

1 Kami kap̃elak ko wor pilep nga kapvijuri sel ne merrenien. Ko kappej kele derteren nir nga Atua m̃ilair; ko womunen kappej derteren nga kapwera tweni nale se Atua erpe propet. 2 Suri jinibb nga m̃irij renge nale m̃inij erpe nga Nem̃in On m̃ilai, sete erij tevi jinibb, ko erij tevi Atua kobbong. Nem̃in On elai derteren ngok tevi nga puwrai tweni nale ngok suri nanu nir nga jinibb sete murongwose. 3 Ko jinibb nga ma muwra tweni nale se Atua renge nale se kerr mawos, ni vajin erij erpe propet; erij limjer nga jinibb nir parongwose, ko okwilwil se nir ko osusi norrorrmien ser van mare, ololi arunge erres. 4 Jinibb nga m̃irij renge nale m̃inij ewilwil sen lweni kobbong, ko jinibb nga ma muwra tweni nale nga Atua m̃ilai, renge nale se kerr jijle, ni ko vajin okwilwil se kalesia totoklai. 5 Rrek p̃irres poro nga kami jijle kaplai derteren ne marij re nale m̃inij; ko poro kaprongwose kapwerai tweni nale nga Atua m̃ilai renge nale se kerr jijle, ko inu ƀeir kele wor. Erpe poro jinibb nga m̃irij renge nale m̃inij sete orongwose p̃irieni nale nen nga kalesia parongwose, ngok erresrres jinibb m̃inij puwra tweni nale se Atua renge nale se kerr jijle, ko niko vajin pia-wilwil ser.

6 Tasik ko jojik nir, p̃irres pirpese poro bevinuk ko ƀerij nale m̃inij tevi kami nga setemun nuwra lilane sel nga muto suri? Nale ngok piwilwil se kami pirpese? Ko rrek p̃irres ma poro bowra mawos sev nga Atua miviseni tevik, rreknga norongwosien rreknga nevisvisenien rreknga nale kele san nga muto limjer. 7 Kaprrorrmi ta nabbu nga maruwi ko gita. Nanu ngok nir arivi nanu nawon, ko jinibb kobbong ololi drrelan mutoe. Ko poro drrelar sete p̃im̃erer, ko jinibb sete mia-rongwose nubo nga marlai. 8 Ko poro davö paruwi sete drrelan pim̃erer p̃irres, ko sete jinibb san mia-rongwose nga evi daron ne nuval. 9 Ko erpok kele, sete jinibb san mia-rongwose sev nga kamwerai, poro nga nosp̃en se kami oto tetajer renge nale m̃inij; nale se kami pian bbong pijijki renge mesa nawon. 10 Ko nale lele elep lenglengen iel ngatan, ko nir jijle mining ner artoe. 11 Ko poro sete borongwose nale se jinibb san, ko bornge erpe m̃ernen enganga, ko ni kele purnge inu erpe benganga. 12 Ko erpok kele re kami, suri kammerreni lenglengen derteren nir nga Nem̃in On m̃ilair, kap̃elak ko wor pilep nga kaplai derteren nen nir nga marwilwil se kalesia jijle nir. 13 Ko niko, si nga derteren sen otoe nga m̃irij renge nale m̃inij mirpok, pulot ko wor nga Nem̃in On p̃ilai derteren tevi nga purongwose kele p̃irieni nale m̃inij nen. 14 Suri poro bolot pirpok renge nale m̃inij san, nem̃ik kobbong olot ko norrorrmien suk oto nawon. 15 Ko ngok, pirpese ko vajin? Ko erres daron nga rramlot renge nem̃i kerr, ko rrapkortoni tevi norrorrmien se kerr kele; ko daron nga rramlai nubo tevi nem̃i kerr kele, ko rrapkortoni kele tevi norrorrmien se kerr. 16 Daron nga kumlot nga kupwerai erres tevi Atua renge nale m̃inij san, ko jinibb nir sete arongwose parwera “Pirpok ko!” renge loten som, suri sete arongwose nale nga kumrij e. 17 Rrek loten som ngok tevi Atua erres p̃elak, ko sete mia-wilwil rragrrag se jinibb ngok nir.

18 Nuwra erres wor elep tevi Atua nga inu nomok-rij renge nale m̃inij easi kami jijle. 19 Ko re Naim On numrreni ƀerij e nale evis bbong nga marmumrrol nga jinibb orongwose ko nga parvisviseni nir erres, easi nga ƀerij renge nale puwun saut renge nale m̃inij nga marrelenge.

20 Selek nir, sete kapirpe bipiwarreng nir renge norrorrmien se kami. Kapirpe bipiwarreng nir nga marrelenge nanu nga marsij, ko re ma norrorrmien se kami, kapirpe jinibb tera. 21 Suri Naul On owra ‘Inu bowrai tweni nale suk tevi jinibb suk nir, ko ƀerij rrurrngi nir ne nale m̃inij nir, ko ƀerij renge jingo neturvitan kobbong

nir. Ko re sel ngok kele jinibb suk nir sete mara-murrong inu.’ 22 Ko erpok kele, oto limjer nga derteren ne parij re nale m̃inij evi nga piviseni jinibb nga sete marosuri Atua, parlesi wose, ko sete evi se nir nga marosuri. Ko derteren ne parwera tweni mawos nale se Atua erpe propet renge nale se kerr evi nga piwilwil se nir nga marosuri, ko sete evi se nir nga sete marosuri. 23 Poro jinibb m̃inij sopor, rreknga nir nga sete marosuri Atua parini daron nga kami kalesia jile kamkorti, ko kami jile kaprij renge nale m̃inij nir, ko erpese? Rrek parwera “O, arlengleng ko!” 24 Ko poro kami jile kapwerai tweni mawos nale se Atua renge nale se kerr daron nga jinibb san nga sete muosuri Atua p̃ilik loloim, ko ngok enije. Ngok nale se kami jijle pujuji nolon suri nololien sen, ko piviseni kele ni, lat nga mauren sen muto suri. 25 Nale se kami ngok pirvei tweni norrorrmien sen nga mokteptepi ngok pivini puto limjer, puloli m̃ernen pijipa vitan pusrövi Atua, puwra, “Ewretun, Atua elik liven re kami iel.”

Parsurövi Atua renge sel nga musorsan ko wor m̃irres

26 Tasik ko jojik nir, bowra sev tevi kami? Bowra, daron nga kamini kamkorti nga kapsurövi Atua, ko kami jile kamloli majingen. Rrek san evi nga p̃ilai nubo, ko san evi nga pivisviseni, ko san evi nga puwra tweni norrorrmien nga m̃imerr nga Atua miviseni tevi, ko san evi nga p̃irij renge nale m̃inij, ko san evi nga p̃irieni nale nen; ko kami jijle puloli wor sev nga muloli renge sel nga piwilwil se delung. 27 Poro sopor parij renge nale m̃inij, ko erres nga nir p̃ieru rreknga p̃itul bbong parij. Ko san p̃irij jile pusuw ko m̃inij kele, ko jinibb san p̃irieni nale ser. 28 Ko poro jinibb san pijki nga p̃irieni nale ser ne nale m̃inij ngok, ko erres nga m̃er nga m̃irij ngok p̃ilik malum kobbong renge liven ne kalesia ko p̃irij kobbong tevi ni lweni kobbong ko tevi Atua kele. 29 Ko re devjen ne nir nga marwera tweni mawos nale se Atua erpe propet renge nale se kerr, erres poro nuru p̃ieru rreknga p̃itul parij, ko nir m̃inij nen parselepor ko parmurronge nale ser, poro osorsan erres rreknga ejki. 30 Ko poro jinibb san elik nga murnge nale se Atua ko ornge nga Atua eviseni nanu san tevi, ko erres m̃er nga m̃irij pumosi mun ko p̃ilinglingi m̃ernen puwrai tweni nanu nen. 31 Erpok kami jijle kamrongwose kapwerai tweni nale se Atua, san pusuw, ko san. Ko renge murrun ngok puloli kaprongwose nanu, ko norrorrmien se kami pivini p̃iterter kele wor. 32 Puloli propet nir parmajing tevi derteren ngok renge murrun nga musorsan m̃irres. 33 Suri Atua sete evi batu sel nga m̃ikarkar, ko evi ma batu demat. Renge Naim On totoklai se Atua nir arok-vijuri murrun ngel, ko kami kele kapvijuri ko wor: 34 nesevin parp̃erp̃er renge Naim On. Sete erres parij, ko parlik malum ko parosuri, erpe nale nesesreien se Moses muwrai. 35 Poro nesevin san puwra purongwose nanu san, ko erres nga pususi tevi diwen sen re naim se nuru. Ko sete erres nga nesevin parij renge Naim On. 36 Ko erpese? Kami kamrrorrmi nale se Atua eplari womu ji kami? Kamrrorrmi nale se Atua evini ejpari ji kami kobbong? 37 Poro san re kami orrorrmi derteren sen otoe erpe propet nga puwrai tweni nale se Atua, rreknga orrorrmi Nem̃in On okpitevi ni, ko ni p̃ilesi wose kobbong nga nale nga nomok-uli tevi kami evi weretunen nale nesesreien se Numal se kerr. 38 Ko poro san sete owor suri nale suk ngel, ko Atua kele sete pia-wor suri ni. 39 Tasik ko jojik nir, kaplingi ko wor norrorrmien se kami renge derteren nga kapwerai tweni nale se Atua erpe propet. Ko sete ma kama-wer ore jinibb nga derteren sen mutoe nga p̃irij re nale m̃inij. 40 Kaploli nanu jijle renge murrun nga musorsan m̃irres nga jinibb parir rengen.

15

Kristo emaur luwi kele re mijen

1 Tasik ko jojik nir, nuwra kaprongwose suri nosp̃en nga m̃irres nga m̃ewerwer e pa tevi kami, nga kamlai pa musuw, ko nga nosurien se kami muto m̃iterter malum rengen. 2 Ngok evi nosp̃en nga m̃irres nga m̃ewerwer e tevi kami. Ko Atua pia-loli nosp̃en nga m̃irres ngok pia-lai mauren tevi kami, poro kaprrul totoni p̃iterter. Poro pijki, ko rrek nosurien se kami pivi nanu nawon kobbong! 3 Sev nga m̃elai, nuvijngeni tevi kami. Evi norrorrmien nga milep temijpal re nosurien se kerr, ngel: nga Kristo emij suri nololien se kerr erpe maruli pa re Naul On; 4 nga artevni, ko nabong itul easi ko Atua ololi emaur luwi erpe maruli pa renge Naul On; 5 nga m̃irrmali ji Pita, mian ko ji kele jinibb sen esngavöl drromon eru. 6 Ko vitunen errmali ji gortien ne jinibb nir nga nir easi ongut valim (500), nga nir jijle arlesi ni. Nir sopor re gortien ngok armij pa, ko nir elep armaur malum. 7 Vitunen errmali ji Jemes, ko vitunen kele errmali ji aposol sen jijle nir. 8 Ko vitu jerjer

B **15:8** Iel Pol owra ni erpe bipi san nga m̃iak otvi, ko niko rrek owra puwra ni sete evi jinibb san.

errmali ji inu ngel nga sete nuvi jinibb san.B 9 Nuwrai erpok suri nulesi inu nuan
ngatan easi aposol mĩinij nir; ko nurnge
nibek nen nga sete erres parveruse inu
aposol, suri tuwi inu nomok-ojoji kalesia
nir. 10 Ko suri Atua ewilwil se inu renge
nolon nga mĩirres, niko mewaji vajin nais
ngok. Ko Atua sete ewilwil nawon se inu,
ko wenen nen oto wore, ko inu numajing
wor elep easi aposol mĩinij nir. Ko ewretun,
sete inu ko nga mĩemajing; Atua ko nga
mok-wilwil se inu renge nolon nga mĩirres
sen, ni ko eptevik renge majingen ngok
nir. 11 Ko ngok, poro nga inu Ðewerwer,
rreknga nir parwerwer, ko eplari osorsan
kobbong, kami kamosuri pa.

Jinibb se Atua para-maur luwi kele

12 Ko nosp̃en nga mĩirres owra nga Atua
ololi Kristo emaur luwi kele renge mijen.
Ko ngok nale nga kami sopor kamok-werai
nga nir nga marmij sete mara-maur luwi
kele, sete evi weretunen. 13 Poro evi
weretunen nga nir nga marmij sete mara-
maur luwi kele, ko pirpok ko, Kristo sete
emaur luwi kele renge mijen. 14 Ko poro
Kristo sete emaur luwi kele renge mijen,
ko nosp̃en nga namok-werwer tweni ngok
evi nanu nawon kobbong, ko nosurien
kele se kami evan lat nawon. 15 Ko ngok
eviseni kele nga rramloli gerisen re Atua
daron nga rramwera ololi Kristo emaur
luwi renge mijen. Ko poro nga Atua sete
orongwose puloli nir nga marmij parmaur
luwi, ko ngok sete ololi Kristo emaur luwi.
16 Suri poro nir nga marmij sete parmaur
luwi, ko Atua sete ololi Kristo emaur luwi
renge mijen. 17 Ko poro Kristo sete emaur
luwi renge mijen, ko nosurien se kami
renge Kristo evi nanu nawon kobbong, ko
Atua setewor etlasi tweni nololien se kami.
18 Ko nir nga marosuri Atua mianan ko
marmij pa musuw, aran renge nejijkien
ko pa. 19 Poro rramlingi norrorrmien se
kerr renge Kristo suri nowlin nga rraplai
bbong iel ngatan, ko rramlik esij easi jinibb
p̃etp̃eti ne iel ngatan ko!

20 Ko ejki. Evi weretunen jerjer nga
Atua ololi Kristo emaur luwi renge mijen.
Ko renge nir nga marmij pa osuw, ni
evi mĩer nga muwowomu jer nga mimaur
luwi renge mijen. Ni erpe wenen san nga
mĩitra womu renge naut san. 21 Erpe mijen
evi nanu san nga jinibb sansan kobbong,
Atam, elai errmali iel ngatan. Ko mauren
nga miplari renge mijen errmali kele ji
jinibb sansan kobbong vini. 22 Ko kerr
jijle nga rrampelari renge metka se Atam,
rrapan ko wor renge mijen, mian ko rrapa-
korti tevi Kristo nga rrapa-maur luwi kele
renge mijen. 23 Ko nanu nir parpelari
pirpel le: ni nga mimaur luwi womue
evi Kristo, nga mirpe nanen nga mĩitra
womu renge orsel. Ko vitunen, re daron
nga Kristo pia-rremali, ko jinibb sen vajin
para-maur luwi. 24 Ko vitunen, bongsi
nanu jijle nir p̃irrmali. Renge daron
ngok Kristo pulokloksi batbatu jinibb nir
ko gavman nir ko numal nga marivi se
demij, para-jijki jile, ko p̃ilai lweni der-
teren totoklai pulwi van re nevre Atua Tata
sen. 25 Ko rramrongwose nga Kristo pivi
Numal pian pian pijpari nga Atua p̃ilngi
jile devje nuval jijle nir se Kristo ngatan
ko pubbötbböt renger re ðelan ngatan.
26 Musuw ko devje nuval nga vitu jer nen
nga Atua pia-lingi ngatan evi mijen. 27 Suri
Naul On owra ‘Atua elngi nanu jijle arto
renge melve ðelan’. Ko nga muwrai ngok,
‘Nanu jijle arto renge melve ðelan’, ngok
sete etawi ore Atua. Suri Atua ko elngi
nanu jijle renge melve ðela Kristo. 28 Ko
daron nga nanu jijle parto vajin pirpok re
derteren se Kristo, ko vitunen, Kristo nga
mivi Atua natun, ni kele kobbong p̃ilngi ni
lweni van ngatan re derteren se Atua ngok
nga womu mĩilngi nanu jijle marto renge
derteren se Kristo. Ko Atua vajin putori
derteren renge nanu jijle.

29 Ko erpok kele, poro jinibb nga marmij
nir sete parmaur luwi kele re mijen, ko
suri sev jinibb nir marok-lai baptaes marla
wani nir nga sete marbaptaes tuwi, mian
ko marmij? 30-31 Ko suri sev kem namok-
p̃elak tetajer nga namlokloksi mauren se
kem nga otomori nabmij nabong jijle?
Neiren nga milep nga muto renge inu
suri kami, ko mauren nga kamlai renge
Iesu Kristo, Numal se kerr, evi batun
nga mowrai iok. 32 Ko iel Epesas erpe
inu nomok-palpal tere nanu rrum nir, ko
ðelesi sev ko p̃irres suri renge iel ngatan?
Poro nir nga marmij sete parmaur luwi
kele renge mijen, ko rrek erres ma rrapvi-
juri norrorrmien nga muwra ‘Erres ma
rraplik rraplelea rrap̃aan ko rrapminmin
kobbong, suri mevi le pa rrapmij, ko
setemun rrama-lesi kele nanu nga mĩirres
san.’

33 Sete kaplengleng, sele kami nga mur-
rur marsij arongwose parlokloksi kami.
34 Kaploli lilane norrorrmien se kami
p̃irres, ko kaplingi kurtweni nololien nga
marsij se kami. Ko erres no kami pimanun
ko pa, suri kami sopor nirko arrelenge
Atua.

*Nibe kerr pia-irpese re daron nga rrap-
maur luwi re mijen?*

35 Ko rrek jinibb sopor para-susi nabong
sopon, parwera “Jinibb nga marmij par-
maur luwi pirpese?” Ko “Niber kele para-
irpese ko?” 36 Kamwolu lengleng! Sete
kamrongwose nga drrum pimij ko wor,

nga puloli drruvi nga m̃irres san piplari, erpe mauren nga mimerr.[C] 37 Ko winen nga maruwi sete evi drruvi, ejki. Drruvi evi nanu nga m̃imerr taktak, ko elep ko erres p̃elak asi winen, nga mumutmut jile vajin. 38 Atua ko ela sinan tevi drruvi nir erpe nga ni mimrreni. Ko erpok kele, oklai niben tevi nanu jijle nir. 39 Nibe nanu nir sete arsorsan. Viso jinibb sete osorsan tevi viso nanu rrum. Numön vison enije, ko mesal kele vison enije. 40 Ko nanu sopor arto mare re melrin, ko nanu sopor kele arto ngatan. Ko moron ne nanu ne melrin artoe, ko moro nanu ne iel ngatan kele artoe. 41 Nial sete erpe navöl ko, navöl kele sete erpe moju, ko moju sisamis arinije.

42 Ko pia-irpok ko re daron nga jinibb para-maur luwi kele e renge mijen. Niben nga martevni, pian ko pupo ko pumutmut; ko daron nga para-maur luwi kele renge mijen, ko setemun mara-mutmut. 43 Ko nibe jinibb daron nga rramtevni ko rramlesi esij elep, ko derteren sen ejkie; ko daron nga para-maur luwi kele renge mijen, ko niber parres p̃elak, ko derteren ser pilep temijpal. 44 Niben nga marmij nga martevnir arivi ne mauren ne iel ngatan kobbong; ko daron nga para-maur luwi renge mijen, ko arivi vajin nga parmaur tevi Atua. Niben ne iel ngatan otoe, ko niko niben ne mauren tevi Atua oto kele e. 45 Ko Naul On owra ‘M̃erwomu ngok Atam, Atua ololi evi jinibb nga m̃ilai mauren ne iel ngatan’; ko ni nga mivi Atam nga vitu jer nen, Atua ololi evi nem̃in, nga orongwose p̃ilai mauren tevi kerr. 46 Ko sete mauren ne nem̃in oto womu, ejki, ko mauren ne iel ngatan oto womu, mian ko mauren ne nem̃in ea-to vitu. 47 Merwomu, armajinge renge maw ne iel ngatan; ko m̃ervitu eplari re melrin vini. 48 Jinibb jijle ne iel ngatan, niber erpe niben nga marmajinge renge maw ne iel ngatan; ko jinibb jijle ne melrin, niber erpe niben nga mivel renge melrin vini. 49 Ko erpe lelingenok rramirpe m̃erwomu nen, nga mivi Atam; ko erpok kele rrapa-irpe m̃ervitu nen nga miplari re melrin vini, nga mivi Kristo.

50 Tasik ko jojik nir, ngel evi mining ne nale suk: Nibe kerr nga vison ko drra muto ren sete mara-van rragrrag renge batun vanu se Atua. Ko niberr ngel nga pian ko pimij, sete orongwos p̃ila mauren ne tuwi ngok vini. 51 Selek nir, kapmurrong p̃irres; ngel evi nale teptepi le san, bowrai tevi kami. Sete kerr jijle ko rrama-mij. 52 Ko daron nga drrela davö nga milep ne nabong nga vitu p̃iting, ko Atua p̃irieni nibe kerr jijle pivesan rrese, pirpe navil nga mivil. Suri daron nga davö ngok p̃iting, ko Atua puloli nir nga marmij parmaur luwi kele renge mijen, nga setemun mara-mij kele nabong san. Ko p̃irieni kele nibe kerr nga rrammaur malum re daron ngok. 53 Suri nibe kerr nga marok-mij, parieni ko wor nga parivi niben nga sete mia-mij nabong sopon. Ko nibe kerr nga marivi ne nejijkien, parieni ko wor nga parivi niben nga sete mia-jijki nabong sopon. 54 Ko daron nga nanu ngok nir para-rremali, ko nale ne Naul On kele p̃irrmali nga muwra ‘Nanu ngok mijen, Atua olokloksi pa osuw, olokloksi jijle pa.’ 55 ‘E mijen, ngabe ko derteren som vajin? E mijen, erpese kurongwose kuplokloksi kem?’ 56 Suri nololien ko elai derteren tevi mijen nga muloli mijen orongwos pulokloksi kerr; ko nale nesesreien elai derteren tevi nololien. 57 Ko rramwera erres temijpal wor tevi Atua suri mukortoni kerr renge Iesu Kristo, Numal se kerr, ko tetajer ololi rramok-asi.

58 Ko ngok, tasik ko jojik nga marres p̃elak, kami kaptur ko wor p̃iterter, sete kapririr. Tetajer kapmajing ko wor p̃iterter renge majingen ngok se Numal se kerr. Ko kamrongwose pae nga daron nga kammajing se Numal se kerr, ko majingen ngok wenen puto wore ko.

16

Merrenien nga piwilwil se kalesia nir ne Isrel

1 Ngok, ko daron nga kamtuwtuw nevöt suri jinibb se Atua nir, ko numrreni kaploli pusorsan pirpe sev nga mowrai tevi kalesia nir ne Galesia. 2 Ko ngok evi nga re nabong on jijle nir, kami sisamis p̃ilngi taleve nevöt sopon, pirpel: Ni nga m̃ila nevöt nga milep p̃ilngi pilep, ko ni nga m̃ila nevöt nga welili p̃ilngi puwelili bbong, puto metmet. Suri poro pijki, devinuk ko taka-tipatun bbong nga takaloli. 3 Ko kaplingi kami sopor nga paratori nevöt nen nir van Jerusalem e. Ko daron nga bea-luwi vinuk ko bea-uli naul sopor nga bea-wera suri nir tevi kalesia nga Jerusalem nir, ko bokonir van vajin. 4 Ko poro ƀelesi erres nga inu kele bean, ko nabkorkorti vises van.

Norrorrmien se Pol suri sel sen

5 Daron nga ƀeasi Masetonia vajin ko bevinuk ji kami vajin e. 6 Ko rrek ƀelik piprepriv sopon tevi kami, rrek ƀelik pijpari daron ne melas pusuw. Vitunen ko kapa-meteni sel suk lat nga bea-van kele e. 7 Sete numrreni ƀelik beblen kobbong tevi kami, ko norrorrmien suk oto nga poro

[C] **15:36** Erpe iel, Pol osp̃e wit, ko kem namlingi drrum, nga puloli mining ne nale sen piplari limjer.

Numal pimarong ko inu ƀelik piprepriv sopon tevi kami.

8 Ko norrorrmien suk oto nga ƀelik mun iel Epesas pianan pijpari nabong ne Pentekos. 9 Suri sel etp̃ir erres nga bololi majingen iel nga puloli majingen se Numal pian mare. Ko jinibb elep kele arok-tere inu.

10 Ko poro Timoti piplari iok ji kami, ko kapmetmete p̃irres, puloli purnge p̃irres nga p̃ilik tevi kami, suri okmajing se Numal se kerr kobbong erpe inu nomok-loli. 11 Sete kami san puklu wutan re ni, ko kapwilwil ma sen nga p̃itajer malum re sel sen re demat, puloli sete putor sweri nanu nga m̃ikarkar, mian pijpari ni ko tasi kerr nir parluwi kele vini jik. Suri namok-teravi malume le.

12 Ko re devjen ne tuwa kerr ngok Apolos, nuwrai lilane tevi nga numrreni wor pivivitu suri tasi kerr ngok nir nga parinuk parlesi kami. Ko ni setewor emrreni pivinuk. Rrek poro daron sen putoe ko pia-vinuk pia-lesi kami vajin.

Bongsi nale se Pol tevir

13 Kapmetmet p̃irres, sete kaplelea, ko kaptur p̃iterter renge nosurien se kami. Sete kapmetutu. 14 Kaploli nanu jijle re sel ne merrenien.

15 Tasik ko jojik nir, kamrongwos pae jiljilweren ne Stepanas ko metka sen nir. Nir arivi m̃eri Akaea nga womu jerjer marlingi nosurien ser renge Kristo, ko marok-p̃elak nga parwilwil se kalesia nir. 16 Ko inu numrreni lenglenge nga kaposurir p̃irres, tevi kele nir nga marmajing tevir. 17 Nuir temijpal nga m̃elesi Stepanas, Potunatas ko Akaekas. Nir ko arlai wani milnge kami ko arloli nurnge erres. 18 Arloli inu nolok eir luwi, erpe kele arloli pa nolo kami eir luwi. Erres kaposuri jinibb nga marirpok.

19 Ko gortien nir se kalesia nir nga Esia arwera erres tevi kami. Ko Akwila nuru Prisila tevi gortien ne kalesia nir nga marok-ser korti renge naim ser armerreni lenglengen parwerai erres tevi kami renge nise Numal se kerr. 20 Tasi kerr ko joji kerr jijle nir iel arwerai erres ser tevi kami. Kapwera
erres tevi kami lululwi, tevi merrenien ko demat.

21 Inu Pol vajin, nula pensil ji m̃er nga mok-uli tweni nale suk ngel nir, ko nuli vajin ‘erres’ suk ngel tevi kami.

22 Poro san sete emrreni Atua, ko lolaren se Atua puto ren.

Erres wor Numal, ko sete pipriv ko kupluwi.

23 Ko nalol nga m̃irres se Numal Iesu piptevi kami. 24 Ko merrenien suk piptevi kami jijle renge nise Iesu Kristo. Remse kami.

Naul Erwen nga Pol Muli tevi Kalesia nir renge KORIN

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul (leta) erwen nga Pol muli tevi kalesia nir re Korin, oli re daron nga nir sopor arlolarsi ni ko artere ni. Ko Pol eviseni tevir nga ni orrorrmi eterter nga puloli lilane nanu ngok, ko puloli parkorti luwi kele.

Re bongsi naul ngel nga womunen (batun 1 musuwsuw re 9), Pol osp̃e suri sev ni m̃irij nale nga marterter tevir renge naul san nga m̃ilai tevir, ko owrai nga ni eir nga nir marunge nale sen, ko marieni norrorrmien ser suri nale sen, ko marloli lilane nanu karkar nga muto livö e nir, ko markorti luwi kele tevi ni. Ko vitunen owrai kele tevir nga nir partuwtuw ko wor merrenien sopon nga parlai tevi kalesia seler nir ne Jutia nga joror mijkie.

Ko re bongsi naul ngel nga vitunen (batun 10 musuwsuw re 13), Pol erij eterter sopon tere m̃eri Korin nga marwera nir arivi aposol weretunen, ko arokkokloksi kalesia nir ne ie re nevsivsenien ser nga sete musorsan. Arok-werai nga Pol sete evi aposol weretunen, ko Pol erij orer eterter ko eviseni nga ni evi weretunen aposol se Iesu Kristo.

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo suri marongen se Atua. Ko komru Timoti ngel, tasi kerr, nomor-uli naul ngel tevi kami kalesia ne Korin nir, ko tevi jinibb on p̃etp̃eti nir nga marlik renge Akaea totoklai. 2 Ngel evi loten suk, nga Atua Tata se kerr ko Numal Iesu Kristo porij p̃irres suri kami ko porlai demat tevi kami jile.

Pol owra erres tevi Atua

3-4 Rramwera erres wor elep tevi Atua, Tata se Numal se kerr Iesu Kristo, ko Tata se kerr kele. Ni orrorrmi kem tetajer, ko tetajer okla lweni kem daron nga namrunge esij suri jinibb nga marloli m̃isij tevi kem. Ngok ololi kem kele orongwos nabla lweni tasi kerr nir poro parunge p̃isij suri jinibb nir marojir, renge murrun mawos nen nga Atua muloli pa tevi kem. 5 Ngok niko, ewretun jinibb elep p̃elak aroji kem suri namivi jinibb se Kristo, evi nanu nga m̃irres kobbong. Suri Kristo ela lweni norrorrmien se kem, ko kem kele orongwos nabla lweni norrorrmien se kalesia m̃inij nir. Ko iok ololi jinibb elep arunge erres nga erres. 6 Ko niko poro kem namrunge esij, ko nanu ngok orongwos puloli kami kaprunge p̃irres, ko kapasi van renge mauren nga m̃irres nga Atua moklai. Ko poro ma namrunge erres, ko nanu ngok kele orongwos puloli kami kaprunge p̃irres; ko kaptur p̃iterter, ewretun jinibb nir aroji kami, erpe maroji kem. 7 Ko nolo kem nga namlingi renge kami sete pivel lingi kami, suri namrongwose nga kamtur tevi kem renge norongen nga m̃isij ko renge kele vajin norongen nga m̃irres.

8 Tasi kem ko joji kem nir, sete nabsilveni norongen nga m̃isij milep nga mijpari kem renge vanu ne Esia. Elep asi p̃etp̃eti nga namrongwos nabtori, ko namwera rrek nabmij. 9 Ko ewretun namtori mijen se kem tetajer. Ko ngok ololi setemun nambibto renge kem lweni, ko nambibto ma renge Atua nga muloli nir nga marmij armaur luwi. 10 Ko erpe ololi jile pa tevi kem renge Esia, ko orongwos puloli kele. Namlingi nolo kem oto eterter ren. 11 Ko loten se kami kele suri kem ewilwil se kem. Jinibb elep arok-lot suri kem, ko daron nga marlesi nga Atua m̃irij m̃irres suri kem vajin, ko parwera erres tevi Atua suri.

Murru Pol oto limjer bbong

12 Ko namrunge erres suri majingen se kem iel ngatan, suri nammajinge renge sel nga musorsan m̃irres; ko namloli erpok kele tevi kami, ko ean mare kele wor. Sete namsilveni nolo kem sopon, ko sete namvijuri norongwosien se jinibb kobbong. Atua ko ewilwil se kem. 13 Ko sev nga namok-uli tevi kami, kami orongwos kaprongwose kobbong. Ko nammerreni kaprongwose nanu p̃etp̃eti nir, 14 erpe nga kamrongwose kem sopon. Ko kami kaplololi kami e kem vajin renge nabong nga milep se Numal Iesu, erpe kele kem nablololi kem e kami. 15-16 Ko suri nurongwose erres nanu ngok, norrorrmien suk oto nga bevinuk bokluklu womue kami, mian ko bean Masetonia e; mian ko bolwi kele vinuk ji kami, nga puloli kaprunge p̃irres pivaru. Mian ko kapmeteni sel suk nga ban kele Jutia e. 17 Ko kami daron nga kamrunge norrorrmien suk ngok suri nivelen suk, ko kamwera “O, Pol elengleng, owluwlu elep p̃elak.” Ko sete erpok te. Ko norrorrmien suk sete oto re devjen ne jinibb kobbong norrorrmien ser, nga puloli bowra “O-o”, ko mian ko sete epriv ko bowra “Ejki” vajin. 18 Ko suri Atua tetajer okwilwil suk, ko niko sete nurongwos bowrai nale ngel nuru korti porvesane, “O-o” ko “Ejki”. 19 Suri Iesu Kristo, natu Atua, nga m̃ilik renge nolo kami suri kem Saelas ko Timoti namwerwer renge nosp̃en nga m̃irres

tevi kami, ni sete orongwos puwra “O-o” ko “Ejki” orvesane, ko owra “O-o” ko pa. 20 Suri rijrijen p̃etp̃eti se Atua arpelari renge Kristo. Niko renge ni rramwera “Pirpok” tevi Atua, ko rramsurövi Atua. 21 Ko Atua ololi inu ko kami kele rramtur eterter renge Kristo. Ko Atua otobbtobbue kerr, 22 ko ela kele Nem̃in On van renge nolo kerr, nga muloli kerr rramrongwose ko jinibb jijle arongwose nga rramivi jinibb se Atua.

23 Ko suri sev setewor nuvinuk ji kami? Nuwretun, nujuji mare, setewor nulwi vinuk ji kami suri numusus bololi kaprunge p̃isij. 24 Iok sete namwera kaprunge p̃isij suri nosurien se kami ewelili, ko nga kem elep; ejki, suri nosurien se kami otur pa, ko namwera kem ko kami, rrapmajing lut sansan, nga puloli kap̃ir.

2

1 Ko norrorrmien suk eterter nga sete bevinuk kele ji kami poro bololi kami kaprunge p̃isij pirpe daron nga mevinuk womu. 2 Ko poro bololi kami kaprunge p̃isij, ko si puloli inu bornge p̃irres luwi? Kami ejki, suri inu nuloli pa kami kamrunge esij. 3 Ko nuli naul suk nga womu nga puloli sete mia-irpok, ko sete kapaloli inu bornge p̃isij daron nga bevinuk, ko kaploli ma ƀeir; suri erpok ko osorsan. Suri nurongwose, poro nga inu ƀeir, ko kami jijle vajin kap̃ir kele. 4 Daron nga moli naul nen, ko nulik renge norongen nga m̃isij, nurnge esij elep, ko nuting elep. Sete nuwra norrorrmien ngok nga puloli nolo kami pivitan, ko nga ma puloli kaprongwose merrenien suk nga milep nga memrreni kami e.

Kaptelasi ko wor jinibb nga muloli m̃isij

5 Ko poro nga san ololi inu nolok evitan, ko sete ololi inu kis kobbong, ko erpe ololi kami jile nolo kami evitan sopon. Iok nuwretun, sete nukrekris. 6 Ko suri erpok, ko erpe kami elep kamloli pa m̃ernen ornge esij, ko setemun oto nga san puloli pirpok kele. 7 Ko erres kapla lweni vajin nolon, kaploli p̃ir luwi, suri nolon tivitan p̃etp̃eti. 8 Kaploli bbong p̃irres tevi, nga puloli p̃ilesi wose merrenien se kami. 9 Nuli erpok renge naul suk nga womu nga borongwose nolo kami erpese, poro kaposuri nale suk jijle nir, rreknga ejki. 10 Ko si nga kami kamtelasi, ko inu kele nutlasi pa. Ko poro nanu san oto nga ƀetlasi san suri, ko ƀetlasi renge no Kristo suri kami. 11 Ko erpok ko puloli Demij sete putor tevtevnie kerr. Rramrongwose erres gerkerisen sen nir.

Daron nga Pol m̃ilik re Troas ko nolon orrum

12 Nuvini Troas re majingen suk nga nomok-werwer suri Nosp̃en nga Mirres se Kristo, ko nulesi Numal ololi metali nga milep san etp̃ir tevik. 13 Ko nolok orrum sopon, suri Taetas ejki. Ko niko nuvel lingir, ko nuvini iel Masetonia.

Kristo ololi Pol easi

14 Ko nuwra erres wor elep tevi Atua nga tetajer ololi rramok-asi suri Kristo, ko ololi mapun nga m̃irres sen nga muto ji kerr suri rramrongwose ni, esesbel iok jijle nir. 15 Suri Atua ololi kerr rramirpe mapun nga m̃irres se Kristo renge gunsi nir nga marivi sen, ko para-lai mauren nga m̃irres; ko re kele gunsi nir nga para-van re mijen. 16 Tevi nir nga marosuri, mapun ngok erpe mapu mauren; ko tevi nir nga para-van re mijen, erpe mapu mijen kobbong. Ko si orongwos puloli nanu ngel nir? 17 Suri jinibb elep arok-werwer renge nale se Atua nga bbong parla nevöt ren. Ko kem sete namsilveni nolo kem sopon. Atua okoni kem, ko namok-majing renge no Atua ko renge derteren se Kristo.

3

Sel nga mimerr ko sel nga m̃itra

1 Ko iok namtipatun kele nga nabrij melmelas rrek? Rrek namirpe jinibb sopor ko nammerreni san puli naul nga pusrövi kem nga nablai tevi kami, rrek kami kapuli naul san nga pusrövi kem nga nablai tevi jinibb m̃inij nir? 2 Ejki! Kami ko pa kamivi naul se kem, nga maruli renge nolo kem, nga jinibb jijle nir marlesi ko marlesi wose. 3 Ko oto limjer vajin nga kami kamivi naul san se Kristo nga kem nammajinge, nga maruli sete tevi pensil, ko tevi Nem̃in se Atua nga derteren sen mutoe. Naul nen sete mariki re nevöt, ko re ma nolo jinibb.

4 Nanu ngel nir namrongwoser erres suri Kristo. Namrij re no Atua. 5 Sete namwera kem namviter rrek namrongwos nabwera namsan ko namloli nanu san, ejki. Atua ko eptei kem ko ela derteren tevi kem. 6 Ni ko ololi namvitere nabmajing renge Sel nga Mimerr sen. Sel ngel sete erpe nga tuwi nen nga muto renge naul san, ejki. Nga ngel, ko Nem̃in On ko eviseni. Naul derteren nen ejki, ko nir nga marvijuri para-mij kobbong. Ko Nem̃in On derteren sen otoe, ko orongwos p̃ila mauren.

7 Sel nga m̃itra nen nga mariki re nevöt nir nga m̃imajing bbong mijen eplari tevi nosrövien nga milep. Meri Isrel nir sete arongwos parmeteni Moses non suri erinrin elep p̃elak ren. Mian ko sete epriv ko nosrövien nen osuw. 8 Poro pirpok,

ko nosrövien ne sel nga mimerr se Nemĩin On p̃irinrin pilep p̃iasi. 9 Suri Sel se Moses nen ewer lokloksi bbong jinibb, ko nosrövien nen otoe. Ko Sel nga Mimerr ngel ololi jinibb omomsawos erres, ko niko nosrövien nen pilep asi. 10 Sel nga mĩitra, nosrövien nen otoe bonevis, ko lelingenok ejki, suri etra vajin. Ko nga mimerr vajin nosrövien nen elep nga elep lingi. 11 Sel nga mĩitra oto toto bbong, ko nosrövien nen otoe. Ko Sel nga puto tetajer, nosrövien nen elep asi lenglengen.

12 Suri nga namosuri nga Sel nga namok-werwer ren erinrin erres erpok, no kem sete emanune sopon; 13 ko sete namrongwos nabloli pirpe Moses, nga mĩitawi ore non tevi kalik san, nga puloli mẽri Isrel nir sete parlesi nosrövien nga muto ren nga mokan ngatan. 14 Ko mẽri Isrel nen nir, erpe nor eseser wonti vane. Ejpari lelingenok, erpe kalik nen oto orer vane daron nga mareve naul ne Sel nga Mitra. Suri Kristo esan kobbong orongwos p̃ila tweni jir. 15 Ko ejpari lelingen, daron nga mareve naul se Moses, ko erpe kalik nen oto ore norrorrmien ser vane. 16 Ko daron nga san erieni lweni ni van ji Numal, ko kalik nen ejki tweni vajin. 17 Suri Numal evi Nemĩin, ko daron nga Nemĩin se Numal mivini, ko okla tweni noslosloen jijle nir nga rramsolosloir. 18 Ko kerr jijle, nanu san ejki nga muto ore no kerr, ko rrammeteni erres nosrövien se Numal. Ko daron nga rrammeteni, ko Numal, nga mivi Nemĩin, tetajer mok-rieni kerr renge nosrövien nga tetajer mok-an mare, nga mian ko rrapa-sorsan tevi ni.

4

Derteren nga milep jer nen oto wor ji Atua

1 Ko ngok, suri Atua orrorrmi kem ko ela majingen ngel tevi kem, sete nolo kem evitan. 2 Ko namtur ngasue sel nga marloli silveni nanu nga marsij nir. Sete namvijuri gerkerisen, ko sete namrieni nale se Atua pivi gerkerisen, ko nomok-werwer limjer re weretunen. Jinibb ji-jle arongwose, ko Atua kele erij se kem nga namweretun. 3 Ko poro nosp̃en nga namok-werwer ren oto kelti sopon, ko oto erpok ji nir bbong nga marok-an re mijen. 4 Nir ko sete arosuri, ko atua ne ngatan ngel opongi mete norrorrmien ser nga sete parlesi moron ne nosrövien ne nosp̃en nga mĩirres ne Kristo, nga musorsan pini tevi Atua. 5 Suri sete namok-sup̃e suri kem lweni, ko namsup̃e Numal Iesu Kristo, nga mĩilngi kem namivi jinibb ne majingen sen. 6 Suri Atua, nga tuwi muwra “Moron piplari renge nemalik”, ni kele ololi moron sen omor vaseni vajin nolo kerr nga rraplesi wose nosrövien se Atua re no Kristo.

7 Ko nanu nga marres p̃elak ngel nir namok-torir renge nibe kem, nga mirpe bbong sospen dan san. Ko niko rramlesi nga derteren nga milep jer nen oto wor ji Atua, ko kem ma ejki. 8 Jinibb tetajer aroji kem, ko sete artor pini nolo kem. Namtur mẽmav, ko sete namtur pot. 9 Arok-loli esij tevi kem, ko sete Atua elinglingi kem namsan. Artoni kem namvitan, ko sete nammij. 10 Ko tetajer erpe namwosi mijen se Kristo renge nibe kem. Ko ngok puloli mauren sen kele piplari renge nibe kem. 11 Tetajer kem nammaur ma, ko suri namvijuri Iesu, ko jinibb nir arwera parsoni kem van re mijen. Ko ngok puloli mauren se Iesu piplari renge nibe kem ne mijen. 12 Niko derteren ne mijen emajing ji kem, ko niko ololi mauren emajing ji kami.

13 Naul On owra ‘Nuosuri, ko niko nurij’. Nemĩin On ko ela nosurien nen, ko Nemĩin On kele elik ji kem. Ko niko kem kele namosuri, ko namok-rij. 14 Ko namrong-wose, Atua nga muloli Numal Iesu emaur luwi re mijen, puloli kem kele nabmaur luwi kele tevi Iesu, ko puloli nabtur tevi kami renge non. 15 Nanu jijle oto nga piwilwil se kami, ko niko merrenien se Atua daron nga mijpari jinibb elep vajin, ko puloli jinibb pilep parwera erres wor tevi Atua ko parsurövi.

Rrambibto re Atua

16 Niko sete nolo kem evitan. Ewretun nibe kem ngel vare okan ngatan nga pimij, ko nolo kem ma, Atua nabong jijle okloli nga pian ko pimerr luwi kele. 17 Ko norongen nga mĩisij ngel ewelili bbong ko oto bbong omrrol, ko puloli rrapvitere nosrövien nga milep nga milep temijpal, ko nga puto tuwi ngok vini. 18 Ko niko sete namok-meteni nanu nir nga mete kem ngel nir marongwos parlesir, ko namok-meteni ma nanu nir nga mete kem sete arongwos parlesir. Suri nanu nir nga meter marlesir paran ko parsuw kobbong, ko nanu nga ma sete rramlesir lelingenok parto tuwi ngok vini.

5

1 Rramrongwose nga poro nga nibe kerr ngel, nga marirpe naim nga rramlik rer iel ngatan, poro nga parsij vajin, ko Atua p̃ilai naim nga mimerr tevi kerr. Nanu ngok, sete san emajinge; oto re melrin mare, ko puto tuwi ngok vini. 2 Renge naim ngel iel ngatan orongwos rraprunge p̃isij, ko rram-merreni lenglengen rraplik re naim nga re melrin nen. 3 Ko nibe kerr nga mimerrr pirpe kele sunsun nga mimerr nga rrapuri,

puloli sete erpe rrama-malmal. 4 Rramlik
mirpel re nibe kerr ko rramrunge esij,
nanu nir arrowsi kerr. Iok sete erpe rram-
merreni rrapmalmal, ko rrammerreni ma
rrapuri nibe kerr nga marmerr nir. Ko
niko mauren pia-torrlai mijen. 5 Atua
ko ololi rramvitere nanu ngel, ko ni kele
ela Neñin On, nga muloli rramrongwose
erres nga rramivi sen.
6 Niko sete nolo kerr evitan nabong san,
suri rramrongwose nga daron nga rramlik
re nibe kerr ngel, ko setewor rramlik re
naim se Numal. 7 Rrambibto bbong re
Atua; setewor rramlesi nanu nga marres
nir nga ni pia-lai tevi kerr. 8 Niko nolo kerr
sete evitan, ewretun jinibb elep arloli esij
tevi kerr, ololi rrammerreni rrapiel lingi
nibe kerr ngel ko rraplik ji Numal. 9 Ko
nanu nga milep nga rramp̃elak tweni, poro
rramlik malum re nibe kerr ngel rrekngа
ejki, evi nga majingen se kerr puloli ni
p̃ir. 10 Suri kerr p̃etp̃eti rraptur ko wor
nabong san re no Kristo, ko ni puwra
suri majingen se kerr sisamis, poro p̃irres
rrekngа p̃isij, ko pia-lai nowli kerr.

Kristo emij sere kerr

11 Niko nammetutue Numal, ko namok-
p̃elak nga nabrevei jinibb nir. Sete nam-
rongwos nabsilveni nolo kem e Atua, ko
nuwra rrek kami kele kamrongwose nolo
kem. 12 Iok ete namok-sursurövi kem
kele; kami kobbong orongwos kapsurövi
kem, daron nga kamjiljilwer tevi nir nga
marsursurövi lweni nir suri nanu ne vare
nir, ko nanu ne nolor ejki. 13 Suri poro nga
ewretun namlengleng, ko namlengleng
suri namok-loli majingen se Atua. Ko poro
norrorrmien se kem erres, ko iok evi nga
nabwilwil se kami. 14 Merrenien se Numal
owowomue kem, suri namrongwose, san
emij sere jinibb jile. Iok erpe nir jijle
armij. 15 Ko ni emij serer, nga daron
nga marmaur malum, ko sete parmaur
suri nanu nga nir kobbong marmerrenir,
ko parmaur ma nga parmajing se ni nga
mimij serer ko mimaur luwi.
16 Niko setemun namlesi nanu nir erpe
jinibb kobbong nir marlesir. Bonevis ko
namlesi Kristo erpok, ko lelingenok vajin
ejki mun. 17 Suri poro san okorti tevi
Kristo, ko evi jinibb nga mimerr. Nanu
nga martera nir arasi pa, ko nanu nga
marmerr nir arini vajin. 18 Atua ko evi
batu nanu jijle ngel nir. Ni ko ololi namivi
lweni selen, ko ololi kem nammajing sen
nga nabsup̃e tevi jinibb nir nga nir kele
parivi lweni Atua selen nir. 19 Erpe Atua
emajing rrurrngi Kristo nga puloli jinibb
jijle parivi lweni selen nir. Setemun puwra
lokloksir suri nololien ser nir. Ko ololi kem
namivi jinibb sen nga nabsup̃e suri nosp̃en
nga m̃irres sen, sel nga jinibb nir parivi
lweni selen.
20 Erpe namivi devje nevre Kristo; erpe
Atua erij re kem jingo kem. Namngoni
kami eterter renge majingen se kem se
Kristo, kapini kapivi sele Atua. 21 Ni nga
m̃irrlenge puloli nanu nga m̃isij san, Atua
evrrali erpe jinibb nga m̃isij, nga puloli
kerr nga rrama-korti vajin tevi Kristo,
rrapivi jinibb nga marmomsawos m̃irres
re no Atua.

6

1 Niko nammajing tevi Kristo, ko nam-
ngoni eterter nga sete kaplokloksi nanu
nga m̃irres p̃elak nga Atua m̃ilai tevi kami.
2 Suri Atua owrai renge Naul On, ‘Renge
daron mawos nen ko nurnge nale se kami,
ko renge nabong mawos nen ko nula mau-
ren tevi kami.’ Lelingenok le evi daron
mawos nen; nabong mawos nen evini le
pa.

Majingen se Aposol nir

3 Nammusus nablingi niblaot san puto
ore san, suri jinibb nir tarwer lokloksi
majingen se kem. 4 Ko oto limjer renge ma-
jingen se kem totoklai nga namivi jinibb
se Atua. Jinibb elep arloli esij tevi kem,
ko namtur eterter, pesveni nat esij p̃etp̃eti,
namrunge esij, 5 jinibb arvirrali kem, ar-
wirre kem van re naim ne nekaien, jinibb
arpalpal vijajeng. Namp̃elak lenglengen,
numer aji kem, sete namrongwos nab-
matur. 6 Ko tetajer namvijuri sel nga
mumomsawos m̃irres, namvijuri norong-
wosien nga m̃irres, namloli nolo kem
epriv, namloli erres tevi jinibb jijle nir.
Sete namsilveni nolo kem sopon, nammer-
reni jinibb jijle nir, ko Neñin On eptevi
kem. 7 Nale se kem ewretun tetajer, ko
Atua ela derteren tevi kem. Joro nuval nir
nga marval e tweni murrun nga mumom-
sawos m̃irres arto re nevre kem rres ko
nevre kem mair. 8 Nabong sopon, ko jinibb
nir arongwos partori kem p̃irres; nabong
sopon, ko arongwos parlokloksi nise kem.
Nabong sopon, arij erres suri kem, ko
nabong sopon, arij esij suri kem. Arwera
namkerkerasi jinibb nir, ko ejki, namwere-
tun tetajer. 9 Jinibb elep sete arongwose
kem, ko kami ma kamrongwose kem erres.
Erpe nabmij, ko ejki, nammaur. Arvirrali
kem ma, ko sete nammij. 10 Erpe nabting,
ko ejki, nam̃ir. Erpe joro kem ejkie, ko
namla nijor nga marres milep tevi jinibb
elep. Erpe nijor se kem ejkie, ko erpe kele
nanu p̃etp̃eti nir arivi se kem.
11 Meri Korin nir, nale se kem tevi kami
oto limjer, sete namsilveni sopon. Metali
ne nolo kem etp̃ir tevi kami. 12 Sete nanu
san ekikior renge kem devjen nga kem,

oto bbong ji kami nolo kami. 13 Nomok-
rij tevi kami erpe nurij tevi natuk mawos
nir. Kami vajin, kaptasi nolo kami.

Moron sete orongwos pibbölji nemalik

14 Sete kapkorti p̃elak tevi nir nga sete
marivi kalesia. Murrun nga m̃irres sete
orongwos pukorti tevi murrun nga m̃isij.
Moron sete orongwos pibbölji nemalik.
15 Kristo sete orongwos p̃imajing korti
tevi Demij. Kerr nga rramosuri, sete
orongwos rrapkorti rragrrag tevi nir nga
sete marosuri. 16 Nai demij nga marsavi
rrongrrongvi sete orongwos putur renge
Naim On se Atua. Ko kerr le rramivi
Naim On se Atua nga mimaur tuwi ngok
vini. Suri Atua owra 'Ƀelik tevir ko pa, ko
bevi Atua ser, ko nir parivi jinibb suk nir.'
17 Niko Atua owra kele, 'Kapruj ngasue nir
nga marsij, ko kaplik ngasue nir. Sete
kapjipari nanu nga m̃isij, ko niko vajin
ƀetkai kami 18 ko bevi Tata se kami, ko
kami kapivi natuk norman ko nesevin nir.'
Niko nale se Atua ne derteren p̃etp̃eti.

7

Pol eir suri m̃eri Korin nir

1 Sele kem nir nga nammerreni kami,
suri nga rijrijen se Atua oto erpok, rrap-
wirre murrun nga m̃isij pibbölji batu nai
ngok. Rrapmetutue Atua, ko rraploli nibe
kerr ko nem̃i kerr poron p̃etp̃eti.

2 Kaprrorrmi kem renge norrorrmien
nga m̃irres. Sete namloli esij tevi san, sete
namlokloksi san, ko sete namla ore joro
kami san e joro kem. 3 Nomok-rij erpok,
sete evi nga bewer lokloksi murrun se
kami. Suri erpe nuwrai pa, nutori kami re
nolok. Rrammaur korti ko rrapa-mij korti.
4 Nolok otutun suri kami, nurnge erres
suri kami. Nat m̃ikarkar re kem, ko sete
nolok evitan sopon, ko nuir lenglengen.
5 Ko daron nga namini Masetonia e, ko
sete namlesi mosien sopon, ko nat ekarkar
p̃etp̃eti. Balpalen oto rrerrale kem, ko
metutuen oto re liven. 6 Ko Atua nga
mokla lweni nir nga nolor maran ngatan
ela lweni kem daron nga Taetas miplari.
7 Nam̃ir luwi, sete kis nga namlesi Taetas,
ko nga ni osp̃e kele nosp̃en ne kami.
Owra kamrrorrmi inu elep, kamtengsik,
ko kamrij tere nir nga marwera parwer
lokloksik. Ko niko nuir elep. 8 Rrek
naul nga moli ololi kamrunge esij, suri
nale suk eterter, ko nolok sete olwi nga
moli. Suri ewretun ololi kamrunge esij
beblen; 9 ko mian ko kamlesi wose nanu
nga mowrair, ko nolo kami olululwi, ko
kamlinglingi murrun nir nga mowra surir.
Niko nuir. Suri Atua emajing daron nga
kamrunge esij ngok, ko niko nale se kem
nga m̃iterter sete olokloksi kami sopon.
10 Suri daron nga norongen nga m̃isij
miplari ji Atua, ko orongwos puloli nolo
kerr pululululwi, ko rrapasi van re mauren.
Iok erres. Ko norongen nga m̃isij nga
mok-pelari re bbong ngatan ngel okloli
rrapan re mijen. 11 Ko norongen nga
m̃isij nen nga miplari ji Atua ololi erres
elep. Ololi nibe kami ous nga kaploli nise
kami p̃irres luwi. Ololi kamlolarsi nir nga
marloli m̃isij, ko kamvirralir. Kamrrorrmi
elep nanu nga mowrair, ko kamrrorrmi
tutuner. Kamloli erres p̃etp̃eti. 12 Ko
nurongwos bowrai, batu norrorrmien nga
muloli moli naul nen tevi kami sete eplari
re devjen ne ni nga muloli m̃isij, rrek re
devjen ne ni nga marloli m̃isij tevi. Ejki,
nuli erpok nga puloli kaplesi wose renge
no Atua norrorrmien se kami lweni nga
kamrrorrmi vane kem m̃iterter. 13 Ko inu
nulesi, ko nolok eir.

Ko nolok eir lenglengen daron nga Tae-
tas mivini. Suri ni eir renge murrun
nga kami jijle kamla lweni ni daron nga
m̃ilik ji kami. 14 Nusrosrövi pa kami tevi
Taetas, ko ni elesi nuwretun. Nuwretun
renge nale suk m̃inij nir nga mowrair tevi
kami, ko nuwretun renge kele nale nir
nga mosrosrövi kami tevi Taetas. 15 Ko
norrorrmien sen nga murrorrmi kami e
okan mare daron nga murrorrmi jipari
murru kami, nga tetajer kamvijuri nale
sen tevi metutuen nga milep daron nga
m̃ilik ji kami. 16 Niko nuir, suri nurong-
wose, kaposuri tetajer.

8

Murrun nga marlai tevi nir nga nevrer mumrrol

1 Tasi kem nir, nammerreni kaprong-
wose sev nga meling kalesia ne Masetonia
nir arloli, nga miviseni nolon nga m̃irres
se Atua. 2 Nir arlik renge norongen nga
m̃isij nga murrowrrowe nir, ko joror ejki
rres. Ko suri neiren ser nga milep, arloli
nolor erres nga erres 3 ko arlai tevi tasi
kerr nga marlik Jutia sev nga marongwos
parlai, ko asi nga marongwos parlai. Nir
kobbong 4 arsusi eterter tevi kem nga poro
parongwos parwilwil se jinibb on nen nir.

5 Ko arloli asi nga namrrorrmi, ko arlai
womu nir lweni tevi Atua ko tevi kem,
suri marongen se Atua. 6 Niko namwera
jilijle tevi Taetas nga m̃itipatune nanu nga
m̃irres ngel tevi kami, nga pivinvini ore
p̃irres. 7 Suri kaman pa mare renge nanu
jijle nir: renge nosurien, renge nale, renge
norongwosien, ko renge merrenien nga
kammerreni inu e, nibe kami ous. Ko niko
nammerreni kapan mare renge nanu ngel
kele.

8 Numusus bosoni kami, ko nurij suri
nanu nga kalesia nga Masetonia marloli,
nga borongwos weretunen kami merre-
nien se kami erpese. 9 Kamrongwose nalol
nga m̃irres p̃elak se Numal se kerr Iesu
Kristo. Ni joron elep nga elep, ko evel
lingir nga pivini iel ngatan, nga puloli kami
vajin joro kami pilep.
10 Renge inu nelesien suk, rrek erres
poro kapvinvini ore vajin sev nga kamti-
patune re
sia nga womu. Kami kamrrorrmi womue,
ko kami kele kamloli womu jere nir jijle.
11 Ko ngok, kaploli jile vajin, nolo kami
pimaur ren. Ko kaploli tevi sev nga muto
pa re nevre kami. 12 Poro kammarong
erres, ko Atua p̃ir re sev nga kamlai. Sete
orongwos kaplai p̃iasie sev nga kamlingi
nika, ko poro bbong pusorsan tevi, ko
erres.
13-14 Ko re iok kele, numusus kami
kapp̃elak, ko nir m̃inij nen parmosi bbong;
ko suri lelingenok kami joro kami elep
nika, erres nga kaplai tevi nir nga nevrer
mumrrol. Ko poro nabong sopon kami
nevre kami omrrol ko nir nijor ser elep, ko
nir vajin arongwos parlai tevi kami. Erpok
ko osorsan re devjen nuru kes. 15 Aruli
pa renge Naul On, ‘Ni nga m̃iser kortoni
milep, sete oup p̃elak; ko ni nga m̃iser
kortoni ewelili bbong, sete numer aji.’

Taetas nir paran Korin

16 Namwera erres tevi Atua nga muloli
Taetas kele orrorrmi tutune kami erpe
kem. 17 Ko ni emarong daron nga namw-
erai tevi nga pian p̃ilesi kami, ko ni kob-
bong emrreni elep pian. 18 Ko nabkoni san
kele piptevi Taetas. Mernen kalesia jijle
arsurövi, suri ewerwer erres p̃elak renge
Nosp̃en nga Mirres. 19 Mernen ko kalesia
nir artobbtobbue nga piptevi kem renge
nivelen se kem nga nablai nevöt ngel
van. Ko nevöt ngel evi nga puloli jinibb
nir parsurövi Numal, ko puloli jinibb nir
parlesi wose nga nammerreni nablai se nir
nga nevrer marmumrrol renge nanu nir.
20 Namtobbtobbue nuru ngok porpitevi
kem mirpok nga puloli sete san purongwos
p̃iwer lokloksi kem renge sel nga namloli
tevi nevöt nga milep ngel. 21 Nammerreni
elep sel se kem pusorsan p̃etp̃eti renge no
Atua ko re kele no jinibb nir.
22 Niko nabkoni kele tasi kerr kele
san, nga namok-lesi tetajer mivi drrav
nga marale m̃irres, ko lelingenok vajin
daron nga m̃ilesi nga kamterter mirpok,
ko emrreni lenglengen kele wor piptevi
kem. 23 Ko Taetas eptevik nabong elep
renge majingen suk p̃etp̃eti, ko re kele
nga noborlai se kami. Ko tasi kerr m̃inij
nen nuru, nuru ormajing se kalesia p̃etp̃eti
nir, ko majingen se nuru ololi jinibb nir
arsurövi Kristo. 24 Ko niko kapmetmete
nir ngok renge merrenien nga milep, nga
puloli kalesia p̃etp̃eti nir parongwose nga
namweretun daron nga namok-sursurövi
kami.

9

Nevöt nga piwilwil se kalesia nir renge Jutia

1 Nurongwose, nolo kami erres p̃elak
pa, ko boli tama sopon kele renge naul
ngel suri nevöt ngok. Erpe kamrongwose,
evi nga rraplai tevi kalesia nir iak Jutia.
2 Nurongwose, kammarong pa nga kaplai
sopon van, ko nusrövi pa kami tevi kalesia
nir nga renge Masetonia. Nuwrai tevir,
nuwra “Kalesia nir nga renge Akaea artur
metmet nga parlai van, etipatun pa sia nga
womu pa.” Ko nolo kami nga m̃ir mirpok
ngok ololi nir elep kele iak Masetonia
armarong kele parlai van. 3 Ko nukoni
tasi kerr ngok nir nga puloli nale se kem
ngok suri kami sete pivini pivi nale nawon,
ko kaptur metmet ko pa terai, pirpe nga
namsup̃e pa suri kami tevi m̃eri Masetonia
nir. 4 Poro mijki, ko dea-pitevi m̃eri Mase-
tonia nir sopon vinuk ko nada-lesi nga sete
kamtur metmet, ko no kem tia-wis renge
nale nga namwerai suri kami, ko kami
kele no kami tia-wis lenglengen. 5 Ko niko
nulesi erres poro bokoni tasi kerr ngok
nir parwowomue kem, parinuk ji kami ko
parloli lilane nanu nir re devjen ne nevöt
ngok. Ko erres p̃elak nga kamwerai pa
kaplai. Ko mirpok ko puto metmet p̃irres
tera daron nga kem nabinuk, ko puloli kele
kaplai renge nolon nga m̃irres, ko sete suri
marsoni kami.

Atua emrreni ni nga m̃ilai renge nolon nga m̃ir

6 Kaprrorrmi nanu ngel: ni nga muruw
muwelili p̃ili tweni kele puwelili kobbong,
ko ni nga muruw milep p̃ili tweni pilep
kele wor. 7 Jinibb jijle p̃ilai ko wor
pusorsan pirpe nolon m̃ir nga p̃ilai, sete
nga puloli nolon purnge p̃isij e, rrek suri
ornge marsoni. Suri Atua emrreni ni nga
m̃ilai renge nolon nga m̃ir. 8 Ko Atua
joron elep temijpal, ko ni p̃ilai nanu nir
tevi kami tetajer, puloli tetajer nevre kami
sete pumrrol re nanu san, ko orongwos
vajin kaplai tetajer tevi nir si nga nevrer
marmumrrole nanu nir. 9 Erpe Naul On
owrai, owra ‘Ni elai elep tevi nir nga
nevrer marmumrrol. Sel nga m̃irres sen
oto tetajer.’ 10 Ko Atua nga mok-lai winen
tevi nir nga maruw ko nanen nga rrapaani,
p̃ilai kele winen pilep tevi kami, ko puloli
kap̃ili tweni pilep kele wor suri sel nga
m̃irres se kami. 11 Ko orongwos kaplai

pilep tevi jinibb nir tetajer, puloli jinibb pilep parwera “Erres wor” tevi Atua suri nevöt nga kami kamlai ko kem namtori van jir. 12 Suri majingen nga m̃irres ngel nga kamloli ololi nanu eru kis: ela se kalesia nir nga nevrer marmumrrol, ko ololi kele nga jinibb elep arwera erres wor tevi Atua. 13 Nanu nga m̃irres nga kamloli ngok ololi jinibb nir arlesi wose nolo kami, ko puloli parsurövi Atua, suri kamosuri nosp̃en nga m̃irres se Kristo erres, ko suri kamlai tevi nir ko tevi jinibb jijle nir. 14 Ko puloli parlot suri kami nga parrorrmi kami pilep suri nanu nga milep nga Atua muloli renge nolo kami. 15 Rrapwera erres wor elep tevi Atua suri merrenien nga m̃irres asi nga ni m̃ilai tevi kerr!

10

Pol erij tevi nir nga marwera derteren ser ejkie

1 Kami sopor kamwera nga inu nomok-manun re no kami, ko nga nomok-rij eterter sopon re bbong daron nga m̃elik ngasu vajin. Ko numrreni kapmurrong nale suk ngel, suri Kristo kele nolon ean ngatan ko nolon emaot. 2 Erpok kele, kami sopor kamwera nga mevijuri murrun ne iel ngatan. Daron nga bevinuk vajin ƀelesi kami, ko rrek ƀerij wor p̃iterter sopon tevi nir. Sete kaploli nga ƀerij pirpok. 3 Ewretun namlik iel ngatan, ko sete namvijuri murrun ne iel ngatan. 4 Ko joro nuval se kem sete arivi nanu ne iel ngatan, ko derteren ner otoe nga Atua m̃ilai, nga nabrrerrarre lat nga Demij murrul totkoni. Ko namok-rrerrarre nale gerisen 5 ko namok-lokloksi norrorrmien jijle nga mian mare ko nga muto ore ko muloli jinibb nir arrelenge Atua. Ko namrrul totkoni norrorrmien jijle nir se jinibb nir, ko namloli marosuri Kristo. 6 Ko daron nga kami kaposuri erres vajin, ko nabtor alje nir nga marmusus parosuri.

7 Kamok-meteni bbong nanu ne vare nir. Poro san ok-wera nga ni evi jinibb se Kristo, ko ni purongwose ko wor nga kem kele namivi jinibb se Kristo. 8 Rrek ewretun nurij elep p̃elak suri derteren suk nga Numal m̃ilai tevi kem aposol. Ko derteren nen sete evi nga nablokloksi kami, ko nga nabtor jilijle kami. Ko sete nok ewis nga m̃erij mirpok suri derteren nen. 9 Ko numusus bololi kapmetutue inu suri nale nga moli re naul suk nir. 10 Suri kami sopon kamok-wera “Pol naul sen nir arwun saute nale nga m̃iterter. Ko daron nga ma m̃ilik ji kerr, evi jinibb nga milemij nawon, ko nale sen nir armeljariv nawon.” 11 Nir nga marij mirpok parmetmet ko wor, suri daron nga nablik vajin ji kami ko nabloli vajin pusorsan pirpe nale se kem nga marto renge naul.

Pol erij tevi nir nga marwera ni os-rosrövi lweni ni

12 Ko nammetutu nabwera kem namrres asi nir nga marok-wera nir lweni niser aran mare. Ko nir arlengleng, suri tetajer arok-wera nga nir marres, ko arok-meteni lweni bbong nir kis kobbong. 13 Ko kem nammusus nabsursurövi kem pirpok suri nanu nga sete musorsan nga nabrij suri. Nabrij bbong suri majingen nga Atua mukoni kem nabloli. Ko majingen se kem ejpari kami kele. 14 Ko niko sete namsursurövi p̃elake kem lweni, suri kem namla nosp̃en nga m̃irres evinuk ji kami. 15 Ko sete kem namok-sursurövi kem suri majingen nga jinibb m̃inij muloli. Ko nammerreni nga kami kapan mare renge nosurien se kami, puloli majingen se kem pivini mare kele iok. Ngok mirpok tetajer nammerreni nabloli. 16 Ko nabwerwer renge nosp̃en nga m̃irres renge vanu nga ngasu wor nir e kami vajin, lat nga setewor jinibb san evan ewerwer. Ko erpok sete nabsursurövi kem suri majingen se jinibb m̃inij.

17 Ko Naul On owrai owra ‘Sete san pusrusrövi lweni ni, pijki, ko pusrövi ma Numal.’ 18 Nir nga marok-wera nir lweni niser aran mare sete arweretun. Atua kobbong esan orongwos puwra jinibb san erres rrekngа erpese.

11

Pol erij tere aposol ne gerisen

1 Kaplinglingi ta inu ƀerij mun se lenglengen sopon. 2 Nurrorrmi terae kami, erpe Atua kele orrorrmi terae kami. Kami kamirpe nesenwarreng nga setewor mian ji jinibb san, ko nga inu nulngi ore pian ji Kristo kis kobbong. 3 Ko numtutu vajin suri nulesi erpe nga nir nga marini ji kami ko marok-rij melmelas marwera niser maran mare ko marivi ‘aposol’, erpe parlokloksi vajin norrorrmien se kami nga kamlingi pa renge Kristo. Erpok kele num̃et nga m̃isij nen muloli tuwi daron nga m̃ikrekrasi Iv renge nale ne neni rretr-run nga muwrai tevi. 4 Suri kammarong pae nir arinuk ji kami. Ko arwerwer ma suri Iesu, ko nale ser suri Iesu arinijnij wore. Ko arwerwer suri Nem̃in On ko suri Nosp̃en nga Mirres, ko nale ser suri ngok nuru kele arinijnij wore. Ko kamosuri bbong nale ser, nga sete pa osorsan tevi nga inu nuwerwer e ko nga kamosuri womu.

5 Niser m̃irres O! Ko inu nisek sete ean ngatan rragrrag renge nir. 6 Ewretun re devjen ne rijen, sete nurongwos ƀerij

kemkam̃e erpe nir, ko re ma devjen ne norongwosien, sete nuan ngatan rragrrag re nir. Ngok kamrongwos pae erres.

7 Rrek nuloli esij nga sete nungoni nevöt san ji kami daron nga m̃ewerwer renge Nosp̃en nga M̃irres se Atua tevi kami, rrek? Ko nuloli inu nuan ngatan, ko kami kaman mare. 8 Ko nuloli kalesia m̃inij nir arwulik daron nga m̃emajing ji kami. Erpe nuvnae nir nevöt ser nga puwlik daron nga m̃emajing se kami. 9 Ko tetajer daron nga m̃elik ji kami iok, poro nevrek pumrrol re nanu san, ko tasi kerr nga Masetonia aroklai tevik, ko sete nuloli kami kamp̃elake tevik. Ko numusus bololi pirpok nabong pisan. 10 Nuwretun renge weretunen se Kristo nga muto jik, nok eterter nga pirpok ko pa tetajer renge iok Akaea, ko sete san p̃iwer orek nga mosrosrövik rengen. 11 Ko suri sev sete nungoni nanu san ji kami? Suri nga sete numrreni kami? Ejki, Atua ko orongwose nga memrreni kami elep!

12 Ko Ɓetajer nga bololi pirpok. Erpok ko bolokloksi nale se aposol gerisen nen nir nga marok-sursurövi nir lweni, marokwera marmajing osorsan erpe inu. 13 Nir sete arivi aposol weretunen. Arkerkeris suri majingen ser, ko arloli mete jinibb owonwon, ko arloli jinibb nir arrorrmi nga marivi aposol se Kristo. 14 Ko sete rraptaole iok, suri Demij kele ololi mete jinibb nir owonwon, ko ololi arrorrmi ni evi anglo ne moron! 15 Niko jinibb sen nir arloli osorsan erpe ni daron nga marloli mete jinibb owonwon ko marwera marmajing suri sel ne murrun nga musorsan. Atua putor vitrangir pilep suri nanu nga marloli.

Norongen nga m̃isij se Pol

16 Sete kaprrorrmi nga inu nulengleng. Ko poro ewretun kamrrorrmi ko erpok, ko kaplinglingik bosrosrövik mun sopon pirpe lenglengen san! 17 Ɓerij le sopon; rrek nale suk sete pivi nale se Numal, ko pivi nale se san nga m̃ilengleng. 18 Ko suri nir elep arsursurövi nir lweni suri nanu nga nir kobbong marloli, ko rrek inu kele bololi pirpok, bosrosrövik sopon. 19 Kami norongwosien se kami otoe, a? Ko niko kammarong bbong kaprunge nale se nir nga marlengleng. 20 Kammarong bbonge san nga
mukoni lokloksi kami, san nga m̃ikrekrasi kami, san nga mivnae ji kami, san nga murrorrmi ni evi jinibb san ko muwje vasu kami. 21 Numanun nga bowrai, ko daron nga kem namlik ji kami, ko kem sete namviter ko nabloli pirpok!

Ko poro san owra pusrosrövi ni lweni, ko inu kele bololi pirpok. (Kamlesi nurij se lenglengen vajin!) 22 Nir arivi m̃eri Ipru, a? Ko inu kele nuvi san. M̃eri Isrel ko nir? Ko inu kele. Metka se Epram ko nir? Inu kele. 23 Jinibb ne majingen se Kristo ko nir? Rrek nulengleng nga bowrai, ko bowrai tama: inu nuasie nir renge iok. Nurat elep asie nir, nuan re naim ne nekaien nabong elep asie nir, arvirralik vavis kis asie nir, ko otomori bemij vavis kis. 24 Valim kis ko nupal ji m̃eri Isrel nir nga marvirrvirralik ejpari ngavöl itul drromon esiw (39). 25 Vatul ko m̃eri Rom nir arevjik tevi nai nga milep san, ko nabong san jinibb sopor artuwek e nevöt. Drrav nga m̃esa rer nir, itul kis arron. Ko renge drrav nga itul nga marron nga, renge san, nuilong jer renge dis nutrin ko nutpong san. 26 Nivelen suk elep lenglengen, ko nutori mijen suk renge nuwi nga muwlu milep, renge jinibb venao, renge niaken suk nir m̃eri Isrel, renge jinibb ne vare nir, renge ngaim nga marlelep nir, renge lolo merwer, renge dis, ji nir nga markerkeris nga marwera marivi kalesia. 27 Nuplak elep, nurat elep. Nabong elep sete numatur erres. Numer ajik, nolok emesmes, melas ajik suri sunsun nga mori sete emtul, eminmaniv, ko sete evtere melas. 28 Ko nanu kele san nga muto jik tetajer evi nga nomok-rrorrmi p̃elak kalesia nir renge lat jijle nir. 29 Poro nir san nolon pimelisna, ko inu kele erpok, nolok emelisna. Ko poro nir san evitan, ko inu nurnge esij e.

30 Poro bosrosrövik, ko bosrosrövik bbong suri derteren suk nga mijkie. 31 Atua, Tata se Numal Iesu Kristo orongwose nga sete nukrekris. Rrapsurövi ni tuwi ngok vini. 32 Daron nga m̃elik Damaskas, ko jinibb nga mimetmete ngaim nen se numal Aretas ololi jinibb nuval sen sopor artur metmet re metali ne ngaim nga parrul totonik. 33 Ko ejki mun, suri selek sopor arsongnik van re narr san ko arjurönik rrurrngi lat nga m̃itp̃ir e san re naworr, ko arjurönik van ngatan re dan, ko nuwlu asi.

12

Pol owra tweni nanu nga milep nga ni m̃ilesi

1 Bosrosrövik ko wor. Ɓela sev ko p̃irres ren? Ko bololi tama. Ɓosp̃e vajin suri nanu sopor nga Numal mivisenir tevik. 2 Nurongwose jinibb le san nga mivi kalesia san. Ko evi sia esngavöl drromon ivij (14) pa, ko arlai van re melrin itolin, nga mare jer nen. Nurrlenge, ematur lesi lebbong, rreknga niben mawos le wor mian. Atua kobbong esan orongwose iok. 3 Erpe nga mowrai, nurongwose nga m̃ernen arlai van re melrin, ko nurrlenge,

ematur lesi lebbong, rreknga niben mawos le wor mian. Atua kobbong esan orongwose iok. 4 Ko arlai van re melrin; ko renge ie ni ornge nanu sopor nga marres nga marres nga sete orongwos jinibb san puspe re nale san ne iel ngatan. 5 Niko bosrosrövi mernen; ko re inu devjen nga inu, sete nurongwos bosrosrövik. Bospe bbong derteren suk nga mijkie. 6 Ko poro nga bosrosrövik, ko iok sete nulengleng, suri nuwretun bbong. Ko sete bosrosrövik, suri numusus kapmetenik van mare, ko numrreni kaprrorrmi bbong nanu nir nga mololir pa ko nale nir nga mowrair pa.

7 Ko Demij ololi nanu san esij re nibek, ko nanu ngok erpe evrralik ko orrul totoni nolok nga sete pian mare pelak, ko nga sete bolololik suri nanu nga marlelep nga melesir. 8 Ko nulot van ji Atua vatul nga pila tweni nanu ngok jik. 9 Ko ni owra lweni teik, owra “Ewretun, nik derteren som ewelili, ko inu derteren suk puwosim ko pa. Ko daron nga nik nibem mimelisna, ko inu derteren suk emajing erres pelak vajin.” Ko niko nuir nga bospe pilep lenglengen nibek nga mimelisna vajin, nga puloli derteren se Kristo puto jik. 10 Ko niko numarong bbong derteren suk puwelili, jinibb nir parwer lokloksik, jinibb nir parojik, daron nga miterter pijparik, ko niblaot lele nir parto pelaot suri mevijuri Kristo. Suri poro derteren suk puwelili, ko ngok derteren suk pilep ko vajin.

Pol orrorrmi kalesi ne Korin nir

11 Nurij se lenglengen nga merij re devjen suk mirpok, ko kami ko kamloli mololi mirpok. Moro kami ko kapsurövi inu, ko ejki! Inu sete ma nuvi jinibb nga welili renge nir ngok nga marsursurövi lululwenir marwera marivi aposol, ewretun sete nuvi jinibb san! 12 Orongwos kaplesi kobbong enerer nga mevi aposol suri nelesien nir ko nanu nga marinijnij nawone nir nga mololir, renge nolok nga mipriv, daron nga melik ji kami. 13 Kamjikie nanu sansan kobbong nga meling kelesia minij nir marloli, nile: sete kammeteni suri inu. Kaptelasi inu nga mololi misij tevi kami erpok!

14 Pivatul le pa bevinuk belesi kami. Ko sete bongoni nanu san ji kami. Sete numrreni nevöt se kami, ko numrreni kami kobbong. Suri sete erres nga bipi san puwngani tata sen, ko tata sen ma puwngani bipi. 15 Numarong bela nevöt suk jijle, ko nibek kele, nga bewilwil se kami. Ko ewretun merrenien nga kammerreni inu e pian ngatan suri inu merrenien nga memrreni kami e ean mare?

16 Niko kamlesi vajin nga sete nuloli kampelak suri inu. Ko rrek kapwera “Pol ololi erpok nga pikrekrasi kerr, musuw ko pia-lai nanu san ji kerr.” 17 Ejki nga ejki rres! Ko nir san nga mokonir vinuk ekrekrasi kami, rreknga ejki? Ejki rres ma. 18 Nuloli Taetas evan, ko nukoni kele tasi kerr minij nen kele eptevi. Rrek Taetas ekrekrasi kami rrek? Ejki, suri ni norrorrmien sen osorsan bbong tevi nga inu, ko ni ololi osorsan bbong tevi nga inu nomok-loli.

19 Kami kamrrorrmi rrek tetajer namokrij nga nabwer ore nale se kami nga muwra pulokloksi kem? Ejki! Tetajer namok-rij erpe Kristo emrreni ko erpe Atua emrreni. Ko nanu jijle nga namloli, namloli nga nabwilwil se kami, sele kem nir nga nammerreni kami. 20 Ko numtutu dea-vinuk ji kami ko delesi kami sete kamlik erres erpe numrreni, ko kami kele taklesi inu dololi nanu san nga kami sete kapmerreni. Suri numtutu delesi takrij latlat, nolo kami tileplep, nolo kami tumrrol, nolo kami tukul, takworworsur, takrij otot tevi kami lululweni, nolo kami tian mare, ko nat tikarkar ji kami. 21 Numtutu dea-vinuk ko Atua tuloli nok tiwis re no kami, ko dea-tengsi nir tilep nga tarloli pa nololien ko sete nolor olululwi, ko nga nolor timrreni aseni nesevin, ko nga tarloli tisij tevi nesevin.

13

Bongsi nale se Pol

1 Vatolin le vajin bevinuk belesi kami. Naul On owra ‘Poro jinibb san owra
pirij tere selen, ko nuru pieru rrek nir pitul ko pa parij se nale nen.’ 2 Nuwra bowrai tevi nir nga marloli pa nololien, ko tevi nir minij nen nir, erpe nga mowrai pa re daron erwen nga melik ji kami, ko bowrai lweni kele nga melik ngasue kami vajin: Poro bolwi kele vinuk, ko botor vitrangi kami vajin. 3 Ko kaprongwose pirres vajin nga Kristo erij rrurrngi inu. Ko ni daron nga muwra piete kami, ko ni derteren sen sete puwelili, ko derteren sen pilep. 4 Ewretun derteren sen ewelili daron nga murrul re nai pelaot, ko lelingenok vajin ni emaur renge derteren nga milep se Atua. Ko kem namkortoni tevi Kristo, ko kem kele derteren se kem ewelili; ko nabmaur renge ni mauren sen re derteren nga milep se Atua renge no kami.

5 Kaprrowrrow kami lweni. Kamtur ko renge nosurien se kami, rreknga ejki? Rrek sete kamrongwose nga Iesu Kristo elik livö e kami? Poro pijki, ko kamtor jabble petpeti! 6 Ko numrreni kami kaprongwose nga kem sete namtor jabble.

7 Namok-lot van ji Atua nga sete kaploli
p̃isij. Iok sete namloli nga jinibb nir parlesi
kem majingen se kem erres, ko nga kami
kobbong kaploli p̃irres, pesveni jinibb nir
arlesi kem majingen se kem erres rreknga
erpese. 8 Suri sete namrongwose nabloli
nanu san nga puto ore weretunen, ko nga
ma putor jilijle. 9 Nam̃ir bbong daron
nga derteren se kem ewelili ko derteren
se kami elep. Ko namok-verus van ji
Atua nga kapa-momsawos p̃irres p̃etp̃eti.
10 Niko nomok-uli naul ngel vinuk ji kami
daron nga m̃elik ngasu ngel; nuli nga kami
kap̃ete lweni kami, ko poro bevinuk vajin
ko setemun bololi nanu nga marterter
sopon tevi kami renge derteren nga Atua
m̃ilai pa tevik. Suri derteren nen sete evi
nga ðerrarre nanu, ko nga ma bololi pian
mare.

11 Rrek otomori nale suk pusuw ngel.
Nuwra erres wor tevi kami. Kapp̃elak nga
kapa-momsawos p̃irres p̃etp̃eti; kaprunge
nale suk nir; norrorrmien se kami
pisansan; kaplik renge demat. Ko Atua nga
mivi Atua ne merrenien ko Atua ne demat
p̃ilik livö e kami.

12 Kapwera erres tevi kami lululweni
tevi merrenien ko demat. 13 Kalesia jijle
nir arwera erres tevi kami. 14 Ngel evi
loten suk, nga nalol nga m̃irres se Numal
Iesu Kristo, ko merrenien se Atua, ko
gortien se Nem̃in On puto ji kami jijle.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge GALESIA
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Renge daron nga ni muli naul ngel, ko Pol ornge esij elep ko orrorrmi elep m̃eri Galesia nir suri nga nir elep arivel lingi nevisvisenien nga Pol m̃ilai tevir bonevis, ko arvijuri nevisvisenien se jinibb m̃inij sopor nga marok-wer lokloksi Pol ko nosp̃en nga m̃irres. Nir arwera kalesia nir parvijuri ko wor nale nesesreien rreknga lo (law) nga Moses m̃ilai tuwi tevi m̃eri Isrel nir, ko paran re bae ser. Ko Pol owra eterter nga nosurien esan kis kobbong, nga jinibb muosuri Iesu Kristo, evi sel nga jinibb san pumomsawos p̃irres re no Atua. Renge sel ngok, ko Nem̃in On okpitevi kalesia nir, ko ololi murrun ser erres p̃elak easi jinibb san nga m̃iplak nga pivijuri nale nesesreien tama san.

Pol owra “Erres” tevi nir

1 Inu Pol, nuvi aposol san. Sete jinibb san elngik, suri nanu ngok sete eplari re devjen ne jinibb. Iesu Kristo ma elngik, ko Atua Tata nga muloli ni mimaur luwi kele re mijen. 2 Inu tevi kalesia niaken suk jijle nir ne iel, namwera “Erres” tevi kami kalesia nga kamlik re vanu ngok Galesia.

3 Nurongwose, Atua Tata se kerr ko Numal se kerr Iesu Kristo porlai merrenien ko demat tevi kami. 4 Iesu Kristo emarong lweni ni pimij p̃isre nololien se kerr, nga p̃itka tweni kerr re ngatan nga m̃isij ngel. Iok evi kele marongen se Atua Tata se kerr. 5 Rrapsurövi ni tuwi ngok vini. Pirpok ko.

Nale m̃inij ngok nga kamrunge sete evi nosp̃en nga m̃irres se Kristo

6 Nutaol lengleng nga kamwolu lingi Atua ngavilvil mirpok ko kamvijuri vajin nosp̃en m̃inij san! Suri Atua everuse kami renge merrenien se Kristo. 7 Ko nosp̃en nga m̃irres m̃inij san ejki kele mun, ko jinibb kobbong sopor arwera parlokloksi kami ko parieni nosp̃en nga m̃irres se Kristo. 8 Ko poro nga kem bbong, rreknga anglo san pivel re melrin vini ko p̃iwerwer re nosp̃en m̃inij san tevi kami nga sete musorsan tevi nga inu m̃ewerwer pa ren tevi kami, Atua putor vitrangi ko wor rengen suri. 9 Iok namwerai pa osuw, ko lelingenok nuwra lweni kele: poro jinibb san p̃iwerwer tevi kami renge nosp̃en m̃inij san nga sete musorsan tevi nga kamrunge pa musuw, Atua putor vitrangi ko wor rengen suri.

10 Nga m̃erij mirpok, kamrunge erpe numrreni bololi jinibb nir parunge p̃irres kobbong re inu, rrek numrreni bololi Atua purnge p̃irres re inu? Ko ejki, Atua kobbong. Rreknga numrreni bololi ƀerres re no jinibb? Ejki! Poro nga bololi pirpok ngok, setete nuvi jinibb ne majingen se Kristo. Ko niko nir nga marieni nosp̃en nga m̃irres se Kristo ko nga marwer lokloksi inu erpok arkerkeris kobbong.

Pol osp̃e suri ela majingen sen ji Kristo erpese

11 Tasik nir, numrreni kaprongwose nanu ngel: nosp̃en nga m̃irres nga nomokwerwer ren sete eplari ji jinibb, ejki. 12 Ko sete jinibb san elai tevik, ko sete jinibb san evisvisenik ren, ejki. Ko Iesu Kristo ko wor eviseni tevik.

13 Kamrunge pa nosp̃en ne sev nga nomok-loli daron nga mevijuri malum sel se m̃eri Isrel nir nga marok-lot rengen. Nomok-ojoji p̃elak kalesia se Atua nir; nuwra ƀetelmajir pijpari loten ser pusuw. 14 Ko nuan mare renge sel se m̃eri Isrel nir nga marok-lot rengen, asi re m̃eri Isrel elep nga marivi dul suk. Ko nuvijuri p̃elak ƀirterwarreng se kem nir renge sel nga marwerai tuwi.

15 Ko Atua otobbtobbu womue inu re daron nga mematur malum re depai tasu suk, ko everuse inu, suri ni nolon nga m̃irres. Ko emarong vajin 16 piviseni ni Natun tevi inu, nga bosp̃e suri nosp̃en ne ni tevi jinibb ne vare nir. Re daron mawos nen, sete nususi rongornge kele tevi jinibb kele san, 17 ko sete nuan Jerusalem nga ƀelesi nir nga marivi aposol womu re inu. Ko nuvel ko numawos pa Arepia nuvesane, mian ko nulwi vini kele Damaskes e. 18 Vitunen vajin re sia itul, ko nuan vajin Jerusalem nga bosusi rongornge tevi Pita. Ko nulik jin ejpari nabong esngavöl drromon elim (15). 19 Sete nulesi aposol m̃inij san, Jemes kobbong, tasi Numal. 20 Nanu nga molir ngok tevi kami sete arivi gerisen, arivi weretunen ko wor mawos Atua.

21 Mian ko nuan vajin re vanu Siria ko re vanu Silisia. 22 Ko kalesia nir nga marlik Jutia setewor arlesi wose nok. 23 Arunge ma nosp̃en nek nga marsup̃e mirpel: “Ni nga mok-ojoji kerr bonevis, lelingenok vajin okwerwer re nosurien nga bonevis mok-lokloksi.” 24 Ko arsurövi Atua suri inu.

2

Pol ejiljilwer tevi aposol m̃inij nir

1 Vitunen vajin re sia esngavöl drromon
ivij (14), ko nuan kele Jerusalem e tevi Ba-
napas, ko nula Taetas kele eptevik. 2 Nuan
suri Atua owrai tevik nga ban ko wor.
Ko nukorti tevi nir nga martorir marivi
jinibb nga marlelep, kem namsan kis. Ko
nuwra suri nospẽn nga mĩirres nga nomok-
werwer ren tevi jinibb ne vare nir. Suri
dotor jabble re lat san, tuloli majingen
suk tivi nanu nawon, ko nir ma parwera
momsawose ko tevik. 3 Ko ejki, nir arlesi
nanu jijle armomsawos erres kobbong. Re
devjen ne bae kele, ko sete aron tertere
selek Taetas. Ni evi mĩeri Gris san, ko
setewor ean re bae se mĩeri Isrel nir.

4 Ko nir sopor armerreni ni pian re
bae. Nir ngok arkerkeris nga marw-
era marivi kalesia, ko arvij vini tweni
parleslesi suri nivelen nga kerr rramiel
sisarow ren re Iesu Kristo. Ko nir arwera
parloli rrapivi demij maur kele. 5 Ko
sete nammarong parasie kem sopon, suri
nammerreni nabtor totoni weretunen ne
nospẽn nga mĩirres ngel puto pĩrres tetajer,
suri namrrorrmi kami.

6 Ko nir nga ma jinibb martorir marivi
jinibb nga marlelep, sete arwera kele nale
san tevik. (Poro pivi weretunen nga marivi
jinibb nga marlelep evi nanu nawon ji inu,
suri Atua elesi jinibb jijle nir arsorsan kob-
bong.) 7 Ko nir sete arwera kele nale san
tevik, ejki rres. Ko arlesi evi weretunen
Atua elngi pa renge inu nospẽn nga mĩirres
sen nga bowra tweni tevi jinibb ne vare
nir, pirpe nga mĩilngi womu pae renge Pita
nga ni puwra tweni tevi mĩeri Isrel nir. 8 Ko
Atua ela derteren tevi Pita nga pivi aposol
nga pian ji mĩeri Isrel nir, ko Atua kele ela
derteren tevi inu nga bevi aposol nga bean
ji jinibb ne vare nir. 9 Ko Jemes ko Pita
ko Jon arlesi wose vajin derteren nga Atua
mĩilai tevik. Nir ngok, jinibb nir artorir
erpe burtur. Ko arini vajin ko arrul totkoni
komru Banapas nevre komru rres, erpe
nomorivi seler. Ko armarong nga komru
noboran ji jinibb ne vare nir, ko nir paran
ji mĩeri Isrel nir. 10 Ko arwera bbong nga
komru noborrorrmi ðeres ko nir. Ko nanu
ngok mawos kobbong, numrreni lengleng
womu pae nga bololi.

Pol ewer ore Pita

11 Ko mian ko daron nga Pita mivini
Antiok vajin, ko nutur imare re non nutre
ni, suri ololi sarrsarre. 12 Suri womu Pita
okaani nanen tevi jinibb ne vare nir. Ko
daron nga jinibb sopor nga Jemes mukonir
marini vajin, ko ni ewij ngasu kerkerasi
jinibb ne vare nen nir, suri emtutue nir
nga martori nale nesesreien se mĩeri Isrel
nir eterter, ko nga marungasi jinibb ne
vare nir. 13 Ko nir mĩinij nen nir nga marivi
kalesia re mĩeri Isrel nir arkorti tevi Pita
renge murrun gerisen ngok. Ko Banapas
kele arwos tweni vajin renge gerisen ser
ngok.

14 Ko daron nga inu mĩelesi marloli mir-
pok, ko sete arivel mawos renge were-
tunen ne nospẽn nga mĩirres, ko nuwrai
tevi Pita renge no nir jijle, “Nik kuvi mĩeri
Isrel san. Ko kulik vajin erpe jinibb ne vare
san, suri setemun kuvijuri nale nesesreien
se mĩeri Isrel nir, suri kuvi pa kalesia. Ko
erpese vajin kuruj ngasue jinibb ne vare
nir erpok, erpe kungasir kele, ko kuwra
kupon tertere nir parlik pirpe mĩeri Isrel
nir?”

*Nosurien evi nanu nga milep ji mĩeri
Isrel nir ko ji jinibb ne vare nir kele*

15 Kem namiak namivi mĩeri Isrel, ko sete
namivi jinibb ne vare nga mĩeri Isrel nir
marungasir. 16 Ko lelingenok vajin kem
namrongwose nga jinibb san sete orong-
wos puloli lweni ni pumomsawos pĩrres re
nga mivijuri nale nesesreien se mĩeri Isrel
nir, ejki. Orongwos pumomsawos pĩrres
ko re bbong nosurien sen re Iesu Kristo.
Ko niko kem kele namosuri pa Iesu Kristo
nga Atua puloli kem nabmomsawos pĩrres
suri nosurien se kem re Kristo, ko sete suri
nga namvijuri nale nesesreien. Suri sete
san orongwos pumomsawos pĩrres re nga
mivijuri nale nesesreien, ejki. 17 Ko mĩeri
Isrel nir nga martori nale nesesreien ser
nir eterter arungasi kele kem vajin, suri
setemun namvijuri nale nesesreien ser,
ko namok-vijuri sel nga Atua puloli kem
nabmomsawos pĩrres suri bbong nosurien
se kem re Kristo. Ko nir arwera vajin
kem nololien se kem otoe erpe jinibb ne
vare nir, ko arwera kele Kristo evi batu
nololien. Ko ejki nga ejki rres nawon!
18 Nurrerrarre tweni nale nesesreien ser
nir nga marok-wer ore nanu milep. Ngok
sete evi nololien nga mĩisij nga mololi
mirpok. Ko poro nga ðemajing lweni nale
nesesreien ngok nir, ko ngok ko ma erpe
nololien nga mĩisij suk putoe vajin!

19 Ko re devjen nga renge nale neses-
reien, numij ko pa ren. Nale nesesreien
nen kobbong otor pinik. Ko ngok evi
nga bemaur se Atua nga ðemajing sen
vajin. Erpe arwuse totonik pa re nai pelaot
tevi Kristo. 20 Ko erpe inu vajin setemun
numaur, ko Kristo ko vajin emaur rengek.
Ko re nga memaur malum renge nibek
ngel, numaur suri nosurien suk kobbong
nga mosuri natu Atua. Ni emrrenik elep,
ko ela ni lweni suri inu.

21 Bololi ototvi vajin nale suk pumrrol:
Merrenien se Atua, nga mukoni natun
Iesu Kristo nga pimij sere kerr, elep nga
elep temijpal. Ko nir nga marwera jinibb

san orongwose pumomsawos p̃irres suri nga mivijuri nale nesesreien arkerkeris kobbong. Suri poro nale ser ngok evi weretunen, ko niko Kristo emij nawon vajin, ko merrenien se Atua evi nanu nawon.

3

Nale nesesreien rrekṅga nosurien?

1 E, kami m̃eri Galesia, kamlengleng. Siko ololi suri kami, nga muloli kamiel lingi Kristo? Nuwer metelepe mijen se Kristo renge nai pelaot tevi kami. 2 Nuwra borongwos nanu sansan ji kami, ngel: Kamlai pa Nem̃in On suri nga kamvijuri nale nesesreien? Ejki, kamlai suri kamrunge ko kamosuri nosp̃en nga m̃irres. 3 Erpese kamlengleng temijpal mirpok? Kamtipatun pa re Nem̃in On, ko kamwera vajin kapvinvini ore re derteren ne nibe kami kobbong! 4 Nanu elep arpelpelari ji kami, ko pesveni ko? Ejki, nuosuri wener partoe ko. 5 Bosusi kele: Atua nga mokla Nem̃in On tevi kami ko nga mokloli nanu nga marinijnij nawone nir livö re kami okloli erpok suri nga kamvijuri nale nesesreien, rrekṅga suri kamrunge ko kamosuri nosp̃en nga m̃irres? 6 Erpok kele ‘Epram osuri Atua, ko Atua owrai vajin nga ni omomsawos erres suri nosurien sen’, erpe Naul On owrai.

7 Niko kamrongwose nir nga nosurien ser mutoe, nir mawos nen ko arivi metka mawos se Epram. 8 Naul On owra wowomu pae nga suri nosurien ser kobbong Atua pia-loli jinibb ne vare nir parmomsawos p̃irres ren. Ko niko Naul On owra wowomue tevi Epram erpel: ‘Atua p̃irij p̃irres suri jinibb ne vare nir renge nik.’ 9 Epram osuri Atua ko Atua erij erres suri Epram. Ko erpok kele nir p̃etp̃eti nga marosuri Atua, Atua erij erres suri nir. 10 Nir nga marmajil renge nale nesesreien nga parvijuri majingen nen, ko Atua oungasir. Suri Naul On owra ‘Atua ongasi jinibb jijle nir nga sete marvijuri tajer nale p̃etp̃eti nir nga marto renge nale nesesreien.’ 11 Ko vesan kele, rramrongwos alje nga sete san orongwos pumomsawos p̃irres re no Atua renge nga mivijuri nale nesesreien, suri Naul On owra ‘Mer nga bbong mumomsawos m̃irres renge nosurien sen ko, ni ko pimaur.’ 12 Ko sel nga jinibb san pumomsawos p̃irres renge nale nesesreien sete evi sel ne nosurien, ejki. Suri Naul On owrai kele, ‘Ni nga bbong mivijuri nale nesesreien nir pimaur surir.’ 13 Ko Kristo ervei tweni kerr, ololi Atua setemun oungasi kerr, suri nga ni ela luwe nungasien nga Atua oungasi kerr ren, nga nale nesesreien musp̃e. Ololi erpok re nga murrul re nai pelaot, suri Naul On owra ‘Jinibb san nga marevji pini, ko marruloni niben re nai san, ngok rramlesi wose nga Atua oungasi, suri ela norongen nga m̃isij temijpal.’ 14 Ko niko renge Iesu Kristo vajin Atua purongwos p̃irij p̃irres suri jinibb ne vare nir pusorsan tevi nga m̃irij m̃irres suri Epram. Ko kerr rramrongwos vajin rraplai Nem̃in On nga Atua m̃irijrij e nga p̃ilai, suri nosurien se kerr.

Nale nesesreien rrekṅga nale ne rijrijen?

15 Tasik nir, borrongrrongvi re jinibb. Poro nga jinibb p̃ieru pormarong kokorti re nanu san nga porloli ore marongen se nuru ngok, ko sete jinibb san orongwos vajin p̃irieni kele rrek puwra kele mun nale san kele pian ren. Suri orloli ore jile ko pa. 16 Ko erpok, Atua ela rijrijen sen womu pa tevi Epram, ko nale nesesreien nga mia-vini vitu sete orongwos p̃irieni. Ko Atua ela rijrijen sen ngok tevi Epram ko tevi metka sen san. Ko re iok, Naul On sete owra ‘tevi metka som nir’, ejki, ko owrai ma ‘tevi metka som san’. Metka sen ngok evi Kristo ko. 17 Ko nanu nga milep nga mowra bowrai nen, erpel: Atua elai pa rijrijen sen tevi Epram owomu. Ko vitunen, sia ongut vavij bbulin ngavöl itul (430) easi osuw, ko nale nesesreien eavini vajin. Ko niko nale nesesreien ngok sete orongwos pulokloksi marongen ngok se Atua ko p̃irieni rijrijen sen. 18 Suri poro nga nelaien se Atua eplari renge nale nesesreien, ko setemun orongwos piplari renge rijrijen. Ko Atua ela nawon pae tevi Epram suri rijrijen sen. 19 Ko erpese vajin re nale nesesreien? Evini suri sev? Arevei oto tevi nale rijrijen suri bbong nololien nir se jinibb nir. Ko arlingi oto erpok pijpari nga metka nen se Epram nga marlai nale rijrijen ngok tevi pia-pelari. Ko nale nesesreien nir, Atua elair tevi anglo nir, ko nir vajin arlai tevi Moses, ko Moses elai tevi m̃eri Isrel nir. 20 Ko daron nga ma Atua m̃ila nale rijrijen sen tevi Epram, ko ni esan kis kobbong elai mawose tevi Epram, sete jinibb san otur liven.

21 Ko erpok, nale nesesreien ngok oto tere nale rijrijen se Atua rrek? Ejki nga ejki rres nawon! Ko poro nga nale nesesreien orongwos puloli jinibb parmaur, ko niko vajin jinibb nir parmomsawos p̃irres ren. Ko ejki, sete erpok. 22 Suri Naul On owrai pa nanu p̃etp̃eti nir arto pa re derteren ne nololien. Ko nale rijrijen kobbong vajin orongwos p̃ila tweni jinibb re derteren ne nololien suri nga marosuri Iesu Kristo.

Kerr p̃etp̃eti rramivi sansan re Iesu Kristo

23 Ko daron nga nosurien ngok setewor
mivini wor, ko nale nesesreien owlu ore
kerr, ejpari nga nosurien ngok m̃irrmali
vajin. 24 Erpe nale nesesreien emetmete
kerr mijpari nga Kristo mivini vajin, ko
rrammomsawos erres suri nosurien vajin.
25 Ko suri nga nosurien m̃irrmali vajin, ko
nale nesesreien setemun emetmete kerr
vajin. 26 Kami jijle kamivi natu Atua
suri kamosuri Iesu Kristo. 27 Suri kami
p̃etp̃eti nga kampaptaes renge Kristo, erpe
kamuri pa mauren se Kristo. 28 Ko kerr
jijle vajin rramsorsan, poro rramivi m̃eri
Isrel rrek poro rramivi jinibb ne vare,
ko poro rramivi demij maur rrek poro
rramiel sisarow, ko poro rramivi norman
rrek poro rramivi nesevin. Kerr p̃etp̃eti
rramivi sansane renge Iesu Kristo. 29 Ko
poro kamivi jinibb se Kristo, ko kamivi
vajin metka se Epram, ko kaplai vajin
nelaien se Atua nga m̃irijrij e renge nale
rijrijen sen.

4

Rramivi natu Atua

1 Bowra rrongrrongvi re bipiwarreng
san nga tata sen joron milep. Daron nga
m̃er wel nen muwelili malum, setewor
otori joro tata sen san. Ko jinibb m̃inij
sopor nga tata sen m̃ilngir armetmete ni
ko nijor nen nir, pian pia-jipari daron nga
tata sen m̃ilngi nga ni pilep vajin ko p̃ilai
nanu p̃etp̃eti nir vajin. 2 Ko poro puwelili
malum, ko pusorsan pini tevi demij maur
se tata sen nga sete mutori nanu san evi
sen.

3 Ko erpok kele re kerr. Daron nga
rramwelili malum renge sel se Atua, ko
rramivi demij maur se demij nir ne iel
ngatan. 4 Mian mian ko ejpari momsawos
daron mawos nen vajin, ko Atua okoni
vajin ni Natun. Ni eak re nesevin san,
ko eak re daron momsawos nga nale
nesesreien murrul totkoni malum mauren
se jinibb nir. 5 Ko ni evini nga pujri lweni
kerr nga nale nesesreien murrul totkoni
kerr, ko nga kerr rrapivi vajin natu Atua.

6 Ko suri rramivi vajin natu Atua, ko
Atua okoni Nem̃i Natun vini renge nolo
kerr, ololi kerr rramverus Atua evi Tata se
kerr. 7 Ko niko kerr setemun rramivi demij
maur, rramivi vajin natu Atua. Ko suri nga
rramivi natu Atua, ko niko Atua pia-lai tevi
kerr nanu jijle nga m̃ilngir parivi se natun
nir.

Pol orrorrmi m̃eri Galesia nir

8 Ko erpok ko, bonevis kamrrerrlenge
Atua, ko kamivi demij maur se demij nir
nga sete marivi atua. 9 Ko lelingenok vajin,
kamrongwos pae Atua (rreknga erresrres
ma bowrai Atua orongwose kami). Ko
erpese kammerreni kele kapluwi van ji
demij ngok nir, nga marmelisna ko joror
marjikie? Erpese kammerreni kapivi luwi
demij maur ser kele? 10 Kamtori nabong
sopor, ko navöl sopor, ko daron sopor,
ko sia sopor nga marsupsup̃er renge nale
nesesreien se m̃eri Isrel nir! 11 Numtutu
deplak nawon pa suri kami.

12 Niaken suk nir, nungoni kami eterter
nga kapirpe inu, erpe nga inu nurpe pa
kami. Sete kamloli rragrrag nanu nga m̃isij
san tevik. 13 Kamrongwose inu numsi re
nibek daron nga m̃ewerwer re nosp̃en nga
m̃irres tevi kami womu. 14 Ko mesien nga
mulolik sete kamungasik tevi, nurongwos
ma kamlesi evi nanu nga m̃isij. Ko sete
kamruj ngasue inu, ko kamlaik erpe anglo
san se Atua, erpe Iesu Kristo. 15 Ko nibe
neiren se kami ne wosenen? Nurong-
wose, re wosenen kami kapla tweni mete
kami ko kaplai tevi inu, poro kaprongwose
kaploli pirpok. (Erpe iok nusp̃e suri nolo
kami nga m̃irres nga sete murongwos
pusuw tevi inu.) 16 Ko erpese kamok-rij
tere inu vajin, kamloli inu nurpe vajin
devje nuval se kami? Rrek kamloli erpok
suri nga m̃erij re weretunen tevi kami?

17 Ko lenglengen ne jinibb ne nevisvise-
nien ngok nir arsurövi kami re nale nga
marivi neni rretrrun marres arwera par-
lum̃i nolo kami rer. Ko partur ore kami
vajin ko kami vajin kapsurövi kis nir vajin.
18 Erres nga parsurövi kami, poro wor
nolor parres. Ko erres kele nga kamsurövi
inu daron nga m̃elik tevi kami. Ko suri sev
kammosi re daron nga m̃elik ngasu vajin?
19 Natuk nir! O, nup̃lak elep re kami daron
nga womu kamini kamivi kalesia, osorsan
tevi nesevin san ep̃lak nga puwosi bipi sen
p̃iak. Ko rrek ƀep̃lak luwi kele vajin pijpari
nga nolo kami parini parmomsawos pirpe
nolo Kristo. 20 O, poro nga ƀelik tevi kami
lelingen ngel! Ko poro nga borongwos
ƀerieni nale suk tevi kami! Suri nomok-
rrorrmi lenglengen kami.

Jiljilweren suri Eka ko Sera

21 Kapwerai ta tevi inu, kami nga
kammerreni kaplik renge nale ne neses-
reien, sete kamrunge nanu nga nale ngok
muwrai? 22 Suri aruli erpel, nga Epram
natun norman eru. Tuwen evi natu Eka,
nga mivi nesevin ne majingen sen; ko
tuwen evi natu nesevin nga mivel sisarow
san, nisen Sera, Epram wor nesen sen
mawos. 23 Ko bipi nga nesevin ne majin-
gen muwosi, eak suri marongen se jinibb
kobbong. Nisen ko Ismael. Ko bipi nga
ma nesevin nga mivel sisarow muwosi,
eak suri rijrijen se Atua ko wor. Ni
nisen ko Aesak. 24 Ko ngok orrongrrongvi
nanu ko san. Nesevin ngok nuru orirpe

sel eru ngok nga jinibb san puruj mori lesie Atua. Sel tuwen nen eplari renge botwen ngok Sinae, botwen nga Atua mĩila nale nesesreien tevi Moses. Ko nir nga marvijuri sel ngok arivi demij maur, erpe Eka ko metka sen nir. 25 Ko niko Eka erpe botwen nga Sinae nga muto renge vanu Arepia, ko erpe kele Jerusalem ne lelingenok, suri ni tevi metka sen nir arivi demij maur. 26 Ko Jerusalem nga mimerr nen nga muto renge melrin, ni erpe jinibb san nga mivel sisarow, ni ko evi tasu se kerr. 27 Suri aruli erpel renge Naul On: ‘Kup̃ir, nik nga kumm̃er nga setewor kumvesi natum san rragrrag. Kupsorrvij ko kupkail suri kum̃ir, nik nga setewor kumwosi bipi san wor. Suri ni nga mutur nawon, natun pileplep p̃iasie ni nga diwen sen mutoe.’

28 Ko kami, niaken suk nir, kamivi natu Atua suri rijrijen sen, erpe Aesak, natu Sera. 29 Ko erpe re wosenen, Ismael, nga mĩiak suri marongen se jinibb, okoji Aesak nga mĩiak suri rijrijen se Atua, ko erpok kele lelingenok arok-oji kerr. 30 Ko Naul On owrai erpese? Owrai erpel: ‘Kupwirr tweni nesevin ne majingen nuru natun, suri natu nesevin ne majingen sete orongwos p̃ilai nijor se tata sen pirpe natu nesevin nga mivel sisarow pia-lair.’ 31 Ko kerr, niaken suk nir, sete rramivi metka se nesen ne majingen ngok, ko rramivi ma metka se nesevin ngok nga mivel sisarow.

5

Kaptur p̃iterter renge nivelen sisarow se kami

1 Kristo ololi rramiel sisarow, ko owra rrapiel sisarow p̃etp̃eti vajin. Ko ngok, kaptur p̃iterter renge nivelen sisarow ngok, ko sete kaploli lweni kami kapivi luwi demij maur. 2 Kapmurrong! Inu Pol, nuwrai tevi kami nga poro nga kaploli nir parevji kami renge bae ser, ko ngok Kristo sete orongwos p̃ila mauren tevi kami vajin. 3 Nuwrai eterter kele tevi jinibb jijle nga maran renge bae se mẽri Isrel nir nga nir parvijuri ko wor nale nesesreien ser p̃etp̃eti vajin. 4 Kamjikie Kristo, kami nga kammerreni kapmomsawos renge nale nesesreien. Kamruj pa ngasue merrenien se Kristo. 5 Ko kerr ma, Nem̃in On se Atua eptevi kerr, ko rramteravi nga Atua pia-loli kerr rrapmomsawos suri nosurien se kerr kobbong. 6 Suri bae evi nanu nawon renge jinibb san nga mukorti pa tevi Iesu Kristo, poro ean pa rengen rreknga ejki. Ko nanu nga ma milep evi nosurien. Ko nosurien se kerr okpelari renge merrenien se kerr nga rrammerreni jinibb nir.

7 Womu, kamwolu erres renge mauren ne kalesia se kami. Siko ololi nga kami setemun kamvijuri weretunen? 8 Nanu ngok sete eplari ji Atua, nga mokveruse kami. 9 Jinibb sansan kobbong orongwos puloli delung nir parsarr. 10 Ko nurongwose, norrorrmien se kami sete orongwos p̃inije renge nga inu. Nurongwose iok suri nga kamkorti pa tevi Iesu Kristo. Ko isi nga pivi mẽrnen nga moklokloksi kami, Atua putor vitrangi ko.

11 Tasik nir. Kamrongwos pae inu norrorrmien suk suri bae. Nomok-wera nga kalesia nir setemun paran rengen. Ko niko arok-ojik suri. Nir arlesi murrun se Kristo nga mokla nawon mauren tevi kerr suri mijen sen renge nai pelaot evi nanu nga mĩisij. Suri armerreni nir wor parloli nanu sopor nga p̃ila lweni se nir, armusus Kristo p̃isan kobbong p̃ila se nir. 12 Numrreni poro nga nir nga marwera parlokloksi kami re nga parevji kami renge bae ser parla nesip ser ko parevji lokloksi lweni nir!

Kapla wenen ne Nem̃in On ko sete ne mauren tera se kami

13 Ko kami, niaken suk nir, Atua everuse kami tweni nga kapiel sisarow. Sete nale ne nesesreien san orrul totkoni mun kami. Iok erres. Ko nanu sansan kobbong ni le: sete kapwera “O, nanu san setemun orrul totkonik, inu bololi sev nga memrreni vajin”, ko ngok kamvijuri lweni vajin mauren tera nga mĩisij se kami. Sete kaploli pirpok, pijki. Ko kaplila ma se kami lululweni suri merrenien. 14 Suri poro nga kupvijuri nale ngel, ‘Kupmerreni selem pirpe nik luwi’, ko ngok kuvijuri p̃etp̃eti pa nale nesesreien ngok nir ko osuw. 15 Ko poro nga kaploli pirpe nanu rrum nir nga marijaji lululwenir, ko iok kapmetmet ren, takloklokloksi p̃etp̃eti lululweni kami.

16 Ko nuwrai tevi kami, kapvijuri Nem̃in On kobbong, ko sete kapvijuri mauren tera nga mĩisij se kami. 17 Suri mauren tera se kami etre Nem̃in On, ko Nem̃in On etre mauren tera se kami. Nuru ngok orivivi devje nuval se nuru, ko oroktontoni kami; ko niko, kami sete kamokloli sev nga mĩirres nga kammerreni. 18 Ko poro nga kapvijuri Nem̃in On, ko niko nale nesesreien setemun orrul totkoni kami.

19 Ko majingen ne mauren tera se kami arto limjer, nir le ngel: murrun nga norman ko nesevin morojoji nuru mirpe guli, 20 murrun nga marvijuri atua mĩinij nir, murrun nga marloli suri jinibb, murrun nga martertere nir, murrun nga marpalpal, murrun nga nolor marleplep, murrun nga marok-lololar, murrun nga marivi lolkul, murrun nga marwijwijrir,

21 murrun nga nolor marvevna, murrun
nga marminmin, ko murrun nga marloli
nanen san nga puloli bbong parkarkar ren,
ko murrun lele nir nga marsorsan tevir
marirpok. Nususur metue kami erpe nga
mowrai womu: Nir nga marok-loli mirpok
sete parlai batun vanu se Atua.

22 Ko wenen ma ne Nem̃in On er-
pel: merrenien, neiren, demat, nolon
nga mipriv, drrorin nga m̃irres, nolon
nga m̃irres, nolon nga mokrrorrmi tutune
nanu, 23 nolon nga mimalum, ko nolon nga
mimij nga sete orongwos pulolar. Nanu
ngok nir arres p̃elak, ko poro nga jinibb
san pulolir, ko sete nale nesesreien san
orongwos piplari suri, suri evijuri p̃etp̃eti
pa nale nesesreien p̃etp̃eti osuw. 24 Ko nir
nga marivi jinibb se Iesu Kristo arwuse
mauren tera ser renge nai pelaot tevi
murrun nga mok-merreni karkar nanu
nir. 25 Nem̃in On ela mauren tevi kerr,
ko niko rrapvijuri vajin Nem̃in On. 26 Sete
kapsursurövi lululweni kami, sete kaprij
kerkerasi lululweni kami, ko sete nolo
kami pokvenvenae nanu se kami m̃inij.

6

1 Niaken suk nir, poro nga kaptor sweri
jinibb san nga mok-loli nanu nga m̃isij
san, ko kami nga kamvijuri malum Nem̃in
On kap̃ete m̃ernen pumomsawos. Ko
kaploli pirpok renge sel ne murrun nga
mimalum. Ko kapmetmet re kami, suri
murrun ngok tirvei kele nolo kami, ko
kami kele takirpok. 2 Kapwosi jilijle soloslo
nga marrow se kami lululweni, ko niko
kapvijuri p̃etp̃eti nale nesesreien se Kristo
pusuw. 3 Ko poro nga jinibb san nolon
ean mare ko orrorrmi ni evi jinibb nga
milep san, ko re weretunen ni evi jinibb
nawon, ko ngok ni okkerkerasi lweni ni
kobbong. 4 Kami sisamis kapmeteni suri
majingen se kami sisamis luwi ko wor, ko
sete kapmeteni viringsi tevi majingen se
jinibb m̃inij. Ko niko kaprongwos vajin
kaprij melmelas suri majingen se kami
kis kobbong. 5 Suri Atua elngi majingen
sisamis ji jinibb jijle nir nga nir parlolir.
Ko niko sete erres nga kapmeteni viringsi
majingen se kami tevi majingen se jinibb
m̃inij.

6 Nik nga marok-visvisenim, kopok-
tutweni nanen ko nanu nga marres p̃etp̃eti
nir nga komok-lair tevi ni nga mok-
visvisenim.

7 Sete kaprongsarr, sete jinibb san orong-
wos p̃ikrekrasi Atua renge nanu ngel: sev
nga jinibb san murwi, nanu nen pimaur
ko wor. 8 Niko poro nga jinibb san purwi
nanu nga marsij ne mauren tera sen, ko
pia-tawe mijen ren. Ko poro purwi ma
nanu nga marres nga Nem̃in On mimr-
renir, ko pia-tawe mauren nga Nem̃in On
m̃ilai nga sete orongwos pusuw. 9 Ko niko
kerr nga rramok-loli m̃irres, sete nibe kerr
pimijmij ren; suri rrapa-tawe wenen nen
re daron mawos nen, poro bbong sete
rraplinglingi majingen ngok ko. 10 Ko niko
rraploli p̃irres ngarr tevi jinibb p̃etp̃eti nir,
ko womunen, tevi kalesia nir.

Bongsi nale se Pol nga puwnir

11 Kamlesi, nulul elelep tevi vajin inu
nevrek vajin. 12 Nir nga maron tertere
kami nga kapan renge bae ser, lartul ngok
nir arwera parij melmelas suri nanu nga
muto re nibe jinibb kobbong. Ko arok-
loli erpok suri bbong arwera jinibb tarojir
poro parwera mijen se Kristo re nai pelaot
esan ela mauren tevi jinibb. 13 Ko nir
kele nga maran pa renge bae, nir kele
sete artori nale nesesreien, erpe kami kele
sete kamrongwos kaptori, suri sete jinibb
san orongwose putori nale nesesreien. Ko
nir arwera bbong parij melmelas suri nibe
kami.

14 Ko renge inu ma, setete ƀerij melmelas
re nanu pisan, pijki rres. ƀerij melmelas
re bbong nai pelaot se Numal se kerr
Iesu Kristo. Renge mijen se Kristo renge
nai pelaot, Atua obbri tweni murrun ne
derteren ne iel ngatan nir renge inu, ko
ololi nuvel sisarow vajin re murrun ngok
nir. 15 Ko erpok ko, poro nga jinibb san
pian pa re bae, rreknga poro pijki, evi
nanu nawon. Ko nanu nga milep ma evi
mauren nga mimerr nga Atua m̃ilai tevi
kerr renge Iesu Kristo. 16 Ko nurongwose,
Atua p̃ila demat ko netlasien tevi nir jijle
nga marvijuri nale ngok, ko tevi jinibb sen
p̃etp̃eti nir.

17 Setemun jinibb san puloli kele vajin
vitunen bornge p̃isij suri nanu ngok nir.
Suri nuwosi nabil elep re nibek nga devje
nuval se Iesu marevjik rer. Nabil ngok nir
arviseni nga inu nuvi demij maur sen.

18 Nurongwos mae tasik nir, merrenien
se Numal se kerr Iesu Kristo puto renge
nolo kami sisamis. Pirpok ko. Nuwra
“Remse kami jijle.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge EPESAS
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Renge naul ngel Pol osp̃e suri norrorrmien se Atua nga jinibb jijle nir parlik parivi sansan renge Iesu Kristo. Ko gortien ngok eplari pa ji kalesia nir. Nir arirpe nibe Kristo, ko Kristo evi batun. Ko arirpe kele naim san nga Kristo mivi batu nabur nen, ko arirpe nesen se Kristo. Nale rrongrrongvien rreknga pikja nale ngok nir arviseni nga kalesia nir arivi sansan renge Kristo. Ko rramlesi Pol eir elep ko ejiljilwer kemkam̃e renge nale nga marres nir daron nga murrorrmi merrenien nga milep se Atua nga rramlesi renge Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr. Mian ko osp̃e kele suri lat nga liken ser puto suri renge mauren nga marmaur rengen nabong jijle.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo suri marongen se Atua. Nuwra ‘erres’ tevi kami jinibb on nir nga kamlik Epesas, ko nga kamtur eterter renge Iesu Kristo. 2 Nurongwose, merrenien ko demat se Atua Tata se kerr ko se Numal Iesu Kristo piptevi kami.

Atua elai pa nanu jijle nga marres tevi kerr

3 Rraprij p̃irres suri Atua Tata se Numal se kerr Iesu Kristo, suri ni elai pa nanu jijle nga marres nga marto renge melrin ko elngi re nolo kerr nga rramkorti pa tevi Iesu Kristo. 4 Ko ni otobbtobbu womue kerr nga rrapa-korti tevi Iesu Kristo, vitunen ko ea-loli iel ngatan muto vajin. Elngi pa kerr nga rrapon ko rrapwokwok renge ni non, ko nga rrapmerrmerreni kerr pilep. 5 Owra wowomu pae nga kerr rrapivi natun suri Iesu Kristo, suri ni kobbong marongen sen elesi erres pirpok. 6 Ololi erpok tweni nga jinibb nir parsurövi ni nosrövien sen ko merrenien sen re nga m̃ila Kristo nga ni mimrreni milep tevi kerr erpe merrenien nga milep sen san nga m̃ila nawone tevi kerr. 7 Renge drra ne mijen se Kristo ko ni ojri lweni kerr nga rramkorti tevi Kristo. Iok erpe etlasi tweni nololien se kerr, suri merrenien sen nga m̃irres milep 8 nga mijivreni milep renge kerr. Re norongwosien sen nga murongwose nanu p̃etp̃eti nir 9 elesi erres nga kerr rraprongwose marongen sen, nga womu muto teptepi. Ko iok evijuri norrorrmien sen nga m̃ilngi womue renge Kristo 10 nga pia-pelari renge daron momsawos nen. Ko norrorrmien sen evi nga p̃iser kortoni nanu p̃etp̃eti nir renge Kristo, nanu nir ne melrin ko nanu nir ne iel ngatan, ko Kristo pivi batu nanu ngok p̃etp̃eti nir vajin.

11 Atua okloli nanu p̃etp̃eti nir arokpelari osorsan tevi ni marongen sen. Ko ni otobbtobbue kem renge Kristo, ko owra wowomu pae 12 nga jinibb jijle nir parsurövi nosrövien se Atua suri kem nga namlingi womu nolo kem renge Kristo. 13 Ko renge Kristo kami kele, nga kamrunge pa nale ne weretunen, ko nosp̃en nga m̃irres nga musp̃e suri sel nga Atua p̃ila mauren tevi kami rengen, kami kele kamlingi nolo kami rengen. Ko Atua oto rore kami tevi Nem̃in On nga muwrai pa wowomu nga pia-koni. 14 Ko Nem̃in On ngok eviseni womue nga Atua pia-lai ko wor nanu p̃etp̃eti nir nga m̃ilngir pa parivi se kerr. Ko ngok rrapsurövi ni nosrövien sen.

Loten se Pol

15 Suri nanu ngok ko nir, m̃itipatun re daron nga mornge nosurien se kami renge Numal Iesu ko merrenien se kami nga kammerreni kalesia nir, 16 sete numosi nga bowra ‘erres wor’ tevi Atua suri kami. Nomok-rrorrmi kami renge loten suk, 17 ko nomok-ngoni tevi Atua se Numal se kerr Iesu Kristo, nga mivi Tata ne nosrövien, nga p̃ilai norongwosien nga murrow tevi kami renge Nem̃in On sen, ko nga Nem̃in On sen kele piviseni Atua tevi kami, nga kaprongwose ni p̃irres. 18 Ko niko, kaplesi wose p̃irres renge nolo kami vajin nanu nga marres temijpal nir nga Atua miverus kami tweni, nanu nga marwun saute nosrövien, nga Atua m̃ilngir pa se kerr jinibb on sen nir, nga rraptiriv twenir. 19 Ko numrreni kele nga kaprongwose kele derteren sen nga milep nga milep temijpal nga mok-majing renge kerr nga rramosuri. Iok osorsan tevi derteren nga milep sen 20 nga muloli Kristo mimaur luwi re mijen, ko m̃isakel renge Atua nevren rres renge melrin. 21 Ko iok Kristo ean mare re numal p̃etp̃eti nir, ko nisen ean mare re nais p̃etp̃eti nir re daron nga ngel ko daron nga pia-vini. 22 Ko Atua elngi nanu jile re ɓelan ngatan, ko ololi kele ni evi batu kalesia nir renge nanu p̃etp̃eti nir, 23 ko kalesia nir arirpe ni niben. Ko mauren ser owun saute Kristo, nga mok-songni nanu jijle nir nga Atua mulolir.

2

Re mijen van re mauren

1 Ko kami bonevis erpe kammij re nololien se kami ko nanu nga marsij nga kamok-lolir. 2 Re wosenen kamvijuri sel nga m̃isij ne ngatan ngel, ko kamosuri Demij, nga mivi numal se demij nir nga marlik ngatan p̃etp̃eti nir, ko nga mokmajing malum renge nir nga sete marvijuri Atua. 3 Ko kerr jijle bonevis rramvijuri sev nga nolo kerr nga m̃isij ko norrorrmien se kerr nga m̃isij mimrrenir. Ko nalol se kerr esij erpok ko wor, ko rramivi jinibb nga Atua mulolarsi kerr, erpe jinibb jijle nir. 4 Ko Atua orrorrmi terai kerr. Ko suri merrenien sen nga milep nga mimrreni kerr e, 5 ololi rrammaur luwi tevi Kristo, daron nga rrammij pa renge nololien. Ko ngok rramlesi, Atua ela mauren tevi kerr suri ni merrenien sen kobbong. 6 Ko ni ololi kerr rrammaur luwi kele tevi Kristo, ko ololi rramsakel kokorti tevi Kristo renge melrin. 7 Ololi erpok nga piviseni renge sia sia nga para-vini, merrenien sen nga milep lenglengen ko murrun nga mokrrorrmi kerr renge Iesu Kristo. 8 Atua ela mauren tevi kami nga kamosuri, suri bbong merrenien sen ko. Erpe evi nelaien san nga ni m̃ila nawone tevi kami, sete eplari renge kami. 9 Ko sete eplari kele renge majingen nga m̃irres san nga kamloli, ejki. Ko niko, sete jinibb san orongwos pulololi lwenie. 10 Kerr rramirpe nanu san nga Atua kobbong m̃imajinge. Ko ni ela mauren nga mimerr tevi kerr suri Iesu Kristo, tweni nga rraploli majingen nga marres nga ni m̃ilngir wowomu pae nga rrapmajing twenir.

Kerr jijle rramivi meling sansan renge Kristo

11 Re womu kamiak kamivi jinibb ne vare. (Ko m̃eri Isrel nir, nga martori bae ser m̃iterter, arok-ungasi kami, ko arokwera tevi kami, ‘Sete kaman re mövil’. Ko iok evi nanu san nga jinibb kobbong muloli, ko ejpari bbong nibe jinibb kis ko.) Ko kaprrorrmi wos kamirpese re wosenen. 12 Rrek re wosenen kamlik ngasue Kristo, ko kamivi jinibb m̃inij re m̃eri Isrel nir, ko sete kamkorti renge nanu nga marres nir nga Atua muwra p̃ilai tevi m̃eri Isrel nir. Ko niko sete nanu san nga kaptiriv tweni vitunen otoe, ko kamlik ngasue Atua iel ngatan. 13 Ko lelingenok vajin kamkorti tevi Iesu Kristo, ko setemun kamlik ngasu erpe womu, ejki. Kamini pa mori suri drra ne mijen se Kristo.

14 Ko Kristo ololi demat livö ne kem m̃eri Isrel nir ko kami jinibb ne vare nir, ko ololi kerr rramivi meling sansan. Erpe tevi ni niben ko etngitngi naworr nga martuwe muto kokorti mivi nawot nga muwlu livö ne nuru. Ko ololi nuru vajin setemun orivivi devje nuval se nuru. 15 Ko ni ela tweni nale nesesreien se m̃eri Isrel nir tevi nesesreien wowarreng nen nir, nga puloli nuru nga womu orivel sisamis porivi vajin m̃elew, porirpe jinibb sansan renge Kristo, nga muloli demat ngok. 16 Mijen se Kristo renge nai pelaot erevji tweni jerjere murrun nga kem m̃eri Isrel nir, ko kami jinibb ne vare nir, rramivivi devje nuval. Ko mijen se Kristo renge nai pelaot ejipteni gortien se kerr nga eru ngok evi niben sansan vajin, evi ni niben. Ko ela kerr jijle ko ejipteni kerr tevi Atua. 17 Ko erpok, Kristo evini ko ewerwer suri nosp̃en nga m̃irres suri demat. Ewerwer tevi kami nga kamlik ngasue Atua, kamivi jinibb ne vare nir, ko ewerwer kele tevi kem m̃eri Isrel nir nga marlik morie Atua. 18 Ko suri Kristo, kerr jijle rramrongwose rrapan ji Atua, m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir. Ko Nem̃in On nga mivi sansan okpitevi kerr jijle.

19 Ko ngok, kami jinibb ne vare nir, setemun kamivi jinibb neturvitan. Ko setemun kamlik toto, ejki. Ko kamivi pa jinibb tera se Atua erpe jinibb sen jijle nir, ko kamivi pa naim se Atua. 20 Naim nen, batu nabur nen evi Iesu Kristo, ko nabur nir nga martur suri arivi propet nir ko aposol nir. 21 Ko nibe naim nen p̃etp̃eti arjipjipti renge Kristo, ko armajing rujrujoni malume renge Kristo, pivi Naim On se Numal. 22 Ko kami kele, kamivi nibe naim nen sopon, suri kamivi se Kristo. Ko renge naim nen, Atua ko p̃ilik ren, suri Nem̃in On sen.

3

Majingen se Pol suri jinibb ne vare nir

1 Ko suri nanu ngok nir, inu Pol nomoklot tevi Atua suri kami. Nulik re naim ne nekaien ngel suri nuvi jinibb se Iesu Kristo. Ko nomok-majing se kami jinibb ne vare nir. 2 Rreknga kamrunge pa osuw nga Atua m̃ila tevi
inu majingen ngel nga m̃emajing se kami, suri ni merrenien sen kobbong. 3 Atua eviseni nosp̃en nga m̃irres tevik, nga womu muto teptepi. (Ko moli pa sopon tevi kami re murrun nga miviseni tevik ngok. 4 Ko poro nga kapeve sev nga moli ngok, ko kaplesi wose norongwosien suk suri nosp̃en se Kristo ngok.) 5 Nosp̃en ngok, Atua sete eviseni tevi dul ne jinibb nga wowomu nir, erpe nga miviseni pa re nevre Nem̃in On tevi aposol nga maron nir ko tevi propet nir lelingenok. 6 Ko nanu nga milep nga muto teptepi sia sia renge nosp̃en ngok evi: jinibb ne vare nir parkorti tevi nir nga marosuri re nanu nga marres nir nga marpelari renge Iesu

Kristo, nga marsuṍe renge nosṍen nga m̃irres sen, ko nga rraplik terair. Ko parkorti kele renge niben sansan.

7 Ko Atua ololi inu nuvi jinibb ne majingen nga bowrai tweni nosṍen ngok suri merrenien sen nga m̃ilai tevik ko suri derteren nga milep sen. 8 Inu nuvi jinibb nga welili jer renge jinibb on jijle nir, ko Atua elai ma merrenien ngel tevik, nga bowra tweni tevi jinibb ne vare nir nosṍen nga m̃irres suri nanu nga marres temijpal re Kristo nga jinibb nir marong wonwone nir. 9 Ko erpok kele, bowra tweni tevi jinibb jijle nir suri majingen se Atua nga pia-majing pirpel, pirpok, ko pirpak. Majingen ngok se Atua nga pia-majinge oto teptepi sia ko sia ji Atua nga m̃imajing nanu jijle nir wowomu pa. 10 Ko Atua emarong nga lelingenok norongwosien sen nga sel lele nen milep piplari vajin renge liken se kalesia nir, puloli nga jinibb nga marlelep nir ko anglo nga marlelep nir re melrin parongwose. 11 Ko iok evi marongen sen nga muto tuwi pa, nga miplari suri majingen se Iesu Kristo Numal se kerr. 12 Suri Kristo ngok, kerr nga rramosuri ni rramrongwos rrapiel ruroni re no Atua daron nga rramlot, tevi nolo kerr nga sete mimtutu. 13 Ko niko, nungoni kami nga nolo kami sete pivitan suri norongen nga m̃isij nga mijparik suri kami. Ngok evi nga ma pususi kami imare ko.

Loten se Pol

14 Ko suri nanu ngok ko nir, nujipa re no Atua Tata, nulot. 15 Ko ni evi batun ne tata nir, ko metka jijle nir renge melrin ko renge iel ngatan arokla murrun se tata renge ni. 16 Ko nomok-ngoni tevi nga puloli kapterter pilep pusorsan tevi nosrövien nga milep sen, tevi Nem̃in sen nga moklik re nolo kami. 17 Ko nomok-ngoni kele nga Kristo kele poklik re nolo kami suri nosurien se kami. Ko nomok-ngoni kele nga mauren se kami puto renge merrenien, pirpe laṍe nai nga murrul totkoni dan, ko pirpe kele naim san nga mutur m̃iterter re dan nga m̃iterter m̃irres. 18 Ko nulot erpok nga kapviter nga kaprongwos vajine merrenien se Kristo, tevi jinibb sen jijle nir. Merrenien sen ngok elep temijpal; ean ngasu jer, ko ean mare jer, ko ean ngatan jer. 19 Merrenien se Kristo ngok elep ṍelak re jinibb san purongwose, ko nulot nga kami kaprongwose. Ko ngok, kapwun saute murrun nga m̃irres se Atua.

20 Atua orongwos puloli asi jere temijpal isev nga rramngoni ko isev kele nga rramrrorrmi, suri derteren sen nga mokmajing livö ne kerr. 21 Ko kerr nga rramivi kalesia, nga rramkorti pa tevi Iesu Kristo, rrapsurövi ni tuwi ngok vini. Pirpok ko.

4

Kerr kalesia rramirpe nibe Kristo

1 Ko niko inu, nga m̃elik re naim ne nekaien suri nomok-majing se Numal, nomok-werai malume eterter tevi kami nga liken se kami ṍirres pusorsan tevi nga Atua muwrai womu daron nga miveruse kami. 2 Nolo kami pumolmol ko wor, ko kapivi jinibb malum. Nolo kami pipriv, ko kaprresrres ko wor tevi kami, sete kapsisij tevi kami, suri merrenien nga kammerrmerreni kami ren. 3 Ko erpok, kapsaro ṍiterter nga sete nanu san pulokloksi gortien se kami nga Nem̃in muloli m̃irres pa tevi demat nga mubbölji kortoni kami. 4 Kami kamirpe niben sansan, ko Nem̃in sansan elik livö ne kami. Ko Atua everuse kami nga kamok-tiriv tweni nanu sansan kobbong, nabong se Kristo nga pia-luwi vini rengen. 5 Ko Numal se kerr kele evi sansan, ko nosurien se kerr nga rramosuri evi sansan, ko baptaesen nga marpaptaese kami evi sansan. 6 Ko Atua, nga mivi Tata se jinibb ṍetṍeti nir, ni kele evi sansan. Ko ni ean wor mare re jinibb jijle nir, ko emajing rrurrngi jinibb jijle nir. Ko ni elik livö ne jinibb jijle nir.

7 Ko Kristo ela merrenien tevi kerr sisamis pusorsan tevi nga ni mimarong. 8 Nale san suri nanu ngok oto renge Naul On, nga muwra ‘Daron nga ni mian mare re melrin, ko ni etkai kele devje nuval sen nir nga m̃iasie pa nir. Ko re wosenen ela merrenien nir tevi jinibb nir.’ 9 Ko iok, nga muwra ‘mian mare’ iok, eviseni nga ni ean ngatan womu re nolo dan. 10 Ko ni nga mian ngatan ngok evi ni nga mian kele mare asi ṍetṍeti melrin, nga ni puwun saut re nanu ṍetṍeti nir nga Atua mulolir.

11 Ko merrenien ngok nir nga m̃ilair arivi derteren lele. Elai derteren tevi jinibb sopor nga parivi aposol. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parivi propet. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parwera tweni nosṍen nga m̃irres. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parivi jinibb nga parmetmete kalesia nir. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parvisviseni kalesia nir. 12 Kristo ololi erpok nga jinibb sen nir parviter parmajing se kalesia nir, ko nga nibe Kristo nga mivi kerr kalesia purujruj ṍirres kele wor, 13 pianan pijpari nga kerr jijle rraptur kokorti renge nosurien pisansan, ko nga rraprongwos alje Natu Atua, rraprus rraplep ṍirres pusorsan tevi Kristo, ko rrapivi vajin jinibb tera mawos. 14 Ko niko, setemun rrapirpe bipiwarreng, ko setemun rrapirpe jinibb san nga daptap ne dis marsilsileni rrekṇga nga ling mokuwi petpate. Nevisvisenien se jinibb nga marivi botgerisen arwera

parloli pirpok. Nir arok-majing nanu elep nga parevrevei tweni jinibb nir. 15 Ko kerr ma, rrapok-rij re weretunen renge merrenien se kerr, ko rrapmaur pijpari nga rrapsorsan p̃etp̃eti tevi Kristo, nga mivi batun. 16 Ko Kristo ololi kerr jijle nga rramirpe ni niben, rramjipjipti erres. Ko niko, poro nga murrmurrun jijle nir re niben ngok parmajing kokorti p̃irres, ko niben totoklai pimaur p̃irres, ko pilep rujruj kele wor renge merrenien.

Liken nga mimerr se kami

17 Ko niko, re nise Numal, nususur metue kami: setemun kapok-lik pirpe jinibb ne vare nir, nga marvijuri norrorrmien ser nga marlengleng. 18 Norongwosien ser emalik, ko arrelenge nanu suri nolor nga marsiror ore, suri armusus temijpal parunge nale se Atua. Ko niko, arlik nga-sue mauren nga Atua moklai. 19 Setemun arongrongwos suri nanu nga marsij nga marok-lolir. Ko aroji nesevin nir, ko arloli karkar nanu nga marsij nir. Ko armerreni temijpal nga parloli murrun jijle nir nga sete marwokwok. 20 Sel se Kristo nga marvisviseni kami ren sete erpok. 21 Ko kamrunge ko pa nale sen, ko arvisviseni ko pa sel sen tevi kami, suri kamivi kalesia. Suri weretunen oto renge Kristo. 22 Ko niko, kapla tweni liken tera se kami nga womu, nga kammerreni sarrsarr nanu nga marsij nir, ko sete kamrongwose nga kami kammosoksok rer. 23 Ko kaploli Atua p̃irieni norrorrmien se kami pivini pimerr p̃etp̃eti. 24 Ko kapla liken nga mimerr nga Atua muloli mivi se kami, nga musorsan tevi ni liken sen. Liken nga mimerr ngok, osorsan erres, on erres, ko eplari re weretunen kobbong.

25 Ko pirpok ko, kapla tweni nale gerisen nir, suri kerr jijle rramirpe murrmurrun ne niben sansan; ko Naul On owra ‘Kami kaprij re weretunen tevi kami.’ 26 Ko Naul On owrai kele, ‘Poro nga kaplolar, ko sete kaploli nanu nga p̃isij suri ren.’ Sete kaploli lolaren se kami puto pijpari nial pian ngatan. 27 Ko niko Demij daron sen pijkie. 28 Ko jinibb nga mokvevna setemun pokvevna, ko p̃imajing majingen re nevren renge nanu nga marres nir. Ko niko purongwos p̃ilai tevi nir nga nevrer mumrrol renge nanu san. 29 Ko nale nga m̃isij sete piplari re jingo kami, ko nale nga m̃irres kobbong, nga murongwos p̃irres re jinibb sisamis parmerreni. Ko niko, kamrongwos kaplum̃i nolor p̃irres ren. 30 Ko sete kaploli Nem̃in se Atua purnge p̃isij. Suri Atua ela Nem̃in sen tevi kerr, erpe oto ore kerr pijpari nabong nga pia-juri lululweni p̃etp̃eti kerr. 31 Sete nolo kami pubbubbuj, ko sete kaplolar rragrrag, ko sete kapkikail renge balpalen. Ko sete kaprij p̃isij tere jinibb san, ko sete kapsisij tevi kami. Murrun ngok nir paruj ngasue kami. 32 Ko kaprresrres tevi kami, kaprrorrorrmi kami, ko kapteltelasi lululweni kami, pusorsan pirpe Atua etlasi tweni pa nololien se kami suri Kristo.

5

Rraplik re moron

1 Ko pirpok ko, kaploli rrongrrongvi murru Atua, suri kamivi ni natun nga mimrreni kami milep. 2 Merrenien pivi ko wor nanu nga milep renge liken se kami, pusorsan tevi merrenien se Kristo nga mimrreni kerr. Ko ni elai mauren sen esre pa kerr, erpe sulsulen san nga marsuli van ji Atua nga mapun m̃irres.

3 Ko murrun nga norman muoji nesevin, ko murrun nga nesevin muoji norman, ko murrun jijle nir nga sete marwokwok ko murrun nga marmerreni nawon nanu, arivi lat on ko pa. Sete kaplolir, ko sete kapsupsup̃er kele. Pirpok erres kobbong re jinibb on nir. 4 Ko sete omomsawos nga kaprij nale nga marsij nir, nale ne lenglengen nir, ko nale sopsop̃en nga marsij nir. Omomsawos ma nga kapok-wera “erres” tevi Atua. 5 Kaprongwose nanu ngel p̃irres: jinibb jijle nga marok-oji nesevin, ko jinibb jijle nga marok-loli murrun nga sete marwokwok, ko jinibb jijle nga marok-merreni nanu jijle (ko iok erpe arvijuri nanu ngok nir arirpe atua ser nir), sete milnger putoe renge batun vanu se Kristo ko se Atua. 6 Sete kaploli jinibb san p̃ikrekrasi kami tevi nale lenglengen sen. Suri nanu ngok ko pa nir, lolaren se Atua pia-pelari re nir nga marong tweni ni nale sen. 7 Sete kapan kapkorti tevi nir pisan, pijki. 8 Suri bonevis kamlik re nat nga mimalik, ko lelingenok vajin kamlik re moron suri kamkorti pa tevi Kristo. Ko niko, liken se kami pusorsan ko wor tevi jinibb ne moron. 9 Wenen se jinibb ne moron eplari re nanu jijle nga marres, nga mokloli nanu jijle nga marmawos, ko nanu jijle nga marivi weretunen. 10 Ko kap̃elak p̃iterter kaprongwose sev nga Numal mimrreni. 11 Ko sete kappitevi nir nga marmajing majingen nir ne nemalik nga wener marjikie. Ejki, ko kaploli ma jinibb nir parlesi wose nga majingen ser arsij. 12 Sev nga nir marloli teptepie, rramsupsup̃er kobbong, ko rrammanun pae ko. 13 Ko daron nga moron mimor vaseni nanu san, ko arlesi wose vajin evi nanu nga mirpese ko, m̃irres rrekngа m̃isij. 14 Suri nanu jijle nga moron mimor vaseni arirpe vajin moron. Niko nubo san muwra

‘Kupmera, nik nga kummatur
Kuptur imare re mijen
Ko Kristo pia-mor vasenim.’

15 Ko ngok, kapmetmet re liken se kami. Sete kapirpe jinibb lenglengen, ko kapirpe ko wor jinibb san nga norongwosien sen mutoe. 16 Kapmetmet re nabong jijle, sete san p̃iasi nawon, suri lelingenok evi daron san nga m̃isij pa. 17 Ko ngok, sete kaplengleng, ko kaprongwose p̃irres sev evi marongen se Numal. 18 Ko sete kapmini p̃elak norro. Ngok puloli murrun karkar parpelari ko. Ko kapwun saute Nem̃in kobbong. 19 Ko daron nga kamrijrij tevi kami, ko kapla nale ne Sam nir, ko nubo nir nga kalesia nir marok-lair, ko nubo nir nga marsurövi Atua rer. Kapla nubo lele nir, ko nubo ne Sam nir, nga kapsurövi tevi nolo kami. 20 Ko kapokwera “erres” tetajer tevi Atua Tata suri nanu p̃etp̃eti nir nga marpelpelari, renge nise Numal se kerr Iesu Kristo.

Murrun ne totkoien

21 Kapok-osuri kami, suri kamosuri Kristo. 22 Nesevin nir nga kamlik ji diwen se kami nir, kaposuri diwen se kami nir, pirpe nga kamosuri Numal. 23 Suri diwen sen owomu re nesen sen, pirpe Kristo owomu re kalesia nir. Ko ni okla mauren tevi nir, nga marirpe ni niben. 24 Ko erpe kalesia nir arosuri Kristo, pirpok ko nesevin ser nir parosuri diwen ser renge nanu jijle nir. 25 Ko kami diwen ser nir, kapmerreni nesen se kami nir, pirpe Kristo mimrreni kalesia nir ko ela mauren sen tevir sere. 26 Kristo ololi erpok nga kalesia nir paron p̃irres, daron nga m̃ila nale sen tevir. Re iok erpe ejivler e nuwi nga parwokwok. 27 Kristo ololi erpok suri owra p̃ila lweni kalesia nir tevi ni lweni renge nosrövien, pirpe jinibb san m̃itka nesen sen. Ko owra kalesia nir parirpe narrlu mete nesenwarreng san nga m̃irres p̃elak, nga niben sete mimeriri ko namot nen ko nanu nga marsij mirpok kele nir arjiki re niben. Ko pirpok ko, Kristo owra kalesia nir paron ko parwokwok p̃irres. 28 Ko niko, diwen ser nir parmerreni nesen ser nir pirpe nir lululweni niber. Jinibb nga mimrreni nesen sen eviseni nga emrreni lweni ni. 29 Sete jinibb san ongasi ni niben lweni, ejki, ko okwungani ko okmetmete erres. Ko erpok kele, Kristo emetmete kalesia nir, 30 suri kerr rramivi murrrmurr ne ni niben. 31 Naul On owra ‘Ko niko jinibb san p̃ilngilngi tata sen ko tasu sen ko pukorti tevi nesen sen, ko nuru korti porini porivi niben pisansan vajin.’ 32 Rrek murrun nga milep san oto silveni wor re nale ngok, ko inu nulesi erpe osp̃e suri murrun se Kristo tevi kalesia nir. 33 Erres kobbong, ko kami jijle kapmerreni nesen se kami pirpe kami lululweni, ko nesevin nir parosuri kele diwen ser nir.

6

Murrun ne metka

1 Bipiwarreng nir, kaprunge nale se tata ko tasu, suri kamivi pa kalesia, ko suri murrun ngok omomsawos erres. 2 Naul On owra ‘Kuposuri tata som ko tasu som’. Ko ngok evi womujnen re nale nesesreien nga nale rijrijen san muto tevi, ngel: 3 ‘Ko niko, p̃irres rem, ko kuplik pipriv iel ngatan.’

4 Ko kami tata nir, sete kaploli kele natu kami parlolarsi kami. Ko kaptor pipi p̃irres tevi bipiwarreng se kami nir; kap̃eter parmomsawos, ko kapvisvisenir pirpe Numal mokete ko mokvisviseni kerr.

Murrun ne jinibb ne majingen nir ko numal ser nir

5 Kami jinibb ne majingen nir, kaprunge nale se nir nga marivi numal se kami iel ngatan. Kaposurir p̃irres tevi metutuen ko tevi nolo kami p̃etp̃eti, pirpe kamosuri Kristo. 6 Sete kapok-majing p̃irres re bbong daron nga numal se kami marlik e, nga nir parunge p̃irres nawon re kami. Ko kapmajing ko wor pirpe jinibb ne majingen se Kristo nga marmajing m̃irres se Atua tevi nolor. 7 Ko kapmajing tevi nolo kami nga mivi weretunen, erpe kammajing se Numal ko sete se jinibb kobbong nir. 8 Kamrongwos pae nga Numal pia-kele lweni jinibb jijle nir pusorsan tevi majingen nga marres ser, poro parivi jinibb ne majingen rreknga poro sete parivi jinibb se numal san.

9 Ko kami numal nir, kami kele kaploli pirpok kele tevi jinibb ne majingen se kami nir, ko sete kapsorponir. Suri kamrongwos pae nga Numal se nir ko se kami kele oto re melrin, ko ni setete okloli erres tevi jinibb sansan, ko okloli osorsan tevi jinibb p̃etp̃eti nir.

Rramok-palpal tevi Demij

10 Ngel evi bongsi nale suk: kapterter renge Numal ko renge derteren sen nga milep temijpal. 11 Kapuri sunsun p̃etp̃eti ne nuval nga Atua m̃ilair pa tevi kami, ko ngok kapviter vajin nga kaptur p̃iterter tere sel ne gerisen lele nir se Demij. 12 Suri sete rramok-tertere jinibb, ejki. Rramoktertere numal nga marlelep nir se demij nir, nir nga marok-metmete nemalik ne iel ngatan, ko nem̃in nir nga marsij re melrin. 13 Ko niko kapuri sunsun p̃etp̃eti ne nuval nga Atua m̃ilair pa tevi kami, nga kapviter nga kaptur p̃iterter re nabong nga m̃isij. Ko vitunen, daron nga kamval jile, ko kaptur p̃iterter malum kobbong.

14 Ko pirpok ko, kaptur lilane tera nu-
val. Kaploli weretunen pirpe netatuw
se kami. Ko murrun nga mumomsawos
mĩirres pirpe puto ore morko kami. 15 Ko
nosp̃en nga mĩirres nga mokla demat, nga
kamtur tera kapwerai tweni, pirpe but
nga kamrae. 16 Ko nanu nga milep nga
kaplai evi nosurien, nga mirpe nanu san
nga milep miteberber nga kaptori ore nibe
kami e daron nga Demij muwra p̃ilwe
kami. Ko ngok neliw sen nga marsij
nga marin mirpe nabb sete parjipari kami
sopon. 17 Ko murrun se Atua nga mokla
mauren tevi kami erpe nuvan ne balpalen.
Kaplai kapuri re batu kami. Ko nale se
Atua erpe nesip nuval nga Nem̃in On mĩlai
tevi kami. Kaplai ko kaptori metmete.
18 Ko renge nanu jijle nga kamlolir, ko
kaplot, ko kapngoni Atua piptevi kami. Ko
tetajer, kaplot renge derteren se Nem̃in
On. Ko kapmetmet kapkulkulu p̃irres,
ko sete kapmosi nga kaplot suri kalesia
p̃etp̃eti nir. 19 Ko kaplot kele suri inu
nga daron nga bowra tweni nale se Atua,
ko Atua p̃ila nale sen mawos tevik nga
bowrai tweni. Ko sete bemanun nga
bosp̃e jir suri nosp̃en nga mĩirres nga
bonevis muto teptepi. 20 Inu nuvi jinibb ne
bowra tweni nosp̃en nga mĩirres ngok, ko
nile marwirrek re naim ne nekaien ngel.
Kaplot nga bololi nok p̃iterter. Iok osorsan
kobbong nga inu bololi.

Bongsi nale se Pol

21-22 Numrreni kaprongwose nosp̃en
nek, ko sev nga nomok-lolir, ko niko
nukoni pa Tikikas vinuk ji kami. Ni evi
niaken se kerr san nga rrammerreni, ko
evi kele jinibb ne majingen se Numal nga
mok-majing lilane. Ko ni, poro pivinuk, ko
pia-wera tweni nanu jijle ne nosp̃en nek.
Ko pia-wer jilijle kele nolo kami.
23 Nurongwose nga Atua Tata ko Numal
Iesu Kristo porlai demat ko merrenien
ko nosurien tevi kami niaken suk nir.
24 Ko nurongwose kele nalol nga mĩirres se
Atua puto tevi kami jijle nga kammerreni
Numal se kerr Iesu Kristo tevi merrenien
nga sete orongwos pusuw. Nuwra “Remse
kami jijle.”

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge PILIPAE
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pilipae evi ngaim rreknga taon san renge vanu ne Masetonia. Ko iok Pol etipatun majingen sen nga m̃imajing ji dosalsal nir nga marlik renge Iurop. Ko daron nga muli naul ngel tevir, ko ni elik renge naim ne nekaien iak Rom. Ko rramlesi nolon sete evitan, ko neiren sen owun saut malum kobbong, ko evijuri malum sel nga m̃irres nga Kristo miviseni. Ko owrai tevi nir nga nir kele parirpok ko wor renge nanu nga marsij nir nga marok-pelpelari ji nir. Ko ni owra kele erres wor tevi nir suri merrenien nga marlai tevi, ko owra Atua p̃ilai nanu p̃etp̃eti nir nga poro nevrer marmumrrol rer.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol ko Timoti nomorivi jinibb ne majingen se Iesu Kristo, nomorwera ‘erres’ tevi kami nga kamivi jinibb se Iesu Kristo renge iok Pilipae. Ko nomorwera kele ‘erres’ kele tevi kami nga kamok-metmete kalesia nir, ko tevi kami nga kamok-majing ser. 2 Nurongwos mae, merrenien ko demat se Atua Tata se kerr ko se Numal Iesu Kristo puto tevi kami.

Pol oklot suri nir nga renge Pilipae

3 Nomok-wera ‘erres wor’ tevi Atua tetajer re morrorrmi kami. 4 Ko renge verusen suk p̃etp̃eti nir suri kami jijle, nomok-ir kobbong rer. 5 Nomok-ir mirpok ngok suri nga kamkorti erres tevik renge majingen ne nosp̃en nga m̃irres suri Iesu Kristo, re nga kamok-la nanu tevik, m̃itipatun re nabong womunen mijpari lelingenok. 6 Nurongwose erres nga Atua nga mia-majing rrongvi majingen nga m̃irres sen livö e kami pia-vinvini ore ko wor renge nabong nga Iesu Kristo pia-luwi vini ren. 7 Ko erpok erres kobbong osorsan nga bowrai pirpok tevi kami jijle, suri nomok-rrorrmi kami tetajer renge nolok, ko suri renge nalol nga m̃irres se Atua, ni elngi kami jijle kappitevi inu renge majingen ne nosp̃en nga m̃irres. Rramkorti nga rramwera tweni nosp̃en nen puto p̃irres limjer nga jinibb jijle parlesi evi weretunen. Ko sete kamiel lingi inu ejpari lelingen ngel nga marsere totoni inu. 8 Atua orongwos puwrai nga nuwretun, numarong elep ƀelesi kami jijle. Numrreni kami tevi merrenien weretunen se Iesu Kristo.

9 Ko verusen suk suri kami erpel, nga merrenien se kami purujruj pilep malum tevi norongwosien nga kaprongwos alje nanu nga marres ko nanu nga marsij. 10 Kaprongwose vajin kaptobbtobbue sel nga marres nir. Ko re murrun ngok, renge nabong nga vitunen nga Kristo pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle ren, ko kami mauren se kami puwokwok jijle p̃irres vajin, ko sete jinibb pisan purongwos p̃iwer ngusngasi kami. 11 Ko kapwun saute wenen nga marres renge murrun nir nga marsorsan m̃irres nga marpelari renge Iesu Kristo. Ko jinibb nir parsurövi vajin nise Atua ko parsusi nisen pian mare.

Pol elik re naim ne nekaien, ko majingen ne nosp̃en nga m̃irres etajer van malum

12 Numarong kami niaken suk nir kaprongwose p̃irres nanu ngel le: nanu nga marsij nir nga marpelari ji inu sete artor ore sel nga parwera tweni nosp̃en nga m̃irres, ejki, ko arwilwil se nosp̃en nga m̃irres kobbong. 13 Suri jinibb ne nuval nir nga marok-metmet suri iel, ko nir p̃etp̃eti nga marlik iel renge naim se numal ser, arongwos pae nga marsere totoni inu suri bbong nomok-majing se Kristo. 14 Ko suri kele nir eleplep lingir renge kalesia niaken se kerr, nolor arterter kele wor renge Numal. Ko setemun armetutu mun, ko tetajer arok-asasi rer nga parlingi nor van nga parwera tweni nale se Kristo.

15 Ewretun, nir sopor arok-wera tweni nale se Kristo suri nolor eleplep suri inu, ko arwera parloli inu ƀelik p̃isij suri. Ko nir m̃inij nen ma nir arok-wera tweni nale se Kristo re nolor nga marres kobbong, 16 ko suri merrenien ser. Suri nir arongwos pae nga Atua elngi inu iel nga bowra tweni nosp̃en nga m̃irres puto limjer. 17 Ko nir m̃inij arok-sup̃e nosp̃en se Kristo re nolor nga sete marres, nga parsusi lweni nir imare kobbong, ko arwera parloli inu ƀelik p̃isij kele wor renge naim ne nekaien ngel.

Mauren weretunen nibe?

18 Ko erres kobbong! Erres nga parwera tweni nosp̃en se Kristo, poro piplari renge nolon nga m̃isij rreknga renge nolon nga m̃irres. Ko nuir kobbong suri. Ko bea-ir kele, 19 suri nurongwos pae nga inu bea-tela ivare bea-ivel sisarow vajin, suri verusen se kami ko suri nga Nem̃in se Iesu Kristo nga moklila se inu. 20 Nanu sansan kobbong nga nurongwose pia-pelari, nga m̃elngi norrorrmien suk rengen, ngel: nga sete inu mea-vitan nabong san renge majingen suk, ko nga ƀelngi nok van ren. Ko erpok, jinibb jijle nir parsurövi Kristo

suri nanu nir nga marpelari ji inu lelingenok pirpe nabong jijle, poro nga bemaur rrekngа poro nga parevji pinik iel re naim ne nekaien.

21 Batu mauren weretunen nibe ko? Nga inu nen oto renge Kristo. Niko, erres p̃elak poro nga bemij, ko ban vajin ƀelik tevi. 22-23 Ko poro nga ƀelik re mauren ne ngatan ngel, ngok orongwose wenek nen piwen e majingen nga marres. Erpe nuvini re mesekle sel suk, ko inu sete nurongwose sel ngabes nen erres renge nuru nga inu botobbtobbue. Re inu kobbong, numrreni bevel lingi mauren ngel ko bean ƀelik tevi Kristo. Ngok erres temijpal womu ne sel tuwen. 24 Ko poro pirpok, ko si pimetmete kami? Rrek erres p̃elak malum poro nga ƀelik malum re ngatan ngel tevi kami. 25 Nurongwose emawos erpok, ko niko ƀelik ko pa. Beptevi kami jijle nga bololi nosurien se kami purujruj pilep kele wor tevi neiren. 26 Ko niko, poro nga ƀelik kele tevi kami vajin, ko kamrongwos kapwera, ‘O, Pol ololi majingen nga m̃irres temijpal. Rrapsurövi Iesu Kristo ren.’

Rraptur p̃iterter ko rrapval

27 Ko re lelingenok, nanu nga milep evi nga liken se kami p̃irres pusorsan tevi nga marwera tweni renge nosp̃en nga m̃irres se Kristo. Ko ngok, poro nga bea-vinuk bea-lesi kami, rreknga poro nga pia-jiki ko bea-runge kobbong nosp̃en suri kami, bearongwose nga kamlik eterter, ko kamkorti erres renge norrorrmien nga mivi sansan e. Ko kappalpal vajin pirpe jinibb pisansan suri nosurien ne nosp̃en nga m̃irres. 28 Ko bea-rongwos pae nga setete kammetutue devje nuval nir. Ko murrun ngok nga sete kammetutue nir piviseni nir nga nir parajijki, ko kami kapa-maur. Suri Atua pia-la mauren tevi kami. 29 Ko renge nalol nga m̃irres se Atua, ni elngi kami nga kaposuri Kristo, ko nga kaplesi kele norongen nga m̃isij suri ni. 30 Ko ngok lelingenok erpe kamtur pa vajin tevi inu renge balpalen suk nga kamlesi bonevis m̃epalpal ren, ko nga kamrunge nomok-palpal malum rengen.

2

Pol owra parlik renge merrenien, gortien nen, ko lolmalum nen

1 Erpese renge kami? Mauren nga kamlai renge Kristo okloli nolo kami eterter? Murrun se Atua nga mokmerreni temijpal kerr e okjinge kami? Nem̃in On okkorti tevi kami erres? Kamok-loli erres tevi kami ko kamok-rrorrmi kami? 2 Poro pirpok, erres, ko kaploli neiren suk pilep temijpal, pirpel: Kaploli norrorrmien se kami pivini lat sansan, ko kami jijle kapmerrmerreni kami. Kaploli nolo kami parini parivi sansane. 3 Sete kami san puloli nanu san nga pususi lweni ni imare kobbong, pijki rres, rreknga nga puloloili lweni ni e. Ko renge nolo kami nga mian ngatan m̃irres, kapmeteni jinibb m̃inij nir pirpe parres asie kami. 4 Ko sete kapmetmete nanu nga marivi se kami kis, ko kapmetmet lululwenie nanu jijle nga marivi se kami jile nir.

5 Kaploli nolo kami pirpe nolo Iesu Kristo. 6 Iesu tetajer osorsan tevi Atua, ko sete orrorrmi nga owra purrul totkoni nanu ngok, ejki. 7 Elngilngi tweni nanu ngok nir, ko eak iel ngatan, ko rramlesi osorsan tevi jinibb vajin. Ko ololi lweni ni vajin osorsan tevi jinibb ne majingen san. 8 Ololi nolon ean ngatan temijpal ko osuri Atua, ejpari mijen sen nga m̃isij renge nai pelaot. 9 Ko suri nanu ngok, Atua osusi ni ean mare temijpal, ko ololi ewaji nais nga mian mare jijle re nais nir. 10 Ko ngok, renge nise Iesu, jinibb jijle nir parajipa baur ngatan, anglo ne melrin nir, ko jinibb nir ne iel ngatan, ko jinibb nir nga marmij martevnir pa ngatan. 11 Ko nemer jijle para-wera tweni nga Iesu Kristo evi Numal, ko parsurövi Atua Tata renge ni.

Kami kamirpe moron ne iel ngatan

12 Ko ngok, selek nir nga memrreni kami, kapvijuri inu p̃irres. Kamloli pa erpok daron nga m̃elik tevi kami, ko kaploli ko wor pusorsan kele lelingenok nga m̃elik ngasue kami. Atua elai pa mauren tevi kami. Ko kapmetutu ko kapririr renge majingen se kami nga kammajing tweni wenen nga m̃irres nen renge mauren se kami. 13 Suri Atua kobbong okmajing re nolo kami nga puloli kapmarong ko kapterter nga kaposuri ni marongen sen.

14 Sete kapwer ngusngasi, ko sete kapwera lweni “O, esij” daron nga marlai majingen san tevi kami. 15 Ko niko kapwokwok p̃irres, ko nanu nga m̃isij
pijki re nolo kami. Kapirpe natu Atua nir nga marres p̃etp̃eti, nga kamlik liven ne dul nga marsij p̃erp̃er. Liven ne nir, kapmor pirpe moju renge iel ngatan. 16 Ko kapsupsup̃e nale ne mauren tevi nir. Ko niko, re nabong nga Kristo pia-luwi vini ren, ko inu ƀeir re kami, suri sete woluen suk nga mowlu rengen evi woluen nawon, ko sete ƀelaken suk evi ƀelaken nawon.

17 Ko pesveni poro nga parevji pinik. Iok pirpe parjivreni drrak renge nosurien se kami nga muto renge nawot ne sulsulen se Atua. Ko Atua purnge mapun p̃irres. Ko inu ƀeir ren, ko ƀeir korti tevi kami jijle. 18 Ko kami kele kap̃ir ko wor, ko kap̃ir korti tevi inu.

Pol orrorrmi pukoni Timoti van jir

19 Poro nga Numal Iesu pimarong, nuwra bokoni Timoti sete ngasu pivinuk ji kami. Ko numrreni ni pia-la lweni kele nosp̃en ne kami vini jik, puloli nolok pumolmol p̃irres. 20 Sete jinibb san erres emawos erpe ni. Ni okrrorrmi weretune kami. 21 Jinibb jijle arrorrmi lweni nir kobbong, sete arrorrmi suri nanu nga marivi se Iesu Kristo. 22 Ko kami kamrongwose, Timoti murrun erres, ko eptevi inu renge majingen re nosp̃en nga m̃irres erpe natun miptevi tata. 23 Ko niko, nurrorrmi bokoni ni vinuk ji kami re daron momsawos nga borongwose lut nga puto suri tevi inu. 24 Ko nurongwos kemkam̃e erres nga poro Numal pimarong, ko sete ngasu inu kele bevinuk.

Pol orrorrmi nga pukoni tweni Epaprotaetas van jir

25 Inu nurrorrmi pa osuw nga bokoni kele m̃erel Epaprotaetas pulwi vinuk ji kami. Ni evi niaken se kerr san nga komru nomorok-majing kokorti, ko nomorok-val kokorti. Kamkoni ni vini bonevis nga piwilwil se inu re majingen. 26 Ni emarong lengleng nga p̃ilesi kami, ko ornge esij nga kamrunge ni mimsi. 27 Ewretun, ni emsi, ko otomori pimij. Ko Atua orrorrmi ni; ko sete ni kis, inu kele. Suri poro nga ni pimij, ko inu nolok purnge p̃isij kele wor. 28 Ko niko, numrreni lenglengen nga bokoni ni vinuk ji kami, nga kami kap̃ir kele daron nga kamlesi, ko inu kele sete bornge p̃isij. 29 Ko kami kaplesi ni tevi neiren nga milep, erpe niaken san renge Numal. Ko kaposuri jinibb nir nga marirpe ni. 30 Suri ni otomori pimij suri majingen se Kristo, ko emajing tama se inu renge majingen nga kami sete kamrongwos kaploli.

3

Murrun nga mumomsawos m̃irres

1 Niaken suk nir, bevnivni ore nale suk iel: Kap̃ir renge Numal. Nga boli viringsi kele nanu nga moli womu sete evi ƀelaken tevi inu, ko puloli kami kaprreleng kapsarr ren.

2 Kapmetmet p̃iterter ko wor renge butterter nir nga marok-loli m̃isij ko nga marwera paron tertere kami kapan renge bae ser. 3 Suri kerr rraman pa renge bae nga mivi weretunen, ko Nem̃in On eptevi kerr daron nga rramlot. Ko rramlololi kerr e renge Iesu Kristo, ko sete rramlingi nolo kerr renge nanu san nga muto renge nibe kerr, erpe bae.

4 Ewretun, inu nurongwose ƀelngi nolok renge nanu nga marirpok nir. Poro jinibb pisan purrorrmi p̃ilngi nolon renge nanu nga jinibb bbong marlingi nawone mirpok, ko inu kele ƀeasi wore ni. 5 Inu nuvi drra sansan tevi m̃eri Isrel nir, ko nuplari renge metka se Benjamin. Re bongik muowil, nuan pa re bae, osorsan tevi murru m̃eri Isrel nir. Ko re devjen ne nale ne nesesreien se m̃eri Isrel nir, nutori eterter temijpal, suri nuvi san renge gortien ne Parasi nir. 6 Ko nuasi p̃elak re iok, ko nuoji kalesia nir vajin. Ko nusorsan nurres p̃etp̃eti re devjen ne nga mevijuri nale ne nesesreien.

7 Ko re womu, nulesi nanu ngok nir arres; ko re Kristo vajin, nulesi arirpe nanu nga marsij kobbong. 8 Ko sete nanu ngok kis kobbong. Nulesi nanu p̃etp̃eti nir arirpe arsij, suri nga nurongwose Iesu Kristo, nga mivi Numal suk. Ko ngok evi nanu nga m̃irres asi nanu p̃etp̃eti nir. Suri re Kristo ko nuwirr tututweni nanu p̃etp̃eti nir, suri daron nga memteni viringsir tevi Kristo, arirpe nubus kobbong. 9 Numrreni bokorti p̃irres tevi ni. Setemun ƀep̃lak nga bevijuri sel ne nale ne nesesreien nga bololi lweni inu bosorsan p̃irres, ejki. Ko bosorsan p̃irres suri bbong nosurien suk nga muto renge Kristo. Ko iok evi sel nga Atua kobbong muloli nga jinibb san pusorsan p̃irres ren, suri nosurien sen. 10 Nga ngok kobbong numrreni vajin, nga borongwose Kristo p̃irres, ko nga bebbölji derteren se Atua nga muloli Kristo mimaur luwi re mijen. Nuwra bokorti tevi ni re nga inu kele nibek purnge p̃isij pirpe ni, pijpari nga bea-mij kele pirpe ni. 11 Ko ngok Atua pia-loli inu kele vajin bea-maur luwi re mijen.

Pol ep̃lak malum, owlu tweni norrngov

12 Sete nurongwos bowra nujpari pa nanu ngok nir, ejki. Setewor nuvi jinibb nga mimawos m̃irres jile wor. Ko nomok-p̃elak tweni ko wor nga bea-rrul totkoni nanu ngok nir, suri Kristo orrul totkoni pa inu. 13 Niaken suk nir, inu nulesi erpe setewor nurrul totkoni wor, ejki wor. Ko nanu kobbong san nomok-loli, ni le: nomok-mali nanu nir ne bonevis nga marto renge durek, ko nomok-tortor suri vajin nga ƀelai nanu nga marto renge nok. 14 Nup̃lak nga bowlu mawos tweni norrngov ko nowlin. Ko nowlin ngok evi nga Atua everuse kerr nga rrapkorti tevi Iesu Kristo, ko rrapan rraplik sisen mare. 15 Ko kerr jijle nga rramtera m̃irres jijle, rraprrorrmi ko wor pirpok. Ko poro nga san orrorrmi jabble, ko Atua piviseni lweni puto limjer tevi. 16 Ko sev nga rramjipari pa, rraprrul totkoni, ko rrapvijuri ko wor.

17 Niaken suk nir, kapok-rrongrrongvi inu tetajer, ko kapmeteni suri p̃irres re si nir nga marviseni murrun nga m̃irres. 18 Ko nale ngel, nuwrai pa nabong elep tevi

kami, ko lelingenok kele, nuwra lweni tevi suwen metek nga mubbun: nir elep arok-loli esij, arlik erpe devje nuval ne murrun nga nai pelaot se Kristo eviseni. 19 Nir arivi jinibb nga parjijki kobbong. Nanu nga bbong nolor marmerreni arivi atua ser, ko arok-lololir e murrun nir nga jinibb non p̃isij e, ko arok-lingi norrorrmien ser renge nanu nir ne ngatan ngel kobbong. 20 Ko kerr ma nir, rramivi pa jinibb ne melrin, rramivi jinibb gortien nen. Ko rramtiriv Numal Iesu Kristo eterter, nga pia-luwi re melrin vini ko pia-la mauren tevi kerr. 21 Ko ni pia-rieni nibe kerr ne ngatan ngel nga marmelisna, para-irpe ni niben ne nosrövien. Pia-loli pirpok renge derteren sen nga milep nga murongwos puloli nanu jijle nir parosuri ni.

4

Pol ela nale sopon tevir

1 Ko niko, niaken suk nir nga memrreni temijpal kami ko morrorrmi kami, kaptur p̃iterter pirpok renge Numal. Nomok-ir suri kami, ko bea-la nowlik ji Kristo suri kami.

2 Kamru Iuotia ko Sintike, inu nungoni tevi kamru eterter nga norrorrmien se kamru puto kokorti p̃irres pirpe Numal mimrreni. 3 Ko nungoni nik kele, nga kerru rromormajing kokorti pa erres, nga kuppitevi nuru, suri orp̃elak tevi inu renge majingen ne nosp̃en nga m̃irres, tevi kele Klemen ko nir nga marok-majing korti tevi inu. Niser nir, aruli pa renge naul nga maruli nise jinibb nir nga para-lai mauren nga m̃irres.

4 Kap̃ir tetajer renge Numal. Iok bowra lweni kele: kap̃ir.

5 Kapviseni nolo kami nga mimalum tevi jinibb p̃etp̃eti nir. Otomori Numal pulwi vini. 6 Sete kaprrorrmi p̃elake nanu san, ko daron nga kamlot ko tetajer kapwera erres wor tevi Atua, ko kapok-ngoni sev nga nevre kami marmumrrol rer. 7 Ko demat se Atua nga m̃iasi norongwosien se kerr, purrul totkoni nolo kerr ko norrorrmien se kerr renge Iesu Kristo.

8 Niaken suk nir, bevnivni ore nale suk iel: nanu nir nga marivi weretunen, nanu nir nga maran mare, nanu nir nga mar-mawos, nanu nir nga marwokwok, nanu nir nga marres, nanu nir nga jinibb marij m̃irres suri, murrun nir nga marsorsan m̃irres ko nga marsorsan nga rrapsusi paran mare, ngok kaplingi norrorrmien se kami renge nanu ngok nir. 9 Ko sev nga kamrunge ko nga kamlai renge nale suk, ko sev nga kamlesi renge liken suk, ngok kaploli surir ko wor. Ko Atua nga mivi batu demat piptevi kami.

Pol owra erres wor tevir

10 Nuir elep re Numal nga lelingenok kami kamviseni lweni merrenien se kami tevi inu. Epriv le pa, ko sete kamla merrenien san tevi inu. Kamrrorrmi ma inu, ko sel ejki. 11 Sete nusp̃e nanu ngok suri nevrek omrrol renge nanu san, ejki. Suri nurongwos pae vajin ƀelik p̃irres pirpe moup pa tevi sev nga muto pa jik. 12 Nurongwose ƀelik p̃irres poro nga jorok puwelili, rreknga poro nga jorok pilep. Renge liken p̃etp̃eti nir, nurongwos pae ƀelik p̃irres; poro nga nanen pilep rreknga nanen pijki, poro nga nijor pilep rreknga nijor pijki. 13 Nurongwos ƀelik re liken p̃etp̃eti nir suri Kristo nga mokla derteren tevi inu.

14 Ko erres ma nga kamrrorrmi inu renge norongen nga m̃isij suk. 15 Ko kami m̃eri Pilipae, kamrongwos pae nga renge daron ne majingen ne nosp̃en nga m̃irres, etipatun daron nga mevel lingi vanu Masetonia, ko kami kamsan kamko-rti tevi inu, suri kamok-la nanu tevi inu. Sete kalesia m̃inij kele nir arloli erpok tevik re wosenen. 16 Ko erpok kele, daron nga m̃elik iak Tesalonaeka, ko vavis kis kamok-la nanu nir nga nevrek mumrrol rer. 17 Sete erpe nomok-rrorrmi kis nanu nga ƀelair ji kami, ejki. Ko nomok-rrorrmi wenen nga piplari renge nolo kami nga m̃irres suri. 18 Nula pa nanu ngok jile nir, ko nula p̃elake. Nup pa, suri nulai pa ji Epaprotaetas merrenien se kami nir. Arirpe sulsulen nga mapun m̃irres van ji Atua nga p̃ir ren. 19 Ko Atua p̃ilai p̃etp̃eti nanu jijle nir nga nevre kami mar-mumrrol rer tevi kami, pusorsan tevi nga m̃ilngi pa m̃iasi ji Iesu Kristo re nosrövien. 20 Rrapsurövi Atua Tata se kerr lelingen ngel ko tuwi ngok vini. Pirpok ko.

Bongsi nale se Pol

21 Kapwerai ‘Erres’ tevi nir nga marivi jinibb nga markorti tevi Iesu Kristo. Ni-aken se kerr nir nga marlik tevi inu iel arwera ‘Erres’ tevi kami. 22 Ko kalesia jijle nir ne iel arwera ‘Erres’ tevi kami, ko mare nen nga marlik renge naim se numal nga milep jer se m̃eri Rom nir. 23 Merrenien se Numal Iesu Kristo puto tevi nem̃i kami. Nuwra ‘Remse kami’.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge KOLOSI
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pol oli naul ngel tevi kalesia nir nga marlik renge Kolosi, ngaim san ie Esia. Oli suri nevisvisenien gerisen san nga miplari jir. Nir nga marvisviseni nevisvisenien gerisen nen arwera jinibb nir parosuri anglo nir ko parosuri kele nale wowarreng elep nga marto renge nale nesesreien rreknga lo (law) se Moses, ko niko parongwose weretunen Atua vajin. Ko Pol owra Iesu Kristo esan okla mauren tevi jinibb, ko daron nga marvijuri nale gerisen ngok ko aruj ngasu kobbong e ni. Ko osp̃e kele suri mauren ser nga marlai renge Kristo, ko pirpese renge mauren ser vajin renge nabong jijle. Ko daron nga muli jile naul ngel, ko elai tevi selen Tikikas putori van jir. Ko Onesimas kele eptevi Tikikas, suri re wosenen Pol okoni ni pulwi van ji numal sen Pilimon.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo renge
marongen se Atua. Tevi Timoti tasi kerr,
2 nomoruli naul ngel tevi kami m̃eri Kolosi
nga kamivi tasi komru renge Kristo, ko
nga kamosuri m̃irres renge sel nga muon.
Nurongwos mae, merrenien ko demat se
Atua Tata se kerr piptevi kami.

Pol owra erres tevi Atua suri nir

3 Tetajer daron nga nomorok-verus suri
kami, ko nomorok-wera ‘erres’ tevi Atua,
Tata se Numal se kerr Iesu Kristo. 4 Suri
nomorunge pa nosp̃en nen nga kami
kamosuri Iesu m̃iterter, ko kami kammer-
reni temijpale kalesia nir. 5 Kami kamok-
loli murrun ngok suri nga kami kamok-
lingi norrorrmien se kami oto eterter
renge nanu nir nga Atua m̃ilngi tera kami
re melrin. Nanu ngok nir, kamrunge pa
nosp̃en ner womu daron nga kamrunge
nosp̃en ne nale weretunen suri Kristo.
6 Nosp̃en ngok ejpari kami pa osuw. Ko
etajer malum, p̃ila wenen renge ngatan
ngel totoklai, pusorsan tevi nga miwen pa
ji kami musuw, m̃itipatun re daron nga
kamrunge e, ko kamrongwose weretunen
merrenien se Atua. 7 Kamrungrunge
womu pae nanu ngel nir ji Epapras, nga
mivi sele kerr san nga nomormerreni. Ni
evi jinibb nga mokmajing lilane m̃irres se
Kristo tevi kami. 8 Ko ni owrai pa tevi
komru merrenien nga Nem̃in On m̃ilai pa
tevi kami.

Verusen se Pol suri nir

9 Ko suri nosp̃en ngok ne kami, ololi
komru nomorverus suri kami tetajer,
m̃itipatun renge daron nga komru
nomorunge. Komru nomorok-ngoni
tevi Atua nga Nem̃in On puloli kapivi
jinibb nga kaplesi wose, ko puloli kami
kaprongwos alje marongen se Atua. 10 Ko
ngok, liken se kami pumomsawos p̃irres
vajin pirpe Numal mimrreni. Ko puloli
mauren se kami wenen putoe renge
majingen nga marres nga kamok-lolir,
ko puloli kami kaprongwos temijpal
kele wore Atua. 11 Ko kapterter p̃etp̃eti
pusorsan tevi derteren nga milep se Atua,
nga puloli kami kaptur p̃iterter tetajer
malum renge nanu nga marsij nga marok-
ini. Ko kap̃ir bbong. 12 Ko kapwera
vajin ‘erres’ tevi Tata suri nga muloli
kami kamviter kaplai pivsivses nanu nga
marres nga m̃ilngi kortonir nga marto
tera jinibb sen nir, re lat nga moron kis
muto ren. 13 Ko Atua etka tweni kerr
pa renge derteren ne nemalik, elngi kerr
renge batun vanu se Natun nga mimrreni.
14 Ko ojri lweni kerr suri Kristo, erpe etlasi
tweni nololien se kerr.

Kristo evi batu nanu jile nga Atua mulolir

15 Sete jinibb san orongwos p̃ilesi Atua.
Ko Kristo ma, rramlesi pa Atua ren, suri
ni osorsan p̃etp̃eti tevi Atua. Ko Kristo
owomu re nanu jijle nir, 16 suri Atua
elngi re nevre Kristo nga ni puloli nanu
jile parpelari; nanu nga marto re melrin
ko nanu nga marto iel ngatan, nanu nga
rramlesir ko nanu nga sete rramlesir, ko
derteren jile se anglo nir ko se jinibb.
Ni ololir, ko arivi sen ko wor. 17 Ko ni
owowomu re nanu jile, ko nanu jile arto
kokorti erres re ni kobbong.

18 Ko kalesia nir arirpe nibe Kristo, ko
ni erpe batur. Ni owowomu renge kalesia
nir; ni emaur wowomu re mijen, nga
puwowomu re nanu p̃etp̃eti. 19 Suri Atua
eir nga p̃ilngi mauren sen jile renge Kristo,
20 ko eir kele nga Kristo pivi nevren nga
puloli ore lolaren se Atua pusuw jerjer. Ko
Kristo ololi vajin nanu jile arkorti erres
luwi tevi Atua, poro parivi nanu ne melrin
nir rreknga nanu ne ngatan ngel. Ololi
demat ngok suri drra ne mijen sen nga
m̃iseser renge nai pelaot.

Kaptur p̃iterter renge murrun ne nosurien

21 Ko bonevis sopon, kami Atua kamtur-
tur telur e kami, ko kamivi devje nuval se
Atua, ko kamok-loli majingen nga marsij

nir. 22 Ko lelingen ngel vajin, suri Kristo ololi niben erpe jinibb ko emij suri kerr, niko muloli kerr rramkorti luwi tevi Atua. Ko ololi kami kele kamivi jinibb on nga marwokwok, ko jinibb sete parongwos parok-wor suri kami. Ko Kristo pia-pitevi kami pirpok van re no Atua. 23 Ko ni puloli pirpok poro bbong kaptur p̃iterter renge murrun ne nosurien. Sete kaptur m̃emav, ko sete kapruj lingi nanu nga kamoktiriv tweni nga marsup̃e renge nosp̃en nga m̃irres nga kamrunge pa. Nosp̃en ngok, arwerwer ren tevi jinibb jile nga melrin m̃isalsal orer. Ko inu Pol nuvi jinibb nga m̃emajing ren.

Pol erpe jinibb nga m̃imajing se kalesia nir

24 Nomok-runge esij elep renge naim ne nekaien ngel. Ko nuir kobbong, suri erpe nuwosi luwe norongen nga m̃isij se kami renge inu nibek. Kristo kele ornge esij elep daron nga ni m̃ilik iel ngatan. Ko jinibb sen jijle nir arirpe vajin ni niben, ko nir kele parunge p̃isij ko wor iel ngatan. Ko erpe inu nuwosi luwe sopon norongen nga m̃isij se kami. 25 Ko inu nuvi jinibb nga mok-majing se kalesia. Majingen ngok, Atua ko elngi re inu nevrek nga ƀemajing jile e suri kami. Ko majingen suk evi nga bowrai tweni nale sen puto limjer.

26 Ko nale ngok oto teptepi sia ko sia renge dul ko dul, ko lelingenok vajin Atua ololi eplari limjer jile ji jinibb sen nir. 27 Atua emrreni piviseni tevir nale sen nga muto teptepi ngok, nga musp̃e suri nanu san nga m̃irres temijpal nga miplari pa musuw renge jinibb ne vanu jijle nir, ngok: Kristo elik pa re kami, ko kamtiriv tweni vajin nga kapa-korti re nosrövien sen.

28 Kristo ngok, namok-werwer ren. Namsusur metue jinibb jile ko namokvisviseni jinibb jile renge norongwosien jile nga murrow nga nabpitevi jinibb jile nir partera p̃irres p̃etp̃eti renge Iesu van ji Atua. 29 Nup̃lak tweni nanu ngok, nurat suri renge derteren sen nga m̃iterter nga moklai tevik.

2

Rraposuri p̃iterter Kristo

1 Numarong kaprongwose nga nurat temijpal suri kami ko suri m̃eri Laotisia nir, ko suri nir jile nga sete marlesi wos wore nibek ko nok. 2 Nurat suri nga nolor p̃iterter ko pumolmol nga parkorti p̃irres renge merrenien. Ngel evi nanu nga m̃irres p̃elak san: numrreni parongwos alje, parongwos p̃irres nga p̃irres kemkam̃e Kristo, nga bonevis nosp̃en nen oto teptepi ji Atua. 3 Ko Atua esilveni renge Kristo norongwosien totoklai nga marres.

4 Nomok-sup̃e nanu ngok suri jinibb sopor arok-loli ler erres, ko tarkerkerasi kami. 5 Nulik ngasue kami renge nibek, ko renge nem̃ik ma, nukorti tevi kami. Ko nuir nga m̃elesi kamtur vivöngsur ko kamtur m̃iterter renge nosurien se kami renge Kristo.

Mauren se kami p̃irres ko wor renge Kristo

6 Erpok, kamlai pa Iesu Kristo evi Numal se kami. Kaploli mauren se kami totoklai vajin piptevi ni. 7 Kaprrul totkoni ni p̃iterter, pirpe lap̃e nai murrul totkoni dan, ko kaptur p̃iterter ren pirpe naim san nga mutur m̃iterter renge dan. Ko nosurien se kami pivini ko wor p̃iterter malum tetajer, pirpe nga marvisviseni kami pae. Ko kapwera ‘erres’ temijpal wor tevi Atua. 8 Kami kapmetmet p̃irres, lartul ngok nir tarrul totkoni kami re nale nawon ser ko gerisen ser nga marvijuri norrorrmien nawon se jinibb nir, ko sel ne nevisvisenien ne ngatan ngel nir. Sete arvijuri sel se Kristo.

Kristo kobbong evi batu jinibb nir ko anglo kele nir

9 Kristo niben otoe erpe jinibb, ko mauren totoklai se Atua elik ren. 10 Ko kami kele, daron nga kamkorti tevi ni, ko kamlai mauren totoklai. Kristo owowomu re Numal p̃etp̃eti nir ko derteren p̃etp̃eti nir. 11 Ko erpok kele, daron nga kamkorti tevi ni, erpe kaman re pa bae ko osuw. Ko iok, sete nusp̃e suri bae nga norman mian ngalu marevji, ko nusp̃e suri bae nga Kristo mirevji tweni murru nalol nga m̃isij renge mauren se kami. 12 Ko daron nga marpaptaese kami, erpe artevni kami tevi Kristo. Ko erpok kele, daron nga kamtawij luwi re nuwi ngok, erpe kammaur luwi tevi Kristo renge mijen, suri kamosuri Atua nga derteren sen ololi Iesu mimaur luwi re mijen.

13 Ko erpe kami kammij pin renge nololien se kami ko renge murrun nga m̃isij se kami. Ko lelingenok vajin, Atua ololi kami kammaur luwi tevi Kristo. Ni etlasi tweni nololien jile se kerr, 14 ko olokloksi nanu nga maruli kortoni martere kerr tevi nale nesesreien nga marwer ore kerr rer, ko ela tweni p̃etp̃etir ko owser renge nai pelaot tevi Kristo. 15 Renge nai pelaot ngok, Kristo obbri otvi derteren se jinibb nga marlelep nir ko jinibb nga marwowomu nir renge devjen se Demij. Kristo otorrlair pa osuw, ko ololi tevir erpe Numal san nga mutorrlai devje nuval sen musuw, ko ololi nor arsij, nga jinibb arongwos parmetenir.

Kristo evi batu kami

16 Ko lartul ngok arwera parwer lokloksi
kami suri nanen lele nga kamrroi, ko nanu
lele nga kammini. Ko arwera kele kamloli
esij nga sete kamtori nabong sopor, ko sete
kamtori nanen ne navöl muwut rrongvi,
ko sete kamtori murrun ne nabong ebu-
tun, nga marmosi ren. Ko sete kapmarong
parij pirpok, pijki. 17 Nanu ngok nir, mẽeri
Isrel nir arvijuri tuwi. Ko arjuji bbong
Kristo. Ko daron nga Kristo mivini vajin,
rramlesi vajin ni sel sen nga mũirres põelak
asi nanu ngok nir. 18 Lartul ngok nir,
norrorrmien ser ean pa mare osuw, suri
arlesi nanu sopor re bori ser. Ko arkerk-
erasi jinibb nir, arwera jinibb nolor pian
wor ngatan ko, ko parsurövi wor anglo ko
nir. Sete kaplinglingi nir parwer lokloksi
kami, parwera kamsij renge nanu ngok
nir. Norrorrmien ser ean mare temijpal,
ko pesveni ko. Arok-rrorrmi nanu ngok
nir suri murru jinibb kobbong nir. 19 Ko
setemun artori Kristo eterter, ko ni mawos
ma evi batu jinibb sen nir. Ko jinibb
sen nir arirpe ni murru niben nir nga
marokla nanen ser renge batun, suri nau
ko murrrmurr arjipjipti erres re niben. Ko
erpok vajin, Atua orongwos puloli niben
totoklai pimaur rujruj pilep põirres.

Mauren nga mimerr renge Kristo

20 Kami erpe kammij pa osuw tevi Kristo.
Kamivi vajin jinibb nga kamiel sisarow
osuw, setemun nevisvisenien ne ngatan
ngel nir arrowsi kami. Ko erpese kamok-
vijuri malume murrun ne ngatan ngel? Er-
pese kamvijuri nale nesesreien ne ngatan
ngel nir, nga muwra: 21 ‘Sete kaptori nanu
ngok ko nanu ngok’, ‘Sete kaprroi nanu
ngok ko nanu ngok’, ‘Sete kapjipari nanu
ngok ko nanu ngok’? 22 Ko iok arsuṍe
suri nanu nga partorir ko parsij bbong.
Ko nale nesesreien ngok ko nevisvisenien
ngok arivi se jinibb kobbong. 23 Nale
ser ngok, rramlesi rrongvi erpe erres,
erpe eviseni norongwosien erres põelak,
suri osoni jinibb nga parlot, ko nga nolor
pian ngatan, ko nga partor ore põiterter
murrun nga marmerreni karkar nanu nga
marsij nir. Ko nesesreien ngok nir, dert-
eren ser ejki rres nawone nga partor ore
weretunen nanu nga nolo jinibb mok-
merrmerreni sarrsarr nir. Ko rramlesi,
daron nga rramvijuri sel ser, murrun nga
mẽisij ngok oto erpok malum kobbong.

3

1 Kami, erpe Atua ololi kammaur luwi
re mijen evesane tevi Kristo. Ko niko,
kapṍelak suri nanu nga marto re melrin
tevi Kristo, nga mẽisakel pa re Atua nevren
rres. 2 Kami kaplingi norrorrmien se
kami ko wor puto re nanu nga marto re
melrin nir, setemun kapok-rrorrmi nanu
ne ngatan ngel nir. 3 Suri erpe kammij
pa osuw, ko mauren se kami oto teptepi
tevi Kristo ji Atua pa osuw. 4 Ko ngok,
batu mauren weretunen se kami evi Kristo
kobbong. Ko daron nga Kristo pia-rremali,
ko kami kele kapa-rremali tevi ni vajin
renge nosrövien.

Mauren se kami nga mẽitra pusuw vajin

5 Ko ngok, kapbböt pini murru kami
nga marivi ne ngatan ngel kobbong, erpe
norman muoji nesevin, ko nesevin muoji
norman, murrun nga sete muwokwok, ko
armerreni nanu nga marsij nir. Ko nir
arok-merrmerreni nanu jile, ko iok erpe
arosuri nanu ngok nir arirpe atua mẽinij
nir. 6 Suri murrun ngok nir, lolaren se
Atua pian renge nir nga sete marosuri
ni. 7 Ko kami kele, bonevis kamok-vijuri
murrun ngok nir, daron nga kammaur
renger e. 8 Ko lelingenok vajin, kami
kapjikie murrun jijle nga marsij, erpe
lolaren, nolon nga mulolar, nalol nga
mungasi jinibb, murrun nga marij mẽisij
tere jinibb, rereren nga marsij nir. Sete-
mun kapok-rij pirpok nabong pisan. 9 Ko
sete kapkerkerasi lululweni kami. Suri
kamla tweni pa mauren nga womu tevi
murrun nen nga marsij nir, 10 ko kamuri
lweni pa mauren nga mimerr ngok, nga
Atua mokloli lululweni mimerr tetajer.
Suri Atua emrreni nga kaprongwose ni
põirres, ko nga kapsorsan tevi ni. 11 Ko
niko, setemun jinibb san orongwos puwra,
‘O, inu nuvi mẽeri Isrel ko san, ko nik
kuvi jinibb ne vare ko san’, rreknga ‘O,
inu nuan pa renge bae, ko nik setewor
kuan re bae’, rreknga ‘O, inu nurongwose
erres, ko nik kurrlenge nanu’, rreknga
‘O, inu nuvel sisarow, ko nik kuvi jinibb
ne majingen’. Setemun kapok-rij pirpok,
pijki. Suri Kristo elep asi nanu ngok nir,
ololi arirpe nanu nawon kobbong nir. Ko
ni elik pa renge jinibb sen nir.

Mauren se kami emerr

12 Iow, erres, kamivi jinibb nga Atua
mutobbtobbue kami, kamivi jinibb on,
kamivi jinibb nga Atua mimrreni kami.
Ko niko, kapuri mauren nga mimerr nga
murrun mirpel: kaprrorrmi jinibb nir,
kaprres tevir, nolo kami pian ngatan ko
kapivi jinibb malum, ko norrorrmien se
kami pipriv. 13 Kaptor totoni nolo kami,
ko kaptelasi lululweni nololien se kami
renge sel nga Numal mẽitlasi tweni pa
nololien se kami ren. 14 Ko murrun ngok
nir, kapjipjipteni tevi merrenien. Suri
merrenien evi nanu san nga murongwos
põijipjipteni nanu jijle põirres. 15 Ko de-
mat se Kristo puwowomu re nolo kami.
Suri demat evi nanu nga milep nga Atua

mimrreni puto renge jinibb sen nir, nga markorti mirpe niben sansan. Ko kapok-wera ‘erres’ tevi Atua suri nanu p̃etp̃eti nir. 16 Ko nale se Kristo puto p̃etp̃eti re nolo kami. Ko kapvisviseni lululweni kami, ko kapsusur metu lululwi tevi kami renge norongwosien jile nga murrow. Ko kapok-lai nubo lele tevi Atua nga kapsurövi ni, nubo nir ne Sam renge Naul On, nubo nir nga kami kamkoji, ko nubo nir nga Nem̃in On m̃ilair tevi kami. Kaplai nubo ngok nir tevi nolo kami nga marok-wera “erres” tevi Atua tetajer. 17 Ko nanu p̃etp̃eti nga musuwsuw ngok nga kamwerai, ko nanu p̃etp̃eti nga musuwsuw ngok nga kamloli, ko kaplolir ko wor renge nise Numal Iesu. Ko kapok-wera tetajer ‘erres’ tevi Atua Tata renge nise Iesu mawos.

Murrun ne metka renge mauren nga mimerr

18 Kami nesevin nga kamlik ji diwen se kami nir, kaposuri diwen se kami nir. Murrun ngok osorsan erres kobbong renge kalesia nir. 19 Ko kami norman nga kam-lesi nesevin, kapmerreni nesen se kami, ko sete kapok-sij tevir. 20 Ko bipiwarreng nir, kapvijuri nale p̃etp̃eti se tata ko tasu se kami nir, suri Numal ornge erres re murrun nga mirpok. 21 Ko tata nir ko tasu nir, sete kaploli natu kami nir parungasi kami suri sel nga m̃iterter nga kamok-loli tevir, suri nolor tarok-vitan.

Murrun ne jinibb ne majingen nir ko numal ser nir

22 Jinibb ne majingen nir, kaposuri nale p̃etp̃eti se nir nga marivi numal se kami iel ngatan. Sete kapok-majing p̃irres re bbong daron nga numal se kami marlik e, nga nir parmerreni nawone kami. Ko kapmajing ko wor renge nolo kami nga m̃irres p̃etp̃eti, suri kammetutue Numal Kristo. 23 Ko nanu jile nga kamloli, kapmajinge tevi nolo kami, pirpe kammajing se Numal, sete se jinibb kobbong. 24 Suri kamrongwose nga Numal pia-lai nowli kami tevi kami, nga marivi nanu nga marres nir nga ni m̃ilngir terai kami e. Erpe kamok-majing pa se Numal Kristo. 25 Ko nir nga ma marok-loli m̃isij, ko Numal p̃ikle lweni tevi nir p̃etp̃eti pusorsan tevi nga marloli ngok. Suri Numal ololi osorsan tevi jinibb p̃etp̃eti nir, poro parivi jinibb nga marwelili rreknga jinibb nga marlelep.

4

Pol ela nale tevi nir

1 Ko kami numal nir, kaploli murrun nga mumomsawos m̃irres tevi jinibb ne majingen se kami nir, pusorsan pirpok tevi nir p̃etp̃eti. Suri kamrongwos pae nga kami kele Numal se kami oto pa re melrin, ko ni pia-loli tevi kami pusorsan tevi nga kami kamloli tevi nir.

2 Kami kapok-lot tevi nolo kami nga marterter tetajer. Kapkulkulu p̃irres renge loten se kami, ko kapok-wera ‘erres’ tevi Atua. 3 Ko kaplot suri kem kele, nga Atua p̃itasi metali nga nabwera tweni nosp̃en suri Kristo, nga bonevis muto teptepi. Ko inu nulik renge naim ne nekaien le ngel suri numajing ren. 4 Ko kaplot suri nga inu Þerij p̃irres, puloli nale nen parm̃erer. Iok pirpe pusorsan p̃imawos tevi nga inu bololi.

5 Kapok-loli murrun nga mivijuri norongwosien tevi jinibb ne vare nir. Kaploli womue p̃irres ngarr tevir, nabong tarasasi nawon. 6 Kapok-rij p̃irres tevi nir tetajer, puloli nir parir nga parunge nale se kami. Ko kaprongwose p̃irres vajin lut nga kaprij weli jinibb jile nir parto suri.

Nosp̃en ne Pol

7 Tikikas pia-sup̃e suri nosp̃en nek tevi kami. Ni evi niaken se kerr san nga rram-merreni, ko nga mokmajing korti lilane m̃irres tevi inu renge majingen se Numal. 8 Nukoni vinuk ji kami suri nanu ngel le, nga puloli kaprongwose nosp̃en ne kem, ko nolo kami parmolmol suri p̃irres. 9 Ko bokoni kele Onesimas piptevi ni. Ni kele evi niaken se kerr san nga rrammerreni, ko nga mokmajing lelane m̃irres, ko evi kami san. Nuru ngok porloli kaprongwose nanu jile nga marok-pelpelari iel.

Bongsi nale se Pol

10 Aristakas le nga m̃ilik renge naim ne nekaien ngel owra ‘erres’ tevi kami, ko Mak kele nga mivi tasi Banapas san, ni kele owra ‘erres’ tevi kami. Nuwra rrurrngi pa tevi kami nga poro ni pivinuk, ko kapa-tekai ni. 11 Ko m̃erel nga nisen muwaji Iesu nen nga marverus kele nisen tuwen Jastas, ni kele owra ‘erres’ tevi kami. Nir itul ngok kobbong renge m̃eri Isrel nir arpitevi inu renge majingen ne batun vanu se Atua, ko arok-loli nolok erres. 12 Ko Epapras kele, nga mivi kele kami san, owra ‘erres’ tevi kami. Ni evi jinibb ne majingen se Iesu Kristo, ko okrat tetajer suri kami renge loten sen nga kaptur p̃iterter jile, kaptera jile, ko nga kaploli marongen p̃etp̃eti se Atua. 13 Nurongwos bowrai nga ni mokp̃elak milep suri kami, ko suri nir nga renge Laotisia, ko nir nga renge Ierapolis. 14 Ko dokta Luk le, nga rrammerreni ni, ko Demas kele, orwera ‘erres’ tevi kami. 15 Kapwera ‘erres’ tevi tasi kerr nir nga marlik Laotisia, ko tevi vi-nok Nimpa, ko tevi kalesia nir nga marok-korti renge naim sen. 16 Ko poro nga para-eve jile naul ngel tevi kami, kaplai

kele van para-eve kele tevi kalesia nir nga renge Laotisia. Ko naul suk nga m̃elai tevi kalesia nir renge Laotisia, kami kaplai vinuk ko kaploli para-eve tevi kami. 17 Ko kapwerai tevi Akipas, ‘Kupmetmet p̃irres nga kupmajing jile majingen ngok nga Numal m̃ilai tevi nik.’

18 Inu mawos vajin, nula pensil ji m̃er nga mok-uli tweni nale suk ngel nir, ko nuli vajin “erres” suk ngel tevi kami. Erres kaprrorrmi inu renge dil delrrurr nga marserek e. Nurongwos mae, merrenien se Atua puto tevi kami. Nuwra ‘Remse kami’.

Naul nga Pol Muli Womue tevi Kalesia Nir renge TESALONAEKA
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Tesalonaeka evi ngaim nga milep ne Masetonia. Pol evan ie daron nga mivel lingi Pilipae, ko etipatun re majingen ne kalesia ie. Ko sete epriv, ko mẽri Isrel sopor nga nolor mileplep suri jinibb elep arosuri nosp̃en nga mĩirres, aroji tweni Pol. Ko Pol etajer kele, okmajing renge ngaim mĩinij sopor. Ko mian ko orrorrmi mẽri Tesalonaeka nir elep, ko okoni Timoti nga ni pimteni suri liken ser erpese. Mian ko Timoti olwi vajin ko osp̃e nosp̃en se nir tevi Pol, ko ololi Pol nolon eir elep suri. Ko eauli vajin naul ngel nga rramveruse 1 Tesalonaeka nga puloli norrorrmien ser p̃iterter renge nosurien ser, ko liken ser puon p̃irres. Ko ni osp̃e kele sopon suri nanu sopor nga nir marsusi, erpe pirpese re nabong nga Kristo pia-luwi vini rengen.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol, Silas, ko Timoti, namuli naul ngel tevi kami kalesia nir nga Tesalonaeka nga kamkorti pa tevi Atua Tata ko Numal Iesu Kristo. Nurongwos mae, merrenien ko demat se Atua piptevi kami.

Pol owra erres tevi Atua suri murrun ko nosurien se nir

2 Tetajer namok-wera erres elep tevi Atua suri kami jijle, ko namok-verus suri kami renge loten se kem tetajer. 3 Namrrorrmi re no Atua Tata se kerr erpese nga kammajing tweni nosurien se kami, ko nga merrenien se kami muloli kamp̃elak; ko nga norrorrmien se kami muto mĩiterter malum renge Iesu Kristo Numal se kerr, ko sev nga ni pia-loli tevi kami.

4 Niaken se kem nir, kem namrongwose erres nga Atua emrreni kami elep, ko elngi pa kami osuw nga kapivi jinibb sen. 5 Suri daron nga kem namwerai tweni nosp̃en ngel nga mĩirres tevi kami, ko sete evi nale nawon, ejki. Ko Atua elai pa derteren sen ko Nemĩin On sen orpitevi nale se kem, ko ololi kamrongwose erres nga evi nale weretunen. Ko kamrongwose, liken se kem omomsawos erres daron nga namlik tevi kami. Ko namloli erpok nga piviseni sel tevi kami. 6 Ko kami kamvijuri sel ngok kobbong nga kem namviseni. Evi pa sel se Numal. Ko daron nga kami kamlai nosp̃en nga mĩirres, ko kami kele, jinibb nir arloli esij tevi kami. Ko Nemĩin On ololi kami kamĩir kele. 7 Ko re murrun ngok, kami kamviseni kele sel nga mĩirres re no kalesia nir ne vanu nga Masetonia ko kalesia nir ne vanu ne Akaea, nga nir parvijuri kami. 8 Suri kami kamwera tweni nale se Numal renge Masetonia ko Akaea kobbong, ko nosp̃en ne nosurien se kami renge Atua etajer kele wor re vanu p̃etp̃eti. Ko niko muloli kem setemun namrongwose nabwerai tweni nanu san suri nosurien se kami tevi jinibb nir. 9 Suri lartul ngok nir kobbong arsupsup̃e suri kami, ko sev nga miplari daron nga namini ji kami, nga kami kamlingi tweni pa atua mĩinij nir, ko kamini kamvijuri Atua nga mimaur ko nga mivi weretunen. 10 Ko arsupsup̃e kele nga kami kamok-tiriv Iesu nga mivi Atua Natun nga Atua muloli mimaur luwi re mijen, nga pia-luwi kele wor re melrin vini, ko pia-lai mauren tevi kami re nabong nga pia-vini nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir.

2

Majingen se Pol renge Tesalonaeka

1 Tasi kem nir, kamrongwos pae nga sete naminuk nawon ji kami, ko jelangin nga namlingi emaur pa ji kami. 2 Ko kami kamrongwose, daron nga namlik malum ngaim Pilipae, ko jinibb arloli esij tevi kem ko arij esij elep kele wor tevi kem. Ko arij tere kele kem daron nga naminuk ji kami. Ko Atua se kerr ololi norrorrmien se kem eterter nga nabwera tweni nosp̃en nga mĩirres sen tevi kami. 3 Ko nale se kem nga miveruse kami evi weretunen. Sete erpe nga nir marok-werai, nga nam-sarr, rreknga namwera nablai nanu san ji kami kobbong, rreknga namkerkerasi kami, ejki. 4 Ko Atua emteni pa nolo kem ko elesi erres, ko elai pa nosp̃en sen tevi kem nga nabwerai tweni. Ko niko nammajing se Atua, nga puloli ni p̃ir re majingen se kem; ko sete nammajing se jinibb, nga nir parir renge majingen se kem. Ko Atua okmeteni nolo kem malum rengen. 5 Ko kamrongwose erres nga kem sete naminuk nga nabsurövi nawon kami, rrek suri nabloli sel nga nabvenae joro kami nir, ejki. Atua orongwos puwrai nga nale ngok evi weretunen. 6 Ko kem sete namloli murrun ngok nga nabloli jinibb parsurövi kem, poro pivi kami, rreknga jinibb mĩinij kele. 7 Ko kem namrongwose nablolir parsurövi kem, suri namivi pa aposol se Kristo. Ko sete namloli erpok. Ko namloli nolo kem omolmol pa livö ne kami, erpe tasu san nga moktor lilane natun nir. 8 Ko erpok kele, nammerreni

kami elep, ko nammarong nga nablai, sete nosp̃en se Atua kis kobbong, ko mauren se kem kele wor tevi kami. Suri merrenien se kem elep wor tevi kami.
9 Tasi kem nir, kaprrorrmi wose nga nam̃elak elep. Nutrin ko nutpong nammajing tevi nevre kem, nga kami sete kaprrorrmi p̃elak kem renge nanen daron nga namok-werai tweni nosp̃en se Atua tevi kami. 10 Kami kamrongwos kapwerai, ko Atua kele orongwos puwrai nga murrun nga kem namloli tevi kami kalesia owokwok, ko osorsan erres. Ko sete jinibb san orongwos p̃irij tere kem renge murru kem ngok. 11 Ko kami kamrongwose nga kem namvisviseni kami sisamis kobbong osorsan tevi tata san nga mivisviseni natun nir. 12 Ko kem namok-rij nale elep nga m̃irres tevi kami, nga puloli nevre kami p̃iterter, ko nolo kami sete pivitan. Ko Atua everuse kami nga kapan renge batun vanu sen ne nosrövien, niko muloli namok-rij m̃iterter mirpok tevi kami, nga kami kaptori murrun nga musorsan m̃irres renge no Atua.

Lartul nga marok-oji kalesia nir

13 Ko suri nanu m̃inij kele namok-wera erres tevi Atua suri kami tetajer, nga daron nga namlai nale se Atua vinuk ji kami, ko kami kamlai erres. Kami kamlesi wose weretunen nga evi pa nale se Atua, sete nale se jinibb kobbong. Ko nale ngok okmajing malum tevi kami nga kamokosuri. 14 Ko tasi kem nir, eplari osorsan tevi kami erpe nga miplari tevi kalesia se Atua nir renge vanu ne Jutia nga martur renge Iesu Kristo. Suri jinibb ne vanu se kami nir arloli esij tevi kami osorsan erpe nga m̃eri Isrel nir marloli pa m̃isij tevi kalesia nga nir. 15 Ko meling ngok kele kobbong nir arevji pini Iesu Numal se kerr, ko propet nir ne tuwi; ko arok-oji kem kele, ko arloli Atua sete eir renge sev nga marloli. Ko artere jinibb totoklai, 16 suri arok-tur ore kem nga sete nabwerai tweni nale se Atua tevi jinibb ne vare nir, nga Atua sete p̃ilai mauren tevi nir. Ko erpok nololien ser ean p̃elak tetajer, ko lolaren se Atua oto tevir ko pa osuw.

Pol emrreni p̃ilesi nir kele

17 Tasi kem nir, daron nga namiel lingi kami, ko namrrorrmi kami elep, erpe norrorrmien se kem elik malum tevi kami. Ko sete epriv nga namrunge erpe nammerreni kelewor nablesi no kami. 18 Niko nammerreni nabinuk ji kami. Ko inu Pol, nulwi lesi vavis le pa, ko Demij oktur ore kem. 19 Ko daron nga Iesu Numal se kerr pia-luwi e vini, ko naba-runge p̃irres renge ni non suri kami kis kobbong. Ko nabarij melmelas suri kami kis kobbong, ko naba-lai nowli kem suri kami kis kobbong. 20 Suri kami kamjoroi pa kem, ko kami kamlai pa neiren tevi kem.

3

1 Ko namrrorrmi kami elep erpok mian, ko nolo kem setemun orongwos puto malum. Ko niko nammarong nga komru Saelas noborlik jer ko pa iel renge ngaim ne Atens, 2 ko nomorkoni Timoti. Ni evi tasi kerr san, ko okpitevi komru renge majingen se Atua nga parwerai tweni nosp̃en nga m̃irres suri Kristo. Nomorkoni ni vinuk nga puloli kaptur p̃iterter renge nosurien se kami, sete nolo kami pivitan 3 suri nanu nga marsij nga marok-loli tevi kami. Ko kami kamrongwos pae nga paraloli pirpok, suri evi pa marongen se Atua. 4 Ko kem, daron nga namlik malum ji kami, ko namwerai womu pae tevi kami nga nir para-loli p̃isij tevi kami pirpok. Ko kami kamrongwos pae, suri eplari pa osuw osorsan tevi nga namwerai. 5 Niko muloli setemun nurongwos ðelik malum, mian ko nukoni Timoti nga pimteni suri nosurien se kami erpese. Nomok-rrorrmi Demij nga mokrrowrrowe jinibb tikrekrasi pa kami ko tuloli ðelaken se kem tarivi vajin nanu nawon.

Neiren nga milep se Pol suri m̃eri Tesalonaeka nir

6 Ko lelingenok vajin Timoti evel lingi kami ko olwi pa vini ji kem, ko elik pa tevi kem osuw, ko osp̃e nosp̃en nga m̃irres suri nosurien se kami ko merrenien se kami. Ko ni owrai nga norrorrmien se kami okrres tetajer suri kem, ko nga kammerreni kaplesi kem, osorsan erpe nga kem kele nammerreni nablesi kami. 7 Tasi kem nir, suri namrunge pa nosp̃en ngel nga m̃irres suri nosurien se kami, niko muloli nolo kem sete evitan renge norongen nga m̃isij ko nanu nga marsij nir nga marok-loli tevi kem. 8 Ko suri kami kamtur pa eterter renge Numal, niko muloli vajin kem nammaur renge mauren nga m̃irres. 9 Kem sete namviter rragrrag nga nabwera erres tevi Atua suri kami, ko suri neiren nga milep nga nam̃ir suri kami rengen re no Atua se kerr. 10 Nutpong ko nutrin namok-verus eterter nga nabrongwose nablesi no kami kele, ko nga nablai kele sev nga nosurien se kami mumrrol rengen. 11 Ko ngel evi loten se kem, nga Atua Tata ko Iesu Numal se kerr porloli sel nga kem nabinuk nablesi kami, 12 ko nga Numal puloli merrenien se kami nga kammerrmerreni kami ko nga kammerreni jinibb jijle pimaur kele van mare pilep, pusorsan tevi merrenien se kem nga nammerreni kami. 13 Ko nomoklot kele nga ni pia-loli norrorrmien se kami

p̃iterter ko puon p̃irres re no Atua Tata se kerr, pijpari daron nga Iesu Numal se kerr pia-luwi vini kele tevi jinibb sen nir.

4

Murrun nga marmomsawos renge no Atua

1 Tasi kem nir, nuwra bosp̃e suri vajin liken se kami. Namvisviseni pa kami renge sel nga puloli Atua p̃ir tevi kami, ko lelingenok kamok-vijuri sel nen. Ko namngoni kami renge nise Numal Iesu nga kapvijuri sel nen p̃irres kele wor, ko nga nolo kami puto p̃iterter rengen. 2 Ko kami kamrongwos pae nale nga namlai tevi kami renge nise Numal Iesu, ngel: 3 Atua emarong nga kapivi jinibb nga muon m̃irres. Norman sete puloli sel nga m̃isij tevi nesevin, ko nesevin sete puloli sel nga m̃isij tevi norman. 4 Kami sisamis kaptor sweri ko wor nesen se kami renge sel nga muon ko muwokwok m̃irres, 5 ko sete renge sel nga m̃isij mirpe jinibb ne vare nir nga sete marongwose Atua. Suri nir arok-vijuri nolor kobbong nga marvenae nesevin. 6 Ko kami sete kaploli p̃isij tevi tasi kami san nga kapvenae nesen sen. Suri Numal pia-tor vitrangi isi nga marloli mirpok. Namwerai womue ko namwerai eterter tevi kami erpok. 7 Suri Atua everuse kerr nga rrapvijuri sel nga muon, sete sel nga m̃isij. 8 Ko si nga murong tweni nale ngok, sete orong tweni jinibb kobbong, ko orong tweni kele Atua nga moklai Nem̃in On sen tevi kami.

9 Ko re devjen ne merrenien, setemun nurongwose boli nale san tevi kami. Suri Atua evisviseni pa kami osuw nga kapmerrmerreni kami, 10 ko kamok-loli erpok tevi tasi kerr jijle nga marlik sisamis renge Masetonia totoklai. Ko namok-werai eterter tevi kami nga kapan mare kele wor renge sel ngok, 11 ko nga kami kapp̃elak ko wor nga mauren nga mumolmol puto ji kami, ko nga kapmetmet nga kapmajing lululweni majingen se kami kobbong. Ko erpe namok-werai pa, sete kaplik nawon, ko kami kapmajing ko wor tevi nevre kami. 12 Ko nanu ngok nir parloli nir nga sete marosuri Iesu parlesi kami pirpe jinibb mawos kobbong, ko setemun kapkulu van ji jinibb m̃inij nir renge sev nga nevre kami mumrrol ren.

Pol osp̃e suri nabong nga Iesu pia-luwi e vini

13 Tasi kem nir, nammerreni kaprongwose erpese renge kalesia nir nga marmij pa. Sete nammerreni nga kami kapting ko kaprunge p̃isij pilep suri nir pirpe lartul nga norrorrmien ser sete muto renge Atua, ko nga sete marteravi nanu san jin. 14 Kerr rramosuri nga Iesu emij, ko emaur luwi kele. Ko erpok kele, renge kalesia nir nga marmij, Atua pia-la lweni nir kele paran renge melrin tevi Iesu. 15 Sev nga namok-sesre tevi kami ngel evi nesesreien se Numal: Kerr nga rrammaur jer re daron nga Numal pia-luwi vini setete rramawowomu renge kalesia nir nga marmij pa. 16 Atua pia-werai nale, ko numal se anglo nir pia-verus, ko san pia-uwi davö se Atua. Ko Numal vajin pia-linglingi melrin vini ngatan. Ko kalesia nir nga marmij paramaur luwi puwomu. 17 Para-maur luwi jile pusuw, ko kerr vajin nga rrammaur malum mijpari nabong ngok, Atua piatekai kerr vajin, ko pukortoni kerr tevi nir nga marmij, renge nabor nir. Ko kerr jile rrapa-lesi Numal renge mesa nawon. Ko ngok ma rrapa-lik tevi Numal tuwi ngok vini. 18 Ko niko erres ma nga kami kapoksupsup̃e nale ngok tevi kami lulweni, nga puloli norrorrmien se kami puto p̃iterter.

5

Sete jinibb san orongwose nabong nen

1 Tasi kem nir, sete nurongwos boli tevi kami suri nabong ko daron nga nanu ngok nir para-rremali ren. 2 Suri kami kamrongwos alje pae nga Numal pia-vini re nabong san nga jinibb sete marongwose, osorsan erpe nga jinibb venao san mivini natmupong. 3 Jinibb nir parawera, ‘O erres kobbong, nanu jijle erres bbong’, ko nanu nga m̃ikarkar pivini pijpari nir pivesane ko pulokloksir, ko sete parongwos parasi. Pirpe kele nesevin san nga m̃ilelea mian ko murnge depain nga pivasus.

4 Ko kami, tasi kem nir, sete kamlik renge nemalik, nga kapa-taole nabong ngok pirpe nga martaole jinibb venao nga mivini. 5 Suri kami jijle kamivi pa jinibb ne moron, ko jinibb ne nat nga m̃irin. Sete kamivi jinibb ne nemalik, rrek jinibb ne natmupong. 6 Ko sete rrapmatur porporwon pirpe lartul ngok nir, ko rrapkulu metmet ko wor, ko norrorrmien se kerr p̃im̃erer p̃irres. 7 Ko nir nga marokmatur porporwon arok-matur natmupong, ko nir nga marok-minmin arok-minmin natmupong. 8 Ko kerr rramivi pa jinibb ne nat nga m̃irin, ko niko norrorrmien se kerr p̃im̃erer ko wor p̃irres. Nosurien ko merrenien porirpe sunsun nga puto metmet nga neliw se devje nuval sete purongwos p̃ilik rrurrngi. Ko rraplingi norrorrmien se kerr renge Atua nga pia-la mauren tevi kerr, ngok erpe evi nuvan re batu kerr nga muto metmet erpok kele. 9 Suri Atua sete elngi kerr nga pulolarsi kerr kele, ejki. Elngi pa kerr ji Iesu Kristo,

Numal se kerr, nga ni pia-lai mauren tevi kerr. 10 Ni emij suri kerr nga kerr rrapa-korti tevi ni renge mauren, poro nga rrapmaur rreknga rrapmij daron nga pia-luwi e vini. 11 Ko ngok ma kami kapok-rij ko wor p̃irres tevi kami lululweni, nga puloli norrorrmien se kami p̃iterter, ko kapok-lilai se kami, pirpe nga kamok-loli lelingenok.

Bongsi nale se Pol

12 Tasi kem nir, namngoni eterter tevi kami nga kaposuri p̃irres nir nga Numal m̃ilngir parp̃elak renge nemetmetien ko nevisvisenien se kami. 13 Kapmerrenir ko kaposurir p̃irres renge majingen nga marok-lolir. Ko tetajer kapok-korti lulweni tevi kami p̃irres, nga demat puto livö e kami.

14 Tasi kem nir, namwerai eterter tevi kami nga kapsulngatir ko wor nga niber p̃iterter nga parloli majingen. Ko kaprij p̃irres tevi nir nga nolor marmetutu, nga puloli parterter luwi kele; ko kaplai se nir nga derteren ser mijkie. Ko tevi nir totoklai nolo kami pipriv ko wor. 15 Kami kapmetmet ko wor nga kami san sete p̃ikle lweni murrun nga m̃isij tevi jinibb san. Ko kami kapp̃elak pilep nga kaploli p̃irres tetajer ko wor tevi kami lulweni ko tevi jinibb m̃inij kele nir.

16 Kami kap̃ir ko wor tetajer. 17 Kami kaplot ko wor tetajer, nga nolo kami sete pijebreni. 18 Ko kami kapwera ‘Erres’ ko wor tevi Atua renge nanu jijle nga marok-pelari ji kami. Suri ngok evi marongen se Atua renge gortien se kami tevi Iesu Kristo. 19 Sete kapvisi pini Nem̃in On se Atua. 20 Sete kapkulu wutan re nale se jinibb san nga muwra nga ni mivi propet ko m̃irij nale se Atua. 21 Ko kaprrowrrow wore nanu jijle, ko kaplesi nga m̃irres ko kaptori; 22 ko kaplinglingi nanu jijle nga marsij.

23 Ko ngel evi loten suk, nga Atua nga mivi batu demat, puloli kapon nga kapon p̃etp̃eti; ko ni putori totkoni kami nga norrorrmien se kami, mauren se kami, ko nibe kami puto p̃irres totoklai, pian pijpari daron nga Iesu Kristo Numal se kerr pia-luwi e vini. 24 Atua nga miveruse kami pia-loli nanu ngok nir, suri ni okloli pa nanu nga muwrai nir osuw.

25 Tasi kem nir, kaplot suri kem kele ko wor. 26 Kapwera “erres” tevi kalesia selerr nir, renge sel nga m̃irres san. Ko ngok ma piviseni nga rramirpe niaken mawos vajin. 27 Nuwrai eterter tevi kami, renge nise Numal se kerr, nga kapeve naul ngel tevi kalesia jijle nir.

28 Merrenien se Iesu Kristo, Numal se kerr, puto tevi kami. Nuwra “Remse kami jijle.”

Naul Erwen nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge TESALONAEKA
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Ngel evi naul tuwen nen nga Pol muli tevi kalesia nir ie Tesalonaeka. Osp̃e kele suri nabong nga Kristo pia-luwi vini rengen, ko ewer rrerrarre nale gerisen ngok nga muwra nabong nen eplari pa osuw. Ko owrai tevir nga partur p̃iterter renge nosurien ser, ewretun jinibb sopor arok-loli esij tevir. Ko owrai kele nga sete parlik nawon, ko nir sisamis parmajing tweni ko wor nanen ser, ko nga parok-loli majingen nga marres tetajer.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol, Silas, ko Timoti, namuli naul
ngel tevi kami kalesia nir nga Tesalonaeka
nga kamkorti pa tevi Atua Tata ko Numal
Iesu Kristo. 2 Merrenien ko demat se Atua
Tata ko se Numal Iesu Kristo piptevi kami.

Pol owra erres tevi Atua suri nir

3 Tasi kem nir, namok-werai erres ko
wor tevi Atua tetajer suri kami. Ko erres
nga nabloli pirpok, suri nosurien se kami
okmaur elep, ko merrenien se kami nga
kamok-merrmerreni kami okan mare elep
kele wor. 4 Ko ngok ololi kem vajin namok-
surövi kami tevi kalesia se Atua nir renge
vanu totoklai. Namok-sup̃e murrun ngel,
suri nga kamtur eterter pa daron nga
jinibb nir marloli m̃isij tevi kami. Ko
jinibb ne vare nir arok-oji kami ko arok-
loli esij tevi kami nabong elep, ko nosurien
se kami sete evitan rengen.

Atua putor vitrangi nir nga marok-loli m̃isij tevi m̃eri Tesalonaeka nir

5 Ko nanu ngok nir para-loli kapivi jinibb
mawos ne batun vanu ne melrin, ko ngok
evi batun nga marok-loli m̃isij tevi kami.
Ko suri arok-loli esij tevi kami erpok, niko
miviseni nga Atua puloli pusorsan p̃irres
daron nga putor vitrangi jinibb nen nir.
6 Ko rrek p̃irres p̃elak ma poro Atua puloli
p̃isij tevi nir nga marok-loli m̃isij tevi kami
ngok. 7 Ko re wosenen kele kobbong, Atua
pia-la tweni norongen nga m̃isij ji kami
ko ji kem kele. Re daron ngok, Numal
Iesu pia-linglingi melrin ko p̃irrmali iel
ngatan tevi anglo sen nir nga marterter,
8 ko tevi nabb nga muror milep. Ko ni pia-
tor vitrangi nir nga marivi devje nuval se
Atua, ko nir nga sete marosuri nosp̃en nga
m̃irres suri Iesu Numal se kerr. 9 Atua pia-
tor vitrangir renge nabong ngok daron nga
p̃ilngi kurtwenir, ko parlik vajin ngasue
Atua renge lut nga m̃isij san pijpari tuwi
ngok vini. Ko setemun parini mori ji
Numal nga parlesi nosrövien sen rrekngа
derteren sen. 10 Renge nabong ngok,
kami kapa-pitevi nir nga marres, suri kami
kamosuri pa nale nga namwerai tevi kami.
Ko Iesu pia-luwi vini, ko jinibb sen nir nga
marosuri ni partaole ko parsurövi ni.

Loten se Pol suri nir

11 Niko muloli namok-lot tetajer suri
kami, nga Atua se kerr puloli kapviter
renge mauren nga ni miveruse kami
tweni; ko nga p̃ilai derteren kele tevi
kami nga kaprongwos kapmajing nunsi
norrorrmien jijle nga marres ko majingen
jijle nga muto pa renge nosurien se kami.
12 Murrun ngok puloli jinibb parsurövi
nise Iesu Numal se kerr suri kami, ko par-
surövi kami kele suri ni, suri merrenien se
Atua se kerr ko se Numal Iesu Kristo.

2

Murrun nga Iesu Kristo pia-luwi e

1 Tasi kem nir, namwera nabsup̃e vajin
suri murrun nga Iesu Kristo pia-luwi e, ko
pirpese rrapa-korti tevi ni. 2 Ko namw-
era nabwerai p̃iterter tevi kami nga sete
norrorrmien se kami p̃isarr pingavilvil,
rrekngа sete kaprunge p̃isij renge nale
karkar nga marwerai ‘O, nabong se Numal
evini pa.’ Rrek kami kamrunge nale ngok
ji jinibb san nga muwra Nem̃in On elai tevi
ni, rrekngа ji jinibb san nga mokwerwer,
rrekngа renge naul san nga marwera kem
namuli. Ko ejki, sete kaprunge. 3 Sete
kaploli jinibb san p̃ikrekrasi kami renge
sel san. Suri nabong ngok sete mia-vini
womu. Kapa-lesi womu nabong nga milep
san nga p̃irrmali, nga jinibb partur imera
ko partere Atua. Ko jinibb nga moktor
otvi nale pia-rremali, ni nga mivi jinibb
ne nejijkien. 4 Ni pia-tere atua m̃inij nir
nga jinibb marok-surövir, ko p̃ilngi ni pian
mare re nir ngok. Ko ni pian vajin renge
Naim On se Atua ko p̃isakel ko puwra
tweni nga ni kobbong evi Atua.

5 Ko erpese? Kami kammalie nga nuwrai
pa nanu ngel tevi kami daron nga meptevi
kami e? 6 Ko nanu kele san nga mur-
rul totkoni nanu ngel nga sete p̃irrmali
lelingenok, ko rrekma kami kamrongwos
pae nanu nen. Purrul totkoni mian, ko
renge daron mawos nen, jinibb nen pia-
rremali. 7 Suri murrun nga marok-tor
otvi nale okimare pa osuw, ko eteptepi
malum. Ni nga mokrrul totkoni murrun
ngok puloli pirpok ko wor pijpari nga Atua
pia-lai tweni ni renge sel ngok. 8 Ko jinibb

nga moktor otvi nale p̃irrmali ko vajin limjer. Ko Numal Iesu sowin p̃ilai m̃ernen ko pirevji pini. Ni pia-mij pivesan daron nga Iesu pia-luwi e vini.
9 Mernen pia-vini suri majingen se Demij, ko derteren sen pilep nga puloli nanu pilep nga jinibb nir partaole, ko p̃ikrekrasi jinibb pilep nga parosuri ni. 10 Ko ni pia-loli gerisen lele nga marsij nga p̃ikrekrasi nir nga para-jijki. Nir ngok para-jijki suri sete armerreni parvijuri weretunen, ko ngok kobbong evi sel nga Atua pia-lai mauren tevi nir rengen. 11 Ko renge murrun nga muto jir, Atua okloli norrorrmien ser nga p̃ilengleng kele wor nga parok-osuri gerisen. 12 Niko nir jile nga sete marosuri weretunen ko marok-ir suri nanu nga marsij, Atua pia-tor vitrangir ko suri.

Atua elngi pa jinibb sen nir osuw

13 Ko kami ma, tasi kem nir, Numal emrreni kami elep. Ko tetajer, nammerreni nabwera erres wor tevi Atua suri kami. Suri Atua elngi pa kami osuw nga kapwomu renge nosurien renge vanu se kami, nga Atua pia-lai mauren tevi kami. Ko ni ela mauren tevi kami renge sel ngel, nga Nem̃in sen puloli kapon, ko kaposuri weretunen. 14 Ko Atua everuse kami renge nosp̃en nga m̃irres nga namwerai tweni pa tevi kami osuw, nga kaptor sweri mauren ne nosrövien se Numal se kerr Iesu Kristo.
15 Ko ngok, tasi kem nir, kaptur p̃iterter, ko kaprrul totkoni nevisvisenien nga namvisviseni tevi kami renge jingo kem ko renge naul nga namuli tevi kami. 16 Atua Tata se kerr emrreni kerr. Ko renge merrenien sen, otori nolo kerr nga puto p̃iterter, sete pivitan nabong san. Ko ni elai kele nanu nga m̃irres nga rrapa-tiriv tweni. 17 Ko Atua tevi Numal se kerr Iesu Kristo porloli norrorrmien se kami p̃iterter nga sete orongwos pimijmij renge majingen ko nale jijle nga marres.

3

Pol owra parlot suri ni

1 Tasi kem nir, rreknga ngel evi bongsi nale suk. Kami kaplot ko wor suri kem nga nale se Numal se kerr orongwos putuw asasi pingavilvil, nga jinibb arongwos parosuri renge vanu lele nir pirpe pa iak ji kami. 2 Ko kaplot kele nga Atua p̃ilai tweni kem renge nevre nir nga sete marsorsan m̃irres, ko nga marivi jinibb nga marsij. Ko suri sete nir p̃etp̃eti ko nga nosurien ser mutoe.
3 Ko Numal osorsan erres nga rraplingi nolo kerr rengen, ko ni puloli nolo kerr p̃iterter, sete pivitan. Ko putor ore Demij nga sete pivini mori ji kerr. 4 Ko Numal ololi nosurien se kem oto eterter re kami nga lelingenok kamok-loli erpe nga namwerai pa, ko nga kapok-loli pirpok tetajer ko wor. 5 Ko ngel evi loten se kem kele san, nga Numal puwrai visviseni tevi kami nga kami kapmerreni Atua pilep, ko nga puloli kaptur p̃iterter kele wor renge derteren se Kristo.

Kalesia nir sete parlik totrong nawon

6 Tasi kem nir. Renge nise Iesu Kristo, Numal se kerr, namwera eterter tevi kami nga sete kapkorti tevi kalesia nir nga marlik totrong nawon, ko sete marvijuri nale nga namlai pa tevi kami, nga kalesia nir parmajing ko wor. 7 Kami kamrongwos pae nga kaploli rrongrrongvi kobbong sev nga kem namloli pa. Daron nga namlik tevi kami, sete namlik totrong nawon. 8 Sete namlai nawon nanu san ji kami san, ejki, namwuli ko wor. Nammajing eterter elep tevi nevre kem natm̃irin ko natmupong, nga puloli kami sete kap̃elak re nanen se kem. 9 Ko kem namrongwos nabngoni nanu pilep, suri namivi pa aposol. Ko sete namloli erpok. Ejki, nammajing tweni ko wor nanen se kem, nga piviseni sel nga kami kapvijuri kem. 10 Daron nga namlik tevi kami, namokwerai erpel tevi kami: ‘Jinibb si nga mumusus p̃imajing, sete kaplai nanen tevi.’
11 Suri namok-runge nale nga kami sopor arok-lik totrong nawon, sete armajing, ko areses ma nanu van re majingen se jinibb m̃inij nir. 12 Renge nise Numal Iesu Kristo kem namwerai nale ngel nga puwni nir ngok: kaplik malum, ko kap̃elak nga kaptor sweri nanen se kami kobbong.
13 Ko kami, tasi kem nir, sete nibe kami pimijmij nga kaploli majingen nga marres nir. 14 Rrek kami sopor ni ko iok nga sete marvijuri nale nga namok-lai tevi kami renge naul ngel. Poro san ni ko nga mirpok, erres ma nga kaprongwos ni p̃irres, nga sete kapok-korti mun tevi, puloli ni non p̃isije sev nga muloli. 15 Ko sete kapmeteni ni pirpe devje nuval se kami, ejki. Evi pa tasi kami ko. Ko niko kaploli lesi wor nga nolon pulwi.

Bongsi nale se Pol

16 Ko ngel evi loten suk, nga Numal, nga mivi batu demat, p̃ilai demat tevi kami tetajer renge sel jijle nir. Ko Numal piptevi kami jijle. 17 Inu mawos vajin Pol, nula pensil ji m̃er nga mok-uli tweni nale suk ngel nir, ko nuli vajin ‘erres’ suk ngel tevi kami. Nomok-uli erpok renge naul suk jijle nir, nga kami kaprongwose nga evi weretunen naul suk. 18 Ko ngel evi loten suk, nga merrenien se Numal se kerr Iesu Kristo puto tevi kami jijle. Nuwra “Remse kami jijle.”

Naul nga Pol Muli Womue tevi TIMOTI
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Timoti tasu sen evi nesen Isrel san nga mivi kele kalesia, ko tata sen evi mẽri Gris. Ko etipatun majingen sen nga mĩimajing tevi Pol daron nga mivi mẽlakel malume. Pol oli naul ngel nga rramveruse 1 Timoti tevi Timoti daron nga ni mokmetmete kalesia nir ie Epesas. Pol owra Timoti puwer ore nevisvisenien gerisen nga jinibb sopor marok-visviseni ie. Ko ospẽ kele suri lat nga marlot muto suri, ko lat nga kalesia liken ser puto suri renge devjen sopor kele.

Pol owra erres tevi Timoti

1 Inu Pol, nuvi aposol se Iesu Kristo suri nale se Atua nga mĩilai mauren tevi kerr, ko Iesu Kristo Numal se kerr nga rramok-teravi. 2 Nuwrai ‘erres’ tevi nik Timoti. Kurpe natuk woswos renge kalesia nir. Ko ngel evi loten suk, nga merrenien, netlasien, ko demat se Atua Tata ko Numal se kerr Iesu Kristo piptevim.

Pol owra puwer ore nevisvisenien gerisen

3 Erpe mowrai pa musuw tevim daron nga mẽlinglingim nga bean Masetonia, numrreni nik kuplik ko wor Epesas, nga kupwer ore nir nga marok-visviseni gerisen nir. 4 Ko kupwerai tevi nir nga nir parlinglingi tutunmasa gerisen ser ko naul nga marpepriv lenglengen ne nise metka ser nir. Daron nga marmeteni nanu ngok nir, ko arpalpal elep. Ko marongen se Atua sete orongwos piplari renge nanu ngok nir. Eplari kobbong renge nosurien se jinibb nir. 5 Ko Atua owrai kerr rrapp̃elak tweni merrenien nga miplari renge nalol nga muwokwok mĩrres, ko nga sete mubbujbbuj suri nanu nga marsij nga rramlolir, ko renge nosurien nga mivi weretunen. 6 Jinibb sopor arlinglingi pa murrun ngok nir ko arsarr pa renge nale nawon. 7 Nir arwera arongrongwos elep suri nale nesesreien se Atua, ko arokrij eterter erpe norongwosien ser mutoe kobbong. Ko setete
arongwose suri murru nale nga marokwerai.

8 Ko rramrongwose erres nga nale nesesreien se Atua erres poro parrul totkoni renge sel momsawos nen. 9 Ko tetajer rraprongwose nga nale nesesreien sete eplari tweni jinibb nga marres kobbong, ko purrul totkoni ma jinibb nga marok-tor otvi nale, ko jinibb nga marok-loli batur, ko jinibb nga sete marosuri Atua, ko jinibb nga marok-loli nololien nir, ko jinibb nga sete marvijuri sel se Atua ko sete marokrrorrmi Atua nabong sopon, ko jinibb nga marok-revji pini tata ser ko tasu ser, rreknga marok-revji pini jinibb lele. 10 Ko evi nga purrul totkoni norman nga sete puloli p̃isij tevi nesevin, ko nesevin nga sete puloli p̃isij tevi norman, ko norman nga sete puloli p̃isij tevi norman pirpok kele. Ko evi kele nga purrul totkoni nir nga marok-venae jinibb, ko nir nga markerkeris, ko nir nga marlai nale gerisen re nosp̃en se numal nir, ko nir nga marloli murrun mĩinij kele nga marsij ko martor otvi nale nga musorsan.

Kristo etlasi Pol ko elngi nosp̃en nga mĩirres renge nevren

11 Nale ngok nga musorsan eplari renge nosp̃en nga mĩirres ne nosrövien se Atua. Rrapsurövi ni rengen. Ko nosp̃en ngok Atua elngi pa renge nevrek osuw nga inu bowra tweni. 12 Inu nuwra erres tevi Iesu Kristo, Numal se kerr, nga mĩilai derteren tevi inu, ko mĩilesi inu mosorsan nga botori majingen sen. 13 Tuwi, nomok-rij esij tere ni, nomok-oji jinibb sen nir, ko nomokloli esij tevir. Ko iok erpe nuloli esij tevi ni mawos. Ko erres kobbong, ni ornge esij suri inu, suri inu sete nurongwose nanu nga nomok-loli nir, ko sete nuosuri re wosenen. 14 Ko merrenien se Numal se kerr emejivjiv nawon ko elai nosurien ko merrenien nga morivi se kerr kokorti vajin tevi Iesu Kristo. 15 Ko nale ngel nga muwrai Iesu Kristo mivini iel ngatan nga p̃ila mauren tevi jinibb nga marsij evi nale weretunen, nga kerr rraposuri ko wor tetajer.
Ko inu nusij wor asi nir ngok. 16 Ko Iesu Kristo etlasi inu suri emrreni piviseni rrongi renge inu nolon nga mipriv torrlai tevi jinibb nir nga nir kele para-osuri ni, nga para-tor sweri mauren nga puto tuwi ngok vini. 17 Atua evi Numal ne tuwi ngok vini nga mauren sen sete orongwos pusuw nabong san. Evi Atua nga sete rramrongwos rraplesi; esan kobbong evi Atua. Rrapsusture ko wor nisen pian mare, ko rrapsurövi lelingenok ko pian pijpari tuwi ngok vini. Amen.

18 Belai nale ngel tevim, natuk Timoti, nga pusorsan tevi nale se Atua nga marwerai pae womu piplari suri nik. Kuptori totkoni nale ser nir, puloli norrorrmien som puto p̃iterter nga kupbböt totkoni nanu nga marsij nir. 19 Kupmetmete

nosurien som p̃irres, ko kupmetmet kele nga norrorrmien som sete pubbujbbuj, ko kupiel lingi sel nga m̃isij pivesane. Jinibb sopor sete arloli erpok, ko arlokloksi pa nosurien ser osuw. 20 Renge laru ngok nuru Aemenaeas ko Aleksanda, nuru orloli pa esij erpok, ko nulngi pa nuru re derteren se Demij nga porlinglingi murrun ne nale nga m̃isij.

2

Loten

1 Nale suk nga womujnen nga kupwerai p̃iterter tevi nir, ngel: nga nir parlot ko wor pilep tevi Atua suri jinibb nir. 2 Ko parlot renge loten lele nir suri numal nir ko jinibb nga marlelep nga martori totkoni vanu nir, nga Atua purongwos p̃ilik tevir renge majingen ser; ko nga rraprongwos rraplik renge liken nga mumolmol m̃irres, ko nga rraprongwos rraplot tevi Atua ko nga rraprongwos rrapvijuri murrun jijle nga m̃irres. 3 Murrun ne loten nga mirpok erres p̃elak, ko ololi Atua nga m̃ila mauren tevi kerr ornge erres. 4 Suri ni emrreni p̃ila mauren tevi jinibb totoklai, ko nga parlesi wose sev nga mivi weretunen. 5 Atua esan rres kobbong. Ko jinibb san esan rres kele nga m̃ilik livö e Atua ko jinibb nir, evi Iesu Kristo nga mivi jinibb. 6 Ko ni elngi mauren sen nga puloli lilane sel nga pujri lweni jinibb jijle nir rengen. Iok eviseni erres renge daron momsawos nen nga Atua mimrreni p̃ila mauren tevi jinibb totoklai. 7 Ko Atua okoni inu erpe aposol nga bowra tweni nanu ngok. Nuwretun, sete nukerkeris; majingen suk evi nga bevisviseni jinibb ne vare nir murrun ne nosurien nga mivi weretunen. 8 Renge lat jijle, numrreni jinibb nir parlik malum nga lolaren ko laten pijki jir, ko nga parsusi nevrer paran mare ko parlot loten nga mumomsawos vajin tevi Atua.

Murrun momsawos se nesevin nir

9 Renge murrun ngok kele, numrreni nesevin nir paruri nijor ser nir renge sel nga m̃irres, sete parkowkowrir nga parlokloksi mete jinibb nir. Ko sete parlokloksi daron pilep nga parviri batur. Ko sete parlokloksi nevöt pilep nga parwuli gol, rreknga nevöt nen nga marok-lai lolo botrrum, rreknga sunsun nga nowlin mian mare p̃elak. 10 Ko parjoroi lweni nir sete tevi sunsun ko tevi majingen nga marres. Suri ngok evi murrun momsawos se nesevin san nga muwra ni evi kalesia nesevin san. 11 Nesevin parlik malum renge Naim On, ko parloli norrorrmien ser pian ngatan nga parongrongwos. 12 Nomok-wer ore nesevin nir nga sete parok-visviseni jinibb nir renge Naim On, ko sete paran mare re norman, ko parlik malum kobbong. 13 Suri tuwi jer pa, Atua ololi Atam womujnen, ko vitunen ea-loli Iv. 14 Ko sete Atam ko nga murnge nale gerisen nen, ko vinnen ko ornge nale gerisen nen, ko otor otvi nale nesesreien se Atua. 15 Ko sel san otoe nga Atua p̃ilai mauren tevi nesevin nir rengen, suri nesevin arvesi bipi. Ko nesevin parrul totoni kele ko wor nosurien ser ko merrenien ser ko paron p̃irres, sete parkowkowrir.

3

Murrun se jinibb nga marlelep se kalesia

1 Nale ngel evi nale weretunen: ‘Poro nga san emrreni pivi jinibb nga pilep se kalesia, ko ni emrreni majingen nga m̃irres p̃elak ngok.’ 2 Mernen sel sen p̃irres kemkam̃e ko wor, pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij;[A] sete pivi jinibb nga pokminmin; pokmetmet lweni ni ko murrun puwokwok p̃irres. Ni p̃ir ko wor nga p̃ilai jinibb neturvitan paran jin. Ko ni purongwos p̃iwerwer kele. 3 Jinibb ne minminen ko jinibb ne balpalen sete putori majingen ngok. Pivi jinibb nga nolon mumolmol, sete mokkarkar, ko sete norrorrmien sen puto p̃elak renge nevöt. 4 Ko pivi kele jinibb nga purongwos pimetmet metka sen nir ko puloli natun nir parosuri ni nga parunge drrelan. 5 Poro jinibb san sete purongwose sel nga pimetmete metka sen nir rengen, ko pia-metmete kalesia nir pirpese ko? 6 Ko jinibb nga mia-ivi taol kalesia bbong sete orongwos putori majingen ngok, suri nolon turow p̃elake, ko Atua tia-tor vitrangi tirpe piator vitrangi Demij. 7 Ko jinibb nga putori majingen ngok kele pivi wor jinibb san nga jinibb ne vare nir parwerai pirpel: ‘O, m̃erel evi m̃er nga m̃irres p̃elak.’ Ko re murrun ngok puloli nisen sete orongwos p̃isij, ko sete orongwos pivitan re nimet nga Demij m̃ilngi.

8 Ko re murrun ngok kele kobbong, jinibb nga marlai majingen nga marmajing se kalesia nir, parmomsawos p̃irres ko parvijuri nale nga marok-werai p̃irres, sete parok-mini p̃elak norro rreknga nuwi nga m̃iterter, ko sete parmerreni p̃elak nevöt. 9 Ko parosuri p̃iterter nale weretunen ngok renge murrun ne nosurien nga Atua miviseni pa musuw, nga sete nanu san pubbujbbuj renge norrorrmien

A **3:2** Erpe iel, Pol owra ‘Nesen sen pisansan kobbong’, ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, ‘pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij.’

ser suri. 10 Ko kalesia nir parrowrrow lesi
lartul nga marwera parlai majingen ngok
nir puwomu, ko poro parviter, kalesia nir
arongwos para-susture nir vajin. 11 Ko
nesen ser kele parmomsawos p̃irres, ko
sete parworworsur, ko sete parok-minmin,
parivi nesevin nga parok-majing tetajer
suri norrorrmien ser p̃irres. 12 Lartul ngok
nir parmerreni temijpal nesen ser nir,
ko sete paroji nesevin m̃inij.[B] Ko parivi
jinibb nga parongwos parmetmete natur
nir ko metka ser nir p̃irres. 13 Nir nga
marmajing m̃irres renge majingen ngok,
niser orongwos pian mare ko norrorrmien
ser orongwos p̃iterter kele wor nga parrul
totkoni murrun nga marosuri m̃irres Iesu
Kristo.

Kerr kalesia rramtori totkoni weretunen se Atua

14 Timoti, daron nga moli naul ngel
tevim, nomok-rrorrmi rreknga sete mia-
periv nga bevinuk ƀelesim iok. 15 Ko poro
sete bevinuk pingavil, ko naul ngel evi nga
puwrai visviseni murrun nga marsorsan
nga rraptori, kerr nga rramivi kalesia se
Atua nga mimaur. Kerr kalesia rramivi
pa metka se Atua, ko rramtori totkoni
weretunen oto erres.

16 Ko weretunen, nale nga miteptepi suri
Kristo renge murrun ne nosurien se kerr
ean mare elep. Arsup̃sup̃e erpel: Kristo
ngel, Atua ololi eplari ko evi jinibb erpe
kerr nga rraprongwose ni. Ko Nem̃in On
ewilwil sen nga muwra, ‘Mernen le ngel.’
Ko anglo sen kele arlesi ni. Jinibb ne
vare nir arunge nosp̃en nga m̃irres sen, ko
jinibb ne iel ngatan nir arosuri ni. Ko Atua
elai ni vajin ean elik tevi renge melrin.

4

Nevisvisenien gerisen

1 Nem̃in On owrai tweni pa osuw nga
daron nga iel ngatan putomori pusuw,
jinibb sopor arongwos parlinglingi mur-
run ne nosurien ser renge Atua, ko paro-
suri nem̃in ne gerisen kobbong nir. Ko
demij parongwos parkerkerasi nir rengen.
2 Jinibb ne gerisen ngok nir nga markerk-
erasi jinibb nir mirpok, setemun arunge
nanu san obbujbbuj re nolor daron nga
marloli m̃isij. 3 Nir parwer ore nga jinibb
sete putotko, ko sete purro nanen lele.
Ko Atua elngi pa nanen ngok nir nga
jinibb nga marosuri ni ko marongwose
weretunen parwera erres wor tevi Atua
rengen ko parlai parurroi. 4 Nanu jijle nga
Atua muloli arres kobbong; rramrongwos
rrapurroi nanu jijle poro rraplot ko rrapw-
era ‘erres’ tevi Atua rengen. 5 Suri nale se
Atua ko loten nga mirpok arongwos parloli
nanu jijle paron p̃irres re no Atua.

Jinibb ne majingen nga musorsan se Iesu Kristo

6 Poro nik Timoti kopok-werai tweni nale
ngok tevi tasi kerr nir, nik kupivi jinibb
ne majingen se Iesu Kristo nga musorsan
m̃irres. Ko nale ne nosurien ko nevisvise-
nien nga m̃irres nga komok-vijuri pora-
irpe nanen som renge kalesia mauren som.
7 Sete kuprunge tutunmasa gerisen nir nga
marij tere nale se Atua. Ko kupp̃elak ko
wor p̃iterter tweni mauren nga musorsan
m̃irres nga Atua mimrreni. 8 Rrek er-
res sopon nga marp̃elak tweni nga niber
p̃iterter, ko erres kele renge sel jijle nga
marp̃elak tweni mauren nga musorsan
m̃irres nga Atua mimrreni. Suri jinibb nga
muloli mirpok orongwos purnge p̃irres
renge mauren nga lelingenok ko mauren
nga pia-vini vitu kele. 9 Nale ngok evi
nale weretunen nga kerr rraposuri tor-
rtorrlai ko wor tetajer. 10 Ko rramlingi
pa norrorrmien se kerr osuw renge Atua
nga mimaur, nga mokla mauren tevi jinibb
jijle nir, ko mare nen kele ela mauren tevi
jinibb nga marosuri ni. Ko niko rramok-
p̃elak milep renge majingen se kerr.

11 Ko nik Timoti kuprij p̃iterter ko wor
ko kupvisviseni nanu ngok nir tevi kale-
sia nir. 12 Sete kuploli jinibb parkulu
wutan renge nik suri nik kuvi m̃elakel
kobbong san. Ko renge nale som ma ko
liken som ko merrenien som ko nosurien
som ko sel nga m̃irres som nga komok-
loli tevi nesevin nir, puloli kupviseni sel
nga m̃irres tevi kalesia nir nga parvijuri.
13 Pian pijpari daron nga inu bea-luwi
e vini, nik kupp̃elak nga kopok-eve wor
Naul On, ko kopok-werwer, ko kopok-
visviseni nir renge nale weretunen. 14 Sete
kuploli norongwosien som nga Nem̃in On
m̃ilai tevim seveling nga pa puto na-
won. Arlai tevim suri nale se Atua nga
propet san muwrai tweni tevim, daron
nga ƀirterawarreng nir nga marwowomue
kalesia marwilwil nga marlingi nevrer
renge batum. 15 Nik kuploli wor majin-
gen ngok ko nir, norrorrmien som puto
p̃iterter renge nanu ngok nir, nga puloli
jinibb parongwos parlesi wose nga norror-
rmien som oktajer malum. 16 Kupmetmete
nik, ko kupmetmet renge nevisvisenien
som kele. Kuptur p̃iterter renge nanu ngok
nir, suri poro kuploli pirpok, nik kupa-loli

[B] **3:12** Erpe iel, Pol owra ‘Nesen ser pisansan kobbong’, ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, ‘parmerreni temijpal nesen ser ko sete puoji nesevin m̃inij.’

nik lweni kupasi van re mauren, ko nir nga marunge drrelam kele.

5

Murrun nga m̃irres nga p̃irij tevi jinibb nir

1 Sete kupan kuprij p̃iterter tevi jinibb nga m̃itra, ko kuprij ma rijrijen lilane tevi ni, erpe ni evi tata som woswos kobbong. Ko kuprij tevi m̃elakel nir parirpe tasim woswos. 2 Ko kuprij p̃irres tevi lekterwarreng nir pirpe nir arivi tasu som woswos. Ko kuprij kele tevi nesenwarreng m̃elakel nir pirpe nir arivi jojim woswos, renge sel nga muwokwok m̃irres.

Murrun nga parmetmete nesevin nir nga diwen ser marmij lingir

3 Kuposuri p̃irres nesevin san nga diwen sen mimij lingi ko nga metka sen san mijki nga pimetmete ni. 4 Ko poro natun rreknga mebbun putoe, nir ngok ko parloli wos wore majingen nga milep ngel se kalesia nir, nga parmetmete metka ser. Nir parloli ko wor pirpel, erpe parkele lweni ƀelaken se nir nga marvesir nga marloli tevir. Ngok evi nanu san nga Atua p̃ir rengen.

5 Ko osorsan nga kalesia nir parmetmete nesevin nga diwen sen mimij lingi ngok ko nga metka sen arjikie nga parmetmete ni, ko nga m̃ilngi norrorrmien sen muto m̃iterter renge Atua, ko nga muklu tetajer nat m̃irin ko nat mupong nga Atua pokmetmete ni renge liken sen. 6 Ko poro nga ni mokrrorrmi lweni ni kobbong, ngok erpe niben emaur malum ko nem̃in emij pa osuw. 7 Nale ngok kupwera tweni ko wor tevi nesevin ngok nir, nga parloli san sete orongwos p̃iwer lokloksi nir rengen. 8 Ko jinibb nga mumusus pimetmete metka sen mirpe tasu sen san nga diwen sen mimij lingi, eviseni nga ni setemun orrul totkoni murrun ne nosurien, ko evan ngasu malum wore Atua easi jinibb san nga nosurien sen mijkie.

9 Ko renge naul ngok nga maruli tweni nise nesevin nir nga diwen ser marmij lingir rengen, nga kalesia nir parmetmete nir, kupuli bbong nise nesevin nir nga sia ser m̃iasi ngavöl ouwon (60), ko nga marmerreni temijpal diwen ser mijpari daron nga marmij lingir, ko sete maroji norman m̃inij.[C] 10 Ko nir niser parres ko wor, suri nir arok-loli majingen nga marres. Nir parivi nesevin nga marres, suri artor pipi erres ejpari nga natur marlelep, ko arok-ir nga parok-la neturvitan parini jir, ko parmetmete kalesia san p̃irres p̃elak poro pivini jir, ko parlai se nir nga jinibb marojir. Suri nir norrorrmien ser eterter pa nga parloli majingen jijle nir nga marres.

11 Ko sete kupuli tweni nise nesen m̃elakel nir nga diwen ser mimij lingir. Suri daron nga norrorrmien ne totkoien mivini m̃iterter renger, ko taran ngasue Kristo vajin. 12 Ko jinibb nir tarwer lokloksi nir vajin, suri arlinglingi tweni rijrijen ser nga womu, nga setemun partotko kele ko parkorti tevi Kristo p̃isan vajin. 13 Ko pirpok kele, tartipatun nga tarlik totrong nawon, ko tarivel karkar renge naim nir, ko tarunge lokloksi ko tarworworsur, ko tarsup̃e nanu nga sete m̃irres re nir parwerai. 14 Ko niko numrreni nesen m̃elakel nir nga diwen ser marmij lingir partotko kele ko wor, ko natur partoe, ko parmetmet lilane naim ser. Ko ngok puloli devje nuval se kerr sel ser pijki rrese nga parongwose parij tere kerr. 15 Nesevin nga diwen ser marmij lingir ngok sopor arivel lingi pa sel nga mimawos ko arvijuri Demij vajin.

16 Ko poro kalesia nesevin san evi soposp̃en e nesevin san nga diwen sen mimij lingi, ni ko pimetmete p̃irres soposp̃en ngok. Sete parloli ƀelaken nen pian re kalesia jijle nir. Ko kalesia nir vajin para-metmete nesevin nir nga diwen ser marmij lingir ko metka ser san mijkie nga pimetmete nir.

Majingen se ƀirterawarreng nir nga marok-wowomue kalesia nir (elta)

17 ƀirterawarreng nir nga marok-wowomue kalesia nir, poro nga parmajing p̃irres, ko kalesia nir parosurir ko wor. Ko parlai kele nevöt tevir, ko
ngok erpe arlai nowlir evaru ko. Parloli pirpok pilep ko wor tevi nir nga marp̃elak milep nga marwerwer ko marvisviseni. 18 Suri Naul On owra ‘Daron nga kumlai buluk nga parbböt tututweni jelangi wit nir, kami kaploli ko wor parurroi jelangin ngok sopor, sete kapkai totkoni jingor.’ Ko nale owrai kele nga ‘Poro jinibb san puloli majingen san, erres nga ni pia-la nowlin ren ji jinibb nga mokmajing ser.’

19 Sete kaprunge nale san nga marwera ‘O, ƀirterawarreng ngok nga mok-wowomue kalesia nir ololi esij’, poro sete nir p̃ieru rreknga p̃itul nga parwera pirpok ewretun. 20 Ko poro ƀirterawarreng ngok san puloli p̃isij, kuprij p̃iterter tevi renge no kalesia nir, nga puloli nir m̃inij parmetutu kele.

21 Inu nuwrai eterter tevim renge no Atua ko renge no Iesu Kristo tevi anglo

C **5:9** Erpe iel, Pol owra ‘Diwen sen pisansan kobbong’, ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, ‘pimrreni temijpal diwen sen ko sete puoji norman m̃inij.’

sen nir nga ni m̃ilngir pa musuw, nga kupvijuri ko wor nale suk ngok nga m̃elai tevim. Kuploli pusorsan ko wor tevi jinibb p̃etp̃eti. Sete kuploli sel nga m̃iterter tevi jinibb sopor, ko sel nga mimalum tevi nir sopon kele.

22 Sete nolom pingavilvil nga kuplingi nevrem renge jinibb san nga kupsusture ni nga putori majingen san se Atua. Ko sete kupkorti tevi jinibb karkar nir nga parloli kupvitan van renge nololien ser. Kuprrul totkoni mauren som puwokwok p̃irres.

23 Sete erres nga nik kopok-mini nuwi kis kobbong, ko suri nik komok-mesi daron elep, ko erres nga nik kopok-mini norro beblen nga puloli lilane depaim.

24 Nololien se jinibb sopor arto limjer rres, ko jinibb jijle arlesi wos pae nololien ser osuw. Ko jinibb sopor ma arloli nololien ser arto kelti, nga jinibb sete p̃ilesi wose pian pijpari nabong nga Atua piawera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko iok evi batun nga mowrai sete nolom pingavilvil nga kuplingi jinibb san putori majingen san se Atua. 25 Ko erpok kele, majingen nga marres kele arto limjer kobbong. Ko poro sete parto limjer womu, ko nir para-pelari ko wor nabong sopon.

6

Murrun nga mumomsawos se jinibb ne majingen nir

1 Nir nga marivi jinibb ne majingen parosuri ko wor numal ser nir p̃irres, puloli sete jinibb san purongwose p̃iwer lokloksi nise Atua ko nevisvisenien se kerr, nga parwera ‘O, kalesia nir sete armajing erres’. 2 Ko jinibb ne majingen nga numal ser marivi kalesia sete arongwos parloli murrun ngok nga parwera “O, numal suk erpe tuwak kobbong”, ko sete parosuri p̃irres suri. Ejki, parmajing p̃irres kele wor, suri arok-majing se kalesia san nga marmerreni.

Nevisvisenien gerisen ko nijor nga marres

Nanu ngok nir, kupwer visviseni ko kupwer sesesre ko wor tevir. 3 Ko si nga mivisviseni nevisvisenien m̃inij nga sete musorsan tevi nale weretunen se Iesu Kristo Numal se kerr ko tevi nosurien nga mimawos m̃irres, 4 ko m̃ernen sete orongwose nanu san, ko norrorrmien sen ean mare p̃elak. Ko murrun ngok ololi arok-merreni lenglengen partertere nir re nale, ko nolor eleplep, ko parsisij tevir, ko parlat, ko norrorrmien nga marsij p̃elak parto tevir. 5 Ko ngok evi murru jinibb nga norrorrmien ser m̃ilengleng, ko weretunen ejki rres jir, ko niko marmerreni parlat tetajer. Ko nir arrorrmi nosurien se jinibb orongwos puloli sel nga putor sweri nevöt pilep.

6 Ko ewretun, murrun nosurien se kerr evi sel nga jinibb orongwos putor sweri nanu pilep, poro ni p̃ir suri sev nga muto pa jin. 7 Ko kurongwose, daron nga rrampelari iel ngatan sete rramtori nanu san tevi kerr. Ko daron nga rrapluwi kele, sete rrama-tori nanu san kele tevi kerr. 8 Ko poro nanen se kerr putoe, ko sunsun se kerr puto kele, ngok evter pa kerr ko. 9 Ko p̃isij re jinibb nga marokmerreni nga joror pilep, parirpe jinibb san nga nover misrapo ore. Ko murrun nga marmerreni joror pilep ngok e orongwos puloli parvitan p̃isij nga mauren ser pian p̃isij p̃etp̃eti. 10 Murrun nga marmerreni p̃elak nevöt e evi batbatu murrun lele nga marsij. Ko jinibb sopor arok-vijuri sel ngok eterter, ko aran ngasue murrun ne nosurien vajin, ko arloli nanu elep nga nir kele marunge m̃isij milep suri.

Nale mawos se Pol tevi Timoti

11 Ko nik, Timoti, kuvi jinibb se Atua. Kupruj ngasue nanu ngok nir. Ko kupp̃elak ko wor pilep nga kuploli murrun nga musorsan m̃irres, ko murrun nga muon m̃irres, ko nosurien, ko merrenien, ko nga kuptur p̃iterter pijpari bongsin, ko nga kupivi jinibb malum. 12 Kupwolu p̃iterter renge woluen ne nosurien, nga kuplai mauren nga muto tuwi ngok vini pivi som. Suri Atua everuse nik nga kuplai mauren ngok renge daron nga kumwerai tweni nosurien som bonevis renge no delung nir. 13 Ko womu ne Atua, nga m̃ila mauren tevi nanu jijle, ko womu ne Iesu Kristo nga muwra tweni nosurien nga m̃irres sen renge no Ponjes Paelet, 14 nuwrai eterter tevim nga kupvijuri nale nen nir p̃iterter, sete kupvitan re nanu san, pianan pijpari nabong nga Iesu Kristo Numal se kerr pia-luwi kele vini rengen. 15 Kristo ngok, Atua pia-viseni ni renge daron momsawos sen. Atua ngok esan kobbong derteren sen otoe, ko jinibb jijle parsurövi ko wor, ko evi Numal se numal ngabe ngabe p̃etp̃eti nir. 16 Ni esan rres kobbong nga mauren nga muto tuwi ngok vini oto jin. Ko lat nga m̃ilik ren erinrin erres, nga jinibb san sete orongwos pian mori. Atua ngok, sete jinibb san elesi wor nabong san, ko sete san orongwos p̃ilesi. Ko kerr rrapsusi nisen pian mare tetajer, ko rrapwerai tweni derteren sen nga puto pijpari tuwi ngok vini. Pirpok ko.

Kalesia nir nga nijor ser milep

17 Kuprij p̃iterter ko wor tevi nir nga nijor ser milep iel ngatan, nga sete parloli norrorrmien ser pian mare p̃elak, ko puto p̃elak renge nevöt ser. Suri rrek nevöt

orongwos pijijki kobbong. Ko nir parlingi norrorrmien ser puto renge Atua kobbong. Suri ni oklai pa nanu elep nga rraprunge p̃irres rengen. 18 Nik kupwerai ko wor tevir nga nir parloli majingen nga marres, ko nga parir renge majingen ngok nir p̃iasi nga marir renge nijor ser nir. Nolor parres, ko parvijngeni joror tevi nir nga joror mijkie. 19 Re murrun ngok erpe arok-lingi lilane joror nga marres nir re melrin nga parto p̃iterter tetajer tuwi ngok vini. Ko parongwose vajin parlai mauren nga mivi mauren weretunen.

Bongsi nale se Pol tevi Timoti

20 O Timoti, kuptor totkoni p̃irres nanu nga Atua m̃ilngi pa re nevrem musuw. Kupan ngasu re nale nawon ngok nga marij tere Atua rengen, ko lenglengen se nir nga marwera evi norongwosien, ko ejki, nir arkerkeris kobbong. 21 Suri jinibb elep arok-vijuri murrun ngok, nga muloli maran ngasu pa renge murrun ne nosurien.

Ko ngel evi loten suk, nga merrenien se Atua piptevi kami jijle. Nuwra “Remsom”.

Naul Erwen nga Pol Muli tevi TIMOTI
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Nanu nga milep nga Pol muspe suri renge naul erwen nga muli tevi selen Timoti evi nga Pol mimrreni Timoti nosurien sen piterter ko puloli majingen sen pumomsawos, ko nga sete pimtutue jinibb. Ko Pol owra Timoti puruj ngasue murrun nga nir sopor marok-loli nga marok-palpal suri nale, ko owra Timoti pivijuri sel nga mirres nga milesi Pol muwlu rengen.

Pol owra erres tevi Timoti

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo suri marongen se Atua, nga bowra tweni nospen nga mirres ne mauren nga mivi se nir nga markorti pa tevi Iesu Kristo. 2 Nuwrai “erres” tevi nik, Timoti, natuk nga memrrenim milep. Ngel evi loten suk, nga merrenien, netlasien ko demat se Atua Tata ko Iesu Kristo Numal se kerr piptevim.

Pol erij nga pususture norrorrmien se Timoti

3 Nuwra “erres” tevi Atua. Nomok-majing sen nga nolok sete obbujbbuj, erpe birterawarreng suk nir ne tuwi marok-loli. Ko natmirin ko natmupong, daron nga nomok-lot, tetajer nomok-rrorrmi nik, ko nomok-wera “erres” tevi Atua surim. 4 Nomok-rrorrmi daron nga melinglingim ko kumtengsik, ko numrreni lenglengen wor nga bevinuk belesim kele, nga puloli beir lenglengen luwi kele. 5 Ko nurrorrmi wose nosurien som nga sete mivi gerisen, nga musorsan kobbong tevi nosurien nga apu som lekter Loes ko tasu som Iunis mortori. Ko nurongwose erres nga nik kele nalol ngok oto malum tevim. 6 Ko suri nanu ngok, nuwrai tevim nga derteren nga Atua milai tevim daron nga melngi nevrek rengem, kopok-wuni suri ko wor, nga sete pian ngatan. 7 Suri Nemin nga Atua mila tevi kerr, sete evi nga puloli rrapmetutue jinibb, ejki. Nemin ngok
evi nga pila derteren ko merrenien, ko nga puloli kerr rramrongwos rraptur ore sev nga kerr kobbong rrammerreni.

8 Ko suri nanu ngok, nik sete kupmanun nga kupwera tweni nospen se Numal se kerr. Ko sete kupmanune inu kele suri nga inu mean re naim ne nekaien suri numajing sen. Ko nik kupmarong ko wor nga jinibb parloli pisij tevim suri nospen ngok, ko Atua puloli kuptur piterter vajin.

9 Atua elai mauren tevi kerr, ko everuse kerr osuw nga rrapivi jinibb on sen tuwi jer pa, suri Iesu Kristo. Ko ni sete ololi erpok suri elesi majingen se kerr erres, ejki. Ololi erpok suri ni kobbong marongen sen ko merrenien sen. 10 Ko Iesu Kristo nga mokla mauren tevi kerr errmali vajin ji kerr. Ko ni eviseni merrenien se Atua, ko erevji pini pa derteren ne mijen, ko ololi mauren nga sete murongwos pusuw errmali vajin renge nospen sen.

11 Ko Atua okonik erpe aposol nga bowra tweni ko bevisviseni nospen sen nga mirres nen. 12 Ko ngok evi batun nga marwirrek vini re naim ne nekaien ngel. Ko sete nurongwos bemanun, suri nurongwos pae jinibb nga mosuri osuw. Ko nurongwose erres nga ni orongwose pimetmete inu renge nanu jijle nga ni milngi pa re nevrek, pianan pijpari nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. 13 Kuptori totkoni nale weretunen nga mevisviseni tevim. Ngok eviseni sel nga kupvijuri, renge murrun ne nosurien ko merrenien nga rramok-korti tevi Iesu Kristo rengen. 14 Nanu nga marres pelak ngok nir, nga Iesu Kristo milngi pa re nevrem, nik kuptori totkoni wor nir ko renge derteren se Nemin On nga milik pa re nolo kerr musuw.

Pol owra tweni murrun se Onesiporas

15 Erpe kurongwos pae osuw, selek nir nga iel Esia, tevi nuru nga Pukelas ko Emojenes, arwolu lingi pa inu osuw. 16 Ko ngel evi loten suk, nga Numal puloli pirres tevi metka se Onesiporas, suri womu ni okla lweni inu vavis le pa. Ko ni sete emanun nga inu melik iel Rom re naim ne nekaien, ejki; 17 ko daron nga miplari iel, ko epejpej inu eterter, mianan ko eskai inu vajin. 18 Ko nulot nga Numal pilai netlasien tevi renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. Suri nik, Timoti, kurongwose erres pelak ni ololi nanu elep nga marres tevik iak Epesas.

2

Jinibb ne nuval mawos se Iesu Kristo

1 Ko natuk, kupterter renge merrenien nga mivi se kerr nga rramkorti tevi Iesu Kristo. 2 Ko kuptori nevisvisenien nga kumrunge pa jik renge no delung nir. Ko kuplingi nale ngok nir renge nevre nir nga kurongwos nir murrur erres, ko nolom eterter renge nir nga parviter parvisviseni nir minij kele vajin renge nale ngok nir.

3 Nik kupmarong ko wor nga jinibb parloli pisij tevim suri nale ngok. Ko kupirpe

vajin jinibb ne nuval san nga m̃irres se Iesu Kristo. 4 Re daron ne nuval, jinibb ne nuval sete orongwos pivel sarrsarr pirpe lartul nga nuval mijki jir. Ni pip̃lak ko wor p̃iterter nga puloli nabur sen purnge p̃irres rengen. 5 Ko jinibb nga mokwolu re woluen san sete orongwos putor sweri nowlin nga womujnen poro sete puosuri murrun mawos ne woluen nen. 6 Ko jinibb nga mokp̃elak milep renge orsel sen, erres p̃elak nga ni p̃iaani nanen nen puwomu. 7 Kuprrorrmi nale rrongrrongvi suk ngok nir, ko Numal se kerr piviseni nik nga kuprongwose murrun p̃etp̃eti nen tweni mauren som.

Erres nik kuprrorrmi Iesu Kristo

8 Kuprrorrmi Iesu Kristo, nga mimaur luwi renge mijen, ko nga mivi metka se Numal Devet san, erpe nga nomokwerwere pa renge nosp̃en nga m̃irres. 9 Suri nosp̃en nga m̃irres ngok nga nomokwerwer e, ko jinibb arok-loli nomok-runge esij ko arkai totkoni inu e dil ngel nga mivi delrrurr, erpe nga marok-loli tevi jinibb san nga mokloli m̃isij. Ko nale se Atua ma sete arongwos parkai totkoni renge dil san. 10 Ko ngok, nolok sete evitan renge nanu nga marsij nir nga marloli tevik; ko nup̃lak nga b̃eskai sel nga Atua p̃ilai mauren tevi nir nga markorti tevi Iesu Kristo, nga paran para-korti kele renge mauren ne nosrövien renge melrin nga sete mia-suw nabong sopon. 11 Ko ngel evi nosp̃en weretunen san: ‘Kerr erpe rramkorti ko pa tevi renge mijen sen; ko niko, rrapa-korti kele vajin tevi renge mauren sen. 12 Poro nga rrapoktur p̃iterter, ko rramrongwos rrapa-korti tevi renge derteren nen se Numal. Ko poro rrapok-kerkeris nga rrapok-wera sete rramivi jinibb sen, ko ni kele orongwos pia-wera tweni nga ni sete evi Numal se kerr. 13 Ko poro kerr sete rraptori totkoni rijrijen se kerr, ko ni pia-tori totkoni wor rijrijen sen ko tetajer, suri ni sete orongwos p̃irieni kele nale sen san.’

Sel mawos nga musp̃e suri nale weretunen se Atua

14 Nik kopok-werai visviseni nale ngok ko tevi jinibb som nir. Ko nik kopok-rij p̃iterter tevi nir renge no Atua nga nir parlinglingi murrun ngel nga marok-lat suri nale kobbong. Murrun ngok ololi mauren se jinibb nga marok-runge evan esij kele wor elep. 15 Ko nik kupp̃elak ko wor pilep nga kupivi jinibb ne majingen nga Atua purnge p̃irres surim, ko kupivi jinibb nga sete pimanun renge majingen sen; ko kupivi jinibb nga mokvisviseni jinibb renge nale weretunen se Atua renge murrun nga musorsan m̃irres. 16 Sete kupruj mori nale ngok nir nga marij karkar tere Atua. Rijen nga mirpok okrevei tweni bbong jinibb ko nir, nga paran ngasu kele renge Atua. 17 Rijen se jinibb nga mariripok erpe bolkar san nga sete murongwos p̃irres luwi kele. Tetajer okkar elep nga pulokloksi b̃elan. Ko nale se nuru Aemenaeas ko Paelitas erpok. 18 Nuru ngok ortor jabble pa sel suri nale weretunen, ko nuru orok-lokloksi kele murrun ne nosurien se kalesia sopor. Suri nuru orok-werai nga meraien ne mijen eplari jile pa osuw, ko niko, daron nga kerr rrammij, ko nibe kerr sete mara-maur luwi. 19 Ko batu nale nga m̃iterter nga Atua m̃ilngi pa sete orongwos putoto, ko nale nga muto renge batu nale ngok owrai erpel: ‘Numal Atua orongwos pae jinibb sen nir osuw’. Ko nale m̃inij san kele renge Naul On owrai erpel kele, ‘Ko si nga muwra ni evi jinibb se Atua p̃ilngilngi ko wor murrun nga sete marsorsan m̃irres.’

20 Renge naim se jinibb nga joron milep, narov lele arto rengen. Sopor armajinge renge nanu nga marerr m̃irres, ko sopor arsavi renge duru nai, rrek armajing nir renge dan kobbong. Sopor arivi nga parlingi nanen renger daron ne nabong nga milep, ko sopor arivi nga marlingi nanen renger nabong jijle kobbong. 21 Ko poro jinibb san puloli ni puwokwok renge nanu nga marsij ngok nir ko puon p̃irres, ko ni pia-irpe vajin narov ngok nga numal sen purongwos pia-rrul totkoni renge nabong nga milep. Ko m̃ernen elik metmet vajin nga pia-loli majingen jijle nga m̃irres.

Jinibb ne majingen se Atua nga Atua murnge m̃irres rengen

22 Kupruj ngasue murru lenglengen se m̃elakel nir nga marmerreni sev nga marsij nir.
Ko kupp̃elak tweni murrun nga musorsan m̃irres, nosurien, merrenien, ko demat, tevi nir nga norrorrmien ser muwokwok m̃irres, ko marok-verus van ji Atua tetajer. 23 Ko kupan ngasu renge laten se nir nga marlengleng, suri nik kurongwos pae nga murrun ngok orongwos pivesi balpalen kobbong. 24 Ko jinibb ne majingen se Numal sete pivi jinibb ne balpalen. Ni pivi wor jinibb ne nevisvisenien, ko norrorrmien sen pimalum, ko nolon pipriv tevi jinibb totoklai. 25 Ko ni purongwos piviseni lilane nir nga marok-tere ni, renge murrun nga mumolmol kobbong. Ko rrek Atua ko puloli nolor pulululwi nga puloli parini parongwose weretunen nen vajin. 26 Ko norrorrmien nga m̃irres pijpari vajin batur, ko parwolu lingi never nga Demij m̃ilngi, nga m̃ilair rengen nga puloli parvijuri norrorrmien sen.

3

Murru jinibb renge daron ne nabong nga vitu

1 Nik kuprongwose wor nanu ngel: nga
mauren ne iel ngatan pivini p̃iterter pilep
re daron ne nabong nga vitu. 2 Jinibb
parrorrmi lweni nir kobbong, ko parmer-
reni nevöt pilep. Nir parij melmelas, ko
norrorrmien ser pian mare p̃elak, ko parij
p̃isij tevi jinibb nir, ko sete mara-osuri
tata ser ko tasu ser. Ko sete mara-wera
“erres” tevi seler renge nanu san, ko sete
mara-rongwos parrorrmi Atua. 3 Parivi
jinibb nga parloli terter nanu tevi jinibb
m̃inij nir nga sete parunge p̃isij ren, ko
parongwos parlokloksi nise jinibb m̃inij.
Parivi kele jinibb nga marok-verver ko
marerri lenglengen. Ko nir parungasi sev
nga m̃irres. 4 Parivi jinibb nga parlok-
loksi seler nir nga sete parosurir, ko sete
partotrong suri sev nga parloli, ko norror-
rmien ser pian mare p̃elak. Parivi jinibb
nga marmerreni nanu nga parunge p̃irres
ren, easi nga parmerreni Atua. 5 Renge
no jinibb nir, nir parok-loli nga parvijuri
murrun se kalesia nir, ko sete parmerreni
derteren se Atua p̃irieni norrorrmien ser
nga marsij. Sete kupruj mori rragrrag
jinibb nga marirpok. 6 Nir sopor arokan
loloim nga parkerkerasi nesevin nir nga
batur marjikie ko marok-likto suri nololien
ser, ko norrorrmien lele nga marsij marok-
revei totkonir. 7 Nesevin ngok nir tetajer
arok-merreni jinibb pivisvisenir, ko sete
arongwos partor sweri weretunen nabong
san. 8 Nir ngok artere nale weretunen,
erpe tuwi laru nga morongrongwos ngok
nuru, Janes ko Jabres, ortere Moses. Jinibb
nga marirpok nir, norrorrmien ser sete
osorsan, ko murrun ne nosurien ser evi
gerisen kobbong. 9 Ko majingen ser sete
mia-to mia-periv, suri jinibb jijle para-lesi
murru lenglengen ser, pirpe nir nga tuwi
marlesi murru lenglengen se nuru ngok.

Kupvijuri ko wor murrun suk

10 Ko nik, Timoti, kuvijuri pa nevisvise-
nien suk, murrun suk, ko sev nga inu
m̃elngi nolok rengen, ko murruk ne no-
surien, ko nolok nga mipriv, ko merrenien
suk, ko murruk nga nomok-rrul totkoni
majingen puto p̃iterter pijpari bongsi ma-
jingen nen. 11 Ko nik kulesi pa nga jinibb
marok-oji p̃elak inu, ko marloli nibek
murnge m̃isij. Nik kurongwos pae sev
nga mutor sweri inu Antiok ko Ikoniam
ko Listra, nga jinibb marok-oji inu, ko
marok-loli m̃isij p̃elak tevik. Ko Numal elai
tweni inu re nanu ngok nir. 12 Ko si nga
marmerreni parmaur korti tevi Iesu Kristo
renge mauren nga musorsan m̃irres, nir
ngok kele ko para-ojir ko para-loli p̃isij
tevir pirpok kele. 13 Ko jinibb nga marsij
ko jinibb ne gerisen nir partajer malum
ko parkerkeris malum tevi jinibb nir, ko
nir kele vajin parongwos parosuri nale
gerisen ser.

14 Ko nik ma kuptori totkoni nanu nga
namvisviseni tevim tuwi, ko nga kumosuri
pa m̃irres musuw, suri nik kurongwose
erres murrun se kem nga namvisviseni nik
e. 15 Ko nik kurongwos pae daron nga
kumivi bipi mivini mijpari lelingenok, nga
kurongwose erres nale ne Naul On. Nale
nen orongwos puloli kuprongwos p̃irres
renge sel nen nga Atua purongwos p̃ila
mauren tevi nir rengen. Ko sel nen evi nga
parosuri Iesu Kristo. 16 Ko nale jile renge
Naul On arpelari ji Atua, ko erres nga
pivisviseni jinibb, ko puwrai tweni gerisen
sen poro putoe; ko erres nga p̃iete murru
lenglengen, ko pivisviseni jinibb nir renge
murrun nga musorsan m̃irres. 17 Atua elai
nale ngok nir nga puloli jinibb sen nir
norongwosien ser pilep jijle ko nga partiriv
terai vajin majingen jijle nga marres.

4

Kuptori totkoni ko wor nale se Atua

1 Renge no Atua ko renge no Iesu Kristo,
nga pia-wer sesesre lat nga puto suri
tevi jinibb jijle nir, nir nga marmaur, ko
nir nga marmij pa, inu nuwrai nale nga
m̃iterter ngel tevim. Suri nga Iesu Kristo
pia-luwi kele vini, ko suri batun vanu sen
nga pia-rremali vajin, inu nuwrai eterter
tevim: 2 Kupwerai tweni ko wor nale sen.
Poro parmerreni parunge rreknga ejki,
ko erres kobbong. Tetajer nik kupterter
nga kupwerai tweni. Kuprevei jinibb nga
parosuri Kristo, ko kuprij p̃iterter tevir
nga sete parloli karkar nanu, ko kuploli
norrorrmien ser parterter. Kuploli nolom
pipriv nga kupvisviseni nir p̃irres. 3 Suri
daron pia-vini nga jinibb sete parmerreni
parunge nale nga mivi nale weretunen, ko
parvijuri lweni nir kobbong norrorrmien
ser, ko paran parpej jinibb nevisvisenien
pilep nga parongwos parwerai nale sev
nga nir kobbong parmerreni parunge. 4 Ko
nir partur telure nale weretunen ngok,
ko paran ngasu ko parunge tutunmasa
nawon kobbong nir. 5 Ko nik kupmetmet
ko wor p̃irres renge sev nga marinuk jim,
nga kupvijuri sel nga musorsan. Ko poro
nga parloli p̃isij tevim, ko nik kuploli wor
norrorrmien som p̃iterter ko pipriv. Nik
kuploli ko wor nga kupwerai tweni nosp̃en
nga m̃irres se Kristo, ko kuploli p̃etp̃eti
majingen ngok nga Atua m̃ilai tevim.

Mauren se Pol otomori pusuw

6 Ko inu, daron suk evini pa nga
ƀelinglingi mauren suk; partor pinik suri

nuvi jinibb se Atua. 7 Nuƥlak pa elep
renge woluen, nuwlu nunsi ƥetƥeti lat ne
woluen nen, ko nurrul totkoni nosurien
suk tetajer. 8 Ko nowli jinibb nga mokasasi
renge woluen oto metmet pa teraik nga
bean ƀelai. Nowlin ngok Numal pia-lai
tevik renge nabong nga Atua pia-wera suri
lat nga puto suri tevi jinibb nir. Numal
osorsan erres, ko ni pia-lai nowlik ngok
tevik suri inu mauren suk osorsan erres.
Ko sete inu kis kobbong, ko tevi kele nir
jijle nga marok-tiriv kele tevi merrenien
daron nga ni pia-rremali luwi e.

Pol elai nosƥen tevi selen nir

9 Inu numrreni nga kupsaro pingavil nga
kupini kuplesi inu. 10 Suri Demas emrreni
ƥelak mauren ne iel ngatan, ko owlu lingik
pa evan Tesalonaeka e. Ko Kreseus kele
evan pa Galesia e, ko Taetas kele evan pa
Dalmatia e. 11 Ko Luk kobbong elik tevik
lelingenok. Ko erres ma kupan kuplesi
Mak nga ni piptevim; suri ni okpitevik
erres renge majingen. 12 Ko nukoni pa
Tikikas evan Epesas pae. 13 Daron nga
kupini e, ko erres kuplai sunsun ne melas
suk tevim nga m̃elngi tweni mijpon jer
Troas, renge naim se Kapas. Ko erres
kuplai kele naul suk nir parini, o ko
womujnen renge naul ngok nir, kuplai
kele naul ngok nga marmajing nir renge
nevlu nanani.

14 Morok Aleksanta nga mivi jinibb nga
mokmajing delrrurr nir olokloksi inu elep.
Ko Numal pia-kele lweni sev nga muloli
ngok. 15 Ko nik kele kupmetmet renge ni,
suri etre nale se kerr eterter.

16 Ko womujnen daron nga mean loloim
re kot iel Rom nga bowrai tweni nale
suk, sete san erij suk. Nir jijle arwolu
lingik. Ngel evi loten suk, nga Atua sete
putor vitrangir suri. 17 Ko Numal ma elik
tevi inu, ko elai derteren tevik, niko ololi
nurongwos bowrai tweni ƥetƥeti nale sen,
ko jinibb ne vare ƥetƥeti nir parunge. Ko
otomori jer parlingi inu van re mijen, ko
Atua ela tweni inu. 18 Ko Numal ngok pia-
lai tweni inu renge nanu jijle nga marsij,
ko pia-tekai inu ƥirres van renge batun
vanu sen ne melrin. Ko rrapok-susi nisen
pian mare tetajer pijpari tuwi ngok vini.
Pirpok ko.

Bongsi nale se Pol

19 Kupwera “erres” suk tevi Akwila ko
nesen sen Prisila, ko tevi kele metka se
Onesiporas. 20 Erastas elik jer iak Korin; ko
daron nga m̃elinglingi iak Maelitas, nulin-
glingi Tropimas elik jer iak, suri ni emsi.
21 Inu numrreni nga kupsaro pingavil nga
kupini kuplesi inu puwomu, ko daron ne
melas pia-vini. Iupulas, Putens ko Linas,
tevi joji kerr Klotia, ko tevi tasi kerr ko joji
kerr nga iel jijle nir, arwerai “erres” tevim.

22 Ko ngel evi loten suk, nga Numal
piptevi nik renge norrorrmien som. Ko
merrenien sen piptevi kami jijle. Nuwra
“Remsom”.

Naul nga Pol Muli tevi TAETAS
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pol elngi Taetas nga ni p̃imajing renge norour ne Krit, ko oli naul ngel tevi nga pusp̃e suri lat nga p̃imajing tweni majingen sen puto suri. Pol osp̃e suri liken se jinibb san nga puwowomu re kalesia nir. Ko osp̃e kele suri liken se kalesia nir puon ko p̃irres pirpese.

Pol owra 'Erres' tevi Taetas

1 Inu Pol nuvi jinibb ne majingen se Atua. Ko Iesu Kristo okonik erpe aposol nga ƀela se jinibb nga Atua m̃ilngir pa musuw nga nir parosuri ni, ko nga parongwose nale ne weretunen nga mivi batbatu kalesia mauren se kerr. 2 Ko ni okonik kele nga bololi nir parlingi norrorrmien ser puto p̃iterter renge mauren nga muto tuwi ngok vini. Mauren nen, Atua, nga sete orongwos p̃ikerkeris, owrai womu pae tuwi jer nga p̃ilai tevi kerr. 3 Ko renge daron momsawos nen, eviseni mauren nen, renge nale sen. Ko Atua nga m̃ila mauren tevi kerr elngi nale ngok renge nevrek, ko owrai eterter nga inu bowra tweni ko wor tevi jinibb nir.

4 Taetas, nik kurpe natuk woswos renge metka ne nosurien, nomok-uli nale ngel tevim. Ngel evi loten suk, nga merrenien ko demat se Atua Tata ko se Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr piptevim.

Majingen se Taetas iak Krit

5 Nulngim iak renge norour nga Krit nga nik kupmajing lilane majingen nir nga mevel lingir. Nuwrai pa tevim nga kupsusture ƀirterawarreng nga parwowomu re kalesia nir renge lat jijle nir. Ngok kuprrorrmi nale lilane suk ngel: 6 ƁIrterawarreng nga pokwowomu re kalesia nir pivi wor jinibb nga mauren sen musorsan ko m̃irres. Ko pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij.[A] Ko natun kele nir parosuri Atua ko wor. Sete erres nga nosp̃en nga m̃isij puto suri natun nir, nga marwolu karkar rrek sete marosuri nale. 7 Jinibb san nga pokmetmete kalesia nir, mauren sen pusorsan wor p̃irres. Suri Atua elngi pa majingen sen oto re nevren. Ni nolon sete pian mare p̃elak, sete purongwos pulolar pingavil, sete pokminmin, sete pokpalpal, ko sete pokmerreni nevöt pilep. 8 Ni poklai ko wor neturvitan nir paran re naim sen. Ko pimrreni sev nga m̃irres. Ko pivi m̃er nga pusorsan p̃irres, ko puon p̃irres. Ko sev nga m̃isij nga ni mimrreni, pubböt ore tetajer. 9 Ni putor totkoni nale nga rramok-visviseni jinibb nir ren p̃iterter ko nga sete purongwos pimjabböl. Ko ni purongwose vajin pivisviseni jinibb nir renge nale momsawos nen, ko p̃iwer rrerrarre nale se nir nga martere nale nen.

Jinibb ne nevisvisenien gerisen

10 Ko jinibb elep sete arosuri nale, ko arkerkerasi jinibb m̃inij nir renge kalesia tevi norrorrmien ser nga m̃ikarkar. Nir eleplep renge nir ngok arivi m̃eri Isrel. 11 Kapwer ore ko wor nale ser, suri renge metka sopor, nale nga mirpok erpe pokloklokloksi pa jinibb p̃etp̃eti nir. Jinibb ngok nir arvisviseni jinibb nir renge nale nga sete m̃irres nga jinibb puwrai, nga puloli parongwos parevei bbong nevöt ser pilep ren. Ko murrun ngok evi nga jinibb non p̃isij e kobbong. 12 Meri Krit lweni kobbong san nga mivi propet se nir, owra 'O, m̃eri Krit arivi jinibb nga marok-kerkeris tetajer, arirpe nanu rrum nga marsij, arivi jinibb nga sete marongwos parmajing, ko marorr milep.' 13 Ko nale sen ewretun kobbong. Ko suri nanu ngok, nik kupsurponir ko wor nga puloli nosurien ser p̃iterter. 14 Nik kupwer ore nir nga setemun parrul totkoni tutunmasa gerisen ngok se m̃eri Isrel nir, ko nale se nir nga marivel lingi pa nale weretunen musuw.

15 Nanu jijle arwokwok tevi nir nga nolor marwokwok, ko sete nanu san owokwok tevi nir nga nolor marrokitkit ko sete marosuri. Suri norrorrmien ser orongta pae renge nanu nga m̃isij osuw, ko nolor setemun arongwos parbbujbbuj re nanu nga marsij nga marok-lolir. 16 Nir ngok arok-wera arongwose Atua, ko murrun nga marok-loli arviseni nga nale ngok nga marok-werai evi gerisen kobbong. Nir ngok arsij p̃erp̃er. Arok-tor otvi nale, ko sete arongwos parloli nanu nga m̃irres san.

2

Nale tevi jinibb nga martera nir

1 Ko nik Taetas kupwera tweni ko wor nevisvisenien nga musorsan tevi nale weretunen. 2 Kupwerai tevi ƀirterawarreng nir nga sete parmini p̃elak norro rreknga nuwi nga m̃iterter, ko nga murrun nga mumomsawos puto tevir. Ko

A **1:6** Erpe iel, Pol owra 'nesen sen pisansan kobbong', ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, 'pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij.'

sev nga m̃isij nga nir marmerreni, partur ore tetajer. Nosurien ser ko merrenien ser porsorsan p̃irres, ko parongwos partori majingen ser p̃iterter pian pijpari bongsin. 3 Ko renge murrun ngok kele kobbong, kupwera tevi lekterwarreng kele nir nga nir parloli wor murrun nga marmomsawos, pirpe nesevin nga marlik renge sel nga muon m̃irres. Ko sete parij p̃isij suri nise jinibb m̃inij nir. Ko sete parok-mini p̃elak norro rreknga nuwi nga m̃iterter. Ko parvisviseni sel nga m̃irres ko wor, 4 nga parongwos parsesre nesenwarreng nir nga nir parmerreni lenglengen diwen ser tevi natur nir. 5 Ko sev nga m̃isij nga nir marmerreni, partur ore ko wor, puloli nga nir paron p̃irres. Ko parvisviseni nga parmetmete naim ser p̃irres, ko nga parosuri diwen ser. Ngok puloli jinibb san sete purongwos p̃irij tere nale se Atua.

Nale tevi m̃elakel nir

6 Ko renge murrun ngok kele kobbong, nik kuprevei m̃elakel kele wor nir nga sev nga m̃isij nga nir marmerreni, partur ore tetajer. 7 Renge nanu jijle nga kumloli, kupviseni ko wor renge nor majingen nga marres nga komok-lolir, nga puloli nir parvijuri vajin. Ko daron nga kopok-wer visviseni, ko nale som pivi wor weretunen ko, ko purrow p̃irres. 8 Ko kupvisviseni nale nga musorsan kobbong, nga jinibb sete parongwos parij p̃isij suri. Ko kuprongwos kuploli vajin jinibb san nga mutur tere kerr non p̃isij, suri ni nanu nga puwrai tere kerr pijkie, suri murrun ne kalesia nir osorsan erres.

Nale tevi jinibb ne majingen nir

9 Nik kupviseni jinibb ne majingen nir nga parosuri numal ser ko parloli numal ser parir renge nanu jijle nga marlolir. Ko sete parij weli kele numal ser, 10 ko sete parsesaro renge nanu se numal ser. Ko nir parviseni tetajer nga nir arok-loli erres, puloli numal ser parongwose parbibto re nir. Ko re murrun ngok, nanu jijle nga marlolir ngok parjoroi renge no jinibb nir nale se Atua nga mokla mauren tevi kerr.

Batbatu mauren se kalesia nir

11 Merrenien se Atua errmali pa nga p̃ilai mauren tevi jinibb jijle nir. 12-13 Ko kerr rramok-tiriv nga rraplesi nabong nga milep ngok nga norrorrmien se kerr muto rengen, nga Iesu Kristo nga mivi Atua ko nga p̃ilai mauren tevi kerr pia-rremali rengen tevi nosrövien sen nga milep. Ko lelingenok nga rramok-tiriv, merrenien ngok se Atua eviseni tevi kerr nga lelingenok ko pa rraplinglingi murrun nga sete marsorsan re no Atua. Sete rrapmerreni p̃elak nanu ne iel ngatan nir. Ko nanu nga marsij nga kerr rrammerreni, rraptur ore tetajer. Rraploli murrun nga marsorsan marres nga Atua purnge p̃irres suri kerr renger.

14 Iesu Kristo ela mauren sen nga p̃ila mauren tevi kerr. Ko ni ojri lweni kerr renge murrun nir nga sete marsorsan, ko ololi kerr rramirpe gortien san nga mauren se kerr muwokwok m̃irres. Rramivi jinibb sen kobbong, ko rramterter nga rraploli majingen nga marres nir. 15 Kupwera nale ngok tevi jinibb som nir. Ko kupsusture norrorrmien ser, ko kuprij p̃iterter nga kupwer ore murrun nga m̃isij se nir renge derteren jile nga muto jim. Ko sete kuploli jinibb san puklu wutan re nik.

3

Murru kalesia nir

1 Kupwerai lilane tevi jinibb som nir nga parosuri ko wor jinibb nga marlelep nir nga martori vanu, ko nga parvijuri nale ser. Ko parlik metmet tetajer nga parloli majingen nga marres nir. 2 Ko kupwerai tevir nga sete parij p̃isij tere jinibb san, ko sete parivi jinibb nga parok-lat; parivi jinibb nga parok-loli sel p̃irres tevi jinibb nir. Ko murrur pumolmol tevi jinibb totoklai. 3 Ko kerr kele, bonevis rramok-irpok, nga rramok-lengleng nabong sopon, ko rramok-tor otvi nale ko rramok-sarr, ko nabong sopon rramok-loli nanu nga rraprunge p̃irres ren nga kerr kobbong rrammerreni. Ko iok rramirpe demij maur se nanu ngok nir. Ko tetajer, nolo kerr oklеplep, ko rramok-tori lolaren epriv p̃elak. Jinibb nir arungasi kerr, ko kerr rramungasi nir.

4 Ko daron nga merrenien se Atua ko sel sen nga mokloli m̃irres miplari ji kerr, ko ni elai mauren tevi kerr vajin. 5 Ko sete ololi erpok suri kerr rramloli majingen nga marres, ejki. Ela mauren tevi kerr suri ornge esij kobbong suri kerr. Erpe Nem̃in On errawe vaseni nolo kerr ko ololi kerr erpe rram̃iak luwi tevi mauren nga mimerr kele. 6 Erpe Atua ololi Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr ejivreni Nem̃in On sen renge kerr. 7 Ko nalol nga m̃irres sen elai mauren tevi kerr nga muloli rramivi jinibb nga marsorsan m̃irres renge non, ko kerr rramrongwos rraptor sweri mauren nga sete orongwos pusuw. Rramlingi norrorrmien se kerr oto pa renge mauren nen osuw. 8 Nale ngok evi weretunen.

Ko numrreni nik Taetas kuprij wor suri nanu ngok nir, nga puloli jinibb nga marosuri Atua arongwos parloli norrorrmien ser p̃iterter kele nga parloli majingen nga

marres, ko nga marongwos para-rres kele wor tevi jinibb jijle nir. 9 Ko nik kupan ngasu wor re laten se nir nga marlengleng ko nga marok-meteni p̃elak re naul ne nise metka ser nir nga tuwi pa, ko kupan ngasu wor re laten ko balpalen nga marok-loli renge murrun wowarreng nga marpelari renge nale nesesreien se Moses. Nale nga marirpok arivi nale nawon rres, sete arongwos parloli nanu san p̃irres. 10 Poro jinibb san pokloli jinibb parwijwij ngasu nir renge nale nga mirpok, ko nik kupan kupser metutue pijpari pivaru kobbong, ko vitunen setemun kupan. Ko setemun kupkorti tevi m̃ernen kele. 11 Suri nik kurongwos pae jinibb nga mirpok, nor-rorrmien sen esij ko pa, ko nololien sen eviseni nga ni ololi pa esij.

Bongsi nale se Pol

12 Ko daron nga mokoni Atemas rreknga Tikikas nuru tuwen vinuk jim, nik kupp̃elak p̃iterter nga kupini jik Nikopolis, suri inu nurrorrmi bean ƀelik ie daron ne melas. 13 Ko kupp̃elak kele nga kupla se nuru ngok Apolos ko jinibb nga mokvisviseni nale ngok Sinas, nga kupseser tevi nuru renge nanu jijle nga portori renge sel se nuru. 14 Ko jinibb se kerr nir parongwos parterter ko wor renge majingen nga marres, nga parongwos parlai se nir nga nevrer mumrrol renge nanu san. Sete erres nga parlik nawon.

15 Nir nga marlik tevik iel arwera “Erres” tevi nik. Ko nik kupwerai “erres” tevi sele kem nir nga marivi kalesia. Ko ngel evi loten suk, nga merrenien se Atua puto tevi kami jijle. Nuwra “Remsom”.

Naul nga Pol Muli tevi PILIMON
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pilimon evi jinibb nga nijor sen milep, ko evi kele kalesia. Ni elik rrek ie Kolosi. Ko jinibb ne majingen sen san nga nisen Onesimas owlu lingi. Mian ko Onesimas mivini m̃ilesi Pol, nga re wosenen m̃ilik re naim ne nekaien. Ko Pol ela Onesimas vini ji Kristo, evi vajin kalesia. Ko Pol okoni vajin Onesimas nga pulwi van ji Pilimon, ko oli naul ngel tevi nga Onesimas putori suri. Ko Pol owra Pilimon sete pulolarsi Onesimas. Ko owra kele nga Pilimon pia-koni Onesimas pia-luwi kele van ji Pol ko p̃imejmajing sen pijpari nga Pol pia-ivel sisarow renge naim ne nekaien nga marrul totkoni ni rengen.

Pol owra "Erres" tevi Pilimon

1 Inu Pol, nga m̃elik re naim ne nekaien ngel suri Iesu Kristo, ko Timoti kele nga mivi tasi kerr, nomorwera "erres" tevi nik, Pilimon. Kerr itul ngel, rramlik renge majingen sansan kobbong, ko komru nomormerrenim elep. 2 Ko nomorwera "Erres" tevi joji komru Apia, ko tevi natu kamru Akipas, nga kem namivi jinibb ne nuval ne gortien sansan kobbong. Ko nomorwera "Erres" kele tevi kalesia nir nga marok-korti renge naim som. 3 Ko ngel evi loten suk, nga merrenien ko demat se Atua Tata ko se Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr, piptevim.

Merrenien ko nosurien se Pilimon

4 Pilimon, daron nga molot e, tetajer nomok-rrorrmi nik, ko nomok-werai "Erres" tevi Atua, 5 suri nomok-runge nosp̃en suri merrenien nga komok-merreni lenglengen jinibb se Atua nir, ko nosurien som nga muto m̃iterter renge Numal Iesu. 6 Nomok-lot suri nga nik komok-korti tevi kem renge murrun ne nosurien, ko numrreni kele nga kuprongwos kele nanu nga marres nir nga Atua moklai tevi kerr nga rramkorti tevi Kristo. 7 Niaken suk, merrenien som ela neiren nga milep tevik, ko ololi norrorrmien suk eterter kele vajin. Ko murrun som ngok okloli jinibb se Atua nir arunge erres luwi vajin renge norrorrmien ser.

Pol ongoni Pilimon nga p̃ilai lweni Onesimas

8 Ko suri nanu ngok, ko suri rromorkorti pa tevi Iesu Kristo, nurongwos ƀerij p̃iterter tevim nga kuploli ko wor nanu ngel nga musorsan m̃irres nga kuploli. 9 Ko suri memrrenim, sete numrreni ƀerij p̃iterter tevim, ko bongonim kobbong. Inu le Pol, nutra le pa, ko lelingenok nulik re naim ne nekaien ngel suri Iesu Kristo. 10 Ko nungonim suri Onesimas, nga mivi jinibb ne majingen som womu, mian ko muwlu lingim. Ko daron nga m̃elik malum re naim ne nekaien ngel, ko m̃elai vini ji Kristo. Ko ni erpe natuk ko vajin. 11 Womu Onesimas sete orongwos puloli majingen som nga m̃irres san, ko lelingenok vajin orongwos puloli majingen nga marres pilep se nik ko se inu kele, suri evi vajin kalesia.

12 Ko lelingenok nukoni ni pulwi vinuk jim. Ko norrorrmien suk oto malum bbong tevi. 13 Ko numrreni poro p̃ilik mun iel sopon tevik, nga ni p̃ila milnge nik nga p̃im̃ejmajing se inu renge naim ne nekaien ngel nga m̃elik ren suri nosp̃en nga m̃irres. 14 Ko inu sete numrreni nga bosortonim nga kuploli nanu ngok nga p̃irres tevik pirpok. Nik kuploli suri nik ko wor kumrreni. Ko sete nurongwos bololi nanu san poro nga nik sete kupmarong. 15 Rrek kutor jabble Onesimas beblen, nga daron nga kupla lweni, ko p̃ilik tevim pijpari tuwi ngok vini vajin. 16 Ko lelingenok ni asi kele pa jinibb ne majingen. Ni evi vajin tasi kerr nga m̃irres, nga inu memrreni milep. Ko rrek nik kupmerreni kele wor p̃iasi, suri ni evi jinibb ne majingen som, ko okorti kele tevi Numal. 17 Ko poro kopok-lesi inu pirpe nga rromorivi niaken kobbong, erres nga sete kuplolarsi ni, ko kuploli pirpe nga kupla inu vinuk renge naim som. 18 Poro ni ololi esij pa tevim renge nanu tama san, rreknga nivnon sen san oto jim, erres nga nik kuplingi inu nisek puto renge nivnon sen nen. 19 Nale ngel nuli tevi inu nevrek kobbong. Inu Pol bea-wuli lweni nivnon ngok tevim. Ko sete kupmalie nga nik nivnon som oto pa jik, suri inu nuvi batun nga nik kumtor sweri pa mauren ji Kristo. 20 O tasik, kupla se inu renge nanu ngel, suri kerru rromorkorti pa tevi Numal. Kuploli inu bornge p̃irres luwi renge norrorrmien suk.

21 Nomok-uli nale ngel vinuk jim, ko nurongwose erres nga nik kuploli nanu nga inu mongoni jim. Ko nurongwose nga nik kuploli kele wor p̃iasi sev nga mowrai ngel. 22 Ko re daron mawos nen kele, kuploli milnguk san puto metmet teraik renge naim som. Suri tetajer inu nomok-rrorrmi nga Atua okrunge verusen se kami jijle ko pia-la lweni inu vinuk ji kami kele.

Bongsi nale se Pol

23 Epapras ngok, nga moklik renge naim
ne nekaien tevi inu 24 suri Iesu Kristo,
tevi Mak, ko Aristakas, ko Demas, ko Luk,
nga marok-majing tevi inu, arwera “Erres”
tevim. 25 Ko ngel evi loten suk, nga
merrenien se Iesu Kristo Numal puto tevi
kami jijle. Nuwra “Remse kami”.

Naul nga mian ji M̃eri Isrel Nir (Ibrus) Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Sete rramrongwose si oli naul ngel: Pol, rreknga Apolos, rrek nir m̃inij nen san. Ko oli van ji m̃eri Isrel sopor nga marivi kalesia. Ko owra Iesu ean mare re anglo nir (1:5-14), ean mare re propet nir, ko ean mare kele re Moses ko Josua (2:1—4:14). Iesu evi batu jinibb ne sulsulen nga mumomsawos m̃irres p̃etp̃eti, suri ni ejkie nololien. Ni emarong bbong pimij erpe sulsulen san nga mian ji Atua, ko setemun rrammerreni sulsulen m̃inij kele san nga rraplai tevi Atua (9:23—10:18). Ko Atua ololi ni emaur luwi re mijen, ko etasi vajin sel nga jinibb jijle arongwos paran ji Atua (4:14—5:10; 7:1—8:13).

Ko naul ngel osp̃e nosurien kele, owra kerr rraposuri ko wor Iesu. Nosurien ololi kerr rramrongwose erres nga rraplai ji Atua nanu nir nga lelingenok sete rramleslesir. Osp̃e nosurien se jinibb se Atua nga tuwi nir (11:1-40), ko owra kerr kele nosurien se kerr p̃iterter ko wor (12:1-3).

Iesu ean mare wor easi propet nir

1 Tuwi jer vini, Atua ok-rij tevi ƀirterawarreng se kerr nir renge sel
lele nir rrurrngi propet nir. 2 Ko renge
ma nabong nga mivi bongsi iel ngatan
erpe rramlik vajin rengen lelingenok,
erij mawos vajin rrurrngi Natun mawos.
Natun ngok ko, womu jer daron nga iel
ngatan m̃itipatun e, ko Atua emajing nanu
jijle renge ni nevren; ko owrai nabong
sopon nanu jijle para-ivi sen e. 3 Natun
ngok, moron se Atua omor rengen, ko non
omor erpe Atua, ko eviseni erres Atua. Ni
kobbong orrul totkoni nanu jijle, ko ololi
kele arto erres renge derteren ne rijrijen
sen. Ko emarong lweni kele nga mivini
m̃irrawe tweni nololien se kerr jijle. Daron
nga mivinvini jijle majingen sen ngok iel
ngatan ko olwi van re melrin e, ko elik
vajin tevi Tata sen renge nevren rres, nga
mivi Numal nga mian mare renge melrin.

Iesu ean mare kele wor easi anglo nir

4 Iesu ean mare kele wor easi anglo nir,
ko nisen nga miwajie ean mare wor easi
nise anglo nir. 5 Rramrongwose iok, suri
Atua sete owrai nabong san tevi anglo sen
san owra ‘Nik kuvi natuk. Lelingen nuvini
bevi tata som woswos’; ko Atua sete osp̃e
kele anglo sen san nga muwra, ‘Inu bevi
Tata sen ko ni pivi natuk.’ 6 Ko daron nga
ma Atua muwra pukoni natun norman nga
mivi m̃erwomu vini iel ngatan, ko owra
‘Anglo p̃etp̃eti se Atua parsusi wor nisen ko
van mare.’ 7 Ko renge nosp̃en tweni anglo
nir Atua owra ‘Nuloli anglo suk nir arirpe
ling nga muwuw karkar, ko nuloli nir nga
marmajing suk arirpe nabb nga murororor.’

8 Ko daron nga ma nale on musp̃e suri
natu Atua, ejilwer suri erpe nga ni osorsan
bbong tevi Atua, owra ‘O Atua, nik kuvi
Numal, ko kupivi Numal ko pa pijpari tuwi
ngok vini. Ko komok-loli erres p̃elak ko
pa renge murrun nga kummetmete jinibb
jile nir ren. 9 Kumrreni sev nga m̃irres ko
musorsan, ko kungasi sev nga m̃isij. Iok
ko evi batun nga Atua nga mivi Atua som
mutobbtobbue nik ko ololi kurnge erres
nga mususi nisem van mare temijpal easi
jinibb nga marlik rrale nik.’

10 Ko vesan kele Atua owra ‘Numal, tuwi
jer pa, nik kobbong kuloli iel ngatan muto,
ko renge nevrem kobbong kulngi melrin
mare. 11 Nanu ngok nir paran ko parjiki,
ko nik ma kuplik tetajer. Nanu ngok
nir pian ko partera daron sopon pirpe
sunsun nga mian ko m̃itra, 12 pirpe boriti
nga m̃itra san nga marlulngi tweni mijkie,
erpe nijor nga martera nir nga marlai
twenir. Ko nik ma kusorsan kumerr
tetajer, ko mauren som sete orongwose
pusuw nabong san.’

13 Ko nale se Atua san oto kele nga ni
setewor owrai rragrrage tevi anglo sen, ko
owrai ma tevi Natun mawos, owra ‘Kuplik
ko pa kuptiriv renge devjek rres pijpari
nga ƀelngi devje nuval som nir parirpe
boriti nga kupververasi ngatan.’

14 Ko niko anglo nir arirpese? Arivi
bbong nem̃in nga marmajing se Atua, ko
arivi nga parwilwil se kerr, ngok kerr nga
Atua p̃ila mauren tevi kerr.

2

Nosp̃en nga m̃irres se Iesu ean mare wor easi nale nesesreien se Moses

1 Renge iok ko, kerr rrapterter ko wor
nga rraprrul totkoni nale weretunen nga
rramrunge pa musuw, puloli sete rraptor
jabble sel se kerr. 2 Rramlesi pa renge
nale se Moses nga miplari ji anglo nir tuwi
pa tevi metka se kerr nir, nga arivi were-
tunen; ko nir nga martor otvi nale ngok
ko sete marosuri, artor sweri pa norongen
nga m̃isij osuw. 3 Iow, ko rrapasi pirpese
renge norongen nga m̃isij ngok poro sete
rrapvijuri sel nga mimerr nga Atua mimr-
reni piwilwil se kerr ren lelingenok? Iesu,
Numal se kerr, owomu jer nga muwrai
tweni sel ngok nga Atua piwilwil se kerr
ren. Ko nir nga marunge ni arviseni tevi

kerr nga sel ngok evi weretunen jerjer, 4 ko Atua vajin okorti tevi nir nga puwrai lilane nga sel ngok evi pa weretunen jerjer. Okloli nanu nga marinijnij nawone nir ko nanu nir nga jinibb marok-taole nir; ko ok-tututweni derteren nir nga marpelari ji Nemĩin On aran ji jinibb, osorsan erpe nga ni mimrreni.

Iesu owomu renge liken nga pia-vini vitu

5 Atua sete osusture anglo nir nga parivi numal renge liken nga mimerr nga pia-vini, ngok liken nga rramok-jiljilwere ngel. 6 Suri nale san nga muto renge Naul On owra ‘O Atua, suri sev kumrrorrmi milep suri jinibb, nga mivi nanu nga welili jer kobbong? 7 Kuloli ni ean ngatan renge anglo nir beblen kobbong, ko lelingenok kulai nais nga mian mare ko kususture, 8 ko kuloli emetmete nanu jijle.’ Nale nga muwra, ‘emetmete nanu jijle’, eviseni nga sete nanu san pijpon, ko nanu jijle vajin. Ko setewor rramlesi nga jinibb san emetmete nanu jijle nir. 9 Ko rramrongwos ma rraplesi Iesu nga mivini iel ngatan mivi jinibb, ni ko evi vajin Numal ne nanu jijle nir. Ko renge nalol nga mĩirres se Atua, ololi Iesu ean ngatan renge anglo nir beblen kobbong, puloli ni pimij nga piwilwil se jinibb nir. Iesu ornge esij renge niben eanan ejpari mimij; ko renge iok ko, Atua osusture lweni, ko elai nais nga mian mare tevi.

10 Atua ngok nga muloli nanu jijle nga marivi sen, emrreni p̃ilai jinibb pilep parini parkorti tevi renge mauren nga mĩirres p̃elak sen renge melrin. Ko osorsan erres tevi murrun sen nga muloli Iesu murnge mĩisij renge niben, nga pivi jinibb mawos nga puloli ni purongwose piwilwil se jinibb vajin. Ko Iesu owomu re nir nga Atua mimrreni piwilwil se nir. 11 Atua ololi aron ko arwokwok erres renge nololien ser. Ko ni tevi nir nga muloli marwokwok, tata ser sansan kobbong. Ngok ko ololi Iesu sete emanun nga puwrai nga nir arivi tasin ko jojin nir. 12 Iesu owra ‘Atua, bowrai tweni murrun som renge no tasik ko jojik nir. Belai nubo ko bosrövi nik renge no jinibb som nir.’ 13 Ko owrai kele ‘Belngi nosurien suk p̃iterter renge Atua’; ko owrai kele ‘Inu le ngel tevi natuk nir nga Atua mĩilai pa tevik musuw.’

14 Ko kerr jijle nga rramivi natu Atua, kerr jijle rramivi jinibb, rramivi drra ko niben. Ko ewretun Iesu evini erpe tuwa kerr, ko emaur renge drra ko niben erpe kerr. Ko emarong kele niben nga pimij suri kerr. Ololi erpok suri renge mijen sen orongwose putor pini derteren ne mijen nga Demij murrul totoni. 15 Elai tweni derteren se Demij nga mulokloksi kerr nga tetajer muloli rramok-metutue mijen.

16 Ko oto limjer nga Iesu sete ewilwil se anglo nir, suri Naul On owrai, ‘Ewilwil se nir nga marpelari renge metka se Epram.’ 17 Ko norrorrmien se Atua erpok, elesi erpe Iesu pivini pivi niaken kobbong tevi kerr renge nanu jijle nir. Ko kerr rraptur p̃iterter ko wor renge nosurien se kerr renge majingen nga Iesu ololi tevi Atua suri nololien se kerr, nga puloli no kerr p̃irres tevi Atua. Erpe ni evi batu jinibb sulsulen se kerr nga mokrrorrmi kerr. 18 Otur tere daron nga marterter milep renge nanu elep nga marpelari renge mauren sen nga murnge mĩisij suri, mianan ko easi; ko lelingenok orongwose piwilwil se kele kerr daron nga nanu nga marterter marini marrowrrowe kerr.

3

Iesu ean mare wor easi Moses

1 Tasik ko jojik nir, Atua everus pa kami osuw nga kapon ko kapivi jinibb sen. Ngok, kaprrorrmi ko wor Iesu nga Atua mukoni ko mĩilngi mivi batu jinibb sulsulen tevi kerr jijle nga rramosuri. 2 Iesu ololi osorsan erres renge no Atua nga mususture ni renge majingen ngok, erpe tuwi Moses mok-loli musorsan renge majingen sen nga mimetmete jinibb se Atua nir. 3 Ko jinibb nga mĩimajing naim ean mare wor easi naim ngok; ko erpok kele osorsan nga Atua pususture Iesu pian mare kele wor p̃iasi Moses. 4 Ewretun naim jijle, jinibb sisamis emajinge; ko Atua ma emajinge nanu jijle nir. 5 Moses osuri ko ololi osorsan nga mimetmete jinibb se Atua nir. Ni evi jinibb ne majingen se Atua nga mok-werwer womu renge nanu nir nga jinibb mĩinij se Atua para-werai vitue. 6 Ko Kristo ma ololi osorsan renge majingen se Atua erpe evi pa natu Atua mawos. Ko kerr rramrongwose rrapivi jinibb sen, poro rraplingi norrorrmien se kerr puto p̃iterter renge nanu nir nga rramrongwose erres nga Atua pia-lai tevi kerr.

Meri Isrel ne tuwi artor jabble sel

7 Renge iok ko pirpe ko wor nga Nemĩin On muwrai renge Naul On muwra ‘Poro kaprunge nale se Atua lelingen 8 setemun batu kami p̃iterter nga kaptere ni pirpe nga nir marok-loli tuwi. Sete kaploli murrun ngok nga marrowrrowe ni renge lolo merwer.’ 9 Re daron nen kele, Atua owra ‘Renge lolo merwer ngok, B̃irterawarreng se kami nir arok-lesi murrun suk nga marres tetajer ejpari sia ngavöl ivij (40), ko arloli lesi wor nga parrowrrowe inu tetajer. 10 Renge iok ko ololi inu nulolarsi temijpal nir suri; ko nuwra, nir arlengleng

nawon, ko sete artor sweri murrun suk rragrrag. 11 Inu nulolar ko nuwirr nale nga m̃iterter san, nuwra ‘Nir ngok sete paran renge dan ser nga moro ƀelai teir parmosi ren.’

12 Tasik ko jojik nir, kapmetmet nga sete kami san norrorrmien sen puwun saut re nanu nga marsij nir, ko sete tuosuri Atua nga mimaur nga sete orongwos pimij nabong sopon, ko tutur imare, ko tivel lingi. 13 Kapwilwil sisamis se kami nabong jijle. Renge nabong jijle, kerr rramwera “Lelingen”, ko niko, nale nen renge Naul On nga musp̃e suri ‘lelingen’ eplari ji kerr. Ko niko, nabong jijle, kaploli norrorrmien se kami puto p̃iterter, nga puloli nololien sete orongwose p̃ikrekrasi kami san, ko pirvei tweni kami san. Ko batu kami kele sete p̃iterter. 14 Suri poro rraprrul totkoni nosurien se kerr nga rramtipatun ren p̃iterter pianan pijpari bongsi mauren se kerr, ngok kerr jijle rrapok-korti tevi Kristo vajin nga rraptor sweri nale rijrijen se Atua.

15 Nale on owra ‘poro kaprunge nale se Atua lelingen, setemun kaploli batu kami p̃iterter pirpe nga ƀirterawarreng nir se kami marloli tuwi nga martur imare ko martere ni.’ 16 Ko siko nir nga marunge nale se Atua ko martur mera ko martere kele ni? Ko nir ngok ko nga Moses m̃itkai tweni nir Ijip. 17 Ko siko nir nga Atua mulolarsi temijpal nir mijpari sia ngavöl ivij (40)? Ko nir ngok kobbong nga marloli m̃isij ko marmij renge lat karkar renge lolo merwer. 18 Ko siko nir nga Atua muloli nale terter ngok tweni nir, nga muwra ‘Nir ngok sete paran renge dan ser nga moro ƀelai tevir parmosi ren’? Ngok nir nga bbong martur mera ko marok-tere ni. 19 Ko rramlesi wose nga nir ngok sete aran renge dan ser suri sete arosuri Atua.

4

Jinibb se Atua parmosi

1 Ko Atua elai nale rijrijen san pa tevi kerr osuw nga kerr rraptor sweri mosien nga ni p̃ilai. Ko rrapmetmet nga kerr san sete tivter. 2 Suri rramrunge pa nosp̃en nga m̃irres osuw erpe nir ngok nga tuwi marunge. Arunge, ko arunge nawone kobbong, suri daron nga marunge ko sete arosuri. 3 Ko kerr nga ma rramosuri, rraplesi ko wor mosien nga Atua pia-lai tevi kerr. Ngok mosien nga Atua muwrai pa nga muwra ‘Nulolar ko nuwirr nale nga m̃iterter san nuwra, nir ngok sete paran renge dan ser nga moro ƀelai tevir parmosi ren.’ Atua erij erpok, ko tuwi pa daron nga m̃imajing iel ngatan ko evinvini jijle wor majingen sen, ko omosi vajin. 4 Suri nale san oto renge Nale On nga muwra ‘Atua elngi iel ngatan ko nanu jijle nir renge nabong ouwon, ko renge nabong ebutun ko omosi rengen.’ 5 Ko nale kele san osp̃e suri mosien ngok kele, owra ‘Nir ngok sete mara-lesi mosien se Atua.’ 6 Nir nga marunge womu nosp̃en nga m̃irres ngok sete arlesi mosien ngok, suri sete arosuri Atua. Ko oto limjer nga nir m̃inij ma partor sweri mosien ngok. 7 Renge iok ko Atua elngi nabong m̃inij kele san nga marveruse “Lelingen”. Mian ko sia elep arasasi, ko Atua owrai rrurrngi re jingo Devet nale nen nga rramlesi pa nga muwra ‘Poro kaprunge nale se Atua lelingen, setemun batu kami p̃iterter.’

8 Ko daron nga Josua m̃itkai m̃eri Isrel nir nga paran parlesi mosien ngok renge dan ser mawos, ko setemun arlesi. Poro weretunen wor parlesi jile pa, ko Atua sete orongwose p̃ilngi daron m̃inij kele tevi jinibb sen nir nga parlesi. 9 Ko niko, sel oto wor nga jinibb se Atua partor sweri mosien erpe nga Atua mumosi renge nabong ebutun. 10 Suri nir nga paran parlesi mosien ji Atua parmosi renge majingen ser osorsan erpe Atua mumosi renge majingen sen womu. 11 Renge iok ko, kerr rrapp̃elak ko wor nga rraplesi mosien ngok ji Atua. Sete erres poro kerr san pivijuri butterter se nir nga tuwi nir, tuloli ni tutor jabble mosien ngok.

Nale se Atua eterter elep

12 Nale se Atua emaur ko emajing eterter elep, ko oso easi nesip ne balpalen nga muso renge devjen korti nuru. Orongwose pijpari nolo jinibb, pirpe nesip ne balpalen nga mian mijpari nuwi nga muto renge ji jinibb. Nale se Atua orongwose puwra suri norrorrmien ko nalol nga muto renge nolo jinibb. 13 Sete nanu san iel ngatan orongwose piteptepi renge no Atua. Nanu jijle arto limjer rres renge non. Ko renge no Atua kobbong kerr jijle rrapa-werai tweni murrun ne mauren se kerr.

Iesu evi batu jinibb sulsulen se kerr

14 Kerr rraprrul totkoni ko wor p̃iterter nosurien se kerr. Suri rramtor sweri pa batu jinibb sulsulsen nga m̃irres p̃elak san, nga mivi Iesu ngok nga mivi Atua natun nga mian pa jin ko m̃ilik loloim renge melrin. 15 Jinibb sulsulen ngok sete erpe jinibb sulsulen m̃inij nir, nga daron nga derteren se kerr mijkie ko sete marong pote kerr. Ko nanu jijle nga marok-rrowrrowe jinibb arrowrrowe ni kele. Ni orongwos rrerrarre pa osuw. Ko nanu sansan kobbong, ni nololien sen ejkie. 16 Ko ngok, daron nga nanu nga marterter marok-ini ji kerr, sete rramametutu, rrapini ko wor re no Atua nga

mok-rrorrmi kerr ko nga mok-wilwil se kerr renge nalol nga mĩrres sen, ko ni vajin piwilwil se kerr re daron mawos nga mĩiterter.

5

1 Tuwi, Atua oklai tweni renge jinibb nir san nga ni mĩilngi nga puloli majingen renge ni non renge nise jinibb
nir. Jinibb sulsulen ngok oksuli nanu nga marres nir tevi Atua. Erevji nanu rrum nir nga puloli sel nga pĩilai tweni nololien se jinibb nir. 2 Orongwos purnge pĩsij renge nir nga marvitan, suri daron sopon ni kele derteren sen ejkie ko okvitan renge nololien. 3 Ko niko ni pirevji nanu rrum, sete erpe nga pĩlai tweni nololien se jinibb mĩinij kobbong nir, ko evi nga pĩilai tweni kele nololien se ni kele. 4 Ko sete evi marongen se jinibb san nga ni pivini pivi jinibb sulsulen. Atua everuse jinibb nga ni pivini pivi jinibb sulsulen, osorsan erpe nga miveruse Eron tuwi.

5 Ko erpok sete evi norrorrmien se Kristo nga piwaji nais nga mian mare ngok, ‘batu jinibb sulsulen’. Ejki. Atua ko osusture Kristo ko owrai tevi owra ‘Nik kuvi natuk, lelingen nuvi tata som weretunen.’ 6 Ko owrai kele renge naul kele san renge Naul On, owra ‘Nik kuvi jinibb sulsulen erpe jinibb sulsulen nga tuwi ngok Melkisetek. Ko kuptori majingen se jinibb sulsulen ngok pianan pijpari tuwi ngok vini.’

7 Renge mauren sen iel ngatan, Iesu ongoni eterter tevi dingen sen nga suwen meten mujumjum tevi Atua, nga Atua piwilwil sen, sete mia-mij. Ko suri norrorrmien sen ean ngatan, ololi Atua ornge drrelan. 8 Ewretun Kristo evi Atua natun, ko ornge ma esij re niben, ko niko elesi wose nga puosuri wor nale se Atua. 9 Ko norongen nga mĩisij sen ololi ni osorsan erres jijle, ko orongwos vajin pĩila mauren ne tuwi ngok vini tevi nir nga marosuri. 10 Ko Atua elai nais ngok nga piwajie, nga evi batu jinibb ne sulsulen nga muosuri jinibb sulsulen nga tuwi ngok Melkisetek.

Nale nga puwni nir

11 Renge murrun ngok nale elep oto nga nabwerai tevi kami; ko eterter nga nabwerai lilane nir jijle tevi kami, suri norrorrmien se kami olololа pĩelak nga kaprunge wose. 12 Tuwi le pa nga kamokrunge nale nga Atua muwrai, ko evter vajin kapvisviseni; ko sete kamrongwose, ko evter ma jinibb sopor kele wor parini parvisviseni kami renge batu nale ngok. Erpe kami kamluwi kele nga sete kamrongwose kapurroi nanen terter, ko kamsus malum. 13 Ko nir nga marok-sus malum arirpe bipi nga welili, nga setewor mĩilesi wose sev nga mĩirres ko sev nga mĩisij. 14 Ko nanen nga mĩiterter evi se nir nga marini pa marivi jinibb nga marlelep nga marok-pĩelak pa tuwi vini, ko arviter vajin nga parini parwera tweni murrun ngabe erres ko murrun ngabe esij.

6

1 Ko niko, erres rraplinglingi norrorrmien nga womu renge nosurien se Kristo, ko rraptajer tevi norrorrmien nga mĩitra. Rramrieni pa kerr osuw renge majingen nga mĩisij ne mijen, ko rramlai nosurien ji Atua osuw; ko sete evi nga rrapokluwi kele tetajer van re norrorrmien nga womu. Erpe rramloli lilane pa milnge naim, ko evi vajin daron nga rraploli naim putur e ko. 2 Arviseni pa kerr osuw re sel ne marbaptaes ko nga marlingi nevrer re jinibb, ko rramosuri pa nga rrapmaur luwi kele renge mijen, ko rramrongwose nga norongen nga mĩisij san oto metmet nga jinibb nga marsij nir parlesi nga sete orongwose pusuw nabong sopon. Nanu ngok nir rraman pa renger osuw, ko sete erres rraplöni lululwenir kele; ko rraptajer malum ma tevi Numal se kerr. 3 Ko ngok evi majingen nga rraploli, nga rraptajer ko pa, poro nga Atua pimarong pirpok.

4 Erres nga rraptajer ko pa tevi ni tetajer. Ko pirpese renge nir nga marvitan ko marluwi kele van re nololien? Nir ngok, womu arok-ivel erres renge moron, ko arok-urroi pa nanen ne orsel re melrin osuw, ko Nemĩin On evan pa renger; ko daron nga marini marsij kele mirpok, ko setemun orongwose parieni lwenir parluwi vini renge mauren kele. 5 Suri nale on se Atua ewilwil pa se nir, ko arlai pa derteren nen beblen ne batun vanu nga pia-vini. 6 Ko daron nga martur telur mirpok ko marloli batur mirpok, orongwose parini luwi kele? Ejki rres! Pisij wor pilep renge nir, suri erpe arok-wuse lweni kele Natu Atua mare kele renge nai pelaot renge nevrer, ko erpe arok-lingi ni mare nga parsowri lokloksi kobbong.

7 Kaprrorrmi ta dan nga mimni suwe naus nga mĩirres tetajer, ko mok-lai wenen milep tevi nir nga marmajing rengen. Atua erij erres suri. 8 Ko dan nga mösmös nga mĩisij mimaur ren, erpe nga Atua pĩilngi rijrijen ne mijen kobbong tevi, ko pusli renge nabb.

9 Ewretun lenglengen selek nir, nale nga marirpok arterter temijpal.

Ko re devjen se kami, sete nurrorrmi kami kamirpok, ejki. Nulngi nolok eterter renge kami nga wenen nga marres ne mauren nga mimerr pok-maur pĩrres malum wor renge kami. 10 Nuosuri Atua nga ni sete mia-malie majingen nga mĩirres

se kami, ko ni purrorrmi p̃iterter murrun ne merrenien nga kamlai tevi ni daron nga kamwilwil se kalesia m̃inij nir. Kami kammajing erres erpok tuwi ko pa, evini erpe nga kamok-majing rengen malum, ko Atua eir elep suri. Ko ni kele puloli pusorsan ko p̃irres tevi kami jijle. 11 Ko erpok kele, numrreni bowrai p̃iterter tevi kami nga sete kapluwi kele, ko kapterter ko wor nga kaptajer malum pianan pijpari bongsin, nga puloli kaplai nanu jijle nga Atua m̃ilngir marto metmet renge no kerr. 12 Sete nibe kami pimijmij, ko kapmajing p̃iterter pirpe birterawarreng se kerr nga martori totkoni majingen m̃iterter. Norrorrmien ser m̃iterter ko mipriv eanan ejpari marlai nanu p̃etp̃eti nga Atua m̃ilai renge nale rijrijen tevir.

Nale rijrijen weretunen se Atua

13 Daron nga Atua m̃ilai rijrijen sen tevi ƀirtera Epram nga muspe suri metka nga para-rremali rengen, san ejki kele nga Atua orongwose pujuji nga puloli rijrijen ngok p̃iterter. Suri Atua ean mare renge nanu jijle, ko niko ojuji ni lweni kobbong daron nga m̃ilai nale rijrijen sen, ko owra 14 ‘Inu Atua ƀerij p̃irres lenglengen suri nik. Bololi metka som nir pilep temijpal iel ngatan.’ 15 Epram elesi nga Atua ololi rijrijen sen ngok eterter erres p̃elak, ko niko, daron nga mutor sweri daron nga m̃iterter milep, ko sete elngi kurtweni rijrijen se Atua; ko orrul totkoni eterter, mian ko elai vajin sev nga Atua m̃irijrije tevi. 16 Renge murrun nga parloli rijrijen p̃iterter, arok-juji jinibb nga marlelep. Ko sete arongwose parij latlate kele ren, suri nais ngok oto pae, ko ololi nale eterter. 17 Ko erpese renge Atua? Ni kele emrreni puloli nale sen p̃iterter p̃irres nga rraposuri ko sete rraprong tweni. Kerr rramirpe bipi nir nga rraplai nanu pilep ji Atua. Ko Atua owra rraprrorrmi p̃irres nga norrorrmien sen tevi kerr sete miasuw nabong sopon. Ko niko ojuji ni lweni nga puloli rijrijen sen tevi kerr puto p̃irres tetajer. 18 Ko nanu nga eru ngok, rijrijen sen, tevi murrun nga mujuji ni lweni, nuru korti ormajing lat sansan, orviseni nga Atua sete ekrekris, ko sete p̃irieni nale sen nabong san. Niko rraptur p̃iterter renge nale sen. Rramivi jinibb nga rramwolu lingi lat nga m̃isij nga rramlik rengen tuwi, ko rramok-pejpej kele lat nga m̃irres san. Ko rijrijen se Atua ok-wilwil se kerr nga muloli norrorrmien se kerr epriv, nga kerr rrapan rraptor sweri lat nga m̃irres p̃elak ngok nga Atua m̃ilngi muto metmet renge no kerr. 19 Nosurien se kerr nga m̃iterter ngok nga muwra Iesu p̃ilai mauren tevi kerr evi norrorrmien nga mirpe angka nga murrul totkoni m̃iterter drrav nga m̃isal murrong. Purrul totkoni mauren se kerr nga sete nanu san purongwose p̃ilai tweni kerr kele. Angka ngok erpe oto pa osuw renge lat nga muon milep ji Atua, nga kalik nga milep murrul ore pa renge melrin. 20 Ko Iesu owowomu pa kerr van lat nen osuw, nga puloli majingen sen erpe mivi jinibb sulsulen se kerr nga puloli lilane kerr tevi Atua. Ni erpe batu jinibb sulsulen nga muosuri ƀirtera ngok Melkisetek, ko ni putori majingen ngok pianan pijpari tuwi ngok vini.

7

Batu jinibb sulsulen ngok Melkisetek

1 Naul ne Jenesis osp̃e suri Melkisetek. Owra ni elik re daron se ƀirtera Epram nga tuwi pa. Ƀirtera Melkisetek ngok evi numal re ngaim nga Salem, ko jinibb sulsulen se Atua ne drromsen mare. Daron san ƀirtera Epram evan ololi balpalen san tevi devje nuval sen nir, nga mirevji numal nir ivij. Ko daron nga mulwi vajin ko eskai Melkisetek, ko Melkisetek erij erres suri ni. 2 Ko renge joron nir nga Epram m̃ilair renge nuval, elai songovlön tevi Melkisetek. Ko nais ngok Melkisetek owra puwra ‘Numal ne murrun nga musorsan’. Ko ni evi kele numal ne Salem.A Ko Salem owra puwra Demat, ko niko ni evi kele ‘Numal ne demat’. 3 Ko nale san ejki nga muspe suri Melkisetek tata sen rreknga tasu sen rreknga apu sen nir, ejki rres. Ko sete nale san osp̃e lat nga m̃iak e rreknga mimij e. Ni erpe natu Atua nga mutori majingen sen ne jinibb sulsulen m̃irres nga sete orongwose pusuw nabong sopon.

Melkisetek ean mare wor easi batu jinibb sulsulen se m̃eri Isrel

4 Kaprrorrmi ta Melkisetek ngok, nga mivi nais nga mian mare lenglengen. Epram nga mivi ƀirtera se kerr, daron nga m̃ilai joron nir renge nuval, ko emrreni wor p̃ilai songovlön tevi Melkisetek. 5 Ko nga marok-lai songovlön mirpok evi murrun nga m̃eri Isrel marok-loli renge sia jijle. Nale nesesreien se Moses owra ‘songovlön pok-an ko wor ji metka se Livae nga marivi jinibb sulsulen.’ Ko m̃eri Isrel jijle nir arivi sansan kobbong, erpe arivi metka se Epram. 6 Ko Melkisetek sete evi metka se Livae, ko Epram elai ma joron nir nga m̃ilair re nuval songovlön tevi, ko Melkisetek erij erres suri. Ko Epram ngok ko, Atua m̃ila pa rijrijen tevi. Ko ngok evini em̃erer kele tevi kerr nga Melkisetek ean mare wor easi Epram, 7 suri oto limjer nga

A **7:2** Nais ngok Salem evi nise Jerusalem, tuwi jer.

jinibb nga mian mare kobbong orongwose p̃irij p̃irres suri jinibb nga mian ngatan sopon.
8 Jinibb arok-lai joror songovlön tevi jinibb sulsulen nir. Ko jinibb sulsulen nir jijle paran ko parmij kobbong. Ko Melkisetek ma sete emij, erpe nga Naul On muwrai. 9 Ko lelingenok metka se Livae nir arok-lai songovlön ngok nir ji m̃eri Isrel nir. Ko tuwi daron nga Epram m̃ilai songovlön ngok van ji Melkisetek, ko erpe Livae kele elai tevi. 10 Nuwrai erpok, suri Livae evi metka se Epram ko san, nga mivitu. Ko niko, daron nga Epram mutori Melkisetek, ko erpe Livae kele otori Melkisetek.

Batu jinibb sulsulen re metka se Livae ko jinibb sulsulen nga mutori murrun se Melkisetek

11 Atua osusture metka ne jinibb sulsulen nir, mian ko elai vajin nale nesesreien sen tevi m̃eri Isrel nir. Ko poro majingen se jinibb sulsulen ngok nir erres pa, ko jinibb sulsulen m̃inij san pivini kele suri sev? Ko suri nir sete arviter, ko niko san pivini kele ko wor. Ko ni sete pirpe Eron, nga mivi m̃erwomu nga mutori majingen ne jinibb sulsulen re metka se Livae, ko pirpe ma Melkisetek. 12 Ko poro parlai tweni batu jinibb sulsulen nga womu ngok, ko nale nesesrien kele rrek parieni ko. 13 Ko pirpok ko wor, suri iok osp̃e Numal se kerr nga miplari renge metka m̃inij. Setewor nir san renge metka nga Iesu miplari ren otur re nawot nga puloli majingen ne sulsulen se Atua. 14 Jinibb nir arongwos pae osuw nga ni eplari renge metka se Juta. Ko Moses sete osp̃e rragrrage sopon suri metka se Juta, daron nga mokjilwer suri majingen se batu jinibb sulsulen nir.

Batu jinibb sulsulen m̃inij san nga murrul totkoni murrun se Melkisetek

15 Ko eplari limjer nga batu jinibb sulsulen m̃inij ngok evi jinibb sulsulen nga murrul totkoni murrun se Melkisetek. 16 Otori majingen ne jinibb sulsulen, sete suri nga nale nesesreien muwra ni metka sen ko wor putori majingen ngok, ejki. Otori suri derteren ne mauren sen nga bongsin mijkie. 17 Suri Naul On owra ‘Nik kuvi batu jinibb sulsulen erpe jinibb sulsulen ngok Melkisetek ne tuwi. Ko kuptori majingen ne jinibb sulsulen ngok tetajer pijpari tuwi ngok vini.’ 18 Nale ngok elai tweni sel nga m̃itra nga derteren nen ejkie ko sete orongwose puloli rrapmomsawos p̃irres. 19 Ko nale nesesreien se Moses sete orongwose puloli nanu san pusorsan p̃irres. Ngok norrorrmien nga mimerr san eimare nga p̃ila milnge sel nga m̃itra ngok. Sel nga mimerr ngok ko vajin rraposuri p̃iterter, suri evi sel ne mauren weretunen nga p̃itkai kerr rrapan mori ji Atua.

20 Ko Atua ololi kele nale rijrijen sen san tuwi nga puloli sel nga mimerr nen pivini mare. Ko sete ololi nale rijrijen san daron nga jinibb sulsulen re metka se Livae nir marini marlai majingen ser. 21 Ko Iesu evini evi jinibb sulsulen suri nale nga Atua muloli m̃iterter pa nga Naul On muwra: ‘Atua ololi nale sen eterter pa, ko sete miarieni kele norrorrmien sen. Ni owra ‘Nik kuptori majingen se jinibb sulsulen tetajer pijpari tuwi ngok vini.’ 22 Ko Iesu orrul totkoni majingen sen erres, ko etasi sel nga mimerr se Atua tevi kerr, nga m̃irres wor asi nga womu.

23 Ko nanu kele san ni le: jinibb ne sulsulen ne tuwi, nir elep ko wor, suri marmajing mianan ko san emij, ko san kele p̃ilai wani milngen. 24 Ko Iesu ma emaur ko sete mia-mij nabong sopon. Sete mia-lai
majingen sen ne batu jinibb sulsulen tevi jinibb m̃inij kele san. 25 Ko niko etipatun lelingenok ko pijpari tuwi ngok vini, ni orongwos p̃ila mauren tevi jinibb nga markorti tevi nga parini ji Atua. Ni pimaur ko pulot tetajer tevi Atua suri nir.

26 Rramwerai erres wor elep tevi Atua nga mukoni jinibb sulsulen nga m̃irres p̃elak mirpel vini ji kerr nga pimetmete kerr. Ni on elep. Sete nanu san esij jin, ko nololien ejki jin. Sete erpe rragrrag kerr jinibb ne nololien nir. Nisen ean mare temijpal easi nanu jijle ne iel ngatan. 27 Ni sete erpe batu jinibb sulsulen nga nabong jijle marok-revji nanu rrum nga p̃ilai tweni nololien ser puwomu, ko vitunen pia-lai tweni kele se jinibb nir. Iesu evinvini ore murrun ngok ko pa osuw daron nga mimarong ni mimij nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb nir ne iel ngatan totoklai. 28 Nale nesesreien se Moses osusture jinibb nga derteren ser mijkie, ko marok-loli nololien, nga parivi jinibb sulsulen. Ko rijrijen se Atua, nga mivini vajin vitunen, osusture natun Iesu Kristo nga musorsan m̃irres tetajer pijpari tuwi ngok vini.

8

Sel nga mimerr: Majingen se jinibb sulsulen nen erres wor asi

1 Ngel evi batu rijen suk, nga batu jinibb sulsulen se kerr otoe, ko elik pa renge melrin tevi Atua renge nevren rres tevi derteren sen nga milep. Ko nisen ko Iesu. 2 Sete ololi majingen sen renge naim on nga jinibb m̃imajinge, ko ololi majingen sen renge Naim On mawos nga Atua kobbong m̃imajinge renge melrin.

3 Ko majingen se jinibb sulsulen ne iel
ngatan tetajer evi nga parlai merrenien
ko parevji nanu rrum nga parloli sulsulen
van ji Atua. Ko batu jinibb sulsulen se kerr,
Iesu, ni kele p̃ilngi wor nanu ko san nga
p̃ilai tevi Atua. 4 Ko poro Iesu p̃ilik malum
iel ngatan, ko sete mia-tori nais ngok
jinibb sulsulen, suri jinibb sulsulen nir
arlik pa nga parlai merrenien tevi Atua,
osorsan erpe nale nesesreien se Moses
muwrai. 5 Majingen nga jinibb sulsulen nir
arok-loli, erpe arloli rrongrrongvi kobbong
nanu nga muto renge melrin; ko nga
renge melrin ma evi weretunen jerjer. Ko
ewretun, suri daron nga Atua muwrai tevi
Moses tuwi pa nga pususture Naim On
nga mivi devji ngok, ko owra ‘Kupmetmet
p̃irres
nga kupmajing nanu ngok nir pusorsan
tevi nanu nga meviseni pa tevim renge
botwen iak.’ 6 Ngok rramlesi vajin majin-
gen se jinibb sulsulen nga Iesu m̃imajinge
erres wor elep easie nga jinibb sulsulen nir
iel ngatan marloli. Ko renge murrun ngok
kele, sel se Atua nga Iesu m̃ilai m̃irrmali ji
jinibb nir erres kele wor easi sel ne tuwi.
Suri nale rijrijen nga marres nir kele wor
arto nga puloli putur.

7 Poro sel nga womu p̃irres malum, ko
sete sel nga vitu mia-to kele.

Sel nga mimerr: Atua erijrij pae tuwi nga p̃ilai

8 Atua elesi nga m̃eri Isrel nir sete
arvijuri sel nga womu erres, evi batun nga
muloli rijrijen nga p̃ilngi nga mimerr kele
san. Owrai tweni renge nale san nga m̃ilai
tevi propet Jeremaea nga puwrai tweni.
Renge nale nen, Atua rijen sen owrai er-
pel, owra ‘Kapmurrong p̃irres. Numrreni
bowrai tevi kami nga daron san pia-vini ni
ko nga inu ƀelngi kele sel nga mimerr san
tevi kami jinibb suk nir, kami nga renge
metka ne Isrel nir ko metka se Juta. 9 Ngel
sete mia-irpe rijrijen nga m̃elai tevi apu se
kami nir nga tuwi. Renge daron nen erpe
nuvel jilijle nir ko m̃etkai tweni nir Ijip.
Ko suri nir sete artori rijrijen nga m̃elai
tevir, ko iok ko ololi setemun nurrorrmi
nir.’ 10 Ko Numal owra ‘Rijrijen nga bea-
lingi tevi m̃eri Isrel nir renge daron nga
pia-vini, ni le vajin ngel. Ƀelngi lilane
nale nesesreien suk renge norrorrmien
ser, ko boli tweni renge nolor. Ko inu bevi
Atua ser, ko nir parivi jinibb suk. 11 Ko
setemun evi nga paran parvisviseni seler,
parwera ‘O sel le ma ngel’, rreknga, ‘O Atua
erpel, erpok, rreknga erpak wor.’ Ejki.
Setemun mara-loli mirpok, suri nir jijle
para-rongwose vajin inu renge mauren ser
sisamis, p̃itipatun renge bipiwarreng nir
pian pijpari jinibb nga m̃itra. 12 Ko rijrijen
suk evi nga, poro nololien sev oto ji nir,
ko inu ƀetlasi tweni, puloli bemalie. Ngok
evi sel suk nga mimerr tevi jinibb suk nir.’
13 Ko renge nale sen ngok, Atua osp̃e suri
sel nga mimerr ngok nga puloli rraplesi
wose sel nga womu pa erpe etra pa osuw.
Ko norrorrmien oto renge sev nga Atua
muwrai etra pa osuw; suri evan pa ngatan,
ko sete mia-periv ko pia-jijki p̃etp̃eti vajin.

9

Sel nga mimerr: Lat on nen erres wor asi

1 Ko rramrongwose erres rijrijen nga
m̃itra ngok, ko sel nen nga parsurövi Atua
ren otoe. Ko lat on nen kele san otoe
nga muto bbong iel ngatan. 2 Jinibb ne
tuwi arsusture devji san nga mivi Naim
On nga markel otvi m̃ierue. Loloim nga
womunen arwerai lat nga muon. Renge
loloim nen, laet san oto, tep san, ko niv
sopon nga marok-lingi tetajer renge no
Atua. 3 Ko arruloni ore loloim nen tevi
kalik nga milep san nga m̃irres p̃elak.
Ko loloim tuwen nen evi lat nga muon
nga muon lenglengen. 4 Ko renge loloim
nen, nawot nga mivi gol oto ren, nga
marjingteni nanu nir nga mapur marres
nga parsulir tevi Atua. Ko bokis ngok kele
ne rijrijen se Atua nga mivi gol ngok nga
biles san nga mivi gol marjingteni lolon,
nga nanen ngok mana muto rengen. Ko
nai san nga mivi nejipjip se Eron nga
tuwi Atua muloli mimra luwi kele raon
mutoe, ko nevöt nivev kele eru nga nale
nesesreien esngavöl se Atua maruli renge
nuru. 5 Mare renge bokis ngok kele evi lat
nga Atua mok-lai tweni nololien se jinibb
e nir rengen. Ko mare rengen kele, nanu
eru kele nga marveruse nisen jerubim nga
m̃irinrin lenglengen nga piviseni nga Atua
elik iok, ko naben kele orsalsal ore lat nen.
Ko daron ejki nga rrapsup̃e nunsi p̃etp̃eti
murrmurrun wowarreng ne nanu nen nir.

Sel nga mimerr: Sulsulsen nen erres asi

6 Ko nanu jijle muto mirpok vajin, ko
jinibb sulsulen nir arok-an vajin renge
loloim nga womunen nabong jijle nga
parloli vajin majingen se jinibb sulsulen
nir. 7 Ko batu jinibb sulsulen kobbong
orongwose pian renge loloim nga erwen
nen nga muon lenglengen, ko pian pivesan
kobbong renge sia san. Daron nga mian,
ko elai drra nanu rrum nir erpe evi sul-
sulen van ji Atua. Drra ngok evi nga p̃ilai
tweni ni nololien sen, ko p̃ilai tweni kele
nololien nga m̃eri Isrel jijle nir marloli ko
sete marongwose nga evi nololien. 8 Iok,
Nem̃in On eviseni vajin nanu san em̃erer
erres tevi kerr. Daron nga devji ngok
mutur malum, ko metali setewor etp̃ir nga

kerr jijle rrapan loloim renge lat nga muon
lenglengen ngok. 9 Ngok erpe nale rrongr-
rongvi nga piviseni kerr daron nga rramlik
ren lelingenok. Nale rrongrrongvi ngok
owrai erpok, nga merrenien nga jinibb sul-
sulen marok-lai tevi Atua, ko nanu rrum
nga marok-revji nga p̃ilai tweni nololien se
jinibb nir, sete evter. Nanu ngok nir sete
arongwose parloli norrorrmien se jinibb
puwokwok p̃irres renge no Atua. 10 Iok
arsupsup̃e bbong murrun ne jinibb m̃iaan
ko miminmin ko m̃ilalos. Ko nanu
ngok nir arivi nanu nawon nga marto
kobbong mijpari daron nga Atua m̃irieni
nanu jijle nir arini armerr luwi kele.

Kristo elai mauren sen nga p̃ilai tweni nololien se jinibb

11 Ko Kristo errmali pa osuw nga mirpe
batu jinibb sulsulen ne nanu nga marres
ngok nga marpelari pa. Ko devji nga ni
m̃imajing ren erres ko osorsan easi nga
womu. Devji ngok, sete jinibb ne iel
ngatan emajinge, ko sete evi nanu ne iel
ngatan san. 12 Daron nga Kristo mian
loloim nga womu renge devji ngok, ko eta-
jer van renge loloim nga muon lenglengen.
Ko sete ololi erpe jinibb sulsulen m̃inij nir
marloli. Sete elai drra nanu rrum san nga
p̃itlasi tweni nololien se jinibb nir, ejki.
Elai ni drran mawos kobbong. Ko ololi
evesan rres kobbong, nga pivinvini ore sel
nga m̃itra ngok ko p̃ilai tweni nololien se
kerr, ko puloli rrapiel sisarow vajin pian
pijpari tuwi ngok vini. 13 Drra nanani,
drra buluk ko natu buluk nga marsuli mivi
niavin, majingen ner otoe. Jinibb sul-
sulen arongwose parlai drra ngok sopon
ko niavin ngok ko parwirrwirrlenir renge
jinibb nga marrokitkit renge no Atua, ko
nanu ngok orongwose puloli parwokwok
luwi kele. 14 Ko drra Iesu orongwose
puloli majingen nga m̃iterter kele wor
easi majingen ne nanu ngok nir. Renge
majingen se Nem̃in On nga mimaur tuwi
ngok vini, Kristo elai mauren sen tevi Atua
erpe sulsulen san nga musorsan m̃irres
p̃etp̃eti. Ko drran ngok orongwose puloli
norrorrmien se kerr puwokwok re nanu
ne mijen nga rramloli, nga rraploli vajin
majingen se Atua nga mimaur tuwi ngok
vini.

Tetajer drra puwlu ko wor nga piviseni nga rijrijen otur

15 Ko suri majingen nga m̃irres mir-
pok, niko Iesu mususture kele rijrijen nga
mimerr se Atua. Emij nga puwli tweni
jinibb nir renge nololien ser nga martor
otvi nale nesesreien se Atua nga womu.
Kristo ololi nir nga Atua miveruse nir
arivel sisarow pa nga artor sweri nanu
nga sete mia-suw nabong sopon, nga Atua
m̃irijrij pae musuw nga p̃ilai tevir nabong
san. 16 Poro jinibb san puloli marongen
san puwra ‘Daron nga bemij ko nanu
ngok parivi se morok, nanu ngok parivi
se morok’, em̃erer erres tevi jinibb nir
nga poro m̃ernen pia-mij, puloli marongen
nen putur vajin. 17 Suri poro jinibb san
ololi marongen nga mirpok san ko emaur
malum, ko setewor mara-vijuri nale nen.
Para-vijuri ko ma renge daron nga poro
pia-mij. 18 Ko erpok kele renge marongen
rreknga sel nga womu nga Atua muloli.
Nanu san pimij ko wor, drran puwlu, ko
niko sel nen putur vajin. 19 Erpok ko,
Moses owra tweni jijle nale nir re nale
nesesreien tevi jinibb nir. Daron nga
muwrai tweni jijle musuw, ko otor pini
vajin sulsulen nga puloli nale renge nale
nesesreien ngok pimaur ko putur. Arevji
pini natu buluk tevi nanani, ko elai drran
sopon ko ejvi nuwi sopon van ren. Ko elai
rao nai san nga marveruse isop tevi silvi
sipsip nga musongsong, ko orrurrngoni
van re drra nga, ko erringrringe renge
naul ngok nga maruli nale nesesreien se
Atua nir rengen ko renge kele jinibb nir, ko
owra 20 ‘Ngel evi drra nga puloli sel se Atua
putur. Atua owra kami kaposuri ko wor.’
21 Ko renge murrun ngok kele kobbong
Moses ewirrwirrleni kele drra ngok sopon
lat lele nir renge devji ko renge nanu
sopor nga marto renge lat nga marok-
surövi Atua rengen. 22 Sel ne majingen ne
nale nesesreien arirpok ko, nga otomori
nanu jijle nga marmajinge rengen, arok-
wirrwirrleni ko wor drra pian ren nga
puloli puon. Ko poro drra sete p̃iseser,
ko Atua sete mia-telasi tweni nololien se
jinibb.

Kristo elai mauren sen, ko drran owlu nga p̃ilai tweni nololien se jinibb.

23 Nanu nen nir, erpe devji nen, arloli
rrongrrongvie nanu ne melrin nir. Ko
drra nanu rrum san puwlu ko wor suri
nga puloli parwokwok. Ko nanu mawos
ma nga marto renge melrin armerreni
sulsulen nga m̃iterter kele ko wor san nga
puloli nir parwokwok. 24 Ko Kristo sete
ean loloim renge lat nga muon lenglen-
gen ngok nga jinibb kobbong marsusture
nga mirpe marrongrrongvie kobbong, ejki.
Ean mawos renge melrin weretunen ko
otur renge no Atua. Ko evan nga p̃ila se
kerr. 25 Ko erpok, batu jinibb sulsulen
ok-lai drra nanu rrum nir evesan renge
sia jijle nga mian renge lat nga muon
lenglengen ngok. Ko Kristo sete ololi
lululweni erpe nir ngok, ejki. Ololi evesan
kobbong. 26 Suri poro ni pok-loli pirpok,
ko kami kamrrorrmi ni pok-rrul lululwi
ko pa renge nai pelaot? Pok-runge p̃isij

renge niben daron pilep, etipatun re daron nga iel ngatan m̃itipatun, mivini mijpari lelingenok? Ko ejki, sete erpok. Evini vesansan rres kobbong nga pivinvini ore nanu jijle nir ne daron nga womu. Ko errmali nga m̃ilai mauren sen nga p̃ilai tweni nololien se jinibb.

27 Ko Atua owngani pa sel se jinibb jijle nir, owra jinibb pimij pivesan kobbong, ko vitunen ko Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi vajin. 28 Ko renge iok, Kristo elai mauren sen evesan rres kobbong nga p̃ilai tweni nololien se delung. Ko pia-rremali luwi kele, ngok erpe pivi varwen ko vajin, sete nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb. Ko evi nga piwilwil se nir nga marok-teravi.

10

Sulsulen se Iesu erres kele wor

1 Nale nesesreien se Moses owra rrongr-
rongvi bbong nanu nga marto ko renge
melrin, ko sete arivi nanu nen mawos
nir; ko sete osorsan p̃elak tevir, namol
ner kobbong. Ko mian ko nanu mawos
nen nir para-pelari ko. Tetajer renge sia
jijle, jinibb sulsulen arok-revji nanu rrum
nir renge murrun ngok ko pa, nga p̃ilai
tweni nololien se jinibb. Arp̃elak malume,
ejpari lelingen ngel, ko ejki mun. Suri nale
nesesreien se Moses nga m̃imajing renge
sel ngok sete orongwose puloli jinibb nga
marwera parini ji Atua parmomsawos
p̃irres. 2 Ko nir nga marok-loli sulsulen
van ji Atua sete arwokwok erres renge
nololien ser. Poro parwokwok, ko setemun
parunge nanu san purrowsir, ko sulsulen
ser pusuw ko vajin. Ko sete erpok.
3 Sia jijle, arp̃elak malum, ko sulsulen
nir nga marloli arviseni lweni bbong tevi
nir, nololien nga nir marok-loli. 4 Suri
drra buluk rreknga nanani sete orongwose
p̃irrawe tweni rragrrag nololien se jinibb.

5 Ko renge iok, tuwi pa, daron nga
Kristo muwra pivini iel ngatan, owrai tevi
Atua owra ‘Nik sete kumrreni sulsulen ko
merrenien nga marok-lai tevim, ko kula
ma nibek tevik. 6 Nanu nga marsulir van
ko marnivniv nawon, ko merrenien nga
puloli jinibb puwokwok renge nololien,
setemun kuir renger. 7 Ko nutur mera
ko nuwrai lilane tevi Atua nuwra ‘O
Atua, nuir nga bololi marongen som, erpe
maruli pa renge Naul On.’ 8 Womu jer
Kristo owra ‘Nik sete kumrreni nga jinibb
parok-revji nanu rrum ko parok-lai mer-
renien tevim. Sete kumrreni parevji nanu
rrum ko parloli sulsulen nga p̃ilai tweni
nololien ser. Sete kurnge erres renge mur-
run ngok.’ Ko murrun nga marok-loli ngok
osorsan bbong tevi nga nale nesesreien
se Moses muwrai. 9 Ko mian ko Kristo
owra ‘Atua, numarong le vajin nga bean
bololi marongen som.’ Renge iok, rramlesi
sel nga womu ne sulsulsen tweni nololien,
Atua ewirr tweni; ko nga vitunen ma, elai
ko otori. 10 Renge sel nga mimerr ngok
ko vajin, Iesu Kristo ololi erpe marongen
se Atua muwrai, nga m̃ilai niben erpe
sulsulen mivesan kobbong nga sete mia-
loli vesan kele. Ko suri muloli mirpok,
Atua ololi rramwokwok ko rramon erres
renge nololien se kerr.

Sulsulen se Iesu puto tuwi ngok vini

11 Nabong jijle jinibb sulsulen se m̃eri
Isrel arok-loli majingen ser nga marevji
nanu rrum nir nga p̃itlasi tweni nololien
se jinibb. Ko murrun ngok sete orongwose
p̃itlasi tweni rragrrag nololien se jinibb.
12 Ko Kristo ma elai ni lweni niben nga
p̃ilai tweni nololien se jinibb nir. Ololi
vesansan kobbong, renge mijen sen, ko
evter nga p̃itlasi tweni ko pa nololien se
jinibb nir pijpari tuwi ngok vini. Ko
vitunen ko ean esakel vajin tevi Atua vajin
renge nevren rres. 13 Ko Iesu p̃isakel iok
pian pijpari nga Atua puloli devje nuval
sen parlik ngatan pirpe boriti, ko Iesu
pibbötbböt rer. 14 Daron nga Kristo mimij
vesan bbong nga p̃itlasi tweni nololien se
jinibb nir, ko ololi kele nir aron ko pa, ko
arivi jinibb sen. Ko armomsawos erres
jijle, ko parlik vajin pirpok pian pijpari
tuwi ngok vini.

15 Ko Nem̃in On kele ok-werai lilane
nanu ngok nir tevi kerr. Womujnen
owra 16 ‘Ngel evi rijrijen nga ƀelai tevi
m̃eri Isrel nir renge daron nga pia-vini.
Bevisviseni nir renge nale nesesreien suk,
ko ƀelngi lilane nale nesesreien suk renge
nolor. 17 Ko setemun mea-rrorrmi nololien
ser tevi sev nga marsij nga marok-loli.’
18 Daron nga Atua m̃itlasi tweni nololien
se nir mirpok, sel san ejki kele mun
nga jinibb purrorrmi nga parlai kele wor
merrenien van ji Atua nga p̃ilai tweni kele
nololien ser, ejki.

Erres nga rrapruj mori Atua

19 Tasik ko jojik nir, suri drra Iesu Kristo
ololi rramwokwok pa osuw, rramrong-
wose rrapan loloim ko vajin renge lat nga
muon lenglengen ngok, nga sete rramme-
tutu rragrrag. 20 Iesu etasi pa sel nga
mimerr san osuw. Sel ne mauren ngok elik
rrerrsi kalik nga tuwi murrul ore lat nga
muon lenglengen ngok, niko evi nga mimij
suri. 21 Ngok rramtor sweri vajin batu
jinibb sulsulen nga m̃irres nga pok-metmet
vajin jinibb se Atua nir. 22 Ko niko erres
rrapini mori ji Atua, nga norrorrmien se
kerr puwokwok ko nosurien se kerr
p̃iterter. Drra Iesu Kristo errawe vaseni
nolo kerr arwokwok, ko nibe kerr kele

arlalos pa renge nuwi nga muwokwok.
23 Erres nga rraplingi norrorrmien se kerr
puto p̃iterter renge Atua, suri ewretun
rramrongwose rraposuri Atua nga ni pu-
loli rijrijen sen nir pia-rremali. 24 Ko erres
nga rrapok-lai se lululweni kerr nga puloli
rrap̃ir nga rrapmerreni sele kerr nir renge
murrun nga m̃irres p̃elak. 25 Sete erres
nga rraplingi kurtweni sel nga rramok-
korti lat sansan, pirpe kerr sopor marloli
pa musuw. Tetajer ko wor rrapkorti
renge jiljilweren, puloli norrorrmien se
kerr pivini p̃iterter kele wor. Suri daron
nga Numal se kerr pia-wera sesesre lat nga
puto suri tevi jinibb e nir oto mori pa.

Sete rrapok-loli kele nololien

26 Ko poro kerr nga rramtor sweri nale
weretunen pa osuw, rraptur mera ko
rrapok-loli kele nololien, ngok, sel san ejki
rres mun nga rraprevji kele nanu san nga
p̃ilai tweni nololien se kerr. 27 Sel sansan
kobbong oto, nga rrapmetutu temijpal
Atua rengen, evi nga putor vitrangi kerr,
ko rrapmetutu nabb ngok nga m̃iterter
lenglengen nga Atua pusli devje nuval
sen nir ren. 28 Renge nale nesesreien se
Moses tuwi, poro jinibb san otor otvi nale
nesesreien nen san, ko jinibb eru rrek
itul orwera nga ewretun m̃ernen muloli,
ko osuw ko, partor pini m̃ernen ko suri.
29 Poro parloli pirpok renge jinibb nga
mutor otvi nale nesesreien se Moses, ko
pirpese renge jinibb nga mungasi natu
Atua? Atua putor vitrangi ni pilep suri.
Erpe olokloksi drra nga muon renge sel
nga mimerr nga muloli muwokwok pa
renge no Atua, ko Atua pulolarsie pilep
suri. 30 Suri Atua ko owra ‘Bekle lweni
nanu nga m̃isij nga marloli.’ Ko owra
kele ‘Atua p̃iwer sesesre lat nga puto suri
tevi jinibb sen nir.’ 31 Ngok evi nanu
nga rrapmetutue pilep san, poro rrapw-
era rrapwolu asi ji Atua, ko Atua purrul
totkoni kerr, ko pivrrivrrali kerr. Suri Atua
emaur, ko derteren sen elep.

32 Erres ma kaprrorrmi nanu ngok nir
nga kamok-lesir tuwi, daron nga moron se
Atua mia-rremali ji kami. Ewretun kam-
runge esij suri nanu elep nga marterter,
ko nolo kami sete evitan. 33 Daron sopon
jinibb arij esij tevi kami renge no jinibb
nir, ko arloli esij kele tevi kami. Ko daron
sopon jinibb arok-loli esij tevi kami sopor
renge no kami, ko kami sete kammetutu,
kamtur eterter lat sansan. 34 Kamkorti
tevi nir nga marlik renge naim ne nekaien
renge norongen nga m̃isij ser; ko daron
nga jinibb marlai luwe joro kami ko sete
kamrunge esij suri, norrorrmien se kami
erres bbong, suri kamrongwose nga joro
kami m̃inij san oto metmet nga m̃irres kele
wor, nga sete mia-jijki nabong san. 35 Ko
kaprrul totkoni ko pa norrorrmien se kami
p̃iterter pirpok, suri nowlin nga kapa-lesi
elep nga elep temijpal. 36 Ko kami kaploli
nolo kami pipriv, ko kaploli nanu nga Atua
mimrreni, puloli kaplai sev nga nale se
Atua muwra kaplai. 37 Ngok pirpe nale
san nga muto renge Naul On nga muwra
‘Beblen kele ma, ko si nga muwra pia-
vini, p̃irrmali ko. Sete mia-lololа. 38 Renge
daron ngok, jinibb suk nga marmomsawos
ko marosurik, para-maur. Ko poro nir
san p̃irieni lweni kele, ko Atua sete mia-
ir rengen.’ 39 Ko kerr ngel sete rramivi
jinibb nga rraprieni kerr ko rrapluwi van
rrapjijki kele, ejki. Rramivi ma jinibb nga
rramosuri Atua, ko ni pia-lai mauren tevi
kerr.

11

*Jinibb nga mimrreni pivini ji Atua, no-
surien sen puto wore ko*

1 Sev ko evi nosurien? Nosurien erpe
nga rramrongwose erres nga rraplai ko
wor sev nga rramlingi nolo kerr renger.
Ko nosurien erpe nga rramrongwose
erres suri nanu nga sete rramleslesir.
2 Ƀirterawarreng se kerr ne tuwi nir arlingi
nosurien ser eterter renge Atua erpok,
niko muloli Atua m̃ir suri nir. 3 Murrun ne
nosurien kobbong ololi rramlesi wose nga
ewretun, nale se Atua kobbong ololi nanu
jijle ne iel ngatan marremali. Atua sete
emajing tevi nanu san, ko ololi ma nanu
jijle arpelari nga lelingenok rramlesir.

4 Ko erres nga rraprrorrmi kele van re
ƀirtera ne tuwi nir. Womunen, rraprror-
rmi luwe Apel. Renge ni nosurien sen, ko
ololi merrenien nga m̃irres p̃elak van ji
Atua, easi Ken. Ko suri Epel osuri Atua, ko
niko Atua muloli mumomsawos. Atua eir
renge sulsulen se Epel. Ko Epel ngok emij
pa, ko murrun ne nosurien sen ngok oto
malum nga p̃ilai norrorrmien tevi kerr.

5 San kele evi ƀirtera Inok. Elngi no-
surien sen eterter renge Atua; ko niben
sete emij, ko Atua elai tweni ni iel ngatan
van mare e nga setemun arlesi kele. Ko
Naul On owra ‘Daron nga Inok m̃ilik iel
ngatan, ko evi jinibb nga m̃irres’, ko niko
Atua m̃ir suri ko vitunen m̃ilai lweni van
mare e. 6 Ko ewretun lenglengen nga poro
nosurien sete puto renge kerr, ko Atua
sete mia-ir suri kerr. Si nga mimrreni
pivini mori ji Atua ko purongwose Atua
renge mauren sen, puosuri ko wor p̃iterter
nga ewretun Atua elik pa, ko puloli p̃irres
p̃elak tevi nir nga marok-pej ni eterter.

7 Ko nir san kele evi ƀirtera Noa. Evi
nosurien kele ko nga Noa osuri sev nga
Atua muwra womue, nga setewor jinibb

san m̃ilesi. Ko emajing drrav nga milep nga piwilwil se metka sen nir rengen. Ngok erpe Noa ewer lokloksi jinibb jijle nir nga marlik iel ngatan re daron nen, lat nga puto suri tevir. Ko Atua vajin owra nga Noa omomsawos erres suri nosurien sen ngok.

8 Ko evi nosurien ngok kele nga muto ji ƀirtera Epram nga muloli daron nga Atua miveruse nga pian renge vanu m̃inij, ko evan. Atua ololi pa nale rijrijen tevi nga pia-lai lat nen tevi ni, ko Epram elinglingi sisen nga pian lat nen. Daron nga m̃ilinglingi sisen, ko setewor orongwose lat nen oto ngabe; 9 ko suri osuri Atua, niko ean, ko elik ren. Ko elik iok erpe jinibb neturvitan kobbong, ni nuru Aesak ko Jekop, nga Atua m̃ilai rijrijen ngok tevir. Nir sete armajing naim; armajing devji kobbong, arlik toto rer. 10 Epram elik erpok suri etriv tweni ngaim san nga Atua m̃imajinge ko pia-susture, nga puto tuwi ngok vini.

11 Epram evi pa ƀirtera, etra p̃elak pa, setemun orongwos natun putoe. Ko Sera kele em̃er. Ko suri Epram osuri Atua, niko Atua elai bipi san tevi nuru nga Sera muwosi. Epram osuri rijrijen se Atua nga muloli tuwi, mian ko errmali vajin. 12 Ko suri nanu ngok, Epram nga m̃itra lenglengen ko otomori pimij, ko metka sen ma nir nga vitunen elep nga elep temijpal erpe moju nga renge melrin mare, ko erpe kele dep̃inan nga ngalu.

13 Jinibb ngok nir arosuri Atua, ko mian ko armij, ko setemun arlai sev nga Atua m̃irijrije p̃ilai tevir. Arlesi ma nanu ngok nir, ko erpe arto ngasu lengleng malume nir; ko arir ma nga marlesir. Ko arwerai tweni limjer nga arlik iel ngatan arirpe jinibb neturvitan kobbong. Iel ngatan sete evi siser mawos. 14 Ko daron nga jinibb marok-rij mirpok, oto limjer nga arok-pej lat kele san nga mivi siser mawos. 15 Ko norrorrmien ser sete oto renge lat nga marivel e vini. Poro parrorrmi ko rrek parluwi ko, ko ejki. 16 Nir ngok armerreni siser m̃inij kele san, nga lat nen evi melrin kobbong. Renge iok ko, Atua sete emanune te nga nir marok-werai nga evi Atua ser, suri ololi pa ngaim ser san oto metmet osuw.

17 Ko rramlesi kele Epram nosurien sen re nanu san kele, ni le: Aesak evi m̃er nga Atua m̃irijrije p̃ilai tevi Epram. Ko elai pa tevi, nga mivi natun sansan bbölbböl. Ko daron nga vajin Atua owra purrowrrowe Epram, ko Epram emarong bbonge nga p̃ilai natun Aesak tevi Atua. 18 Atua owrai tweni womu pae tevi Epram owra ‘Renge Aesak ngok, metka som pilep lenglengen nga parrul totkoni nisem.’ 19 Epram orrorrmi mian ko owra “O, rreknga Atua puloli pimaur luwi kele renge mijen”, ko niko emarong nga putor pini pirpe nga Atua muwrai. Ko erpe pirpe otomori pirpok, nga Atua muloli mimaur luwi re mijen, suri otomori jer Aesak pimij.

20 Mian ko suri Aesak muosuri Atua, niko Atua erij erres suri natun nuru Jekop ko Esao nga nanu nga parres nir parremali ji nuru. 21 Ko Jekop osuri Atua, niko ololi daron nga mutomori pimij, ko emajil renge nejipjip sen ko olot van ji Atua, ko erij erres suri mebbun nuru nga morivi natu Josep.

22 Ko Josep kele osuri Atua, niko ololi daron nga mutomori pimij e, ejilwer suri daron nga m̃eri Isrel nir parivel lingi Ijip. Ko owra tweni ngarre tevir nga para-wosi lweni niben.

23 Ko suri nosurien nga tata ko tasu se Moses morosuri Atua rengen, niko daron nga Moses m̃iak e, ko morsilveni mian mijpari navöl itul m̃iasi. Orlesi nga mivi bipi nga m̃irres p̃elak, ko sete ormetutu nga portor otvi nale se Pero, batu numal ne Ijip.

24 Ko suri Moses kele osuri Atua, niko ololi daron nga milep vajin ko sete emrreni jinibb parok-wera ni evi mebbu Pero ko tasu sen e Pero natun nesevin. 25 Orrorrmi erres nga pian pukorti tevi jinibb se Atua nir nga marunge m̃isij, easi nga pukorti tevi nir nga marok-loli nololien nga neiren nen puto beblen kobbong, pian ko pijijki. 26 Ko owrai, poro parmen kerajik suri Mesaea nga Atua pia-koni vini, ko sete inu mea-manune. Bea-runge p̃irres kele ma p̃iasi nga nurongwos bornge renge nijor nir nga marres ne Ijip. Ko elngi meten oto eterter renge nowlin nga pia-tor sweri vitu.

27 Ko suri Moses osuri Atua, ololi sete emtutu numal Pero nga mulolarsi, ko evel lingi Ijip. Ewretun jinibb sete orongwos p̃ilesi Atua, ko Moses evijuri ma sel nga Atua muwra pivijuri, etajer erpe m̃ilesi meten e, ko omusus p̃irieni lweni. 28 Renge nosurien sen tevi Atua, ololi etipatun renge murrun ne nanen ne asien. Owrai tevi m̃eri Isrel nir nga parperteni drra sipsip nir renge metali ne naim ser. Parloli pirpok nga anglo nga Atua mukoni vini nga pirevji m̃eri Ijip natur norman nga womunen nir, sete pirevji natu m̃eri Isrel nir.

29 Ko suri m̃eri Isrel kele nir arosuri Atua, ololi dis ngok nga marwera dis nga musongsong emes evi dan, ko arivel otvi vajin. Ko daron nga m̃eri Ijip nir marini vajin nga paroji surir, ko dis devjen korti orlulngoni lweni vini, ko orwoj orer.

30 Ko evi nosurien kobbong nga muloli
nawot nga milep nga ngaim nga Jeriko
mivitan daron nga m̃eri Isrel nir marivel
rrale vabut. 31 Ko Reap evi nesevin ne sel
san, ko suri nosurien sen kobbong, ololi
m̃eri Isrel ngok nuru morini re naim sen.
Iok ololi m̃eri Isrel nir sete arevji nesevin
nen daron nga marevji jinibb ne ie nir nga
sete marosuri Atua.

32 Ko sete inu mea-tajer. Sete daron
oto nga ƀejilwere nale se Kition, Barak,
Samson, Jepta, Devet, Samuel ko propet
kele nir. 33 Ko suri arosuri Atua, ololi
armajinge nanu elep. Lartul ngok nir
artekai m̃eri Isrel nir aran arval tevi m̃eri
m̃inij nir, mian ko arevjir. Arloli murrun
nga mumomsawos, ko arlai nanu nga Atua
m̃irijrije nga p̃ilai tevir. Daron sopon
artur ore nanu rrum ngok laeon nga sete
orongwos p̃iajir. 34 Daron sopon arvisi
pini nabb nga m̃in temijpal, ko daron so-
pon arwolu asi renge jinibb nga marwera
parevjir renge nesip ne nuval. Nir ngok
derteren ser ejkie, ko Atua elai derteren
tevir nga muloli marterter nga marevji
jinibb nuval ne vanu m̃inij nir. 35 Ko
nesevin sopor arosuri Atua, ko Atua ololi
natur nir armaur luwi kele renge mijen.
Ko nir sopor, devje nuval ser arrul totonir,
ko artorrlair, ko arwerai tevir ‘Poro nga
kaplingi kurtweni nosurien se kami renge
Atua, ko ngok orongwos kapiel sisarow.’
Ko armusus, suri arrorrmi eterter nga
Atua puloli nir para-maur luwi kele renge
mauren san nga m̃irres kele wor. 36 Jinibb
sopor nga marosuri Atua, arok-men keraji
lokloksir ko arvirralir. Ko nir sopor, arkai
totkonir ko arlingir van renge naim ne
nekaien. 37 Nir sopor, artuw pinpinir. Nir
sopor, arvarre otvir, morrlor eru e, armij.
Nir sopor, arsari pinir e nesip nuval. Ko
nir sopor kele nen arivel nawon erpok, ko
aruri sunsun nga marsij bbong nga marloli
renge nevlu sipsip tevi nevlu nanani. Joror
ejkie, ko jinibb arojir ko arloli esij tevir.
38 Nir arivi jinibb nga marres p̃elak, ko
iel ngatan sete erres evtere nir. Arivel
sarrsarr van renge lolo merwer e nir, ko
renge botwen e nir, ko armatur renge nolo
ƀereng ko renge lolo bbulwil ne dan nir.

39 Suri nosurien ser nga marosuri Atua
rengen, elai nais nga m̃irres tevir arwajie
nga sete orongwos pijijki nabong sopon.

Ko setewor arlai sev nga Atua m̃irijrije
tevir nga p̃ilai tevir. 40 Suri Atua ololi
pa norrorrmien sen san oto metmet kele
osuw se kerr, nga m̃irres asi. Renge
norrorrmien sen ngok, emrreni pukortoni
nir tevi kerr nga rrapivi sansane ko rrap-
momsawos p̃irres.

12

Atua Tata se kerr

1 Ko delung elep nga marlik rrale kerr,
ko marok-meteni kerr. Niko rraplingi
kurtweni nanu nga marok-to ore kerr
ko nololien nga marrul totkoni kerr, ko
rraploli norrorrmien se kerr p̃iterter nga
rrapwolu renge sel nga muto renge no
kerr. 2 Ko tetajer rrapok-meteni Iesu.
Nosurien se kerr arto p̃etp̃eti renge ni,
etipatun renge bongsin, ko ean osuwsuw
renge bongsin. Daron nga m̃ilngi non
mawos nai pelaot nga pimij ren, sete elngi
tweni sel sen, ejki. Renge iok, orongwose
nga neiren nga milep san oto metmet terai,
ololi setemun orrorrmi nai pelaot nga mivi
manunen nga milep, ko emawose ko pa
van. Ko lelingen esakel vajin tevi Atua
renge nevren rres renge nai seksakel sen
renge melrin.

3 Erres nga kaprrorrmi wor daron nga
marterter nga Iesu moklesir, nga jinibb
nga marsij martur imare ko marungasi ni
milep. Ko ngok puloli nosurien se kami
puto p̃iterter nga sete kaplingi kurtweni.
4 Ko renge balpalen nga kamok-tur tere
nololien nga marini nir, setewor kami san
emij esre.

5 Rrek kammali pae nale ngok nga pususi
norrorrmien se kami van mare, nga muto
renge Naul On, nga Atua m̃irije tevi kami
mirpe natun mawos nir, muwra ‘Natuk,
inu nuvi Numal; ko daron nga m̃evrrali
nik, kuprongwose nga nuvisvisenim ko.
Ko daron nga m̃erij m̃iterter tevim, ko sete
nolom p̃isij nga norrorrmien som pivitan.
6 Nuvi Numal Atua, ko nurongwose bololi
lilane nir nga memrreni lenglengen nir, ko
ƀete nir nga meveruse marivi natuk.’ 7 Ko
nanu totoklai nga marloli rramrunge m̃isij
renge nibe kerr ngok arirpe Atua mokete
kerr. Murrun nga Atua muloli tevi kerr
ngok eviseni nga rramivi natun. Setewor
bipi san elik nawon nga tata sen sete erij
tevi, rreknga evrrali. 8 Ko poro Atua sete
pok-loli murrun ngok nir tevi kami pirpe
nga mok-loli tevi natun jijle nir, ko ngok
eviseni nga sete kamivi natun, ko kamivi
bipi ne sel kobbong nir. 9 Renge murrun
se kerr jinibb, tata se kerr arvirrali kerr, ko
rramosuri bbong nir. Ko erpese renge tata
se kerr nga m̃ilik renge melrin? Rraposuri
ko wor p̃iasi tata se kerr ne iel ngatan,
puloli rraplai mauren e. 10 Daron nga
tata se kerr marvirrali kerr, ko arvirrali
kerr beblen kobbong, re norongwosien
beblen nga muto jir. Ko Atua okvirrali
kerr nga puloli lilane kerr nga rrapon
p̃irres. 11 Rramrongwose pae nga poro
Atua pivrrali jinibb san, ko m̃ernen purnge
p̃isij. Ko vitunen, nir nga Atua mivrralir

nga puloli parmomsawos arongwos parlesi wenen nga m̃irres; parlesi mauren nga mumolmol ko mumomsawos m̃irres renge no Atua.

12 Ko iok, kapsusi nevre kami nga marmijmij van mare, ko kaploli bau ƀela kami nga marok-m̃imarring parini parterter luwi kele. 13 Kapok-ivel suri bbong sel nga m̃irres, ko poro bau ƀela kami p̃isij, ko orongwose pivini p̃irres luwi kele kobbong.

Kapmetmet p̃irres

14 Kapkorti ko wor tevi jinibb nir renge mauren nga mumolmol m̃irres. Tetajer kaploli mauren se kami puon p̃irres; poro pijki ko sete kama-lesi Numal se kerr nabong san. 15 Kapmetmet p̃irres nga kami san tirieni lweni ko tian ngasu renge Atua ngok nga mok-wilwil se kerr renge nalol sen nga m̃irres. Kapmetmet nga sete kami san pirpe duru nai ngok nga raon mimelmel, ko daron nga jinibb marurroi ko armesi e, ko olokloksi delung elep. 16 Ko kapmetmet p̃irres nga sete kami san pirpe Esao, nga mauren sen sete omomsawos nga sete orongwose purrorrmi kele Atua. Suri ni evi m̃erwomu, ko joron nga moro p̃ilai erpe m̃erwomu, ko ekle lweni nir p̃etp̃eti e nanen sansan bbong. 17 Ko vitunen, erpe kamrongwos pae, ko orrorrmi lweni nanu ngok nir; mian ko owra p̃irieni lweni kele, ko ejki mun. Otor jabble pa. Ko eting lenglengen vajin. Murrun nga muloli womue oto ore sel sen.

Sel nga m̃itra ko sel nga mimerr

18 Nanu nga kamini renger ngel sete erpe nanu nga m̃eri Isrel nir maran renger tuwi, ko sete arirpe nanu ne iel ngatan nga kamrongwose kaprunge nir renge nibe kami. M̃eri Isrel ngok nir aran renge botwen ngok nga marveruse Sinae. Iok, nabb okin rengen, ko nat kele emalik elep ko emalik ore nanu jijle nir; ko ling kele owuw elep. 19 Ko renge iok, davö nga milep san eting, ko m̃eri Isrel nir arunge nga Atua okrij tevir. Daron nga marunge drrelan, ko arungoni eterter, arwera setemun armerreni parunge nale ngok kele. 20 Suri aririr elep daron nga marunge nale ngok nga muwra ‘Poro jinibb san rrek nanu rrum san pijpari botwen ngok, ko kami kaptuwe pini ko wor.’ 21 Daron nga Moses m̃ilesi nanu ngok nir, ko ni kele ornge esij elep, mian ko owra ‘Inu nuririr ko numtutu elep suri.’

22 Ko kami kamjikie nanu ngok nir. Suri kamini renge botwen ngok nga marveruse Saeon nga mivi ngaim nga milep se Atua nga mimaur. Ngok Jerusalem nga mimerr nga muto mare renge melrin, nga anglo elep nga elep arlik ren ko arir tetajer. 23 Ko kamini re gortien se jinibb se Atua nga marirpe m̃erwomu se Atua nir nga marir tetajer, ko nga niser marto pa renge melrin musuw. Kamini ji Atua, nga p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle, ko kamini ji nem̃i jinibb nir nga Atua mulolir marmomsawos m̃irres. 24 Kamini ji Iesu nga ni evi jinibb nga mususture sel nga mimerr ngok se Atua, nga drran puloli kapwokwok, erpe owrai tweni nanu nga m̃irres kele wor easi nanu nga drra Epel muwrai. 25 Ko ngok, kapmetmet nga sete kapsir dure kami tevi si nga mokrij tevi kami ngok. Nir nga tuwi nga marmusus parunge drrela si nga muwrai tweni nale ngok vini iel ngatan sete mara-wolu asi. Ko poro kerr sete rraprunge nale ngok se Atua nga mivel renge melrin vini nga puwni kerr, ko rrapasi pirpese ko?

26 Tuwi pa Atua ololi dan eririr. Ko lelingenok elai vajin nale rijrijen sen tevi kerr owra ‘Bololi iel ngatan piririr kele pivesan. Ko sete dan kis ko tevi melrin kele, nuru korti poririr.’ 27 Nale ngok nga Atua muwrai nga muwra ‘Vesan kele wor’, eviseni erres nga Atua osp̃e suri nanu jijle nga m̃ilngi iel ngatan. Ni puloli nanu jijle ngok pariri, ko p̃ila twenir vajin. Ko sev nga sete marongwose pariri parjipon jer.

28 Ko renge iok, erres nga rrapwerai erres temijpal wor tevi Atua nga mivi Numal se kerr ko miverus kerr rramini re batun vanu san nga sete orongwos p̃iririr. Erres nga rrapsurövi ni renge murrun nga p̃ir rengen, ko rraptori ni puon ko rrapmetutu wore ko. 29 Suri ewretun, Atua se kerr osorsan tevi merre nabb nga murororr lenglengen san nga murongwose pusli nanu totoklai nir pianan ko parjijki p̃etp̃eti.

13

Murrun momsawos se Kalesia

1 Kami kapmerrmerreni ko wor kami pirpe kamivi niaken woswos. 2 Ko kapokmetmet tetajer nga kaptekai neturvitan vini re naim se kami. Kamrongwose nga jinibb sopor ne tuwi arloli murrun ngok, ko vitunen vajin artaol nga marteka anglo vini loloim re naim ser. 3 Kaprrorrmi nir nga marlik renge naim ne nekaien pirpe nga kami kamlik tevir renge naim ne nekaien. Ko kaprrorrmi nir nga marunge m̃isij renge niber pirpe nga kami kele kamrunge esij tevir.

4 Totkoien evi nanu san nga kaprrorrmi pilep suri. Norman p̃ilik tevi ko wor nesen sen mawos, ko nesevin p̃ilik tevi ko wor diwen sen mawos. Atua pivrrali norman m̃elakel nga mututur nawon malum, ko nesen m̃elakel nga mututur

nawon malum, poro pormatur kokorti. Ko pivrrali kele norman nga mimatur tevi nesevin nga sete mivi nesen sen, ko pivrrali kele nesevin nga mimatur tevi norman nga sete mivi diwen sen.

5 Sete erres nga kaploli murrun nga kapmerreni p̃elake nevöt. Poro joro kami pilep rreknga joro kami puwelili, ko kaprunge p̃irres ko wor, suri Atua owrai pa osuw owra ‘Sete mea-linglingim kumasan, ko sete mea-linglingim nabong san.’ 6 Ko erpok, rramrongwose rraploli norrorrmien se kerr p̃iterter nga rrapwera ‘Sete mea-metutu, suri Numal Atua ok-wilwil se inu. Ko si vajin orongwos pulokloksik?’

7 Ko sete kapmalie nir ngok nga tuwi nga marwowomue kami, nga marlai nale se Atua vini ji kami. Kaprrorrmi ta murrun ser, mauren ser, ko mijen ser erpese, ko kapvijuri vajin murrun ne nosurien ser.

8 Iesu Kristo sete orongwose p̃irieni kele. Osorsan rres kobbong. Murrun osorsan kobbong, etipatun tuwi pa, evini ejpari lelingenok, ko pianan sete orongwose pusuw nabong sopon. 9 Ko sete kaploli nale ne murrun lele parini parevei tweni kami renge murrun nga mumomsawos. Rrapkulu ko wor van ji Atua nga piwilwil se kerr renge nalol nga m̃irres sen, puloli rrapterter. Ko sete erres nga rrapvijuri nale se nir nga marok-vile nanen sopor. Murru sel ngok nir sete arwilwil rragrrag se jinibb nga marvijurir, ejki.

10 Lat ne sulsulen se kerr oto, ko jinibb sulsulen se m̃eri Isrel nga marok-loli majingen ser renge Naim On ser sete arongwose parla nanen ser renge lat ne sulsulen se kerr. 11 Ko batu jinibb sulsulen, daron nga mirevji nanu rrum ko elai drran van lat nga muon lenglengen, ko elai van ji Atua nga p̃ilai tweni nololien se jinibb nir. Ko vitunen arlai nibe nanu rrum ngok nir van, arwirrer vare re ngaim ko arsulir. 12 Ko renge iok, Iesu kele eivare renge ngaim ngok, ko ornge esij lenglengen renge niben. Ko suri mijen sen ko drran nga murongwose puloli jinibb parwokwok renge nololien ser, ko orongwose parini partur vajin renge no Atua. 13 Ko kerr kele, rraploli ko wor pirpok nga rrapan rrapkorti tevi ni vare re ngaim, ko rrap̃ir kobbong daron nga jinibb parungasi kerr. 14 Renge iel ngatan, ngaim woswos se kerr san ejki nga puto tetajer. Ejki rres. Rramok-pej ngaim woswos se kerr nga piarremali daron sopon. 15 Renge iok, kerr rrapkorti ko wor tevi Iesu ngok nga tetajer rrapsusi nise Atua van mare. Murrun nga mirpok erpe nga rramok-revji nanu rrum nga rramlai tevi. Suri tetajer daron nga rramok-werai tweni tevi jinibb nir nga Iesu evi Numal, iok erpe nga rramlai merrenien tevi Atua. 16 Ko kaploli murrun nga marres nir ko kapok-wilwil lululweni se kami tetajer, suri murrun ngok nir kele arirpe nga kele kamok-revji nanu rrum nir nga kaplai tevi Atua, nga ni m̃ir lenglengen ren.

17 Kaposuri ko wor nir nga marok-wowomue kami, ko marivi burtur se kami, ko kaposuri nale ser. Nir erpe arok-metmete mauren ne kalesia se kami ko, nga sete marongwos parmosi. Ko nir parwerai tweni ko wor tevi Atua erpese nga martori majingen ngok. Poro kaposurir, ko nir parir nga parloli majingen ser p̃irres. Ko poro sete kaposurir, ko sete mara-ir re majingen ser, ko murrun ngok sete mia-wilwil rragrrag se kami.

18 Ko kami kapok-tajer ko wor nga kaplot suri kem. Sete namrunge erpe norrorrmien se kem erpe p̃irij lokloksi kem, ko namrunge bbong erres, suri nammerreni nga tetajer nabloli p̃irres kobbong. 19 Re iok ko ololi numrreni lenglengen wor nga kaplot van ji Atua ko kapngoni tevi p̃iterter kele wor nga inu borongwos bea-luwi kele vinuk ji kami pingavil.

Bongsi nale

20-21 Ngel evi loten suk, nga Atua nga mivi batu demat p̃ilai nanu jijle nga nevre kami mumrrol ren tevi kami, puloli kapviter nga kapmajing sev nga mimrreni. Iesu nga mivi Numal se kerr emij ko drran eseser nga pususture sel ngok se Atua nga sete mia-vitan nabong sopon. Ko Atua ololi emaur luwi renge mijen. Ko suri drran nga m̃iseser, Atua ololi evi jinibb nga m̃iasi jer nga pimetmete sipsip sen nir. Ko ngel evi loten suk, nga Atua puloli kerr nga rramkorti tevi Iesu Kristo, rraploli pirpe nga ni mimrreni. Ko rrapsusi nise Kristo pian mare kele wor pijpari tuwi ngok vini. Pirpok ko.

22 Tasik ko jojik nir, kaploli norrorrmien se kami pipriv, ko kapmurronge nale suk nir p̃irres. Nale ngok arivi nga parjile norrorrmien se kami, ko naul nga moli ngel sete epriv p̃elak.

23 Ko numrreni bowrai tevi kami nga tasi kerr ngok Timoti, arlai tweni pa renge naim ne nekaien. Ko poro piplari pingavil, ko pia-pitevi suri inu re daron nga beavinuk b̃elesi kami e.

24 Kapwera erres suk tevi nir nga marivi burtur se kami, ko tevi kele kalesia jijle nir re sise kami. Ko kalesia nir ne Itali nir arwera erres kele tevi kami. 25 Ngel evi loten suk, nga nalol nga m̃irres se Atua piptevi kami jijle.

Naul nga JEMES Muli Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Rrek Jemes nga muli naul ngel evi Jemes nga tasi Iesu, nga mivi m̃erwomu se kalesia nir Jerusalem (Majingen se Aposol nir 15:13, 21:18). Jemes oli naul ngel van ji kalesia p̃etp̃eti nir nga marlik sarrsarr renge vanu nir nga batu numal se m̃eri Rom mutorir. Ko owra suri lat nga parlik puto suri.

Jemes owra, poro rraposuri, ko rraploli ko wor nanu sopor suri, sete rrapmatur tevi. Ko osp̃e nanu elep nga m̃ilesi m̃irres nga rraplolir. Ko owra, poro jorom ejkie, sete nolom pivitan. Sete kuplolar pingavil. Kuprres tevi jinibb nir. Kupmetmete nemem. Kupmarong nga kuploli sev nga Atua mimrreni, ko kuptur tere Demij. Sete kuprij melmelas suri sev nga kuwra kuploli. Poro jorom pilep, ko kupwilwil se nir nga joror mijkie. Nolom pipriv, nolom p̃irres.

Nale womujnen

1 Inu Jemes, nuvi jinibb ne majingen se Atua ko se Iesu Kristo Numal se kerr. Nuwrai erres tevi kami, metka esngavöl drromon eru (12) ne m̃eri Isrel, nga kamlik sisamis iel ngatan.

Nosurien ko norongwosien

2 Tasik ko jojik nir, daron nga nanu lele parini parrowrrowe kami, sete kaplai pirpe nanu nga kaprunge p̃isij suri. Ejki, kap̃ir temijpal ko wor suri. 3 Erpe kami kamrongwos pae, daron nga nosurien se kami m̃iterter renge nanu nir nga marrowrrowe kami, kamrongwose kapterter kele wor nga kaptur pipriv. 4 Kaptur p̃iterter ko wor tetajer. Ko ngok puloli kapa-ivi jinibb nga marmomsawos jile m̃irres, ko norrorrmien tera puto vajin p̃irres re mauren se kami, ko murrun jijle nga marres arto pa re mauren se kami.

5 Ko poro norongwosien pijki ji kami san, ni pungoni ko wor tevi Atua; ko Atua p̃ilai norongwosien tevi ni, suri nolo Atua nga m̃irres p̃elak oklai nawone wor nanu tevi jinibb totoklai, nga sete nolon p̃isij kele suri. 6 Ko daron nga kamngoni e, nosurien se kami pivi weretunen ko wor, sete piwelili. Suri jinibb nga norrorrmien sen miwelili erpe dis kobbong; suri daron nga ling muwuwi, ko owlu karkar. 7-8 Jinibb si nga nolon mieru e mirpok, norrorrmien sen owluwlu, ko sete erres ni purrorrmi nga ni orongwose p̃ilai nanu san ji Atua, ejki.

Jinibb nga joror milep ko jinibb nga joror miwelili

9 Kalesia si nga joron miwelili sete purnge p̃isij suri. Ejki, p̃ir ko wor, suri Atua osusture ni. 10 Ko kalesia nga joron milep sete pukowkowri suri joron, ejki. Poro Atua p̃ilngi ni ngatan, ko ni pukowkowri kobbong. Suri jinibb nga joron milep erpe nevngu vava kobbong. 11 Daron nga nial mivini mare nga mututun milep, p̃isne nevngun ngok nir parmeli ko parvitan, ko nulser nga marres p̃elak ngok parjijki. Ko pusorsan kele renge murrun ngok, daron nga jinibb nga joron milep ngok mokp̃elak nga joron pilep kele wor, ni pia-jijki suri.

Nanu nir nga marok-rrowrrowe jinibb

12 Jinibb nga mutur m̃iterter renge daron nga nanu nir marrowrrowe purnge p̃irres ko wor. Suri daron nga m̃iasie nanu ngok nir, ko Atua pia-lai nowlin tevi vajin, nga mivi mauren nga m̃irres. Ngok evi nowlin nga muwrai pa musuw nga pia-lai tevi nir nga marmerreni ni milep. 13 Poro jinibb san p̃ilesi nanu san purrowrrowe ni, ko ni sete puwrai pirpel “O, Atua ko orrowrrowe inu.” Ejki, suri nanu nga m̃isij sete orongwos purrowrrowe Atua, ko Atua sete orongwos purrowrrowe jinibb san nga puloli nololien nga m̃isij. 14 Ko nanu nir arongwos parrowrrowe jinibb daron nga ni sete mivijuri Atua ko mivijuri lweni sev nga ni lweni mimrreni, ko nanu nga marsij markerkerasi ko marevei tweni. 15 Ko norrorrmien nga marsij ngok arvesi nololien, ko nololien, daron nga milep vajin, ko evesi mijen.

16 Tasik ko jojik nir, numrreni kami elep. Sete kaploli jinibb parkerkerasi kami, ko kaprongwose p̃irres 17 nga nanu jijle nga marres ko merrenien jijle nga marres lenglengen arpelari mare ji Atua ko wor nga m̃ilngi moron re melrin, mian ko mara-vini ji kerr. Murru Atua sete orongwos p̃irieni, ko sete orongwos p̃ilik telure kerr ko p̃ilinglingi kerr renge nemalik. 18 Suri Atua emarong, niko m̃ilai nale weretunen sen tevi kerr nga rrapivi natun. Ko renge nanu jijle nga m̃imajinge ko m̃ilngi iel ngatan, kerr rramivi batbatun.

Kaprunge ko kaploli ko wor nale se Atua

19 Tasik ko jojik nir, numrreni kami elep. Kapmurrong p̃irres. Kami jijle, lolaren se kami sete pingavilvil p̃elak, ko rijen se kami kele sete pingavilvil, ko kapsaro ma

pingavilvil nga kapmurrong. 20 Suri murru jinibb nga mulolar sete orongwose puloli murrun nga mumomsawos nga Atua mimrreni p̃irrmali. 21 Niko, kaplai tweni ko wor murrun jijle nga marrokitkit ko murrun nga marsij nga marmaur wor milep re nolo kami, ko kaploli wor norrorrmien se kami pian ngatan. Ko kapmarong nga Atua purwi nale sen re nolo kami, nga puloli kapmaur.

22 Ko sete kapkerkerasi lweni kami nga kaprunge nawon bbonge nale se Atua ko sete kamloli. Kaploli wor nale nga naul ngok muwrai ko. 23 Jinibb nga mumurronge nale ngok ko sete mokloli nanu nga nale ngok muwrai, osorsan tevi jinibb nga mokmeteni non renge natung, 24 ko daron nga mivel lingi, setemun orongwose nga non erpese. 25 Ko nale nesesreien ngok emawos jijle, ko orongwose puloli jinibb pivel sisarow. Ko m̃er nga mokmeteni lilane nale nen, ko mokmurronge m̃irres, sete ornge nawone, ejki, okloli ko wor. Ko morok ko ma, Atua puloli purnge p̃irres re sev nga muloli ngok.

26 Poro jinibb san owrai nga ni okosuri Atua erres, ko sete otor metmet lilane nemen, morok rrek okkerkerasi lweni kobbong, ko murrun nga mokosuri Atua rengen evi nanu nawon kobbong. 27 Murru sel nga rraposuri Atua Tata, nga m̃ilesi muwokwok m̃irres ko musorsan m̃irres, erpel: kerr pivivel ko wor ji bipiwarreng nga marivi melus, ko ji nesevin nga diwen ser marmij lingir, ko piwilwil se nir renge sev nga nevrer mumrrol rer. Ko rraprrul totkoni mauren se kerr puwokwok, nga murrun nga m̃isij ne iel ngatan sete pulokloksi.

2

Sete kapmeteni nir nga joror muwelili parirpe nanu nawon

1 Tasik ko jojik nir, kamosuri pa Numal se kerr nga mivi Numal ne nosrövien. Ko niko sete kaploli murrun nga kamtori jinibb nga joror milep nir, ko nga kamok-meteni jinibb nga joror muwelili nir arirpe nanu nawon kobbong. 2 Ko niko, poro jinibb pieru porini loloim re naim loten se kami, tuwen nga mujokjok m̃irres ko m̃ilngi nasum nga mivi gol renge bbös nevren, ko tuwen nga joron marmerrerrerr, ko esij poro norrorrmien se kami pieru e re laru ngok nuru. 3 Sete erres nga kaposuri m̃er nga mujokjok m̃irres ngok, ko kaprrorrmi p̃isij suri m̃er nga joron m̃isij ngok. Sete osorsan nga kaplai m̃erwomu van lat nga m̃irres p̃elak ngok, ko kapwera “Numal, ngel evi lat nga nik, kupini kupsakel rengen”, ko tevi m̃ervitu nen, kapwera “Kuptur pa iok ko!”, rrekngа “O, ejki, rrek kupini ma kuplik iel ngatan”. 4 Daron nga kamok-loli mirpok, ko kamok-teri wukari vajin kalesia se kami evi meling eru e, ko kamok-wer lokloksi jinibb renge norrorrmien nga setete mumomsawos m̃irres.

5 Tasik ko jojik nir, numrreni kami elep. Kapmurrong p̃irres. Jinibb nga joror muwelili renge iel ngatan, Atua otobbtobbue tweni nir nga parimare parwun saut renge nosurien. Ko elai derteren tevi nir ngok nga paran loloim renge batun vanu sen, erpe nga muwrai pa tevi jinibb nga marmerreni ni milep. 6 Ko kami ma kamok-meteni ƀeres nir nir arirpe nanu nawon kobbong. Weta, ko jinibb si nga marok-lokloksi kami, ko marok-lai kami van re nosp̃en se numal nir? Ngok sete jinibb nir nga joror muwelili, ko jinibb nga joror milep kobbong. 7 Ko nir kele kobbong marok-rij m̃isij tere nais nga m̃irres ngok nga Atua muloli kamwajie, nga jinibb nir parveruse kami ‘Jinibb se Kristo’.

8 Renge Naul On, nale nesesreien san oto nga mivi batu nale nesesreien m̃inij kele se Atua, nga muwra ‘Kupmerreni ko wor selem nir, kuploli p̃irres ko wor tevir pirpe nik komok-loli lweni m̃irres tevi nik.’ Poro kapok-vijuri nale nesesreien ngok, ko kamok-vijuri sel nga musorsan ko. 9 Ko poro kapok-osuri jinibb nga joror milep ko kapok-meteni jinibb nir nga joror muwelili parirpe nanu nawon kobbong, ko ngok kami kamok-loli nololien ko, ko nale nesesreien se Atua puwrai nga kamivi jinibb nga kamok-tor otvi nale nesesreien. 10 Suri jinibb nga putor otvi nale sansan kobbong re nale nesesreien ngok ololi nololien, osorsan erpe nga poro putor otvi nale totoklai ren. 11 Suri Atua nga muwra ‘Sete kapvenae nesevin’, Atua nen kele kobbong muwra ‘Sete kaprevji pini jinibb’. Poro sete kapvenae nesevin ko kaprevji pini ma jinibb, kamivi ko wor jinibb nga kamtor otvi nale nesesreien. 12 Renge nabong nga Atua pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir, ko ni puloli kami kapa-asi kobbong. Ko niko lelingenok kami kaploli murru kami p̃irres p̃etp̃eti. 13 Suri daron nga Atua pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi m̃er nga sete mokrrorrmi jinibb, ni kele sete orongwose purrorrmi m̃ernen. Ko jinibb nga ma mokrrorrmi jinibb, Atua sete mia-wer lokloksi ni.

Nosurien ko majingen

14 Tasik ko jojik nir, poro jinibb san pokwera okosuri Kristo, ko sete okloli majingen nga m̃irres san suri, ni p̃ialesi sev ko p̃irres rengen? Nosurien nga mirpok sete orongwose p̃ilai ni van re

mauren nga m̃irres. 15 Poro tasi kerr
rrek joji kerr sopor sunsun ko nanen ser
pijkie, 16 ko kerr san sete mia-van mia-
lai ser, erpese ko? Ko poro kerr san
puwrai tevi nir “Atua p̃irij p̃irres suri kami.
Kapluwi van, kaptutun ko kapaan p̃irres”,
ko sete p̃ilai sunsun rrek nanen tevir, ko
iok sete ewilwil ser rragrrag. Nale ngok
evi nanu nawon kobbong. 17 Ko nosurien
se kerr erpok: poro pisan bbong putur, ko
majingen nga m̃irres san sete putur tevi,
ko ngok erpe emij jile ko pa osuw.

18 Ko poro nik kupwera, “Morok no-
surien sen otoe, ko m̃erak ma okloli ma-
jingen nga marres”, ko inu bowra lweni
tevim, “Eterter wor nga nosurien putoe
renge jinibb san poro nga majingen sen
ejkie. Suri majingen sen ko wor eviseni
nga nosurien sen mutoe.” 19 Nik kuosuri
nga Atua esan kobbong otur? Erres, ko
demij kele arosuri erpok, ko aririr elep
suri! 20 Jinibb nga muosuri ko sete mok-
loli majingen nga marres, nosurien sen
ngok evi nanu nawon kobbong. Jinibb
lenglengen, kumrreni beviseni nanu ngok
tevim? 21 Erres, ko kuprrorrmi ta p̃irtera
ngok se kerr Epram. Atua ololi evi jinibb
momsawos renge non suri sev? Suri
majingen sen kobbong, nga m̃ilai natun
Aesak ko m̃ikai totkoni renge nawot nga
pivi sulsulen van ji Atua. 22 Kuplesi,
nosurien sen ko majingen sen orto korti
erres, ko niko muloli nga nosurien sen
m̃irres jijle vajin. 23 Ko nanu ngok ololi
nale nga muto renge nale on errmali, nga
muwra ‘Epram osuri Atua, ko suri muosuri
Atua, Atua ololi ni evi jinibb mawos renge
non’. Ko jinibb arok-veruse ni ‘Sele Atua’.
24 Kaplesi ta suri: Atua ololi jinibb evi
jinibb mawos renge non suri majingen
sen, sete erpe nosurien sen kis kobbong.
25 Ko osorsan kobbong tevi nesevin san ne
sel nga tuwi ngok, Reap. Atua ololi evi
nesevin nga mimawos renge non suri sev?
Suri emetmete m̃eri Isrel ngok nuru erres,
nga morini silveni porlesi wose Jeriko. Ko
ni etkai nuru oran orteptepi renge naim
sen, mian ko vitunen okoni tweni nuru
orluwi van sise nuru e renge sel m̃inij, nga
m̃eri Jeriko nir sete parrul re nuru.

26 Niben nga nem̃in mijki ren sete mia-
maur, pimij ko wor. Ko osorsan kele,
nosurien nga majingen nga marres sete
marpitevi, ni sete mia-maur, pimij kele ko
wor.

3

Neme kerr

1 Tasik ko jojik nir. Sete erres re kami
pilep kapivi jinibb nevisvisenien se kalesia
nir. Kaprongwose ko wor daron nga Atua
pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi kem
jinibb nevisvisenien, ni pia-loli p̃iterter
kele wor tevi kem, p̃iasi murrun nga pia-
loli daron nga pia-wer sesesre lat nga puto
suri tevi jinibb m̃inije nir. 2 Daron elep
nga kerr jijle rramok-loli esij. Jinibb nga
sete mutor jabble nanu san renge nale sen
evi jinibb san nga mimawos jile mirres,
ko orongwose putor ore nanu nga marsij
nga marivi neblaot van re mauren sen
totoklai. 3 Rramok-lingi bebje delrrurr nga
welili van renge jingo os nga puloli puosuri
kerr, ko orongwose rraploli pian lat nga
rrammerreni pian e. 4 Ko kaprrorrmi ta
drrav nga marlelep nga niwos ner mar-
welili jer kobbong. Ko daron nga ling
nga milep m̃ilai, jinibb nga mutori niwos
ngok orongwose puloli ko wor pian lat nga
mimrreni pian e. 5 Ko neme kerr erpok
ko. Evi nanu nga welili jer kobbong, ko
orongwose p̃irij melmelas renge nanu nga
marlelep nir.

Nabb nga m̃in nga welili jer kobbong
evter nga puloli lat nga milep san p̃insa.
6 Ko neme kerr osorsan erpok. Evi nibe
kerr sopon; ko nanu jijle nga marsij arok-
pelari rengen, ko arok-lokloksi totoklai
mauren se kerr. Neme kerr elai nabb
renge lat ne nejijkien, ko okloli nabb ngok
okin surusri renge nolo kerr. 7 Jinibb
orongwose puloli nanu rrum nir, numön,
num̃et, ko mesal ne dis parmu, ko arok-loli
pa erpok osuw. 8 Ko san sete orongwose
puloli ni lweni nemen pumu. Nale nga
miplari renge neme kerr esij elep, ko
sete rramrongwose rrapjinge. Osorsan
tevi nanu nga murongwose pirevji pini
jinibb. 9 Rramrij ma tevi neme kerr nga
rramok-surövi Atua Tata Numal se kerr,
ko rramok-rij m̃isij kele tevi jinibb nir nga
Atua muloli nir marsorsan kobbong tevi
ni. 10 Renge jingo kerr sansan kobbong
rramok-rij nale nga m̃irres, ko nale nga
m̃isij kele. Tasik ko jojik nir, setete erres
nga nanu ngok piplari pirpok. 11 Sete mete
nuwi san orongwose nuwi ko dis, nuru ko-
rti porremali rengen. 12 Kami kamrrorrmi
nga duru mango orongwose piwen wene
namul rengen, rrekngа bainau orongwose
piwen wene mango rengen? Ejki! Ko
dis sete orongwose pivi nuwi nga rramok-
mini. Erpok, poro nga jinibb san pokrij
p̃isij, ngok eviseni pae nga liken sen totok-
lai esij.

Norongwosien nga Atua moklai

13 Poro evis re kami ngok marok-wera
nga norongwosien ser mutoe ko maron-
grongwos, erres nga parviseni nanu ngok
renge mauren ser. Mauren ser pusorsan
ko wor. Nolor pian ngatan, ko majin-
gen ser piplari renge norongwosien ser

ngok. 14 Ko poro nolo kami pokleplep p̃elak nga jinibb m̃inij marivi jinibb nga marlelep, daron nga kami kele bbong kammerreni kapivi jinibb nga marlelep, ngok, sete kaprij melmelas suri norongwosien se kami, ko sete kaploli gerisen nga kapsilveni weretunen. 15 Norongwosien ngok sete evi norongwosien nga miplari renge melrin. Ngok evi norongwosien se jinibb kobbong, nga miplari iel ngatan, ko miplari ji Demij kele. 16 Daron nga jinibb nolon mokleplep mirpok ko mimrreni pian mare re jinibb m̃inij kele, niko muloli nanu jijle setemun orongwose pukorti p̃irres, ko murrun jijle nga marsij arpelpelari vajin.

17 Ko murru jinibb nga ma m̃ilai norongwosien renge melrin enije. Womujnen, mauren sen owokwok erres. Evi jinibb ne demat, evi jinibb nga m̃ilik malum, evi jinibb nga mukorti m̃irres tevi jinibb nir, ko evi jinibb nga mokrrorrmi jinibb. Ko evi jinibb nga wenen nga marres elep arto renge mauren sen. Ko morok sete pokwera jinibb san esij kele, ko sete poksilveni nolon. 18 Ko daron nga jinibb ne demat marmajing renge murrun nga mumolmol, osorsan tevi maruwi jelangin nga m̃irres nga wenen mivi mauren nga musorsan m̃irres.

4

Murrun nga marsij ne iel ngatan

1 Batu balpalen ko batu laten nga marokpelari ji kami arivel ngabe vini? Arokpelari suri re norrorrmien se kami, kammerreni kaplai nanu jijle, ko ngok ololi nolo kami oto karkar. 2 Nolo kami elai temijpal nanu nir, ko suri sete kamrongwose kaplair, niko kamrevji pini jinibb surir. Kammerrmerreni nanu elep, ko sete kamrongwose kaplair; mian ko kamlat, ko kampalpal surir. Ko sete kamlai wor nanu nga kammerreni, suri sete kamngoni tevi Atua. 3 Ko daron nga kamngoni tevi Atua, sete kamlai kele, suri norrorrmien se kami sete osorsan. Kamok-ngoni nanu ngok nir tevi Atua nga nolo kami kobbong mimrreni.

4 Kamirpe nesevin san nga mokloli batun. Suri sev sete kamrongwose nanu ngel: jinibb nga mivijuri murru iel ngatan, ko evi pa devje nuval se Atua. Niko, poro jinibb san pimrreni pivijuri murru iel ngatan, ko evi vajin devje nuval se Atua ko. 5 Nale On se Atua owrai erpel: ‘Atua emrreni wor elep nga norrorrmien se kerr nga ni m̃ilngi muto re nolo kerr p̃iterter renge ni kobbong’, ko ngok sete evi nale nawon ko. 6 Ko Atua elai malum wor se kerr, niko Nale On sen muwra ‘Atua ewer ore jinibb nga mulololie, ko oklai se m̃er nga nolon mian ngatan’.

7 Suri nanu ngok, kami kaplingi wor kami ko renge melve nevre Atua. Kami kaptur ore wor Demij ko p̃iterter, puloli ni puwlu lingi kami. 8 Kapruj mori Atua, ko ni puruj mori kami. Kamivi jinibb nga kamsij, kapjejavöl vaseni nevre kami ko wor. Kami nga nolon mieru e puloli lweni ko wor nolon pivini pivi sansan e, nga puwokwok luwi. 9 Lelingenok erres re kaprunge p̃isij ko wor, ko kapting. Erres re kapting wor suri nololien se kami ko. Rrek erres setemun kapmen ko kaprunge p̃irres, ko kaprunge p̃isij ko kapting. 10 Kaploli nolo kami pumolmol womu ne Atua, ko ni pia-loli kapa-tur imare.

Sete kapwer lokloksi tasi kami nir

11 Tasik ko jojik nir, sete kapwer lokloksi lululweni kami. Suri si nga m̃iwer lokloksi tasin, ewer lokloksi kele nale nesesreien se Atua, ko owra nga nale nesesreien ngok esij. Ko daron nga kamwera nga nale nesesreien ngok esij, setemun kamteptepi rengen; kamtur pa mare renge nale nesesreien ngok osuw. 12 Atua kobbong esan ela nale nesesreien, ko esan kele orongwose p̃iwer lokloksi jinibb. Derteren sen otoe nga p̃ila mauren tevi jinibb, rrek puloli jinibb parjijki kele. Ko kami kamrrorrmi kamivi Atua nga kamok-wer lokloksi jinibb nir mirpok?

Nale nga puwni jinibb nga mokrij melmelas

13 Kami sopor arongwose parwerai pirpel, “O, lelingen rreknga mevi kem naban re kele ngaim m̃inij e san, ko iok ma nablik e sia totoklai san, nabloli majingen nga nablesi nevöt pilep ren.” Ko kapmurrong ta. 14 Kami sete kamrongwose sev nga p̃irrmali renge mauren se kami mevi. Kamirpe bbong numow ko nga m̃irrmali ko muto beblen kobbong, ko vitunen mijijki kele. 15 Nale nga mumomsawos nga kapwerai, erpel: “Poro Atua pimrreni nabok-maur, ko kem namrongwose nabloli pirpel, pirpok, ko pirpak.” 16 Ko lelingenok kami kamok-rij melmelas pa mirpok, ololi norrorrmien se kami ean mare p̃elak. Ko nale melmelas nga mirpok esij. 17 Ko si nga murongwose pa murrun nga musorsan ko sete muloli, erpe ololi pa nololien ko.

5

Nale nga puwni jinibb nga joron milep

1 Ko jinibb nga joror milep, kami kele kapmurrong ta inu. Erres kapting e daron nga m̃iterter nga piplari ji kami. 2 Nijor se kami, erpe armutmut pa osuw. Ko

sunsun se kami erpe momom mutir pa musuw. 3 Gol ko silva se kami arerra pa osuw. Ko rrerraen ngok erpe nanu san nga m̃itre kami, ko p̃iani nibe kami pirpe nabb. Lelingenok bongsi iel ngatan oto mori, ko kami kamtur imare ko kamok-sere kortoni malum nevöt se kami.
4 Sete kamteve nowli jinibb nga marmajing renge naut se kami, ko dingen ser ngok ejpari pa nolo boro Atua nga derteren nga milep muto jin. 5 Renge iel ngatan, mauren se kami emalum bbong, ko kamlai pa nanu jijle nga puloli kaprunge p̃irres. Kamirpe buluk nga marwungani milep m̃irres; ko nabong nga parevji e, kami kampelari pa ren osuw. 6 Kamok-wer lokloksi jinibb nga marmomsawos ko kamrevji pinir. Ko jinibb momsawos ngok nir setete arjinge kami.

Kami kaploli wor norrorrmien se kami pipriv ko

7 Tasik ko jojik nir, kaploli wor norrorrmien se kami pipriv ko, nga kaptiriv pianan pijpari Numal se kerr pia-luwi kele vini. Kaprrorrmi ta murrun ne marloli orsel. Kamrongwose kaploli norrorrmien se kami pipriv kele wor ko kamtiriv mianan mijpari orsel se kami wenen pia-toe. Kami kamtiriv naus nga pusani orsel se kami, ko kamtiriv kele ko wor nga kapan kaplai nanen rengen. 8 Ko renge murrun ngok kele, kami kaploli norrorrmien se kami pipriv ko wor nga kaptiriv re nabong nga milep ngok nga Numal se kerr pia-luwi kele. Kaploli wor norrorrmien se kami p̃iterter ko, suri sete mia-periv nabong ngok piplari.
9 Tasik ko jojik nir. Sete erres kapokworwor suri kami, kapwera “O, nanu nga m̃isij ngok, ni ko ololi.” Poro kapokloli murrun ngok, ko Atua putor vitrangi kami. Ko kami kamrongwose nga jinibb nga mok-tor vitrangi jinibb evini pa mori, ko otomori pa p̃irrmali.
10 Tasik ko jojik nir, erres kaprrorrmi propet ne tuwi nir nga marok-werwer renge nise Numal Atua. Jinibb nir arloli arunge esij elep; ko norrorrmien ser sete evitan. Ko renge murrun ngok, nir arviseni sel nga m̃irres p̃elak san tevi kerr. 11 Ko suri nir arok-tur eterter tetajer, rramwera Atua ololi nir arunge erres. Ko kami kamrunge pa nale suri murru Jop, nga muloli norrorrmien sen mipriv. Ko kami kamrongwos pae nga Numal Atua muloli m̃irres tevi vitunen. Suri Numal Atua okloli erres temijpal ko okrrorrmi jinibb nir.

Murrun ne rijen

12 Ko tasik ko jojik nir, mare re nanu jijle nir, daron nga kamloli rijrijen, sete kaplai nais m̃inij van re rijrijen se kami nga puloli p̃iterter kele. Sete kapjuji melrin, rreknga iel ngatan, rreknga nanu m̃inij kele. Poro kapwerai “O-o”, ko o-o ko pa, rreknga poro kapwera “Ejki”, ko ejki ko pa. Ko poro kaprij karkar kele, Atua orongwos putor vitrangi kami ko.

Loten nga derteren nen mutoe

13 Erpese? Kami san ni ko nga norongen nga m̃isij miplari jin? Rrek erres ma ni pulot. Jinibb san ni ko re kami nga mokrunge m̃irres? Erres ma nga ni p̃ilai nubo nga pusrövi Atua. 14 Kami san ni ko nga mimsi? Erres nga piveruse Elta se kalesia nir nga parini parlesi ni. Ko arongwose parlot suri ni ko parjivi oel van rengen re nise Numal se kerr. 15 Ko loten se nir nga nosurien ser mutoe ngok puloli morok p̃irres luwi. Ko poro morok ololi pa nololien sopor, ko Numal se kerr p̃itlasi tweni ko suri, ko puloli niben p̃iterter luwi kele. 16 Suri nanu ngok, kami kapwerwerai tweni ko wor nololien se kami tevi kami, ko kaplot suri kami sisamis nga Atua puloli kaprres luwi. Loten se jinibb nga mumomsawos m̃irres, derteren nen elep temijpal. 17 Elaeja evi jinibb nga mirpe kerr kobbong, ko olot eterter nga naus sete pus; ko renge sia itul ko devje sia kele san, naus sete ous renge dan. 18 Ko vitunen olot kele, ko naus ous vajin, ko orsel nir arres ko nanen elep kele vajin.

Rrapteka jinibb nga mivel lingi weretunen pulwi kele

19-20 Tasik ko jojik, erres kaprongwose nanu ngel. Poro san re kami pivel lingi weretunen ngok, ko m̃inij re kami ngok pian p̃itkai porluwi kele, ko m̃inij nen ngok ololi pa majingen nga m̃irres p̃elak ko. Jinibb nga mokririeni jinibb sij mijkie renge sel nga sete mumomsawos, mulwi vini renge sel nga mumomsawos kele, elai pa se mauren se jinibb nga m̃isij ngok, ko m̃er nga m̃isij ngok sete mia-jijki. Ko m̃erwomu ngok ololi kele sel nga Atua p̃itlasi tweni nololien pilep.

Naul nga PITA Muli Womue Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pita oli naul ngel van ji kalesia nir nga marlik sarrsarr mirpe jinibb neturvitan nir (strenja) renge lat sopor nga marwera Pontas, Galesia, Kapatosia, Esia, ko Bitinia (ko lelingenok iok p̃etp̃eti nir arwera vajin Teki e). Ko lartul nga marlik ie arok-sij tevi kalesia nir, suri sete armerreni kalesia. Ko Pita owra nir parir ko wor, suri norongen nga m̃isij ngok orongwos puloli nosurien ser p̃iterter p̃irres (1:6,7). Ko owra Kristo kele ornge esij daron nga m̃ilik iel ngatan, ko mian ko emij suri kerr, ko mian ko emaur luwi kele, ko mian ko nabong sopon ni pia-luwi vini ko p̃itkai jinibb sen nir. Ngok nir partur p̃iterter ko wor renge norongen nga m̃isij, ko parosuri Kristo p̃iterter.

Pita owra erres tevi nir

1 Inu Pita nuvi aposol se Iesu Kristo, nuwra erres tevi kami jinibb se Atua nga kamlik lat sarrsarr mirpe jinibb neturvitan nir, re Pontas, Galesia, Kapatosia, Esia, ko Bitinia. 2 Atua Tata se kerr otobbtobbue kami tuwi ko pa nga kapivi jinibb sen, ko Nem̃in sen ololi kamon erres. Kamosuri Iesu Kristo, ko drran ejivle tweni nololien se kami. Ngel evi loten suk, nga tetajer Atua pok-wilwil se kami renge nalol nga m̃irres, ko tetajer p̃ilngi demat puto tevi kami.

Mauren nga m̃irres oto wor renge melrin

3 Erres nga rrapwera erres temijpal tevi Atua nga mivi Atua ko Tata se Numal se kerr Iesu Kristo. Atua ngok ok-rongpote kerr, ko renge murrun ngok, ololi erpe kerr rram̃iak luwi kele, rramtor sweri mauren nga mimerr. Ko ngok eplari suri nga muloli Iesu Kristo mimaur luwi kele renge mijen. Ngok puloli norrorrmien se kerr p̃iterter nga puto tetajer. 4 Ko rram-rongwose nga Atua elngi merrenien nga milep oto metmet renge melrin terai jinibb sen nir. Nanu ngok sete orongwose p̃isij rreknga pumutmut rreknga pijijki, ejki. Atua emetmet lilane re melrin. 5 Nanu nga m̃irres ngok evi se kerr nga rramosuri Atua. Ko suri nosurien se kerr nga muto m̃iterter renge Atua, Atua orrul totkoni kerr pianan pijpari nga p̃ilai mauren tevi kerr, ko pia-viseni vajin nanu jijle nir renge nabong nga vitu.

6 Kap̃ir lenglengen suri iok, ewretun poro lelingen wolok ko pa, kami kamrunge esij wor suri nanu karkar nga marini parrowrrowe kami. 7 Nanu ngok nir arivi nga parrowrrowe kami ko parlesi nga nosurien se kami evi weretunen. Netkur ne sir nga m̃ikipkap̃il, arolngi re nabb, mian ko emetet erres vajin.[A] Ko norongen nga m̃isij se kami lelingenok erpe nabb ngok, ko orongwos puloli nosurien se kami pimetet p̃irres. Ko netkur ne sir puto beblen kobbong, mian ko p̃isij; ko nosurien se kami puloli Atua pia-susi nise kami pian mare renge nabong nga Iesu Kristo pia-luwi vini ren. 8 Kammerreni lenglengen Iesu Kristo, ko setewor kamlesi nabong san. Ko nosurien se kami oto eterter rengen, ko sete nale san orongwose p̃iwer jipari neiren nga m̃irres se kami nga muto m̃iterter renge Atua. 9 Ngok kapjipari sev nga nosurien se kami murrorrmi nga kaptor sweri ko, nga Atua p̃ilai se mauren se kami.

10 Propet ne tuwi kele nir arok-pejpej sel nga Atua p̃imajing ren nga piwilwil se jinibb ren. Ko arp̃elak elep nga parlesi; ko sete arlesi, ko arwera pia-pelari nabong san. Ko kerr le vajin rrama-lesi. 11 Propet nen nir arloli lesi, arpejpej sel sev, ko renge daron sev nga nanu ngok nir par-remali ren, suri Nem̃in se Kristo nga muto renger ok-juji malum nanu ngok nir. Ok-werai tweni tevir nga Kristo purnge p̃isij renge niben, ko vitunen Atua p̃ilai nais nga mian mare temijpal tevi renge melrin. 12 Atua eviseni tevi propet nir nga nale weretunen ngok sete evi rragrrag se nir, ko evi se kerr nga rrammaur lelingenok. Ko nale weretunen ngok errmali pa ji kerr osuw.

Nir nga marwerai tweni vajin nosp̃en nga m̃irres renge derteren se Nem̃in On nga Atua mukoni renge melrin vini, nir ngok ko arlai eplari. Ko nale weretunen ngok, anglo kele nir arser rrale nga parlesi wose.

Kaptori murrun ko mauren nga muon

13 Re iok, kami kaploli norrorrmien se kami puto metmet ko pim̃erer p̃irres. Ko kami kaplingi norrorrmien se kami puto tetajer renge Atua nga ni piwilwil se kami renge nolon nga m̃irres daron nga Iesu Kristo pia-rremali ren. 14 Kaposuri Atua. Sete kapmarong nanu nga kammerreni nir ne tuwi daron nga kamlengleng vane e,

---

A **1:7** Erpe iel, Pita osp̃e gol, ko namlingi netkur ne sir, nga puloli mining ne nale se Pita piplari pim̃erer.

parevei murru kami. 15 Atua ngok nga
mok-verus kami on, ko owokwok erres. Ko
renge murrun ngok, kami kele kapon ko
kapwokwok p̃irres. 16 Suri Naul On owra
‘Kami kapon ko wor ko kapwokwok p̃irres,
pirpe inu nuon ko nuwokwok erres.’ 17 Ko
kamok-lot van jin, ko kamveruse kamw-
era, Tata. Ko kaposuri kele ko wor ni p̃irres
re mauren se kami iel ngatan, suri Atua
puwra suri lat nga puto suri tevi jinibb
jijle re norrngov sansan ngok kobbong,
suri murrun nga marloli. 18 Ko kami kam-
rongwos pae sev nga Atua m̃ilai nga puwli
tweni kami e nga puloli kapiel sisarow
renge murrun nga m̃isij nga kamtor sweri
ji apu se kami nir ne tuwi. Ko sete elai
nanu nga pian ko p̃isij, erpe silva rreknga
gol, ejki. 19 Elai drra Iesu Kristo natun
mawos, nga m̃iseser renge nai pelaot, nga
puwli tweni kerr. Drra ngok erpe drra
sipsip san nga nabil san mijki rres ren.
Ko renge no Atua, drra ngok se Kristo
erres p̃elak. 20 Tuwi jer pa daron nga Atua
setewor m̃ilngi iel ngatan, ko otobbtobbu
tweni pae Kristo nga pia-majing nanu ngok
nir. Ko lelingenok nga sete mia-periv iel
ngatan pusuw, Atua eviseni pa ni nga pia-
lai mauren tevi kerr. 21 Ko suri nanu
nga Atua muloli ngok, kami kamini pa
kamosuri Atua nga muloli Kristo emaur
luwi kele renge mijen ko m̃ilai nais nga
mian mare renge melrin. Ko kamosuri
eterter ko kamlingi norrorrmien se kami
oto malum eterter renge Atua. 22 Kamloli
mauren se kami owokwok pa osuw re
no Atua suri kamosuri pa nale weretunen
osuw, ko orongwose kapmerreni tasi kami
renge murrun nga musorsan m̃irres. Ko
kapmerrmerreni lululweni kami tevi nolo
kami p̃etp̃eti vajin. 23 Kam̃iak luwi pa, ko
kamtor sweri mauren nga mimerr. Ko
mauren ngok sete eplari renge jelangin
nga mia-mutmut; eplari renge jelangin nga
sete mia-mutmut nabong sopon. Jelangin
ngok evi nale se Atua, nga mimaur ko sete
mia-jijki nabong san. 24 Naul On owra
‘Kerr rramirpe mösmös kobbong, ko joro
kerr nga m̃irres p̃elak erpe bbong nevngu
mösmös ko. Mösmös orongwose pukur,
ko nevngun kele pian ko parvitvitan. 25 Ko
nale se ma Atua puto tetajer.’ Ko nale ngok
evi nale ne nosp̃en nga m̃irres ngok nga
marwerai tweni pa osuw tevi kami.

2

Murru kami pivi ko wor weretunen jerjer

1 Niko, kapsuw vajin re kamok-loli mur-
run nga m̃isij. Sete kaplolar, ko sete
kapkerkeris, ko sete kapsilveni nolo kami.
Sete nolo kami pileplep, ko sete kaprij p̃isij
tevi jinibb m̃inij. 2 Kami kapirpe bipi nga
mia-iak nga mimrreni lenglengen pusus;
ko daron nga musus vajin mian ko jin
eterter temijpal. Ko kami kele kapirpok,
kaplai nanen nga puwngani nem̃i kami
nga puloli Atua pia-lai mauren tevi kami
rengen. 3 Suri nale ne Naul On owra ‘Kami
kamrrowrrow pae murrun se Numal, ko
kamlesi wose lat nga m̃irres muto suri.’

Burtur nga mimaur

4 Kapini ko wor rraptur tevi Numal se
kerr. Ni erpe burtur nga mimaur. Jinibb
ne majingen arwirr tweni ko pa osuw,
ko Atua otobbtobbue pa ni osuw. Ko
renge no Atua, ni erres p̃elak. 5 Kami
kele kapirpe burtur nga mimaur nga Atua
puloli kapirpe naim ne Nem̃in sen nga
mimaur. Ko renge naim sen ngok, kami
kapirpe jinibb sulsulen nga muon se Atua,
nga mok-lai merrenien van jin. Merrenien
nen erpe nga kamlai norrorrmien se kami
van ji Atua. Ko ni eir nga putor sweri
merrenien nga mirpok, suri kamkorti tevi
Iesu Kristo daron nga kamlai e. 6 Suri Naul
On owra ‘Kaplesi, inu nususture burtur
nga m̃irres p̃elak renge botwen nga Saeon.
Evi burtur nga m̃irres p̃elak ne naim. Ko
si nga muosuri, ko sete nolon pijebreni.’
7 Tevi kami nga kamosuri, burtur ngok
erres p̃elak. Ko tevi nir nga sete marosuri,
erpe nga Naul On muwra ‘Burtur ngok nga
jinibb ne naim marwirr tweni pa musuw,
artaol lengleng nga evini kele evi burtur
nga m̃irres p̃elak vajin.’ 8 Ko Naul On
owrai kele ‘Ngok evi burtur nga puloli
jinibb parvitan rengen.’ Jinibb ngok nir
arvitan ren suri sete arosuri nale se Atua,
ko ngok evi pa norrngov nga Atua muloli
pa musuw tevir. 9 Ko kami ma Atua
otobbtobbu kami pa nga kapivi metka
sen. Kamirpe jinibb sulsulen se Numal,
kamivi jinibb on se Atua. Atua ololi
erpok nga puloli kapwerai tweni majingen
nga m̃irres sen. Everus tweni pa kami
renge nemalik nga kapini renge moron
nga m̃irres sen. 10 Womu kamiel ngasue
Atua, ko lelingenok kamivi vajin jinibb se
Atua. Womu sete kamtor sweri nga Atua
purrorrmi kami, ko lelingenok kamtor
sweri vajin nga Atua orrorrmi kami.

Rramivi jinibb ne majingen se Atua

11 Selek nir, kamlik iel ngatan erpe jinibb
neturvitan kobbong nga siser mijkie. Ko
nuwrai eterter tevi kami nga sete kaploli
murrun nga marsij nga norrorrmien se
kami mimrreni. Murrun ngok nir artere
kami nga pulokloksi mauren se kami. 12 Ko
jinibb ne vare nir arp̃elak nga partor sweri
nga kami kamivi jinibb nga kamtor otvi
nale nesesreien. Ko kami kaploli lilane
wor murru kami pusorsan p̃irres re no

nir, puloli parlesi majingen nga m̃irres se kami. Ko vitunen daron nga Atua piawera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir renge nabong nga vitu, ko para-susi nise Atua van mare suri majingen nga m̃irres se kami.

13 Suri kamivi jinibb se Numal se kerr, ko kaposuri ko wor nir nga marivi numal gavman nga jinibb mususture ko ni nga mivi batbatu numal gavman, nga mimetmete jinibb totoklai nir. 14 Ko kami kaposuri gavman nga batu numal gavman mukonir nga parvirrali jinibb nga martor otvi nale nesesreien, ko parsurövi kele nir nga marvijuri murrun nga musorsan m̃irres. 15 Ko ngok evi nanu san nga Atua mimrreni, nga re murrun nga musorsan se kami, kapwer ore nale nga marlengleng se jinibb nir nga norrorrmien ser mijkie. 16 Kamivi jinibb nga kamiel sisarow pa osuw, ko murru kami piviseni ko wor nanu ngok. Sete erres nga kaploli nivelen sisarow se kami pitawi ore kele murrun nga m̃isij, ko kaplik ma pirpe demij maur se Atua. 17 Kaposuri jinibb p̃etp̃eti nir p̃irres. Kapmerreni lenglengen jinibb nga marivi kalesia nir. Ko kaposuri Atua p̃irres, ko kaposuri p̃irres batbatu numal gavman se kami.

Norongen nga m̃isij se Kristo eviseni sel tevi kerr

18 Jinibb ne majingen nir, kaposuri p̃irres numal se kami nir, ko tetajer kaptorir p̃irres. Kaploli pirpok sete tevi kis nir nga marres ko marok-rrorrmi kami, ko tevi kele wor nir nga markoni lokloksi kami. 19-20 Poro kaploli p̃isij, ko parvirrali kami suri, ko kaploli nolo kami pipriv nga kaptori nekaien ngok. Ngok sete evi nanu san, suri kami kobbong kamrevei nekaien ngok. Ko poro ma kampal ko sete suri sev nga kami kamloli, ko kapkulu van ji Atua ko pa, ko ngok merrenien nga milep se Atua piptevi kami vajin. 21 Ngok evi murrun san nga Atua miveruse kami nga kaplai, suri Kristo ornge esij renge niben nga piwilwil se kami, ko eviseni murrun ngok tevi kami nga kami kapvivitu kele suri renge bbötun ngok. 22 Ko Naul On owra ‘Sete ololi nanu san esij, ko sete nale gerisen san eplari renge jingon.’ 23 Sete erij weli nale nga m̃isij san tevi jinibb san. Daron nga marloli murnge m̃isij renge niben, ko sete orrorrmi nga p̃ikle lweni tevi nir. Ni elngi norrorrmien sen oto eterter renge Atua nga mok-wer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir renge murrun nga musorsan. 24 Daron nga Kristo mian re nai pelaot, ko owosi nololien se kerr renge niben. Ololi erpok nga kerr rrapmij renge murrun nga rramloli m̃isij, ko rrapamaur renge murrun nga rramloli musorsan. Renge niben nga mimabbur renge nai pelaot, ololi kerr rramterter luwi kele vajin. 25 Tuwi rramirpe sipsip nga martor jabble pa sel osuw, ko lelingenok rramluwi vajin vini ji Kristo, erpe jinibb nga mokmetmet vajin sipsip, erpe jinibb mawos vajin nga mok-metmete mauren se kerr.

3

Murrun ne totkoien

1 Renge murrun ngok kele, kami nesevin, kaposuri ko wor diwen se kami. Ko poro diwen se kami sete parosuri Atua, ko murru kami kobbong orongwos pirvei nir vini nga parosuri, nga san sete miawerai nanu san tevi nir, 2 suri nir para-lesi meter e erpese kami kamlingi nosurien se kami tevi mauren nga musorsan m̃irres se kami renge Atua. 3 Ko sete erres nga kapkowkowri kami, nga kapviri batu kami, ko kapweni nasum nga marer nir ko sunsun nga marmerr nir, ko kapiel ngolngoli ƀela kami re mete jinibb nir. 4 Erres ma nga kaploli norrorrmien se kami pusorsan re no Atua. Erres ma nga demat puto renge nolo kami, ko kapivi nesevin nga nolo kami pian ngatan. Ko murrun nga mumolmol ngok pivi nanu san nga puto tetajer ko p̃irres temijpal kele renge mete Atua. 5 Ko nesevin ngok nir ne tuwi aron ko arwokwok erres re no Atua tevi norrorrmien ser nga m̃iterter, ko arosuri diwen ser erres. Iok ko ololi nir arres kele renge mete diwen ser. 6 Sera kele ololi erpok. Osuri Epram ko everuse owra ‘Numal suk’. Poro kaploli murrun nga m̃irres ko sete kapmetutue nir nga sete marosuri, ko kami kapviter vajin nga parveruse kami natu Sera nir. 7 Ko renge murrun ngok kele, kami norman nga kamtotko, kaprrorrmi ko wor p̃irres suri nesen se kami renge murru mauren ne martotko. Suri nir sete arterter erpe kami, ko rijrijen se Atua oto livö ne kamru kes, nga renge nolo Atua nga m̃irres, ni p̃ilai mauren tevi kamru. Ko ngok, kaposuri nesen se kami, puloli sete nanu san puto ore verusen se kamru.

Norrorrmien se kerr pivi ko wor sansan

8 Bevinvini ore nale suk. Kami kalesia jile, norrorrmien se kami pivi sansane, ko kaprrorrmi lululweni kami. Kapmerrmerreni lululweni kami pirpe niaken nir, ko nolo kami pian ngatan. 9 Daron nga jinibb muloli m̃isij tevi kami, ko sete kapkele lweni kele. Daron nga jinibb m̃irij m̃isij tevi kami, ko sete kapkele lweni kele, pijki. Kami kaplai lweni nale nga m̃irres tevi jinibb nga mirpok, suri daron nga Atua

miveruse kami, ko ni emrreni p̃irij p̃irres tevi kami. 10 Naul On owra ‘Jinibb nga mimrreni mauren nga m̃irres ko mimrreni purnge p̃irres tetajer setemun p̃ikerkeris. 11 Ni p̃ilngi tweni sel nga m̃isij ko puloli murrun nga m̃irres; ko tetajer pipej mauren nga mumolmol ko p̃iplak ko wor p̃iterter nga putor sweri. 12 Suri Numal Atua tetajer oklu van ji jinibb nga marsorsan nir ko ok-runge verusen ser, ko ok-sir duren tevi nir nga marloli m̃isij.’ 13 Poro kapok-loli murrun nga m̃irres ko sete san orongwose pulokloksi kami ren, ejki. 14 Ko poro daron sopon jinibb nir arloli kampal suri bbong kamloli murrun nga m̃irres, ko ngok kaprunge p̃irres kobbong. Ko sete kapmetutu, ko sete kaprrorrmi p̃elake nir. 15 Kaploli Kristo pivi Numal se kami, ko kaploli ni puwowomu re norrorrmien se kami. Ko kami kaptiriv tetajer nga kaplai lweni weli nale tevi jinibb san, poro san pususi tevi kami puwra “Suri sev kamtori Kristo renge norrorrmien se kami?” Ko kami kapviter nga kapwerai lweni weli nale tevi. 16 Ko kapjiljilwer tevir renge murrun nga mumolmol nga demat muto ren, ko tetajer kaploli murrun nga musorsan nga norrorrmien se kami sete p̃iwer lokloksi kami suri. Renge sel ngok puloli jinibb parmanun renge nale nga marsij nga marwerai, suri sel nga kamvijuri se Kristo evi pa sel nga mumomsawos m̃irres. 17 Ko erres kobbong nga parvirrali nik nga kumloli nanu nga m̃irres san, poro evi marongen se Atua. Ngok erresrres ma easi poro nga parvirralim suri nanu nga m̃isij nga kumloli.

Kristo emij pa suri kami

18 Kristo emij pa suri kami. Emij vesan kobbong ko sete mia-mij kele, nga p̃ilai tweni nololien se kami. Jinibb nga musorsan emij suri kami nga sete kamsorsan, nga p̃ilai lweni kami van ji Atua. Renge mauren sen iel ngatan, nir arevji pini; ko Atua ololi emaur luwi kele renge mauren nga mivi ne melrin. 19 Ko nem̃i Iesu evan ji nem̃in nga marlik renge naim ne nekaien ko ewerwer tevir. 20 Ngok lartul nga marong tweni Atua daron nga Noa m̃imajinge drrav sen. Ko Atua nolon epriv temijpal ko etriv nir, ko nir sete arosuri. Ko renge drrav ngok gortien nga welili san, erpe nir owil kobbong, nga Atua miwilwil se nir renge drrav se Noa daron nga muloli iel ngatan murron ko jinibb jijle armij. 21 Nuwi ngok nga tuwi evi nelesien ne baptaes nga m̃ilai mauren tevi kerr lelingenok. Ko baptaes ngok sete evi nga pirrawe tweni nijorjor re nibe kami, ko evi nga rijrijen se kami tevi Atua sete orongwose p̃iwer lokloksi kami suri. Ko baptaes ngok evi nga putor sweri derteren nga p̃ilai mauren tevi kami, suri Atua ololi Iesu Kristo emaur luwi kele renge mijen. 22 Ko ean pa renge melrin e ko elik renge devjen rres ji Atua. Ko Atua ololi anglo tevi jinibb nga marlelep tevi numal nir ne melrin parsusi nisen pian mare.

4

Murru kami p̃inije ko wor

1 Daron nga Kristo m̃ilik iel ngatan, ko ornge esij renge niben. Ko renge iok, kami kele kaplai norrorrmien ngok nga puloli kapterter, suri nir nga marunge m̃isij renge niber setemun arloli nololien. 2 Ko ngok, p̃itipatun lelingen, setemun kapmarong norrorrmien nga marsij parto ore kami. Ko kaplai ma nanu nga mivi se Atua puto ore kami. 3 Kamlokloksi daron elep pa womu nga kamloli sev nga jinibb ne vare nir marloli. Tuwi kamok-loli esij tevi nesevin, kamloli nanu nga m̃isij, ko kamok-minmin nga batu kami p̃ilengleng. Ko evter vajin re sel nga kamlot van ji atua m̃inij nir. 4 Jinibb ne vare nir artaol elep suri setemun kamkorti tevir renge sel ser nga marsij, ko iok ko ololi marworwor suri kami ren. 5 Ko nir parwerai tweni mauren ser re no Atua nga m̃itriv nga p̃iwer suri lat nga puto suri tevi jinibb nga marmij ko jinibb nga marmaur. 6 Iok ko ololi nosp̃en nga m̃irres mian pa ji nir nga marmij osuw. Daron nga marmaur ko artor sweri nekaien ko armij sere, erpe jinibb jijle nir. Ko arwerwere nosp̃en nga m̃irres tevir nga puloli liken ne nem̃in nga m̃irres ser pirpe Atua.

Jinibb ne majingen nga m̃irres p̃elak se Atua

7 Rramini mori pa daron san nga nanu ne iel ngatan parjijki. Re iok kaploli lilane ko wor norrorrmien se kami pumolmol ko pim̃erer, ko kapok-lot ko wor. 8 Ko mare re nanu jijle, kapmerrmerreni lenglengen wor kami pilep, suri merrenien orongwose putor ore nololien pilep. 9 Tetajer naim se kami p̃itp̃ir nga neturvitan rreknga jinibb tama san p̃isil van loloim, nga sete nolo kami p̃isij suri kele. 10 Ko re Atua nolon nga m̃irres, elai derteren lele tevi kami nga kaploli majingen sen. Ko kaplai ko wor derteren ngok nga piwilwil se kami. 11 Poro kapok-werwer, kapwerai tweni ko wor nale se Atua. Ko poro kapwilwil se jinibb, ko kaploli ko wor re derteren nga Atua m̃ilai tevi kami. Ko renge murrun ngok nise Atua pian mare tevi nanu jijle nga marivi se Iesu Kristo, pianan pijpari tuwi ngok vini. Pirpok.

Kaprunge p̃isij daron sopon re nibe kami suri kamivi jinibb se Atua

12 Selek nir, sete erres kaptaole nanu nga
marsij nga marok-ini nga parrowrrowe
kami, suri nanu ngok nir parok-pelari
lululwi ko. 13 Ko erres nga kaprunge p̃irres
erpe kamwilwil se Kristo renge norongen
nga m̃isij sen. Ngok puloli kapwun saute
neiren sen daron nga nalol nga m̃irres
sen p̃irrmali e. 14 Poro jinibb parij p̃isij
tevi kami suri kamivi jinibb se Kristo, ko
kap̃ir, suri ngok eviseni nga Nem̃in ngok ne
melrin nga mivi se Atua evini pa iel ngatan
ji kami. 15 Ko jinibb nga ma mokrevji
jinibb, rrekngа mivevna, rrekngа mutor
otvi nale nesesreien, rrekngа jinibb nga
mieses nanu van re majingen se jinibb
m̃inij nir, nir ko Atua pia-tor vitrangir
suri. Ko sete erres nga kami san pipal
suri murrun nga mirpok. 16 Ko poro kami
san pipal suri bbong ni evi kalesia, sete
pimanun, ko pusurövi ko wor Atua suri
nise Kristo nga muto pa renge kami. 17 Ko
daron evini nga Atua p̃itipatun nga p̃iwer
suri lat nga puto suri tevi jinibb nir; ko
womujnen ni puloli tevi jinibb sen nir. Ko
poro p̃itipatun tevi kerr, ko ‘pia-irpese re
nir nga sete marosuri nosp̃en nga m̃irres
se Atua?’ 18 Ko nale se Atua owra ‘Poro
p̃iterter re Atua p̃ilai mauren tevi jinibb
nga marres nir, ko nir nga sete marosuri
ni ko arok-loli esij, rrek sel pijki rragrrag.’
19 Ko ngok, nir nga Atua mimarong nga
parunge p̃isij renge niber, parlingi ko wor
mauren ser renge nevre Atua nga rijrijen
sen muto, ko parloli ko wor murrun nga
m̃irres tetajer.

5

Nale tevi Elta nir

1 Inu numrreni ƀelai nale san tevi kami
elta nir. Inu kele nuvi elta san, ko
nulesi Kristo tevi metek daron nga ni
murnge m̃isij renge niben. Ko inu nutur
eterter nga bokorti renge mauren nga
m̃irres renge melrin nga Kristo p̃ilai pia-
rremali. Ko nuwrai eterter tevi kami nga
2 kapmetmete p̃irres nir nga Atua m̃ilair
tevi kami, pirpe jinibb ne sipsip nga mok-
metmete m̃irres sipsip sen nir. Ko kaptor
lilaner p̃irres, ko nolo kami p̃ir suri ma-
jingen pirpe nga Atua mimrreni. Ko sete
erres nga kaploli suri bbong kammerreni
nevöt pivitan ren. Ko kaploli majingen
pirpe nga nolo kami purnge p̃irres rengen.
3 Sete norrorrmien se kami pian mare
p̃elak tevi nir nga kammetmete nir, ko
kapviseni ma sel nga musorsan m̃irres tevi
sipsip nir nga nir para-vivitu suri kami
rengen. 4 Ko daron nga Kristo, Numal nga
muwowomu re jinibb nir nga marmetmete
sipsip nir p̃irrmali, ko kami kapa-tor sweri
nowli kami nga m̃irres p̃elak nga sete
orongwose mia-sij nabong sopon.

5 Ko renge murrun ngok kele, kami
m̃elakel, kaposuri ko wor nir nga martera.
Nolo kami pian ngatan ko kapwilwil se
lulweni kami, erpe Naul On muwra ‘Atua
etre nir nga markowkowrire, ko ok-wilwil
se nir nga nolor mian ngatan.’ 6 Kaplingi
kami van ngatan ji Atua nga derteren sen
milep temijpal, ko ni pia-susi kami van
mare re daron mawos sen nga ni kobbong
m̃ilngi.

7 Kaplinglingi norrorrmien se kami nga
muwlu p̃elak tevi ni, suri tetajer ok-
rrorrmi kami.

8 Kaptur p̃iterter, ko kapmetmet. Devje
nuval se kami, Demij, ok-wolu rrerrale
kami erpe bae san nga numer m̃iaji
milep, epejpej jinibb nga puwun totoklai.[B]
9 Kaptur ore p̃iterter. Kamrongwose nga
renge lat sopon iel ngatan, kerr sopor
rrampal suri nise Kristo, osorsan erpe nga
kami kamtor sweri. 10 Ko Atua ok-wilwil
se kerr tetajer renge nalol nga m̃irres sen,
ko everus kerr nga rrapan rrapkorti tevi
Kristo renge mauren nga m̃irres p̃elak
re melrin nga sete mia-suw nabong san.
Kaprunge p̃isij beblen kobbong, ko vitunen
Atua puloli kapterter, kapsorsan p̃irres, ko
p̃ilai derteren tevi kami ko pususture kami
pirpe duru nai san nga sete orongwose
putoto. 11 Ko loten suk, nga derteren jijle
puto renge nevren ko pa pijpari tuwi ngok
vini. Pirpok.

Bongsi nale se Pita

12 Naul suk nga welili ngel, Silas oli tevi
kami. Silas erpe kalesia tasi kerr nga
inu mosuri. Numrreni bowrai tweni nga
sel nga Atua mok-wilwil se kerr renge
nalol nga m̃irres sen evi sel weretunen,
ko kaptori p̃iterter. 13 Ko nir ne Naim
On ne Bapilon[C] nga Atua m̃ilngir arwera
erres tevi kami. Ko natuk kele Mak owra
erres tevi kami. 14 Kapwera erres tevi kami
lululwi tevi merrenien ko demat. Ko ngel
evi loten suk, nga demat puto tevi kami
jijle nga kamivi jinibb se Kristo.

[B] **5:8** Erpe iel, Pita orrongrrongvi Demij erpe laeon, ko suri laeon ejki iel, namlingi bae, nga puloli mining ne nale se Pita piplari pim̃erer. [C] **5:13** Nais ngok Bapilon evi nale teptepi san, ko owra puwra Rom.

Naul Erwen nga PITA Muli
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pita oli naul sen erwen ngel van ji kalesia p̃etp̃eti nir. Re wosenen jinibb nevisvisenien sopor arlik nga nevisvisenien ser sete arsorsan, ko kalesia sopor arvijurir renge murrun nga marsij ser. Ko Atua putorrlai nir (2:1-22). Daron nga jinibb nga marirpok nir marini ji kerr, ko kerr rraprrul totkoni ko wor nosurien se kerr, ko murrun nga marres nir.

Pita owra erres tevi nir

1 Inu Saemon Pita nuvi aposol ko jinibb ne majingen se Iesu Kristo. Nuwrai erres tevi kami nga nosurien se kami m̃irres p̃elak mirpe bbong nga kem. Nosurien ngok kamlai suri murrun nga musorsan se Iesu Kristo nga mivi Atua ko m̃er nga mokla mauren tevi kerr. 2 Ngel evi loten suk, nga Atua p̃irij p̃irres suri kami renge nalol nga m̃irres sen, ko p̃ilai demat pilep tevi kami suri kamrongwos pae Atua ko Numal se kerr Iesu Kristo.

Atua everus nga kapivi jinibb sen

3 Atua renge derteren sen elai nanu jijle tevi kerr, evter nga orongwos rraplik renge mauren nga musorsan m̃irres. Ngok eplari ji kerr suri rramrongwose Iesu Kristo, ngok jinibb nga miveruse kerr nga rrapkorti renge nisen nga mian mare ko mauren nga musorsan sen. 4 Re iok ko ololi nga m̃ilai tevi kerr rijrijen sen nga marlelep ko nga marres nir, nga puloli kaprongwose kapwolu lingi murrun nga m̃isij ne iel ngatan, murrun nga marmerrmerreni nawon nanu nir. Murrun ngok ela mijen. Ko kapini rrapkorti vajin re murrun nga m̃irres se Atua. 5 Ko suri iok ngok ko, kami kapp̃elak ko wor pilep nga kapla kele murrun nga musorsan m̃irres puto tevi nosurien se kami; musuw, ko kapp̃elak tweni kele nga norongwosien puto tevi murrun nga musorsan m̃irres se kami, 6 musuw, ko kapp̃elak tweni kele murrun nga kapwer ore sev nga kami kobbong kammerreni, puto tevir. Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga marok-rrul totoni nolor mipriv, puto tevir. Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga muon m̃irres puto tevir. 7 Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga kapmerreni tasi kami puto tevir. Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga kapmerreni lenglengen jinibb jijle nir puto tevir. 8 Nanu ngok nir arivi nanu nga parto ko wor ji kami; ko poro parto pilep ji kami, ko ngok nibe kami pus, ko wene kami putoe, suri kamrongwose Numal Iesu Kristo. 9 Ko jinibb si nga nanu ngok nir sete marto renge mauren sen, erpe jinibb san nga meten mumot nga sete orongwose puklu van ngasu; ko emali pae nga Atua m̃irrawe tweni nololien sen nga muloli womu.

10 Ko niko, tasik ko jojik nir, suri Atua otobbtobbu pa kami ko everus pae kami nga kapivi jinibb sen, kami kapp̃elak pilep kele wor nga kaploli nanu ngok pivi weretunen renge mauren se kami. Poro kaploli pirpok, ko sete kama-vitan nabong san. 11 Ko renge murrun ngok puloli sel pimetet tevi kami nga kapsil van loloim renge batun vanu ne tuwi ngok vini se Numal Iesu Kristo nga mokla mauren tevi kerr. 12 Kami kamrongwos pae sev nga mowrai ngok, ko kamlingi norrorrmien se kami oto eterter renge weretunen nga kamlai; ko inu sete mea-tibbtibbot kele nga bowra lwenir kele tetajer.

13 Nulesi mirpok osorsan kobbong nga bololi, nga bowni malum nanu ngok nir e tevi kami daron nga memaur malume. 14 Suri nurongwose, otomori bemij, ko ðelngi kurtweni nibek ne mijen ngel, erpe Numal se kerr Iesu Kristo owrai pa limjer tevik. 15 Ko niko ðeplak pilep ko wor nga ðelngi sel sopor parto metmet tevi kami nga kaprrorrmi iok ngok nir rengen re daron tetajer. Ko poro inu bemij vajin, ko kami kaptur tetajer renger.

16 Daron nga namwerai tweni tevi kami nga Iesu Kristo Numal se kerr derteren sen otoe ko pia-luwi kele vini, ko sete namlai nale ngok renge sel, ejki, ko kem namlesi mawose tevi mete kem nga niben mumor nga mumor lenglengen. 17 Daron nga Atua Tata mususi nisen van mare ko muloli moron mumor vaseni, kem namlik ko, ko namrunge drrelan san nga miplari renge moron ngok mare vini nga muwra “Ngel evi natuk le nga memrreni lenglengen e, nuir temijpal wor suri.” 18 Kem mawos ko namrunge drrelan ngok nga miplari renge melrin vini, daron nga nampitevi renge botwen nga muon ngok. 19 Nanu ngok nir arloli nga kem namrongwose kele erres nga nale se propet nir arweretun, ko erres kapmurrong surir p̃irres. Suri nale se propet nir erpe moron san nga mumor renge nemalik. Ko pumor pijpari nga moju nutrin pia-pelari, ko nat pia-rin vajin renge nolo kami, renge nabong se Kristo nga ni pia-luwi vini rengen.

20 Ko ngel evi norrorrmien nga milep san
nga kaprongwose, nga sete san orongwose
p̃isan puwra suri nale san nga muto renge
Naul On, poro Nem̃in On sete ewilwil sen
rengen. 21 Suri nale se propet nir sete
eplari renge nir bbong norrorrmien ser,
ejki, ko arvijuri wor derteren nga mivel ji
Nem̃in On vini daron nga marlai nale nga
mivel ji Atua vini.

2

Jinibb nevisvisenien gerisen

1 Renge m̃eri Isrel nir tuwi, propet
ne gerisen sopor arlik tevir. Ko pirpok
kele, jinibb nevisvisenien ne gerisen so-
por parpelari renge kami. Arongwose
parvisviseni silveni nevisvisenien gerisen
nga marsij milep tevi kami nga murong-
wose pulokloksi kami. Arongwose parlingi
kurtweni Iesu Kristo nga mivi Numal ser
nga miwilwil se nir renge nololien ser.
Renge daron wela ngok, nir luwi kobbong
parlokloksi lweni nir. 2 Ko jinibb pilep
kele parvijuri nir renge murrun nga marsij
p̃erp̃er ser ngok. Re murrun ser ngok
jinibb pilep parij p̃isij tere sel ne nale
weretunen. 3 Jinibb nevisvisenien gerisen
ngok nir nolor evnae nevöt, ko parloli
kapwulir pilep daron nga marvisviseni
kami e nale gerisen ser. Ko tuwi jer pa
Atua owra suri lat nga pia-to suri tevir,
ko orrorrmi nga pulokloksir. Atua sete
ematur, ko ni pia-lokloksir ko, pirpe nga ni
muwrai pa nga puloli ko. 4 Ramrongwose
nga Atua otorrlai pa anglo nga marloli
nololien ko nir; ewirr nir van ngatan jer
ko ekai totkonir arlik renge nemalik, pian
pijpari nabong nga Atua pia-wera suri
lat nga puto suri tevi jinibb nir. 5 Ko
rramrongwose nga re daron se Noa, Atua
olokloksi jinibb nga marsij ne tuwi nen nir.
Ololi vanu orron ko nanu jijle armij. Ko
emetmet lilane bbong Noa tevi nir ebut
kele. Noa evi jinibb nga mokvisviseni
mauren nga muon ko m̃irres tetajer. 6 Ko
rramrongwos kele e nga Atua otorrlai
jinibb ne ngaim nga Sotom ko Gomorra
nga musli nuru tevi nabb. Ololi erpok nga
p̃ilai norrorrmien tevi nir nga para-vitu, ko
piviseni sev nga pia-pelari kele tevi jinibb
jijle nga marsij. 7 Rramrongwose nga Atua
emetmet lilane Lot nga mivi jinibb nga
m̃irres. Suri Lot ornge esij elep renge
murrun nga jinibb nga marsij marloli.
8 Jinibb nga mumomsawos ngok elik tevi
lartul ngok nir, ko oklesi murru nir, ko
okrunge nale ser, ko nabong jijle kobbong
okrunge esij elep suri. 9 Nanu ngok nir
arviseni nga Numal Atua orongwos p̃itkai
tweni jinibb nga marres nir parjikie renge
nanu nga marrowrrower; ko nir nga sete
marres, orongwose purrul totkonir pijpari
nabong nga milep nga Atua pia-wera suri
lat nga puto suri tevi jinibb nir, 10 ko putor
vitrangi nir nga marok-loli murrun nga
marsij nga nir kobbong marmerreni, ko
nir nga marungasi Atua.

Murrun nga m̃isij se jinibb sopor

Jinibb nevisvisenien gerisen ngok nir
nolor ean mare lenglengen. Sete armetutu
nir nga marlik renge melrin, ko arok-rij
kele esij tevir. 11 Ko anglo nir nga maran
mare ko, derteren ser milep wor m̃iasie
jinibb nevisvisenien gerisen ngok nir, ko
nir armetutu ko sete arongwos parij p̃isij
tevi nir renge no Atua. 12 Jinibb nevisvise-
nien gerisen ngok nir arirpe bbong nanu
rrum ko nga marerri ko mariak tweni
bbong nga jinibb parrul totonir ko parevji
pinir. Nir ngok arij tere sev nga nir
sete marongwose; ko para-jijki pirpe nanu
rrum ngok ko nir. 13 Nowlir nga marloli
jinibb marunge m̃isij renge niber evi nga
nir kele para-runge p̃isij. Daron nga
marloli limjer nanu nga marsij nir nga
nir kobbong armerreni, ko arir kele wor.
Nir arloli kammanun ko arlokloksi kami;
arini arlik korti tevi kami re nanen, ko
daron ngok kele kobbong arok-loli silveni
esij. 14 Daron nga marmeteni nesevin san,
ko sete arongwose parmeteni nawone, ko
armerreni parloli p̃isij ko pa tevi. Tetajer
arloli nololien, ko sete arunge evter wor.
Arteka kerasi nir nga batur mijkie van re
nimet. Arvisviseni nir lweni nga nolor
parvevna. Ko nale se Atua eplari pa nga
muto pa ji nir, nga para-van re nejijkien ko
suri. 15 Arlinglingi sel nga mumomsawos
ko arsarr. Arvijuri sel se Balam nga mivi
natu Boso. Ni emrreni temijpal nevöt
nga murrorrmi p̃ilai renge sel nga m̃isij,
16 ko dongki sen ewer ore nga sete puloli.
Dongki ngok erij tevi erpe jinibb, ko ewer
ore murru lenglengen sen.

17 Jinibb nevisvisenien gerisen ngok nir
arirpe mete nuwi nga mimes pa, ko arirpe
nabor nga ling nga milep muwi sisamise.
Atua ololi lat san oto metmet pa terair
nga mimalik nga mimalik. 18 Arok-rij nale
lenglengen ne kowkowrien nga pususture
norrorrmien nga marsij nga jinibb mimr-
reni nanu ne niben kobbong. Renge mur-
run ngok arongwose parkerkerasi jinibb
nga mara-lingi kurtweni bbong murrun ne
nemalik nir, ko pirvei nir paran parlen-
gleng kele. 19 Jinibb nevisvisenien gerisen
ngok nir arok-werai tevi jinibb nir nga
parivel sisarow; ko nir lweni sete arivel
sisarow, ko arivi ma demij maur re mur-
run nga pulokloksir. Sete arivel sisarow
rragrrag, suri daron nga murrun san m̃ilai
tweni jinibb san nga sete orongwose putor

ore, ko m̃ernen ko erpe demij maur ko pa renge murrun ngok. 20 Jinibb san nga murongwose m̃irres Iesu Kristo Numal se kerr, evel lingi pa murrun ne iel ngatan nga muloli ni murrokitkit. Ko poro vitunen pian kele ko p̃isarr kele renge murrun ngok nga nanu ngok parwowomu kele e ni, ngok nekaien se morok p̃isij kele wor p̃iasi nekaien nga muto womu ren daron nga sete murongwose wore Iesu. 21 Erres p̃elak renge jinibb nga mirpok san nga poro pa sete purongwose sel nga musorsan ko nale nga muon, asie nga ni murongwose ko mivijuri beblen bbong, mian ko mivel lingi kele mirpok. 22 Murru jinibb nga mirpok eviseni nga nale ngok ewretun nga muwra ‘Guli olwi kele van orroi lweni sev nga mulu tweni.’ Ko eviseni kele nale ngok nga muwra ‘Berp̃er nga muwokwok olwi kele van ep̃elpalos luwi kele renge laplap.’

3

Rijrijen tweni daron nga Iesu pia-luwi kele e vini

1 Selek nir, ngel evi naul suk erwen tevi kami. Renge naul suk nga eru ngok nomok-lai nale nga puwni kami, nga puloli norrorrmien se kami pusorsan p̃irres. 2 Numrreni kaprrorrmi tutune nale nga propet nga maron nir marwera tweni pa tuwi ko, tevi nesesreien se Numal Iesu Kristo nga aposol nir marlai tevi kami. 3 Ko ngel evi norrorrmien nga milep san nga kaprongwose, nga re nabong nga vitu ngel nir, jinibb sopor parini nga murrur pimrreni sev nga m̃isij. Nir parsopsop tevi kami ko parrowrrowe nosurien se kami. 4 Parsusi parwera “Ai, pirpese le vajin? Rijrijen sen owrai pa nga pivini, ko ean ngabe pae? B̃irterawarreng se kerr, artevnir pa osuw, ko sete nanu san errmali wor. Etipatun tuwi jer pa evini ejpari lelingenok, ko nanu jijle arsorsan bbong erpe nga marto.” 5 Arij erpok ko arkikiorore metali re nanu san, ngel: Renge tuwi jer pa Atua erij, ko melrin ko dan orpelari. Ela nuwi ololi dan e, ko dan errmali. 6 Ko erpok kele, ela nuwi ko olokloksi dan, re daron se Noa. 7 Ko melrin ko ngatan nga morto lelingenok, nale se Atua emetmet ore nuru, ortiriv ko vajin nga nabb piaani nuru. Nale ngok purrul totkoni pianan pijpari nabong nga milep nga Atua piawera suri lat nga pia-to suri tevi jinibb nga marsij nir, ko puloli nir para-jijki suri.

8 Selek nir, lut san kele nga kaprrorrmi jipari, erpel: Sia evi nuvasngavöl vesan (1000) osorsan kobbong tevi nabong sansan renge nelesien se Numal. 9 Jinibb sopor arrorrmi Numal se kerr ololola p̃elak nga sete ololi rijrijen sen eplari engavil; ko sete erpok. Okloli norrorrmien sen epriv nga p̃itravi kami, suri sete emrreni nga jinibb parjijki. Emrreni ma nga jinibb jijle parieni norrorrmien ser suri nololien ser.

10 Ko nabong se Numal se kerr p̃irrmali pirpe nga jinibb venao mivini, renge daron nga kerr sete rramrongwose. Ko renge nabong nga milep ngok, drrela nanu nga milep p̃iap mare, ko melrin pijijki. Nabb nga m̃in milep p̃iani moju nir van ko parjijki, ko ngatan kele tevi nanu jijle nga marto ren parjijki.

Bongsi nale

11 Suri pianan ko nanu jijle ne iel ngatan parjijki pirpok, ko kami kapmetmet ko wor mauren se kami p̃irres. Kami kapon ko wor, ko murru kami p̃irres jijle re nanu p̃etp̃eti nga kamloli. 12 Kaptirive nabong nga Atua pia-vini ren, ko kapmajing tweni nga nabong ngok pivini pingavil. Daron ngok, nabb p̃iani nanu totoklai ne melrin parjijki, ko moju parliv. 13 Ko Atua owrai pa nga nabong sopon pia-lingi ngatan ko melrin nga mimerr, nga murrun nga musorsan m̃irres kobbong puto ren. Ko rramok-tiriv rijrijen sen ngok.

14 Ko selek nir, kerr jijle rramtiriv tweni nabong se Atua. Ko daron nga kamoktiriv tweni nanu ngok nir parremali, kami kap̃elak ko wor pilep nga kaploli mauren se kami puwokwok p̃irres renge no Atua, ko kaplik renge demat. 15 Numal se kerr nolon epriv temijpal nga mok-teravi kerr. Ko erres nga rraplesi murrun sen ngok evi sel se kerr nga rraplesi mauren ren. Tasi kerr nga rrammerreni ngok Pol oli naul san tevi kami nga musp̃e iok kele, renge norongwosien nga Atua m̃ilai tevi. 16 Tetajer re naul sen nir oksup̃e suri nanu ngok nir. Ko lat sopor re naul se Pol nir eterter nga jinibb parongwose. Jinibb nga sete batur mivter, ko jinibb nga norrorrmien ser sete musorsan, arieni murru nale ngok enije, erpe marok-loli pa re nale nga marto pa sopon renge Naul On. Re murrun ngok nir arlokloksi lwenir, ko para-jijki ko suri.

17 Ko selek nir, kamrunge pa nale nga puwni kami. Re iok, kapmetmet ko wor p̃irres; poro pijki, ko nir ngok nga sete martori murrun nga musorsan tarevei kami renge nale gerisen ser nga tuloli takator jabble lat nga m̃irres nga kamtur e, ko tuloli takvitan.

18 Tetajer, kerr rraplik ko wor ko rrapimare kele renge liken se kerr renge sel nga rraprongwos rrurrngi merrenien se Iesu Kristo, Numal se kerr ko m̃er nga mokla mauren tevi kerr, nga mok-wilwil se kerr renge nolon nga m̃irres p̃elak. Tetajer

rrapsurövi Kristo ko rraposuri, ƿitipatun lelingenok pianan pijpari tuwi ngok vini. Pirpok.

Naul nga JON
Muli Womue
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Rrek Jon nga muli naul ngel evi Jon nen nga muli nosp̃en nga m̃irres ivajin, ko nga m̃ilesi kele bori sen ko muli tweni mivi naul nga vitu jer nen renge Naul On nga Mimerr. Ko naul ngel nga rramveruse Naul (rrek Leta) nga Jon muli womue, ni oli van ji kalesia p̃etp̃eti nir. Ko ni owra batu merrenien oto ji Atua, ko kerr rrapmerrmerreni wor kerr ko. Ko erpok orongwos kerr rrapasie murrun nga marsij ne iel ngatan.

Nale ne mauren

1 Namulul tevi kami suri Nale ne mauren nga muto pa tuwi musuw, ko Atua mialoli nanu jijle vajin. Namrunge mauren nen ko pa ko namlesi ko pa tevi mete kem mawos. Nammeteni ko namjipari nevre kem e. 2 Daron nga Atua miviseni mauren nen, kem namlesi ko pa, ko namwerai tevi kami suri mauren nga muto tuwi ngok vini tevi Atua Tata, nga muloli kerr rramrongwose vajin. 3 Sev nga namlesi pa ko namrunge pa, namwerai tevi kami kele, puloli nga kami kappitevi kem kele renge gortien se kem tevi Atua Tata ko Natun Iesu Kristo. 4 Ko namuli erpok nga neiren se kerr pokrres kem̃kam̃e.

Atua evi moron

5 Ko ngel evi nosp̃en nga namrunge pa ji Natun Iesu ko namwerai vajin tevi kami: Atua evi moron, ko nemalik ejki rres nawon ji ni. 6 Ko niko, poro kerr rrapwerai rramloli gortien tevi ni, daron nga murru kerr muto re nemalik kobbong, rramkerkeris ko sete rramok-loli osorsan tevi weretunen. 7 Ko poro murru kerr puto re moron, pirpe Atua m̃ilik pa re moron, rramok-loli gortien tevi kerr sisamis, ko drra Iesu Kristo Atua Natun okrrawe tweni kerr renge nololien jijle.

8 Poro rrapwerai nololien se kerr ejkie, rramok-kerkerasi lweni bbong kerr, ko weretunen ejki ji kerr. 9 Ko poro rrapwera tweni nololien se kerr tevi Atua, rramrongwose erres nga Atua puloli sev nga mumomsawos ko p̃ilai tweni nololien se kerr ko p̃irrawe tweni kerr renge sel nga marsij. 10 Ko poro rrapwera “O, kerr sete rramloli nololien te”, ngok erpe rramwera “Atua ekerkeris kobbong”, ko nale sen ejki ji kerr.

2

Kristo nga mokpitevi kerr

1 Nomok-uli naul ngel tevi kami, natuk nir, nga p̃ijle totoni norrorrmien se kami nga sete kaploli nololien kele. Ko poro kami san puloli kele pirpok, ko jinibb nen otoe nga p̃irij tevi Atua Tata nga p̃ilai mauren tevi kerr, evi Iesu Kristo nga mumomsawos. 2 Ko Kristo esan evi jinibb nga p̃itlasi nololien se kerr, suri mijen sen. Ko sete nololien se kerr kis kobbong, ko nololien se jinibb jijle ne iel ngatan.

3 Ko poro rraptori totoni nale se Atua, ko ngok rramrongwose erres nga rramrongwose ni. 4 Poro jinibb san puwra “O, nurongwose ni”, ko sete otori totoni nale sen, morok ekrekris, ko weretunen ejki ji ni. 5 Ko si nga moktori totoni nale sen evi ni nga merrenien se Atua muto jile pa jin musuw, suri emrreni Atua elep. Ko renge nanu san rramrongwose nga rramkorti pa tevi Atua, ngel: 6 Si nga muwrai nga mukorti pa tevi Atua, murrun pusorsan ko wor tevi murru Iesu Kristo.

Nale nesesreien nga mimerr

7 Selek nir, nale nesesreien nga moli tevi kami ngel sete emerr. Ejki, evi nale nga m̃itra pa san, etipatun daron nga kamivi rrongvi kalesia e. Nale nga m̃itra ngel evi nale nga kamrunge pa musuw. 8 Ko nuwretun, nale nga moli tevi kami emerr kele. Suri lelingenok nemalik evanan pa pijijki, ko moron weretunen omor pa. Eplari pa erpok renge liken se Kristo ko re kele liken se kami.

9 Isi nga muwra ni elik pa renge moron, ko mungasi tasin, osorsan erpe nga ni m̃ilik malum re nemalik mivini mijpari lelingenok. 10 Isi nga mimrreni tasin elik pa renge moron, ko nanu san ejki kele nga puloli m̃ernen pivitan van re nololien kele. 11 Ko si nga mungasi tasin elik re nemalik, otong nawon ko sete orongwose lat nga mivel ren, suri nemalik ololi meten orrorr.

12 Natuk welili nir, nulul tevi kami suri Atua etlasi pa nololien se kami suri Kristo. 13 Tata nir, nulul tevi kami suri kamrongwos pae ni nga m̃ilik pa tuwi musuw. Melakel nir, nulul tevi kami, suri kabböt ore pa nem̃in nga m̃isij ko kamtorrlai.

14 Natuk welili nir, nulul tevi kami kele, suri kamrongwose Atua Tata; tata nir, nulul tevi kami, suri kamrongwos pae ni nga m̃ilik pa musuw renge daron nga womujnen. Melakel nir, nulul tevi kami suri kamterter; nale se Atua emaur renge nolo kami pa, ko kabböt ore pa nem̃in nga m̃isij ko kamtorrlai.

15 Sete kapmerreni iel ngatan ko nanu
nga marivi ne iel ngatan. Poro kapmerreni
iel ngatan, ko sete kamrongwos kapmer-
reni Atua Tata, ejki. 16 Suri nanu jijle nga
marivi ne iel ngatan, nga nolo jinibb mĩilai,
ko marlesi ko marmerreni, ko nanu jijle
nga jinibb mĩir ko nolon mian mare suri,
sete san evel ji Atua Tata vini; totoklai
eplari renge iel ngatan kobbong. 17 Ko
ngatan ngel ko nanu jijle nen nga jinibb
nen marmerreni arok-jijki. Ko si ma nga
mokloli marongen se Atua pĩilik ko wor
tetajer pijpari tuwi ngok vini.

Devje nuval se Kristo

18 Natuk welili nir, sete mia-periv nga
iel ngatan pusuw. Erpe kamrunge pa
nga devje nuval nen se Kristo pia-vini;
ko lelingenok, devje nuval se Kristo elep
pa marpelari musuw. Ko ngok rram-
rongwose nga sete mia-periv iel ngatan
pusuw. 19 Devje nuval ngok nir, womu
arlik renge gortien se kerr. Ko sete arivi
kalesia weretunen, ko arivel lingi kerr.
Poro parweretun nga marpitevi kerr renge
gortien se kerr, ko parlik ko wor tevi kerr;
ko ejki. Ko suri arivel lingi pa kerr, ko
eplari erres nga sete nir san renge nir ngok
evi jinibb weretunen renge gortien se kerr.

20 Ko kami ma, Kristo, Jinibb On se Atua,
elai pa Nemĩin On tevi kami osuw; ko kami
jijle kamrongwose. 21 Niko muloli nuli
naul ngel kele tevi kami. Sete suri kamr-
relenge sev nga mivi weretunen, ejki. Nuli
naul ngel tevi kami suri kami kamrongwos
pae weretunen, ko kami kamrongwose
nga gerisen sete orongwose piplari renge
weretunen.

22 Ia, ko jinibb si evi botgerisen? Jinibb
nga mokwerai nga “Iesu sete evi Kristo
nga Atua mukoni”. Mernen ko evi devje
nuval nen se Iesu Kristo, nga mutur telure
Atua Tata ko Natun Iesu. 23 Nale ngok evi
weretunen, suri daron nga jinibb mutur
telure Natu Atua, ko otur telure Atua Tata
kele ko pa, ko Atua Tata sete eptevi ni.
Ko jinibb nga muwrai tweni nga muosuri
Natu Atua, Atua Tata kele eptevi ni.

24 Erpok, kaplingi nolo kami tetajer
re nale nga kamrunge womujnen e pa
musuw. Poro kaplingi nolo kami tetajer
re nale ngok, ko kaplik korti tetajer tevi
Atua Natun ko Atua Tata. 25 Ko ngel le evi
merrenien nga ni muwra pia-lai tevi kerr,
mauren nga muto tuwi ngok vini.

26 Nuli nale ngok van ji kami tweni nir
nga marwera parkerkerasi kami kapan
re nololien nga marsij. 27 Ko kami ma
Kristo ejivreni pa Nemĩin sen re kami.
Ko sete kama-pej kele mun mĩer san nga
pivisviseni kami, suri Nemĩin oto pa re
kami osuw, ko okvisviseni kami suri nanu
jijle. Ko sev nga mivisviseni sete evi
gerisen, evi weretunen jerjer. Kaposuri
nevisvisenien nga Nemĩin mĩilai tevi kami,
ko kaplik korti tevi Kristo.

28 Pirpok, natuk nir, mauren se kami
pukorti ko wor tevi Kristo. Ko pirpok,
daron nga pia-rremali e, ko norrorrmien
se kerr oto eterter pa. Setemun rrama-
manun ko setemun rrama-teptepi renge
non re nabong nga milep nga pia-vini
e. 29 Kami kamrongwos pae nga sel se
Atua omomsawos kobbong. Ko ngok ma,
kamrongwose kele nga nir jijle nga marok-
loli nanu nga mumomsawos arivi natu
Atua.

3

Kerr rramivi Atua natun

1 Kaplesi merrenien nga milep nga Atua
Tata mĩilai tevi kerr! Merrenien sen elep
pĕlak nga miveruse kerr Atua natun. Ko
weretunen rramivi pa natu Atua. Erpok
ko, suri jinibb ne iel ngatan nir sete arong-
wose Atua, ko niko nir sete marongwose
kerr. 2 Selek welili nir, rramivi natu Atua
pa osuw. Ko sete eplari wor erres nga
rrapa-irpese. Ko kerr rramrongwose nga
daron nga Kristo piplari e, kerr rrapa-
irpe ni, suri renge daron ngok rrapa-lesi
momsawose ni renge mete kerr. 3 Ko
jinibb si nga moklingi nolon mĩiterter renge
Kristo mirpok, okloli lweni ni owokwok
kele, erpe nga Kristo kele muwokwok.

4 Si nga mokloli nololien, erpe otor otvi
pa nale nesesreien se Atua. Suri sel ne
nololien erpok ko, nga martor otvi nale
nesesreien se Atua. 5 Ko kamrongwose nga
Kristo eplari pa nga pĩlai tweni nololien se
kerr; ko nololien san ejki ji ni. 6 Jinibb nga
mauren sen mukorti tevi Kristo setemun
okloli nololien. Ko jinibb nga marok-loli
nololien sete arlesi wose Kristo, ko sete
arongwose ni.

7 Natuk welili nir, sete kaploli jinibb
parkerkerasi kami. Si nga mokloli sev
nga mumomsawos, ni omomsawos, erpe
kele nga Kristo mumomsawos. 8 Ko si
nga mokloli nololien evi se Demij. Suri
Demij ololi nololien sen oto pae, etipatun
re daron nga iel ngatan setewor miplari
e. Suri nololien se Demij muto pa, evi
batun nga Iesu Atua Natun mivini kele nga
pulokloksi sev nga Demij muloli.

9 Si nga mivi natu Atua setemun mia-
loli nololien tetajer, suri wenen se Atua
emaur rengen. Ko sete orongwose puloli
kele nololien tetajer, suri evi pa natu Atua.
10 Rramrongwose rraplesi wose pĩrres si
nga marivi natu Atua ko si nga marivi natu
Demij mirpel ngel: Si nga sete mokloli sev

nga mumomsawos rreknga sete mokmerreni tasin, sete evi natu Atua.

Rrapmerrmerreni kerr

11 Nosp̃en nga kamrunge m̃itipatun re
nga kamivi womu kalesia e erpel: rrap-
merrmerreni wor kerr ko. 12 Sete rrapirpe
Ken. Ni evi se nem̃in nga m̃isij, ko erevji
pini tasin Apel. Suri sev Ken mirevji pini
Apel? Suri, sev nga Ken mokloli arsij, ko
sev nga Apel mokloli, arres. Ko niko muloli
Ken mungasi Apel suri, ko mirevji pini.
13 Tasik ko jojik nir, sete kaptaol daron
nga jinibb ne iel ngatan nir marungasi
kami. 14 Rramrongwose nga rramasi pa
renge mijen ko rramini re mauren. Rram-
rongwose erpok suri rrammerreni tasi
kerr nir. Si nga merrenien sen mijkie
elik malum renge sel ne mijen. 15 Si nga
mokungasi tasin evi m̃er nga mokrevji pini
jinibb. Ko kamrongwose nga jinibb nga
mirpok sete elai wor mauren nga muto
tuwi ngok vini ko. 16 Ko ngel le eviseni kerr
nga merrenien erpese: Kristo emarong pa
nga mimij suri kerr. Ko kerr rrapmaronge
kerr kele ko wor nga rrapmij suri tasi kerr
nir. 17 Ko poro jinibb nga joron milep
p̃ilesi tasin nga joron san mijkie, ko ololi
nolon okul tevi tasin, ko suri sev puwrai
nga merrenien se Atua oto jin? 18 Natuk
welili nir, merrenien se kerr sete pivi nale
kobbong ko rijen; ko pivi merrenien were-
tunen ko wor, nga rramok-loli musorsan
renge mauren se kerr.

Norrorrmien se kerr nga m̃iterter re no Atua

19 Erpok, rramrongwose nga rramivi
jinibb ne weretunen, ko ngok ma orong-
wose puloli norrorrmien se kerr p̃iterter
renge no Atua. 20 Sete rraprrorrmi nale sev
nga norrorrmien se kerr mokrrorrmi nga
mokwer lokloksi kele bbong kerr rengen.
Suri Atua ean wor mare easi norrorrmien
se kerr, ko orongwose nanu jijle. 21 Ko
selek welili nir, poro norrorrmien se kerr
sete mokwer lokloksi kerr, ko rrapan ji
wor Atua ko, nga nolo kerr sete pimtutu.
22 Ko poro rrapvijuri sel nga ni m̃ir ren,
ko rraposuri nale nesesreien sen, rram-
rongwose rraplesi sev nga rramngoni ji ni.
23 Nale nesesreien se Atua owrai erpel, nga
rraposuri Natun Iesu Kristo, ko rrapmer-
rmerreni kerr pirpe Kristo muwrai pa tevi
kerr. 24 Si nga mokosuri nale se Atua elik
korti tevi Atua, ko Atua okorti tevi ni. Ko
suri Nem̃in nga Atua m̃ilai tevi kerr pa,
rramrongwose nga Atua elik korti pa tevi
kerr.

4

Nem̃in ne weretunen ko nem̃in ne gerisen

1 Selek nir, propet elep marok-ivel ko
marok-wera “O inu ma Nem̃in se Atua elik
re inu”. Ko sete erres nga kaposuri nir jijle.
Kaprrowrrowe nir ko wor ko kaplesi poro
nem̃in nen eplari ji Atua rreknga ejki. Suri
propet ne gerisen elep marivel sarrsarr iel
ngatan. 2 Kapa-rongwose pia-irpel ko poro
nga evi Nem̃in se Atua; nir nga marok-
sup̃e nga daron nga Iesu Kristo mivini iel
ngatan niben evi jinibb rres erpe kerr, nir
ngok Nem̃in nga miplari ji Atua oto pa
ji nir. 3 Ko jinibb nga mokwera “Daron
nga Iesu mivini iel ngatan, niben enije”,
ko morok Nem̃in nga miplari ji Atua ejki
ko muto rengen ngok. Nem̃in nga muto
jin ngok evel ji devje nuval se Kristo ko
vini. Rramrunge pa nale nga ni pia-vini,
ko lelingenok elik tevi pa kerr iel ngatan
osuw.
4 Ko natuk nir, kami kamivi pa jinibb
se Atua. Ko kabböt ore pa gerisen se
propet ngok nir osuw, suri Nem̃in nga
muto renge kami ngok, derteren nen easi
nem̃in nga muto re jinibb ne iel ngatan
nir. 5 Jinibb gerisen ngok nir arok-ivel
arsup̃e suri norrorrmien ne iel ngatan,
suri arivi pa jinibb ne iel ngatan. Ko
jinibb nir armurronge nir, suri nir kele
arivi jinibb ne iel ngatan kobbong. 6 Ko
kerr ma rramivi jinibb se Atua, ko nir nga
marongwose Atua arok-murronge kerr. Ko
nir nga sete marivi jinibb se Atua, sete
arongwose parmurronge kerr. Renge sel
ngok ko, rramrongwose nga isi evi nem̃in
ne weretunen ko isi evi nem̃in ne gerisen.

Batu merrenien oto ji Atua

7 Selek nir, rrapmerrmerreni wor kerr
ko, suri merrenien evel ji Atua vini. Si nga
merrenien muto jin evi pa natu Atua ko
orongwose Atua. 8 Ko si nga merrenien
mijki jin sete orongwose Atua, suri batu
merrenien oto ji Atua. 9 Ko Atua eviseni
merrenien sen tevi kerr nga mukoni Natun
sansan bbölbböl mivini iel ngatan, nga
puloli sel se kerr nga rraplai mauren renge
ni. 10 Merrenien erpel: sete evi nga kerr
rrammerreni Atua, ejki. Atua ko wor
emrreni kerr elep, ko okoni Natun nga
pivini pimij nga p̃itlasi tweni nololien se
kerr.
11 Selek nir, suri Atua emrreni kerr elep
erpok, niko kerr kele ko wor rrapmerrmer-
reni lululweni kerr. 12 Jinibb san setewor
elesi Atua nabong san. Ko daron nga
rrammerrmerreni lululweni kerr, ko Atua
elik vajin liven e kerr, ko merrenien sen
oto jile pa ji kerr osuw.
13 Atua elai pa Nem̃in sen tevi kerr, ko
ngok rramrongwose erres nga rramkorti
erres tevi Atua, ko Atua okorti tevi kerr.
14 Rramlesi pa nga Atua Tata se kerr

mukoni Natun mivini nga m̃isre nololien se kerr, nga p̃ilai mauren tevi kerr jinibb ne iel ngatan. Ko rramok-werai nga nanu ngok evi weretunen. 15 Si nga muwrai tweni nga Iesu evi Natu Atua, Atua okorti tevi ni, ko ni okorti tevi Atua. 16 Ko kerr rramrongwose ko rramosuri merrenien nga milep nga Atua mimrreni kerr rengen.

Atua evi batu merrenien, ko si nga moklik renge merrenien oklik korti kele tevi Atua, ko Atua oklik korti tevi ni. 17 Daron nga merrenien se Atua oto jile pa erpok ji kerr osuw, ko rrapa-tur p̃iterter renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, suri mauren se kerr iel ngatan osorsan pa tevi Kristo. 18 Jinibb nga mimrreni Atua setemun orongwose pimtutu. Daron nga merrenien se Atua muto jile pa ji kerr musuw, ko oji tweni vajin metutuen. Ko jinibb nga mokmetutu nga Atua putor vitrangi, rrekma merrenien se Atua setewor oto erres jin.

19 Kerr merrenien se kerr oto pa, suri Atua emrreni lenglengen wor kerr womujnen. 20 Si nga muwra “O inu numrreni Atua”, ko mungasi tasin, evi jinibb ne gerisen kobbong. Sete orongwose pimrreni Atua nga ni sete m̃ilesi re meten, poro ni sete pimrreni tasin nga ni m̃ilesi pa musuw re meten. 21 Ko ni le nale nesesreien nga Kristo muwrai tevi kerr, muwra jinibb nga mimrreni Atua pimrreni kele wor tasin ko.

5

Rramasie murru iel ngatan

1 Si nga muosuri nga Iesu evi Kristo nga Atua mukoni, evi pa natu Atua. Ko si nga mimrreni Atua Tata, emrreni natun kele. 2 Poro rrapmerreni Atua pilep, ko rrapokvijuri nale nesesreien sen, ko ngok ma evi sel nga rramrongwose nga rrammerreni natun nir kele. 3 Poro rrapmerreni Atua, ko ngok rrapvijuri nale nesesreien sen. Ko nale nesesreien sen sete eterter nga kerr rrapvijuri. 4 Suri kerr jijle nga rram̃iak pa ji Atua, rramrongwose rrapasie murru iel ngatan. Ko sel nga rrapasie iel ngatan erpel: rramok-asi suri rramosuri Iesu. 5 Sete jinibb elep arongwose parasie murrun nga marsij ne iel ngatan, nga parloli pusorsan. Jinibb nga muosuri nga Iesu mivi Natu Atua kobbong orongwose p̃iasi.

Sev nga Atua muwrai suri Iesu

6 Iesu Kristo evi jinibb nga mivini; ko nuwi nga marpaptaes ni rengen ko drran nga m̃iseser daron nga mimij e, ko erpe nanu ngok ko orviseni ni. Sete nuwi kobbong nga miviseni ni, ko nuru korti, nuwi ko drran nga morviseni. Ko Nem̃in On kele okwerai tweni nga Iesu evi Natu Atua, ko Nem̃in On ngok evi pa weretunen. 7 Nir itul nga martur tevi Iesu: 8 Nem̃in On, nuwi nga mipaptaese, ko drran nga m̃iseser daron nga mimij e. Ko nir itul ngok arwera nanu sansan kobbong. 9 Ko rramosuri sev nga jinibb marwerai; ko sev nga Atua muwrai ma easi kele wore nanu nga jinibb muwrai. Ko nanu itul ngok arivi nanu nga Atua muwrai tweni Natun. Rrek rraposuri ko wor. 10 Ko si nga muosuri Natu Atua otori ko pa nanu nga Atua muwrai renge nolon osuw. Ko si nga sete muosuri Atua erpe owra “Atua ekrekris kobbong”, suri sete osuri nanu nga Atua muwrai tweni Natun. 11 Ko ngel evi nanu nga Atua muwrai, nga ni elai mauren nga muto tuwi ngok vini tevi kerr, ko mauren nen oto ji Natun. 12 Si nga muosuri Natun re nolon ela pa mauren nen. Ko si nga sete muosuri Natu Atua re nolon setewor ela mauren nen.

Mauren nga muto tuwi ngok vini

13 Nuli naul ngel tevi kami nga kamosuri nise Natu Atua, nga kaprongwose nga kamlai pa mauren nga muto tuwi ngok vini ko sete mia-suw nabong sopon. 14 Ko daron nga rramini re no Atua nga rraplot e, norrorrmien se kerr eterter pa. Rramosuri nga poro rrapngoni nanu san ji ni nga musorsan tevi marongen sen, ni purnge verusen se kerr ko. 15 Ko suri rramrongwose nga ni ornge pa verusen se kerr, ko niko rramrongwose kele nga nanu jijle nga rramngoni ji ni arivi pa se kerr osuw.

16 Poro kami san p̃ilesi tasin puloli nololien nga sete pivi nololien nga pialai ni van re mijen, ni pulot ko wor suri tasin ngok. Ko Atua p̃ilai mauren tevi tasin nga muloli nololien ngok. Ko nololien nga mok-lai jinibb van re mijen oto wore, ko sete nuwra kaplot tevi Atua suri iok, ejki. 17 Murrun jijle nga sete marsorsan arivi nololien, ko sete nololien jijle arterter p̃elak. Nololien otoe nga sete mok-lai jinibb van re mijen.

Bongsi nale

18 Rramrongwose isi nga m̃iak ji Atua sete okloli nololien tetajer, suri Iesu Natu Atua okmetmete, ko nem̃in nga m̃isij sete orongwose pijpari ni.

19 Rramrongwose nga kerr ngel, rramivi jinibb se Atua. Ko nir p̃etp̃eti nga martur renge sel ne iel ngatan arlik renge derteren se nem̃in nga m̃isij.

20 Ko rramrongwose nga Natu Atua evini pa iel ngatan, ko elai pa derteren tevi kerr nga rraprongwose Atua weretunen. Ko mauren se kerr okorti tevi Atua nga mivi weretunen, suri mauren se kerr okorti pa tevi Natun Iesu Kristo. Ngok ko Atua nga

mivi weretunen, ko ngok ko mauren nga sete murongwose pusuw nabong sopon.
21 Natuk nir, kapmetmet lululweni kami p̃irres, sete kaplengleng kapvijuri atua gerisen nir.

Naul Erwen nga JON
Muli
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jon olul kele, osp̃e suri merrenien ko weretunen. Ko olul van ji ‘lekter’ san ko ‘natun’ nir, ko rrek iok ni owra puwra meling kalesia (jos) san.

Nale Womujnen

1 Inu le nga mevi m̃erwomu ne Naim On, nuwra erres tevi nik, lekter san nga Atua mutobbtobbue nik, ko nuwra erres tevi natum kele nir. Inu numrreni kami elep, suri rramkorti renge nale weretunen. Ko sete inu kis kobbong, nir jijle nga markorti renge nale weretunen armerreni kami erpok, 2 suri weretunen nga muto pa ji kerr ko puto kele tevi kerr tetajer.

3 Ngel evi loten suk tevi kerr nga rramlik renge nale weretunen, ko rramok-merreni jinibb nir. Atua Tata, tevi Iesu Kristo Natu Atua, porok-la se kerr tevi nolo nuru nga m̃irres, ko porrorrmi kerr, ko porlai demat tevi kerr.

Weretunen ko merrenien

4 Inu nurnge erres nga m̃elesi natum nir sopor marok-vijuri nale weretunen, erpe nga Atua Tata muwrai pa tevi kerr musuw. 5 Ko lekter, inu numrreni bowrai kele tevim nga kerr rrapmerrmerreni kerr pilep ko wor. Inu sete nuli nga beawerai nesesreien nga mimerr kele san tevim, ejki. Nesesreien ngok, rramrunge pa womujnen osuw. 6 Ko murrun nga rramok-merrmerreni lenglengen kerr e, ngok evi nga rrapvijuri nesesreien nga Atua muwrai. Nesesreien se Atua ngok rramrunge pa osuw daron nga rramrunge nale nga m̃irres womujnen, nga muwra mauren se kerr puwun saut ko wor renge murrun nga rrapok-merrmerreni kerr pilep.

7 Jinibb ne gerisen elep pa marivel karkar iel ngatan musuw. Nir ngok sete arok-werai nga, daron nga Iesu Kristo mivini iel ngatan, niben erpe jinibb rres kobbong. Nir nga marirpok arivi jinibb ne gerisen mawos, ko arivi devje nuval se Kristo. 8 Kapmetmet nga taktor jabble sev nga kamp̃elak tweni, ko kapa-lai wor nowlin p̃etp̃eti.

9 Jinibb si nga mivel ngasu ko sete mivijuri nale nesesreien se Kristo, Atua sete elik re mauren sen. Ko jinibb si nga mivijuri nale nesesreien se Kristo, Atua Tata tevi Natun Iesu Kristo, nuru korti orlik tevi renge nolon. 10 Poro jinibb san pivini ji kami ko sete owra visviseni nale se Kristo, ko sete kaplai pian loloim se kami. Poro jinibb nga mirpok pivini, ko sete kapwerai erres tevi. 11 Suri jinibb nga puwrai erres tevi m̃ernen, ko erpe ni kele ko ok-korti tevi renge majingen nga marsij sen.

Bongsi nale

12 Nale elep nga bowrai tevi kami, ko numusus boli tweni renge naul. Ko norrorrmien suk oto eterter erpel, nga bea-vinuk kele bea-lesi kami, ko rrapa-jiljilwer sopon. Renge murrun ngok kerr jijle rraprongwos rrapa-runge p̃irres pilep ren.

13 Jojim nga Atua mutobbtobbue, natun nir arwerai erres wor tevi nik.

Naul Itolin nga JON Muli
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jon olul kele, ko owra kalesia nir parwilwil se nir nga marok-ivel tweni parsupsuñe Numal tevi jinibb nir. Ko oli van ji kalesia san nga nisen Gaeas, nga mivi burtur (lida) san, ko nga mokmetmete erres nir nga marok-ivel mirpok.

Nale womujnen

1 Inu le nga mevi mẽrwomu ne Naim On ko nuwra erres tevi nik Gaeas, nga memrreni nik milep.

2 Selek, nurongwose osuw nga mauren som renge no Atua oto erres. Ko nomok-lot suri nga liken som puto ñirres renge nanu jijle nga marres, ko nibem kele ñiterter. 3 Tasi kerr sopor arpelari pa osuw, ko arwerai nga nik kutur eterter nga kumtori nale weretunen ne nale nga mĩirres ngel, ko nga nik komok-vijuri nale weretunen tetajer renge mauren som. Daron nga mornge, ko nuir elep suri. 4 Daron nga mornge natuk nir marok-vijuri nale weretunen tetajer renge mauren ser, ngok ololi inu nuir kele wor easi nanu mĩinij kele nir.

5 Selek, nik komok-tori majingen eterter. Ko tasi kerr ngok nga marinuk jim, poro arivi jinibb nga dis nar mia-jumjum bbong, ko nik komok-metmete nir erres. 6 Ko nir arwerai tweni pa osuw tevi kalesia ne iel nga nik kumrreni nir elep. Ko daron nga parivel lingi naim som, erres nga kuppitevir renge nanu jijle renge murrun nga Atua ñir rengen, 7 suri lartul ngok nir arlinglingi siser suri majingen se Kristo kobbong, ko sete arlai nanu san ji jinibb nga sete marivi kalesia nga partotori. 8 Erres nga kerr ma rraplai tevi lartul ngok nir sev nga nevrer marmumrrol ren, nga rrapmajing korti tevir renge majingen ser nga parwerai tweni weretunen.

Diotrepes ko Demitrias

9 Inu nuli naul san pa osuw van ji kalesia nga sisom. Ko Diotrepes orong tweni nale suk, suri emrreni ñilngi lweni ni puwomu. 10 Ngok ma, poro bevinuk, ko bowrai tweni tevi mẽrnen murrun sev nga ni mokloli, ko bowrai tweni nale gerisen nga ni mokwerai nga poklokloksi liken suk. Ko murrun setewor osuw iok. Sete orongwose ñitkai kele tasi kerr ngok nir parini re naim sen; ko mare nen kele, okwer ore nir nga marwera partekair van re naim ser. Ko okoji tweni kele sele tasi kerr ngok nir renge Naim On.

11 Selek, sete kupvijuri murrun nga mĩisij. Kupvijuri murrun nga mĩirres kobbong. Si nga mokloli murrun nga mĩirres evi natu Atua. Ko si nga mokloli murrun nga marsij rrek setewor okorti tevi Atua nabong san.

12 Ko Demitrias, jinibb jijle arok-werai ni evi jinibb nga mĩirres, ko nale weretunen se Atua kele eviseni nga ni osorsan. Ko inu kele nulai devjen sen nga nuwrai ni erres osorsan, ko nik kurongwose nga nale suk ngel evi weretunen.

Bongsi nale

13 Nale elep nga bowrai, ko sete numrreni boli tweni renge naul. 14 Ko norrorrmien suk oto eterter nga sete mia-periv rrek bea-lesim kele ko rropora-jiljilwer sopon.

15 Ngel evi loten suk, nga demat piptevi nik. Sele kerr nir nga iel arwerai erres tevim. Ko kupa-werai erres sisamis tevi sele kerr kele nir nga iok.

Naul nga JUT Muli
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jut nga muli naul ngel evi tasi Jemes, ko niko evi tasi Iesu san. Ko osp̃e jinibb nevisvisenien gerisen, ko owra Atua putor vitrangi (panisem) nir. Ko owra kalesia nir parrul totkoni wor nosurien ser.

Jut owra erres tevi nir

1 Inu Jut nuvi jinibb ne majingen nga Iesu mukonik, ko nuvi tasi Jemes. Nuli naul ngel tevi kami, ko nuwrai erres tevi kami nga Atua miveruse kami ko nga merrenien se Atua Tata miptevi kami, ko nga liken se kami muto m̃irres re Iesu Kristo. 2 Ngel evi loten suk, nga Atua purrorrmi kami, ko nga puloli demat puto ji kami kele wor nga kalesia mauren se kami pian mare kele wor, ko nga murrun nga kapmerreni sele kami pimaur p̃iterter kele wor.

Jinibb nevisvisenien gerisen

3 Selek nir, nurrorrmi elep nga boli naul ngel tevi kami tweni nosurien nga muto pa ji kalesia nir. Ko lelingenok nurnge erpe boli wor naul vinuk ji kami nga pususture norrorrmien se kami, nga puloli kaptur p̃iterter, ko kapirpe nato dosevin nga miverver ore natun tevi nale weretunen nga kamosuri pa musuw. Ngok nale weretunen nga Atua m̃ilai pa musuw, ko setemun mia-lai m̃inij kele, ejki. 4 Inu nurnge erpe jinibb nga martere Atua sopor arini pa arkorti kele tevi kami re gortien se kami nga kami sete kamrongwose. Nir ngok artori nale nga muwra ‘renge nolo Atua nga m̃irres, ni ewilwil se kerr’; ko artur imare, ko arwera ‘Niko, orongwos kerr rraploli tama nanu san, ko Atua sete mia-lolarsi kerr.” Ko arok-loli murrun nga marsij nir ser vajin. Ko arwera kele sete armerreni Iesu Kristo, nga ni kele kobbong mivi Numal ko Atua se kerr!

Atua pia-tor vitrangi jinibb nevisvisenien gerisen nir

5 Nale ngok kamrongwos pae erres osuw, ko inu numrreni bowra lilane kele tevi kami. Daron nga Atua m̃ilai tweni m̃eri Isrel renge vanu ngok Ijip, ko vitunen olokloksi nir nga sete marosuri, ko ololi armij. 6 Ko kaprrorrmi ko wor anglo nir nga sete marir nga partori nais nga mian mare nga Atua m̃ilai tevir, ko armerreni wor partori nais nga mian mare jer wor. Niko ololi marwolu lingi siser woswos. Atua ekai totkonir e dil delrrurr nga sete mia-maot nabong sopon, ko parlik renge nemalik pijpari nabong nga milep nga Atua pia-tor vitrangir e. 7 Ko erres kaprrorrmi kele ngaim nga eru ngok Sotom ko Gomora, ko lat sopon nga marto mori kele nuru. Nir arlengleng kele erpe anglo ngok nir, ko arloli esij tevi nesevin ko arloli esij tevi nir lululweni kele; ko arla norongen nga m̃isij ne nabb nga m̃in nga sete orongwose pimij nabong san. Nanu ngok ok-viseni nelesien nga milep tevi jinibb, nga parmetutu.

Jinibb nevisvisenien gerisen arivi jinibb nga marij m̃isij

8 Ko lelingenok, nir ngok arok-loli erpok kele kobbong, arok-tere Atua. Armatur lesi bori ner ko artajer nga marloli murrun nga marsij renge niber. Armusus Atua pimetmete nir, ko arij esij tere anglo nir ne melrin. 9 Ko numal se anglo ngok nir nga nisen Maekel, ni kele sete ololi erpok. Daron nga m̃ilat tevi demij suri nibe Moses nga nuru si nen p̃ilai, ko Maekel sete elngi ni van mare nga piwirr nale nga m̃isij tevi demij, ejki, ko owrai bbong, “Numal Atua p̃iwer orem!” 10 Ko nir ngok ma poro sete arongwose nanu san ko rrek parij p̃isij ko pa suri. Murru nir erpe nanu rrum nga norrorrmien ser mijkie ko arloli bbong nanu nga nir marmerreni parlolir; ko murrun ser ngok kobbong oklokloksir.

Jinibb nevisvisenien arok-lokloksi jinibb

11 Woi, kaplesi ta lartul lepel nir. Arvijuri sel se Ken nga tuwi ngok. Ko suri norrorrmien ne nevöt oto p̃elak renge batur, ololi artor jabble sel ser. Ko arvitan van kele re nololien nga Balam, muloli nir artor otvi nale se Atua erpe Kora, ko parajijki kele pirpe Kora. 12 Daron nga kamini kamser korti renge nabong nga m̃irres p̃elak se kami, nir ngok arirpe nevöt nga milep san nga mutur ore sale, ko drrav san puwlu vini, ko p̃ires ren ko pimawor. Nir arrorrmi lwenir kobbong. Arirpe nat nga mimot milep nga ling m̃ilai vini ko sete mus rragrrag. Arirpe kele duru nai nga re daron mawos nga p̃ilngi wenen, ko mutur nawon; ko jinibb arrangi tweni ko emijmij jer. 13 Erpe daptap nga marlelep ne dis nga marerrre ko melabbser marut peleplari; nir kele murrur nga marsij arpelpelari arirpe melabbse dis ngok. Arirpe moju nga marvitan nga Atua m̃ilngi pa siser nga mimalik nga mimalik muto metmet terair. 14 Ko Inok nga mivi ebutun re metka se Atam, nga tuwi pa muwrai tweni sel nga musorsan ngok tevir, nga muwrai

muwra ‘Kaplesi, Numal Atua pia-rremali
tevi anglo sen nga maron nir owun saut
lenglengen 15 ko pia-wera suri lat nga
puto suri tevi jinibb jijle nir, ko tevi nir
kele nga marloli m̃isij ko sete marosuri
ko marij m̃isij tevi nale nga m̃isij nga
marlai tevi Atua.’ 16 Nir ngok arivi jinibb
nga marok-loli nale ko marij m̃isij tetajer.
Arvijuri norrorrmien nga m̃isij ser ko arij
melmelas p̃elak, ko nale ser erpe neni
rretrrun nga puloli partor sweri bbong sev
nga marmerreni.

Nale nga puwnir

17 Selek nir, kaprrorrmi ko wor nale
se aposol se Iesu Kristo nir nga marlai
tevi kami tuwi nga piviseni sev nga pia-
rremali. 18 Arwerai pa tevi kami nga renge
daron ne bongsi iel ngatan pusuw, jinibb
sopor parmen keraji murru kami ko parvi-
juri murrun nga nir kobbong marmer-
reni, nga sete mara-osuri rragrrag Atua.
19 Jinibb nga marirpok arongwose parloli
kapsisamis, suri arvijuri norrorrmien ser,
ko sete arvijuri Nem̃in On.

Murrun nga parmerreni temijpal jinibb

20 Selek nir, kami kap̃elak ko wor nga
kapini kapterter renge murrun ne no-
surien nga muwokwok m̃irres nga miplari
ji Atua. Kaplot ko wor p̃iterter renge
derteren se Nem̃in On. 21 Ko kaplik renge
mauren nga merrenien se Atua muto
tetajer tevi kami, daron nga kamok-tirive
Numal Iesu Kristo nga mok-rrorrmi kami
nga p̃ilai mauren nga muto tuwi ngok vini
tevi kami. 22 Jinibb sopor nga nosurien
ser sete eterter ko norrorrmien ser elele,
ngok kami kaprrorrmir ko wor. 23 Ko nir
m̃inij kele, kapwilwil ko wor ser erpe nga
kapteseni twenir renge nabb. Ko re nir
sopor sel nga marsij ser arrul totkoni nir.
Ko kaprrorrmi nir, ko kaptelasi nololien
ser. Ko kapmetmet p̃irres nga nalol nga
m̃isij ser ngok tuloli takvitan re nololien
ser. 24 Ko lelingenok, Atua sansan kobbong
nga orongwose purrul totkoni kerr nga
sete rrapvitan. Ni kobbong orongwos p̃ilai
kerr van rraptur renge non re melrin,
nga norrorrmien se kerr p̃ir temijpal.
25 Atua ngok kobbong nga miwilwil se kerr
ololi rramkorti tevi Iesu Kristo Numal se
kerr nga rapsusi nise Atua pian mare, ko
nga rrapwerai tweni nga ni evi Numal
nga mian mare ko mutori derteren ko
nosrövien totoklai, m̃itipatun tuwi jer pa,
mivini mijpari lelingenok, ko pianan sete
orongwose pusuw nabong sopon. Pirpok
ko.

Bori se JON

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jon nga muli naul ngel rrek evi Jon nen nga muli nosp̃en nga m̃irres ivajin. Daron nga ni etra sopon, m̃eri Rom nir arloli ni evan elik talev renge norour san nga nisen Patmos, suri okwera tweni nale se Iesu. Ko ie, ni elesi bori san, ko oli totoni. Norrorrmien nga milep nga miplari renge bori nen evi nga owretun derteren se m̃eri Rom nir elep, ko derteren se Atua elep asie wor. Ko niko sete erres nga kalesia nir parmetutu nga parwer tweni nise Iesu.

Nale elep ne Naul On Tuwi arremali renge naul ngel, ko arivi vajin nale teptepi nga jinibb m̃inij sete orongwos purongwose. San evi nale nga musp̃e Bapilon (batun 18), nga mujuji Rom. Ko nale owra Bapilon pivitan, ko iok osoni lweni norrorrmien se kalesia nir van mare. Ko nir partiriv tweni daron san nga pia-vini nga mijen pijki mun, dingen pijki mun, ko norongen nga m̃isij pijki mun (21:4).

Nale nga m̃iwer visviseni naul ngel

1 Ngel evi naul ne bori se inu Jon. Nanu ngel nir, Atua evisenir tevi Iesu Kristo nga ni piviseni tevi jinibb sen nir sev nga sete ngasu para-pelari. Ko Kristo okoni anglo sen nga pivisenir tevi inu Jon, nga mevi jinibb ne majingen sen. 2 Ko inu nuli tututweni nanu jijle nir nga m̃elesir, arto renge naul ngel. Arivi nale se Atua, ko arivi weretunen nga Iesu Kristo miviseni tevik. 3 Neiren renge m̃er nga mieveve naul ngel, ko neiren renge nir nga marunge nale se Atua ngel nir, ko marosurir. Suri daron evini mori pa nga nanu ngel nir parpelari.

Jon owra erres tevi meling kalesia ebut

4 Inu Jon, nuli nale ngel tevi kami renge meling kalesia ebut nga kamlik rrale renge vanu ngok Esia. Ngel evi loten suk, nga Atua nga muwowomu tuwi jerjer, ko nga m̃ilik lelingenok, ko nga p̃ilik tuwi ngok vini, tevi nem̃in ebut nga marlik liven renge nai seksakel sen, p̃ilai demat sen puto tevi kami renge nalol nga m̃irres p̃elak sen. 5 Ko Iesu Kristo nga m̃iwerwer tweni nale se Atua ko nga orongwos rrapvijuri, ni kele p̃ilai demat sen puto tevi kami. Ni evi m̃er nga Atua muloli mimaur luwi kele wowomue re mijen. Ko ni emetmete numal jijle nir ne iel ngatan. Ni emrreni kerr elep, ko drran nga m̃iseser etlasi tweni nololien se kerr, ololi rramiel sisarow vajin. 6 Ko ni ololi rramivi numal, ko rramirpe kele jinibb nga marok-sulsul tevi Atua Tata sen. Ko tetajer rrapsusi nisen pian mare temijpal, ko sete rrapmosi nga rrapwerai tweni nga derteren sen ean mare temijpal. Pirpok ko.

7 Ko ngok kaplesi sete mia-periv nga p̃irrmali renge nabor nir vini, ko namet jijle puklu pimteni. Ko renge daron ngok, nir nga maruni sir rengen ko jinibb jijle ne iel ngatan parunge p̃isij ko parting daron nga parlesi e. Pirpok ko. 8 Numal Atua owra “Inu nuvi batu nanu jijle, ko nuvi kele bongsi nanu jijle.” Atua ngok elik tuwi jerjer, ko elik malum lelingenok, ko pialik pijpari tuwi ngok vini, ko evi Atua ne Derteren Jijle.

Nanu nga Jon mimatur kuluklu m̃ilesir

9 Inu Jon nga mevi tuwa kami suri nukorti pa osuw tevi Iesu ko nukorti tevi kami. Kerr jijle rraptur p̃iterter renge norongen nga m̃isij nga rramrunge re niberr suri batun vanu se Atua. Ko arkoni tweni inu van re norour nga Patmos suri nomok-wera tweni nale se Atua ko nale se Iesu. 10 Ko renge nabong on se Numal, Nem̃in sen orrul totoni inu. Ko sete epriv nurnge drrelan san renge durek nga mian mare temijpal, mirpe davö san. 11 Ko owra “Kupuli tweni sev nga kumlesi, ko kuplai naul nen van ji meling kalesia ebut nga marlik renge ngaim ebut ngel nir, Epesas, Smana, Pekamam, Tuatira, Satis, Pilatelpia ko Laotisia.” 12 Ko nurienik nga b̃elesi si m̃irij tevik, mian ko nulesi lat ebut nga marmajing nir e gol, nga laet parjinget rer. 13 Ko re liven ne nanu ngok nir, san erpe jinibb mawos, ori sunsun nga mipriv temijpal ervirvi ngatan erpe sunsun se batu numal nir. Ko netatuw sen armajinge renge gol, ko etatuwe re morkon. 14 Ko jomro batun arow titis arirpe numow, ko meten oror erpe nabb nga muror. 15 B̃elan orinrin erres p̃elak, ko drrelan erpe dis bburbbur nga m̃irrre renge botunmal. 16 Ko otori moju ebut renge nevren rres, ko renge jingon nesip nga muso renge devjen korti nuru eplari rengen vini. Ko non erinrin erpe nial nga muwosput. 17 Daron nga m̃elesi ko nuvitan re b̃elan, nurpe jinibb nga mimij. Ko ni esareni nevren rres ejparik ko owra “Sete kupmetutu, inu nuwowomu jerjer ko bea-vivitu jerjer kele. 18 Inu nuvi jinibb nga memaur. Womu numij, mian ko numaur luwi kele, ko setemun meamij kele. Ko derteren suk otoe nga bololi nir nga marmij parmaur luwi kele, ko

nga ƀela lweni jinibb re lat ne mijen. 19 Ngok kupuli tweni nanu nga kumlesir nga marpelari lelingenok, ko nga parapelari vitunen. 20 Kulesi moju ebut nga marto renge nevrek rres ngok nir, tevi lat ebut nga laet marjinget rer marmajing nir e gol? Nanu ngok nir nosp̃en ner arto wore, ko arto teptepi, nir le ngel: moju nga ebut ngok arivi anglo ebut ne meling kalesia ebut, ko lat ebut nga laet marjinget rer ngok arivi meling kalesia ebut ko."

2

Nale tevi kalesia nir ne Epesas

1 Ko owrai tevik owra "Kupuli tweni nale suk ngel nir, ko kuplair van ji anglo se kalesia nir nga Epesas, ko kupwera "Nale ngel evel ji san nga mutori moju ebut renge nevren rres ko mok-ivel suri lat ebut nga laet marjinget rer. 2 Nurongwose sev nga kamloli, ko nurrorrmi elep suri majingen nga milep nga kamloli ko norrorrmien nga mipriv temijpal se kami. Nurrorrmi sete kam̃ir rragrrag re nir nga marloli m̃isij. Ko kamrrowrrow pae ko kamlesi otvi nir nga marwera marivi aposol, ko gerisen ser eviseni nga marivi botgerisen bbong. 3 Nurongwose, norrorrmien se kami epriv. Jinibb arloli kamrunge esij renge nibe kami suri inu nisek, ko norrorrmien se kami sete evitan. 4 Ko nanu nga m̃isij san oto liven renge inu ko kami, ngel: Setemun kammerreni inu erpe nga womu kamokmerrenik. 5 Ko ngok kaprrorrmi p̃irres suri murrun nga m̃irres nga kamvijuri tuwi, ko kapvijuri lilane lweni kele pirpe tuwi daron nga murrun nen m̃itkai kami vini nga kamlesi wose moron. Ko poro sete kaprieni norrorrmien se kami renge sel nga m̃isij nga kamok-loli lelingenok, ko inu bevinuk ko ƀela tweni jijle laet se kami. 6 Ko nanu san nga kamloli m̃irres ngel: sete kammerreni murrun ne gortien se Nikolas, kamungasi nir erpe inu kele nungasi nir.

7 Si nga nolo boron mutoe, pumurrong lilane nale nga Nem̃in On m̃ilai tevi kalesia nir. Ko tevi nir nga marevji devje nuval, inu bemaronge parurroi wenen ne duru nai ne
mauren nga mutur renge orsel nga m̃irres p̃elak se Atua."

Nale tevi kalesia nir ne Smana

8 Ko owra tevik owrai "Kupuli tweni nale suk ko kuplai van ji anglo se kalesia nir nga Smana, ko kupwera "Inu nuwowomu jerjer ko bea-vivitu jerjer kele. Numij ko lelingenok numaur luwi kele. Kapmurronge sev nga mowrai. 9 Nurongwose norongen nga m̃isij nga kamlik ren, ko joro kami kele ejkie; ko weretunen joro kami elep. Nurongwose nale nga marsij nga mornge nga nir marij tere kami, nir nga marwera marivi m̃eri Isrel ko marwera nawone. Naim ne verusen ser evi bbong naim nga marlote demij ren. 10 Sete kapmetutue nanu sopor nga parini ko parloli kaprunge p̃isij. Demij piwirre kami sopor van re naim ne nekaien nga purrowrrowe nir, ko kaprunge p̃isij nabong pisngavöl. Kaptur p̃iterter pian pijpari kapmij, ko ƀela mauren tevi kami pirpe nowli kami nga m̃irres. 11 Si nga nolo boron mutoe ko pumurrong lilane sev nga Nem̃in On muwra tevi kalesia nir. Nir nga marevji devje nuval, mijen erwen nga vitunen sete orongwos pijparir."

Nale tevi kalesia nir ne Pekamam

12 Ko owrai tevik owra "Kupuli tweni nale suk ko kuplai van ji anglo se kalesia nir nga Pekamam, ko kupwera "Inu nga nesip nga muso renge devjen korti nuru miplari re jingok, nale suk le ngel: 13 Nurongwos pae lat nga kamlik ngok e Pekamam, lat nga Demij m̃isakel re nai seksakel sen. Ko nurongwose kamosuri malum inu eterter. Ko daron nga marevji pini Antipas, jinibb nga mokwerwer se inu ko mutur m̃iterter tetajer tevi inu iok ji kami, lat nga Demij m̃ilik e, ko sete kamvilvil ore inu. 14 Ko kamloli ma nanu sopon nga sete mumomsawos re metek. Kami sopor arvijuri malum sel ne tuwi erpe propet ngok Balam, nga muwrai tevi Balak nga p̃ikrekrasi m̃eri Isrel nir nga parurroi vison nga marsuli jile tevi demij ko nga parloli kele p̃isij tevi nesevin. 15 Ko erpok kele, kami sopor arvijuri nale se gortien se Nikolas nir. 16 Ngok kaprieni kami re nololien se kami. Poro pijki ko sete mia-periv inu bevinuk ko bepalpal tere nir ngok tevi nesip nuval nga miplari re jingok. 17 Si nga nolo boron mutoe ko pumurrarrong lilane sev nga Nem̃in On muwrai tevi kalesia nir. Ko tevi nir nga marevji devje nuval, inu ƀelai nanen san tevir nga muto teptepi re melrin, nga pirpe mana nga m̃eri Isrel nir marurroi tuwi. Ko ƀelai kele
nevöt nga muow titis tevi nir sisamis nga nais nga mimerr muto rengen ngok. Nais nga mimerr ngok, m̃er nga m̃ilai nevöt sen kobbong orongwose purongwose."

Nale tevi kalesia nir ne Tuatira

18 Ko owrai tevik owra "Kupuli tweni nale suk ko kuplai van ji anglo se kalesia nga Tuatira, ko kupwera: Inu nuvi Natu Atua, ko metek oror orirpe nabb nga muror, ko ƀelak orinrin erres p̃elak. 19 Nurongwose erres murrun se kami iok Tuatira, ko nurongwose merrenien ko nosurien se kami. Ko nurongwose

nga kamok-majing nga kapwilwil se jinibb nir, ko nolo kami epriv temijpal nga sete orongwose kapvitan. Ko majingen se kami lelingenok erres kele easi majingen nga kamloli womue. 20 Ko nanu le san sete nuir tevi kami ren, ngel: Sete kamwer ore vinok nga muwra ni evi propet, ko ejki, ni erpe bbong nesevin nga m̃isij ngok Jesepel ne tuwi. Ko nevisvisenien sen ololi jinibb suk arlengleng nga marok-loli m̃isij kele tevi nesevin, ko arok-urroi kele viso nanu nga marsulsul jile e tevi demij. 21 Nulai daron evter tevi nga p̃ilesi wose ko p̃irieni lweni renge murrun nga m̃isij sen, ko ni omusus. 22 Ko suri iok, inu ƀela mesien nga milep tevi, bololi pimatur re maling. Ko ni tevi nir nga marloli m̃isij tevi bonevis parunge p̃isij lenglengen. Ko poro sete parienir re nanu nga marsij nga marloli tevi, ko bololi nanu nga mowrai ngok lelingen wolok. 23 Ko berevji pini kele natun nir, puloli kalesia nir parongwose, inu nurongwose nanu jijle nga muto re nolo jinibb ko norrorrmien se jinibb, ko bea-lai nowlin mawos tevi nir sisamis re murrun nga marloli. 24 Ko nuwrai kele tevi kami m̃inij kele sopor ne ie Tuatira, kami nga sete kamvijuri nevisvisenien sen, ko nga sete kamrongwose nanu nga nir marwera evi ‘nale teptepi se Demij’, nuwra: Nurongwose kamtor sweri daron nga marterter evter, ko sete numrreni ƀelngi kele soloslo nga murrow kele re kami. 25 Ko numrreni kaptajer malum, ko kaprrul totoni sel nga m̃irres ngok p̃iterter pian pijpari daron nga bea-rremali kele e vini. 26-28 Ko ƀelai derteren tevi si nga mirevji devje nuval ko mutur m̃iterter nga muloli sev nga memrreni mijpari bongsin. Derteren nen, inu nulai ji Tata suk, ko bea-lai tevi nir. Ko nir vajin parlik metmete jinibb ne vanu jijle nir tevi nai delrrurr. Ko parevjir e erpe nga nai delrrurr mipir worwor sospen dan. Ko bea-lai moju nutrin kele tevir. 29 Si nga nolo boron mutoe, erres pumurrarronge p̃irres nale nga Nem̃in On moklai tevi kalesia nir.

3

Nale tevi kalesia nir ne Satis

1 Ko owrai tevik owra “Kupuli tweni nale suk ko kuplai van ji anglo se kalesia nga Satis, ko kupwera: Ngel evi nale se inu nga motori Nem̃in se Atua ebut tevi moju ebut. Nurongwose murrun se kami erres, ko nurnge jinibb arok-wera, kammaur bbong; ko ejki, rrek kami kammij pa. 2 Ko kapmera kele, kaploli mauren se kami nga mutomori pimij pimaur luwi p̃iterter. Suri inu nulesi nga majingen se kami setewor arres jijle renge nelesien se Atua suk. 3 Kaprrorrmi nevisvisenien nga marlai tevi kami, ko kaptur p̃iterter ren ko kaprieni kami renge nololien se kami. Poro sete kapmera luwi nga kaplik metmet, ko inu dea-vinuk re daron nga kami takrrelenge, tia-sorsan tevi murru jinibb venao. 4 Ko kami sopor iok Satis sete kamloli murrun nga m̃isij, erpe sunsun se kami sete arrokitkit. Kami ngok ko kapauri sunsun nga marow ko kaptutur tevik, suri kamrres ren. 5 Si nga mirevji devje nuval, ni ko parjuroi sunsun nga marow titis e nir, ko sete mara-la tweni nisen renge naul ne mauren. Ko bea-wera tweni renge no Atua ko tevi kele anglo sen nir nga ni mivi suk. 6 Ko si nga nolo boron mutoe, ko erres purnge ko purongwose sev nga Nem̃in muwrai tevi kalesia nir.”

Nale tevi kalesia nir ne Pilatelpia

7 Ko owrai tevik owra “Kupuli tweni nale suk ko kuplai van ji anglo se kalesia nir nga Pilatelpia, ko kupwera tevir nga ngel evi nale suk, nga inu mon temijpal ko mewretun. Inu nutori totkoni ki ngok nga mivi se Devet tuwi, ko daron nga m̃etasi metali ko sete san orongwose p̃ikikior kele; ko daron nga m̃ekikior, ko sete san orongwose p̃itasi kele. 8 Ko nurongwose majingen se kami nga Pilatelpia. Nurongwose nga derteren se kami ewelili bbong, ko kamvijuri ma nevisvisenien suk, ko sete kamvilvil ore inu. Kaplesi, nutasi pa metali etp̃ir re no kami oto metmet nga sete san orongwose p̃ikikior kele. 9 Kaplesi, bololi nanu san tevi gortien ngok nir nga naim loten ser mivi naim loten mawos se demij nir. Nir arwera arivi m̃eri Isrel, ko arwera nawone. Ko bololi parini para-jipa vitan ji kami ko parsusi nise kami van mare, puloli nir parongwose nga inu numrreni kami. 10 Ko nuwrai eterter tevi kami nga bemetmet lilane kami re daron nga m̃iterter nga piapelari renge iel ngatan ngel nga purrowrrowe jinibb nir, suri kamosuri nale suk nga mowra ‘Kaptur p̃iterter tetajer, sete nolo kami pivitan.’ 11 Sete mia-periv bearremali ji kami. Ko kaptori totkoni p̃iterter sev nga kamtor sweri pa musuw, suri san tia-lai luwe nowlin nga moro kami kapalai. 12 Si nga mirevji devje nuval, ko inu bololi pivi nabur nga m̃iterter renge Naim On se Atua suk, ko sete mia-jikie rengen. Ko bea-uli nise Atua suk rengen, tevi nise ngaim ngok kele se Atua suk, Jerusalem nga mimerr ngok nga Atua suk pia-koni tweni re melrin vini iel ngatan. Ko bea-uli nisek nga mimerr kele puto rengen. 13 Ko si nga nolo boron mutoe, ko erres purnge ko purongwose sev nga Nem̃in muwrai tevi kalesia nir.”

Nale tevi kalesia nir ne Laotisia

14 Ko owrai tevik owra “Kupuli tweni
nale suk ko kuplai van ji anglo se kalesia
nga Laotisia ko kupwera, Ngel arivi nale
suk nga nomok-wera pirpok ko pa tevi
rijrijen se Atua nir, ko nga nomok-wera
tweni nale se Atua, ko nga orongwos
jinibb pivijurik. Ko nuvi batbatu nanu
jijle nga Atua mulolir. 15 Nurongwos alje
majingen se kami. Kami sete kamirpe
nuwi nga mututun, ko kami sete kamirpe
nuwi nga mimemrrali. Erres p̃elak ma
poro kapirpe nuwi nga mututun, rrek poro
kapirpe nuwi nga mimemrrali. 16 Ko suri
kamivi liven re nuru, ko nuvirngise kami,
ko boltuv tweni kami. 17 Ko kami kamwera
“Kem ma joro kem elep temijpal, sete
nevre kem armurrol re nanu san.” Ko
sete kamlesi wose nga joro kami mijkie,
kamlik esij, kammalmal, ko kamivi metr-
rorr. 18 Ko nuwrai tevi kami, kapwuli
gol nga m̃irres ji inu, puloli joro kami
pilep. Ko kapwuli kele sunsun nga muow
nga kapuri, ko puloli setemun kammanun
nga jinibb parlesi kammalmal. Ko kap-
wuli kele roi ne meter ji inu, nga puloli
kapkulkulu luwi p̃irres. 19 Inu nomok-rij
eterter ko nomok-tor alje nir nga memr-
reni temijpale nir. Ko ngok, kaprrorrmi
p̃irres ko kaprieni norrorrmien se kami
renge nololien se kami. 20 Ngok, kapmur-
rong, inu nutur nututi metali, ko nuverus.
Poro si nga murnge drrelak ko m̃itasi
metali, inu bean re loloim sen ko noboraan
korti. 21 Si nga mirevji devje nuval, ko
bololi ni p̃isakel renge nai seksakel suk
renge nelik, erpe inu kele nurevji pa devje
nuval ko nusakel pa renge neli Tata suk
renge nai seksakel sen. 22 Ko si nga nolo
boron mutoe, erres pumurrarronge p̃irres
nale nga Nem̃in On mokwerai tevi kalesia
nir.”

4

Nir nga renge melrin arsurövi Atua

1 Mian ko numatur lesi nanu kele san,
ko nulesi metali san et̃ir renge melrin.
Ko drrelan nga mornge womu, nga mirpe
davö, erij luwi kele, ko owra “Kupini
iel mare, ko beviseni tevim sev nga pia-
pelari.” 2 Ko derteren se Nem̃in On
evini evesane ko orrul totonik. Ko iok
renge melrin nulesi nai seksakel san, ko
san esakel ren. 3 Mernen non erinrin
erpe nevöt nga morres ngel nuru, jaspa
ko kanilian, nga morsongsong. Ko li-
waliw san oto rrale nai seksakel nen, nga
m̃irinrin mirpe emral nga nulsen mirpe ro
nai san nga miejejen m̃irres. 4 Ko nai sek-
sakel ngavöl eru drromon ivij (24) kele arto
rrale nai seksakel nen, ko ƀirterawarreng
ngavöl eru drromon ivij arsakel rer. Ko nir
aruri sunsun nga muow ko aruri nuvan
nga marivi gol re batur. 5 Ko navil okvil
pelari renge nai seksakel nen, ko belver
drrelan orrorrorr ko ever. Ko womu re nai
seksakel nen, nasul ebut aror, nga marivi
nem̃in ebut se Atua. 6 Ko iok kele, nulesi
nanu san erpe dis nga mivilvil ko m̃im̃erer
m̃irres p̃elak.

Ko netun vanu ivij nga meter marto
p̃et̃eti re niber, re nor ko re durer, artur
rrale nai seksakel nen. 7 Nga mutur wom-
unen erpe laeon; nga mutur surie erpe
buluk norman; nga suri kele e non erpe
jinibb; ko nga vitu jer nen erpe numön
ngel ikel, ko ete naben erpe nga purow.
8 Ko nir jijle nga ivij ngok, naber sisamis
ouwon. Ko meter arto p̃et̃eti re niber,
vini vare e ko lolor e. Ko nat m̃irin ko
nat nga mupong, sete armosi nga parlai
nubo, ngel: ‘Atua ne drromsen mare nga
muon nga muon nga muon, ni elik tuwi
pa, ko elik malum lelingenok, ko p̃ilik kele
tuwi ngok vini. Ni otori derteren jijle.’ 9 Ko
netun vanu
ivij nga arok-la nubo, arsurövi, artori, ko
arwera erres wor tevi ni nga mimaur tuwi
ngok vini, ko nga m̃isakel renge nai sek-
sakel. Ko daron nga marlai nubo nen, 10 ko
ƀirterawarreng nga ngavöl eru drromon
ivij nga arjipa armatur van ngatan re no
ni nga m̃isakel re nai seksakel, ko arsurövi
ni ngok nga m̃ilik tuwi ngok vini. Ko aruri
tweni nuvan ser ko artuwer van womu
re nai seksakel e, ko arwera 11 “Numal
Atua se kem! Nik kurres nga parsurövim,
partorim, ko parlai derteren jile tevim.
Suri nik kuloli nanu jijle nir, ko renge nik
marongen som arpelari ko armaur.”

5

Naul nga marbbölji ore pa

1 Mian ko nulesi naul san; ni nga m̃isakel
re nai seksakel otori re nevren rres. Arulul
p̃et̃eti ren, devjen ko devjen, ko arlulngi
jile pa, ko arla nabböl[A] ko arwusi bongsin
re lat ebut ko arbbölji ore pa. 2 Mian ko
nulesi anglo san nga derteren sen milep.
Ni erij, drrelan ean mare, ko owra “Ngok,
si erres re p̃ila tweni nabböl nga marbbölji
ore naul ngok e, ko pieveve vajin?” 3 Ko
san ejki renge melrin ko renge iel ngatan
ko renge ngatan nga muto van re melve
ngatan ngel e, nga m̃irres re pieveve
naul nen rreknga pimteni lolon. 4 Nuting
lenglengen suri san ejki nga m̃irres re
pieveve naul nen ko pimteni lolon. 5 Mian
ko san renge ƀirterawarreng nen nir owrai

A **5:1** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul e nga puloli jinibb nawon sete pieveve.

tevik, owra “Ete kupting! Kuplesi, Laeon nen nga renge metka se Juta, ngok metka nen nga milep se Devet, ni erevji devje nuval, ko ni ko orongwos p̃ila tweni nabböl nga ebut ngok ko pieveve naul.” 6 Mian ko nulesi natu sipsip san[B] otur liven ji ni nga m̃isakel renge nai seksakel nga netun vanu nga ivij nga martur rrale tevi ƀirterawarreng nir. Ko natu sipsip nen, nulesi erpe arevji pini womue. Batin ebut, ko meten ebut, nga marivi nem̃in ebut se Atua nga ni mok-konir van re iel ngatan totoklai. 7 Ko natu sipsip nga evan ko ela naul nen ji ni nga m̃isakel re nai seksakel, re nevren rres. 8 Ko daron nga muloli, ko netun vanu nga ivij nga ko ƀirterawarreng nga ngavöl eru drromon ivij arjipa armatur van ngatan renge no natu sipsip. Nir jijle artori nevis tingting ser, ko besin nga marmajing gol e ko nga marwun saute nanu san nga mapun m̃irres, ni ko evi verusen se jinibb se Atua nir. 9 Ko nir arla nubo nga mimerr san, ni le: “Nik kurres re kupla naul ko kupla tweni nabböl ko kupeveve. Suri nik arevji pinim, ko drram nga muwlu erpe sulsulen nga muwli tweni jinibb nir arivi se Atua, metka nga marivel renge botnaƀe nir, ko renge vanu nir, ko arivi jinibb nga marij nale p̃etp̃eti nir. 10 Ko kuloli arivi jinibb ne sulsulen som nir nga parmajing se Atua, ko nir parwowomu renge jinibb nir iel ngatan.” 11 Ko nulesi kele anglo elep nga elep, ko nurnge drrelar nga martur rrale nai seksakel, netun vanu nga ivij nga, ko ƀirterawarreng nir, 12 ko arla nubo, drrelar ean mare, arwera “Natu Sipsip nga marevji pini, ni erres re p̃ila derteren, nijor, norongwosien, ko nga partori, parsurövi, ko parsusi van mare!” 13 Mian ko nurnge drrela nir jijle nga marlik re melrin, ko renge iel ngatan, ko renge ngatan nga muto van re melve ngatan ngel e, ko renge dis; nanu jijle nir nga marmaur iok jijle nir. Ko arla nubo, arwera “Ni nga m̃isakel renge nai seksakel, ko Natu Sipsip, parsurövi nuru ko partori nuru ko parsusi nuru van mare, ko parlai derteren jile tevi nuru tuwi ngok vini.” 14 Ko netun vanu nga ivij nga arij welir, arwera “Pirpok ko!” Ko ƀirterawarreng nir arjiol armatur van ngatan ko arsurövi.

6

Natu Sipsip ela tweni nabböl renge naul

1 Mian ko nulesi Natu Sipsip nen ela tweni nabböl[C] nga womunen, ko nurnge drrelan san renge netun vanu nga ivij nga, drrelan erpe belver, ko owra “Kupini!” 2 Ko nuklu ko nulesi os nga muow san. Ko jinibb san esakel ren, ko oke nevis, ko arla nuvan san tevi re batun. Ko ni ololi os sen owlu, ean epalpal re nuval. Ko tetajer okrevji devje nuval sen nir.

3 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl nga erwen nen. Ko nurnge drrela netun vanu nga erwen nen, owra “Kupini!” 4 Ko os kele san owlu vini, nga musongsong. Ko ni nga m̃isakel ren ela derteren nga pirvei nuval pivini iel ngatan, nga puloli jinibb nir parevrevji pinpini lululwenir. Ko arla nesip ne nuval nga milep san tevi.

5 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl itolin. Ko nurnge netun vanu nga itolin owrai
owra “Kupini!” Ko nuklu, ko nulesi os nga mumotmot san. Ko ni nga m̃isakel ren otori skel san re nevren. 6 Ko nurnge drrelan san eplari re liven ne netun vanu nir, ko owra “Nowli nanu nir paran mare. Niv ne nabong san, nowlin pusorsan tevi nowli majingen ne nabong san totoklai. Ko nowli raes ne nabong itul, nowlin pivi nowli majingen ne nabong san totoklai. Ko nowli oel nga marok-tabbu e, ko nowli norro, pusorsan malum tevi nga womu ko pa.”

7 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl ivajin. Ko nurnge drrela netun vanu nga ivajin, owra “Kupini!” 8 Ko nuklu, numteni os nga mivi niavi betiv. Ko ni nga m̃isakel rengen, nisen ko Mijen. Ko san evitu bbong mori suri, nga nisen ‘Vanu se jinibb nga marmij.’ Ko Atua ela derteren tevi nuru nga poran renge iel ngatan totoklai ko renge lat jijle, porloli jinibb pivi meling pivivji, ko porevji tweni meling ivajin re nir p̃etp̃eti. Ko nanu ngel le nir porevjir e, nuval, numer, mesien, ko nanu rrum.

9 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl elmen. Ko nulesi re melve nawot nga marsulsul ren nem̃i nir nga jinibb nir marevji pinir suri arwerwer renge nale se Atua, ko arij sen. 10 Ko nir arkail drrelar ean mare, arwera “Atua ne Drromsen Mare! Nik kuon, kuwretun tetajer! Seveling ko kupvirrali jinibb nir suri marevji pini kem?” 11 Ko arlai sunsun nga marow tevi nir sisamis, ko arwera tevir “Kapmosi beblen mun tera nga tasi kami jile nga marosuri ko marmajing se Atua nga marlik vane ko nga jinibb parevji pinir, parini jile mun.”

12 Ko mian ko nulesi Natu Sipsip ela tweni nabböl ouwnon. Ko nam̃i san em̃i eterter, ko nial moron ejki, omot nawon, ko navöl osongsong erpe drra. 13 Ko moju nir arm̃etewtaw arvitan ngatan, erpe

B **5:6** Iesu C **6:1** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul e nga puloli jinibb nawon sete pieveve.

wene nai san daron nga ling m̃iser milep ko m̃iterure. 14 Ko melrin olulngi tweni erpe boriti, mijkie, ko botwen jile ko norour jile aruj lingi milnger. 15 Ko numal nir ne iel ngatan, tevi jinibb nga marlelep nir, tevi batu jinibb ne nuval nir, tevi jinibb nga joror milep, ko jinibb jijle nir, jinibb nga marivi demij maur nir, ko jinibb nir nga marivel sisarow, aran arteptepi re nolo ƀereng nir ko re melve ƀereng nir nga renge botwen nir. 16 Ko arwerai tevi botwen nir ko tevi ƀereng nir, “Kaptawi ore kem pingavil, kaploli nabteptepi re mete ni nga m̃isakel re nai seksakel, ko re lolaren se Natu Sipsip! 17 Suri nabong nga milep nen evini pa ne lolaren se nuru. Si orongwos putur?”

7

Meri Isrel nir nuvasngavöl ner evi ongut vesan bbulin ngavöl ivij drromon ivij (144 000)

1 Mian ko nulesi anglo ivij artur renge bongsin ne ivij ne iel ngatan, artor ore mete ling nir nga puloli ling setewor parongwos parser sopon renge dan rreknga renge dis rrek renge duru nai san. 2 Mian ko nulesi anglo kele san eplari renge lat nga nial mimraej e. Ni otori Atua nga mimaur nabböl[D] sen. Ko ni everus drrelan ean mare van ji anglo nga ivij nga, suri Atua elai pa derteren tevir nga parlokloksi dan ko dis. 3 Ko anglo nen owrai owra ‘Sete kaplokloksi dan, rreknga dis, rreknga duru nai san, pijpari nga nabbölji nabböl se Atua ngel renge jinibb ne majingen se Atua se kerr borngir”. 4 Ko arbbölji nabböl se Atua renge borngir, mian ko arwerai tevik nir elep nga elep nga nir nga marbbölji nabböl se Atua renge borngir. Nuvasngavöl ner ejpari ongut vesan bbulin ngavöl ivij drromon ivij (144 000). Ko nir arpelari renge metil naim nga esngavöl drromon eru se m̃eri Isrel, 5 evi nuvasngavöl vasngavöl drromon eru (12 000) renge metil naim sisamis, metil naim se Juta, metil naim se Rupen, metil naim se Gat, 6 metil naim se Asere, metil naim se Naptali, metil naim se Manase, 7 metil naim se Simeon, metil naim se Livae, metil naim se Isakara, 8 metil naim se Sepulun, metil naim se Josep, metil naim se Benjamin.

Delung jinibb nga milep ne vanu jijle

9 Mian ko nuklu, ko nulesi delung jinibb nga milep nga milep. Sete san orongwos pieve p̃etp̃eti nir, suri nir elep p̃elak. Arivel renge botnaƀe p̃etp̃eti nir, ko renge vanu p̃etp̃eti nir, ko arivi jinibb nga marij nale p̃etp̃eti nir. Ko artur womu re no Atua nga m̃isakel re nai seksakel ko re no Natu Sipsip. Aruri sunsun nga marow ko artori nablasi nini nga raor marto malum rer. 10 Ko arkail drrelar ean mare, arwera “Atua se kerr, nga m̃isakel renge nai seksakel, ko Natu Sipsip orla mauren tevi kem.” 11 Ko anglo nir artur rrale nai seksakel, tevi ƀirterawarreng nir, ko netun vanu nga ivij nga. Ko nir arjipa armatur ngatan renge nai seksakel, ko arsurövi Atua, 12 arwera “Pirpok! Atua se kerr, jinibb jijle nir parsurövi, parsusi, partori, parwera erres wor tevi, ko parsupsup̃e norongwosien sen ko derteren sen, tuwi ngok vini. Pirpok.” 13 Ko san renge ƀirterawarreng nir osusi tevik, owra “Ia, ko isi ko jinibb ngel nir nga maruri sunsun nga marow ngel nir, arivel ngabe ko vini?” 14 Ko inu nuwra “Iawo, numal, inu nurrlenge. Nik ma kurongwose.” Ko ni owra lweni tevik, owra “Nir le ngel nga marlesi norongen nga m̃isij, nga jinibb nir arojir elep. Nir arrawe sunsun ser, arloli arow titis renge drra Natu Sipsip. 15 Niko artur womu re no Atua nga m̃isakel re nai seksakel sen. Ko nutrin ko nutpong, arlotoe renge Naim On sen. Ko Atua nga mivi Numal ser p̃ilik tevir tetajer, ko pimetmet nir p̃irres. 16 Setemun nabong san kele numer p̃iajir, setemun nabong san kele nolor pimesmes; nial setemun p̃isne lokloksir, ko nat nga mututun setemun puloli parunge p̃isij. 17 Suri Natu Sipsip nga mutur morie nai seksakel se Atua, ni pimetmet nir p̃irres, ko piptevir paran re mete nuwi ne mauren nir. Ko Atua pitwasi tweni suwen meter jijle nir.

8

Nabböl ebutun

1 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl[E] ebutun, ko nat emnena nawon re melrin oto beblen, setemun ejpari mete nial san. 2 Mian ko nulesi anglo ebut nga martur re no Atua, arlai davö ebut tevir.

3 Ko anglo kele san, nga mutori nai juljul san nga mirpe niwos nga marmajing gol e, evini ko otur re nawot ne sulsulen nga mivi gol nga muto re no Atua. Arla nanu san nga mapun m̃irres tevi, nga puto tevi verusen nir se jinibb se Atua nir, nga ni p̃isale nai sen e ko pusulsule renge nawot. 4 Ko ololi Atua ornge nousnin, ko mapun

D **7:2** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul rrek nanu m̃inij san e nga puloli jinibb nawon sete pijpari. Jinibb jile arlesi wose nabböl se jinibb nga milep ko niko sete mara-jipari nanu sen nga mibbölji ore mirpok. E **8:1** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul e nga puloli jinibb nawon sete pieveve.

esesbel erres renge nai juljul nga mutori, ko oto tevi verusen se jinibb se Atua nir.
5 Mian ko anglo ela nai juljul sen, ko ososle tweni nabb sopon nga m̃in renge nawot, ko evijreni tweni vini iel ngatan. Ko belver orrorrorr ko ever, ko navil evil, ko nam̃i em̃i.

Anglo ivij aruwi davö

6 Mian ko anglo ebut nga martori davö ebut artori metmete nga paruwir. 7 Ko anglo nga womunen owi davö sen. Ko bebje aes arvitvitan oto tevi nabb nga muror ko tevi drra, arirpe naus nga mus. Ko poro dan itul ni ko, ko nabb nen osli tweni itolin. Ko poro nai itul ni ko, ko nabb nen osli tweni itolin. Ko osli tweni mösmös p̃etp̃eti.

8 Mian ko anglo erwen owi davö sen. Ko nanu san erpe botwen nga milep ein, ko arwirre van renge dis. Ko poro dis lat nen itul, ko lat nen itolin erieni evi drra. 9 Ko poro nanu itul nga marmaur renge dis, ko itolin emij. Ko poro drrav itul, ko itolin nabb osli, ein lokloksi.

10 Mian ko anglo itolin owi davö sen. Ko moju nga milep san, nga muror erpe nasul, evitan vini iel ngatan; ko evitan van renge nuwi seser ko mete nuwi nir. Ko poro nuwi seser itul, ko olokloksi itolin; ko poro mete nuwi itul, ko olokloksi itolin.
11 Ko moju nen, nisen ko botut. Ni ko ololi nuwi nga mivitan ren emelmel; ko jinibb elep, daron nga marmini, ko armij, suri emelmel erpe b̃esu newri.

12 Mian ko anglo ivajin owi davö sen. Ko nial devjen itul e ko itolin omotmot, ko navöl devjen itul e ko itolin omot, ko moju devjen itul e ko itolin omot. Ko renge nat nga m̃irin, devjen eru bbong nat erin re nuru, ko devjen san nat opong ren. Ko renge nat nga mupong, devjen eru bbong omor, ko devjen san emalik.

13 Mian ko nuklu kele, ko nulesi ikel san orow mare jer, ko erij drrelan ean mare, owra “Wurru! Wurru! Wurru! P̃isij p̃erp̃er re nir nga marlik iel ngatan daron nga davö itul nga marjipon anglo paruwir!”

9

1 Mian ko anglo elmen owi davö sen. Ko nulesi moju san nga mivitan pa renge dan. Ko arla ki san tevi moju nen nga p̃itasi bbulwil nga nabbön mijkie. 2 Mian ko moju nen etasi bbulwil. Ko nousni nabb nga milep ous pelari ren, ko ous ore nial ko melrin, ololi nat emalik. 3 Ko nato nga marok-rowrow re mösmös arow pelpelari renge nousin nen, arwijwaji renge dan. Ko derteren ser otoe nga paraji jinibb p̃isij erpe netu num̃et. 4 Ko arwer orer nga sete parurro lokloksi mösmös rreknga rao nai rreknga nanu tama san nga mimaur, ko paraji kis bbong jinibb nga nabböl se Atua sete mibbölji borngir. 5 Ko arwer orer nga sete paraji pinir, ko parlolir parunge nevrut kobbong pijpari navöl pielim. Milnge liwer ererer erpe milnge liwe netu num̃et. 6 Ko renge navöl nga elim ngok nir, jinibb ngok nir parpejpej sel tama san nga partor pini lwenir e, ko sete mara-tor sweri rragrrag san; parmerreni lengleng parmij, ko parrelenge parmij.

7 Ko nato nen nir arirpe os nga martur vivöngsur tera nuval. Nuvan ser re batur arirpe nuvan se numal nga marmajing gol e, ko nor arirpe no jinibb. 8 Rao batur arirpe rao batu nesevin, ko liwer arirpe liwe bae. 9 Ko nanu san erpe delrrurr oto ore morkor, ko drrela naber arirpe drrela kat nir ne nuval nga os mareveir nga paran re nuval. 10 Nerurer otoe, erpe nerure növi, nesip ser arto rer; ko derteren ser nga parloli jinibb parunge nevrut pijpari navöl pielim arto re nerurer. 11 Numal ser otoe, ko ni evi anglo nga mimetmete bbulwil nen. Ni nisen renge nale se m̃eri Isrel nir, Apaton, ko renge nale se m̃eri Gris nir, evi Apolion, nga muwra puwra: Jinibb nga moktor pinipni jinibb. 12 Ngok evi nanu itolin nga parsij p̃erp̃er nir nga miplari womu, ko eru orjipon malum.

Anglo ouwnon owi davö sen

13 Mian ko anglo ouwnon owi davö sen. Ko nurnge drrelan san eplari renge bongsin nga ivij ne nawot nga mivi gol nga mutur re no Atua. 14 Ko drrelan owrai tevi anglo ouwnon nen owra “Kuptelasi tweni anglo ivij nga marile totonir martur renge jeli nuwi seser nga milep Iupretes.” 15 Ko ni ean etlasi twenir. Anglo nga ivij nga, tuwi pa arok-tur tera sia ngel, navöl ngel, nabong ngel, ko mete nial ngel, nga parevji pini jinibb nir; parloli jinibb pivi meling p̃itit̃lu, ko parevji tweni meling itolin re nir p̃etp̃eti. 16 Ko nurnge arwera tweni jinibb ne nuval nir evis nga marsakel re os nga marpitevi anglo nga ivij nga; nir ejpari milian ongut varu (200 000 000). 17 Ko numatur lesi bori suk malum, ko nulesi os nen nir ko jinibb nir nga marsakel rer. Aruri sunsun ne delrrurr arto re morkor. Ko delrrurr nen nir arsongsong erpe nabb, ko arejejen temijpal erpe nuwi seser nga milep, ko aringango temijpal, erpe salpa. Ko batu os nen nir arirpe batu laeon. Ko nabb ein peleplari renge jingor, ko nousni nabb ous peleplari re jingor, ko salpa kele aringango peleplari re jingor.
18 Ko nabb nga m̃in nen ko nousni nabb nen ko salpa nen artor pini meling itolin re

jinibb p̃etp̃eti. 19 Suri os nen nir, derteren
ser oto renge jingor, ko re kele nerurer.
Nerurer arirpe numẽt, suri batur otoe, nga
marok-ajaji lokloksi jinibb.
20 Ko jinibb nga sete marmij e nanu
nga marsij ngok nir, nolor sete arlululwi
renge murrun nga marsij ser; ko sete
armosie nga parlot tevi demij, ko tevi
atua ne gerisen nga nir kobbong marta
rrongrrongvi gol, silva, bras, nevöt, ko nai.
Atua ne gerisen nen nir sete arongwos
parkulkulu, sete arongwos parungrunge,
ko sete arongwos parivel. 21 Ko jinibb nen
nir nolor sete arlululwi renge murrun nga
martor pinipni jinibb, nga marloli botut,
nga marloli mĩsij tevi nesevin, ko nga
marvevna.

10

Anglo nga mutori naul nga welili san

1 Mian ko nulesi anglo kele san nga
derteren sen mutoe orow jubbul renge
melrin vini ngatan e. Ni ori nabor erpe
sunsun sen, ko liwaliw san oto rrale batun.
Non erpe nial, ko ƀelan nuru orirpe nabur
ne naim eru nga morin. 2 Ko ni otori
naul nga welili san nga mieveve jile renge
nevren. Ko otur, ƀelan rres renge dis,
ko ƀelan mair renge dan. 3 Ko everus,
drrelan ean mare; drrelan erpe drrela
laeon nir nga marngorr. Mikail musuw,
ko belver ever weli vabut. 4 Belver miver
jile, ko otomori bolul; ko drrelan san eplari
re melrin, ko owra “Kupsilveni nanu nga
belver muwrai ngok, sete kupuli tweni.”
5 Mian ko anglo nen nga mẽlesi nga
mutur renge dis ko renge dan ojuji melrin
e nevren rres, 6 ko nga puloli nale sen
p̃iterter, owra nise Atua nga mimaur tuwi
ngok vini, nga muloli melrin ko iel ngatan
ko dis ko nanu jijle nir nga marmaur
renger. Ko anglo owrai owra “Setemun
nanu san oto ore. 7 Ko daron nga anglo
ebutun puwi davö sen, ko Atua puloli
norrorrmien sen nga muto silveni nga
muwrai pa tevi propet sen nir nga marivi
jinibb ne majingen sen nir tuwi.” 8 Mian
ko drrelan nga mornge renge melrin erij
tevik kele, owra “Kupan kupla naul nen
nga muto renge nevre anglo nga mutur
renge dis ko renge dan.” 9 Ko nuan ji anglo
nen, ko nungoni naul nen. Ko ni owrai
tevik, owra “Kuplai ko kuprroi. Renge
jingom ko purrun pirpe narrlu sukabak,
ko depaim ma p̃ikarkar e.” 10 Ko nulai jin,
ko nurroi. Ko re jingok, orrun erpe narrlu
sukabak; ko nurrolmi, ko depaik ekarkar
e. 11 Mian ko arwerai tevik, “Pivesan kele
nik kupwera tweni nale se Atua suri jinibb
ne vanu elep wor, jinibb ne nale elep wor,
ko numal elep wor.”

11

Jinibb eru nga morij se Atua

1 Mian ko arlai mavir san tevik nga
mivi norrngov. Ko arwerai tevik, “Kupan
kuprrongvi Naim On se Atua ko nawot
nen, ko kupeve nir evis nga marlot ren-
gen. 2 Ko sete kuprrongvi norrngov ne
lolo naworr ne Naim On, suri evi pa se
jinibb ne vare nir. Ko nir parloli Ngaim
On Jerusalem setemun puon pijpari navöl
pingavöl pivij drromon pieru (42). 3 Ko inu
bokoni jinibb suk eru nga porij suk. Ko
bak kobbong pivi sunsun se nuru, pirpe
nga jinibb maruri daron nga martaur. Ko
nuru porwera tweni nale se Atua renge
nabong nen nir nga mivi nuvasngavöl
vesan bbulin pungut pivaru drromon pin-
gavöl puouwon (1260).” 4 Ko nuru ngok
porirpe duru olip eru, ko porirpe nasul eru
nga marusi nuru re no Atua Numal ne iel
ngatan. 5 Ko poro san puwra pulokloksi
nuru, ko nabb puror pelari re jingo nuru
ko pusli pini. Ko pirpok devje nuval se
nuru nir parmij. 6 Ko nuru derteren se
nuru otoe nga porwer ore naus sete mia-
us renge daron nga morwerwer renge nale
se Atua. Ko derteren se nuru oto kele
renge mete nuwi nir, nga porienir parivi
drra. Ko derteren se nuru otoe nga porloli
nanu nga parsij kele pilep parpelpelari
iel ngatan. 7 Ko daron nga pora-wera
tweni jile vajin nale se nuru, ko nanu
rrum nen nga miplari renge bbulwil nga
nabbön mijkie pipalpal tere nuru. Ko
ni pirevji pini nuru. 8 Ko nibe nuru
pormatur renge sel renge ngaim nga milep
Jerusalem, ngaim nga Iesu nai pelaot nga
murrul ren mutur ren. Ngaim nen, nisen
eru kele ni le: Sotom ko Ijip, suri murrun
osorsan tevi nir nga marlik renge lat nga
eru ngok tuwi. 9 Ko jinibb elep, jinibb
ne vanu p̃etp̃eti nir, metka p̃etp̃eti nir,
ko nale p̃etp̃eti nir parini parmeteni nibe
nuru, pijpari nabong p̃itul totoklai ko devje
nabong kele san. Ko parwer ore nga
partevni nuru. 10 Ko jinibb nir ne iel
ngatan parir lenglengen suri laru nga eru
ngok mormij. Ko parlila merrenien tevir
lululweni, suri nuru daron nga mormaur
malume, ko nale se nuru ololi jinibb nir
arunge esij. 11 Mian ko nabong itul nga
ko devjen arasi vajin, ko Atua ela lweni
sowi nuru tevi nuru, ko ortur imare. Ko
jinibb jijle nga marlesi nuru armetutu
lenglengen. 12 Ko nuru orunge drrelan
san eplari renge melrin, owra “Koporini
iel mare!” Ko renge no devje nuval se
nuru, nuru oril van mare renge nabor san,
oran re melrin. 13 Ko moroka-van mare, ko
namĩ nga milep emĩi. Ko renge Jerusalem,
devjen san omotoptop, ko devjen esiw

arres bbong. Ko jinibb armij, nir ejpari nuvasngavöl vabut (7000). Ko jinibb m̃inij nen nir armetutu lenglengen ko arsurövi Atua nga milep re melrin. 14 Ngok evi nanu erwen nga m̃isij p̃erp̃er nga miplari; ko san ojpon malum, ko otomori jer pa piplari.

Anglo ebutun owi davö sen

15 Mian ko anglo ebutun vajin owi davö sen. Ko nurnge drrelan sopor renge melrin aran mare, arwera “Batun vanu nir ne iel ngatan arini vajin renge nevre Numal Atua se kerr ko re nevre Kristo sen nga mukoni. Ko ni pimetmet nir tuwi ngok vini.” 16 Ko b̃irterawarreng ngavöl eru drromon ivij nga marsakel renge nai seksakel ser renge no Atua arjiol van ngatan armatur ko arsurövi Atua, arwera 17 “Numal Atua ne derteren jile, nik nga kumlik tuwi pa vini, kem namwera erres wor elep tevi nik nga kumsa raji lweni derteren som nga milep, ko kumetmete vajin nanu jijle nir. 18 Jinibb ne vare nir arlolar lenglengen suri nabong ne nik lolaren som evini pa, daron nga kupwera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir nga marmij, ko daron kele nga nik kupla nowli jinibb som nir, propet nir ko jinibb som jijle nir nga martorim, jinibb nga marlelep nir ko jinibb nga welili nir. Ko daron evini pa nga kuplokloksi nir nga marlokloksi iel ngatan.” 19 Ko Naim On se Atua nga renge melrin etp̃ir, ko jinibb nir arlesi bokis nga miviseni marongen se Atua tevi m̃eri Isrel nir tuwi. Mian ko navil evil, belver orrorrorr ko ever, nam̃i em̃i, ko bebje aes nga marlelep nir arvitvitan ngatan.

12

Nesevin ko drakon

1 Mian ko nanu nga m̃inijnij nawone san eplari renge melrin. Nesevin san ori nial erpe sunsun sen, ko ejingteni b̃elan nuru re navöl, ko nuvan sen nga renge batun evi moju esngavöl drromon eru. 2 Otomori puwosi bipi sen, ko engirr erave nga murnge bipi p̃iak. 3 Mian ko nanu nga m̃inijnij nawone kele san eplari re melrin. Drakon san, erpe mokoblab ko elep temijpal asi mokoblab. Osongsong, ko batun ebut ko batin esngavöl, ko nuvan se numal arto renge batun nga ebut ngok. 4 Ko drakon ewirrleni neruren ko erevji tweni moju elep renge melrin arvitvitan vini ngatan. Ko poro moju nir meling itul e, ko san evitan, eru orjipon, san evitan, eru orjipon. Ko drakon otur re no nesevin nen, owra “Natum poka-iak tweni, ko borroi!” 5 Mian ko nesevin owosi natun norman san. Ko natun norman nen pia-metmete vanu nir ko putori nai nga mivi delrrurr nga pivrralir e. Ko arteseni tweni van ji Atua e ko nai seksakel sen. 6 Ko nesevin owlu van renge lolo merwer, renge lat san nga Atua ololi metmete terai nga ni p̃ilik ren. Ko iok parmetmete ni pijpari nabong pivi 1260.

7 Mian ko nuval nga milep san eplari re melrin. Maekel ko anglo sen nir arval tevi drakon ko anglo sen nir. 8 Ko drakon esaro esij, ko setemun orongwos p̃ilik re melrin, nir anglo sen nir. 9 Ko arwirre tweni vini iel ngatan, nir anglo sen nir. Drakon nga milep nen evi num̃et nen nga m̃ikrekrasi Iv tuwi. Nisen ko Demij, ko nisen tuwen nen evi Setan. Ko ni ko ok-kerkerasi jinibb ne iel ngatan p̃etp̃eti.

10 Mian ko nurnge drrelan san renge melrin ean mare, ko owra “Lelingenok vajin Atua se kerr ela mauren tevi kerr. Lelingenok vajin Atua eisi dewsin erpe Numal. Lelingenok vajin Kristo sen nga mukoni eviseni derteren sen. Suri ni nga mutur re no Atua ko ewer lokloksi tasi kerr nir nutrin ko nutpong, arwirr tweni pa renge melrin. 11 Ko nir arevji renge drra Natu Sipsip ko renge weretunen nga marok-werwer ren. Ko sete arrorrmi alje mauren ser, armarong bbong parmij suri. 12 Niko, nik, melrin, kup̃ir, ko kami jijle nga kamlik rengen. Ko warru kobbong renge iel ngatan ko renge dis. Suri Demij evinuk re kamru ko ni ololar lenglengen, suri orongwose nga daron sen omrrol bbong nga mijpon.”

13 Ko drakon ololar nga marwirre vini ngatan e, ko oji nesevin nga mivasus nga. 14 Ko ikel san nga milep arla naben nuru tevi nesevin nga purow van renge lolo merwer san nga Atua muloli teraie. Ko iok parmetmete pijpari sia p̃itul ko devje sia kele san, nga drakon sete orongwos pijpari. 15 Mian ko drakon ololi nuwi eseser elep renge jingon, owra pujri tweni nesevin nga. 16 Ko dan ela se nesevin; emawor ko emni tepe nuwi nen. 17 Ko drakon ololarsi nesevin elep, ko evel owra pipalpal tevi natu nesevin m̃inij nen nir, nir jijle nga marosuri nale se Atua ko weretunen nga Iesu muwra tweni. 18 Ko drakon otur renge jeli dis.

13

Nanu rrum eru

1 Ko nulesi nanu rrum san eplari renge dis. Ni batin esngavöl ko batun ebut. Nuvan se numal arto renge batin nir, ko renge batun nir aruli nais sisamis rer nga marwer lokloksi Atua. 2 Nanu rrum nen erpe puskat ko elep asie. B̃elan nuru orirpe b̃ela nanu rrum nen bea, ko jingon erpe jingo laeon. Ko drakon ela derteren sen nga milep tevi nanu rrum nen, ko

ela kele nai seksakel sen tevi. 3 Ko nanu rrum nen batun san erpe arevji evter nga pimij, ko emaur luwi pa. Ko jinibb jijle nir ne iel ngatan artaole ko arvitu suri nanu rrum nen. 4 Ko jinibb jijle nir arsurövi drakon, suri m̃ila derteren sen tevi nanu rrum nen. Ko arsurövi kele nanu rrum nen, ko arwera “Isi erpe nanu rrum? Isi orongwos pipalpal tevi?”

5 Ko Atua elngilngi nanu rrum nen p̃irij melmelas ko ewer lokloksi Atua. Ko Atua elngilngi puloli derteren sen pijpari navöl pingavöl pivij drromon p̃ieru (42). 6 Ko etipatun p̃irij p̃isij tere Atua ko Atua nisen, ko lat nga m̃ilik e, ko nir nga marlik renge melrin. 7 Ko Atua elngilngi pian pipalpal tevi jinibb se Atua, ko pirevjir. Ko Atua elngilngi nga pimetmete jinibb jijle nir ne vanu p̃etp̃eti nir, nale p̃etp̃eti nir, ko metka p̃etp̃eti nir. 8 Jinibb jijle nir nga marlik iel ngatan parsurövi, ko nir nga maruli niser renge naul ne mauren se Natu Sipsip nga marevji pini, sete parsurövi. Nir ko, aruli niser jile musuw, ko iel ngatan miapelari. 9 ‘Kupmurrong, nik nga nolo borom mutoe! 10 Si nga parrul totoni ko wor, ko parrul totoni. Ko si nga parevji pini e nesip nuval, parevji pini ko. Ko ngok, kami jinibb se Atua, kaptur p̃iterter ko kaposuri p̃irres.’

11 Mian ko nulesi nanu rrum kele san nga miplari renge dan. Ni batin eru erpe bati natu sipsip, ko drrelan erpe drrela drakon. 12 Ko ni ela derteren ji nanu rrum nga womunen. Ko otur re no nanu rrum nga batun nen mimaur luwi, ko on tertere jinibb jijle nga marlik iel ngatan nga parsurövi. 13 Nanu rrum nga erwen nga ololi nanu nga marinijnij nawone nir. Ololi nabb ein pelari re melrin evini iel ngatan, jinibb jijle nir arlesi. 14 Ko ekrekrasi jinibb jijle nir suri nanu nga Atua elngilngi pulolir renge no nanu rrum nga womunen. Ko owrai tevir nga parsavi nai san purrongrrongvi nanu rrum nen nga nesip nuval erevji, ko emaur bbong. 15 Ko nanu rrum nga erwen nga, Atua elngilngi nga pimabbös van renge nai nen nga puloli pimaur. Ko nai nen orongwos p̃irij vajin, ko orongwos pirevji pini si nga mumusus pusrövi. 16 Ko nanu rrum nen on tertere jinibb p̃etp̃eti nir, jinibb nga welili nir, jinibb nga marlelep nir, nir nga nijor ser milep, nir nga nijor ser mijkie, demij maur nir, ko nir nga marivel sisarow, nga parlingi nabil san puto rer, renge nevrer rres rreknga renge borngir. 17 Ko poro san sete ela nabil nen, ko ni sete orongwos puwulwule nanu san, ko sete orongwos puwli nanu san. Ko nabil nen evi neveveien[F] ne nise nanu rrum nen. 18 Si nga norongwosien sen mutoe orongwos purongwose bbong. Si nga batun muwlu orongwos purongwos neveveien nen evi neveveien ne nais sev. Suri evi neveveien ne nise jinibb ko san. Ko neveveien nen evi ongut vawon bbulin ngavöl ouwon drromon ouwon (666).

14

Natu Sipsip ko jinibb sen nir

1 Mian ko nuklu ko nulesi Natu Sipsip mutur renge botwen Saeon. Ko ni eptevi jinibb sen nir 144,000 nga maruli ni nisen ko Tata sen nisen renge borngir. 2 Ko nurnge drrelan san eplari renge melrin erpe drrela dis nga milep nga m̃irrerrre renge botunmal, ko erpe kele belver nga miver milep, ko erpe kele drrela nevis tingting nir nga marok-kinkinji. 3 Ko nir 144 000 artur renge no Atua nga m̃isakel renge nai seksakel sen, ko renge no netun vanu ivij, ko ƀirterawarreng nir; ko arok-la nubo nga mimerr san, nga nir kis kobbong arongwos parongwose. Atua owli twenir renge iel ngatan arivi sen. 4 Nir ko arivi jinibb on nga sete aran ji nesevin nabong san. Ko arvitu suri Natu Sipsip ngabe ngabe nga ni pian e. Atua owli twenir, ko nir parirpe sulsulen womunen vajin van ji Atua ko Natu Sipsip. 5 Sete nale gerisen san eplari renge jingor nabong san, ko arivi jinibb nga marmomsawos marres jijle.

Anglo itul

6 Mian ko nulesi anglo kele san orow mare, ko okwerwer renge nosp̃en nga m̃irres nga muto tuwi ngok vini tevi jinibb jijle nir ne iel ngatan, ne vanu p̃etp̃eti nir, nale p̃etp̃eti nir, ko metka p̃etp̃eti nir. 7 Ko anglo nen erij drrelan ean mare, owra “Kaptori Atua, ko kapsurövi. Suri daron evini le pa nga ni p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir. Kapsurövi ni nga muloli melrin, iel ngatan, dis, ko mete nuwi nir.” 8 Mian ko anglo kele san evijuri nga womunen, ko owra “Ngaim nga milep Bapilon eil jubbul pa, esij p̃etp̃eti. Suri ni ololi jinibb jijle nir armini norro sen nga m̃iterter, ko arlengleng e, ko arvijuri sel nga marsij sen nir.” 9 Ko anglo itolin vajin evijuri anglo nga womu nuru. Ko ni ekail, drrelan ean mare, owra “Nir nga marsurövi nanu rrum nen ko nai nga marsavi rrongrrongvi, ko nga marla nabil nen renge borngir rrek renge nevrer, 10 nir ko parmini norro ne lolaren se Atua, nga mivi norro kiskis nga m̃iterter temijpal, sete arkisi nanu san e. Erpok ko nir parlesi lolaren tera se Atua, parunge p̃isij renge nabb nga m̃in ko nga muror peleplari re

F **13:17** namba

nevöt nga nisen salpa, renge no anglo nir nga maron ko renge no Natu Sipsip. 11 Ko nousni nabb nen pus tuwi ngok vini. Ko nir nga marsurövi nanu rrum nen ko nai nga marsavi rrongrrongvie, ko nir nga marlai nabil nen, nabb nen puslir tetajer nutrin ko nutpong, sete pumosi sopon nabong san. 12 Ko ngok jinibb se Atua nir nga marosuri nale se Atua ko nga marlingi nolor renge Iesu partur p̃iterter ko wor."

13 Mian ko nurnge drrelan san eplari renge melrin, ko owra "Kupuli nanu ngel: Neiren renge nir nga marmij suri marmajing se Numal Atua, etipatun le pa ngel pian pijpari bongsi iel ngatan." Ko Nem̃in erij weli, owra "Pirpok ko. Nir parmosi renge ƀelaken ser, ko partori suri wene majingen ser puto tevir."

Anglo nga martori nesip netkiƀ ser

14 Mian ko nulesi nabor nga muow san, ko san nga mirpe jinibb esakel ren. Ko nuvan nga mivi gol oto re batun, ko otori nesip netkiƀ nga muso san oto re nevren. 15 Ko anglo kele san eivare re Naim On, ko everus mare jer van ji ni nga m̃isakel re nabor, owra "Kupla nesip netkiƀ som, kupan kupta wit, suri armirr pa. Daron evini pa, ko jinibb ne iel ngatan nir arirpe naut ne wit nga m̃itra pa, ko daron evini nga parta twenir ko." 16 Ko ni nga m̃isakel renge nabor ela nesip netkiƀ sen ko eta iel ngatan e, ko eta tweni wit ne iel ngatan nir ko esraker.

17 Mian ko nulesi anglo kele san mivare renge Naim On nga renge melrin; ko ni kele otori nesip netkiƀ nga muso san. 18 Ko anglo kele san, nga mok-metmete nabb nga m̃in, evel re nawot vini. Ko everus van ji anglo nga mutori nesip netkiƀ nen, ko owra "Kupla nesip netkiƀ som, kupan kupta tututweni wene grep nir ne orsel ne iel ngatan. Armirr arpongpong ko pa." 19 Ko anglo nen ela nesip netkiƀ sen, ko eta iel ngatan e; ko eta tututweni wene grep nir renge gar, ko otuwer van renge merremrre besin nga milep temijpal san. Ko iok parbbötbböt rer nga puloli suwer p̃iseser tweni. Ngok ko vajin evi lolaren se Atua. 20 Besin nen oto vare re ngaim, ko suwer nga marbbötbböt kirkirsir arsongsong peleplari, arseser arivi drra. Drra nen eseser peleplari van ngasu, erpe norrngov nen ejpari 1600 statia (ngok evi 300 kilomita). Ko orron erpe poro jinibb san putur ren, ko pijpari nowen mare.

15

Jinibb se Atua nir arsurövi

1 Mian ko nulesi nanu nga m̃inijnije kele san renge melrin, ko nutaol lenglengen e. Anglo ebut artori nanu ebut nga marsij. Nir ko parvinvini ore nanu nga marsij nir nga partor kemkam̃e jinibb nir, suri poro parpelari jile, ko lolaren se Atua pusuwsuw vajin.

2 Mian ko nulesi sale nga mivilvil m̃irres san, nabb nga m̃in eksiksi tevi. Ko nulesi jinibb nir nga marevji nanu rrum nga neveveien[G] nen eviseni nisen, ko nai nga marsavi rrongrrongvie. Ko jinibb nen nir artur renge jeli sale nen. Artori nevis tingting nga Atua m̃ilai tevir, 3 ko arokla nubo se Moses, jinibb ne majingen se Atua, ko evi kele nubo se Natu Sipsip. Ko arlai erpel: "Numal Atua ne derteren jijle, Nik majingen som arlelep arres, nik batu numal ne vanu jijle nir. Sel som nir armomsawos arres, arivi weretunen. 4 Numal, isi sete orongwos pimtutue nik? Isi pumusus pusrövi nisem? Nik kusan bbong kuon. Jinibb ne vanu p̃etp̃eti nir parini parsurövim, suri jinibb jijle nir arlesi murrun som nir nga marmomsawos marres."

Besin ebut nga marwun saute lolaren se Atua

5 Mian ko nulesi devji nga mivi Naim On nga muto renge melrin etp̃ir. 6 Ko anglo nga ebut nga martori nanu ebut nga marsij nga arivare rengen. Aruri sunsun nga marow titis marres, ko artatuwe netatuw ne gol re morkor. 7 Mian ko san renge netun vanu nga ivij nga elai besin ebut tevi anglo nir nga marwun saute lolaren se Atua, nga mimaur tuwi ngok vini. 8 Ko nousni nabb osongni Naim On p̃etp̃eti, nga mus pelari renge nosrövien ko derteren se Atua. Ko sete san orongwos pian loloim re Naim On, pijpari nga nanu ebut nga marsij nga anglo ebut martorir parsuwsuw.

16

1 Mian ko nurnge drrelan san ean mare, eplari renge Naim On ko owrai tevi anglo ebut nga, owra "Kapan kapjivreni tweni besin ebut nga marwun saute lolaren se Atua, parmejivjiv van re jinibb totoklai nir." 2 Ko anglo nga womunen evan ko ejivreni tweni besin sen van re jinibb totoklai nir. Ko garen lele nga marsij nir ko marerngis arap pelari renge nibe jinibb nir nga nabil se nanu rrum nen muto rer, ngok nir nga marsurövi nai nga marsavi rrongrrongvie.

3 Mian ko anglo erwen ejivreni tweni besin sen van renge dis. Ko dis erieni evini erpe drra jinibb nga mimij. Ko nanu jijle renge dis armij.

4 Mian ko anglo itolin ejivreni tweni besin sen van renge nuwi seser nir ko

G **15:2** namba

mete nuwi nir, ko arieni arivi drra. 5 Ko
nurnge drrela anglo nga mimetmete nuwi
nir owrai owra “Nik nga kumon, nga
kumlik lelingen ngel ko kumlik tuwi pa.
Kutor aljer osorsan kobbong tevi nanu nga
marlolir. 6 Suri nir arevji pini jinibb on
nir drrar emejivjiv, ko drra propet kele
nir; ko niko nik kula drra tevir parmini.
Mirpok ngok osorsan kobbong.” 7 Mian
ko nurnge drrelan san nga miplari renge
nawot ko owra ‘Numal Atua ne derteren
jijle! Kutor alje jinibb nir renge sel nga
marivi weretunen ko marsorsan m̃irres.’
8 Mian ko anglo ivajin ejivreni tweni
besin sen van renge nial, ko esne lokloksi
jinibb nir erpe nabb nga m̃in. 9 Esne
lokloksir, ko arwer lokloksi nise Atua, nga
mimetmete nanu nga marsij nen nir. Ko
armusus nolor pulululwi ko parsurövi.
10 Mian ko anglo elmen ejivreni tweni
besin sen van renge nai seksakel se nanu
rrum nen. Ko nat emalik renge batun vanu
sen, ko jinibb nir araji nemer suri arunge
garen ser otor kemkam̃er. 11 Ko arwer
lokloksi Atua ne melrin suri marunge
m̃isij, ko suri garen ser. Ko ejki, sete nolor
arlululwi renge sel nga marsij ser.
12 Ko anglo ouwnon ejivreni tweni besin
sen van renge nuwi seser nga milep
Iupretes. Ko nuwi emes, ko sel otoe vajin
se numal nir nga parivel renge Is ko vini.
13 Mian ko nulesi nem̃in itul nga marsij
nga marirpe prok. San eplari renge jingo
drakon, san eplari renge jingo nanu rrum,
ko san eplari renge jingo propet ne gerisen
san. 14 Nir ko arivi nem̃i demij nir nga
marongwos parloli nanu nga marinijnij
nawone nir. Ko nir arivel van ji batu
numal ne iel ngatan jijle nir, nga puloli
parkorti re nuval renge nabong nga milep
se Atua ne derteren jijle.
15 Ko Iesu owra “Kapmurrong! Inu devel
silveni vinuk tirpe jinibb venao san, ko
dea-taolsi kami. Jinibb nga mimetmet
m̃irres, ko sete muri tweni sunsun sen ko
ematur bbong elelea, ni purnge p̃irres, ko
sete orongwos pivel malmal re no jinibb
nir ko pimanun.”
16 Mian ko nem̃in nga itul nga artekai
numal nir ne iel ngatan arini korti lat
sansan. Lat nen, nisen renge nale se m̃eri
Isrel nir evi Amaketen, nga muwra puwra
Botwen nga milep ne Mekito.
17 Mian ko anglo ebutun ejivreni tweni
besin sen van renge ling. Ko drrelan san
ean mare, eplari renge nai seksakel nga
renge Naim On, ko owra “Osuw le pa!”
18 Ko navil evil, belver ever, ko nam̃i nga
milep temijpal san em̃i. Setewor jinibb
san elesi wor nam̃i nga milep mirpok
nabong san, nenen elep asi p̃etp̃eti. 19 Ko
Jerusalem omoworwor devjen itul e, ko
ngaim ne vanu p̃etp̃eti nir arsij p̃etp̃eti.
Ko Atua sete emalie Bapilon, otorrlai, ololi
emni norro ne lolaren sen nga milep. 20 Ko
norour jijle nir arm̃etaw ko botwen nir
arjijki. 21 Ko motpo aes nga marlelep
nga marrow ejpari kilo ngavöl elim (50)
arvitvitan renge jinibb nir. Ko nir arwer
lokloksi Atua, suri evi nanu nga m̃isij
milep.

17

Nesevin ne sel nga m̃isij nga m̃isij

1 Ko san renge anglo nga ebut nga
martori besin ebut evini jik ko owrai
tevik owra “Kupini, ko kuplesi partor alje
nesevin ne sel nga m̃isij nga m̃isij. Nesevin
nen evi ngaim nga muto mori nuwi seser
elep. 2 Ko batu numal ne iel ngatan nir
arloli esij pa tevi nesevin nen. Ko jinibb
nir ne iel ngatan armini norro sen ko
arlengleng e, ko arvijuri sel nga marsij sen
nir.”
3 Ko derteren se Nem̃in On orrul totonik,
ko anglo nen owosik van renge lolo mer-
wer. Ko iok nulesi vin nga. Ni esakel
renge nanu rrum nga musongsong san.
Nanu rrum nen, batun ebut ko batin es-
ngavöl, ko aruli nais nga marwer lokloksi
Atua renge niben p̃etp̃eti. 4 Ko vinnen
ori sunsun nga nulsen m̃irres p̃elak, nga
nulsen eru e, tuwen osongsong ko tuwen
opongpong e. Ko ni ojroi ni e nanu nga
marivi gol nir, ko nevöt nga marres nir,
ko perel. Ko otori biles ne gol nga muwun
saute nanu nga marsij p̃erp̃er nir nga
marivi wene sel nga marsij sen nir. 5 Ko
renge borngin aruli nale nga muto tepi san
ren, evi nais san, ko owra puwra ‘Bapilon
nga milep, tasu se nesevin ne sel nir ko
batu murrun nga marsij p̃erp̃er nir ne iel
ngatan.’ 6 Ko nulesi vinnen elengleng e
mimni drra jinibb se Atua nir, ko drra nir
nga marevji pinir suri marosuri Iesu.
M̃elesi, ko nutaol lenglengen. 7 Ko anglo
owrai tevik, owra “Suri sev kutaol? Inu
bowra visviseni tevim nale nga muto tepi
suri vinnen ko nanu rrum nga ni m̃isakel
ren nga batun ebut ko batin esngavöl.
8 Nanu rrum nen emaur ko wor womu,
ko mian ko emij pa. Ko otomori piplari
kele renge bbulwil nga nabbön mijkie; ko
sete pipriv kele, ko parevji pini pimij kele.
Ko nir nga niser mijkie renge naul ne
mauren nga maruli tweni jile pa, mian ko
iel ngatan mia-pelari, nir nen ko partaol
lenglengen daron nga marlesi nanu rrum
nen, suri emaur ko wor womu, mian ko
emij pa, ko eplari luwi kele vajin. 9 Iok
poro jinibb san orongwose, ko m̃ernen
norongwosien sen elep ko. Nanu rrum
nen, batun nga ebut nga arivi botwen ebut

nga nesevin nga m̃isij nen elik renger, ko arivi kele batu numal ebut. 10 Ko renge batu numal nga ebut nga, nir elim arjiki pa, ko eru orjipon. Nuru tuwen otori derteren sen malum, ko nuru tuwen setewor eplari. Ko daron nga pia-pelari e, ko ni putori derteren sen re daron kobbong sopon. 11 Ko nanu rrum nen nga mimaur ko wor womu, ko emij pa, ni womu evi nir san renge nir nga ebut ngok; ko eplari luwi kele vajin, ko evi vajin numal owalin kele. Ko sete pipriv, ko parevji pini kele pimij.

12 Ko batin esngavöl nga kumlesir arivi batu numal esngavöl nga setewor arla derteren ser, ko mian ko para-lai ko. Ko parpitevi nanu rrum nen, para-ivi numal re mete nial sansan. 13 Nir nga esngavöl ngel, norrorrmien ser evi sansan bbong. Ko nir parla derteren ser, parlingi re nevre nanu rrum, 14 ko nirnir nanu rrum nen vajin parval tevi Natu Sipsip. Ko Natu Sipsip evi Batu Numal ne batu numal p̃etp̃eti nir. Ni everus pae jinibb sen nir, otobbtobbuer, ko nir arosuri ni erres. Ko ni piptevi jinibb sen nen nir ko paran parval tevi numal nga esngavöl nga, ko parevjir.

15 Ko anglo owrai kele tevik, owra “Nuwi nir nga kumlesir nga nesevin nga m̃isij m̃ilik morir arivi jinibb ne vanu nir, ko ne metka nir, ko ne nale nir. 16 Ko batin esngavöl nga kumlesir ko nanu rrum parungasi nesevin nga m̃isij nen. Ko nir parrawe tututweni joron p̃etp̃eti, ko vinnen putur malmal. Ko nir parurro vison ko parsuli p̃inivniv. 17 Suri Atua elngi pa re nolor nga parloli nanu nga murrorrmi nir, ko nga parini korti ko parlai derteren ser tevi nanu rrum, pijpari nga nale se Atua nir para-pelari. 18 Ko nesevin nen evi ngaim nga milep nen nga mimetmete numal nir ne iel ngatan.

18

Ngaim nga milep Bapilon eil jubbul, esij p̃etp̃eti

1 Mian ko nulesi anglo kele san ojubbul re melrin vini. Ni derteren sen elep, ko ni erinrin ko omor vaseni iel ngatan p̃etp̃eti. 2 Ko erij drrelan ean mare, owra “Ngaim nga milep Bapilon eil jubbul, evitan pa esij p̃etp̃eti! Evi vajin sise demij ko nem̃in nga marsij nir, ko numön lele nga marsij nir artur pa ren. 3 Suri jinibb ne vanu p̃etp̃eti nir armini pa norro sen nga m̃iterter ko arlengleng e, ko arvijuri sel nga marsij sen nir. Ko batu numal ne iel ngatan nir arloli esij tevi; ko jinibb nir ne iel ngatan nga marok-wulwule nijor nir, nevöt ser elep vajin suri ni murrun nga mimrreni nanu jijle.”

4 Mian ko nurnge drrelan kele san eplari renge melrin, ko owra “Jinibb suk nir, kapivare ko wor renge Bapilon. Sete kapkorti tevi renge nololien sen nga marsij nir. Kapwolu lingi, suri Atua putor kemkam̃e renge nanu nga marsij nir nga parini jin. 5 Nololien sen ousuni kortonir, owu jipari melrin. Ko Atua elesi sel sen nga marsij ngok ko elngi pa renge norrorrmien sen nga puloli nanu san tevi. 6 Kapkele tevi pusorsan pirpe ni muloli tevi kami. Ko nanu nga muloli pa tevi kami vesan, kapkele pivaru tevi. Kapjivi norro nga m̃iterter re biles minmin sen, pimni norro nga derteren sen m̃iasi varu renge norro nga m̃ilai tevi kami. 7 Ni eramet, ko ololi ni luwi nisen ean mare. Kaploli ni purnge p̃isij ko p̃iting vajin. Suri tetajer ni nolon okan mare, ko okwera ‘Inu le, numal san. Diwen suk sete emij lingik, ko sete ð̃eting nabong pisan.’ 8 Suri muwrai mirpok, ni p̃ilesi mesien, dingen, ko numer, renge bbong nabong pisansan, ko nabb p̃iani pini. Suri Numal Atua nga m̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi, ni derteren sen elep. 9 Ko batu numal ne iel ngatan nir nga tetajer marir e nijor sen nga marres nir ko markorti tevi vinnen Bapilon renge sel nga marsij sen nir, parting pilep daron nga parlesi nousni nabb nga p̃iani. 10 Artur tuwi ngasu, suri armetutu nir kele tarin, ko arwera “Warru! Warru! Ngaim nga milep Bapilon nga m̃iterter! Renge mete nial sansan bbong artorrlaim!” 11 Ko jinibb nir ne iel ngatan nga marok-wulwule nijor nir partengsi kele, suri san ejkimun nga pokwuli tweni nijor ser nir. 12 Setemun san okwuli gol ser, silva ser, nevöt ser nga marres nir, ko perel nir. Ko setemun san okwuli kalik ser nga marres nir, nga marow titis, ko nga marpongpong, ko nga marsongsong, ko kalik nga mivi silik marmalum m̃irres. Setemun san okwuli nai ser nga mapur m̃irres, ko nai nir nga marsavi renge liwe elepen, ko renge nai nga nowlin mian mare, ko renge bras, ko renge delrrurr, ko renge nevöt nen nga m̃iterter m̃irres ko muow; 13 ko rao nanu nir nga mapur m̃irres, erpe sinamon ko spaes ko insens, ko mir ko prangkinsens. Setemun san okwuli norro, oel, plaoa, ko wit ser. Setemun san okwuli buluk, sipsip, os ko kat ser, ko setemun san okwuli jinibb nir nga marivi demij maur. 14 Ko nir nga marok-wulwule nanu ngok nir parwerai tevi vinnen Bapilon: “Nijor nga marres nir nga kumlingi nolom rer arjijki pa. Nanu nga marinrin nir ko nga nowlir milep arwolu lingim, ko setemun kumalesir kele.” 15 Ko nir nga marok-wulwule

nanu nir renge Bapilon ko marok-lai nevöt nga milep rengen partur tuwi ngasu, suri armetutu nir kele tarla norongen nga m̃isij. Ko arting nga arting lenglengen, armesmasorr e, ko arwera 16 “O, warru, warru temijpal wor renge nik, ngaim nga milep. Seveling nga, komok-uri sunsun som nga nulser marres, nga marsongsong ko nga marpongpong m̃irres, ko arivi kalik nga marres. Seveling nga komok-juroi nik e nanu nga marivi gol nir, ko nevöt nga marres nir, ko perel. 17 Ko renge mete nial sansan bbong, nijor som nga marres nir arjijki pa.”

Ko numal ne drrav nir tevi jinibb nir nga marsa renge drrav nen nir ko jinibb nga marmajing renge drrav nir, artur tuwi ngasu, 18 ko arlesi nousni nabb nga m̃iani ngaim nga milep nen, ko arkail arwera “Sete pa ngaim san elep ko erres osorsan tevi nga ngok!” 19 Ko arkera maw arjijreni renge batur, ko arting nga arting lenglengen, armesmasorr e, ko arwera “O, warru, warru temijpal wor renge nik ni ko, ngaim nga milep. Jinibb nir nga drrav ser marok-wolwolu renge dis arla nevöt nga milep jim. Ko renge mete nial sansan bbong, nijor som nga marres nir arjijki pa.” 20 Ko nik, melrin, kup̃ir, ko jinibb on se Atua nir, ko aposol nir, ko propet nir. Suri Atua otorrlai suri nanu nga ni muloli tevi kami.

21 Mian ko anglo san nga derteren sen milep owosi nevöt nga milep san ko ewirre van renge dis. Ko owrai owra “Bapilon, nik kuvi ngaim nga milep san. Ko parwirrem pia-irpok, ko sete san p̃ilesim kele. 22 Re sisom, jinibb nga p̃itetnije nevis tingting pijki mun, ko jinibb nga p̃ila nubo pijki mun, ko jinibb nga puwi nabbu pijki mun, ko jinibb nga puwi davö pijki mun. Metusu san pijki mun, ko setemun parunge drrela nevöt nga milep nga mipsi worwor jelangi wit marok-ivi plaoa. 23 Setemun parlesi moro nasul re sisom, ko setemun parunge drrela jinibb parkarkar re daron nga marloli totkoien. Ko seveling nga, jinibb som nir nga marok-wulwule nanu nir, nijor ser elep asi nir p̃etp̃eti nga renge iel ngatan. Ko botut som ekrekrasi jinibb ne vanu jijle nir. Nanu ngok nir arvinvini ore nga evi bongsin ko vajin.” 24 Atua otorrlai Bapilon erpok suri drra propet nir ko drra jinibb se Atua nir eseser rengen, tevi drra jinibb jijle nir nga martor pinipnir iel ngatan.

19

Nir nga renge melrin arla nubo

1 Mian ko nurnge drrelan san erpe jinibb delung nga milep drrelar re melrin, ko arwera “Rrapsurövi Atua! Ni ela mauren tevi kerr, nisen ean mare, ko derteren jijle arivi se ni ko. 2 Ni ewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir renge sel nga mimetet musorsan m̃irres. Ko ni otorrlai nesevin ne sel nga m̃isij nga m̃isij nen nga mulokloksi iel ngatan renge sel nga marsijsen nir, ko ekle lweni nga ni mutor pini jinibb se Atua nir.” 3 Ko vesan kele arkail, arwera “Rrapsurövi Atua! Nousni nabb nga m̃iani ngaim nga milep pus tuwi ngok vini.” 4 Ko b̃irtera nga ngavöl eru drromon ivij nga, ko netun vanu nga ivij nga arjiol van ngatan armatur ko arsurövi Atua nga m̃isakel renge nai seksakel sen. Ko arwera “Pirpok ko! Rrapsurövi Atua!”

Nanen ne totkoien se Natu Sipsip

5 Mian ko drrelan san eplari renge nai seksakel se Atua, owra “Kapsurövi Atua se kerr, kami jinibb sen nir, kami nga kammetutue ni, kami nga kamwelili ko kami nga kamlelep.” 6 Mian ko nurnge drrelan san erpe jinibb delung nga milep drrelar, ko erpe kele drrela dis bburbbur nga m̃irrerrre re botunmal, ko erpe belver okver. Ko nurnge arwera “Rrapsurövi Atua! Ni evi Numal, ko otori derteren jijle. 7 Rrap̃ir, rrapsusi nisen pian mare. Suri daron evini pa nga Natu Sipsip p̃ilesi nesen sen.[H] Ko nesen sen etriv pa. 8 Ko arlai pa sunsun nga muow titis, ori pa”. Nesevin nen orrongrrongvi jinibb se Iesu nir, ko sunsun nen orrongrrongvi murrun nga marres nga marloli. 9 Ko anglo owrai tevik, owra “Kupuli tweni nanu ngel: Neiren renge nir nga marveruser parini renge nanen ne totkoien se Natu Sipsip.” Ko owrai kele owra “Ngok arivi nale se Atua, ko arweretun.”

10 Mian ko nujiol vitan numatur renge b̃elan, nuwra bosrövi; ko ni owra “Pijki, pijki! Inu kele nuvi jinibb ne majingen se Atua erpe nik ko tasi kerr nir nga martori totoni nale se Iesu. Kupsurövi Atua kobbong pisan. Suri nale se Iesu evi batu nale se propet nir.”

San esakel renge os nga muow

11 Mian ko nulesi melrin eteri wukari etp̃ir. Ko nulesi os nga muow san, ko san esakel rengen. Ni nisen ko ‘Mer nga mokwera nanu ko mokweretun, puloli suri pirpe muwrai.’ Ni okwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir renge sel nga musorsan m̃irres, ko eval renge sel momsawos nen. 12 Ko meten nuru orirpe nabb nga mulumlumem pelpelari ren, ko ori nuvan elep renge batun. Ko aruli nais san renge niben, ko ni esan kobbong orongwos nais nen. 13 Ko sunsun sen

H **19:7** Natu Sipsip orrongrrongvi Iesu, ko nesen sen evi kerr kalesia.

eɸelpalos ɸetɸeti drra. Ko nisen ko ‘Nale se Atua’. 14 Ko jinibb nuval nir ne melrin arvijuri. Nir arsakel renge os nga marow nir, ko aruri sunsun nga marwokwok marres, arow titis. 15 Ko nesip nuval san nga muso varrvarr okpelari renge jingon, ko ni pipalpal e ko putor kemkam̃e jinibb ne vanu nir. Ko ni pimetmet vanu nir tevi nai delrrurr san, ko pibbötbböt kirkirsi wene grep nir. Ngok orrongrrongvi lolaren nga milep se Atua ne derteren jijle. 16 Ko aruli nais san renge sunsun sen ko renge jakin, nga muwra ‘Batu Numal se numal ɸetɸeti nir.’ 17 Mian ko nulesi anglo kele san otur renge nial. Ko ni everus drrelan ean mare van ji numön nga marow mare nir, ko owra “Kapini, kapser korti renge nanen nga milep se Atua. 18 Kapini kaptistasi viso batu numal nir, viso batu jinibb ne nuval nir, ko viso jinibb ne nuval nir, viso os nir, ko viso nir nga marsakel rer, viso jinibb jijle nir, demij maur, nir nga marivel sisarow, jinibb nga marlelep, ko jinibb nga welili nir.”

19 Ko mian ko nulesi nanu rrum nen eptevi batu numal nir ne iel ngatan ko jinibb ne nuval ser nir, arser korti nga parval tevi Ni nga m̃isakel renge os nga muow ko tevi jinibb sen nir. 20 Ko jinibb sen nir aran arrul totoni nanu rrum nen, tevi propet ne gerisen nga muloli nanu nga marinijnij nawone nir re non. (Nanu ngok nir arkerkerasi jinibb nir nga marla nabil ne nanu rrum ko nir nga marsurövi nai nga marsavi rrongrrongvi nanu rrum nen e.) Ko nanu rrum nen ko propet ne gerisen nen arwirr maur nuru renge nabb nga geken milep nga salpa muror ren. 21 Ko jinibb nir se nuru, nesip nuval nga mokpelari renge jingo ni nga m̃isakel renge os nga muow esari pinipnir. Ko numön nir artistasi visor, artasi, artasi, artasi, mian ko arup vajin.

20

Jinibb nga parpitevi Kristo parmetmete vanu nir pijpari sia pivi 1000 pusuw

1 Mian ko nulesi anglo san ojubbul re melrin vini. Ko ni otori ki ne bbulwil nga nabbön mijkie, ko dil delrrurr nga milep san. 2 Ko orrul totoni drakon nen, nga mivi num̃et nga tuwi m̃ikrekrasi Iv. Nisen ko Demij, ko nisen tuwen nen evi Setan. Ko anglo eka totoni dil delrrurr nen e, ko p̃isre totoni pirpok pijpari sia pivi nuvasngavöl vesan (1000) pusuw. 3 Ko anglo ewirre van renge bbulwil nen, ko eplaji ore tevi ki. Eplaji ore jile, ko ebbölji ore nabböl e, nga sete san orongwos p̃itasi metali nen. Ko ngok Demij sete orongwos pivel ko p̃ikrekrasi jinibb nir pijpari nga sia 1000 nen pusuw. Ko poro sia nen nir parsuw vajin, ko ni pivel sisarow vajin nabong pievis bbong.

4 Mian ko nulesi nai seksakel sopor. Ko nir nga marsakel rer, derteren ser otoe nga parwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko nulesi nem̃in nir nga marta otvi batur suri arwerwer renge nale weretunen se Iesu ko se Atua. Nir armusus parsurövi nanu rrum nen rreknga nai nga marsavi rrongrrongvie, ko armusus parlingi nabil ne nanu rrum renge borngir ko renge nevrer; ko jinibb artor pinir suri. Ko Atua ololi armaur luwi, ko parpitevi Kristo, parmetmete vanu nir pijpari sia 1000 pusuw. 5 Ngok evi womunen nga Atua muloli jinibb marmaur luwi kele re mijen. Ko jinibb m̃inij nen nir nga marmij, sete parmaur luwi pijpari nga 1000 sia nen para-asi. 6 Neiren renge jinibb on nir nga Atua m̃isa raji wowomue nir mirpok. Mijen erwen nga vitunen sete orongwos pijparir. Ko parivi jinibb ne sulsulen se Atua ko se Kristo, ko parpitevi ni nga parmetmete vanu nir, pijpari sia 1000 nen pusuw.

Arevji kemkam̃e Demij

7 Mian ko sia 1000 nen poro parsuw vajin, ko Demij pivel sisarow renge naim ne nekaien sen. 8 Ko ni pivel van ko p̃ikrekrasi metka se Gok ko Makok, ngok arivi jinibb ne vanu jijle nir iel ngatan. Ko ni p̃iser kortonir lat sansan tera nuval, nir elep nga elep, erpe deɸinan ne ngalu. 9 Mian ko nulesi arivel otvi iel ngatan ko artur ore rrale ɸetɸeti lat nga jinibb se Atua nir marlik e, ko ngaim nga Atua mimrreni. Ko nabb oror pelari renge melrin ko eanir ɸetɸeti. 10 Mian ko Demij, nga m̃ikrekrasir, arwirre van renge nabb nga geken milep nga salpa muror ren, lat nga marwirre jile pa nanu rrum nen ko propet ne gerisen nen van ren. Ko nir parunge nevrut iok nutrin ko nutpong pijpari tuwi ngok vini.

Atua ewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir

11 Mian ko nulesi nai seksakel nga muow nga milep san, ko Atua esakel ren. Iel ngatan ko melrin orm̃etaw vesan lingi non, oran orjijki jer. 12 Ko nulesi jinibb nir nga marmij, jinibb nga marlelep ko jinibb nga marwelili, martur re no Atua. Ko anglo nir areveve naul sopor, mian ko areveve naul ne mauren. Ko renge naul nen nir, aruli tweni nanu jijle nir nga jinibb nir marlolir. Ko Atua emteni naul nen nir, mian ko ewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir. 13 Ko jinibb nir nga marmij renge dis arivare renge dis, ko arini. Ko jinibb jijle nir nga marmij arini. Mijen sete orongwos

purrul totonir, arivel lingi ko arini renge nai seksakel se Atua. Ko Atua emteni naul nen nir nga maruli tweni nanu jijle nir nga jinibb nir marloli renger, mian ko ewer sesesre lat nga puto suri tevi nir p̃etp̃eti. 14 Mian ko mijen ko lat nga jinibb nga marmij nir marlik e, anglo ewirre nuru van renge nabb nga geken milep. Nabb nga geken milep nen evi mijen erwen nga vitunen. 15 Ko jinibb jijle nir nga niser sete marto renge naul ne mauren, arwirrer van renge nabb nen.

21

Melrin nga mimerr ko ngatan nga mimerr

1 Mian ko nulesi melrin nga mimerr san ko ngatan nga mimerr san. Melrin nga womu ko ngatan nga womu orjijki pa, ko dis ejki mun. 2 Ko nulesi Ngaim On, Jerusalem nga mimerr, ojubbul re melrin ji Atua vini. Ko ni erpe nesevin nga mutori nijor nga marinrin nga muwra pian ji diwen sen. 3 Ko nurnge drrelan nga milep san eplari renge nai seksakel, owra “Lelingenok Atua ololi liken sen vajin tevi jinibb. Ni p̃ilik tevir, ko nir parivi ni jinibb sen. Atua ko p̃ilik tevir, ko pivi Atua ser. 4 Ni pitwasi tweni nir jijle suwen meter. Mijen pijki mun, dingen pijki mun, ko norongen nga m̃isij pijki mun. Nanu nga tuwi nir parjijki.”

5 Mian ko Atua nga m̃ilik re nai seksakel sen owra “Kuplesi! Nuloli nanu jijle arivi kele nanu nga marmerr.” Ko owrai kele tevik owra “Kupuli tweni nanu ngel, suri nale ngel nir arweretun ko orongwos jinibb parosurir.” 6 Ko owra “Osuw le! Inu nuvi batu nanu jijle, ko nuvi kele bongsi nanu jijle. Inu nuwowomu jerjer, ko inu bea-vivitu jerjer. Poro san nolon pimesmes, ko inu bemaronge pimni nuwi nga mipleplari renge mete nuwi ne mauren, ko pimni nawone. 7 Jinibb nga mirevji devje nuval parlai nanu ngel jik: Inu bevi Atua ser, ko nir parivi inu natuk. 8 Ko jinibb nga marmetutu, jinibb nga sete marosuri, ko jinibb nga marok-loli murrun lenglengen, ko jinibb nga marok-tortor pinipni jinibb, ko jinibb nga marok-loli m̃isij tevi nesevin, ko jinibb ne botut nir, ko jinibb nga marok-surövi demij nir, ko jinibb nga markerkeris, nir ko lat nga nir pivi nabb nen nga geken milep nga muror tevi salpa. Ngok evi mijen erwen nga vitunen.

Jerusalem nga mimerr

9 Ko san renge anglo nga ebut nga bonevis martori besin ebut nga nanu nga marsij nir marwun rer evini jik ko owra “Kupini, ko beviseni teim nesen se Natu Sipsip nga mia-lik jin.” 10 Ko derteren se Nem̃in On orrul totonik, ko anglo nen owosik van renge drromo botwen nga milep san. Ko eviseni Jerusalem tevik, Ngaim On, nga mujubbul re melrin ji Atua vini. 11 Ko erinrin renge moron nga mokpelari tetajer ji Atua. Erinrin erpe nevöt nga m̃irres san, erpe jaspa nga m̃im̃erer kemkam̃e. 12 Ko nawot nen elep, owu mare, ko epriv. Ko metali ne nawot esngavöl drromon eru, ko anglo esngavöl drromon eru armetmeter. Ko renge metali nen nir aruli nise botnaƀe esngavöl drromon eru se m̃eri Isrel nir. 13 Ko nawot nen devjen ivij arto rrale ngaim, ko metali itutlu arto renge devjen nga ivij ngok nir. Itul re devjen nga van renge Is e, ko itul renge devjen nga van renge Saot e, ko itul renge devjen nga van renge Not e, ko itul renge devjen nga van renge Wes e. 14 Ko nawot nen ejnget renge nevöt nga marlelep esngavöl drromon eru. Ko renge nevöt nga esngavöl drromon eru nen aruli nise aposol esngavöl drromon eru se Natu Sipsip. 15 Ko anglo nga m̃irij tevik otori norrngov nga mivi gol nga purrongvi ngaim, metali nir, ko nawot nen. 16 Ko norrngov ne devjen nga ivij nga arsorsan, arivi 12 000 statia (ngok evi 2 400 kilomita). Ko owu mare kele ejpari 12 000 statia. 17 Ko anglo orrongvi kele nawot, ko emtul ejpari 144 kiubit (ngok evi 65 mita). Kiubit nen evi kiubit nga marok-rrongvi nanu nir rengen tetajer. 18 Ko nawot nen evi jaspa, nevöt nga m̃irres p̃elak san. Ko ngaim armajinge gol nga m̃im̃erer m̃irres p̃elak erpe glas.

19 Ko nevöt nga marlelep nga nawot ne ngaim m̃ijnget ren arivi nevöt nga marres lele nir. Nga womunen evi jaspa, nga vitunen evi sapaea, nga mivi itolin evi akat, nga mivi ivajin evi emeral, 20 nga mivi elmen evi onikis, nga mivi ouwnon evi kanilian, nga mivi ebutun evi ialak-woj, nga mivi owalin evi malakaet, nga mivi eswen evi topas, nga mivi songovlön evi kalsetoni, nga mivi drromon san evi takwaes, ko nga mivi drromon erwen evi ametis. 21 Ko metali nga esngavöl drromon eru nen arsavi ko arlolir re perel. Perel nen nir arlelep lenglengen ko arpepriv. Sansan kobbong orongwos parloli metali nen e san. Ko sel nga muwlu otvi liven ne ngaim, armajinge gol nga m̃im̃erer m̃irres p̃elak erpe glas.

22 Ko Naim On san ejki renge Ngaim, suri Naim On nen evi Numal Atua ne Derteren Jijle, ko Natu Sipsip. 23 Ko sete emrreni nial rrek navöl, suri moron se Atua omor rengen, ko Natu Sipsip evi nasul nen. 24 Ko jinibb nir parivel bburbbur renge moron. Ko batu numal nir ne iel ngatan parlai

nijor ser nir paran rengen. 25 Ko metali
nen nir parteƀir tetajer, suri nutpong pijki
iok. 26 Ko nanu nga marlelep ko nga
marres ƥelak nir se jinibb jijle nir parwosir
vini rengen. 27 Ko sete nanu san nga purro
pian ren, rreknga jinibb san nga muloli
nanu nga mĩisij, rrek nga mĩikrekris. Nir
kis kobbong nga niser marto renge naul
ne mauren se Natu Sipsip, nir ko paran
rengen.

22

1 Ko anglo nen eviseni kele nuwi seser ne
mauren tevik. Evilvil peleplari renge nai
seksakel se Atua ko se Natu Sipsip. 2 Ko
eseser van, eseser suri live sel ne ngaim.
Ko renge jelin ko jelin, nai ne mauren
artur ren. Ko arwen navöl jijle re navöl
esngavöl drromon eru re sia. Ko raon arivi
roi ne mesien nga parla tweni mesien se
jinibb jijle nir. 3 Ko sete nanu san oto
renge ngaim nga Atua owra evi nanu nga
mĩisij. Ko nai seksakel se Atua ko se Natu
Sipsip oto renge ngaim, ko jinibb sen nir
parsurövi. 4 Nir parlesi Ni non, ko paruli
nisen renge borngir. 5 Ko setemun nat
pupong, ko setemun nial ƥisin, ko setemun
parsuli nasul. Suri Numal Atua ko vajin
pivi moron ser. Ko nir parivi numal ko
parmetmete nanu jijle nir tuwi ngok vini.

Iesu pulwi vini

6 Mian ko anglo owrai tevik, owra “Nale
ngel nir arweretun ko orongwos jinibb
puosurir. Ko Numal Atua, nga mokla
Nemĩin sen tevi propet nir, okoni anglo sen
nga piviseni tevi jinibb sen nir sev nga pia-
pelari sete ngasu.”

7 “Kuplesi! Bevinuk sete ngasu! Ko
neiren renge nir nga marosuri nale ngel
nir renge naul ngel nga Atua mĩilair.”

8 Inu le, Jon, nurnge ko nulesi nanu ngel
nir. Ko daron nga mornger ko mĕelesir jile
osuw, ko nujiol vitan numatur renge ƀela
anglo nga mivisenir tevik, nuwra bosrövi.
9 Ko ni owra “Pijki, pijki pa! Suri inu
kele nuvi jinibb ne majingen kobbong erpe
nik ko tuwam nir nga marivi propet, ko
nir jijle nga marosuri nale nir nga marto
renge naul ngel. Kupsurövi Atua kobbong
pisan.” 10 Ko ni owrai tevik kele, owra
“Sete kupsilveni nale se Atua nir nga marto
renge naul ngel, suri daron nen evini mori
nga nanu jijle ngel nir para-pelari. 11 Si
nga murrun mĩisij ƥiplake pirpok tajer ko
wor, ko si nga murrun murro, ƥiplake
pirpok tajer ko wor. Ko si nga murrun
mĩirres pirpok tajer ko wor, ko si nga
muon, pirpok tajer ko wor.”

12 Ko Iesu owra kele, “Bevinuk sete
ngasu! Ko botori tevik jinibb jijle nir
nowlir, ko ƀelai tevi jinibb jijle nir pusor-
san tevi murrun nga marloli. 13 Inu nuvi
batu nanu jijle, ko nuvi kele bongsi nanu
jijle. Inu nuwowomu jerjer, ko inu bea-
vivitu jerjer kele. Inu nutipatune nanu nir,
ko inu bea-vinvini orer. 14 Neiren renge
nir nga parrawe sunsun ser ko parviter
vajin nga parurro wene nai ne mauren, ko
parasi re metali ko paran laut. 15 Ko vare
renge ngaim, nir nga marok-loli murru
lenglengen, nir nga marok-loli botut, nir
nga marok-loli mĩisij tevi nesevin, nir nga
marok-tor pinpini jinibb, nir nga marok-
surövi demij nir, ko nir nga nolor marto
suri gerisen.”

16 “Inu le, Iesu, nukoni anglo suk nga
puwrowrai nanu ngel nir tevi kami kalesia
nir. Inu nuvi metka se Devet. Inu nuvi
moju nutrin nga mimor mĩirres.” 17 Nemĩin
On tevi ni nga mirpe nesen se Kristo[I]
orwera “Kupini.” Ko jinibb jijle nir nga
parunge nale ngel parwera kele, “Kupini.”
Kupini, nik nga nolom mimesmes; nik nga
kumrreni kupla nuwi ne mauren, kupini
kupla nawone, nowlin ejkie.

Nale nga vitu jer

18 Inu le Jon, nususur metu tevi kami
jijle nga kamrunge nale se Atua nga marto
renge naul ngel: Poro san ƥilngi nawone
nale kele san puto tevi nale ngel nir, ko
Atua ƥilngi kele nanu nga marsij nir nga
naul ngel musƥe surir, partor kemkamĕe
mĕernen. 19 Ko poro san ƥila tweni bebje
nale san nga muto renge nale se Atua nga
marto renge naul ngel, ko Atua ƥila tweni
jin wene nai ne mauren nga moro ƥilai, ko
setemun mĕernen pian laut ne Ngaim On
nga naul ngel musƥe suri.

20 Ko ni nga muwra nale ngel arivi
weretunen owra “Nuwretun, bevinuk sete
ngasu!” Pirpok ko. Kupini, Numal Iesu.

21 Ko ngel evi bongsi nale suk, nga Numal
Iesu piptevi kami jijle renge nalol nga
mĩirres ƥelak sen. Remse kami.

I **22:17** Nesen se Kristo evi kerr kalesia.